

ANALECTA SACRA TARRACONENSIA

REVISTA DE CIÈNCIES
HISTÒRICO-ECLESIÀSTIQUES

VOLUM 65
1992

BALMESIANA (BIBLIOTECA BALMES)
Duran i Bas, 9 – 08002 BARCELONA
1992

ANALECTA SACRA TARRACONENSIA

REVISTA DE CIÈNCIES HISTÒRICO-ECLESIÀSTIQUES

PUBLICADA PER

BALMESIANA (BIBLIOTECA BALMES)

Director: Francesc de P. Solà, S.I.

ADMINISTRACIÓ
EDITORIAL BALMES
Duran i Bas, 11 – 08002 BARCELONA

ANALECTA SACRA TARRACONENSIA

ANALECTA SACRA TARRACONENSIA

Amb llicència eclesiàstica.
És propietat de l'Editorial Balmes.

Dipòsit legal: B. 18.288-1958

ANALECTA SACRA TARRACONENSIA

REVISTA DE CIÈNCIES
HISTÒRICO-ECLESIÀSTIQUES

VOLUM 65
1992

BALMESIANA (BIBLIOTECA BALMES)
Duran i Bas, 9 – 08002 BARCELONA
1992

ELS CONFESSIONALS DEL MS. 117 DE LA BIBLIOTECA UNIVERSITÀRIA DE BARCELONA

ELEMENTS PRELIMINARS

*Descripció del manuscrit*¹

Localització: Barcelona, Biblioteca Universitària i Provincial, ms. 117.

Títol: «Confessionals».

Afegits a les guardes: «Lo Author de estos opúsculs és lo Doctor Baptista de Elna,² com consta del opúscul «De divino et extremo iudicio» posat cerca la fi d'ell».

També: «20-4-16» i «4-21» en llapis vermell als folis 01R i 02R

Matèria: Paper de finals del segle XIV.

Quaderns: Sis quaderns de 4 o 5 bifolis. Les pàgines medeixen 220 x 160 mm. i tenen de 35 a 38 ratlles, dins d'una caixa amb les punxades als vèrtexs.

Foliació: Moderna, escrita a llapis amb xifres aràbigues. Dos folis en blanc sense numerar al davant i dos més al darrera. També estan en blanc els ff. 28v, 29, 37v i 55v.

Relligadura: De la mateixa època o molt pròxima a la formació dels quaderns. Cobertes d'un pergamí musicat procedent d'un llibre coral (f. CCCXXXI).

Lletra: Escriptura gòtica semicursiva, i humanística al f. 27R

Tinta de color marron i rúbriques en vermell, així com part dels claudàtors i de les lletres inicials. Tot sembla fruit d'una sola ma.

Notació musical: La de les cobertes, la corrent per al cent pla.

Il·lustracions: No n'hi ha cap.

1. P. BOHIGAS - A. MUNDÓ - J. SOBERANAS, *Normes per a la descripció codicològica dels manuscrits*, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 1977.

2. Baptista d'Elna ha de ser una mala lectura de «sacrista Elnensis» al f. 38r.

Datació: Colofó del f. 49v «Et archidiaconus Terreni predictus, huius mey opusculi Avinione datum XII die mensis octobris, anno a Nativitate Domini M CCC LXVII», Deo gratias, fuit presentatum domino nostro in dicto loco XII die mensis aprilis, anno Domini M CCC LXVIII. És l'única data precisa i la referència més tardana del manuscrit, que ha de ser de finals del segle XIV o, menys versemblantment, dels inicis del XV.

Copista:³ Possiblement un frare de la Província d'Aragó de l'Ordo Fratrum Praedicatorum.

Lloc d'origen del ms.: Convent de Santa Caterina, a Barcelona.

Procedència: Biblioteca del mateix convent, suprimit al 1835.⁴

Descripció del contingut:

I. Confessional A. Ihs. Maria. Incipit: Pactum penitencie est redeuntibus ad Deum semper necessarium. Est, enim, penitencia secunda tabula post naufragium... Explicit: Cum quis fuit bis babitzatus vel confirmatus et incendarius. ff. 1R-5v.

II. Confessional B. Ihs. Incipit alias tractatus de confessione, editus a Magistro Sententiarum: Primo sacerdos debet interrogare penitentem, utrum sciat... Explicit:... minuit tormenta gehenne. Et hic finis de penitentiis. Deo gratias. ff. 6R-13v.

III. Confessional C. Ihs. Incipit Summa brevis de cognoscendis peccatis et de penitenciis iniungendis: Gula et peccatum mortale, species sunt... Explicit:... afflictos non consolari, admonitionibus non aquiescere. Finis. ff. 14R-27R.

IV. Bonifaci Sinaïta, Fragments de Flavi Josep. ff. 27v-28R

V. Joan d'Aragó, patriarca d'Alexandria, Tractatus brevis de articulis fidei, sacramentis ecclesia, preceptis decalogi, virtutibus et viciis compitus ex doctorum sententiis ad informacionem simplicium clericorum. Ihs. Incipit: Beatus Petrus apostolus qui promissionem accepit a Domino ut super eius confessionem... Explicit:... et pro dolore de multis triumphat. Amen. ff. 30R-34R.

3. Vid. cap. 2 de l'Estudi.

4. C. BARRAQUER I ROVIRALTA, *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*, Barcelona, 1917, IV, 446s. Els 22.000 volums de la biblioteca se salvaren dels avalots del 1823, no així l'edifici. El 1835, gràcies a l'incendi del convent, les runes feien difícil l'accés al dipòsit dels llibres i, una mica atrotinats, se'n salvaren 19.693, que van passar a la Universitat de Barcelona.

VI. Confessional D. Incipit ordo ad investigandum peccata in confessione: Cum sacerdos accedit ad confessionem peccatoris audiendam... Explicit:... visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, sepellio, ff. 34R-36R.

VII. Pregàries dominicals. Incipit: Otras fiestas no y a questa semana que a mi sean de dezir, ni a vosotros de tener... Explicit: ... dezit los hombres «yo peccador» e las mulleres «yo peccadora». ff. 36v-37R.

VIII. Arnau Terrena; Liber de divino et extremo iudicio. Endreça: Reverendissimo in Christo patri et domino suo, domino Gaucelino de Deucio, Dei providentia episcopo Magallonenensis ac thesaurario Sanctissimi patris ac domini Urbani pape quinti, universalis Ecclesie summi pontificis, Archidiaconus Terreni minimus doctor decretorum, sacrista Elnensis, suus humilis clericus... f. 38R. Incipit: Capitulum primum. Quod ius non videbitur. Primo notandum est quod dicitur in historiis... Explicit:... el colofó esmentat més amunt. ff. 38v-49v.

IX. Arnau Terrena, de Factis Antichristi. Incipit: Rubrica de Antichristi factis scire volentes primo est nondum... Explicit:... nos perducar Ihesus Christus qui cum Patre et Spiritu Sanco vivit et regnat in seculorum secula. Amen. Deo gratias. ff. 50R-52R. Capitula que recuntur infrascripto opusculo, alias supra dicto «De divino et extremo iudicio» et «De factis Antichristi» nuncupato. f. 52v.

X. Pseudo-Bernat; Libellus parvus super modo vivedi editus a beato Bernardo. Qui in Creatoris sui cogitione bona vita cupit proficere... Explicit:... et secure diem mortis sue indicium secure poterit expectare. Deo gracias. ff. 53R-55R.

Bibliografia:

C. BARRAQUER Y ROVIRALTA, *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*, Barcelona, 1917, vol. IV, p. 446.

TH. KAEPELI, *Dominicana Barcinonensis: «Assignationes librorum», «Professiones novitiorum» (s. XIII-XV)*: «Archivum Fratrum Praedicatorum» 37 (1967) 20-25.

D. LOMAX, *El catecismo de Albornoz* (Studia Albornotiana XI), Real Colegio de España en Bolonia, 1972, I, 213-233.

J. MATEU IBARS, *Los manuscritos de los siglos X a XIV de la Biblioteca Provincial y Universitaria de Barcelona*: «Biblioteconomía» 67-70 (1969) 98.

F. MIQUEL ROSELL, *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*, Madrid, 1958, I, 149-151.

J. PERARNAU ESPELT, *Un «altre» catecisme castellà medieval derivat del «Tractatus brevis» de Joan d'Aragó: «Analecta Sacra Tarragonensis»* 48 (1975) 143-148.

J. VILLANUEVA, *Viaje literario a las Iglesias de España*, Madrid, 1803-1852, tom. XVIII, 194-195.

N. B.: Pel que s'explica més endavant sobre el caràcter i la funció dels confessionals es pot comprendre la dificultat d'una divisió ben precisa entre les diverses parts. Hi ha repeticions, com els passatges dels ff. 4R-5R calcats dels ff. 35v-36R i, sobretot, una desordenada compilació de materials diversos als ff. 14R-27R, que formen el que s'anomena Confessional C, de difícil unitat.

Encara que al Confessional B també es constata una manca d'unitat de fons, per al Confessional C fins i tot es podrien establir conjunts més petits: 14R-16R, 16R-16v, 16v-17R, 17v-18v, 18v-21R, 21R-22v, 23R-25v i 25v-27R. Sigui com sigui, no ha semblat gaire útil anar distingint parts i l'estudi agafa els confessionals com un tot que troba unitat en la persona que el compilà i l'utilitzà. De fet, el valor dels texts rau més en els tòpics que en les pecularitats.

Normes de la transcripció

No es transcriu aquí tot el manuscrit 117 de la B.U.B., sinó tan sols els confessionals. No es transcriuen, doncs, els escrits d'Arnau Terrena/ff. 38R-52v/ ni el sermó falsament atribuït a sant Bernat de Claravall/ff. 53R-55R/ ni el curiós extret de l'abat Bonifaci Sinaïta, que recull dos passatges de Flavi Josep/f. 28R/. Tampoc no s'ha transcrit el «Tractatus patriarche» de l'Infant Joan d'Aragó, que no essent estrictament un confesional té molt material paral·lel als textos transcrits. De fet l'opuscle ha estat publicat per D. Lomax⁵ a partir del manuscrit 182 de l'Arxius Capitular de València. En canvi sí que es transcriuen les pregàries dominicals aragoneses/ff. 36v-37R/.

Els textos conservats en un sol manuscrit no presenten els innombrables problemes de les edicions crítiques a base de diversos

5. D. LOMAX, «*Tractatus Patriarche: El Catecismo de Albornoz*», (*Studia Albornotiana*, XI) Real Colegio de España en Bolonia, 1972, I, 225-233.

manuscrits.⁶ Una mera transcripció fidel en la mesura del possible basta en aquest cas:⁷

Es respecten al màxim les divisions i la puntuació del manuscrit, llevat de quan suposen un greu inconvenient per a la intel·ligibilitat del text.

Es respecta sempre l'ortografia del manuscrit, excepte: L'ús de majúscules i minúscules regularitzat; també les divisions dels mots i el de la «U» i la «V». I es suprimeixen la «í» llarga i les dobles consonants a principi de paraula.

Es respecta en cada cas l'ús de xifres romanes o aràbigues.

Les abreviatures es resolen sense cap avís. Només quan la solució no és del tot segura, o hi ha una llacuna il·legible s'empra el parèntesi,⁸ que inclou el mot suposat, o bé uns punts suspensius.

Les citacions textuales que fa el manuscrit es transcriuen entre cometes.

Els epígrafs que titulen els diversos capítols del manuscrit es transcriuen subratllats.

L'inici de cada plana del manuscrit s'indicarà entre barres.

Hi ha un sol ordre de notes, que aplega alhora les referències i les actuacions al text.⁹ S'avisen mitjançant números entre parèntesi.

Josep Torné Cubells

6. A. DAIN, *Les manuscrits*, Paris, 1964.

7. Cf. *Normas de transcripción y edición de textos y documentos*, C.S.I.C., Madrid, 1944; D. ROMANO, *Elementos y técnicas del trabajo científico*, Barcelona, 1973; J. VIIVES, *Normas de metodología para el trabajo científico*, Madrid, 1967.

8. R. MARICIAL, *La critique des textes*. «L'Histoire et ses méthodes» dirigée par Ch. Samaran, Paris, 1961, 1061-1108.

9. P. MICHAUD-QUANTIN, *Deux formulaires pour la confession du milieu du siècle XIII: Recherches de Théologie Ancienne et Médiévale* 31 (1964) 48. A propòsit dels confessionals es pregunta, si la noció d'edició crítica conserva algun sentit.

Segons un criteri de sobrietat, i eludint els comentaris, s'han alegat aquí les acotacions que poden fer copsar millor l'estat dels textos i les referències que en faciliten la comprensió.

I. TEXTOS

*Taula dels epígrafs*¹⁰

CONFESSİONAL A: <i>Pactum penitencia est</i>	
(Definició i exhortació inicial).	1R
Que sunt necessaria in vera confessione.	1R
Sequitur de superbia.	1v
Sequitur de invidia.	1v
Sequitur de peccato yre.	1v
Sequitur de peccato accidie.	2R
Sequitur de peccato avaricie.	2R
(Sequitur de peccato gule).	2v
Sequitur de peccato luxurie.	2v
Capitulum ad investigandum molliciem carnis.	3R
Sequitur secundum causam.	3v
Sequitur tertiam causam de impositione penitencie pro quibusdam peccatis.	3v
De Xm preceptis rúbrica.	
De primo	4R
De secundo precepto	4R
De 3 precepto	4v
De quarto precepto	4v
De quinto precepto.	4v
De VI precepto.	4v
De septimo precepto.	4v
De octavo precepto.	4v
De nono precepto.	4v
De decimo precepto.	5R

10. Els epígrafs entre parèntesis no figuren al manuscrit.

De quarto capitulo in quo ponitur cautela sacerdotis.	5R
Sequitur casus episcopales.	5R

CONFESSORIAL B: *Primo sacerdos debet*

(Acollida i exhortació inicial)	6R
Qualis debet ese confessio.	6R
Quid debet dicere confitens.	6v
Qualiter debent dicere soluti.	7v
Qualiter sacerdos debet interrogare penitentem.	8R
De falsis testibus.	8v
De restitucionibus male ablatorum.	8v
Qualiter sacerdos debet movere milites ut emendunt iniurias quas fecerunt.	9R
Qualiter sunt movendi usurarii a sacerdote.	9R
De re perdita.	9R
De falso testimonio.	9v
De solucions decimarum.	9v
Si sacerdos comisit fornicacionem.	9v
Si clericus in peccato mortali celebravit.	10R
Quid sit faciendum si clericus effunderit sanguinem super corporalia.	10v
(Interrogatori al penitent).	10v
Si excomunicatus participavit cum aliis.	11R
Qualiter debet interrogari religiosus.	12R
De confessione infirmi et eius penitencia.	12v
Sequitur confessio generalis de omnibus peccatis in generali.	12v
De criminalibus peccatis rubrica.	13v
Sequitur cautela sacerdotis.	13v

CONFESSORIAL C: *Gula et peccatum mortale...*

(De gula)	14R
Species eius sunt quinque.	14R
Octo sunt remedia contra gulam.	14R
De luxuria.	14R
Sex sunt remedia contra luxuriam.	14R
De avaricia.	14R
De speciebus avaricie.	14v
Hec sunt remedia contra avariciam.	14v
De accidia et speciebus eius.	14v

De remediis contra peccatum desperacionis.	14v
De remediis contra accidiam.	15R
De superbia.	15R
De XIIIm gradus superbie.	15R
De remediis contra superbiam.	15R
De invidia et speciebus eius.	15v
De remediis contra invidiam.	15v
De yra.	15v
De viciis prodendentibus ex yra.	15v
Tria sunt remedia contra yram alienam.	15v
De remediis contra yram propiam.	15v
De XXIII peccatis lingue.	16R
De remediis contra peccatum lingue.	16R
Hec est alia brevis notificatio viciorum.	
De gula.	16R
De luxuria.	16v
De avaricia.	16v
De accidia.	16v
De superbia.	16v
De invidia.	16v
De yra.	16v
Sequitur videre que sunt peccata mortalia et que venialia.	
Augustinus XXV Dei capitulo alias eadenum.	16v
Sequitur de interrogacionibus in penitencia faciendis et primo de preceptis.	
(De viciis)	17v
De casibus qui mittuntur ad episcopum et ad papam.	18R
Qualiter sacerdos se debet habere ad confitentem et que penitencia est iniungenda criminibus.	18v
Hic docet que penitencia sit imponenda.	19v
Hic docet de (h-) oris clericorum.	20R
Hic docet qualiter restitucio est facienda.	20R
Absolució peccatorum.	20v
Absolucion pro illis qui habent privilegium absolucionis apostolicae et culpam a Sede apostolica.	20v
(Claus mnemotècniques: Set sagaments, set dons del cos i de l'ànima, set benaurances, tres virtuts teologals, quatre virtuts cardinals, set dons de l'Esperit, deu preceptes, goigs de paradís, set pecats mortals, set obres de misericòrdia, tres elements de la vida contemplativa,	

tres qualitats de l'home religiós, penes de l'infern, set articles de la fe pertanyents a la divinitat i set a la humanitat, set obres de misericòrdia espirituals, deu plaques d'Egipte, 12 articles de fe segons els 12 apòstols, qualitats de la bona confessió i 4 coses que desplauen a Déu.)

21R

Quando septem vicia sunt mortalia et quando venalia. (Quando vanagloria et peccatum mortale vel veniale).	23R
Quando invidia est peccatum mortale vel veniale.	23v
Quando yra est peccatum mortale vel veniale.	23v
Quando accidia est peccatum mortale vel veniale.	24R
Quando avaricia est peccatum mortale vel veniale.	24R
Quando gula est peccatum mortale vel veniale.	24v
Quando luxuria est peccatum mortale vel veniale.	25R
De peccato in Spiritum.	25v
De peccatis cordis.	26R
De peccatis oris.	26v
De peccatis operis.	26v
Peccata omissionis.	26v

CONFESSİONAL D: *Cum sacerdos accedit ad...*

(Acollida i exhortació inicial).	34R
(De septem peccatis).	34v
De Xm preceptis rubrica.	35R
Secuntur opera misericordie.	36R

CONFESSORIAL A

IESUS MARIA

/f. 1R/ *Pactum penitencia est redeuntibus ad Deum semper necessarium. «Est enim penitencia secunda tabula post naufragium».*¹ Unde videndum est quid sit penitencia et qualiter precipue requirenda et que sint necessaria et qualiter inquirantur peccata. Et que penitencia potest iniungi pro quibusdam peccatis. Item videndum est qualiter debeat primo moveri a sacerdote peccator ad confitendum. Debet enim sacerdos opponere de dilectione Dei Patris quando misit Filium suum pro peccatore et quod non vult mortem peccatoris sed conversionem, iuxta illud: «nolo mortem peccatoris sed et cetera».² Item si confitetur, facit gaudium angelis iuxta illud verbum: «gaudium est angelis super uno peccatore penitenciam agente».³ Item confortet eum neguaciones Petri, persecuzione Pauli, peccato Marie Magdalene,⁴ qui quamvis graviter pecavissent veniam per penitenciam meruerunt et quidam ex ipsis postea apostoli fuerunt. Item medicus spiritualis ad exemplum medici corporalis mulceat egrotus, cum verbis dulcibus confortet infirmum. Cum auxilio Dei salutem polliceatur ut eger consideretur morbi, id est, peccati detegat quantitatem et qualitatem cum cordis contricione. Consequenter iudicet ey quid sit penitencia: «Penitencia, ut ait Gregorius, preterita mala pangere et plangenda iterum non comittere».⁵ Et precipue requiruntur tria: «cordis contriccio, oris confessio, operis satisfacio».⁶

1. SANT JERONI, *II^a Ep. ad Demetriadam, de servanda virginitate*, 9 (PL 22, 1115). Cf. TERTUL·LIÀ, *De poenitentia*, 4, 2, 12 l; GRACIÀ, *De paenitentia*, D. I, c. 72.

2. Ez 18:21 i 33:11.

3. Lc 15: 7-10.

4. Cf. Mt 26:69-75; Mc 14:66-72; Lc 22:54-62; Jo 18:12-27. Act 8:3 i 9:1-12 Mc 16:9; Lc 8:1-3.

5. SANT GREGORI MAGNE; *Homiliae in Evangelia*, II, 34, 15 (PL 76, 1256). Cf. SANT AMBRÒS, *De paenitentia*, II, 11; GRACIÀ, *De Paenitentia*, D. I, c. 39 i D. III, c. 1.

6. SANT JOAN CRISÒSTOM segons GRACIÀ, *De paenitentia*, D. I, c. 40. També PERE LOMBART, *IV Sententiarum*, lib. IV, dist. XVI; SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 7; INNOCENCI III, *Ep. «Eius exemplo» ad Archiepiscopum Terrachonensem* (DS 794).

Que sunt necessaria in vera confessione

Secundum quosdam octo:⁷ Quod sit humilis, iuxta illud Petri in canonica: «humiliari sub potenti manu Dei».⁸ Discreta, iuxta illud: «lavabo per singulas noctes lectum meum»,⁹ id est, concienciam meam heundo per singula peccata. Generalis, unde Ieronimus: «effunde sicut aqua cor tuum in conspectu Domini»,¹⁰ id est, sacerdotis. Morosa, ut cum mora confiteatur. Festina, unde in Ecclesiasticus: «ne tarderis converti ad Dominum».¹¹ Frequens, unde: «eamus in Iudeam iterum»,¹² id est, in confessionem. Integral, unde Ieronimus: «suma iniquitas est dimidiam sperare veniam ab illo qui sumum bonum est».¹³ Circumstancialis,¹⁴ unde versus: quis, quid, ubi, per quos, quotiens, cui, quomodo, quando. Quis, utrum.

f. 1v/ sit coniuguatus, vel solitus, clericus vel laycus vel religiosus, consanguineus vel afinis, compater vel comater, patrinus vel matrina, filius vel filiola. Quid, an occultum an manifestum. Ubi, an in sacro loco vel profano. Per quos, utrum mediantibus aliis peccaverit, quibus auxilium vel exemplum dedit peccandi et fecit eos peccare. Quomodo, utrum secundum naturam vel contra naturam. Quando, utrum in diebus festivitatum vel ieuniorum. Hec tamen circumstancia debet quereri in specie. Item debet confessio simplex esse,¹⁵ ut se ipsum tantum accuset non alterum, sicut faciebat David qui dicebat: «ego sum qui peccavi et cetera».¹⁶ Fidelis non infidelis, ut non secundum doctrinam hereticorum vel aliorum infidelium set secundum doctrinam ecclesie. Item fidelis quod non desperet in Caym dicendo: «maior est iniquitas mea»,¹⁷ nec cum Iuda et cetera.¹⁸ Hiis dictis vel quibusdam pretermissis debet sacerdos omnia que voluerit dicere et diligenter audire sine increpacione postea, secundum quod dicit Augustinus: «debet subtiliter, sapienter, astute, interrogare peccatorem qui forte ignorat vel ductus verecundia vult peccatum suum ocultare».¹⁹ Unde sic interrogat de superbia.

7. Cf. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 30.

8. I Pe 5:6.

9. Ps 6:7.

10. Tot i que la citació s'atribueix a SANT JERONI, segurament a partir de GRACIÀ, *De paenitentia*, D. I, c. 45, és de l'Escriptura: Lm 2:19.

11. Ecli 5:8.

12. Jo 11:7.

13. SANT JERONI segons GRACIÀ, *De paenitentia*, D. III, c. 42.

14. SANT RAMON DE PENYAFORT, loc. cit.

15. Cf. RAMON DESPONT, *Tractatus de Sacramentis*: «Analecta Sacra Tarragonensis» 10 (1934) 123.

16. II S 24:17.

17. Gn 4:13.

18. Mt 27:3-5.

19. De vera et falsa paenitentia, 20 (PL 40,1129).

Sequitur de superbia

Fecisti aliquid vel dixisti pro laude seculi habenda vel honore seculari principaliter ut appareres pulcher, fortis, nobilis, dives, bonus inter alios? Inpugnasti veritatem scienter? Obviasti preceptus maioris tui ex comptemtum? Quod aliorum erat ascripsisti? Dixisti obprobria alicui? Percusisti aliquem, vel fecisti percuti?

Sequitur de invidia

Displicuit tibi bonum alterius? Placuit tibi malum eius, de persona vel de rebus eius? Seminasti discordias, difamasti aliquem? Vacuisti bona alterius et cetera alia?

Sequitur de peccato yre

/f. 2R/ Habes aliquem odio, percusisti aliquem per ira vel fecisti fieri? Dixisti contumeliam patri tuo vel matri vel alii, vel fecisti vel dampnificasti aliquem per te vel per alios acusando cum dominis, vel succedendo arbores vel campos vel vineas devastando, impediti bonum alterius causa odii, fecisti rixam vel discordias sive omicidium sive vulnera sive gravem et dampnosam verberacionem, vel consentisti ut fieret?

Sequitur de peccato accidie

Neclexisti bona agere, displicuit tibi bonum? Cecidisti in desperationem vel presumptionem vel in dubietatem fidey?

Sequitur de peccato avaricie

Fuisti avarus Dei retinendo debita, proximo denegando necessaria, tibi trahendo oportuna? Fuisti cupidus cupiendo aliena vel tua nimis diligendo? Fuisti simoniacus spirituale vel annexum spirituali vendendo vel emendo vel ac de causa alicui serviendo vel preces simoniacas per interpositas personas porrigendo? Fuisti usurarius ultra sortem aliquid accipiendo sive de campis, vineis vel domibus, vel blado, vel vino, vel de quocumque alio quod mensurari vel ponderari potest; sive comeditione equorum, vel venditione bacconum vel pomorum acomodacione denariorum et cetera? Item, habuisti aliquid ab alico contra voluntatem suam furando, auferendo, sacrilegum comitendo, decipiendo sicut solet fieri, emendo et vendendo et inludendo fraudulenter? Redde si potes sui, autem habeas voluntatem restituendi quando cumque poteri. Item, periurasti super sancta Dei evangelia vel simplici verbo per Deum vel per sanctam Mariam, per sanctos ut in vendendo solet fieri vel alio modo? Item, dixisti mendacium manifeste quod esset dampnum alterius vel secundum quid conscientiam inventatus es? Fecisti prodicionem? Recepisti malefactores in domo tua ocultos vel manifestos? Fecisti falsum testimonium? Celebrasti festa pro ut debuisti? /f. 2v/ Retenuisti aliquid de decimis vel primiciis vel de terris dominorum? Movisti terminos vicini tui? Item, fuisti ebriosus, tabernarius, lusor in taberna? Blasfemasti

Deum vel Beatam Virginem Mariam vel sanctos, hirascendo? Fregisti ieunia consueta vel penitenciam gulositatis eam, vel ante hora comedendo vel nimis frequenter manducare? (unde nota quod bis manducare in die est vita hominis pluries vero brutorum) Vel nimis, aut nimis delicate, nimis splendida, nimis sumptuosa cibaria, vel in nimia quantitate sumpsisti? Hos VI modos ponit Gregorius.²⁰

Sequitur de peccato luxurie

Fecisti fornicacionem in corde tuo: concupiscendo, videndo, audiendo, tangendo, colloquendo, osculando, cohabitando cum mulieribus? Item, accesisti ad mulieres simplices seu ad publice postritutas, et sic est intimandum quia quantum est periculum in huiusmodi personis quia ignorantur an sint coniugatae an moniales, aut affines sue, id est, a parentibus cognite est ibi et cetera, periculum quare supponunt se leprosis? Item ceterum querendum est an antequam accesserit, sciverit vel audiverit alicam illarum esse coniugatam vel monialem vel affinem. Nam si saltim dubitaverit pro sciencia reputaverit. Nam regula quasi theologica est, quod si quis dubitat propter habilitatem de aliquo peccato an sit mortale quanvis sit veniale genere, si fecerit, mortale est. Item semper querendum est de numero personarum cum quibus peccaverit et de vicibus, si habeantur in memoriam, vel saltim quanto tempore, et si non sciat saltim sumativa quod putat.

Item quondam alie circumstancie sunt inquirende ut supra dictum est: Quis, quid, ubi, et cetera.²¹ Item accesisti ad viduas? nam hec sunt persone ecclesiastice, quere ut supra. Item ad virgines accesisti? quere ad quod et eas si potest maritet vel procuret eis ingressum hordinis. Si maluerit sin autem, quia viam aperuit eis peccandi, in omnibus peccatis comunicabit que ille per carnis lubricum proprie trahunt. Alia, quere ut supra. Item ad moniales ad quod /f. 3R/ et an audierit quod alica earum fuerit benedicta, quod si est, mitendus est ad episcopu qui eas benedixit, nam ipsi in benedictione monialium solent excommunicare corruptores eorum. Si vero noluerit episcopo confiteri petat ab eo licenciam eundi ad alium. Et huiusmodi licencia in multis communibus est ab ordinariis confessoribus exhibenda. Circumstancias quere ut supra. Item ad coniugatas accesisti? quere ad quod et quanto tempore ut supra. Item ad comatrem vel ad matronam vel filiolam tuem, vel patria tui vel patrini tui vel ad infidelem, scilicet, hereticam, iudeam, gentilem, vel consanguineas, vel afines usque ad quartum gradum accesisti? quere ad quod et quanto tempore ut supra. Item fecisti aliquid cum alica muliere ut non haberes filium? Item cognovisti aliquam aliter quam usus exhibit

20. Referència molt imprecissa, potser a SANT GREGORI MAGNE, *Moralia in Job*, XXXI, 45 (Pl 76, 621).

21. SANT RAMON DE PENYAFORT, loc. cit.

vel natura? Si prorsus neget tricius videtur non esse ulterius procedendum. Nisi, quod dicat interroguando, qualiter fuit factum istud sedendo vel aliter. Item in latere vel alias et si dicat «non» dimite, sed incipe a capite et quere locum et quando tempore et quanto hec autem inusitata nec semper nec ab omnibus sunt querenda. Item a domino purificatam vel ad menstruatam vel quando mulier est vicina partui, quare si vir eam cognoverit et fetum lesерит, timendum est periculum omicidii. Tamen credendum est mulieri plus quam viro in hac parte. Et sic finiunt vicia capitalia septem.

Capitulum ad investigandum molliciem carnis

Item ad investigandum molliciem carnis. Sive nostrum mollicihey latenter et caute procedendum est quasi per insinuacionem et circumvolucionem. Querendo prius contingit tibi aliquando nocturna pollucio, dormendo, vel accidit non nunquam tibi vigilando te solum sine alica creatura. Si dicat «non» vel «nescio quid sit hoc «dimitte et ta e. Si dixerit «sic», subiunge fuit hoc in volendo. Si dixerit: «fuit», quere quando, /f. 3v/ tactu proprio vel alieno. Quibus auditis securius poteris subinferre, de masculis et de iumentis quod si est, quere cum quod personis agendo et cum quod pasciendo et quanto tempore et in quo gradu et an aliquis inoscens fuerit ibi coruptus vel solicitatus. Si cum brutus quere cum quod generibus et cetera ut supra.

Sequitur secundum causam

Item an miserit manum violentam in patrem vel matrem vel clericum vel religiosum vel religiosam, quod si est querendum est si satisfecit lesu et si fuerit absolutus per clericu vel religioso vel religiosa ab illo a quo debuit, scilicet, a domino papa vel alegato eius. Item si fecit artes sorciarias, vel docuit vel consensit, quod si est quere si fuerit ibi invocaciones demonium vel Corpus Christi, vel Chrisma. Quod si Eucaristia fuerit arcendus est sacrilegus, vel sortillegus ab eius sumpcione multo tempore. Item an incurerit voti lesionem, quod si est debet votum ipsum servare et debet portare penitenciam pro fracciōne voti. Tamen querendus est modus et causa. Item an fuerit excommunicatus genealiter vel personaliter vel si in excommunicatione maiori suscepit ordines vel ministravit legendo epistolam, vel evangelium, vel missam quia tunc indiget dispensacione sumi pontificis. Sed si excommunicatione minori dicunt aliqui iurisperiti quod dispensare possent cum eis sui episcopi, aliqui vero dicunt quod nec regularitate incurritur in hoc casu.

Sequitur tertiam causam de impositione penitencie pro quibusdam peccatis

Pro huiusmodi peccatis contra natura qua dicta sunt et pro adulterius et incestibus et consimilibus solent iniungi ieunia in pane et aqua quarta e quinta feria secundum tempus quo moratus est in peccato et alia ieunia consuetudinaria et oraciones et elemosine. Et abstinentia a carnalibus sabbato vel comperet quartam et sextam feriam horando et pauperes induendo. Item peregrinatores

longique solent iniungi propter /f.4R/ enormia peccata et et cetera²² ut vitent oportunitatem locorum et personarum a quibus eveli aliter non posset de facili. Sed in iuvenculis non est tutum ut retrahantur a iuris suis. Sed illis iniungenda esse asperitas vestium religiosorum, nisi esset propter scandalum multum enim in talibus cavendum est coniuguata a scandalo viri. Et uno religioso a scandalo sui prelati et suorum confratrum. Incendiariis et omicidiis et publicis latronibus et raptoribus et usurariis, sacrilegis et consimilibus solent iniungi. Quatuor quadragessime penitencia, incipit in natali quatuor coronatorum. Secunda, tercia feria post octavas pentecostes. Quarta que precedit Pascha, propter restitucionem, si possunt restituere. Item simplici fornicacioni, simplicia iejunia solet imponi. Nisi persone vel ale circumstancie occurrant.

hec dicta de premissis suficiant per presenti.

De Xni preceptis rubrica²³

De primo

Si vis facere interrogaciones peccatorum per precepta sic procede. Primum preceptus est: «non habebis deos alienos». ²⁴ Hic poteris querere de facto quod si sit in primo precepto precipitur. Si sit fidelis et teneat fidem chatolicam et credit quidquid credit ecclesia. Et utrum recepit sacramentum penitencie sibi ad salutem congruam et babitum, confirmacionem, et cetera. Et si peccavit per sortilegia, facinaciones, divinaciones et auguria, vel ibi posuerit unquam fidem. Item de spe que similiter in primo precepto continetur. utrum peccaverit desperando de Deo vel penitendo.

Item ibidem interrogaciones de caritate querende sunt. Item queras in primo precepto de superbia et invidia que ibi proybetur Secundum magistrum Gulielmus²⁵ Altisiodorensis, magistrum in sacra pagina.

De secundo precepto

Secundum est: «non assumes nomen Dey in vanum». ²⁶ Hic queras de iuramento et de periurio, de fraccionem penitencie et lapsu, /f. 4v/ de irreverencia Dey et santorum, sacrorum ac sacramentorum ecclesie. De heresi que omnia prohibetur in secundo precepto.

De 3º precepto

Tercium preceptum est: «memento ut diem sabbati sanctifices». ²⁷ Hic quere

22. El copista repeteix «ut vitent».

23. El text dels ff. 4R-5R es repeteix literalmet als ff. 35V-36R.

24. Ex 20:3.

25. Vid. infra, cap. 5 de l'Estudi.

26. Ex 20:7.

27. Ex 20:8.

secundum Altisiodorense²⁸ de accidia et gula et de transgressione dierum festorum et de eorum indigna et devota observacione.

De quarto precepto

Quartum preceptum est: «honora patrem tuum et matrem tuam». ²⁹

Hic quere de peccato parentum, utrum peccaverit vel percussiendo vel non eos reverendo, vel neccessaria subtrahendo si indiguerunt, de peccato inhobediencia erga prelatos ecclesie et maiores suos dominos.

De quinto precepto

Quintum preceptum est: «non occides». ³⁰ Hic quere de omicidio, non tantum corporali sed eciam spirituali. Corporale est duplex sit enim aliquando a lingua, aliquando a facto. Lingua tribus modis, scilicet; precepto, consilio et defensione. Facto quattuor modis: hodiendo, detrahendo, male consulendo, nocendo, victimum subtraendo, de omnibus istis modis inveniens in Suma magistri Raymundi in capitulo «de homicidio». ³¹ Licet queras de yra, que hic potest queri.

De VIº precepto

Sextum preceptum est: «non mécaberis». ³² Hic quere de fornicacione et eius speciebus.

De septimo precepto

Septimum preceptum est: «non furtum facies». ³³ Hic prohibetur omnis contractacio rey aliena in vito Domino. Unde hic poteris querere de usura, symonia, rapina et eius speciebus et de avaricia et eius speciebus.

De octavo precepto

Octavum preceptum est: «non falsum testimonium dices». ³⁴ Hic poteris querere de quolibet per mendacio, et maxime nocivo proximo, et de adulacione.

De nono precepto

/f. 5R/ Nonum preceptum est: «non desiderabis uxorem proximi tui». ³⁵ Hic queras de adulterio mentis quod sit aliquando cogitatione et delectacionis

28. Vid. infra, cap. 5 de l'Estudi.

29. Ex 20:12.

30. Ex 20:13.

31. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, II, 1, 2-3.

32. Ex 20:14.

33. Ex 20:15.

34. Ex 20:16.

35. Ex 20:17.

consensu, aliquando ex illis duabus circumstanciis exterioribus, scilicet: ex visu et colloquio, contactu et basiis et cetera alia possunt considerari.

De decimo precepto

Decimum preceptum est: «non concupisces rem proximi tui».³⁶ Hic prohibetur rey alienae concupiscencia et voluntas illicita. Unde hic querere poteris de concupiscencia et avaricia cordis rerum alienarum et volitarum et concupitarum in vitis et nescientibus dominis. Et ita potes querere secundum precepta versus autem unde possis scire precepta menoriter sunt hii: sperne deos, fugito periuria, sabbata serva, sit tibi patris honor, sit tibi matris amor, ne sis occisor, mecus, fur, testis iniquus, vicinique thorum, resque caveto suas.

*De quarto capitulo in quo ponitur cautela sacerdotis*³⁷

Sacerdos in confessionibus non inquirat nomina personarum cum quibus peccaverunt confitentes. Sed circumstancias tantum et qualitatem in generali. Nec inferat convicia presbiteriy subditis suis, ne suspecti habeantur quod occasione confessionis faciant. Audita confessione, confessor interroget confitentem. Utrum vellit abstinere a peccatis que perpetravit et ab omni mortali. Et si dicat confitens quod non possit vel nollit abstinere, confessionem recipiat ipsius dicendo nec veram confessionem, nec veram penitenciam talem esse, nec fructuosam ad salutem. Dicat tamen ey quod faciat interim quiquid boni potest ut ipsum Dominus ad veram confessionem et penitenciam adducat. Et studeat ieuniis et oracionibus intendere, non tamen taliter confitenti; sacerdos absolucionem inpendat. Item infirmis est penitencia innotescenda sed non iniungenda.

*Sequitur casus episcopales*³⁸

/f. 5v/ Maiora tamen episcopo reserventur vel eius penitenciario. Sicut homicidia, sacrilegia, peccatum contra naturam, incestus, strupa virginum, violaciones ecclesiarum et cimenteriorum, iniciones manus in parentes, vel clericos, vel religiosos, symoniam. Cum quis fuit bis baptizatus vel confirmatus et incendarius.

Deo gracias.

36. Ex 20:17.

37. Cf. PERE D'ALBALAT, Summa septem sacramentorum: «Hispania Sacra» 22 (1969) 21.

38. Cf. Ibid., 20.

CONFESSORIAL B

IESUS

/f. 6R/ *Incipit alius tractatus de confessione editus a Magistro Sententiarum*¹

Primo sacerdos debet interrogare penitentem. Utrum sciat Pater Noster et Credo in Deum et Ave Maria.² Et si nesciat moneatur et adiscat postea dicatur ei quod humiliter sedeat ad pedes confessoris.³ Et si femina est sedeat ex transverso. Ita quod sacerdos vultum eius non respiciat neque ipsa, sacerdotis postea debet eum vel eam instruere de iudicio divino, cum Dominus sit iustus et inhobedientem puniat quare punivit Adam⁴ per inhobedienciam unius pomi et angelis factus est diabolus⁵ pro unica elacione, et nemini in iudicio parcer, timeat eciam diem mortis et diem terribilis iudicii et tormenta penarum eternarum.

Qualis debet esse confessio

Confessio debet esse⁶ simplex, ut se acuset et non alium. Unde: «non declines cor meum in verba malicie»⁷ et cetera. Quod sit humilis: «unum publicanis non audebat oculos levare ad celum».⁸ Pura, id est, syne ypocrisi, scilicet, pura intencione unde Ysayas: «a timore tuo Domine concipiimus timore et percepiimus Spiritum salutis».⁹ Fidelis, id est, sub spe venie. Non ut Iudas, qui dixit: «peccavi tradens sanguinem iustum».¹⁰ Vera, id est, nichil admiscens falsitatis, nichil mendacii, nil fictum.

1. Falsa atribució a PERE LOMBARD, el Magister Sententiarum. Vid. infra, cap. 5 de l'Estudi.

2. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 31.

3. Ibid., 32.

4. Gn 3:1-15.23-24.

5. Mt 25:41 i Ap 9:11.12;7-9.

6. Les 17 qualitats d'una bona confessi'o es troben a RAMON DESPONT, *Tractatus de Sacramentis*, «Analecta Sacra Tarragonensis» 10 (1934) 125-128. Cf. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 23-29. També, SANT TOMÀS D'AQUINO, *Summa Theologica*, Suppl. q. IX a. 4.

7. Ps 140:4.

8. Lc 18:13.

9. Is 26:18.

10. Mt 27:3-5.

Frequens, unde Augustinus: «quanto quis frequenstius confitetur sub spe venie turpitudinem tanto facilius consequetur veniam culpe». ¹¹ Nuda, unde Ieremie: «nemo est qui agat super peccatum suum et dicat, quid feci». ¹² Discreta, unde Augustinus: «sacerdotem quere qui te sciat ligare et solvere». ¹³ Voluntaria, ut non sit sicut confessio acor sed confessio dextri latronis in cruce. ¹⁴ Verecunda unde Augustinus: «verecundia maxima pars est satisfaccionis». ¹⁵ Integra unde Augustinus: «caveas ne verecundia ductus dividias confessionem», ¹⁶ unde Gregorius: «species in fidelitatis est ab eo qui iustus est, dimidiam sperare veniam» ¹⁷ et Augustinus: «nefas est adeo sperare dimidiam veniam», ¹⁸ unde versus larga Dey pietas veniam non dimidiabit aut nichil aut totum pro pietate dabit. Secreta, unde Iohanes Grisostomus: /f. 6v/ «non dico tibi ut te prodas in publicum». ¹⁹ Lacrimabilis, unde: «rugiebam a gemitu cordis mei». ²⁰ Accelerata, unde Ecclesiastici: «nec tarderis converti ad Dominum». ²¹ ante mortem, iuvenis et sanus confiteberis. Fortis, ut cum Maria Magdalena, ²² victam pudorem, unde Ieremias: «timor Domini omnem pudorem superat». ²³ Accusans, unde Salomon: «iustus in principio sed modis accusator est sui». ²⁴ Obediens, unde Augustinus: «fac omnia pro reperienda vita anime que faceres pro vitanda corporis morte». ²⁵ Unde versus: sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis, vera, frequensque, nuda, discreta, libens, verecunda, integra, secreta, lacrimabilis, accelerata, fortis et accusans et se punire parata.

11. *De vera et falsa paenitentia*, 10 (PL 40, 1122).

12. Jer 8:6.

13. *De vera et falsa paenitentia*, 10 (PL 40, 1122). GRACIA, *De paenitentia*, D. VI, c. 1.

14. Lc 23:39-43.

15. *De vera et falsa paenitentia*, 10 (PL 40, 1122). GRACIA, *De paenitentia*, D. I, c. 88.

PERE LOMBARD, *IV Sententiarum*, lib. IV, dist. 88.

16. *De vera et falsa paenitentia*, 15 (PL 40, 1125).

17. SANT GREGORI MAGNE, *Dialogorum*, IV, 39 (PL 77, 400).

18. *De vera et falsa paenitentia*, 15 (PL 40, 1125).

19. SANT JOAN CRISÒSTOM segons GRACIA, *De paenitentia*, D. I, c. 87 i D. III, c. 8. També PERE LOMBARD, *IV Sententiarum*, lib. IV, dist. 16.

20. Ps 37:9.

21. Ecli 5:8.

22. Cf. Mc 16:9 i Lc 8:1-3. Amb tot, cal advertir que la figura de santa Maria Magdalena a l'occident resulta d'una combinació no gaire rigorosa de diverses pericopes evangèliques referides a pecadores, i d'alguns relats apòcrifs. Vid. JAUME DE VORAGINE, *Llegenda Àuria*, a cura de Nolasc Rebull, Olot, 1976, 327-334.

23. Jer 10; Prov 1:17; Ecli 1:11.

24. Al·lusió probable a Sav. 7 o a Ecli. 1-2.

25. *De vera et falsa paenitentia*, 15 (PL 40, 1125). GRACIA, *De paenitentia*, D. V, c. 1.

Quid debet dicere confitens²⁶

Confitens ergo non sic debet dicere: «ego sum homo magis peccator de hoc mundo», neque sic: «semper peccavi et semper erravi», sed sic: «ego sum peccator multum et multum peccavi et multum erravi et per multas vices». Nec sic dicere debet. «peccat hora per comedionem et bibicionem et per visum et auditum». Sed sic dicere debet: «ego peccavi per hoc et per hoc», referendo singula singulis. Neque sic: «non potest homo stare quod non peccat per comedionem et cetera», quia sic videtur quod peccat ex necessitate, non ex voluntate. Sed sic debet dicere: «peccavi multum per malignitatem meam». Neque sic debet dicere: «peccavimus multum per comedionem et cetera». Sed sic: «peccavi in hoc et in hoc et cetera». Neque debet dicere: «Diabolus me facit peccare, vel mea mala fortuna», quia gaudent multum diaboli quando eis inputamus. Quia omne peccatum mortale est voluntarium ex voluntate, ut ex voluntate nostra est, non ex necessitate aliqua, alias non inputaret nobis Deus. Neque sic debet se excusare: «nil penitus sciebam vel intelligebam quando tale peccatum feci», quia iam tunc sciebat se abscondere et verecundabatur de hominibus. Neque se debet sic excusare: «sum homo /f. 7R/ generosus et multos habeo hospites, vel frequenter sum in curiis». Nec sic: «doleo in capite vel stomachum, habeo frigidum et ideo non possum ieiunare in pane et aqua.» Neque sic debet se iactare, in principio: «feci multas peregrinaciones vel elemosinas et consimilia», ut sic quodammodo evadat honus penitentie. Sed humiliter debet omnia peccata confiteri suspirando et gemedo, dicendo omnes circumstancias, scilicet, si in quadragesima vel in adventu, vel in quattuor temporibus, vel in vigiliis, val in festis Iesu Christi vel Beate Virginis vel apostolorum vel aliarum magnarum, et si in dominicis diebus vel letaniis, vel in cimenterio, val in ecclesia aliquid dixit vel fecit. Et in tempore horarum, vel alii tempore proibito, vel si prudens literatus vel alius nigris et sciens, vel si temptatus a carne peccavit, vel sine temptationes propter solam malignitatem suam, et si dedit malum exemplum aliis de peccato suo, quia magnum peccatum est et non potest restituiri nisi per contritionem et lacrimas multas dando de se a modo exemplum bonum, removendo concupinam et filiam. Neque sic debet dicere: «accepi de alieno donavi» set sic: «furatus sum alienum hoc et hoc, vel rapui hoc et hoc». Quia maius peccatum est rapere quam furari, quia in rapinam et furtum et violenciam et dolus, accipere de alieno non est peccatum. Sicut predicatores faciunt. Sed contractare rem alienam in vito Domino causa lucri faciendi est furtum. Unde cum quidam interrogantur: «furati estis forte de alieno?» respondent cum iure iurando per Christum: «non». Et si interrogantur et none vos furati estis alica patribus vestris vel parentibus vel dominis, vel pomum vel fructus vel ova, vel aves vel carnes vel vestes vel actus vel oblacionem vel candelas in ecclesia, quod furtum est et sacrilegium, affectus

26. Ibid., 10, 14, 16 (PL 40, 1122, 1124, 1126).

enim est considerandus furantis, non res quas est furata, ut dicere Bernardus²⁷ et respondent quod multa talia comiserunt. Item multi confitetur sic: «Yacui cum quondam muliere, vel vixi cum eadam muliere vel habui communicare cum ea». Sed hoc non est peccatum quem multi sic faciunt et non peccant, quem homo debet notare peccata et /f. 7v/ dicere confessori et non accipere malum exemplum de aliquo.

Qualiter debent dicere soluti:

«Ego solitus comisi fornicacionem cum soluta vel meretrice cum qua gravius peccavi, quia forte comisi adulterium cum ea si habebat virum. Vel incestum si erat consanguinea mea vel cognata mea, vel si erat sarracena vel iudea vel ecclesiastica persona, vel religiosa, vel sacrilegium si erat sancti monialis et mea culpa fuit quare cum tam malam mulierem peccavi cum qua tot mala comisi forte et ideo multum debo puniri». Et quod «ego habens uxorem propriam feci adulterium cum quadam absolutam», et pro una vice dicatur quod debetur penitencia VII^m annorum.²⁸ Vel sic: «ego habens uxorem propriam feci adulterium cum quadam non soluta set uxore alterius», et ideo debet duplicari pena. Item debet dicere: «Comisi incestum cum consanguinea vel cognata». Et, si sit, debet dicere in quo gradum erant parentes. Quam propter inquisitor gradus maiore penitenciam inducit, scilicet, XXⁱ unius annorum. Item debet dicere si comisit sacrilegium sancti moniali que sponsa Christi est pro qua debetur penitencia XXIX annorum. Item debet dicere si comisit stuprum cum virgine vel cum vidua continente et hoc peccatum multum est dampnosum, quia neque virgo habebit de cetero centesimum fructum, neque vidua LX^m. Et debetur eis pena sicut de adulterio et eciam plus et quod tradant illas virgines nuptium si possunt, quia viam perditionis eys aperuerunt quantum in eis est, et eciam omnia ista debent recto iudicio judica et ad errorem et quanta pena pro una vice debet imponi. Dicit enim de certum fornicacionis malum vincit adulterium, set in duplum vincitur ab incestu. Set horum omnium pessimum est quod sit contra natura. Omne autem peccatum quod contra natura est dicitur inanis eo quod secundum natura est. Omnis autem polucio que non sit in loco deputato a natura propter nocturnam pollutionem est peccatum contra natura. Et quod nomina peccatorum debeant dici et exprimi. Ita dicit Ysayas: «perdam nomen Babilonis et reliquias et progeniem extirpabo»,²⁹ id est, nomen peccati et circumstancias et causas precedentes et subsequentes ex primam. Sicut de ornatu mulierum et de ebrietatibus et de ludo dançorum /f. 8R/ ex quibus multa mala secuntur et multa culpe precedent,

27. No localitzada.

28. Aquestes severes taxes penitencials no és gens versemblant que encara fossin vigents al segle XIV.

29. Is 14:22.

ut lacivia et arrogancia, vanagloria, cupiditas, occiositas, vel sic: «perdam nomen Babilonis», id est, malam comitacionem illam, videlicet que est de peccato illo in populo per malum exemplum et eius reliquias que sunt, si delleкционem habuint in recordando de perpetrato olim peccato, unde de iam penitenciam egerat, germen est mala cogitacio que est radix et vicium peccati, progenies eius est delectacio et consensus et opus peccati que omnia debent confiteri. Item Zaquieres: «disperdam nomina ydolorum et non memorabuntur ultra». ³⁰ Et Iob: «parcam ori meo»³¹ dicendo nomina peccatorum. Et David dixi: «confitebor adversum me et cetera»,³² non excusandome vel alleviando, quia si in confessione parcis tibi Dominus parcer tibi. Sacerdos tamen omnibus debet inponere penitenciam moderatam, secundum possibilitatem peccatoris. Tucius autem videtur ut consulendo eam inponat quam ingungendo transgressor fiat penitencia penitens et contemptor. Et caveat quod illariter illam suscipiat quare illarem datorem diligit Deus. Et dicit Ecclesiasticus: «in omni dato tuo illarem vultum fac tuum». ³³ Et Ovidius: «super omnia vultus accessere boni». ³⁴

Qualiter sacerdos debet interrogare penitentem

Item queratur de polucionibus extraordinariis que fiunt in cruribus mulierum que sunt peccata contra naturam. Item queratur de pollucionibus nocturnis que fiunt ex precedenti cogitatione cum morosa delectacione, vel cum culpa et ebrietate consueta, que est mortale peccatum si etiam in ipso fluxu sive disolucione excitetur a sompno et in ea delectetur peccat mortaliter. Item queratur si vigilando habuit cum muliere pollutionem et si dicat quod habuit, queratur utrum solus vel cum alio, si cum alio queratur qualiter, si dependeretur vicium sodomitum. Si solus, queratur utrum cum tactu proprio vel sine tactu, si cum tactu proprio est peccatum mollicie ut dicit Apostolus³⁵ et est gravissimum peccatum. Et gravius /f. 8v/ debet puniri homo qui patitur talia enormia quam ille qui facit sive agit. Et si penitens ignorat illa talia que dicuntur de peccato contra naturam, sacerdos non dicat ey, set procedat ad alias interrogaciones. Si cum pecudibus comisit, duas quadragessimas in pane et aqua ieiunet. Primam circa ecclesiem si potest fieri sine scandalo. Et si pluries cum bestia peccaverit vel sodomitice debet penitencia agravari et propter hoc ieiunium sexta feria in pane et aqua usque ad septem annos, vel si pluries poterit fieri et alias quadragesimas in cibo quadragessimali et solvat alicas remissiones et hoc potest alleviari per peregrinaciones et multas elemosinas et oraciones, tam pro huius

30. Zc 13,2.

31. Job 7,11.

32. Ps 31,5.

33. Ecli 35,11.

34. No localitzada.

35. I Cor 6,10.

peccatis enormibus et valde enormibus. Alica perpetua penitencia saltim levis iniungatur. Sicut dixit Natan propheta ad David: «Propterea hoc dicit Dominus: «gladius non recedet de domo tua usque in sempiternum»,³⁶ gladius, scilicet, penitencie interioris saltem. Item gravissima pena inponatur ey qui cum muliere infideli peccavit.

De falsis testibus

Item posquam dixerit peccator non recolo plura peccata, queratur si fuerit ipse falsus testis pro pecunia. Quia quidquid per fraudem vel falsitatem, vel rapinam, extorsionem vel falsam allegationem vel pravum iudicium habitum est restituendum si potest restitui et si non potest ad presens habeat voluntatem restituendi usque ad mortem et si non potest Deus restituere Deus dimittat sibi.

De restitucionibus male ablatorum

Item quasi pro regula est circa restituciones quod vero Domino facienda est restitucio si de facili potest inveniri. Et si lesor potest solvere mortuo et non invento domino vero restituendum est magis coniunctionis personis, scilicet, aut uxori, vel patri, vel matri et illis precipue qui constituti sunt heredes defunti. Dum modo non fuit aleatores vel dilapidatores vel furiosi. Nam ut dicit: «lex perdit qui dat perdit». ³⁷ Set talibus personis est adibendus curator secundum morem patrie. Item queratur cui respondendum est de hiis que pertinent ad heredem et ad minus ad consilium iudicis terre, /f. 9R/ tali casu debet fieri restitucio. Si dominus est incertus tunc ad consilium sacerdotis vel ecclesie reddenda sunt que debentur. Nam qui celat rem alienam cum voluntate retinuendi illam sicut fur debet iudicari. Item quando certus est dominus et inventus tunc iniungendum est lesori, ut ey si potest satisfaciat sine sacerdote si vellit et audeat revelare sin autem mediante sacerdote vel alio bono viro nemine nominato ut dictum est. Si vero sciat cui est dampnificatus tunc si audet lesor personaliter debet petere veniam ut dictum est.

Qualiter sacerdos debet movere milites ut emendunt iniurias quas fecerunt

Si milites violenciam fecerunt subditus suis vel alienis, emendent pro posse illis saltem quos nimium gravarunt vel precant eis in aliis vel alias eys benefaciant animo restituendi. Unde quicumque non possunt reddere male habita faciant helemosinas quas possunt animo restituendi pro illis spiritualiter quos lesrerunt. Et Deus recipiet talem restitucionem in illis elemosinis, quantum ey placuerit.

Qualiter sunt movendi usurarii a sacerdote

Item persone ascrite usurariis vel raptoribus et heredes eorum, si vivant,

36. II S 12:10.

37. No localitzada.

reddant dampnificatis ea que possunt. Et, si pinguior fortuna eys obvenerit, reddant de proprio in quantum possunt. Saltem quantum ad eos pertinet ymo totum si possunt ea racione qua totum repeterent post mortem domini sui quod eys iuste deberetur.

De re perdita

Item si quis comenserit rem perditam in alienum dampnum ex simplicitate vel negligencia vel lesorem cum possessum vel ledendum non permonuit, non videtur teneri ad restitucionem dampni. Set ad penitenciam inducatur. Tamen inducat lesorem ad restitucionem si poteri. Si vero dederit consilium vel auxilium in malum sive dampnum alterius vel partem habuerit dampni dampnati. Debet restituere totum quo usque sciat sosios restituisse vel satisfecisse, et in tantum erit liberatus quantum socii sui solverint. Et ita dicendum est de aliis sociis et, si singuli totum solvant, /f. 9v/ lesi vel sacerdoti debent singulis reddi quod ad singulos pertinent. Recuperato dampno illius lesi. Unde si sacerdos non possit eum ad hoc inducere, inducat eum tantum quantum poterit non tamen asecuret illum.

De falso testimonio

Item queratur illi si introduxit falsum testimonium, vel fecit homicidium, facto, vel precepto, opere, vel defensione.

De solucione decimarum

Item queratur an fideliter solvant decimas an primicias vel si fraudem fecit in emicionibus vel vendicionibus vel mercaturis vel operibus vel laboribus et restituat quidquid male habuerit et penitencia ey iniungatur. Item queratur si peccavit per auguria vel per angustiam vel cum sortilegis vel cum specularis vel cum gravatis, vel si peccavit videndo iniungue, vel insperata, vel in sartagine, vel in viis vel per caracteres et in consimilibus. Et pro hiis gravis penitencia inponatur. Item queratur si peccavit per incautaciones malas et maleficia et si ad hoc accepit de vestimentis ecclesie, vel de ara, vel de crismate, vel de corpore Christi. Et in hiis comisit furtum et sacrilegium. Et in corpore Christi crimen lese magestatis. Item queratur si peccavit tangendo vel osculando mulieres indebite, vel mulieres concupivit et fecisset opus si potuisset in hiis omnibus peccavit mortaliter. Item queratur de clero si accepit ordines vel beneficium indigne per simoniam. Et nota quod triplex es symonia, scilicet, a lingua, vel si preces carnales porrexit per indigno, a manu, scilicet, permittendo vel dando ab obsequio principaliter exhibito ut habeat beneficia et secundum hoc: «fur est et lastro quia non intrat per hostium»,³⁸ id est, Christum et ideo tamquam fur omnia debet restituere et tam dans quam accipiens symoniam comisit.

38. Jo 10:1.7-8.

Si sacerdos comisit fornicacionem

Item queratur si sacerdos comisit fornicacionem quia videtur in tribus sacris ordinibus et in corpore inuncto quatuor sacrilegia comississe.

Nam sacrilegium est sacre rey lesyo. Item videtur /ff. 10R/ in unaquaquam vice tria vota castitatis annexa tribus sacris ordinibus violase et ita videtur VIIem peccata facere qualim vice et totidem mulier que omnia unicuique inputantur, quare uterque est causa et cohoperator peccati alterius.

Si clericus in peccato mortali celebravit

Item queratur si celebravit in mortali peccato constitutus clericus. Et queratur a clero si est indevotus et sompnolentus steterit vel si peccavit in ecclesia aut in ecclesia in psalmis et in aliis maxime super altare. Et utrum sciat formam consecrationis et si habuit ibi senper intencionem, cum dicit: «Hoc est corpus meum» quia ibi convertitur creature in creatore et vinum in sanguinem cum dicit: «Hic est calix meus et cetera», alias nunquam consecravit secundum quosdam si hoc non fecit sed se ipsum et populum defraudavit. Alii tamen dicunt quod si intencionem talem, scilicet, transsustanciacionem creature in Creatore habuit cum accessit ad altare sufficit ut dicatur consecrasse. Item queratur si existens in peccato mortali ad altare constrictus est de peccato ante consecrationem, alias gravissime peccaverit. Item queratur si pro temporali lucro accessit ad ecclesiam non pro Deo, vel si habuit intencionem ut recitaret vel cantaret pocius pro vanagloria in ecclesia coram omnibus quam coram Deo et angelis eius pro salute animarum. Item queratur si excommunicati celebraverunt vel excommunicati ordines vel beneficium receperunt, vel furtive et in hiis mitantur ad episcopum pro dispensacione et in aliis secundum consuetudinem terre pro penitencia. Item in sacro misterio vocem fregit ut aures populi demulceret et non pocius corda ad compunctionem invitavit. Nam ut dicit Bernardus: «Dum cantor mulcet populo suis vocibus, Deum irritat pravis motibus». ³⁹ Item si quis constitutus maiori excommunicacione suscepit ordines, vel celebraverit, dispensacionem querat a Papa vel ab eius legato. Si vero in minori excomunicacione tunc potest episcopus dispensare cum eo secundum peritos. Quidam tamen dicunt quod neque irregularitas incurrit in hoc casu. Item instruere debet sacerdos suos subditos ut sciant: Pater Noster et Ave Maria et Credo in Deum vulgariter et VIIem sacramenta ecclesie que sunt: baptismus, crismacio, penitencia, ordo, matrimonium, heucaristia, extrema uncio infirmorum. Et similiter /f. 10v/ debet eos instruere ut sciant septem vicia capitalia que sunt ista: superbia, avaricia, luxuria, ira, gula, invidia, accidia. Et septem opera misericordie que sunt: pascere esurientes, potare

39. *Tonale sancti Bernardi* (PL182, 1666).

sicientes, vestire nudos, recipere infirmos, visitare incarceratos, interesse sepulturis.⁴⁰

Quid sit fiendum si clericus effunderit sanguinem super corporalia

Item si quis efunderit sanctam sanguinem super corporalia et palleis altaris. Nam statim ab ipso sacerdote sugenda est pars interita et post missam tunc sunt abluenta supposito calice et prime abluciones sunt sumende ab ipso sacerdote, secunde ab alio iejuno, ultime, scilicet, tercie sunt proiciende in piscinam et corporalia deinde reserventur pro reliquiis. Similiter et pars infecta palliarum abluator et reservetur residum vero resarcietur et si potest honeste remaneat ad usum pristinum, maxime si ecclesia indigeat. Si non potest bene resarciri sit ad alium usum ecclesie. Et suponatur fundens disciplinis diu et omnes qui sunt in ecclesia debunt cum eo agere penitenciam circuam. Item si consecratione facta super hostia dependatur vinum non esse in calice aponatur cum aqua secundum quosdam et debet ab illo loco incipere «Simili modo postquam» et cetera. Tucus autem videtur quod hostia consecrata statim detur si videtur ydoneus sin autem reservetur seorsum donec post missam et tunc servatur a sacerdote illo post consecrationem consecutam, nova hostia ponatur ante calice sicut fieri solet et incipiat cite, sicut docuit Mauricius episcopus parisiensis.⁴¹ Et hoc notamus ad presens sine periudicio melioris.

Item queratur a penitente si est elapsus annus vel multum tempus in quo non est confessus ad minus semel in anno, vel si accepit corpus Christi, vel non. Et si accepit in peccato mortali quare in hiis omnibus peccavit mortalissime. Item si confabulatus est in ecclesia tempore horarum, vel si inhoneste inspexit mulieres fingendo oculum, quare impudicus oculus est nuncius in pudici cordis. Item queratur de inhonestate vestium vel aliarum rerum. Et si bibit in tabernis, vel si ludit, et qualiter /f. 11R/ ibi peccaverit. Item penitens debet confiteri si peccavit illicita audiendo, vel videndo, in dicendo detractiones, adulaciones, difamaciones, iactancias, mendacia, falsa periuria, scurilitates et vana et occiosa verba, huius vidit et audivit et in multis consesciendo peccavit et fecit multos peccare consesciendo peccatis suis. Unde debet admonere et rogare omnes illos qui propter ipsum peccaverunt ut agant penitenciam de omnibus, quia de omnibus tenetur reddere rationem.

Si excomunicatus participavit cum aliis

Item queratur si excomunicatus ingessit se communioni aliorum vel si participavit cum excommunicato et absolvatur simpliciter, id est, sine iuramento,

40. Vid. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 32. HUG DE SANT VICTOR, *De quinque septenis* (PL 175, 405-410).

41. Vid. infra, cap. 5 de l'Estudi.

nisi forte participaverit in crimen criminoso, que tunc absolvvi debet ab illo iudice a quo ille alius cui ipse comunicavit venit absolvendus. Item queratur si observaverit sentenciam prelatorum, qui si incidit in crimen inhobediencie debet absolvvi cum iuramento. Item confiteri debet penitens si peccavit multum comedendo vel bibendo ante oram et post oram debitam. «Item peccavi pere malas et multas cogitationes et consensus turpes. Item peccavi quare non iejunavi, neque oravi, nec elemosinas dedi sicut debui. Item quare non dilexi proximum meum neque Deum sicut debui quare false nomen portavi Christi, cum eius opera non feci. Et falsum per nomen Christi iuravi. Item peccavi quia diem dominicam et alias festivitates non honoravi sicut debui neque custodivi. Peccavi per hec et alia precepta Domini quia ea violavi et mandata et consilia eius non servavi ut debuy. Et usus sum mulier propria illis diebus quibus non debuy, et eo modo quod non debuy». Similiter dicat mulier de viro». Item peccavi quare tempus meum perdidi, quia cum deberem alica bona facere illa non feci et multa mala comisi. Item peccavi quare multa mala peccata recesserunt a memoria mea propter negligenciam meam», et in hoc casu debet penitenti quod inquirat diligenter et diu peccata oblita et Deus reducat ad memoriam eius peccata oblita vel misericorditer indulget. «Item peccavi quare /f. 11v/ Deus semper est paratus dare michi gratiam et vocare me ad penitenciam et ego tamquam ingratus et miser diu et multociens distuli. Item peccavi quia male confessus fui excusando me vel alleviando, vel falsum dicendo, vel multas circumstancias et peccata dimitendo. Item contempnendo peccavi et penitencias non observando. Item peccavi reiterando peccata tamquam ingratus et miser et peccavi multociens. Item offendendo Deum post confessiones factas a me de preteritis peccatis. Item peccavi per superbiam et vanagloriam et invidiam et iram et tristiciam et accidiam et cupiditatem et avariciam et negligenciam et omissionis et per rancorem et odium et malam voluntatem. Item peccavi abutendo iuribus anime et corporis et talentis michi comissis in corpore et anima et omnibus sensibus corporis et membris». Item, si taliter sicut dictum est nesciant penitentes dicere, sacerdos doceat eum ita dicere et debet dicere peccatorum numerum stimacionem sive credenciam suam si nescit in veritate, scilicet, cum quod mulieribus coniugatus vel meretricibus, vel cognatis vel consanguineis, vel infidelibus, vel virginibus, vel sancti monialibus peccavit. Quod vicibus peccavit dicat secundum credulitatem suam et ita videbit quantum dampnum animarum quare in unaquaquam vice duas animas perdidit et dedit diabolo. Et una anima plus valet quam celum et terram, quia Deus Pater Filium suum dedit pro ea, et faciat summa omnium peccatorum suorum si potest et frequenter ducat ad memoriam, vel in ecclesia, vel in lecto, vel in via, vel ailibi. Et sic poterit converti visa multitudine et enormitate peccatorum. Item debet interrogari penitens si penitet illum multum omnium peccatorum que confessus est. Et si habet voluntatem non peccandi de cetero mortaliter. Quia si habeat voluntatem pocius est desisio quam penitencia illud quod facit. Item dicere debet sacerdos penitenti quod semper doleat de peccatis in corde que fecit, nec recedat ab ac penitencia interiori sicut nec Iesus

Christus descendit de cruce usque ad mortem. Et per hanc penitenciam et oris confessionem poterit evitare penas inferni. Per penitenciam autem quam sacerdos inponit potest evadere penam /f. 12R/ purgatori. Item sacerdos debet interrogari: episcopos, prelatos et clericos, reges, fabros, pelliparios, milites, mercatores, sutores et laboratores, mercenarios et servientes et nutrices et consilium si peccaverunt in officiis suis per simoniam, in dando vel recipiendo vel presentando vel mitendo, vel per omisionem vel per iniusticiam, vel per violenciam vel depredacionem et vanagloriam et iactanciam, vel per falsitatem, furtum, dolum et fraudem, vel per sacrilegium vel pigriciam et substraccionem rerum et murmuracionem et sophisticacionem, per infidelitatem et inhobedienciam et si aliquid scandalizaverit, vel ey honerosus vel molestus fuit et si aliorum culpas non reprehendit ut debuit et potuit, et si moleste receperit correccionem de peccatis suis. Et si desideravit quod Deus peccata sua nesciret aut punire nolle, aut non posset et ita dicta voluit esse insipientem, iniustum et inpotentem, et ita Deum non esse voluit. Item si murmuravit contra Deum de pluvia, de calore vel frigore, que omnia vite accepimus, set nos ad usum culpe convertimus.

Qualiter debet interrogari religiosus

Item a religioso si callide vel importune licenciam a prelato suo inpetravit super eo quod sibi placebat dicere vel facere. Item si laboravit quantum potuit vel debuit. Item si propter multitudinem verborum obmisit contemplacionem Dey. Item queratur si dum tenuit silencium in ore, si occiosus fuit in corde, vel in opere quare magnum peccatum est ut dicit Bernardus.⁴² Item queratur si vicia virtutes esse simulaverit, ut crudelitatem esse iusticiam, dissolucionem nimiam esse pietatem, remissam signiciem mansuetudinem esse. Item queratur si finxit se quod non erat, et si velle quod volebat, et e converso et si aliquid dicebat ore et aliud in corde volebat. Et si sub humanam pellem vulpinam conscientiam abscondebat. Queratur si horavit sine devocione et legit sine hedificatione, vel predicavit sine circumspeccione et obedivit cum murmuracione vel disputacione et si in eo fuerit facta confessio, rara compuncio, animalis cogitacio, tepida conversacio. Item queratur si levis est et dissolutus, nec se corrigat, nec cavit peccatum in quo vel ipse cecidit vel alium cadere vidit. Et si de bono quod fecit excellenciam sive elacionem habuit et de omnibus et consilibus /f. 12v/ reddat se culpabilem et semper doleat de malis que fecit et de bonis que non fecit, proponat se corrigeret et emendare et sic a Domino indulgenciam obtinebit.

De confessione infirmi et eius penitencia

Item si aliquis in infirmitate confiteatur, sacerdos non inponat ey peni-

42. *De modo bene vivendi*, c 51 (PL 184, 1272s). Cf. Regula Benedicti, 48.

tenciam. Set dicat ey tantam penitenciam iniungerem tibi si sanus essem demostrata quanta. Set si moriaris ex hac infirmitate ego absolvō te ex parte Dey de omnibus hiis peccatis que michi confessus es. Si vero sanitatem consequeris facies hanc penitenciam vel venias ad me et dicam tibi quid facere debes, set ad presens suficiat quare non vactat nobis tempus ad scribendum plene de modo confitendi et interrogandi.

Sequitur confessio generalis de omnibus peccatis in generali

Confiteor Deo et Beatissime sue matri, et omnibus sanctis, et tibi fratri quare multum peccavi, per visum, per auditum, videndo et audiendo multa vana et inania, que multum Deo displicebant. Item peccavi multum per linguam, dicendo multa mendacia et falsa periuria et vituperando et derridendo, et in videndo et cantando et inveniendo et dicendo multa mala et vana et superflua. Item peccavi multum comedendo et multum bibendo, et multum parate et multum ardenter et ante oram, et post horam debitam. Item multum peccavi dormiendo quando non debebam, et ubi non debebam, et pecavi per malas cogitationes et per malas delectaciones et turpes, et per malos consensus. Item pater peccavi quare non geiunavi, neque oravi ut debui, neque elemosinas dedi. Item peccavi quare non dilexi omnes christianos sicut debueram et poteram, peccavi quare precepta Domini violavi et legem eius et mandata et consilia non servavi ut debebam. Item peccavi quare non confessus sum integre neque generaliter, neque circumstancialiter, neque a parte, simpliciter, humiliter, nec fideliter, neque frequenter, nec discrete, nec libenter, nec varaciter, neque gloriose, nec fortiter, nec accusanter, nec obedienter, nec plurimose sicut debebam. Neque nominavi peccata suis nominibus /f. 13R/ nec numeravi omnes vices in quibus miser ego peccavi, nec numeravi omnes illos et illas quos ego errare feci et qui per meam occasionem et per meam malignitatem peccaverunt. Et peccavi quare non confessus sum quociens debebam, neque fui obediens prelatus meis, nec in penitenciis nec in aliis sicut debui. Item peccavi quare non accepi Corpus Christi quociens debebam, neque digne sicut debebam. Et peccavi quare forte accepi Corpus Christi in festis sine confessione. Item peccavi quia obmisi tempus meum in quo debebam cotidie Deo servire et bona multa facere, et feci multa mala et pauca bona, et peccavi quare multa pecata ceciderunt a memoria mea, et illa oblitus sum per negligiam et multa feci que non credebam esse peccata et erant peccata. Item peccavi quare postquam Dominus duxit me ad penitenciam feci infinitas offensiones tamquam infidelis servus.⁴³ Et peccavi quare Dominus laboravit me adducere ad penitenciam et ego tamquam miser distuli. Item peccavi quare non servavi diem dominicam, neque festa, nec vigilias, neque iegunavi diebus quibus debebam. Et peccavi quia non honoravi parentes meos

43. Mt 24:45-51 i Lc 12:41-46.

temporales et spirituales. Neque parentes meos et alios christianos sicut debuy, et peccavi quare locutus sum in ecclesia in tempore horarum verba quod non pertinebant ad Deum. Et ibi defixi oculos in mulieres et in homines quod non debebam, et in aliis locis peccavi quia forte locutus sum cum excommunicatis et non recolo. Item peccavi quia non recognosco me pro peccatore, neque ploravi peccata mea sicut debbam. Et peccavi quare fuy contrarius voluntati Dey dicendo, quare pluvia erat mala, vel sol et ventus et tempus, cum omnia ista essent bona et Deus faceret illa. Item peccavi quare usus sum mulier propria in illis diebus quibus non debebam. Et peccavi quare tenui me pro peccatore et multociens mostravi me pro meliore quod non eram, et aliud tenebam in corde et aliud dicebam in hore. Et multociens dixi quod nolebam id quod volebam et dixi multociens afirmantie id de quo dubitabam, vel in quo ego debebam dubitare. Et per superbiam peccavi et voluntatem et rancorem et iram et triticiam et pigriam et cupiditatem et negligenciam et per omnia membra et sensus corporis, et per omnia /f. 13v/ dona que Dominus michi dedit in corpore et anima, et de omnibus et aliis reddo me culpabilem. Et supplico humiliter Domino Iesu Christo quod ipse per misericordiam suam indulgeat michi et ducat me ad veram penitenciam et de hiis et de aliis non permitat me de cetero peccare, neque ipsum offendere. «Deinde dicat sacerdos: «Misereatur tuy et cetera».⁴⁴ «Indulgenciam et remissionem».

De criminalibus peccatis rubrica

Item aliqua sunt peccata maiora de quibus debet confiteri sacerdote secrete, scilicet, de homicidiis, furtis, sacrilegiis et periuriis, falso testimonio, rapina, usura, de fraude et dolo, et fornicacionibus et adulteriis, strupis, rapinis, et raptu et de pollucionibus que fiunt super naturam et contra naturam, et de auguris et sortilegiis et divinacionibus et maleficiis, et de non datis decimis et primiciis, et de tabernis et daciis et ornatibus, cotidie debet quilibet peccator christianus omnia ista confiteri in oracione sua et recognoscere se peccatore de hiis petendo veniam, et postea debet confiteri sacerdoti suo, et sacerdos debet dicere ista secundum quod habet populum singulis diebus dominicis et festivis post missam et oblaciones suas.

Sequitur cautela sacerdotes

Item cum penitens accesserit ad sacerdotem quicumque sit sacerdos iubeat flexu genu eum humiliari interrogando: «Quid petis?». «Penitenciam» et ille respondeat: «Omnipotens Deus det tibi veram penitenciam et remissionem peccatorum». Item dicat illi: «Tu credis in Deum, Patrem Omnipotentem, factore

⁴⁴ Fòrmula ritual indicativa, i no deprecatória, segons les disposicions del papa Benet XII (DS 1013). Cf. SANT TOMÀS D'AQUINO, *Summa Theologica*, III, q. 84, a. 3.

celi et terre». «Credo». «Item credis quod in eadem carne in que vivis debes resurgere et recipere sive bonum sive malum pro ut gecisti». «Credo». «Item vis dimittere qui in te peccaverunt», si non vult dimittere, sacerdos ey non proybeat penitenciam. Potestavi tamen sacerdos debet iniuncta penitencia quod ad vitam eternam minime prodest penitenti, nisi remittat iniuriam illis qui in eum peccaverunt. Valebunt tamen ey ad tria. Unde versus «Quae innmortali fiunt: Dant bona terre, cor faciunt humile, minuunt tormenta Gehenne».

Et hic finis de penitenciis.

Deo Gracias.

CONFESSORIAL C

J H S

/f. 14R/ *Incipit summa brevis de cognoscendis peccatis et penitenciis intungendis*

¹Gula est peccatum mortale, species sunt: castimargia, id est, nimia et superflua comedio et ebrietas.

Species eius sunt quinque

Prima est cum hora comedendi prevenit, 2^a cum nimis delicata cibaria preparat, 3^a quando nimis in quantitate de cibo sumit, 4^a quando nimis avide vel ardenter cibum sumit, 5^a quando studiose mutat comediones ad hoc ut plus comedat. Unde versus: pre, prope, laute, nimis, ardenter, studiose.

Octo sunt remedia contra gulam

Primum est sermo divinus cuius sumptio inducit oblivionem cibi temporalis. 2um moderata occupacio. 3^m elongacio ab hiis que dant occasionem excedendi in cibo vel potu sicut est delectabilitas, vel varietas, nimetas ciborum. 4^m considerare qualis caro post mortem futura sit. 5^m meditacio eterne cene ad quam invitati sumus. 6^m consideracio malorum quae de excessu cibi et potus secuntur. 7^m consideracio paupertatis Christi in se et in membris suis. 8^m et ultimum remedium est, et sumum, Dey gracia.

De luxuria

Luxuria peccatum mortale est cuius due sunt species: prima est luxuria corporis, secunda est luxuria cordis. Aliter dividitur in 5^e species.² Prima est simplex fornicacio quam facit solitus cum soluta. 2ª est adulterium quod est alterius thori violacio. 4ª est incestus quod est consanguinearum vel afinium abusus. 5ª est peccatum detestabile contra naturam.

1. Fins al f. 16V l'exposició dels vicis i dels remeis que els vencen s'inspira en JOAN CASSIÀ, *Conlaciones XXIV*, V, 7-11 (PL 49, 619s). També SANT GREGORI MAGNE, *Regula pastoralis*, III, 30 (PL 77, 111).

2. GRACIÀ, *Decretum*, C. XXXVI, q. I.

Sex sunt remedia contra luxuriam

Primum est fugere consorcia mulierum et eius verso. 2^m ut homo sibi substraat de cibo et potu. 3^m est mortis extrema cogitare. 4^m non presumere multum Dei. 5^m est temptacio resistere in principio. 6^m est ut proiciat se in aquam frigidam vel recurrat ad lacrimas et oraciones cum temptatur.

De avaricia

Avaricia peccatum mortale est, et est cupiditas in adquirendis indebite temporalibus. Avaricia vero in retinendis, unde dici servitus ydolorum.

/f. 14v/ De speciebus avaricie

Usura, rapina sive furtum, iniusta talia, fraus mercatorum, accepcio munera, avaricia advocatorum, symonia, peccatum lusorum.

Hec sunt remedia contra avariciam

Primum est mortis consideracio, 2^m consideracio paupertatis dominice. 3^m consideracio periculi in quo sumus. 4^m consideracio misericordie que annexa est diviciis. 5^m est quod homo elonget se a cupidis et avaris et familiaris sit illis qui terrena contempnunt. 6^m est consideracio eternarum diviciarum. 7^m est quod homo ponat fiduciam suam in Deo quod Deus neccessaria ei perhebit, si ipse ey servierit. 8^m est ultimum et sumum remedium est quod homo helemosinis et ordinibus aliis bonis modis quibus poterit graciā Dey sibi impetrēt quae sola sufficit hominem liberare a laqueis cupiditatis et avaricia.

De accidia et speciebus eius

Accidias est peccatum mortale que est tedium boni faciendi. Sexdecim sunt viae que pertinent ad accidiam. Primum est tepiditas que est pravus amor boni. 2^m est mollicies que est in paciente rey dure. 3^m est sompnolencia. 4^m est occiositas. 5^m est dilacio penitencie. 6^m est tarditas que est quando tarde procedit quis in opere inquoato. 7^m est negligencia que est quando homo non curat qualiter opus incoatum utrum bene vel male set hoc solum curat ut ab honore laboris inquoati se expediatur. 8^m est innesperancia que est quando quis opus quid incohatur ad perfectionem non ducit.

9^m est remissio que est quando aliquis cotidia deterior efficitur. 10^m est dissolucio que est quando aliquis inveniens difficultatem in suy regimine se dimittit omnino absque gubernacione. 11^m est ignavia que est quando aliquis pocius eligit in miseria magna permanere quam aliquantulum laboris subire. 12^m est incuria que est quando aliquis suorum debitam curam non habet. 13^m est indevicio que est ariditas spiritualis. 14^m est tristitia in servicio Dey et est vicium in officio divino valde detestabile. 15^m est tedium vite quod provenit ex longua tristitia in divino servicio. 16^m est desperacio quod provenit ex nimia tristitia.

De remediiis contra peccatum desperacionis

/f. 15R/ Primum est memoria Dominice passionis. 2^m est consideracio magne

virtutis quam habet penitencia, est enim penitencia medicina contra quam nulla infirmitas spiritualis prevalet. 3^m est consideracio illarum personarum cum quibus Dominus legitur misericordie egisse, scilicet, cum muliere deprehensa in adulterio, cum latrone in cruce, cum beato Petro et beata Maria Magdalena,³ et cum multis aliis.

De remediis contra accidiam

Octo sunt remedia contra accidiam. Primum est diversitas occupationum. 2^m est consideracio future pene. 3^m est consideracio premii eterni. 4^m est societas bonorum. 5^m est exemplum illius qui piger non ffuit set exaltavit ut gigas ad currendam viam. 6^m est consideracio periculorum in quibus sumus in presenti. 7^m est fervor devacionis recolendo cotidie beneficia Dey. 8^m est gracia Dey que sola liberare potest hominem ab accidia.

De superbia

Superbia peccatum mortale est. Et dividitur⁴ in superbiam interiorem et exteriorum. Interior dividitur in superbiam intellectus et in superbiam affectus. Superbia intellectus 4ta species continet: Prima est quando aliquis credit habere bona sua a se. 2^a est quando aliquis credit habere bona sua a deo set pro meritis suis. 3^a est quando quis credit habere bonum quod non habet. 4ª est quando aliquis in opinione sua profer se aliis, unde versus: ex se, promeritis, falso, plus omnibus, inflant. Superbia affectus habet duas species: scilicet, presumptionem et appetitum, proprie excellencie. Exterior superbia habet istas species: Est enim superbìa oris et narium et oculorum, colli vel cervicis, aliorum membrorum, ornatus, erubescencia mala, malicia, yrrisorum, irreverencia, inobedientia, inanis gloria, ypocrisis.

De XIIIm gradus superbie⁵

Primum est curiositas, 2^m est levitas. 3us inanis leticia. 4us iactancia in multiloquio. 5us singularitas. 6us arrogancia. 7us presumpcio. 8us defensio peccati. 9us simulata confessio. 10us rebellio. 11us libertas peccandi. 12us consuetudo peccandi.

De remediis contra superbiam

Primum est consideracio melioris status ut se humiliet et exaltabit /ff. 15v/

3. Mt 26:69-75; Mc 14:66-72; Lc 22:55-62; Jo 18:12-27. Act 8:3 i 9:1-2. Mc 16:9; Lc 8:1-3. Lc 23:39-43. Jo 8:1-11.

4. Cf. SANT GREGORI MAGNE. *Moralia in Iob*, XXIII, 6 (PL 76, 258).

5. SANT BERNAT DE CLARAVALL, *De gradus humilitatis*, 10 (PL 182, 957).

2^m est cohabitacio humilitum. 3^m est consideracio vitalitatis corporis quare in concepcione est vile sperma in fine cibus vermium. 4^m exemplum Christi qui fuit humilius. 5^m est consideracio vilis servitutis in qua est homo superbus quare servus est diaboli. 6^m est consideracio districti iudicij que spiritualiter ad humilitatem superborum. 7^m est miseria huius mundi. 8^m est consideracio infirmitatis que in nobis est tam ex parte anime quam ex parte corporis. Ex parte anime adeo infirmi sumus ut nec levi cogitatione pussimus resistere, nec modicum verbum sustinere. Ex parte corporis adeo infirmi sumus ut nec pulicibus possimus sustinere.

De Invidia et speciebus eius

Invidia peccatum mortale est. Species invidie due sunt: exaltacio in adversis proximi, tristitia in prosperis proximi.

De remedis contra invidiam

Remedia contra invidiam sunt 4^{or}. Primum est quod homo ponat suum amorem in illis rebus sive bonis que possunt haberi a multis, scilicet, in celestibus. 2^m est meditacio eorum que suaderent nobis fraternalm dilectionem, scilicet, fraternitas naturalis que est inter homines christianos et societas spiritualis que inter fideles est, et quare Christus est caput nostrum et nos membra ipsius. 3^m est meditacio eorum que valent ad contemptum proprie excellencie quare est homo fragilis cito moriturus in morte et vita penam pro factis recepturus. 4^m est consideracio de amaritudinis que invidiam comittatur.

De yra

Ira peccatum mortale est, intellige hoc per yram a parentum vindicte que hodum dicitur.

De viciis procedentibus ex yra

Ex yra procedunt: lis, guerra, incendia, homicidia, inieccio manum iniustarum, rapina.

Tria sunt remedia contra yram alienam

Primum est mollis responsio. 2^m est silencium. 3^m beneficium.

De remedis contra yram propriam

/f. 16R/ Octo sunt remedia contra yram propriam. Primum est consideracio pasciente Dominice passionis. 2^m est silencium. 3^m est consideracio divine ordinacionis nullum enim malum pene potest inferri nobis nisi divina ordinacio. 4^m est considerare utilitatem quam habet tribulacio que tolleratur in presenti quam in futuro. 5^m consideracio status in quo est in iniurias, insanus est enim. 6^m est consideracio propiorum defectum facilius enim poterat aliquis defectus alienos quando ipse suos defectus cognoscit. 7^m est consideracio finis nostre,

scilicet, mortis et eorum que post mortem secuntur. 8^m est consideracio proprie impotencie: multi sunt qui volunt se vindicari de ipsis qui eis male faciunt qui non possunt defendere a muscis et a pulicibus.

De XXIIIor peccatis lingue⁶

Viginti quatuor sunt peccata lingue, scilicet, blasfemia, peccatum murmuris, peccati defensio, perjurium, mendacium, detraccio, adulacio, maledicicio, convicium, contencio, honorum derisio, pravum consilium, peccatum seminantium discordias, peccatum bilinguium, timor, jactancia, secreti revelacio, indiscreta cominacio. Indiscreta promissio, occiosum verbum, multiloquium, turpiloquium, scurrilitas, indiscreta taciturnitas.

De remediosis contra peccatum lingue

Octo sunt remedia contra peccatum lingue: primum est consideracio periculi que est in loquendo quare demones hostes nostri porte, id est, ori insidiantur. 2^m est consideracio tam nobilitatis quam utilitatis lingue cum sit preceteris membris divinis laudibus et divino officio deputata. 3^m est quod homo contra portam oris quasi quasdam guerras faciat, scilicet, posita firma declinandi personas illas cum quibus peccare solebat in lingua, vel loca illa quibus solet habere occasionem peccandi in lingua. 4^m est quod homo loquitur rare. 5^m est quod homo pauca loquitur. 6^m est tarditas in loquendo, scilicet, quod non loquitur nisi cum deliberacione. 7^m est quod homo orando linguam suam Deo comendet. 8^m est silencium claustralium.

Hec est alia brevis notificacio viciorum. De gula⁷

/f. 16v/ Est alia brevis notificacio viciorum⁸ de ventris in gluvie propter agantur quinque via via videlicet. Inenepta leticia, scurrilitas, inmundicia, multiloquium, ebetudo sensuum circa intelligenciam.

De luxuria

De luxuria generantur octo, scilicet, cecitas mentis, inconsideracio, inconstancia, precipitacio, amor sui, odium Dey, affectus presentis seculi, orror vel desperacio futuri.

6. Cf. *Cercapou*, I, 76. *Espill de consciència*, 87ls.

7. El copista repeteix com a epígraf l'encapsalament del foli següent: «Hec est alia brevis notificatio viciorum», i «De gula» enlloc de «De ventris ingluvie».

8. SANT GREGORI MAGNE, *Moralia in Job*, XXXI, 45 (PL 76, 621). Citat també per SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 33.

De avaricia

De avaricia nascuntur sex, scilicet, fraus, fallacia, perjurium, inquietudo et contra misericordiam cordis obduracio.

De accidia

De accidia oriuntur sex, scilicet, malicia, rancor, pusillanimitas, desperacio, torpor erga precepta, vagacio mentis circa illicita.

De superbia

De superbia oriuntur VII^{em}, scilicet, inobediencia, jactancia, ypocrisis, contencio, pertinacia, discordia, novitatum presumcio, et inanis gloria.

De invidia

De invidia nascuntur quinque, scilicet, odium, susurracio, detraccio, exultacio in adversis proximi, afliccio in prosperis proximi.

De yra

De yra nascuntur sex, scilicet, rixa, tumor mentis, contumelie, clarmor, indignacio, blasfemie.

Sequitur videre que sunt peccata mortalia et que venlia. Augustinus XXV Dei, capitulo alias eadenum⁹

Ibi dieit istud quamvis Apostolus, plura capitula conmemoret nos tamen ne desperationem facere videamus breviter, dicemus illa que sunt videlicet: sacrilegium, omicidium, adulterium, fornicacio, falsum testimonium, rapina, furtum, superbia, invidia, avaricia, et si longo tempore teneatur iracundia, ebrietas. Et quicumque venit /f. 17R/ conta decem precepta legis vel aliquid eorum peccat mortaliter. Et infra subditur. Que autem sint minuta peccata, licet, omnibus nota sint tamen quia longum est ut omnia explicitur opus est ut ex eis aliqua nominetur. Quociens aliquis plus accipit in cibo vel potu quam neccessitate est ad minuta peccata noverit penitere. Quociens plus loquitur quam oportet plus tacet quam expedit. Quociens pauperem importune petentem exasperat. Quociens cum sit corpore sanus aliis ieunantibus prandere voluerit aut sompno deditus tardius ad ecclesiam surgit. Quociens excepto desiderio filiorum uxorem suam cognoverit. Quociens in carcere positos tarde requisierit. Quociens infirmos tarde visitaverit. Si discordes ad concordiam revocare neclexerit. Si plus proximum aut uxorem aut filium aut servum exasperaverit quam oportet. Si amplius fuit blanditus quam debet. Si cuicunque persone maiori aut ex voluntate aut ac

9. Referència probable a SANT AGUSTÍ, *De Civitate Dei*, XIV, llibre centrat en el pecat i les passions. Vid. GRACIA, *Decretum*, D. XXV, c. 3.

necessitate adulare voluerit. Si pauperibus esurientibus nimium deliciosa vel subtuosa convivia preparaverit. Si se in ecclesia aut extra ecclesiam fabulis occiosis de quibus in die iudicii reddenda est racio occupavit. Si dum iocantes et incaute juramus et cum per aliquam necessitatatem inplere non potuerimus utique periuremus et cum omni difficultate sut temeritate maledicimus quem scriptus est neque maledici regnum Dei possidebunt.

Beatus Paulus enumerat peccata mortalia in epistola ad Romanos¹⁰ in fine, scilicet, peccatum contra naturam, homines repletos omni iniquitate, malicia, fornicacione, avaricia, nequicia, plenos invidia, homicidiis, contencione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores, malorum, parentibus non obeditores, insipientes, inconpositos, sine affecione absque federe, sine misericordia.

Idem Apostolus ad Galatas Vº capitulo in fine dicit: «manifesta autem sunt opera carnis, que sunt ista que secuntur: fornicacio, invidia, in pudicia, luxuria, ydolorum servicius, beneficia, inimicicia, contenciones, emulaciones, yre, rixe, dissensiones, secte, invidie, omicidia, ebrietas, comessaciones et hiis filiam que predico vobis sicut predixi quem qui talia agunt regnum Dey non consequuntur».¹¹

/f. 17v/ *Sequitur de interrogacionibus in penitencia faciendis et primo de preceptis*

Primum preceptum est: «Non habebis deos alienos coram me».¹² Queratur si yvit ad adevinos, sortilegos vel sortilegas, si inspexit augurias, strenutaciones, obviaciones vel sompnia, si proiecit prunas causa sanitatis, si proiecit plumbeum ut cognosceret de futuris, si fecit setillos vel vel aliqua maleficia, si paravit circulum vel intravit circulum in quo audiuntur demoniorum responsa. Si ligavit homines vel mulieres per maleficium ne coyre possent. Si fecit experimenta quibus adquireret mulieres ad coyntum. Sy fecit incantaciones vel coniuraciones intromittendo se scire aliquid de futuris.

Secundum preceptum est: «Non assumes nomen Dey tui in vanum».¹³ Queratur si iuravit falsum, si contra iuramentum quod fecit scienter venit, si contra homagium fidelitatem vel promissionem mentitus est.

Tercium preceptum est: «Memento ut diem sabbati sanctifices».¹⁴ Queratur si diebus Dominicis festivis operatus est artificio suo, si ludis turpibus se miscuit. Si tabernas frequentavit, si miscuit se tripudiis vel coreis. Set quare hoc preceptum pertinet ad Spíritum Sanctum recte ponuntur hic tria peccata que sunt contra Spíritum Sanctum de quibus dicitur in Evangelio: «Qui peccat in Patrem remittetur

10. Rm 1:28-31.

11. Gal 5:19-21.

12. Ex 20:3-6.

13. Ex 20:7.

14. Ex 20:8.

ey, qui peccat in Filium remittetur ey, qui peccat in Spiritum Sanctum non remittetur ey nunquam in hoc seculo, neque in futuro».¹⁵ peccata illa sunt Vc: presumpcio, desperacio, inpugnacio agnite veritatis, inpugnacio fraterne societatis, finalis inpenitencia.

Quartum preceptum est: «Honora patrem tuum et matrem tuam ut sis longius super terram».¹⁶ Queratur si maledixit patri vel matri, si percussit patrem vel matrem. Si parentes quocumque modo vilipendit, si verbo irreverenter eos tractavit. Si tempore necessitatis benefica eis sustraxit, si excomunicacione patris spiritualis contempsit, si eis in locis non obedivit.

Quintum preceptum est: «Non occides».¹⁷ Queratur si occidit aliquem armis, herbis vel pocionibus, si precepit quod aliquis occideretur, si prestitit auxilium quod aliquis occideretur, si tenet odium contra aliquem, si detrahit alicui, si retro de aliquo malum dicit.

Sextum preceptum est: «Non meccaberis».¹⁸ Queratur si cubuit cum aliqua vel aliquibus. Si erat soluta, virgo, coniungata, consanguinea vel afi-/f. 18R/nis aut erat religiosa. Item quanto tempore mansit in peccato. Item quod vicibus peccatum illud comissit. Si fuit interpres vel mediator vel mediatrix. Si comedit aliqua incentiva vel bibit multum ut plus officium luxurie exercet.

De polluzione nocturna si accidit propter ebrietatem vel propter premeditacionem. Si concubit cum menstruata.

Queratur a mulieribus si se ornaverunt vel affaytaverunt. Si per vicos et plateas et in ianuis vel fenestris se ostenderunt conspectibus hominum ut eos diligenter, si verba luxuriosa vel turpia protulerunt, si coreas duxerunt ut viderentur et diligenterentur, si cantaverunt cantilenas vel responderunt.

Septimum preceptum est: «Non furtum facias».¹⁹ Queratur si comedit de re furtiva, si per vim aliquid abstulit, si comodavit ad usuram, si per baratam vel alium modum plus recepit quam dedit, si sacrilegium vel furtum rey sacre comisit, si decimas vel primicias retinuit, si beneficium vel dignitatem vel ordinem per peccuniam obtinuit, si talias iniustas vel calonias indebitas a subditis extorsit. Si mercator est, si pondera vel mensuras iniustas tenet, si causi dicus a clienculo plus debito extorsit. Si religiosus tenet propium. Si lusor est retinere non debet quid ad aleas adquisivit.

Octavum preceptum est: «Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium».²⁰ Queratur si contra proximum falsum testimonium dixit, si occulta mala proximi publicavit, si audita cum augmetno retulit, si crimina falsa inposuit, si bona oculta negavit, si bona manifesta minuit, si bona in mala convertit.

15. Mt 12:31.

16. Ex 20:12.

17. Ex 20:13.

18. Ex 20:14.

19. Ex 20:15.

20. Ex 20:16.

Nonum preceptum est: «Non concupisces uxori proximi tui».²¹ Istud preceptum ampliavit Dominus in Evangelio Beati Mathey, vº, dicens: «Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam meccatus est in corde suo».²² Queratur si concupivit aliquam mulierem et mulier si concupivit aliquem virum.

Decimum preceptum est: «Non concupisces rem proximi tui».²³ Hic proybet non solum manum vel animam.

De gula queratur si se ingurgitavit, si asidue inebriatur.

De accidia queratur si frequentat ecclesiam, si horas solvit vel oraciones /f. 18v/ dicit, si Verbum Dei libenter audit, si sompnolentus est, si occiosus est, si negligens est.

De superbia queratur si est letigiosus vel contenciosus, si dehonestat alios, si percutit alios, si percussit clericum, si est irrisor, si est irreverens maioribus, si est inobediens prelatus, si temptatur de inani gloria, si est ypocrita, si est curiosus, si est levis in moribus, si est arrogans, si est presumptuosus.

De invidia queratur si exaltavit in adversis proximi. Si tristatus fuerit in prosperis proximi.

De yra queratur si diu remansit in yra, si est in guerra cum aliquo, si incendit domos, messes vel ecclesias, si fecit votum peregrinaciones vel ieunii, si fecit votum quod intraret ordinem.

De casibus mittuntur ad episcopum et ad papam. Retulit in causis. Qualiter sacerdos se debet habere ad confidentem et que penitencia est iniungenda criminibus

Audita confessione consideranda est persone qualitas, si confitens in dignitate vel sine dignitate, dives vel pauper, dominus vel serviens, senex vel iuvenis, vir vel mulier, que cum sint penitencie arbitrarie secundum persone qualitatem est discrete penitencia iniungenda. Nota quod pro periurio, adulterio, fornicacione, omicidio voluntario, et de ceteris criminalibus vicos septermis penitencia est imponenda ut XXII causa «Predicandum» et XXIII^a, causa II «Hoc ipsum»²⁴ et hoc quamquam ab ista regula excipiuntur multi casus. Nam presbiter si fecerit fornicacionem debet agere penitenciam decem annorum secundum formam traditam. LXXXII. Dicitur «Presbiter»²⁵ quod intelliguntur quidam de simplici fornicacione. Alii et forte verius de adulterio et incestu, quare cognovit coniugatam, consanneam vel afinem. Item si pater cognovit filiam suam spiritualem quam bautizavit vel de sacro fonte suscepit vel qui peccata sibi

21. Ex 20:17.

22. Mt 5:28.

23. Ex 20:17.

24. GRACIÀ, *Decretum*, C. XXII, q. 1, c. 17 i c. XXXIII, q. 2, c. 11.

25. Ibid., D. LXXXII.

confessa fuerint debet agere penitenciam XII annos et eciam deponi si crimen est manifestus, notatis haec, XXX causa I «Si quis sacerdos».²⁶ Si episcopus est peniteat XV annis. Ipsa vero mulier debet omnia relinquere et res suas pauperibus tradere et conversa in monasterio Deo usque ad mortem servire.

/f. 19R/ Item qui cognovit moniale agat penitenciam X annorum et ipse similiter secundum formam ponitam XXVII causa I «De filia devota».²⁷ Item peccatum contra naturam gravius est quam alia crimina, XXXII causa V, «Adulteri malum»²⁸ et ideo maior penitencia est imponenda. Item qui matrem suam interfecit debet penitere X annis secundum formam ponitam XXX cusa, «Latorem».²⁹ Item qui uxori interfecit debet agere penitenciam que traditur XXXIII causa, «Admonere».³⁰ Item pro omicidio casuali est imponenda penitencia V annorum si culpa processit, alias nulla nisi forte ad cautellam, «Lex Dei», «Hos vero» et duobus casibus sequentibus.³¹ Item si pater vel mater collocaverunt filium vel filiam negligenter in lecto et mane invenerint mortuum vel mortuam penitencia trium annorum facere debent extra de hiis qui filios occiderunt et de infantibus, libro quinto. Item si quis violat ecclesiam crisma et calicem sacrum pollutis manibus arripit et siliam enorma sacrilegii comitit, agat penitenciam VII annorum sicut habetur XII causa, II «De viro nefando».³² Item si stilla sanguis cadit super terram vel tabula vel altare vel pallas altaris quid agendum sit tam de penitenica quam de stilla, docemur ex decreto Pii pape, cuius verba sunt hec: «Si per negligenciam aliquid de sanguine stillaverit in terram lingua lambatur tabula raddatur. Si non fuerit tabula ut non conculceretur locus abrradeatur et igne consumatur et cinis intra altare condatur et sacerdos: XL^a diebus peniteat. Si super altare stillaverit sorbat minister stillam et tribus diebus peniteat, scilicet, super linteum altaris et ad aliud stilla pervenerit IIII^{or} diebus peniteat. Si usque ad III^{um} IX diebus. Si usque ad IIII^{um} XXX diebus peniteat et linteraminam que tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluit calice subter posito et aqua ablucionis sumatur et iuxta altare recondatur «hec habentur» «De consecratione», II^a, «Si per negligenciam»³³ De illo qui evomit eucaristiam vel verius species docemur ex penitenciali Bedi presbiteri dicentes: «Si quis per ebrietatem vel voracitatem eucaristiam evomerit: XL diebus peniteat, si laycus fuerit; Clerici vel monachi seu diachoni, presbiteri LXX^a diebus peniteant. Episcopi XC diebus peniteant. Si pro infirmitatis causa /f. 19v/ evomerit VII diebus peniteat «hec habentur «De

26. Ibid., C. XXX, q. I, c. 9.

27. Ibid., C. XXVII, q. I, c. 26.

28. Ibid., C. XXXII, q. 7, c. 11.

29. Ibid., C. XXX, q. 2, c. 15.

30. Ibid., C. XXXIII, q. 2, c. 8.

31. Ibid., C. XXII, q. 2, c. 18 i C. XXXII, q. 7, c. 22.

32. Ibid., C. XXII, q. 2, c. 17.

33. Ibid., *De consecratione*, D. II, c. 27.

consecratione» Dist. II^a, «Si quis per ebrietatem». ³⁴ Item qui blasphemiam dixerit publice contra Deum vel contra Beatam Virginem gloriosam vel contra aliquen sanctorum per episcopum suum penitentie subdatur inferius annotate videlicet ut VII dominicis per foribus ecclesie in manifesto dum agatur missarum sollempnia, blasphemus existens ultimo illorum die dominico pallium et calciamenta non habebat, ligatus corrigia circa collum VII precedentibus, VI feriis ieunet in pane et aqua ecclesiam mullatenus ingressurus, quolibet ipsorum dierum predictorum tres si poterit alioquin duos reficiat pauperes sive unum et nec ad hoc eius suspectant facultates in penam aliam comittetur. Qui se renuerit recipe ac per agere penitenciam supradictam ecclesie interditura ingressus, et in obitum ecclesia sancta sepulta per temporalem potestatem eciam puniatur.

Hic docet que penitencia sit imponenda

Viso pro quolibet crimine que sit penitencia imponenda secundum qualitatem persone iniunge penitenciam in hiis tribus,³⁵ scilicet, in helemosinis, ieuniis et oracionibus et corriges penitentem ne redat ad peccata que comisit nec ad alia simifilam et quod abstineat se et fugiat a personis et a locis cum quibus et in quibus consuevit perpetrare peccata et quod sic deploret peccata precedencia quod plangenda ulterius non comittat et expone sibi remedia que scripta sunt superius contra quolibet crimen ad hoc ut faciat melius precavere. Sciendum est tamen quod³⁶ crimina quaedam sunt que predictam penitenciam, non delentur videlicet si fecerit furtum, si comedit de re furtiva, si per vim aliud rapuerit, si usurarius fuerit, si per baratam vel alium modum plus recepit quam dedit. Si sacrilegium comisit. Si decimas vel primicias retinuit. Si talias iniustas vel calonias indebitas extorsit. Si per iniusta pondera vel iniustas mensuras aliquid adquisivit. Si advocatus a clienculo plus debito extorsit. Si religiosus propium quod tenet non renunciat in manu abbatis vel prioris. Si lusor non restituit quod in ludo vel in alea adquisivit. Si simoniacus non restituit peccuniam quam recepit et qui simoniace adquisivit beneficium ey non renunciat. Isti omnes et quicumque detinent aliud vel adquisierint iniuste /f. 20R/ nisi restituant quod iniuste obtinent vel atquisierint iniuste salvari non possunt nec veram penitenciam facere possunt. XIII causa VI «Si res». ³⁷ Ista restitucio facienda est domino cuius fuit vel successoribus suis si modo aliquo sciri vel inbeniri possunt, si vero non inveniuntur tunc de consilio confessoris detur in piis locis. Decime vero debent reddi in ecclesiis cuius sunt. Si vero quod restituere debeat ut dictum est quis

34. Ibid., *De consecratione*, D. II, c. 28. Aquesta citació i l'anterior cf. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 46.

35. Cf. Ibid., III, 34, 36.

36. Cf. Ibid., III, 34, 49.

37. GRACIÀ *Decretum*, C. XIV, q. 6, c. 1.

dederit pauperibus vel religiosis vel aliis piis locis non absolvantur set tenetur nilominus ad restitucionem extra de decimis, tua nobis, pretextu et de iure iurando te credimus et de omicidio sicut dignum eos in super Pandecte «de constituta peccunia»³⁸ si vero mihi et Pandecte «de solucionibus»³⁹ non procuratori et «de condicione indebiti», in suma in fine et qui scienter talem restitucionem recipit furtum committit Pandecte «de furtus» et falsus I.⁴⁰

Hic docet de oris clericorum

Clericus qui dimisit horas debet eas emendare in horis duplicatis vel in psalteriis recitatis cum sit debitum et pensum idem tributum set virtutis extra de causa IIII Codex I et argumentum «De prebendis». ⁴¹ Cum secundum Apostolum qui promisit votum peregrinacionis vel iejunii et non solvet tenetur ad restitucionem extra de verbo et voti redemptio libet universis. Si vero propter infirmitatem vel senectutem vel paupertatem illud adimplere non poterit, episcopus potest in opus aliud quod plus Deo placeat commutare, extra de verbo et voti redemptio capitulo penultimo.

Hic docet qualiter restitucio est facienda

Nota quod qui habet unde solvat statim restituere debet quod det illi cui fecit iniuriam alias interdicatur ey ne recipiat Corpus Christi cum non possit veram penitenciam agere set simulatam XIII^a causa «Si res»⁴² ubi dicitur: «Si res aliena reddi potest et non redditur, penitencia non agitur set simulator». Ex quo decreto a contrario sensu evidenter colligitur quod pauper qui non potest restituere iniurias quas fecit, veram penitenciam potest iniuncto sibi quod si ad pinguiorem fortunam venerit restituet quid poterit, scilicet, partem vel totum extra de solucionibus oppinio dare oportet arduus, quare inanis est accio quam inopia debitoris excludit. Pandecte «de furtus»⁴³ nominis et extra restituzione, spoli, olim et qui nichil habet nil restituere potest ut I causa VII. Diabertum eius periculum nil est Pandecte «de furtus»⁴⁴ ita quod fullo in principio /f. 20v/ quare pauper qui non habeat unde valeat suas iniurias emendare potest recipere Corpus Christi et veram penitenciam agere de comissis. Admonendi sunt divites ut largas helemosinas faciant, mediocres vel iuxta possibilitatem, pauperes ut gracias Deo referant qui paupertatem eis dedit et rogent Deum instanter pro benefactoribus eorundem. Si confitens noluerit rancorem dimittere illis quos odit, non absolvatur

38. *Digestorum*, XII, V.

39. Ibid., XLVI, III i XII, VI.

40. Ibid., XLVII, II.

41. *Codex*, IV, I.

42. GRACIÀ, *Decretum*, C. XIV, q. 6, c. 1.

43. *Digestorum*, IV, III.

44. Ibid., XLVII, II.

nec detur ey Corpus Christi et similiter de aliis peccatis de quibus voluerit in posterum abstinere quare «penitencia est preterita mala plangere et plangenda iterum non comittere»⁴⁵ et ille penitenciam veram digne agit qui sic preterita deplorat ut futura iterum non comittat. «Nam qui plangit peccatum et iterum amittit peccatum, quasi quis lavet laterem crudum, qui quanto magis abluit tanto magis lutum facit»⁴⁶ De penitencia D. III «Productior est»⁴⁷ Augustinus: «Qui ad missa plangit, nec tamen deserit, pene graviori se subicit ibidem».⁴⁸

Absolucio peccatorum

Ultimo iniuncta penitencia peccatori in helemosinis, jejuniis et oracionibus⁴⁹ faciat confessionem generalem dicens: «Ego peccator, et cetera» et sacerdos dicat: «Misereatur tui et cetera», «Indulgenciam et cetera», «Auctoritate Domini Nostri Ihesu Christi et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli et mihi comissa abssolvo te a vinculo excomunicacionis maioris si forte incurristi. Item eadem auctoritate ego te absolvo de omnibus peccatis tuis inconfessis, contrictis et oblitis, de quibus intendis confiteri si in memoriam reduceres et reduco te sacramentis ecclesie, in nomine Patri et Filii et Spiritui Sancti. Amen. Et si quid minus iniunxi remitto te ad penas purgatorii».

*Absolucio pro illis qui habent privilegium absolucionis apostolica et culpa a sede apostolica*⁵⁰

«Auctoritate Domini Nostri Ihesu Christi et Apostolorum Petri et Pauli et auctoritate domini nostri Sumi pontificis ad qui claves ecclesie se extendunt, mihi in hac parte comissa, ego te absolvo ab omni vinculo excomunicacionis maioris et minoris et restituo te sacramentis ecclesie et dispenso tecum in irregularitatem si quam contraxisti. Iterum eadem auctoritate, ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis inconfessis tam in speciali quam in generali et /f. 21R/ oblitis. Absolvo te et cetera a penis in purgatorio debitis, propter culpas et offensas quas contra Deum et te ipsum comisisti. Iterum eadem auctoritatem ego te reduco ad statum innocencie in quo eras quando exivisti de fontibus baptismi et incontinenti remitto te ad gloriam Paradisi secundum tenorem privilegii a Sede Apostolica tibi indulti, In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen», «Quod in hanc plenam indulgenciam et remissionem iuxta dicti privilegii tenorem intendo nunc tibi fore

45. SANT AMBRÒS, *De paenitentia*, II, 11 (PL 16, 543). També citat per sant Gregori Magne i per Gracià.

46. *Liber de modo bene vivendi*, 27 (PL 184, 1247).

47. GRACIÀ, *De paenitentia*, D. III, 7.

48. Ibid., D. III, c. 14. Però no és de Sant Agustí sinó de SANT GREGORI MAGNE, *Regula pastoralis*, III, 31.

49. Cf. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 36.

50. Cf. PERE LOMBARD, *IV Sententiarum*, lib. IV, dist. 18, c. 6.

concessam et collata, si in articulo mortis existas et de presenti infirmitate discedas alioquin misericordia Dey hac sit tibi salva cum fueris in mortis articulo constitutus». Quando aliquis excommunicatus voluerit se absolvi absolucionem. Retulit antea in causis rubrica «de excommunicacionis».⁵¹

/f. 21R A/ *Septem sacramenta ecclesie*⁵²

baptismus	Claritas
confirmacio	Agilitas
penitencia	Cognicio
eucaristia	Apprehensio
coniugium	ffruicio.
Ordo sacerdotalis	
extremauncio	<i>Septem beatitudines</i> ⁵⁶
Versus: Abluo, firmo	Paupertas
cibo, piget	Mansuetudo
ordinor, uxor	Luctus
ungor.	Iusticia
<i>Tres virtutes teologales</i> ⁵³	Misericordia
Spes	Mundicia
Fides	Pax.
Caritas.	

*Quatuor virtutes cardinales*⁵⁴

Iusticia	Pietas
Prudencia	Sciencia
Fortitudo	Fortitudo
Tenperancia.	Consilium Intellectus Sapiencia.

/f. 21R B/ *Septem dotes corporis et anime*⁵⁵

Inmortalitas	<i>Gaudia paradisi</i>
Inpassibilitas	Vita sine morte Iuventus sine senectute

51. GRACIA, *Decretum*, C. XXIV, q. 3, c. 15.

52. Per als diversos septenaris vid. HUG DE SANT VICTOR, *De quinque sentenis*, (PL 175, 405-410). El dels sagraments fóu fixat pel II Concili de Lió (DS 860) en la «Professio fidei Michaelis Paleologi imperatoris».

53. 1 Tes. 1: 3 i 1 Cor 13: 13.

54. Cfr. seguint Platò i Aristòtil, SANT AMBRÒS *De sacramentis*, III, 2 o SANT TOMÀS D'AQUINO, *Summa Theologica*, II°-II°, q. 32, a. 2.

55. Cfr. SANT TOMÀS D'AQUINO, *Summa Theologica*, III, q. 45, a. 1-3.

56. Mt 5: 3-12.

57. Is 11: 2-3.

Sanitas sine infirmitatis
 Requies sine labore
 Delectacio sine fastidio
 Gaudium sine tristicia
 Lux sine tenebris
 Amor sine odio
 Voluntas sine contradiccione.

Vita activa consistit in VIIem⁵⁸
operibus misericordie
 Visitare infirmos et pupilos
 Dare cibum pauperibus
 Dare potum sicutientibus
 Coprire nudos
 Ad incarceratos venire vel succurrere
 Hospitem colligere
 Pauperes defuntos sepellire.
 Versus: Visito, poto, cibo, tego, solvo,
 colligo, condo.

Vita contemplativa consistit in IIIibus
 In oracione
 In meditacione
 In leccione que sit in silencio.

/f. 21v B/*Decem precepta*⁵⁹
 Non habebis deos alienos
 Non assumens nomen Dey tui in
 vanum
 Memento ut diem sabbati sanctifices
 Honora patrem tuum et matrem tuam
 Non occides
 Non furtum facies
 Non mecaberis
 Non loqueris contra proximum falsum
 testimonium
 Non desiderabis uxorem proximi tui

Non concupisces rem proximi tuy.
 Versus: Sperne deos, fugito periuaria
 Sabbata serva, sit tibi patris honor
 Sit tibi matris amor, non sis occisor
 fur, mecus, testis iniquus, vicinique
 thorum. Rebusque caveto suas

Septem peccata mortalia
 Superbia
 Invidia
 Ira
 Avaricia
 Luxuria
 Gula
 Accidia.

*Tria faciunt hominem religiosum*⁶⁰
 Pauca velle
 Pauca loqui
 Multum orare.

/f. 22R A/*Pene inferni*
 Frigus incomparabilis
 Ignis inextinguibilis
 ffetor intollerabilis
 ffames et sitis inextinguibilis
 Vermes inmortales
 Tenebre palpabiles
 fflagella cedencium
 Confussio peccatorum
 Desperacio omnium honorum.

*VIIem opera misericordie spiritualia*⁶¹
 Docere ignorantem
 Consulere dubitantem
 Consolare tristem
 Corrigere peccantem

58. Crf. SANT TOMÀS D'AQUINO, *Summa Theologica*, II^a-II, q. 32, a. 2.

59. Ex 20: 1-17

60. Crf. Prov 30: 18.21.29.

61. Crf. SANT TOMÀS D'AQUINO, *Summa Theologica*, II^a-II, q. 32, a. 2.

Remittere offendenti	2 ^a rane que eciam ascendebant mensas
Portare onerosos et graves	3 ^a pulices in oculis
Et pro omnibus orare.	4 ^a musce multe
Versus: Doce, consule, solare, castiga, remitte, fer, ora.	5 ^a mors pecudum 6 ^a pustelle in vessica 7 ^a grando
<i>Decem plague Egypci</i> ⁶²	8 ^a locusta et brucus
Prima fuit conversio aquarum in sanguinem	9 ^a tenebre palpabiles per IIII dies Decima mors primogenitorum.

*Articuli fidey considerantur dupliciter. Uno modo in se et radicaliter et sic sunt
XIIIm septem pertinentes ad divinitatem et septem ad humanitatem*

/f. 22R B/ *Septem pertinentos ad divinitatem*⁶³

Primis credo in Deum
2us credo Patrem Omnipotentem
3us et in Iehsum Christum Filium eius
4us credo in Spiritum Sanctum
5us credo Sanctam Ecclesiam Catolicam
6us carnis resurreccionem
7us vitam eternam. Amen.

Septem pertinentos ad humanitatem

Primus qui conceptus est de Spiritu Sancto
2us natus es ex Maria virgine
3us passus sub Poncio Pilato, crucifixus, mortus et sepultus
4us descendit ad inferos
5us tercia die resurexit a mortuis
6us ascendit ad celos sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotent
7us inde venturus ets iudicare vivos et mortuos.

/f. 22v/ *Alio modo considerantur secundum quod sum Apostoli XIIIm, et sic sunt
XIIIm articuli fidey*⁶⁴

Petrus: Credo in Deum Patrem Omnipotentem, Creatorem celi et terre
Andreas: Et in Ihesu Christum Filium eius unicum, Dominum nostrum.
Jacobus maior: Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria virgine

62. Ex 7: 14-12: 36.

63. Idèntica divisió del Credo al *Tractatus Patriarche*, f. 30r del ms.

64. *Qualiter sancti Apostoli composuerunt symbolum* (PL 72, 579-580). El text és de l'ordo Romanus baptismalis del segle X (DS 30).

Iohanes: Passus sub Poncio Pilato, concifixus, mortuus et sepultus.
 Tomas: Descendit ab inferos, 3e die resurrexit a mortuis
 Jacobus minor: Ascendit ad celos sedet ad dextram Dei Patris Omnipotentis
 Philipus: Inde venturus est iudicare vivos et mortuos
 Bartolomeus: Credo in Spiritum Sanctum
 Matheus: Sanctam Ecclesiam Chatolicam, sanctorum communionem
 Symon: Remissionem peccatorum
 Tadeus: Carnis resurreccionem
 Mathias: Vitam eternam. Amen.
 Qualis debet esse confessio, nota per hos versus:⁶⁵
 Sit simplex, humilis, confessio pura, fidelis, vera, frequens, nuda, discreta,
 libens, verecunda, integra, secreta, lacrimabilis, accelerata, ffortis, et accusans et
 se punire parata.
 Ista IIII^{or} disciplicant Deo⁶⁶
 Sapiens sine operibus
 Senex sine religione
 Adolescens sine obediencia
 Dives sine elemosina.

/f. 23R/ *Quando septem vicia sunt mortalia et quando venalia*

Omnia peccata predicta quamvis semper sint peccata non tamen semper
 sunt mortalia. Unde videndum est quando unumquoque peccatum sit mortale et
 quando veniale. Vanagloria igitur ex genere est veniale quare genus operis
 sumitur ab obiecto. Vanum autem non est obiectum mortalis peccati set venialis.
 Unde quod vana laus sit obiectum huius peccati patet quod non semper est
 peccatum mortale. Erit tamen vanagloria mortale duplicitur, scilicet, ratione finis
 propter quem laus appetitur. Item ratione operis in quo laus queritur. Circa
 primum dicendum quod quadruplici sine laus appetitur. Primo ad vitandum
 malum infamia sic fecit Samuel, I^a Regum.⁶⁷ 2^a propter utilitatem aliquam
 spiritualem ut est gloria Dey vel proximi hedificacio, sicut Paulus recomendavit
 II^a ad Corintios.⁶⁸ 3^a propter lucrum avaricie sicut pharisey qui devorant domos
 viduarum simulantes longam oracionem, Matheum XXIII^c.⁶⁹ 4^a propter aliquem
 actum venialis peccati sicut quando aliquis laudari vult eo quod in laudem
 venialiter delectetur. Primum est providencia. 2^m est caritas Dey et proximi. 3^m

65. Cf. RAMON DESPONT, *Tractatus de Sacramentis*, «Analecta Sacra Tarragonensis» 10 (1934) 125.

66. Cf. Prov 30:21-29.

67. Al·lusió a I Reis 12.

68. II Cor 10:12-12:18.

69. Mt 23:14.

est peccatum mortale et idem intelligendum est quandocumque mortale peccatum ponitur finis alicus operis. 4th est veniale. Sequitur 2ª causa quare vanagloria sit peccatum mortale, scilicet, ratione operis per quod laus queritur hoc autem primo sit tripliciter. Quia laus quoque queritur per opera illicita quoque per opera ex se indicativa, quoque per opera virtutum. Si primo modo sic est tale peccatum quale est illud illicitum, scilicet, mortale vel veniale. Si 2° modo sic est veniale ut habere divicias vel vestes perconsas cum abusu talium in laude. Verum tamen si talia sint de ordinata ut sin occasio mortalis peccati secundum quod mulier ornatu meretricio ornata preparat capiendas animas. Vel si factum illud illicitum et prohibitum ex proibitione superioris ut cortineamenta et huiusmodi sunt peccata mortalia. Si 3° modo, id est, si queratur laus per opera virtutum sic est dixit quare vel appetitus laudis adiungitur operi virtutum tamquam incidens sicut contigit in creaturis et in predicacione quoque et tunc est veniale. Vel laus est finis principalis prostitutus operi virtutum operant ita quod ibi constituit finem ultimum et sic est mortale quare tunc inheretur ei ut fini ultimo. Nota quod minus peccatum est gloria de bonis spiritualibus quam de temporalibus, quare minus habent motum eo quod minus apparent ex quanta.

f. 23v/ *Quando invidia est peccatum mortale vel veniale*

Invidia ex suo genere est peccatum mortale quare cum secundum Remigium⁷⁰ sit dolor de alieno bono contrariatur directe caritati que non emulatur set congaudet veritati I^a Corintios.⁷¹ Caritati vero nichil est contrarium nisi mortale peccatum. Potest esse peccatum veniale pro ut in primo motu consistit vel extra suam rationem trahitur. Dolor ergo de alieno bono est quadruplex. Quia vel est primo primus motus vel ex natura veniens sicut quidam naturaliter sunt et hoc nullum peccatum est cum nullo modo sit in potestate nostra. Vel est 2^a primus motus quando, scilicet, appetitus sine deliberacione completa tali passione aficitur et sic est veniale peccatum. Vel est actus voluntarius deliberative et sic est peccatum mortale. Vel trahit pro intencionem extra suam rationem ut quando dolor de alieno bono surgit aliqua ex causa bona sicut quando aliquis dolor de bono temporali alterius quia videt redundare in derimentum anime sue vel et cetera in detrimentum communitatis et clericis dolor bonus est quia magis bonum magis est appendendum. Notandum ergo quod per dolore boni apprehenditur gaudium de malo quod ex ipso causatur.

Quando yra est peccatum mortale vel veniale

Ira ex suo genere est peccatum mortale quare secundum Casiodorus: «yra est

70. Vid. infra, cap. 5 de l'Estudi.

71. I Cor 13:6.

animi concitati ad penam provocati inferendam.⁷² Talis autem motus contrariatur laxaritati que non ymitatur nec cogitat I^a causa yra vel dicit yram zeli que est detestacio et hec non est peccatum sed est perfeccio. Per hunc enim modum potest quis yrasti sicut dicit glossa, set illum locum predictus: «Irascimini et nolite peccare quam est hora in quid penitens nilominus yrascens sibi».⁷³ Vel dicit remissinem contra proximum per quam hora non dolor de malo proximi nec gaudium de malo eius licet et cetera, non doleat de bono eius nec gaudeat de malo eius set est indiferens ei et sic non est peccatum mortale set imperfeccio caritatis. Vel dicit impacienciam actualem absque appetitu vindicte et clericis est motus et cetera, deliberativus est veniale peccatum quod hec completa rationem yre sicut patet ex predicta definicione. Vel dicit impacienciam cum appetitu vindicte et hec est triplex. E non quam enim natura est sic in malenconicus in quibus secundum philosophum⁷⁴ continue mordetur natura propter quod semper sunt turbulenti et sic⁷⁵ /f. 24R/ nullum est peccatum cum sit motus naturalis. Quandoquam est ab appetitu indeterminato et sic est veniale peccatum sicut alii primi motus. Quandoquam est a voluntate deliberancia et tunc est peccatum mortale.

Quando accidia est peccatum mortale vel veniale

Accidia ex genere est peccatum veniale quare secundum Augustinus:⁷⁶ «accidia est tedium hoc autem non opponitur caritati set dicit diminucionem caritatis superioris in quo consistit omne veniale peccatum». Illud autem tedium aut est motus naturalis et sic non est peccatum. Aut ergo est motus appetitus contrastati de bono spirituali opere laborioso et sic est veniale peccatum quamvis eciam appetitus iste sit deliberantius quare consensus in veniali non est nisi veniale. Accidia ergo ex genere et per se sicut dictum est veniale peccatum est. Vel tedium redundat in omissionem eorum que sunt necessaria saluti et tunc est mortale. Si autem illud tedium sit ex omissione boni et difficultate aggrediendi bonum dicit in desperacionem et tunc iam accidit peccatum in Spiritum Sanctum et si tedium istud ita constituit quod in tedium vite sue iniciat manus tunc erit filis inde qui laqueo se suspendit.

Quando avaricia est peccatum mortale vel veniale

Avaricia secundum Tulium⁷⁷ est amor inmoderatus habendi hec ergo consistit

72. M. A. CASSIODOR, *Expositio in Psalterium*, in ps. IV (PL 70, 49-61).

73. Ef 4:26 i Ps 4:5.

74. ARISTÒTIL, *De causa motus animalium*, 11.

75. A la fi del f. 23v hi ha escrits fora de lloc els mots amb què s'inicia el f. 24r: «nullum est peccatum».

76. Cf. SANT AGUSTÍ, *Sermones ad populum*, 104 (PL 39, 1946).

77. M. T. CICERÓ, *De officiis*, I, c. 20.

in appetendo vel retinendo. Si primo modo hoc est quinque modis primo modo qui appetit aliena completo appetitu qui procederet in opus si esset facultas et sic est mortale peccatum. 2º qui appetit illicita voluntate completa ut si aliquis indignus conatus beneficium ecclesiasticum adipisci et sic iterum est mortale. 3º modo si appetat elemosina talia sive sint illicita sive aliena cum voluntate condicionata si posset habere sine offensa Dey ac iniuria proximi et tunc nullum est vel veniale sive talem actionem actualiter addit habitualiter etiam intendit. 4º si simpliciter intendit habere superflua et hoc appetitu sufocante mentem a cura suy et a consideracione divinorum et hoc est peccatum mortale. 5º si /f. 24v/ superfluo amore inheret temporalibus tam infra Dey amore et tunc est veniale peccatum. Si autem avaricia consistat in adquirendo hec est triplex quam adquirit res iniuste quocumque modo et hec est tunc mortale vel adquirit res per tale opus aut artem aut effectum quod per se est peccatum mortale si etiam esset sine lucro et tunc est peccatum mortale. Vel adquirit per opera illicita que sunt veniale peccatum ut aliquis verba iocosa componit ad lucrum salva tamen honestetate et hec est veniale nisi aliquis propter delectacionem disolucionis se det totaliter talibus quare tunc est mortale. Dico autem propter delectacionem quare si propter neccesitatem ut per talia sustentacionem sibi conquereret cum alias artem lucrandi nesciret non reputarem ipsum in statu dampnatorum. Si autem avatura consistat in retinendo hoc est 5º modis. Primo modo cum retinet ea que restituere tenore et animo retinuendi et sic est mortale peccatum. 2º modo quare retinet ea que ad suam neccesitatem pertinet et suorum vel ad conservacionem status sui, et hoc non est peccatum. 3º modo quare retinet superflua respectu utriusque supra iam dictorum et hoc tempore extreme neccesitatis alicuius et sic est peccatum mortale. 4º quare retinet superflua et hoc circa ultimam neccesitatem ex insaciabili cupiditate et sic est peccatum mortale precipuum autem signum talis affectus est quando qui res pocius prutescere apud se sinit quam utiliter aliis dispensem. 5º quando retinet superflua quodam ex inordinato amore secundum quod modicum deficit a medio largitatis salvo tamen statu virtutum et sic est veniale. Nota tamen quod avaricia ex genere est peccatum mortale, quare ab Apostolo ydolatrie comparatur non quare sit disposicio illius peccati cum non habeat obiectum eius set quare simile facit ydolatrie, scilicet, serviendo pocio terrena quam creatori.

Quando gula est peccatum mortale vel veniale

Gula ex genere est peccatum veniale quare est appetitus comedendi ex sua rationem non subiactum Domino voluntatis. Gula est immoderatus appetitus edenti quod potest esse peccatum 5º modis. Primo si ibi sit /f. 25R/ appetitus cibi et hoc modo nunquam est peccatum nec est delectacio cibum sequens in quantum ordinatur supra defectum sibi contrarium hec enim pure sunt naturalia nec id est in eis meritum nec demeritum. 2º si appetitui neccesitatis adiungitur appetitus delectacionis in cibo et hoc est veniale peccatum. 3º si sit ibi transgressio precepti ut si aliquis sine necessitate solvat ieunium ecclesie vel

quare religiosus comedit carnes cum hoc in suo ordine sit prohibitum sub precepto et sic est peccatum mortale. 4° si appetitus edenti est cum libidine ut quando ieiunio et finali affectu inheret delectacioni et hoc est mortale. 5° si ducitur in consuetudinem talem que totam vitam hominis facit delectacionibus huius deputari vicina sunt mortali peccato quare ebrietas ab Apostolo inter mortalia peccata computatur.⁷⁸ Ebrietas quandoque est veniale peccatum ut quando quis ultra neccessitatem accipit secundum mensuram tamen inperceptibile. Quando vero quis egreditur a mensura perceptibili secundum rationem bene ordinatam ad discernendum et hoc ex tali mensura ex que evertitur mentis status effrenata libidine quando homo hoc Deo proponit tunc peccaret mortaliter. Set si quis alium inebriat ita invitans eum ad potum ut intendat eius statum vertere et hoc facit in eius nocumentum peccat mortaliter quare magis aufert ey quam si ey auferret aliquid temporale quia usum racionis tollit ey.

Quando luxuria est peccatum mortale vel veniale

Luxuria ex genere est peccatum mortale quia est contra illud preceptum: «non mecaberis». ⁷⁹ Concupiscencia luxurie distinguitur 7^m modis. Primus est quando concupiscencia consistit in primo motu tantum et sic est veniale peccatum. 2us est cum consensus fertur in delectacione licet non in opus et sic est mortale peccatum. 3us est cum consentitur in opus et sic iterum est peccatum mortale. 4us cum concupiscencia tenetur non solum in corde set eciam pascitur visu et sic iterum est mortale Matheo II: «Qui viderit uxorem proximi sui ad concupiscendum eam et cetera»⁸⁰ et sic hoc animo et sine actendat mulierem ut eam concupiscat quere secundum Augustinus⁸¹ hoc non est iam cubare set plene consentiri libidini. Breve autem debet ad concupiscendum eam quere si quis videret muliere ut rem ploeram et tunc ulterius non procederet tunc /f. 25v/ pravum vel nullum est peccatum vel solum pecatum curiositatis. 5us modo est in stultiloquio ut cum aliquis procatur mulierem vel propter libidinem habet cum es familiare colloquium eciam est peccatum mortale. 6us modus vocatur ab Apostolo⁸² turpitudo glossa ut in osculis et amplexibus hoc est peccatum mortale et quanto gravius precedentibus tanto magis per talia libido acceditur propter approximacionem ad ignem. Notandum vero quod tangere mulierem non est peccatum sine intencione, similiter tangere cum intencione ex necessitate, set tangere ex libidine vel conflari ad se non pertinente peccatum mortale est. 7us modus est quando concupiscencia procedit in opus et constat esse mortale. Nota quod est diferencia inter primos motus generative et nutritive quare primus

78. Gal 5:21.

79. Ex 20:14.

80. Mt 5:28.

81. Cf. SANT AGUSTÍ, *De nuptiis et concupiscentia*, I, 10 (PL 44, 417).

82. Ef 5:4.

motus in generativa semper est peccatum nisi per sacramentum matrimonii excusat. Set non semper in nutritiva quam potencia concupiscibilis non tantum corrupta est in nutritiva, sic in generancia.

De peccato in Spiritum⁸³

Quamvis omne peccatum sit contra Deum Trinum et Unum, appropiate tamen dicitur aliquid esse in Patrem, aliquid in Filium, aliquid Spiritum Sanctum. In Patrem enim peccat ex inpotencia. In Filium ex ignorancia. In Spiritum Sanctum ex malicia et hoc est quando voluntas potest et scit resistere alicui malo et tamen ex sola malicia illud eligit in peccatum in Spiritum Sanctum, scilicet, ex inproba voluntate liberi arbitrii et directe inpugnat graciam Spiritus Sancti et ideo non habet colorem excusacionis quare quantum est de se recte inpugnacio medici et remedii per quid habet remissio peccati. Peccatum in Spiritum Sanctum dicitur irremissibile in hoc seculo et in futuro non quare mremitti non possit set quare raro dimittitur aut vix in hoc seculo quam ad culpam. Item quare non legitur dimissum propter quod irremissibile dicitur, sicut Melchisedech⁸⁴ sine pater dicitur esse quare non legitur de eius patre. Item quare adversatur fonti remissionis, scilicet, Spiritui Sancto. Item propter inpotenciam hominis quia vix potest se preparare ad graciam quem tota mollices peccati premit. Sciendum quod hoc nomen irremissibile dicitur tripliciter, scilicet, negative ut quod nilominio potest remitti et hoc modo peccatum angeli et dampnatorum dicitur irremissibile. Item privantie quod non habet in se convenienciam, continenciam ex se quod debeat remitti, licet ex conveniencia et voluntate Dey possit peccatum /ff. 26R/ remitti, et hoc modo quodlibet peccatum mortale dicitur irremissibile. Item contrarie secundum quod habet aliquam culpam contrariam dispositionem ad remittendum et hoc modo peccatum in Spiritum Sanctum dicitur irremissibile peccatum quare contrariatur gracie remittendi peccatum et hoc per desperacionem vel pressumpcionem vel per alias species huius peccati. Unde sex sunt species peccati in Spiritum Sanctum, scilicet, desperacio, presumpcio, inpugnacio veritatis agnite, invidencia caritatis sive obstinacio. Finalis inpenitencia. Harum numerus sic accipitur in remissione tria sunt scilicet ipse remittens et cui remittitur et disposicio remittendi in eo quod remittitur. In eo ipso remittente duo sunt, scilicet, misericordia et iusticia contra primum est desperacio contra secundum est presumpcio. In eo cui remittitur sunt duo, scilicet, dolor de comisso et propositum de no comittendo. Contra primum est obstinacio, contra secundum est finalis inpenitencia. Preterea disposicio remittendi in eo cui remittitur dua est, scilicet, cognitio veri et amor boni. Contra primum est inpugnacio veritatis agnite, contra secundum est invidencia gracie superne. De finali inpenitenica. Nota quod

83. Mt 12:31.

84. Gn 14:18.

non dicit continuacionem peccati usque ad finem set in omni peccato in quo quis decidit scienter est finalis inpenitencia. Set finalis inpenitencia prout est una species peccati in Spiritum Sanctum est secundum quod hic sumitur propositum non penitendi.

De peccatis cordis⁸⁵

Peccata cordis sunt hec, scilicet, cogitacio, delectacio, consensus, desiderium mali, voluntas perversa, infidelitas, indeocio, presumpcio, desperacio, timor male humilians, amor male attendens, suspicio, invidia, ira, odium, timere serviliter, exultacio in adversis proximi, contemptus pauperum vel peccatorum, personarum accepcio, perfidia, affectus parentum carnalium, innepta leticia, seculi tristitia, impaciencia, avaricia, superbia, prolixitas, obstinacio, malicia, tedium boni, accidia, inconstancia penitentie, dolor penitentis quare non fecit amplius malum, ypocrisis, amor placendi, amor displicendi, verecundia de bono opere, amor privatus, sensus singularis, ambicio dignitatis, vanagloria de bonis nature vel fortune vel gracie, verecundia de pauperibus amicis, contemptus amonicionis et innisericordia.

/f. 26v/ *De peccatis oris*

Peccata oris sunt hec, scilicet, Crebera iuracio, perjurium, blasphemia, nomen Domini irreverenter assumere, veritatem inpugnare, Deum de aura et aliis instruere, contra Deum murmurare, irreverenter horas dicere, detraccio, adulacio, mendacium, vituperium, malediccio, infamacio, conminacio, inpugnacio veritatis agniti, inpugnacio caritatis superne, relacio discordie, prodicio, ffalsum testimonium, malum consilium, derrisio, contradiccio, inobedientia, inverttere bona facta, in ecclesiis placitas, in ocisi, ad iram hominem provocare, reprehendere in aliquo quod ipse facit, vaniloquium, stultiloquium, proferre verba occiosa, superflua vel curiosa iactancia, verborum pollucio, peccatorum defensio, risus caninus, turpiloquium, lenocinium, cantare cantilenas seculares in canto divino, magis studere vocem frangere quam devote psallere, murmurare, verba scurrilia proferre, in iniusta causa advocate, malum comedare.

Peccata operis

Peccata operis sunt: Gula, luxuria, ebrietas, sacrilegium, symonia, sortilegium, violacio dierum solemplnium, indigne communicare, votorum fraccio, apostasia, dissolucio et officio divino scandalizare, suo exemplo proximo corrumpere, ledere hominem in rebus vel in persona vel in fama, ffurtum, rapina, usura, decepcion, ludus, vendicio iusticie, exaltaciones ac calonia iniusta, auscultare mala, ioculatoribus dare, superflua sumere, ultra vires quispiam aggredi, consuetudo precindi, recidivacio, simulacio, tenere officia ad que non sufficitur, ex sine peccato agitur, corizare, novitates invenire, maioribus rebellare, minores opprimere, delinquere visu, auditu, olo factu, tactu, gustu, in scripturis circumstancias aggravarens admittere que sunt: tempus, locus, modus, numerus,

persona, mora, sciencia, etas; temptatione prevenire, se ipsum ad peccatum cogere.

Peccata omissionis

/f. 27R/ Peccata omissionis sunt hac: De Deo non cogitare, ipsum non timere, vel amare, gratias de beneficiis non agere, opera que quis facit non referre ad ipsum. De peccatis sicut debet non penitere, ad gratiam recipiendam non se preparare, gratiare tenta non uti, nec eam conservare, ad inspirationem divinam se non convertere, voluntatem suam voluntati divinae non conformare, ad orationes dicendas non attendere; orationes debitas omittere, ea ad que tenetur ex voto, vel praecepto vel officio negligere, communionem et confessionem semel in anno non expedire, parentes non honorare, se ipsum non cognoscere vel reprehendere conscientiam, negligere ecclesiam et predicationes, temptationibus non resistere, penitentias iniunctas negligenter agere, ea que statim facienda sunt differre, bonis proximi non gaudere, et malis eius non condolere, iniuriam non remittere, fidem proximo non servare, beneficiis eius non respondere, delinquentes non corriger, lites non sedare, ignorantes non instruere, afflictos non consolari, admonitionibus non aquiescere.

Finis.

CONFESSORIAL D

/f. 34R/ *Incipit ordo ad investigandum peccata in confessione*

Cum sacerdos accedit ad confessionem peccatoris audiendam, si ipsum non cognoscit, debet eum interrogare. Utrum sit parrochianos ecclesie cuius ipse est rector vel alterius parrochie. Si non est sue parrochie non potest ipsum audire nisi habeat licenciam a suo curato vel nisi sit in ultima neccessitate. Et si sit parrochianus suus interrogat eum primo de tempore quo non est confessus. Secundo si adimplerit penitenciam que sibi iniuncta fuit nisi quod adinpleat quam cito poterit. Tercio utrum sciat Pater Noster et Ave Maria et Credo in Deum quare debet scire cum sit ibi fides nostra.¹ Ab inde dicat clericus ergo aspicite modo ad ea que dicam: «Vos debetis scire quod Deus Pater habuit magnam pietatem de humano generi quia voluit mittere Filium in hoc mundo² ad incarnandum in virgine Maria de qua exivit verus Deus et verus homo et istud pro redempcione humani generis, eciam voluit ex magna misericordia pati in cruce pro vobis pecatoribus salvare. Ideo nullus debet desperare a sua misericordia quare magna est eciam multa peccata sive offensiones fecerit contra eum. Nam legitur de sancto Petro ter negasse eum,³ idem de Sancto Paulo⁴ de persecucione christianorum. Idem de Magdalena⁵ que fuit mulier multum peccatrix. Tamen isti omnes fuerunt salvi et sancti propter penitenciam quam fecerunt in hoc mundo. Magis autem debetis considerare quomodo Deus sit iustus et quod habet facere iusticiam de bonis et de malis eciam quod non dimittet malum in punctum nec bonum irremuneratum. Nam legitur de Adam⁶ qui propter unum pomum fuit electus de Paradiso. Item de angelo propter unicum peccatum fuit electus a Paradiso in infernum⁷. Et ex inde dicat sibi quod confiteatur omnia

1. Cf. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, III, 34, 32.

2. Jo 3:16-17 i 12:47.

3. Mt 26:69-75; Mc 14:66-72; Lc 22:54-62 i Jo 18:12-27.

4. Act 8:3 i 9:1-2.

5. Mc 16:9 i Lc 8:1-3.

6. Gn 3:23-24.

7. Gn 3:1-15, a la llum de Mt 25:41 i d'Ap 9:11.

sua peccata integre et quod non verecundetur dicere peccata sua quecumque enormis quare potens et Deus parcere penitenti et habeat contritionem de peccatis per ipsum qualitercumque comisis proponat de cetero iterato non comitere. Et tunc proposse dicat et exprimat peccata sua quorum et qualiter ea comisit, tempus et loca et omnes circumstancias peccatorum nam (aliquis) in plus se habet. /f. 34v/ circumstancia quam delictum sive peccatum et sic proferat corde et ore et cum vera contricione singulariter et divisum ipsa exprimat dimissa omni palliacione quare Deo confitetur qui scrutatur corda et renes et scit consilia cordium.

Et cum peccator dixerit et confessus fuerit omnia pecata sua confessori. Tunc confessor debet dicere sibi: «Vos recordativis aliorum peccatorum? «et si dicat «non» de presenti dicat confessor: «ecce ista sunt decem precepta sine quibus nemo potest salvari vel ista sunt septem peccata mortalia que sunt tamquam fontes venenose nam istis ex plurima alia fluunt et egrediuntur rami».⁸

Primum est superbia que est radix omnium malorum et per istud homo potest peccare quando se extolit corde, ore et opere super alios. Aliquando propter divicias vel propter generis nobilitatem vel pulcritudinem, vel sapientiam, vel propter vestes pulcras, vel gloriando se in peccatis, vel propter maliciam suam, vel quando credit quod virtutes et bona que habet, habet a se ipso et non a Deo, de mulieribus in crinibus et aliis ornamentis, vel de compositionem super faciem et de aliis membris corporis, et si dedit occasionem et modum peccandi aliis. Superbia habet tres condiciones: prima vult preesse, 2^a omnes vult subesse, 3^a nichil ey simile.

Secundum est invidia cuius rami sunt isti; scilicet, odium, susurracio, murmuracio, detraccio, leticia in malis, displicencia in bonis proximi sui et quare invidia nascitur ex superbiam ideo post superbiam interrogandum est de invidia, et interroget. Si reportavit verba mali unius ad alterum et hoc per invidiam et si denigravit forman alteri ex invidia.

Tercium est yra cuius rami sunt isti, scilicet, odium, contencio, percucio, persecucio et indignacio et iuracio vel perjurium, furor mentis, timor, rixa, clamor. Yra enim provenit ex invidia et ideo post invidiam interrogandum est de yra, et yra quando homo habet odium de aliquo et ey non potest inparare, nichil eum submittere de quo est dolens et yratus et plenus furia et de inde habet cor inflatum ad maledicendum et turpiter loquendo de alio, et tunc proponunt non facere verbum illi vel facere et si propter illam yram habuit audaciam et verberandum aliquem vel interficiendum vel ad dicendum contumelias vel turpia verba contra Deum, vel sanctos vel patrem vel parentes vel si lesit aliquem in propria persona. Vel in bonis, vel si desideravit mortem alicuius, patris vel matris, vel fuit locutus eys turpiter, vel percutitus vel vituperavit pauperes Christi.

8. Cf. SANT GREGORI MAGNE, *Moralia in Job*, XXXI, 45 (PL 76, 621).

Quartum peccatum mortale est accidia cuius rami sunt: tedium, rancor, pusillanimitas ex cor, in fide mentis vagacio, tristicia, occiositas, bonorum omissio vanitas... desperacio, presumcio, de omnibus istis est interrogandum si habuit pigriam et sompnolenciam in Dey servicio, quare poterat multa bona facere que dimisit propter pigriam dimisit eciam tociens ecclesiam, missas, sermones non curavit facere, oracionem, non elemosinam, non penitenciam potissime diebus dominici debebat officium /f. 35R/ audire non curavit ymo pocius voluit manere in plateis illud itinerare, vel ludere, vel yre venatum, vel piscari, vel discurrere per civitate, vel manere in lecto, vel in domo dicendo tantum sum piger quod iuxta vellen meum senper vellem esse in lecto.

Quintum peccatum est de avaricia, ex qua dependent: usura, furtum, rapina, prodicio, simonya, dolus, et quare avaricia ex pigria dependit ideo post peccatum accidie de interrogandum est de avaricia, et si fecit furtum de die vel de nocte, et si de loco sacro vel de non sacro, et si res sacra vel non sacra, et si fecit rapinam quod est gravius quam sit furtum si emendo vel vendendo comisit fraudem, vel si tenet libras vel stateras eequales et rectas, pondera falsa, mensuras falsas, vel si in uncisi fecit colum, vel in panno vel in congrio vel merlucio vel çafra. De agricultoribus si laboraverunt fideliter fodiendo vineas vel operando domos; vel de usura si est usurarius vel fenerator qualiter se habet in emendo et vendendo, si est lusor taxillorum et si inmiscuit taxillos falsos vel falsam monetam, et si invitavit aliquem ad ludendum et si est onzenero et si blasphemavit ludendo et si maledixit sanctos, Deum, patrem, parentes. Et de simonia, si vendidit vel emit res sacras vel ecclesiasticas, et si solvit decimas, primicias et si destruxit campum, vineam, arbores, montes, et si invenit aliquid, et si retinet sine restitucione et si bona ecclesiastica distribuit pauperibus et si fecite lemosinas de bonis suis propiis.

Sextum peccatum est gula ex qua dependent multi rami: ebrietas, crapula, multiloquium, ebetudo sensus, scurrilitas, inmundicia, inepta leticia, et de omnibus istis singulariter, et si ieunavit omnibus ieuniis ab ecclesia mandatus, et si in Quadragessima comedit carnes et in vigiliis et IIII° temporibus, et si comedat carnes vel ova et si comedat usque ad nauseam et si babit usque ad ebrietatem.

Séptimum peccatum est luxuria cuius rami sunt: affectus et continencia, mentis cecitas, petulancia, instabilitas, inconsideracio, amor sui, odium Dei, precipitacio, incastus, inpudicus, voluptas inmoderata, consideracio peccatorum luxurie et quare istud peccatum pendet ex gula et ideo de isto post gulam interrogandum est, dicitur prava cogitacio quando aliquis cogitat sive considerat aliquam mulierem et in tali cogitatione delectatur meatus est in corde suo et sunt distincti IIII° rami luxurie: dicitur luxuriosus solitus cum soluta, et dicitur adulter uxoratus cum uxorata, vel uxorata cum soluto, vel soluta cum uxorato. In peccato luxurie sive carnis aliqui peccavit contra naturam et isti dicuntur sodomite, et aliquid cum parentibus et dicitur incestus Aliiquid cum monialibus et dicitur strupum. Aliqui cum virginibus et dicuntur desfloriatores. Aliqui cum comatre et

cum filiabus spiritualibus quomodocumque in iste peccato carnis peccaverint cogitacione, delectacione, verbo et opere. Cum propria uxore V^e modis, scilicet, tempore, mente, loco, condicione, modo.

De X^m preceptis rubrica⁹

/f. 35v/ Si vis facere interrogaciones per precepta sic procede. Primum preceptum est: «Non habebis deos alienos». ¹⁰ Hic poteris querere de facto quod in primo precepto precipitur. Si sit fidelis et teneat fidem catholicam et credat quidquid credit ecclesia. Et utrum receperit sacramentum penitencie sibi ad salutem congruam et baptismum et confirmationem et cetera. Et si peccavit per sortilegia, facinaciones, divinaciones et auguria vel ibi posuerat unquam fidem. Item de spe que similiter in primo precepto continetur. utrum peccaverit desperando de Deo vel penitendo. Item ibidem interrogaciones de caritate querende sunt. Item queras in primo precepto de superbia et de invidia que ibi proibetur secundum Magistrum Gulielmum Altisiodorense,¹¹ magistrum in sacra pagina.

Secundum preceptum Est: «Non assumes nomen Dey in vanum». ¹² Hic queras de iuramento et de periurio, de fraccione penitencie, et lapsu de irreverencia Dey et sanctorum, sacrorum ac sacramentorum ecclesie, de heresi que omnia proibetur in secundo precepto.

Tercium preceptum est: «Memento ut diem sabbati sanctifices». ¹³ Hic quere de transgressione dierum festorum et de eorum indigna et devota observacione. Et hic poteris querere de accidia et de gula secundum Magistrum Altisiodorense.¹⁴

Quartum preceptum est: «Honora patrem tuum et matrem tuam». ¹⁵ Hic quere de peccato parentum. utrum peccaverit vel percusiendo, vel non eos reverendo, vel neccesaria substraendo si indiquerint. De peccato inhobediencia erga prelatos ecclesie et maiores suos dominos.

Quintum preceptus est: «Non occides»¹⁶ Hic quere de omicidio non tantum corporali sed eciam spirituali. Corporale est duo, fit enim aliquando a linga, aliquando a facto. Linga tribus modis: precepto, consilio et defensione. Facto quatuor modis, scilicet, iusticia, necessitate, casu, voluntate. Spirituale sit quinque modis: hodiendo, detrahendo, male consulendo, vocendo, victum

9. Fins al f. 36r repeteix els ff. 4r-5r amb poques variantes.

10. Ex 20:3.

11. Vid. infra, cap. 5 de l'Estudi.

12. Ex 20:7.

13. Ex 20:8.

14. Vid. infra, cap. 5 de l'Estudi.

15. Ex 20:12.

16. Ex 20:13.

subtraendo, de omnibus istis modis inveniens in Suma Raymundi in capitulo «De homicidio».¹⁷ Licet queras de yra que hic potest queri.

Sextum preceptum est: «Nom mecaberis».¹⁸ Hic quere de fornicacione et eius speciebus.

Septimum preceptum est: «Non furtum facies».¹⁹ Hic prohibetur omnis contractacio rey alienae invito Domino. Unde hic poteris querere de usura, symonia, rapina et eius speciebus et hic poteris querere de avaricia et eius speciebus.

Octavum preceptum est: «Non falsum testimonium dices».²⁰ Hic poteris querere de quolibet mendacio et maxime nocivo proximo et de adulacione.

Nonum preceptum est: «Non desiderabis uxorem proximi tui».²¹ Hic queras de adulterio mentis quod sit aliquando cogitacione, delectacione et consensu. Aliquando ex illis duabus circumstanciis exterioribus, scilicet, ex visu colloquio, tactu et osculo et cetera alia possunt considerari.

Decimum preceptum: «Non concupisces rem proximi tui».²² Hic proibetur rey alienae concupiscentia et voluntas illicita. Unde hic querere poteris de concupiscentia et avaricia cordis rerum alienarum et voluntarum et concupitarum in vitiis et nescientibus Dominis. Et item potes querere secundum precepta versus autem unde possis /f. 36R/ scire precepta menoriter sunt hii: Sperne deos, fugico periuria, sabbata serva, sit tibi patris honor, sit tibi patris amor, ne sis occisor, mecus, fur, testis iniquus, vicinique thorum, resque caveto suas.

Secundur opera misericordie

Opera misericordie quedam sunt spiritualia et quedam corporalia. Spiritualia sunt VII^{em}, scilicet, docere ignorantes, consulere dubitantes, tollerare graves et honerosos et orare pro omnibus. Unde versus: Consule, doce, castigua, consolare, remitte, tollerare.

Opera misericordie corporalia sunt VII^{em}, scilicet, visitare infirmos, potare sicientes, cibare esurientes, redimere captivos, cooperire nudos, colligere pauperes et peregrinos, sepellire mortuos. Unde versus: visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, sepellio.

17. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, II, 1, 2-3.

18. Ex 20:14.

19. Ex 20:15.

20. Ex 20:16.

21. Ex 20:17.

22. Ex 20:17.

I. ANNEXE: Pregàries aragoneses¹

/f. 36v/ Otras fiestas noya questa semana que ami sian de dezir ni a vosotros de tener Empero todos los dias son fiestas e buenos dias por aquellos e aquellas que en buenas obras biven e sines peccato mortal faremos las roguarias que son acostumbradas por la santa madre Yglesia.

Primerament roguaredes a nuestro Senyor Ihu X por paz el qual quiso descender de los cielos en la tierra por paç el quiera enbiar pan e paç fe e verdat entre cristiandat e la yra e la discordia que es entre cristianos el la quiera enbiar sobre los paganos e sobre todos aquellos que son enemigos de la fe catholica e diredes oracion: pater noster.

E assy rogaredes a nuestro Senyor Ihu X por el estamiento de la sancta madre Yglesia primerament por el papa cardenales arcevispes vispes abades rectores vicarios e por todos aquellos que tienen curas de animas que nuestro Senyor Ihu X les de fuerça y poder seso y entendimiento a saber que en tal manera puedan regir aquellas animas que accomandadas les son que al dia del judicio buen contone puedan render he de las suyas oracion pater noster.

E assy rogaredes a nuestro Senyor Ihu X por todos los reyes e principes de cristianos en especial porel Senyor Rey de Aragon e por todo su consello que nuestro Senyor Ihu X les de fuerça e poder seso y entendimiento en tal manera quel pueda regir e governar el Regno en paç justicia e concordia y defenderlo de qual quiere enemigo que contra el venra. Oracion pater noster.

E assy rogaredes a nuestro Senyor Ihu X por todos los captivos cristianos que iazen en poder de paganos o en manos de malos cristianos que nuestro Senyor Ihu X les abra las carceles e las cadenas enque ellos iazen e los lexe tornar en poder e en manos de sus ermanos cristianos por tal que el su nombre no ayan a renegar ante aquel, mas altament puedan exalçar. Oracion pater noster.

E assy rogaredes a nuestro Senyor Ihu X por la terra sancta de Ihrtm (Iherusalem) en la qual el quiso nacer bevir e morir e resucitar la qual es en poder de cristianos que la quiera mantener e la que yes en poder de paganos el la quiera sacar de aquel poder en que ys e la quiera tornar en poder e en manos de fieles cristianos por tal que su nombre ne sia mas altament loado e exalçado. Oracion pater noster.

1. Vid. cap. 2 de l'Estudi.

E assy rogaredes a nuestro Senyor Ihu X por todos aquellos e aquellas que hedificaron aqueste sancto lugar o bien feytores y fueron que nuestro Senyor Ihu X les edifique las sus animas en paradyso he vosotros que mantenedes la Yglesia e aquellas cosas que y son necessarias que nuestro Senyor Ihu X vos mantenga en su sancto servicio. Oracion pater noster.

/f. 27R/ E assy roguaredes a nuestro Senyor Ihu X por aquel o aquella que aduxo el pan bendito que yes clamado pan de caridat que nuestro Senyor Ihu X le sia pan paç amor caridat ael e atoda su companya e vosotros que lo recibredes en nombre de caridat sia salut de uestors cuerpos mayorment salvamiento de vuestras animas. Oracion pater...

E assy rogaredes a nuestro Senyor Ihu X por los fruytos que son acomendados ala faç de la terra e se acomandaran de questa hora adelante que nuestro Senyor Ihu X les quiera dar agua e etpo e sazon que ellos puedan granar e multiplicar e los quiera guardar de piedra e de nieula e de toda mala tempestat e los quiera adozir (adducere) a manos de lauradores de lo qual decimas primicias sacrificios e oblaciones ne syan feytores a nuestro Senyor Ihu X e los sus sanctos ne sian servidos e los sus pobres ne syan governados segunt su mandamiento. Oracion pater noster.

E assy rogaredes a nuestro Senyor Ihu X por todos los fieles defuntos que iazen en este cimenterio o en quales quiere otros cimenterios que son por el universo mundo de cristianos en special por uestros padres e por todos aquellos que son passados de aqueste mundo al otro o sy por ventura alguno iaze en las penas de purgatorio por peccados olvidados o penitencias no complidas que nuestro Senyor Ihu X los quiera sacarde aquella pena enque ellyos son e los quiera levar con sus sanctos fieles en gloria Oracion pater noster.

E assy rogaredes a nuestro senyor Ihu X porel sancto sacrificio que se ys ofrecido por todo el universo mundo, que sea salut de uestros cuerpos e salvamiento delas animas e conservamiento delos bienes temporales Oracion Pater noster.

E assy rogaredes a nuestro senyor Ihu X por todos aquellos e aquellas que estan en peccado mortal, que nuestro senyor Ihu X les de a conocer el peccado e la error en que (sobre la linea: «biven et») stan e los aduga a verdadera penitencia (pnia) e nuestor senyor dios los y conserve. Oracion Pater noster.

Por questa rogarias e por otras que vosotros tenedes en uestros coraçones que de bien son, recomandovos que digades mientre la missa se dira cada i vegadas la oracion de pater noster en reverencia dela sanctissima passion de nuestro senyor Ihu X he VII vegadas la oracion del Ave Maria en reverencia de los siet goyos que la Virgen Maria hubo por su fillo glorioso, fazet la confession general por los peccados veniales que Ihu X nos perdone los mortales, dezit los (hombres yo) peccador e las mulleres yo peccadora.

II. ESTUDI

INTRODUCCIÓ

Aproximació a la religió popular

A l'origen d'aquest treball hi ha un interès antic per la religiositat popular de la baixa edat mitjana.

L'estudi d'aquesta realitat és bastant diferent del d'un esdeveniment puntual i demana altres mètodes. Ja al 1958 F. Braudel denunciava una història que s'imaginava poder-ho deduir tot dels esdeveniments¹ i parlava dels elements inconscients que són a la base de l'ordit històric. El coneixement d'aquesta zona semiobscura ha de tenir un lloc al costat dels esdeveniments i dels estructures materials a l'hora d'assolir una història global de les civilitzacions.²

Amb tot, parlar avui d'una història de les mentalitats, de les ideologies o dels sistemes de valors no és cap originalitat;³ arreu és considerada una tasca important. El problema és anar perfilant el mode concret d'aproximars'hi i temptejar les diverses perspectives que és possible adoptar, tot avaluant-ne el pes i relacionat-les amb els resultats d'altres disciplines.⁴

La religiositat popular, com qualsevol actitud mental col·lectiva, és un fenomen de llarga durada, i en bona part inconscient; per tant, no pot ser estudiada exclusivament a partir de dades positives. Cal recórrer, endemés, als documents on no es troba tant el testimoni d'uns fets

1. F. BRAUDEL; *La historia y las ciencias sociales*, Madrid, 1968, 84.

2. G. DUBY, *Historia social e ideologías de las sociedades*, Barcelona, 1976, 57.

3. Ibid., 83-84.

4. F. BRAUDEL, op. cit., 179.

extiors com l'expressió d'un passat que ells mateixos, inconscientment representen.⁵

Així, s'ha escrit sobre la vida quotidiana a Espanya durant la baixa edat mitjana⁶ a partir d'una profunda familiaritat amb la literatura de l'època, millor que des d'un magatzem de «dades històriques». I és que, com ha estat dit, la lectura del «Blanquerma» pot ajudar més que molts manuals a la comprensió del segle XIII català: textos situats a l'ordre de l'imaginari, que no prenen directament fer història ni consignen dades reals, sovint reflexen molt bé el món del seu temps.

En aquests casos el problema és saber copsar el sentit i el valor de la imatge del passat⁷ que es deprèn de cada tipus de document. O bé, dit a la inversa, la qüestió és escollir i situar els documents per tal de conèixer quina és la seva importància per la imatge del passat que es vol configurar.

Aquest treball s'atansa a la religiositat i moralitat de la Corona d'Aragó medieval a través de l'edició i l'estudi d'uns textos manuscrits del segle XIV, procedents del convent dominic de Santa Caterina de Barcelona: uns confessionals.

És indispensable començar determinat què és un confessional si es vol interpretar adequadament el seu contingut. Primerament va bé confrontar-lo amb altres dos tipus d'escrits propers: els penitencials i les summes de confessors. Els confessionals són més que uns penitencials;⁸ no es limiten a fer una llista de pecats amb les penes corresponents; responen a una situació en la qual semblava massa barroera la penitència tarifada i el confessor gaudia d'una àmplia discrecionalitat respecte a les satisfaccions penitencials. Però els confessionals són menys que «summae confessorum»,⁹ debades s'hi cercaran llargues reflexions teòriques ni recargolades matisacions casuístiques. Un confessional és un instrument pràctic, un manualet auxiliar per la pastoral de la confessió.

Ja a la fi del segle XII «apareixen uns llibrets que serveixen per a l'examen de consciència, escrits seguint la pauta i com a derivats dels

5. H. I. MARROU, *De la connaissance historique*, Paris, 1954, 120. També P. SALMON, *Historia y crítica*, Barcelona, 1975, 40 i 120-121.

6. J. RUBÍ Y BALAGUER, *Vida española en la época gótica*, Barcelona, 1943.

7. H. I. MARROU, op. cit., 117.

8. G. LE BRAS, *Pénitentiels: Dictionnaire de Théologie Catholique*, Paris, 1933, XII, 1161-1179.

9. P. MICHAUD-QUANTIN, *Sommes de casuistique et manuels de confession au moyen âge (XII-XVI siècles)*, Louvain, 1962.

antics penitencials, que van prestar aquest darrer servei al sagrament de la penitència».¹⁰ Són els confessionals, definits correntment com a tractats dedicats a instruir els penitents per la confessió sagamental. Definició, no obstant, encara inaplicable als textos transcrits aquí, car aquests no van directament adreçats als penitents sinó als confessors, com a promptuari en vistes a l'acció concreta d'escoltar confessions. Més exactes resulten les paraules de P. Michaud-Quantin, que es poden aplicar del tot als textos estudiats, escrits sumaris de poques pàgines:¹¹ «D'un volum encara reduït circulen petits opuscles, anomenem-los formularis, que només contenen l'essencial, la llista de faltes sobre les quals cal interrogar els penitents, de vegades acompañada d'alguns consells o reflexions destinats a suscitar la sol·licitud pastoral del ministre, o les bones disposicions del fidel que se li adreçava; sovint resten desconeguts, ocupant només dues o tres pàgines d'un còdex».

L'elecció del mot «confessional», en lloc dels també possibles de «confessionari» o «manual de confessors» o «tractat de confessió», respon al fet que un dels prototipus dels opuscles pràctics de pastoral penitencial és el coneut «Confessionale» de Joan de Friburg,¹² autor també d'una «Summa confessorum» de la qual el distingeix explícitament. Hi ha, a més, el fet que el mot «confessionari» suggereix actualment més un moble que un escrit.

El propòsit és d'interpretar i estudiar aquests confessionals «amb un ampli sentit humà, d'utilitzar-los i extreure'n tots els elements aprofitables».¹³ I encara aquest «tots» és una pretensió excessiva per un treball que es conformaria amb apuntar-ne «alguns», especialment els que permetin fer-se càrrec d'una atmosfera mental integrada en un ordit de múltiples interaccions.¹⁴

Estat actual de la qüestió

N'hi ha prou amb una ullada a la bibliografia per constatar que els confessionals són un material poc coneut i encara menys utilitzat des

10. J. BADA, *Evolución histórica de la penitencia*: «Phase» 7/37 (1967) 50.

11. P. MICHAUD-QUANTIN, op. cit., 10. ID., *Deux formulaires pour la confession du milieu du siècle XIII: Recherches de Théologie Ancienne et Médiévale* 31 (1964) 43.

12. ID., *Sommes de casuistique...*, 50.

13. P. SALMON, op. cit., 41.

14. M. BLOCH, *Introducción a la historia*, Méjico, 1970, 97.

de la perspectiva de la història de la civilització. La major part dels escrits que en tracten són obra dels teòlegs, que els estudien sobretot des de l'òptica de la seva disciplina sagamental o sobre l'evolució dogmàtica de la Penitència.

Que l'interès pels confessionals vingui principalment de la Teologia sembla obvi, especialment si s'entén dins del gran moviment de reforma en l'Església Catòlica, que va culminar en el Concili Vaticà II. Aquest moviment va suposar una renovació dels estudis eclesiàstics, on la història va guanyar importància i va deixar d'entendre's la referència al passat com a mer recurs apològetic. El sagament de la Penitència, la forma del qual ha sofert una evolució quasi desconcertant al llarg del temps, ha estat l'objecte de serioses investigacions, que han pretès determinar-ne el sentit i justificar-ne els passos.

Resten ja lluny els excel·lents articles del «Dictionnaire de Théologie Catholique», els estudis dels pares A. Teetaert i J. Galtier, l'obra del protestant Dietterle.¹⁵ Des de la Segona Guerra Mundial noves investigacions eminentment doctrinals, però cada vegada més àmplies de perspectives, posen les bases dels documentadíssims estudis recents com els de Poschmann o Ramos-Regidor.¹⁶ Pel que fa als confessionals, tota aquesta literatura els reserva una atenció ben escassa, ocupada sobretot en les obres més voluminoses i profundes, originals i de cert valor intel·lectual.¹⁷ Només sobresurt un autor, P. Michaud-Quantin, que amb la seva obra «Sommes de casuistique et manuels de confession au moyen âge (XII-XVI s.)» del 1962 i amb articles esparsos es proposa donar un panorama de les obres de pastoral penitencial que ha deixat l'edat mitjana. Ho aconsegueix, perquè els seus escrits són una guia segura, als quals aquest treball deu un ajut de primer ordre.¹⁸

Dels historiadors pròpiament dits, això és dels que no es mouen per interessos teològics, no es pot pas dir que s'hagin ocupat gaire a utilitzar els escrits penitencials. Adscrits com estan a un camp de difícil entrada per a l'historiador no eclesiàstic, han estat oblidats malgrat el seu valor.

Hi ha excepcions lloables. El 1953 B. Comte va presentar a la Sorbona una tesi sobre «La morale sociale d'après les Summas confessorum du XIII siècle», a la qual va afegir l'edició del «Confessionale» de Joan de Friburg.

15. Vid. infra p. 176, n. 8; p. 177, n. 37; p. 171, n. 9, 12, 14.

16. Vid. infra: p. 170, n. 2; p. 175, n. 35.

17. P. MICHAUD-QUANTIN, *Deux formulaires pour...,* 43.

18. Vid. infra: p. 182, n. 24, 28, 40, 42.

Tot i que ha estat impossible l'accés al tex íntegre de la tesi, sembla que cal felicitar-la com un modèlic estudi dels escrits penitencials des de l'òptica de la història de la civilització. El 1964 apareix «Métier et profession d'après les manuels de confesseurs du moyen âge» de J. Le Goff.¹⁹

Tot amb tot, aquest gènere de treballs continua essent rar i és desitjable una major atenció dels historiadors envers aquests. Tan sols ha assolit un bon nivell per les qüestions de moral econòmica, com ho palesa el recull d'articles sobre el tema a cura d'O. Capitani.²⁰ En realitat, però, l'abast dels textos penitencials és molt ampli i poden resultar molt valuosos pel coneixement de la societat, la pietat, la moral sexual, etc...

Si arreu d'Europa l'interès pels escrits penitencials és escàs entre els historiadors i bastant satisfactori entre els teòlegs, per a la Corona d'Aragó les deficiències són massa notables. S'ocupen dels penitencials espanyols de l'alta edat mitjana M.C. Díaz y Díaz i Fra Justo Pérez de 'Urbel'²¹ i fins i tot l'època patrística i visgòtica de la Penitència ha merescut l'auctorat i recent estudi de D. Borobio.²²

Malgrat tot i llevat de referències indirectes, l'estudi dels confessionals de la baixa edat mitjana ha estat neglijit del tot. Només recentment J. Hernando Delgado²³ ha presentat una tesi doctoral que fa d'honorble excepció: s'ocupa d'una obra d'àmbit castellano-ileonès i d'una envergadura molt superior a la dels parcs i intel·lectualment modestíssims confessionals aquí alegats. Encara més tard ha aparescut l'edició d'un confessional en català, del segle XIV: l'«Espill de consciència», a cura d'Emili Casanova de la Universitat de València,²⁴ que en la breu però densa Introducció dóna notícies dels confessionals en català conservats. Els textos conservats en llengües vulgars apareixen sobretot adreçats als laics i per això, malgrat una bona part de punts comuns,

19. B. COMTE, *La morale sociale d'après les Summae confessorum du XIII siècle*, tesi doctoral presentada a la Sorbona, París, 1953. També, J. LE GOFF, *Métier et profession d'après les manuels de confesseurs du moyen âge*. «Beiträge zum Ber. des mittelalterlichen Menschen» Berlín, 1964.

20. O. CAPITANI, ed., *L'éтика economica medioevale*, Bologna, 1974.

21. Vid. infra: p. 171, n. 16.

22. D. BOROBIO, *La penitencia en la Iglesia hispánica*, s. IV-VII, Bilbao, 1978.

23. J. HERNANDO DELGADO, *Sociedad y cristianismo en un manual de confesores de principios del siglo XIV*. (El Libro de las Confesiones de Martín Pérez. MS. 21 de la Biblioteca de la Real Colegiata de San Isidoro de León) Tesis doctoral, Departamento de Historia Medieval, Facultad de Geografía e Historia de la Universidad de Barcelona, 1979.

24. *Espill de Consciència*, a cura d'E. Casanova, Barcelona, 1981.

tenen un to diferent del dels promptuaris pastorals en llatí adreçats als clergues.²⁵

Tot plegat, un panorama desproporcionadament desert, on qualsevol estudi pateix una notable manca de punts de referència. Un bon servei, i també excepcional, l'ofereix un article de J. Perarnau,²⁶ que únicament consigna obres d'autor identifiable.

A hores d'ara ni tan sols és fàcil saber el material existent en els fons manuscrits de les biblioteques i arxius. Una catalogació incompleta i superficial ho impedeix. Els repertoris suposen un recolzement, però no val a fer-se il·lusions: els petits confessionals poden passar inadvertits fàcilment, amagats dins d'un volum al costat d'altres escrits més importants.²⁷

Finalment s'han d'esmentar, enmig d'aquesta pobresa general, les valuoses referències de les històries de la literatura medieval²⁸ que han suposat un competent ajut col·lateral.

MEDI: LA CORONA D'ARAGÓ AL SEGLE XIV

Dades codicològiques, paleogràfiques i filològiques

El manuscrit 117 de la Biblioteca Universitària i Provincial de Barcelona procedeix del convent de Santa Caterina, dels frares predicadors a Barcelona. J. Villanueva l'esmenta en una de les cartes del seu «Viaje...».¹ Amb tot, no es pot concloure només amb això que el manuscrit

25. H. GRUNDMANN, *Movimenti religiosi nel medioevo*, Bologna, 1970, 375.

26. J. PERARNAU, *Tractats catalans «De penitneica» de Sant Ramon de Penyafort al bisbe de la Seu d'Urgell, Guillem Arnau de Patau (1239-1364)*; «Escritos del Vedat» VII (1977) 259-298.

27. D. LOMAX, *El Catecismo de Albornoz* (Studia Albornotiana, XI), Real Colegio de España en Bolonia, 1972, 219.

28. N'hi ha prou amb esmentar l'obra de M. de RIQUER, *Història de la literatura catalana*, Barcelona, 1964, vols. I, II i III.

1. J. VILLANUEVA, *Viaje literario a las Iglesias de España*, Madrid, 1803, t. XVIII, c. CXXVII, 194: «De Arnaldo Terrena, Terren o Terreny, conocido en las notas de Bayer a Nicolás Antonio hay aquí un manuscrito inédito e ignorado «De divino et extremo iudicio» con un apéndice de «Factis Antichristi» dedicado a...».

hagués estat sempre allí, perquè els fons de les biblioteques medievals eren molt menys estables que els de les actuals.²

Al còdex on es troben els confessionals s'hi apleguen escrits diversos, d'autors diferents.³ Així, ni tan sols s'ha de suposar que tot el material reunit al còdex ho estigués de bell antuvi: hom podia relligar quaderns solts amb continguts poc homogenis.

Cal començar examinant l'adscripció del manuscrit 117 de la B.U.B. a la biblioteca del convent de Santa Caterina. A més de la notícia de J. Villanueva, hi ha les còpies d'un document dels segles XIII al XV, l'*«Assignmentes librorum»*, un registre on s'inscrivien els llibres que els superiors del convent assignaven a l'ús particular dels frares. No es tractava d'una part de la biblioteca comunitària, sinó d'un fons mòbil d'obres d'utilització habitual, cedides com a instruments de treball temporalment o vitalícia.⁴ Aquest registre, conservat en dues còpies del segle XVIII, permet adonar-se de les obres més freqüentment emprades pels frares: la Sagrada Escriptura, el breviari, les «summae» morals,... Molt sovint consignen «*summulae*» o «*opus de penitentia*»; donat que els confessionals del manuscrit poden comprendre's sota aquest nom, no és pas inversemblant veure-hi uns d'aquests opuscles reclamats pels frares com a eines pel treball pastoral.

L'estudi de G. Severino Polica⁵ sobre els «studia» mendicants reforça aquesta suposició. Els «studia» són escoles conventuals destinades a la formació dels lectors que, a cada convent, asseguraven un bon nivell intel·lectual a la comunitat.⁶ Sobretot els dominicans estaven convençuts que una sòlida preparació teològica era imprescindible a l'acció pastoral. Aquest objectiu apostòlic és una de les diferències entre els estudis purament universitaris i els conventuals.⁷ De fet «studia molt importants

2. G. OUY, *Les bibliothèques: «L'Histoire et ses méthodes»* Ch. Samaran dir. Paris, 1961, 1092.

3. Ibid., 1086.

4. Th. KAEPPELI, *Dominicana Barcinonensis. Assignmentes librorum (s. XIII-XV)*: «Archivium Fratrum Praedicatorum» 37 (1967).

5. G. SEVERINO POLICA, *Libro, lettura, «lezione» negli studi degli mendicanti (s. XIII)*: Convegni del Centro di studi sulla spiritualità medievale, Todi, XVII (1978) 373-414.

6. J. VERGER, *Studia et Universités*: Convegni di studi sulla spiritualità medioevale, Todi, XVII (1978) 177.

7. J. G. BOUGEROL, *Les sermons dans les «studia» des mendicants*: Convegni di studi sulla spiritualità, medioevale, Todi, XVII (1978) 254.

es van desenvolupar en ciutats que durant llarg temps no havien tingut universitat, com Colònia o Barcelona».⁸

Satna Caterina, doncs, és un «studium sollempne» de l'Orde de frares predicadors, on hi havia una política llibrària pragmàtica en gran manera:⁹ Tal com entre els monjos, hi ha entre els predicadors una constant preocupació a fer créixer el nombre dels llibres i molta afeció a la lectura, però hi ha un criteri nou: interessa més l'esfera on s'utilitzaran els manuscrits, que aquella en què han estat copiats. Les tasques del «scriptorium», pulcres i controlades, s'orienten al profit i a la funcionalitat, sense gaire entusiasme pels tipus de transcripció de luxe,¹⁰ amb una ornamentació d'alta qualitat estètica.

Fins i tot comparats amb els franciscans els dominicants sorprenden per la seva «moderna» orientació funcional de la política llibrària. Això sí, tampoc no tenen problemes de pobresa respecte als llibres, tot i que el control de l'esmentat registre d'«*Assignationes librorum*» respon a certa escrupulosa observança del vot de pobresa.

No cal insistir massa que el manuscrit 117 de la B.U.B. sembla fruit dels criteris que delaten els productes dels «studia» dominicants. Ara, l'ús del paper amb filigranes del pas del XIV al XV, les rúbriques, la manca de pecularitats paleogràfiques, l'abundor d'abreviatures,¹¹ etc. són trets comuns a la majoria dels manuscrits baix-medievals.

Consta que els frares recorrien de vegades als «scriptores» professionals a l'hora de copiar un text. Sembla, però, que no és a aquests copistes que s'ha d'atribuir l'execució material del manuscrit;¹² més aviat s'ha de pensar en la còpia d'un frare pel seu ús particular, almenys pel que fa als confessionals, que «presenten l'aspecte d'una composició personal, o per a evitar el mot «composició» que podria fer il·lusió, de recull de notes o promptuari».¹³ No es tracta d'apunts universitaris sinó

8. J. VERGER, op. cit., 179.

9. G. SEVERINO POLICA, op. cit., 383-386.

10. Ibid., 397 i 406.

11. S. DAHL, *Historia del libro*, Madrid, 1972, 77. També P. BOHIGAS, *El libro español (Ensayo histórico)*, Barcelona, 1962, 47-50.

12. G. SEVERINO POLICA, op. cit., 397.

13. P. MICHAUD-QUANTIN, *Sommes de casuistique et manuels de confession au moyen âge (s. XIII-XVI)*, Louvain, 1962, 84. També Ch. PAYEN, La pénitence dans le contexte culturel des XII et XIII siècles. Des doctrines contritionnistes aux pénitentiels vernaculaires: «Revue des sciences philosophiques et théologiques» 61 (1977) 417.

de reculls de material adaptats a gust del compilador; textos, per tant, poc estables.

L'anàlisi paleogràfica afegeix ben poc a la codicològica. La lletra gòtica del manuscrit és la dominant arreu de l'Occident cristià durant la baixa edat mitjana.¹⁴ Dels diversos gèneres d'escriptura gòtica, els llibres manuals és a dir, no litúrgics ni de luxe empren les formes «cursiva textualis» o «littera textualis currens», formes a mig camí entre l'arquitectònica «textualis formata» i l'agilitat de la «cursiva currens».¹⁵ El manuscrit empra aquesta lletra eclèctica, ni del tot caligràfica ni decididament cursiva (cal exceptuar-ne el f. 27r en lletra humanística).

Però dit això poques precisions es poden fer. Potser la regularitat del «ductus» reforça el supòsit que es tracta d'un manuscrit de la Corona d'Aragó.¹⁶ La manca de peculiaritats d'interès per aquest treball és total, i no sembla gaire útil descriure les lletres o fer l'elenc de les abreviatures.

Ultra les dades codicològiques i paleogràfiques resta el recurs en les que ofereix la filologia. Però els confessionals són escrits en llatí i el llatí eclesiàstic medieval, degut a l'universalisme de la cultura del temps, és d'una homogeneïtat que permet poques precisions d'espai o de temps. La morfologia i la sintaxi marcades per la llengua vulgar, la substitució progressiva de l'«ut» i de les proposicions d'infinitiu per «quia» i «quod», la desaparició de «vel» i «sive» en favor d'«et»,... només permeten la datació a la baixa edat mitjana.¹⁷ Ni els glossaris, ni les gramàtiques històriques presenten altres criteris d'elucidació.¹⁸

Encara, però, la presència al mateix còdex de dues planes en aragonès¹⁹ transcrites a l'annexe, ofereix noves possibilitats. Es tracta d'un seguit de pregàries que es feien a la missa dominical després del sermó i de l'anunci de les festes de la setmana iniciada. Aquestes pregàries («roguiarias») són, sens dubte, en aragonès: En la grafia hi ha el signe «ny» («companya») i la forma evolucionada «ly» («ellyos»).²⁰

14. G. BATTELLI, *Lezioni di Paleografia*, Città del Vaticano, 1949, c. VII.

15. B. BISCHOF, G. J. LIEFTINCK, G. BATTELLI, *La Nomenclatura des écritures livresques du IX au XVI siècle*, C.N.R.S., Paris, 1954, 15-34. P. BOHIGAS, Op. cit., 47-50.

16. A. MILLARES CARLO, *Paleografía española*, Barcelona, 1929, I, 245.

17. J. BASTARDAS, *El latín medieval hispánico: «Enciclopedia lingüística española»*, Madrid, 1960, I, 261-269.

18. J. F. NIHERMEYER, *Mediae Latinitatis lexicon minus*, Leiden, 1954-1978. A. BAISE, *Dictionnaire latin-français des auteurs chrétiens*, Strasbourg, 1954.

19. Als ff. 36v-37r, transcrites a l'Annexe de la I^a part.

20. M. ALVAR, *El dialecto aragonés*, Madrid, 1953, 33.

En la fonètica, es manté la «f» inicial llatina («feytos») que a l'Aragó es conservà durant molt més temps que a Castella. També hi ha els adverbis en «-ment» («altament», «mayorment») paral·lels als catalans. El pas a «ll» de certs grups llatins («consello», «mulleres», «fillo», «millores»). El canvi típic de «dy» a «y» («goyo»). I, finalment, la diftongació de «e» més «i» («estamiento», «salvamiento», «conservamiento»).

En la morfologia el verb «ésser» en les formes diftongades «yes», «ys», i «sis», «sias». I l'ús dels adverbis pronominals «hi» o «y» i «len», com al català i al francès.²¹

Endemés el text presenta uns possibles castellanismes, com ara l'ús de l'article «el»/«los». I uns trets que s'han de considerar catalanismes, com la forma «no y a», l'ús del verb «ésser» com a equivalent d'«haver» («otros cimenterios que són por el universo mundo») «tenir cura de...» i «por tal que...».

Tot plegat no és fàcil conoure res precís llevat que el text és en aragonès baix-medieval. Però, què hi fa un escrit propi d'una parròquia aragonesa dins un còdex d'un gran convent barceloní?. Si calgués aventurar una hipòtesi es podria pensar que un frare predicador (català, aragonès?) en missió per la part aragonesa de la província d'Aragó del seu Orde²² el va recollir i el va copiar.

Citacions expresses

No hi ha als confessionals ni una sola indicació expressa que ajudi a la seva datació o situació. El seu tema, els pecats, no exigeix referències a esdeveniments prou concrets com per establir-ne el temps.

Un mínim punt de referència el constitueixen els autors esmentats. La majoria de les citacions ho són de l'Escriptura, dels Pares i, fins i tot, d'alguns clàssics antics; però n'hi ha unes poques que ens situen a la baixa edat mitjana.²³

21. Vid. J. PARDO ASSO, *Nuevo diccionario etimológico aragonés*, Zaragoza, 1938. J. COROMINAS, *Diccionario crítico-etimológico de la lengua castellana*, Madrid, 1954, 4 vols. F.B. MOLL, *Gramática histórica catalana*, Madrid, 1952.

22. Els mendicants gaudien d'una mobilitat sorprenent per a uns religiosos medievals: la seva acció era d'àmbit supradiocesà. Vid. Grosser Historischer Weltatlas, J. Engel (red.), München, 1970, II, 83.

23. Referències més extenses a les citacions al cap. 5 d'aquest Estudi.

Repetidament és palesa la dependència dels mestres Gracià i Pere Lombard, també s'esmenta Maurici de Sully (1196). Però encara hi ha esmentats autors més tardans, com el «magistrum Altissiodorensis», de segur el conejedíssim Guillem d'Auxerre (1144-1231) i el català sant Raimon de Penyafort (1180-1275) de qui se citen fragments de la «Summa de Poenitentia».

Amb tot, aquestes citacions no porten més enllà de mitjans del segle XIII, data que ha de ser considerada com el sostre mínim, però que no obsta una datació molt més tardana en la composició i còpia dels confessionals, donat que els escrits pastorals de l'època no es distingien pas per l'afany d'estar al dia. S'adreçaren a un món que canviava molt lentament i es recolzaren en «autoritats» tradicionals, de valor perenne.

Així, a la vista de les diverses consideracions anteriors, la compilació dels confessionals podria situar-se versemblantment cap a la fi del segle XIV. Supòsit que reforça el fet que l'única data que es troba explícitament al manuscrit, fora dels confessionals, és el colofó del «Liber de divino et extremo iudicio» d'Arnau Terrena:²⁴ el 12 d'octubre de 1368.

Concloent: encara que els confessionals pertanyessin originàriament al segle XIII i haguessin estat pensats lluny de la Corona d'Aragó, el cert és que en el seu estat actual van ser compilats i utilitzats cap a la fi del segle XIVè per algun frare confessor de l'*Ordo Praedicatorum*, a la Província que coincidia amb la Corona d'Aragó, més Navarra.

LA PENITÈNCIA A LA BAIXA EDAT MITAJANA

Antecedents antics i alt-medievals

Al Nou Testament no es fixà una disciplina penitencial concreta. De fet, la tradició primitiva veia en el Baptisme una victòria sobre el pecat. Aquest, però, persistia en el fidel després del sagrament, i això obligà a considerar la possibilitat d'un «segon» perdó i, més tard, la d'«una font permanent de perdó per a tot pecador penedit».¹

24. Text d'aquest colofó transcrit al cap. I de la I^a part (ff. 49v).

1. J. ALONSO DÍAZ, *Raíces bíblicas de la «segunda penitencia» o sacramento de la confesión*, Madrid, 1980, 17.

L'estudi escripturístic i patrístic de les arrels del sagrament de la Penitència depassa el marc d'aquest treball.² N'hi ha prou amb caracteritzar ràpidament l'antiga disciplina penitencial, per tal d'ajudar a la comprensió del seu desenvolupament posterior.

Fins al segle IV la praxi de la Penitència no presenta la unitat i la regularitat que es troba ja en la del Baptisme o la de l'Eucaristia. Els diversos autors reflecteixen un aclariment gradual. Els primers que parlen d'una penitència institucional són Hermas i sant Climent d'Alexandria (Mandata IV, 3, 1-6 i Stromata II, 13), i encara en termes imprecisos. Aviat Terul·lià i sant Cebríà (De poenitentia 4,2 i Epistolae 19,1; 55,29; 4,4) donaren des de l'àmbit llatí referències més desenrrollades, la tònica de les quals és l'extrema severitat de l'expiació imposta al penitent. Ho exigien la gravetat dels pecats a perdonar i la cohesió de l'Església perseguida, que calia servar sense esquerdes.³

El zel primitiu arribava a dubtar de la possibilitat del perdó de certs pecats. Així novacians i montanistes la negaven en els casos d'apostasia, adulteri i homicidi. Aquest mateix zel feia que els mateixos autors ortodoxos defensessin la no-reiterabilitat de la Penitència, concebuda com una única oportunitat per al qui pecava després del Baptisme.⁴ Unicitat que s'explica sabent que els pecats, sovint públics, que exigien la reconciliació sacramental, eren d'una gravetat enorme: la triada suara esmentada (apostasia, adulteri, homicidi) i el decàleg interpretat restrictivament. Els pecats lleus, en canvi, es redimien per la participació als sagaments i les obres de pietat.

El procés penitencial era públic; el segle III començava per la «confessió» del pecat al bisbe, que considerant-ne l'índole i el pene-diment, podia admetre el pecador a la Penitència que el reintegraria a la plena comunió amb Déu en l'Església.⁵ Després d'una cerimònia a

2. K. RAHNER, *Penitencia: «Sacramentum mundi»*, Barcelona, 1977, V, 398-429. Vid. bona informació general a J. RAMOS-REGIDOR, *El sacramento de la penitencia*, Salamanca, 1975.

3. L. M. CHAUVET, *Pratiques pénitentielles et conceptions du peché*. «Le Supplément» 120-121 (1977) 55-59.

4. «Secunda tabula post naufragium», fórmula de Tertul·lià citada al ms. diverses vegades. Cal notar que la negació de la reconciliació eclesiàstica a alguns pecadors (cosa ben aviat condemnada) no significava, fora del cas dels heretges, una convicció dogmàtica, sinó tan sols una mesura disciplinar contra el laxisme.

5. «... le pénitent devait se présenter chez l'évêque, lui donner ses raisons, cela impliquait pour le pénitent de faire connaître ou confesser à l'évêque ses graves

l'església, aquest entrava a formar part de l'orde dels penitents, amb una peculiar situació dins l'Església i determinades obligacions. A la fi del període imposat, sempre considerablement llarg, era reconciliat plenament per la imposició de mans i la pregària intercessora del bisbe, també en una cerimònia pública.

Aquesta situació de la disciplina penitencial⁶ s'anirà transformant a partir de l'etapa entre els emperadors Constantí i Teodosi, que suposà per a l'Església un canvi profund. L'antiga disciplina es consolida i s'estableix perfectament: Els bisbes i sínodes regulen minuciosament els qüestions entorn la penitència. Però paradoxalment la reglamentació esdevenia inaplicable de més en més dins una Església relaxada en el fervor i la integritat moral a causa de l'augment massiu que li comportà la protecció de l'Estat.⁷

La contradicció anava augmentant progressivament: d'una banda els autors eclesiàstics defensen l'estreta aplicació de la penitència segons les formes antigues, i d'una altra els fidels hi recorren raríssimament, excepte com a recurs darrer per als agonitzants. Fins i tot es troben bisbes que desaconsellen l'entrada a l'«ordo penitentium», si no és en aquest últim cas (S. Cesari d'Arles, *Sermo 258*, 1 i Avitus de Vienne, *Epistola 18*).

Els problemes que plantejava aquest estat de les coses poden ajudar a una millor comprensió de l'evolució de la penitència fins a la baixa edat mitjana.⁸

En primer lloc la penitència antiga era única, només podia ser rebuda un cop a la vida, i, més important encara, comportava unes seqüèlies fins a la mort: els clergues eren reduïts a l'estat laical, als solters se'ls prohibia l'accés al matrimoni, els casats eren obligats a una continència perpètua, per a tots esdevenia il·lícit l'ingrés a l'exèrcit, l'accés als ordes sagrats i l'exercici de funcions públiques... Demanar la reconciliació eclesiàstica suposava, de fet, quedar marcat.

Segonament la penitència antiga era pública car el pecador entrava

transgressions»; A. VERHEUL, *Le sacrement de la réconciliation à travers les siècles; «Questions liturgiques et paroissiales»* LVIII (1977) 27-49.

6. J. BADA, *Evolución histórica de la penitencia*, «Phase» 7/37 (1967) 38s.

7. L'extensió del cristianisme a les masses comportà allò que els sociòlegs anomenen «pas de la secta a l'església», la fe evangèlica esdevingué «religió popular». Vid. Ll. DUCH, *De la religió a la religió popular*, Montserrat, 1980, c. IV.

8. C. VOGEL, *El pecado y la penitencia*. Exposición sobre la evolución histórica de la disciplina penitencial en la Iglesia latina: «Pastoral del pecado», Estella, 1968. Segurament és la més clara visió de conjunt per a l'època antiga i l'alta edat mitjana.

a formar part visiblement de l'ordre dels penitents. La confessió dels pecats, necessària per tal que el bisbe pogués fixar una satisfacció porporcionada a la culpa,⁹ podia restar secreta si no n'exigia la revelació la reparació del mal comès; però era essencial la pública manifestació de la condició de penitent: situant-se en un grup específic dins la comunitat, ocupant un lloc especial en el culte, vestint una indumentària austera, practicant uns exercicis característics (dejuni, almoina, pregària), etc. Aquesta situació expressava, sovint durant molts anys, la seriositat de la conversió del pecador i era una constant capta de la intercessió de la comunitat devant Déu.

En tercer lloc la penitència antiga exigia la satisfacció prèvia. El perdó que era atorgat per Déu i administrat ordinàriament pel bisbe, només arribava a la fi d'un llarg i penós procés, en el qual s'anava acomplint la satisfacció imposada.

¿Com no sorprendre's en comparar aquests trets amb els que presenta la penitència als confessionals baix-medievals? Si encara és possible d'avertir una certa continuïtat, es constata un capgirament: les tres característiques esmentades han desaparegut. La unicitat s'ha abandonat, i es passa a recomanar la freqüència, les conseqüències vitalícies han desaparegut. No resta quasi res de la dimensió públicocomunitària, i el fet que la Penitència passi a anomenar-se preferentment «confessió», ja indica que s'ha reduït a la relació secreta entre ministre i penitent. La reconciliació, anomenada absolució, pot ser obtinguda abans de dur a terme la satisfacció imposada, que al seu torn va perdent el caràcter feixuc, fins al punt que es veu en la vergonya de la confessió oral una «màxima» part de la satisfació.

De la penitència dels grans pecats s'ha passat a una minuciosa confessió «de devoció», quasi com a mer mitjà ascètic.

El pas de la disciplina antiga a la que es troba des del segle XIII parteix del fracàs de la primera, que s'anà buidant del seu sentit primigeni.¹⁰ Al segle VIè el cristianisme llatí viu a la pràctica un buit penitencial,¹¹ que

9. P. GALTIER, *De Paenitentia. Tractatus dogmatico-historicus*, Roma, 1950. Defensa l'absoluta necessitat de la confessió prèvia.

10. Ho palesa el costum d'alguns cristians pietosos de rebre la penitència com preparació al ben morir. Així ho va fer sant Isidor de Sevilla, sense cap detriment de la seva fama. Vid. també A. TOMÀS ÀVILA, *Algunes aportacions tarragonines a la història de la penitència*: «II Congrés litúrgic de Montserrat», 1962, III, 245-256.

11. C. VOGEL, op. cit., 23.

anirà omplint el sistema de «penitència tarifada» dels monjos cèltics. Aquesta s'estengué imparablement malgrat l'oposició tancada d'alguns sectors (III Concili de Toledo, del 589, cànون 11), perquè venia a resoldre un problema que feia patir els bisbes, per això rebé algun recolzament discret (Concili de Chalon-sur-Saone del 644-656, cànون 8).

El nou sistema era autènticament nou i se'n tenia consciència.¹² L'aïllat cristianisme d'Irlanda havia desenvolupat un sistema penitencial original, tot i saber que al continent ja n'existia un, amb el qual estava en obert contrast: «Segons la nova disciplina tots els pecadors clergues o laics podien fer-se reconciliar, i tantes vegades com haguessin pecat. El pecador s'adreçava en privat al prevere i no pas solament al bisbe. El perdó diví es considerava obtingut quan les taxes penitencials s'havien acomplert. Normalment a la fi del dejuni penitencial, la reconciliació – es comença a dir l'absolució – intervenia, sense que els pecadors absolts fossin carregats d'interdictes penitencials. Tot el procés romania secret: ja no és el cas d'ordres de penitents, d'hàbits especials, de lloc paticular als oficis, de cerimònies davant l'assemblea reunida». ¹³

L'èxit de la disciplina insular prova que s'adaptava millor a la nova situació del cristianisme. El tret que la diferencia tant de l'antiga forma com de la que la succeix és l'elenc de «tarifes»: cada falta té una pena fixada per endavant, l'elenc d'aquestes taxes s'aplegava en uns llibrets anomenats «penitencials», on s'enumeraven els pecats i s'indicaven les satisfaccions a imposar per cadascun d'ells.

Hom ha pensat en la influència del dret germànic sobre aquest sistema, que imita la «*wergeld*» tot concebent el pecat com una infracció de la llei divino-eclesiàtica.¹⁴ La reiterabilitat potser s'inspira en la confessió ascètica, corrent en el monarquisme,¹⁵ i també en l'eixamplament de la consciència de pecat.

L'esmentada oposició a la Penitència «tarifada» s'esforçà a deturar la seva expansió. L'església hispano-goda va aconseguir deixar el país

12. P. GALTIER, *Les origines de la Pénitence irlandaise*. «Recherches de Sciences religieuses» 42 (1954) 58-85 i 204-225, ho nega. Però l'opinió contrària està més ben fonamentada per C. VOGEL, *Le pecheur et la pénitence au moyen âge*, París, 1969.

13. C. VOGEL, op. cit., 18.

14. Ibid., 20. I A. TEETAERT, *La confession aux laïcs dans l'Eglise latine depuis le VIII siècle jusqu'au XIV siècle*, París-Bruges, 1926, 3.

15. *Regula Benedicti*, 46 i 4:50. També JOAN CASSI'A, *Conlationes*, 2, 12-13 i Institut, 4, 9.

tancat als penitencials fins al segle XI¹⁶ i així mateix esdevingué a les zones mediterràries (Roma, sud del Loire). L'imperi carolí des del 813 sota l'ideal de la «restauratio» pretenia el retorn a la disciplina antiga i prohibí els llibres penitencials (Concilis de Chalons-sur-Saone del 813, cànons 25 i 38, i de París del 829, cànón 32); però a la fi tot fou en debades i el segle IX marca el moment més alt de producció de penitencials al continent.¹⁷

La pugna virtualment perduda pels tradicionalistes deixà l'Església llatina amb dues formes de penitència des del segle IX fins al XII¹⁸: La penitència antiga per les faltes públiques greus i la penitència tarifada pels pecats ocults (Rabanus Maurus, *De clericorum institutione* II, 30). Però la primera és una pena coercitiva a la qual el poder secular ajuda a sotmetre els recalcitrants. L'antic sistema estava líquidat.

La nova disciplina penitencial cèltica dominà l'alta edat mitjana, però no fóu sinó el trànsit a la forma que adoptà l'Església llatina des del segle XIII.

L'automatisme extrínsec del sistema de tarifes provocava absurds com l'acumulació de penes fins a extrems inversemblants.¹⁹ I quan, per arranjar-ho, es creà un sistema de commutacions o redempcions, sovint econòmiques, les injustícies eren massa evidents. Calia introduir canvis: els confessors van poder ser més lliures a l'hora d'imposar la satisfacció i, poc a poc, s'acostumaren a absoldre al penitent abans de la satisfacció de la pena imposta, sobretot perquè la confessió mateixa era considerada obra penitencial meritòria.²⁰ També es comença a distingir l'excomunió-penitència de l'excomunió-censura.²¹ A la fi del domini de la penitència «tarifada» el procés es fa privat i tot es desplaça cap al sentiment «interior» per l'accent en la confessió.

16. M. C. DÍAZ Y DÍAZ, *Para un estudio de los penitenciales hispanos*. «Etudes des civilisations médiévales. Mélanges E. R. Labande», Poitiers, 1974, 217-222.

17. C. VOGEL, op. cit., 25.

18. A. GARCÍA GARCÍA, *Historia del Derecho Canónico*, Salamanca, 1967, I, 411-416.

19. PERE CANTOR, *Verbum abbreviatum*, 143. I el pseudo-agustinià De vera et falsa paenitentia, 25. Per això era ascèticament valuosa la confessió als laics, vid. A. TEETAERT, op. cit. Per la precedència de l'absolució a l'acompliment de la satisfacció cf. C. VOGEL, op. cit., 28-31, i A. VERHEUL, op. cit., 43.

20. Cf. L. BRAECKMANS, *Confession et communion au Moyen Âge et au Concile de Trento*, Gembloux, 1971.

Una nova sensibilitat religiosa

Si s'abandonà el rudimentari sistema de «tarifes» i s'adoptà una alta disciplina penitencial, que tanta estabilitat havia de conèixer, va ser sota el signe d'una nova sensibilitat en el cristianisme medieval.

Els segles XI i XII van viure un vigorós desvetllament de l'ideal evangèlic, arreu de la «Christianitas» es desitjava una renovació i el retorn a la puresa de les primitives comunitats. Diversos moviments aspiren a seguir l'«exemplum primitivae ecclesiae» i els reformadors hi inspiren la seva acció, car al design d'una «*vita vere evangelica*» anava des del capdamunt de la jerarquia fins als laics illetrats. Aquesta amplitud fa veure que no es tracta d'«una revolució des de dalt» com la restauració carolina, sinó més aviat d'una nova orientació de la societat, manifestada per unes tensions profundes i sovint oposades²¹ que van deixar una forta empremta en l'Església.

No cal repetir aquí l'exposició de les grans línies de l'espiritualitat medieval,²² n'hi ha prou amb remarcar com el nou ambient espiritual des del segle XII va influir en l'evolució i configuració del Sagrament de la penitència.

Són elements cabdals per comprendre la situació dels confessionals estudiats: l'ideal de reforma, la reserca d'una vida penitent, la descoberta de la «humanitat» de Déu, la lluita contra l'heretgia i l'heterodòxia, l'anhel d'autenticitat... Tot plegat un conjunt de línies en què es poden distingir, seguint R. Morghen,²³ un corrent jeràrquic i un corrent popular sovint enllaçats.

Més avall es parla del paper dels medis jeràrquics (reformadors i mendicants, teòlegs i canonistes) que elaboraren la teoria i la praxi de

21. M.D. CHENU, *Moines, clercs, laïcs au carrefour de la vie évangélique (s. XIII)*, «Revue d'Histoire Ecclésiastique» 49 (1954) 59-89.

22. Vid. les excel·lents perspectives de conjunt a E. DELARUELLE, *La pietà popolare alla fine del Medioevo*. «X Congresso internazionale de scienze storiche», Roma, 1955, V, 515-537; i *La spiritualité aux XIV et XV siècles* «Cahiers d'Histoire Mondiale» V71 (1959) 59-70. També, R. MANSELLI, *La religione popolare nei secoli XII-XIII*: «Problemi di Storia della Chiesa, S. XII-XV», Milano, 1976, 73-89. I la clàssica L. BOUYER - J. LECLERCQ - F. VANDENBOUCKE; *La spiritualité du Moyen Âge* (Histoire de la Spiritualité Chrétienne, 2) Paris, 1961.

23. R. MORGHEN, *Medioevo cristiano*, Bari, 1978, 35. Amb tot, normalment hi havia un contrast notable entre la inquietud popular i la freda administració clerical, vid. Y. RENOARD, *La papauté à Avignon*, París, 1962, 117:

la Penitència, però és important adonar-se de l'influx que indirectament exercí la inquietut popular, des de l'àmbit menys perceptible de l'espiritualitat del temps.

Es pot començar constatant a la baixa edat mitjana una nova manera d'esguardar el sagrat i el profà i de viure la relació amb Déu. Hi ha força distància d'esperit entre el romànic i el gòtic, entre sant Pere Damià i sant Francesc D'Assís. Els homes van ser fascinats per la descoberta de la humanitat de Déu: el majestuós i temible jutge universal és també el dolç i humil Jesús; al costat del terror fosc apareix la tendresa i l'affecte.

Ben cert, a aquesta nova consideració de la imatge de Déu correspon una nova consciència de pecat. Si abans el pecat era sobretot una infracció, que el Suprem Legislador, al qual res no s'amaga, castigarà sens falta; des del segle XII s'entén com una lamentable ofensa que fereix un amor sempre disposat al perdó. Aquesta òptica nova permet mitigar la severitat judicial de les tarifes cèltiques en favor d'unes mesures més «medicinals», però alhora obra un eixamplament de la noció de pecat i exigeix, no una mera reconciliació formal, sinó una reconciliació integral del pecador, que manifesta el seu essentiment i conversió pels sentiments de dolor, constricció,...²⁴ En canvi s'enfosqueix cada vegada més la dimensió comunitària de la Penitència i es consolida l'individualisme que el decurs «privat» de la Penitència «tarifada» havia introduït.²⁵

Paral·lelament l'ampli moviment penitencial del temps situava el sagrament en el si d'un conjunt d'impulsos a la «conversio morum»: pelegrinatges, dejunis, mortificacions, vida religiosa...²⁶

L'impuls penitencial, sempre més o menys present en les religions, va fer néixer a l'edat mitjana unes «fraternitats», que són un dels elements que hi ha a l'arrel del moviment mendicant i les seves «terceres ordres».²⁷ L'espiritualitat franciscana, sobretot, apareix molt influïda per aquest

24. J. CH. PAYEN, *La pénitence dans le contexte culturel des XII et XIII siècles. Des doctrines contritionistes aux pénitentiels vernaculaires*. «Revue des sciences philosophiques et théologiques» 61 (1977) 399-428.

25. J. BERNAL. *Apuntes sobre el desarrollo histórico de la penitencia*. «Pentecostés» 11 (1973) 133-140, remarca això amb justesa. En canvi no és gaire equilibrada l'exposició de J. CHAUVET, op. cit., sobre l'objectivisme de la noció medieval de pecat; hi havia un innegable aspecte relacional.

26. J. CH. PAYEN, op. cit., i R. MANFILLI, op. cit., 79-84. Sobre el moviment dels flagellants vid. J. LECLERCQ, *Espiritualidad occidental*. Testigos, Salamanca, 1967, 128-134.

27. G.G. MEERSSEMAN, *Dossier de l'Ordre de Pénitence au XIII siècle* (Spicilegium Friburgense, 7) Friburg, 1961, 9.

ideal de penitència, entesa pels laics com a conversió a la vida evangèlica, més que com a pràctica sagamental.²⁸ Els mateixos dominicans participen d'aquesta espiritualitat, i s'interessen molt per la direcció de les fraternitats esmentades.

Aquesta estima de l'ideal penitencial suposà una més afinada consciència de pecat i un progrés de la confessió com a mitjà per a copsar la pròpia abjecció davant la bondat immensa de Déu.

Lligat a l'anhel de conversió i rebuig del pecat hom troba arreu a l'inici de la baixa edat mitjana un intens desig d'autenticitat evangèlica. Aquest aixecava sempre la suspicàcia dels clergues, massa vinculat com estava a les inacceptables doctrines herètiques, que en el cas dels càtars s'apartaven radicalment del cristianisme; i també al radical espiritualisme heterodox, que exigia una pobresa absoluta i una completa renúncia als mitjans temporals. Totes aquestes desviacions no era fàcil que poguessin incidir directament sobre la Penitència institucional, però al desig de pureza evangèlica, que era a l'arrel, ho va fer quan, canalitzat per la jerarquia, reforçà el moralisme i el respecte a l'ordre establert, a l'estil del que reflecteixen els confessionals.²⁹

Els aspectes de la nova sensibilitat religiosa baix-medieval pervisqueren, tot i que sofriren la marca dels esdeveniments calamitosos que des de mitjans del segle XIV s'abateren sobre Europa, donant a la vida un to morbós.³⁰ Sigui com sigui van configurar l'espiritualitat catòlica i van influir decisivament sobre la forma concreta del sagrament de la Penitència, que s'ha mantingut estable fins al segle XX.

Els responsables de l'Església van veure en la confessió, tal com s'anava desenvolupant, un mitjà eficaç per respondre a molts dels problemes que la nova sensibilitat religiosa presentava, i la van anar convertint en un element bàsic de la cura pastoral: no ja, com abans, com un mitjà extraordinari reservat a casos graus, sinó com una pràctica de gran valor espiritual, instantíument recomanada.

28. Ibid., 38. La «*Legenda trium sociorum*» recull les expressions: «*in statu penitentiae in quo sumus...*», «*viri poenitentiales sumus*», «*poenitentes sumus*», ... Vid. K. ESSER, *Origini e inizi del movimento e dell'ordine francescano*, Milano, 1975, 196-201.

29. P. CHAUNI, *Le temps des réformes*, Paris, 1975, 173. Sobre aquestes desviacions a la Corona d'Aragó, J. M. POU I MARTÍ, *Visionarios, beguinatos y fratricellos catalanes*, Vich, 1930; i J. VENTURA, *Els beretges catalans*, Barcelona, 1976.

30. Cf. les imatges de J. HUIZINGA, *El otoño de la edad media*, Madrid, 1973; i J. BÜHLER, *Vida y cultura en la Edad Media*, Méjico, 1977.

AGENTS I TEORIA DEL PAS A LA CONFESSIÓ FREQÜENT

Reformadors i frares mendicants

Els canvis de la disciplina penitencial a l'inici de la baixa edat mitjana deuen molt a l'ambient suara descrit, però van ser concrets i ordenats per uns agents eclesiàstics: els clergues reformadors, l'acció dels quals comptà amb el tardà però eficaç recolzament dels frares mandicants.

Els historiadors han tendit a considerar la reforma gregoriana com un moviment que limità la seva acció a la clerecia i el seu estatut en el món. Les lluites entre papes i emperadors, i entre prelats i senyors feudals fan patent el primer objectiu de la reforma, la «libertas ecclesiae», és a dir, sostreure els eclesiàstics del poder dels laics; aquest és el motiu de la lluita aferrissada contra la simonia i el dret d'investidura. L'autoritat a l'Església havia de ser detentada per clergues independents de l'influx dels laics.

Aquest aspecte de la reforma, per la seva transcendència política, ha estat el més estudiat.¹ També han captat força atenció la lluita contra els clergues concubinaris, i la proposició d'un nou ideal de clergue, amb més prestigi i més en funció de la cura pastoral. Malauradament, però, aquests centres d'interès s'han estudiat sense atendre a allò que constituïa en darrer terme el motor de la reforma i en determinava l'orientació: La reforma és d'antuvi un intent de purificació, una voluntat de reconduir l'Església, a l'època idèntica a la Cristiandat, a una pureza autèntica. La «renovatio» dels otònides havia deixat una herència de control feudal sobre l'organització jeràrquica de l'Església,² que era absorbida pel Sacre Imperi. Això originava una confusió i uns desordres que perjudicaven la missió essencial de l'Església, de manera que els primers capdavanters de la reforma gregoriana (Umbert, Hildebrand, Pere Damià,...) la presentaven principalment centrada en el millorament dels costums eclesiàstics i consecució d'independència de la jerarquia, tal com Cluny l'havia conquerida per als monjos. No és fins als segles XIV i XV que es parla explícitament de «reforma in capite et in membris». Però ni tot això autoritza a pensar en la reforma com a mer assumpte clerical. A la seva

1. F. KEMPF, *La reforma gregoriana: Manual de Historia de la Iglesia*, H. Jedin, dir., Barcelona, 1970, III, 543s.

2. R. MORGHEN; *Medioevo cristiano*, Bari, 1978, 92.

arrel hi ha un profund zel pastoral, car si s'exigeix la «libertas» és per tal d'acomplir més evangèlicament el ministeri pastoral.³ No es pot, doncs, separar aquesta reforma «institucional», del vast sentiment d'inquietud medieval per la vida verament evangèlica o apostòlica, la de l'Església primitiva.⁴ Encara que començant per dalt els reformadors pretenien extender l'abast de la seva acció a tota la Cristiandat.

No és, doncs, gens estrany que quan el procés de reforma està més avançat i hi ha unes condicions no tan precàries, el papa Innocent III lluiti per «promoure la moral i la religió»,⁵ i no tan sols amb l'acció pastoral, sinó amb el recolzament del seu poder secular (quin sentit podia tenir aquell mot aleshores?).

Aquest ampli abast del moviment de reforma sorgit des del segle XI és un element cabdal per comprendre l'evolució del sagrament de la penitència i la configuració que finalment adoptà. De fet, a l'inici del segle XIII el papa Innocent III ja havia decidit de servir-se de diversos mitjans per la consecució de l'ideal reformador, i amb aquesta voluntat demostrava més visió de futur que la major part dels participants al concili Laterà IV,⁶ encara convençuts que la reforma de l'Església es podia limitar a les estructures del clergat i dels religiosos. El papa, allíconat amargament pel problema de l'heretgia occitana, cercava accions que coadjuvessin directament a la recristianització dels laics,⁷ pensament que explica el seu criteri contrari al dels bisbes en els casos que plantejaven Durant d'Osca o sant Francesc.

Intel·ligent i enèrgic, Innocent III va desenvolupar l'ideal de reforma que havia heretat, el va eixamplar i aprofundir tot el temps del seu llarg pontificat, que va resultar transcendent per la configuració del catolicisme baix-medieval.⁸

3. ILARINO DA MILANO, *Vita evangelica e vita apostolica nell'azione dei riformisti sul papato del secolo XII*. «Problemi di storia della Chiesa», Milano, 1976, 24.

4. La mateixa inquietud és a l'origen de l'auge dels canonges regulars, vida. F. PETIT, *La réforme des prêtres au moyen âge*, Paris, 1968, 15.

5. M. PACAUT, *La théocratie. L'Église et le Pouvoir au Moyen Âge*, Paris, 1957, 151.

6. Sobre aquesta assemblea: M. MACCARRONE, *Il IV Concilio Lateranense. «Divinitas» 5* (1961) 270-298. I R. FOREVILLE, *Lateranense IV* (Historia de los Concilios Ecuménicos, H. Dumeige, dir.) Vitoria, 1972.

7. M. MACCARRONE, op. cit., 285. H. GRUNMANN, *Movimenti religiosi nel Medioevo*, Bologna, 1970, 101. J. GUTRAUD, *L'Inquisition médiévale*, Paris, 1978, 61-63, remarca que la Inquisició va néixer alhora que la confessió auricular freqüent.

8. W. ULLMANN; *Il Papato nel Medioevo*, Roma-Bari, 1975, 205-230.

El cànon «Omnis utriusque sexus...» del concili Laterà IV sobre la confessió, del qual es parla més avall particularment, respon a aquesta voluntat papal de consolidar la Cristiandat treballant directament els laics, integrant-los i controlant-ne els impulsos.⁹ En definitiva es tractava d'instaurar a la terra el Regne de Cristi i «aquest regne no era una cosa vaga. Ans al contrari, significava coses molt precises. Per a la societat civil, unitat, pau, justícia; i per als seus membres, fidelitat a la vocació. Per a l'Església, llibertat, primat romà, control de l'Estat; i per als seus ministres, vida comuna, deseiximent i renúncia».¹⁰ La confessió havia d'ésser vista com un valuós instrument per conduir les ànimes a l'acceptació i cooperació d'aquest ideal teocràtic. Apareix al Laterà IV com un darrer graó de la realització del programa reformador, que podia finalment penetrar en les consciències, tot postulant-ne l'adhesió.

Quan la reforma gregoriana es troava en ple esclat de les seves virtualitats, apareixen els frares mendicants, fills d'una curiosa, però no pas estranya, simbiosi entre la inquietut religiosa popular i la decidida voluntat reformadora dels medis jeràrquics. Els ordres mendicants responien alhora a l'evangelisme i l'anhel de pureza que havien decantat les masses cap a l'heretgia i a la necessitat d'enfortir els quadres jeràrquics amb homes preparats pastoralment i prestigiosos per la seva vida modèlica.¹¹

Els frares aplegaven en els dos corrents quasi oposats, i per això mateix pogueren enriquir la perspectiva autoritària amb què els jerarques plantejaven la confessió, li van donar una dimensió interior realment adequada a les exigències del temps.¹²

Ja s'ha al·ludit més amunt als lligams entre els mendicants i els

9. P. CHAUNU, *Le temps des réformes*, Paris, 1975, 201. G. LE BRAS, *Les institutions de la chrétienté médiévale* (Histoire de l'Eglise, A. Flliche-V. Martin, dir.) Paris, 1959-1964, XII/2, 413: «l'objet de ces mesures n'est point d'entretenir la devotion: il est de contrôler l'orthodoxie et de permettre au recteur une connaissance régulière des paroissiens». Exemples de les possibilitats pastorals concretes de l'aplicació del cànon a G. DEVAILLY, *L'encadrement paroissial: rigueur et insuffisance*: «Cahiers de Fanjeaux» 8 (1973) 392.

10. L. GÉNICOT, *La espiritualidad medieval*, Andorra, 1959, 49. Aquest ambiciós ideal, on es mesclen l'àmbit espiritual i el temporal, només era discutit en la qüestió de la preeminència de «sacerdotium» sobre l'«imperium», cf. R. MORGHE, op. cit., 94.

11. V. BELTRÁN DE HEREDIA, *La formación intelectual del clero español durante los siglos XII, XIII y XIV*: «Revista española de Teología» 6 (1946) 313-357.

12. J. LECLERCQ, *Doctrine sulla Chiesa nella seconda parte del Medio Evo. Problemi di storia della Chiesa*, s. XII-XV, Milano, 1976, 138.

«ordines penitentium», però és encara més interessant per la història de l'influx dels frares sobre la praxi penitencial l'atenció a la seva vocació pastoral. Si amb els canonges regulars havien començat alguns intents de salvar l'abisme entre monarquisme i cura d'ànimies;¹³ amb els mendicants la unió entre vida contemplativa i vida apostòlica es consolida. Nascuts com un cos de religiosos desvinculat de les gens flexibles estructures eclesiàstiques de l'època, formen un grup adaptat eficaçment a l'acció pastoral per la seva preparació i pel seu gènere de vida. Una sòlida reforma no només exigia gent capaç de predicar i de confessar segons la ment dels prelats, sinó també signes nous que responguessin a l'evangelisme popular i depassessin l'ideal «evític» anterior.¹⁴ Calien «homes aptes per fer contemporani el missatge evangèlic».¹⁵

No deu ser cap exageració afirmar que els frares van ser els que aconsegueiren estendre l'acompliment de les disposicions dels prelats reformadors. Els franciscans, per exemple, valoraren molt la confessió en la pròpia espiritualitat¹⁶ i van difondre una més afinada consciència del pecat. Però, de fet, només tardanament es troba una relació estreta entre la «missió» franciscana i la confessió, car ells es centraven sobretot en l'«affectus».¹⁷ Van ser els predicadors els qui convertiren la confessió secreta i freqüent en un puntal de la tasca evangelitzadora. Més clericals, en el sentit estricte, que els menorets, concebien la recerca de perfecció com «un esforç de fidelitat a la vocació del clergue i una posada en acció de ses riqueses»;¹⁸ perseverança a la recitació de l'ofici diví, devoció a la celebració eucarística, zel per la confessió, etc.

Els textos oficials de l'*Ordo Fratrum Praedicatorum* mostren sempre

13. F. PÉRET, op. cit. J. M. MOLINER, *Espiritualidad medieval*. Los mendicantes, Burgos, 1974, 307.

14. Canon 10 del IV concili del Laterà: *Sacrorum Conciliorum nova collectio*, I. D. Mansi, ed., Paris, 1901-1927, 22, 995s. Una interpretació suggestiva a M.D. CHENU, *El Evangelio en el tiempo*, Barcelona, 1966, 41-43.

15. Ibid., 60.

16. Per l'actitud de sant Francesc vid. S. FRANCISCO DE ASÍS, Escritos. Florecillas. Biografías, J. R. de Legísima - L. Gómez Canedo, eds., Madrid, 1971, 15.44.280.360. També és molt significatiu JACOPONE DE Todi, *Lloances, predics, sàtires i lletres*, Barcelona, 1930, 71-72.

17. J. MATTONO, *La espiritualidad monástica durante la Edad Media*: (Historia de la Espiritualidad) Barcelona, 1969, I, 911.

18. M.H. VICAIRE, *Saint Dominique*: «Dictionnaire de Spiritualité», Paris, 1957, III, 1519-1532. W. KOUDELKA, Domenico, fondatore de l'OFP: *Bibliotheca Sanctorum*, IV, 692-727.

un gran interès per la confessió,¹⁹ seguint la línia del Laterà IV que ordenà la designació de predicadors i confessors competents a cada diòcesi. De fet, tan els frares com el papes identifiquen la funció d'aquest hipotètics «vicaris episcopals» amb la missió dels Ordres mendicants.²⁰ Els capítols generals de l'Ordre de Predicadors no tan sols recomanen als provincials de promoure el ministeri de la predicació i la confessió, fins i tot entre els infants;²¹ sinó que susciten un grup d'obres i opuscles amb l'objecte de formar preveres per aquest ministeri,²² així les de Pau D'Hongria, sant Ramon de Penyafort, Joan de Friburg, Bartomeu de Pisa,...

Els mendicants, doncs, actuen com un cos selecte, que en la cura pastoral, a la qual dediquen els frares més competents, «complementen» el treball del «proprius sacerdos», sovint mancat de prestigi i ofegat per la rutina.²³ Ben aviat, van poder incloure dins la confessió sagrimental una carta «direcció espiritual», fins aleshores privilegi monàstic.²⁴

La Província d'Aragó de l'*Ordo Praedicatorum* participa d'aquestes inquietuds pastorals i intel·lectuals. Hi ha dominics com a confessors reials,²⁵ com a estudiants a Bolonya, París, Tolosa i Montpeller,²⁶ com a

19. C. CAROZZI, *Le ministère de la confession chez les prêcheurs de la Province de Provence*. «Cahiers de Fanjeaux» 8 (1973) 321-354.

20. Honori III escriu als bisbes sobre els frares menors i predicadors el 1271: «Cum iudem fratres animarum intendentis profectibus, discretos et cautos dirigant sacerdotes per quos salutare potest consilium praeberi et remedium adhiberi, et propter occasiones multiplices partiri expediat interdum in alios sollicitudinem pastorem. Illum autem super iis studeatis eisdem exhiberi favorem, ut per cooperationem vestram, suscepti ministerii cursum feliciter consummando, optatum reportent sui laboris fructum et finem, salutem videlicet animarum»: V. BELTRAN DE HEREDIA, op. cit., 330.

21. H.D. SIMONIN, *Frères prêcheurs*. Activités spirituelles: «Dictionnaire de Spiritualité», Paris, 1954, V. 1422-1524.

22. J. MATTOSO, op. cit., 917, J.M. MOLINER, op. cit., 310.

23. C. CAROZZI, op. cit. E. DELARUELLE, *La pietà popolare alla fine del Medioevo*. «X Congresso Internazionale di scienze storiche», Roma, 1955, V, 515-537.

24. M.H. VICAIRE, op. cit. J. M. MOLINER, op. cit., 407, M. PACAUT, *Les ordres monastiques et religieux au Moyen Âge*, Paris, 1970, 165.

25. C. PALOMO, Confesores dominicos de los Reyes de España: Diccionario de Historia Eclesiástica de España, Madrid, 1972, I, 600-601; s'hi fa esment de Miquel Fabra, sant Raimon de Penyafort i Arnau de Segarra per a Jaume I; Andreu d'Albalat, Guillem d'Aragó i Pere del Portillo per Jaume II; i Beltran de Concabella per a Pere III.

26. V. BELTRÁN DE HEREDIA, op. cit., 346.

autors d'obres penitencials de diferents nivells.²⁷ Qualitat i prestigi en el nou estil dels mendicants fan que se'ls encomanin correntment les predicacions extraordinàries²⁸ secundades sempre per confessors disposats a aprofitar el punt de compunció que els sermons volen provocar. El poble els estima i no és gens estrany trobar-los afavorits als testaments, en agraiement al seu servei com a confessors.²⁹

La coopeació dels frares i dels prelats reformadors és constant a la Corona d'Aragó, i es féu patent arran de la legació a Espanya del cardenal de Santa Sabina, Joan Halguin d'Abbeville, que, decidit a aplicar el concili Laterà IV i les directrius de la Santa Seu, va topar amb una notable resistència local. Home tenaç i rigorista, cercà l'eficaç recolzament de sant Ramon de Penyafort, que secundà la seva missió acompanyant-lo per tot el seu períple.³⁰

L'acció del legat va ser continuada més tard, amb més moderació, per Pere d'Albalat, bisbe de Lleida (1236-1238) i després arquebisbe de Tarragona (1238-1251) que afavorí els religiosos, sobretot cistercencs i dominics, perquè el recolzaven en el seu combat contra els clergues concubinaris, l'acumulació de beneficis, els indisciplinats i herètics,... Els dominics, per sa competència i sa insubornable fidelitat a la Santa Seu, eren promoguts sovint a l'episcopat, de manera que el 1248 la Província Tarraconense comptava amb cinc bisbes d'aquest ordre.³¹

Durant els segles XIII i XIV anaven sorgint a la Corona d'Aragó prelats i frares que s'ocuparen d'evangelitzar el poble i millorar l'Església. D'entre els primers s'emporta el lloc d'honor l'infant Joan, patriarca d'Alexandria i administrador apostòlic de Tarragona, el qual revitalitzà l'activitat conciliar animada pel Laterà IV, i al concili provincial del 1329-

27. J. M. MOLINER, op. cit., 310.

28. A. TOMAS ÁVILA, *El culto y la litúrgia en la catedral de Tarragona (1300-1700)*, Tarragona, 1963, 43. És molt reveladora una referència comunicada amablement per Mn. J. Baucells Reig: Els fidels de Sant Vicent de Calders es dolen perquè el rector «numquam vocat minores vel predicatores (...) nec in tempore quadragessimali pro confessionibus audiendis». (Arxiu Diocesa de Barcelona, Visites Pastorals, A, 31).

29. M. CASAS I NADAL, *Aspectes religioso-econòmics de la vila de Cardona segons els testaments del 1373 al 1383*: «Cuadernos de Historia económica de Cataluña» XIX (1978) 138.

30. P. LINEHAN, *La Iglesia Española y el Papado en el siglo XIII*, Salamanca, 1975, 49-70. F. VALLS I TABERNER, *San Ramón de Penyafort*, Barcelona, 1980, 29-36.

31. Ibid., 70.

1330 va reelaborar les constitucions conciliars anteriors publicant la compilació que va restar vigent quasi íntegra fins al segle XVI⁶,³² i, a més, tingué iniciatives de divers ordre per impulsar el millorament de l'acció pastoral. A l'infant Joan es deu el «Tractatus brevis de articulis fidei, sacramentis ecclesie, preceptis decalogi, virtutibus et viciis, compositus ex doctorum sententiis ad informacionem simplicium clericorum», que es troba al mateix manuscrit que els confessionals estudiats.

Per la seva part, els frares predicadors són al capdavant de l'acció pastoral, i mantenen un esplendor envejable al segle XIV. Potser no hi ha l'audàcia dels inicis, però no hi manca el fervor i una seriosa observança.³³ La Pestra negra i el Gran Cisma suposen una caiguda de l'exigència, però l'ambient en què s'educà sant Vicent Ferrer prova que es va mantenir el zel religiós a molts convents.

Els confessionals respondrien a les directrius i exigències d'aquests grups de prelats i frares preocupats per l'acció pastoral.

Teologia escolàstica i Dret canònic

Havent caracteritzat quina mena de persones van ser els agents de les transformacions de la penitència a la baixa edat mitjana, cal atendre als elements teòrics que les van regular i determinar. Aquests són l'especulació escolàstica i la legislació papal i provincial de l'època, que influïren sens dubte el contingut dels confessionals, tot i que aquests, volent-se eminentment pràctics, defugen l'altura teòrica pròpia de les ciències teològica i canònica.

Encara que no sempre és fàcil destriar el terreny del dret canònic del de la moral i la teologia, es pot començar el repàs als elements teòrics que configuraren la praxi de la confessió, per l'anàlisi del famós cànون 21 del Concili IV del Laterà:³⁴

32. F. VALLS I TABERNER, *Notes sobre la legislació eclesiàstica provincial que integra la compilació canònica del Patriarca d'Alexandria: «Analecta Sacra Tarragonensis» XI (1935) 268-270.* La compilació aplega 60 cànons promulgats anteriorment, expurgats d'allò superfluo o desuet, i 20 cànons nous.

33. J. M. GARGANTA, *Los dominicos de la Provincia de Aragón en la historia de la espiritualidad (XIV-XVII)*: «Teología espiritual» 1 (1957) 98.

34. D. S. 812-814. M.D. KNOWLES, *Le Moyen Âge* (Nouvelle Histoire de l'Église, 2) Paris, 1968, 294: «Une de ses conséquences fut la multiplication des manuels à l'intention des

«De confessione facienda et non revelanda a sacerdote, et saltem in Pascha communicando. De präcepto annuae confessionis et communionis paschalis.

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata solus saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, et iniunctam sibi paenitentiam pro viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiae sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab sius perceptione duxerit abstinendum: alioquin et vivens ab ingressu ecclesiae arceatur et moriens christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantiae cecitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iuxta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet et obstineat a proprio sacerdote, cum aliter ille ipsum non possit absolvere vel ligare.

De obligationibus confesarii.

Sacerdos autem sit discretus et cautus, ut more periti medici superinfundat vinum et oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati, quibus prudenter intelligat, quale debet ei präbere consilium et cuiusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum aegrotum.

Caveat autem omnino, ne verbo aut signo aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem; sed si prudentiore consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personae caute requirat, quoniam qui peccatum in paenitentiale iudicio sibi detectum präesumpserit revelare, non solum a sacerdotale officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendum perpetuam paenitentiam in arctum monasterium detrudendum.»

El text imposa la confessió i la comunió dels fidels al menys una vegada a l'any. Aquesta obligatorietat és una dada nova, car encara que la freqüència anyal s'havia recomanat, al Decret de Gracià no arriba a ser imposada; només hi ha un precedent clar d'aquesta disposició als estatuts

médecins de l'âme, une autre fut de faire des nouveaux ordres de frères les coadjuteurs et les rivaux du clergé s'éculier». En el mateix sentit, W. M. PLOCHL, *Storia del Diritto Canonico*, Massino, 1963, II, 253-266.

sinodals promulgats per Eteve Langton el 1213 a Anglaterra, només dos anys abans del Laterà IV.³⁵

De fet, malgrat que els cànons del concili fossin obra del papa Innocent III, amb poca col·laboració directa dels pares conciliars, aquest va recórrer als concilis provincials precedents per aconseguir una síntesi articulada dels desigs de reforma de l'època, cosa que fa plausible l'influx d'E. Langton.³⁶

El text, amb tot, inclou altres normes. Cal confessar al «proprio sacerdote», és a dir, a aquell qui té jurisdicció sobre el fidel.³⁷ A ell cal sol·licitar el permís per abstendir-se d'acomplir el precepte i per confessar els pecats a un altre prevere. Encara ordena el concili la divulgació freqüent del nou «estatut» i castiga la desobediència amb l'excomunió i la privació de sepultura eclesiàstica. I acaba amb unes observacions sobre l'actuació «medicinal» del confessor, al qual adverteix severíssimament de l'obligació de guardar el secret de confessió.³⁸

L'«Omnis utriusque sexus» és decisiu. Va néixer en «l'edat d'or del Dret canònic», i cal situar-lo en el si d'un immens esforç de configuració jurídica³⁹ que fou l'eina magistral de la reforma gregoriana. Així, quan després de la promulgació de les decisions conciliars sorgiren els problemes d'aplicació, noves disposicions provaren de regular-los.

El problema més espinós sorgí entorn del «proprius sacerdos». Qui

35. R. FOREVILLE, op. cit., 31. B. POSCHMANN, *La pénitence et l'onction des malades* (Histoire des Dogmes IV/3) París, 1966, 122.

36. M. MACCARRONE, op. cit., 270-298. A. GARCÍA Y GARCÍA, *El concilio IV de Letrán (1215) y sus comentarios: «Traditio» XIV* (1958) 484-502.

37. E. JOMART, *Confession, du concile de Latran au concile de Trente*. Dictionnaire de Théologie Catholique, París, 1911, III, 894-926. Afirmen que per poder confessar calen «potestas sacerdotalis et iurisdictio» (Sant Tomàs d'Aquino, Quodlib. XII, q. XIX, a. 30).

38. E. JOMBART, op. cit.

39. L'ordenament jurídic sistemàtic de l'Església llatina data dels segles XIII-XIV. Després d'un primer desenrotllament canònic i de l'influx del dret romà i del germànic, sota la reforma gregoriana neix la necessitat d'eliminar els elements estranys de la legislació, i d'ordenar els tolerables.

L'esperit de la reforma exigia un sistema equilibrat i unitari, que relacionés coherentment les institucions adaptant-les als nous ideals. Aquest treball d'articulació i sistematització és el del dret decretal dels papes: centralitzat, clerical i intervencionista, que consolida la disciplina d'una cristiandat compacta.

L'accent en la confessió circumstanciada i la freqüència recomanada fan pensar en un design de control i de difusió dels ideals jeràrquics. Es tracta, sobretot, d'una voluntat d'accèdir a les conciències.

podia administrar vàlidament la penitència?. Per als llatins la confessió als laics, habitual a l'orient entre els monjos no ordenats, és un mer mitjà ascètic sense valor sagamental. Cal recórrer als sacerdots «nam sacerdotibus dedit Dominus potestas ligandi et solvendi».⁴⁰ Aquesta restricció és més enèrgicament afirmada contra l'abusiu concepte de sacerdoti universal dels fidels entre els valdesos /f. D. S. 866/.

Només en perill de mort i si no hi ha un prevere «confiteatur proximo, et ita non solum clerico, sed etiam laico vel socio», i encara com a obra meritòria sense valor sagamental.

El prevere, a més de l'ordre, necessita haver rebut jurisdicció del bisbe o del papa per confessar. Aquests poden reserver-se-la per certs pecats.⁴¹ El «proprius sacerdos», doncs, és el que té poder de l'ordre i jurisdicció sobre el penitent. Per tant, com pot confessar vàlidament un mendicant sense jurisdicció? Havia de renunciar a escoltar confessions malgrat la seva capacitat pastoral? «Escoltar confessions i absoldre les faltes vénen com una conseqüència normal de la predicació: els mendicants ho comprenen així des del principi».⁴² Sobretot els dominics d'espiritualitat marcadament apostòlica i clerical havien de sofrir amb les restriccions a la seva tasca pastoral que suposava l'aplicació estricta del «proprius sacerdos». Van defensar-se de l'hostilitat dels seculars recolzant la concentració de tot el poder en el Papa, que seria el «proprius sacerdos» universal del qual derivaria tota jurisdicció i del qual la rebrien ells trencant el localisme «feudal», que lligava la cura d'ànimes a un ofici parroquial.

Gregori IX el 1227 per la constitució «Quoniam» concedeix als dominics la facultat de predicar pertot, i el permís de confessar, prèvia presentació al bisbe corresponent. I acabà estenent el permís a tots els mendicants. Alexandre V^e renova aquestes disposicions, sense exigir ni

40. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Penitentia* (Bibliotheca Universa iuris, 1 B) curantibus X. Ochoa et A. Díez, Roma, 1976, III, 34. Cf. A. TEETAERT, *La confession aux laïcs dans l'Église latine depuis le VIII siècle, jusqu'au XIV siècle*, Paris-Bruges, 1926.

41. W. M. PLÖCHL, op. cit., 358. La reserva va néixer a la fi del segle XI, fruit del procés de concentració del poder en el papa.

42. J. HOURIER, *L'âge classique: 1140-1378. Les religieux*, (Histoire du Droit et des Institutions de l'Église en Occident, X) Paris, 1974, 48. Per situar el problema vid. Y. CONGAR, *Aspects ecclésiologiques de la querelle entre Mendiants et Séculiers dans la seconde moitié du XIII siècle et le début du XIV*. «Archives d'histoire doctrinale et littéraire du moyen âge» 28 (1961) 37-150. També, G. FRANSEN, *Papes, conciles et évêques du XII au XIV siècle*. Problemi di Storia della Chiesa, s. XII-XV; Milano, 1976, 10-15.

l'acord dels rectors afectats. Nicolau IV arriba a eximir de l'autorització episcopal. Bonifaci VIII amb la butlla «Super cathedram» confirma les facultats dels frares amb algunes condicions. I el concili de Viena del Delfinat assumeix la butlla el 1311.⁴³ Amb tot noves normes hagueren d'afegir-se sota Benet XI, Climen V,... i al 1516 sota Lleó X encara no s'havia acabat amb la polèmica, tot i que amb el temps es va anar eixamplant la llibertat d'escol·lir confessor.

Pel que fa a la matèria del sagrament, tema que engrescava més els teòlegs tocats d'aristotelisme que els canonistes, es considerava matèria necessària els pecats mortals, mentre que els venials eren només matèria suficient, que no era obligació de confessar. Però els mots «omnis fidelis» i «omnia sua peccata» semblen suposar que el cap d'un any qualsevol fidel té «matèria a confessar». No és estranya la tendència a considerar els pecats venials compresos en l'obligació de la confessió anual, tendència reforçada pel temor dels fidels a participar de l'Eucaristia sense confessió prèvia.⁴⁴

En l'augment de la freqüència i en el detallisme de la confessió hom pot detectar l'influx dels usos monàstics (Basili, Benet, Columbà,...). Mentre que la necessitat de confessió prèvia a la comunió, que no es regula fins a Trento, parteix de la consideració de Gracià sobre el pecat com a causa d'excomunió.⁴⁵ Els textos del Laterà IV no especificuen gaire, no donen cap escala de gravetat.

Seria molt llarg el repassar els sínodes de les diverses diòcesis de la Corona d'Aragó, que sens dubte perfilen molt les normes sobre la confessió, com per exemple el del 1241 a Barcelona, que mana confessar «in quadragessima», portat el registre dels qui es van confessant, recomana l'auxili dels mendicants, etc. Cal limitar-se als concilis provincials de la Tarragonense, que des del 1229 a Lleida, sota la presidència del cardenal Joan d'Abbeville promulguen normes per implantar les orien-

⁴³. W. M. PLÖCHL, op. cit., 370. J. HOURLIER, op. cit., 481-482. G. LE BRAS - CH. LEFEBVRE - J. RAMBAUD, *L'âge classique: 1140-1378. Sources et théorie du Droit*, (Histoire du Droit et des Institutions de l'Église en Occident, VII), Paris, 1975, 149. K. J. HEFELE - H. LECLERCQ, *Histoire des Conciles*, Paris, 1907-1921, VI/II, 675.

⁴⁴. Vid. L. BRAECKMANS, *Confession et communion au Moyen Âge et au concile de Trento*, Gembloux, 1971, 66s.

⁴⁵. L'esperit medieval tenia una dèria classificadora i enumeradora notable: «... ordo, locus, mera causa, scientia, tempus, lucta pusilla, modus, culpa, genus et status altus, conditio, numerus, aetas, scandala, sexus,...» (Sant Albert Magne, *Compendium Theologiae*, VI, 25).

tacions del Laterà IV.⁴⁶ Aquestes assemblees s'ocupen de la confessió: de l'obligació anual, de l'edat dels qui han d'acomplir el precepte, del registre parroquial que controla l'acompliment, dels avisos i admonicions que cal anar fent, etc.

Al concili de Lleida del 1229 «pro correctione et reformatio-
nemorum», decisiu per molts conceptes, es repeteixen gairebé mot per mot les decisions del Concili Laterà IV i s'aconsella que «Viri assumantur
ydonei quos episcopi possint haberi coadiutores in faciendis
predicationibus et confessionibus audiendis et in aliis que ad salutem
partinent animarum». I, «Sacerdotes moneant populum ad confessionem
faciendam, exponentes et districte servantes constitutionem concilii
generalis, videlicet quod si quis confiteri ad minus semel in anno et
communicationem recipere neglexerit, vivens ab ingressu ecclesie arceatur,
et moriens ecclesiastica careat sepultura».⁴⁷

Més endavant, al 1243 el concili de Tarragona, presidit per Pere d'Albalat, indica els pecats reservats als bisbes i recorda l'obligació dels rectors d'avertir al poble del deure imposat pel cànon «Omnis utriusque sexus»:

«II Publice et enormiter peccantibus per episcopo penitentia iniungatur. Item pro peccatis publicis etiam enormibus videlicet homicidiis, adulteriis, incestibus, incendiis, ecclesiarum violatoribus, sacrilegiis, depredationibus, usuris, et consimilibus penitentie publice per episcopos et aliis confessores discretos quibus comitendum duxerint imponatur servantes forman canonicam vel aliam quam consideratis circumstanciis eorundem discretio viderit expedire.

III De Constitutionibus iure populo exponendis. Item quod constituciones «Omnis utriusque sexus» cum infirmitas corporalis et illa «de maledictis statuimus» acer diligenter in precipuis sollemnitatibus per ecclesias et episcopos populis exponatur».⁴⁸

46. G. FRANSEN, op. cit., 18. I especialment J. M. PONS GURI, *Constitucions conciliars tarragonenses (1229-1330)*: «Analecta Sacra Tarragonensis» XLVII (1974) 65-128 i XLVIII (1975) 241-363. No hi ha encara una edició completa de la legislació conciliar provincial tarragonense; només durant el segle XIV hi hagué vint-i-tres concilis.

47. J.M. PONS GURI, op. cit., 77 i 81.

48. Ibit., II6.

El concili terragoní del 1312 exhorta als agonitzants a recórrer al metge de l'ànima.⁴⁹ I el del 1330, presidit pel patriarcha d'Alexandria, que revisa i compila les constitucions anteriors i n'afegeix de noves, precisa els «annos discretionis»:

«LXVII Quod constitutio «Omnis utriusque sexus» servetur. Ne circa ea que sunt de necessitate salutis, periculosa ignorantia allegetur, precipimus ecclesiarum rectoribus et eorum locatenentibus ut, ad minus quater in anno, exponat parrochianis suis qualiter iuxta statutum concilii generalis quilibet ex quo ad annos discretionis pervenerit, masculus videlicet ad XIII, femina vero ad XII, teneatur semel saltem in anno, omnia sua peccata fideliter confiteri, et recipere, ad minus in festo Pasche, Eucharistie sacramentum, nisi de licentia confessoris ad tempus duxerit abstinentium. Aliter, vivens, ab ingressu ecclesie arceatur, et moriens, careat ecclesiastica sepultura».⁵⁰

Noves disposicions promulga el concili aplegat a Tarragona el 1367 per l'arquebisbe Sanç López de Ayerbe, prohibint «ad cautelam» absoldre els predadors de persones i béns eclesiàstics.⁵¹

A part d'aquestes decisions específiques, cal comptar amb la repetida confirmació de la vigència de les constitucions anteriors, que constitueix una mena de fòrmula feta dels concilis provincials. Tot amb tot, al llarg del segle XIV les assemblees eclesiàstiques van perdent volada per la rutina i acaben centrats en problemes merament estamentals, oblidant l'empresa de la reforma. La pauta ja l'havia marcat el concili general de Viena del Delfinat (1311), que negligí les qüestions de reforma i es cenyí a la defensa dels privilegis del clergat, en conflicte amb els puixants poders seculars, i a la repressió dels «espirituinals» i dels beguins.⁵²

En resum, el dret canònic sobretot a partir del cànon «Omni utriusque

49. Ibid., 301.

50. Ibit., 356.

51. F. M. TULLA, *Tarragona: Dizionario dei Concili*, P. Palazzini (dir.), Roma, 1963-1967, V, 248-255.

52. H. PLATELLI, *Vienne: Dizionario dei Concili*, P. Palazzini (dir.), Roma, 1963-1967, VI, 132-135.

sexus» determinà en gran manera la concreta configuració del sagrament de la Penitència en la baixa edat mitjana segons els interessos de l'època. Però l'aportació jurídica no es pot deslligar de la Teologia.

Mentre els canonistes s'ocuparen de problemes com l'obligació, la llicitud i validesa del ministre, les condicions i la freqüència de la confessió; els teòlegs polemitzaven sobre «l'efecte del pecat mortal i del venial, la importància de la confessió com a acte penitencial i satisfactori, la necessitat de la satisfacció, la remissió de la pena eterna per la confessió i la determinació del poder de les claus». ⁵³

Encara que no és aquest el lloc d'una exposició general, ni tan sols el d'una enumeració d'autors i qüestions, hi ha un parell de conceptes als confessionals, que foren al centre del debat escolàstic entorn la Penitència: el penediment i l'absolució.

La disciplina antiga feia de la «satisfacció» la causa de la remissió dels pecats, essent la confessió senzillament un mitjà que permetia la imposició d'una penitència adequada. Quan el segle XI, com ho palesa el pseudo-agustinià «De vera et falsa paenitentia», es comença a considerar la mateixa confessió com obra penitencial pel valor expiatori de la «verecundia» que comporta, i, coherentment, es tendeix a donar l'absolució abans del compliment de la satisfacció, de més en més suau, sorgiren nous problemes doctrinals: ⁵⁴ El de l'eficàcia de l'absolució sacerdotal pel perdó dels pecats (i del «reatus culpae»), al capdavall, la del sagrament com a tal.

Per als teòlegs del segle XII era clar que l'autèntic penediment obté el perdó de Déu (justificació) fins i tot abans de la confessió oral. Quin és, doncs, l'efecte de l'absolució? Abelard proposà una resposta, ja esboçada per sant Anselm: La remissió dels pecats només depèn del penediment. ⁵⁵ Així, contraposava l'element personal-subjectiu a l'eclesial-objectiu. Ja sant Bernat copsà la minimització del poder de les claus que aquesta posició suposava, però la posició fou desenrotllada pel Mestre

53. R. FOREVILLE, op. cit., 103.

54. B. POSCHMANN, op. cit., 122-128. Perspectiva general a A. MICHEL, *Pénitence-Sacrement III. Pénitence du IV Concile du Latran à la Réforme*. Dictionnaire de Théologie Catholique, Paris, 1933, XII, 948-1050; i P. ANGIAUX, *La Théologie du sacrement de la pénitence au XII siècle*, Louvain, 1949.

55. PERE ABELARD, *Ethica*, 17-24 (P.L. 178, 664).

de les Sentències (seguit per Guillem d'Auxerre, Alexandre d'Hales i Albert Magne), que concebia una absolució merament «declarativa». ⁵⁶

Els victorins, seguint Hug, admetien que el perdó dels pecats és obra de Déu, però atribuïen a l'absolució efecte sobre el «reatus culpae». La discussió entre les diverses escoles obligà a distingir entre penes temporals i penes eternes pels pecats. Però només en la plenitud de l'Ecolàstica es considerà el perdó de la culpa com un fruit del sagrament, segurament com a reacció a la crític dels càtars i valdesos contra el valor dels sagaments (Guillem d'Alvèrnia, Huc de Sancto Caro, Tomàs d'Aquino, Bonaventura...).

L'influx de l'absolució sobre el penediment («ex attritus fit contritus») no es creia fruit d'un procés psicològic, sinó de l'eficàcia sacramental de la gràcia. Així es podia pensar el perdó com a efecte de l'absolució sense eliminar el valor del penediment com a causa. L'absolució, fent passar del «timor gehennalis» a l'«amor Dei» comportava el perdó. ⁵⁷ La clau de la reconciliació és la penitència com un tot, que «sencer, esborra la falta «ex opere operato», la pena eterna i una part de les penes temporals», ⁵⁸ enllot d'esguardar els diversos elements obrant successivament.

Aquest equilibri entre penediment i absolució es perdé massa aviat, i del radical contriccionisme del segle XII es passà al segle XIV a la sobrevaloració de l'«ex opere operato» de l'absolució, tant coherent amb el jerarquisme i juridicisme de l'època.

Obviament, els modestíssims confessionals no presenten cap rastre del subtil i intel·lectualista debat teològic, però de manera ben salomònica, reconeixen amb èmfasi el valor de la «constrictio cordis» i, alhora, l'autèntica eficàcia de l'absolució.

Finalment, s'ha d'esmentar un altre tema grat a l'Ecolàstica que és present als confessionals, el dels pecats mortals i els venials. Encara que dediquen molt espai a distingir-los, els confessionals implícitament afavoreixen la confessió dels pecats venials, com la major part dels autors⁵⁹ convençuts que «multa enim levia unum grande efficiunt, sicut solent de parvis et minutis guttis immensa flumina crescere». Segons

56. Tal com els leprosos realment guarits es fan declarar purs pels sacerdots, segons Mt 8: 1-4 (IV Sententiarum, Lib. IV, dist 17, 1).

57. B. POSCHMANN, op. cit., 138-147.

58. A. TEFFAFRT, op. cit., 13.

59. V. MILANO, *La confessione di devozione nella scolistica pretridentina*: «Salesianum» VIII (1946) 183. Esmenta com a favorables: Alain de Lille, el Praepositinus, Guillem

aquest pensament, i sota l'influx de la tradició monàstica, els laics practicaren sovint la confessió «de devoció», especialment els membres dels tercers ordres.⁶⁰

SITUACIÓ INTEL·LECTUAL DELS CONFESSIONALS

Autoritats

Els confessionals estan plagats de citacions que introduceixen al seu ambient intel·lectual i en constitueixen una mena de carta de filiació. Resseguint-les hom s'adona de quines obres i autors depenen en gran part els textos estudiats.

D'entrada convé advertir que el capítol de «referències i acotacions» als texts estalvia de donar aquí precisions exhaustives per cada afirmació.

És important, abans de tractar-les particularment, comprendre l'esperit amb què s'han fet les citacions. Els medievals les anomenaven «auctoritates» o «dicta auctoratis», les respectaven i no les consideraven «merament ornamentals»,¹ sinó una fonamentació vàlida d'un pensament que venera les dades revelades, emparades per l'autoritat divina, i està mercat pel tradicionalisme. Qualsevol escrit filosòfic i teòlic no es podia passar de l'aval de les autoritats: «Argumentari ex auctoritate est maxime proprium sacrae doctrinae» diu Sant Tomàs d'Aquino.²

No obstant, debades es cercaria un gran rigor en el costum de fer citacions. Molt sovint no s'adiuen sinó remotament a allò que haurien de «provar», i a més es tracta de fragments completament desvinculats del context d'origen i acomodats moltes vegades a un sentit nou i divers. Tampoc s'hi val a fer-se il·lusions respecte al coneixement que els autors dels confessionals podien tenir dels escrits que citen, car segurament cada fragment adduït el van extreure d'obres mitjanceres: florilegis, el Decret de Gracià, la Summa Raymundi, etc.

d'Auxerre, Alexandre d'Hales, Bonaventura, Tomàs d'Aquino,... És probable que haguéssin tingut pès en aquesta opció les opinions de sant Gregori Magne (*Regula pastoralis*, III, 33) i de sant Agustí (In Iª epistola Ioannis, 6).

60. Ibid., 222: «La confessione di devozione appare storicamente come il grande mezzo di perfezionamento del medioevo cristiano».

1. E. SCHILLEBECKX, *Revelació i Teologia*, Barcelona, 1970, 158. H. D. GARDEIL, *La Théologie, notes et appendices à Saint Thomas d'Aquin*, Somme Théologique, I^a, q. 1, Paris-Tournai-Roma, 1968, 146.

2. *Summa theologia*, I^a, q. 1, a. 8, 2.

Però, quines són aquestes autoritats? En primer lloc l'Escriptura, font de la doctrina cristiana, i darrera d'ella els símbols de fe, els Pares, els concilis,... «aquests textos encara són Escriptura rellegida, prolongada explicada,...».³ No hi ha encara una neta distinció entre Escriptura i Tradició, tots creien que la Revelació desborda el solc bíblic.⁴ Símbols, concilis i pares «treuen llur autoritat de l'Església»,⁵ encara que no pas infaliblement. Aquesta mateixa autoritat ja no abasta els «magistri» que només en tenen «tant com valen els seus arguments»,⁶ tal com la dels autors pagans només aporta «rationes probabiles vel suasivae».

Totes aquestes autoritats eren tractades «reverenter», car el prejudici concordista dels medievals volia creure que els diferents autors «non sunt adversi, sed diversi». No pot estranyar, doncs, la confiança i fermesa amb què els confessionals recorren a les citacions per reforçar el valor del seu discurs.⁷

En els confessionals el lloc d'honor entre les «auctoritates» el té l'Escriptura, citada segons la vulgata com a tot l'Occident, amb poques variacions i cap bagatge crític. La lectura medieval del text bíblic estava guiada per la teoria hermenèutica dels quatre sentits de l'Escriptura proposada ja per Joan Cassià i formulada breument en els célebres versos:

·Littera gesta docet,
quid credas allegoriam
moralis quid agas
quod tendas anagogiam⁸

Donat que això permetia trobar a cada verset a més del sentit literal o històric, tres altres sentits supraliterals (l'alegòric-cristològic, el tropològic-moral i l'anàlògic-escatològic), no han d'estranyar algunes citacions, que serien una mica peregrines atenent només al primer sentit. Per això va bé recordar unes observacions de P. de Vooght sobre l'ús de l'Escriptura en els autors medievals més simplistes: «És un text fonamental, fixat d'una

3. P. de VOOGHT, *Les sources de la doctrine chrétienne d'après les théologiens du XIV et du début du XV siècle*, Bruges, 1954, 254.

4. E. SCHILLEBEECKX, op. cit., 160.

5. *Summa théologica*, II-II, q. 10, a. 12. P. de VOOGHT, op. cit., 256.

6. *Summa theologica*, I^o, q. 1, a. 8, 2.

7. E. R. CURTIUS, *Literatura europea y Edad Media latina*, Méjico, 1976, 91-92.

8. H. de LUBAC, *Exégèse médiévale. Les quatre sens de l'Écriture*, París, 1959-1964, IV, 279s. Vid. C. SPICQ, *Esquisse d'une histoire de l'exégèse latine au moyen âge*, París, 1944.

vegada per sempre i té un organ - interpret indefectible: la tradició de l'Església», «els autors no tenien dificultat a llegir en l'Escriptura veritats que nosaltres no hi trobem» i «s'acontentaven amb textos acceptats sense crítica, i en part, no llegir directament».⁹

Els Pares segueixen la Bíblia en el nombre de citacions que en fan els confessionals. No hi falten els grans noms: Ambròs, Agustí, Jeroni i Gregori Magne. També Joan Crisòstom, Cassiodor, Beda i, si és realment el darrer dels pares, Bernat. Però no cal engrescar-se amb aquest bagatge: sant Joan Crisòstom, sant Jeroni, al qual s'atribueix una frase de Tertulià, i sant Beda el Venerable sembla que apareixen citats a partir de Gracià o de Pere Lombard. I autors més accessibles directament com Agustí o Bernat no es liuren d'obres pseudoepigràfiques, i al mateix sant Gregori se li adjudica una fórmula de sant Ambròs. Quasi tot surt de tres fonts.

Només amb el «Decretum», els «Libri IV sententiarum» i el títol XXXIV de la «Summa Raymundi». I això mateix es pot dir de les citacions de cànons.

De qualsevol manera no tot sembla coneixement indirecte, Gregori Magne, Bernat i el pseudo-Agustí «De vera et falsa penitentia» potser van ser coneguts directament. Igualment alguna referència implícita a sant Benet o a Joan Cassià.

Hi ha, també, tres autors eclesiàstics de nebulosa identificació. Es tracta de Remigius, Mauricius i un magistrum Altisiodorensis.¹⁰

Més que el deixeble d'Alcuí de York bisbe de Coira fins al 820,¹¹ Remigius hauria d'ésser el d'Auxerre, mestre també a Reims i a París (841-908) comentador de Boeci segons l'escola de l'Eurígena: un clàssic erudit medieval que carregava els seus textos amb un allau de notes diverses.¹²

«Mauricius episcopus parisiensis» no pot ser altre que Murici de Sully (1160-1196) professor i finalment bisbe de París, autor de diverses obres perdudes, del qual només han restat uns sermons bastant difosos arreu d'Europa¹³

9. P. de Vooght, op. cit., 262-263.

10. Esmentats als ff. 23V el primer, 10V el segon i 4R, 4V i 35V el darrer.

11. Escrits a PL 102, 1093s.

12. E. Gilson, *La Filosofía en la edad media*, Madrid, 1976, 211-212.

13. H. HURTER, *Nomeiūlator litterariū theologiae catholicae*. Oeniponte, 1906, II, 189. A. M. LANDGRAF, *Introducción a la historia de la literatura teológica de la escolástica incipiente*, Barcelona, 1956, 230. J. de GHÉLINCK, *L'essor de la littérature latine au XII siècle*, Bruxelles-París, 1946, I, 223.

Finalment, quatre vegades (dues repetitions) s'al·ludeix a B. Altissiodeorensis i encara que hi va haver un Bernat bisbe d'Auxerre,¹⁴ sembla més versemblant creure en un error de còpia i pensar en Guillem d'Auxerre (1144-1231), «teologus parisiensis nominatissimus» que pertanyia a la tradició agustiniana, però s'obrí a un aristotelisme atemperat en la seva especulació teològica.¹⁵ Autor d'una «Summa aurea super IV libri sententiarum» que va conèixer la fortuna, pot entendre's la seva aparició als confessionals si s'atén a l'observació d'A. M. Landgraf: «l'antiga escola dominicana es troba en íntima dependència de Guillem d'Auxerre».¹⁶

És curiosa la presència als textos de tres clàssics pagans: el Filòsof, és a dir Aristòtil, M. Tullius Ciceró i P. Ovidi.¹⁷ Se'n citen tres frases tal com es citarien les dels Pares. D'aquests tres autors és difícil que l'autor o compilador dels confessionals en conegués les obres íntegrament, probablement les citacions haurien estat extretes d'algun venerable recull de sentències en què «es barreja l'antic amb el medieval»,¹⁸ com els de Vincent de Beauvais, Guillaume Perrault o Albertano de Brèscia.¹⁹

Si les autoritats esmentades fins ara podrien ser suprimides sense que els confessionals resultessin impensables i sense alterar-los substancialment, no es pot pas dir el mateix respecte al paper que hi juguen Gracià, Pere Lombard i sant Ramon de Peñafort.

L'influx del «Decretum» o «Concordia canonum discordantium» del camaldulenc bolonyès, no ha de sorprendre. Els confessionals, segons mostren les referències al manuscrit, hi recorren abundantament, car és patrimoni comú de la cultura medieval. De seguida es «van veure sobretot els seus avantatges: contenia l'essencial de les nombroses col·leccions anteriors... i va aconseguir ser acceptat ràpidament a Bolonya, quasi

14. C. EUBEL, *Hierarchia catholica medii aevi*, Padua, 1960, I, 119.

15. H. HURTER, op. cit., II, 263-264. E. GILSON, op. cit., 388. J. DE GHÉLLINCK, op. cit., 91-92. Cf. S. VANNI ROVIGHI, *Guilermo d'Auxerre*. Encyclopedia Cattolica, Città del Vaticano, 1951, VI, 1253. L'obra del mestre Guillem d'Auxerre és publicada críticament només en part. M. GUILIELMI ALTISSIODORENSIS, *Summa Aurea*, liber primus, cura et studio J. Ribaillier (Spicilegium Bonaventurianum, XVI) París-Roma, 1980.

16. A. M. LANDGRAF, op. cit., 221.

17. Als ff. 23V, 24R i 8R respectivament.

18. E. CURTIS, op. cit., 93.

19. VICENTII BURGUNDII, eps. BELLOVACENSIS, *Speculum maius, quadruplex, naturale, morale, doctrinale, historiale*, Graz, 1964-1965, I-IV. GUILIELMI PERALDI, *Summa aurea de virtutibus et viciis*, Brixie, 1494. ALBERTANI BRINIENSIS, *Liber consolationis et consilii*, Sundby, 1873.

sense esforç i sense cridar l'atenció, com a llibre bàsic de la naixent ciència canònica». ²⁰ L'ordenat recull de Gracià era universalment consultat, el temps no va minar la seva solidesa, era la base de les discussions i els comentaris del savis. Els confessionals es limiten, amb tot, a acudir-hi com a un magatzem de textos, cosa comprensible si un s'adona que les qüestions sagamentals fan confluir Dret i Teologia.

Més amunt s'indicava el pes del Mestre de les Setències en les opcions de fons de la Teologia de la Penitència ²¹ i alguns textos dels confessionals poden haver sortit de la seva obra, però també del Decret o de la Summa de Sant Ramon. Respecte a ell, cal aclarir que no pot ser l'autor del confessional «B», malgrat el títol «Tractatus de confessione editus a Magistro Sententiarum». Les obres autèntiques de Pere Lombard es redueixen a quatre i són perfectament conegeudes. ²² No és necessari, per tant, insistir en les raons internes que confirmen la impossibilitat d'atribuir-li el segon confessional. Aquest és un apòcrif ingenu, i només és possible trobar una remota relació del confessional «B» /ff. 6-13/ i el mestre cèlebre a través d'alguns dels nombrosos extrets i resums de la seva obra, especialment de les «distinctiones» XIII-XXII del llibre IV de les Setències, dedicades a la Penitència.

El tercer escrit fonamental per als confessionals és la «Summa de Penitencia» de sant Ramon de Penyafort que, tal com el Decret i el llibre de les Setències foren els clàssics de la canonística i la teologia medieval, va dominar la teoria de la casuística i de la confessió durant els segles XIII i XIV, disciplines d'on més tard sortiria la Teologia moral.

La «Summa de Poenitentia» va ser escrita per encàrrec, cosa que n'explica l'objecte: «Fray Suero llegó a Barcelona, y entendiendo la sabiduría del bendito fray Raymundo, y teniendo noticia de lo mucho que sabía en materia del derecho civil y canónico, le rogó y en remisión de sus pecados le encargó que para guía de los frayles y de todos los que oyen confessiones compusiese una suma útil y breve de los casos de derecho que suelen a cada passo ofrecerse en el fuero de la penitencia». ²³

20. H. WOLTER, *La época postgregoriana* (Manual de Historia de la Iglesia, H. Jedin, dir., IV) Barcelona, 1970, 113-114 i 179. També, D. KNOWLES, *Le Moyen Âge* (Nouvelle Histoire de l'Église, 2) París, 1968, 278.

21. H. WOLTER, op. cit., 112.

22. J. DE GHÉLLINCK, *Pierre Lombard*: Dictionnaire de Théologie Catholique, París, 1935, XII/2, 1975.

23. P. DIAGO, *Historia de la Provincia de Aragón de la Orden de Predicadores*,

Una obra pràctica com confirma el pròleg, però malgrat l'objectiu pastoral no tracta tant de «pecats» com de «crims o delictes». Conserva sempre un to eminentment jurídic llevat del títol XXXIV del llibre III, molt extens, que forma un tractat «De penitentiis et remissionibus» ben diferenciat de la resta de l'obra, i on la finalitat pastoral i moral es fa patent sobre les precisions doctrinals o jurídiques, amb l'objectiu explícit d'ajudar el pecador a retrobar el bon camí.²⁴

És aquesta part específica en la qual s'aplega el material més típic d'un «manual de confessors», la que sembla influïa directament sobre els textos del manuscrit, tot i que les úniques dues vegades en què és esmentada la «Summa Raymundi» es tracta de referències al capítol «De homicidio» que no pertany al títol XXXIV del llibre III. Cal pensar que el mateix Gracià no és esmentat explícitament cap vegada i, en canvi, la seva presència als confessionals és innegable.

En conclusió, els textos depenen força de Gracià, Pere Lombard i sant Ramon; però més en un sentit material que intel·lectual. Les grans obres d'aquests autors van ser esguardades com a compilacions de citacions i màximes, més que com a sistemes coherents i ben travats. D'aquesta manera els confessionals palesaven una decidida vocació als tòpics teològics i morals.

Relació amb els altres escrits penitencials

Per acabar de situar els confessionals val la pena referir-se, no sols al material que n'és a la base, sinó també al lloc que ocupa aquest gènere d'escrits en el conjunt de la literatura penitençial del seu temps.

Barcelona, 1599, f. 116V. Sobre la data i les circumstàncies de la composició, les dues redaccions i les diverses parts, vid. F. VALLS i TABERNER, *San Ramón de Penyafort*, Barcelona, 1980, 20-21; A. GARCÍA Y GARCÍA, *Valor y proyección histórica de la obra jurídica de San Raimundo de Penyafort*: «Revista Española de Derecho Canónico» 18 (1963) 236. I, sobretot, la introducció al volum S. RAYMUNDUS A PENNAFORTE, *Summa de Paenitentia* (Universa Bibliotheca Iuris, 1.B) curatibus X. Ochoa et A. Díez, Roma, 1976, LXXXV.

24. Ibid., LXXXV: «Tit. XXXIV «De penitentiis et remissionibus» est vere paenitentialis, ab aliis materia et stylo valde diversus. In eo Raymundus semper apparebat tantum moralista, et scribit de rebus paenitentialibus prout in Summis confessorum generaliter proponebantur... Minuit enim allegationes iuris canonici, et eas quas allegat, sumit fere semper e tractatu Gratiani de paenitentia; omittit generaliter allegationes iuris civilis; multiplicat textus Sacrae Scripturae; adducit plerumque rationes ordinis moralis et supernaturalis; remittit constanter

Ja a la Introducció s'han procurat esbrinar les diferències entre els confessionals i els antics penitencials i les sumes de confessors. No cal pas tornar sobre els penitencials del sistema «tarifat», perquè encara que durant la baixa edat mitjana es vagin trobant escrits sota aquest nom, com el «Liber penitentialis» d'Alain de Lille o el «Liber poenitentiarius» de Joan de Déu de Lisboa, a partir del segle XII són ben bé diferents dels seus predecessors del mateix nom.²⁵ Ja al segle XI²⁶ el «Corrector et medicus» de Burchard de Worms, conservant el tradicional rigorisme, havia obert per la imposició de les penitències una porta al judici personal del prevere; discrecionalitat que Gracià encara eixamplaria.²⁷ Aquest fet, juntament amb les noves circumstàncies comportà un canvi en els manuals de pastoral penitencial, que fins aleshores es limitaven a les «tarifes».

Però així com els penitencials «insulars» ja no eren operants a la baixa edat mitjana, sí que hi havia una àmplia gamma d'escrits sobre la Penitència. Al nivell més alt hi havia les «Summae confessorum», grans conjunts sòlidament estructurats i nodrits d'una prolixíssima casuística,²⁸ on es cerca resoldre els nombrosos problemes teològics, canònics i pastorals que podien sorgir en l'administració del sagrament. Les sumes presenten un mercat jurídic –no endebades els autors més decisius són canonistes (Pau d'Hongria, sant Ramon de Penyafort, Joan de Friburg,...)– i, malgrat la pretensió d'obeir una finalitat pràctica, quedaven reservades als cercles més especialitzats. P. Michaud-Quantin escriu que «de fet, aquestes summae estan destinades a la instrucció dels professors de pastoral, els «lectores casuum» dels convents dels mendicants, per exemple, i fins i tot a la dels canonistes professionals».²⁹ El prototipus d'aquestes obres és, sens dubte, la «Summa de Paenitentia» i inspira els que la van seguir; ella marca la pauta: essent anomenada també «Summa

lectores ad alias Summae partes...» Cf. A. TEETAERT, *La doctrine penitentielle de S. Raymond de Penyafort: «Analecta Sacra Tarragonensis» IV* (1928) 121-182. P. MICHAUD-QUANTIN, *Sommes de casuistique et manuels de confession au moyen âge (XII-XVI siècles)*, Louvain, 1962, 34s.

25. J. LONGÈRE, *Théologie et pastorale de la Pénitence chez Alain de Lille*. «Citeaux-Commentarii cistercienses» XXX (1979) 133-155. P. MICHAUD-QUANTIN, op. cit., 26.

26. J. LONGÈRE, op. cit., 177. Vid. GRACIA, *Decretum, De Paenitentia*, D. I, c. 86.

27. P. MICHAUD-QUANTIN, op. cit., 9.

28. ID. *Textes pénitentiels languedociens au XIII siècle*. «Cahiers Fanjeaux» 6 (1971) 85-118.

de casibus» indica l'orientació casuística d'aquesta vers tractats de moral juriditzada.²⁹

Lluny de les subtilitats de les sumes i en un nivell inferior, trobem els escrits que hom anomenava: «*manuale confessionis*», «*confessionale*», «*speculum*», «*confessorium*», car «és evident que allò que era immediatament necessari per al prevere amb cura d'ànimes, i al penitent, era una obra breu, clara, contenint l'essencial i només això».³⁰ Són, doncs, opuscles que contenen un elenc de les faltes sobre les quals caldria interrogar el penitent i, a més, hi adjunten alguns consells per estimular la sol·licitud del confessor i les bones disposicions del penitent. Així es proporcionava als confessors poc il·lustrats uns elements manejables per complir el ministeri.

D'aquests textos cal destacar-ne un grup més diferenciat dels altres pel seu origen que pel contingut mateix: els textos deguts a la intervenció de l'*«auctoritas pastoralis»*, dels bisbes. Molts d'ells són coneguts com a autors de tractadets penitencials per ús dels clergues: Guillem d'Alvèrnia, bisbe de Paris; Robert de Grosseteste, bisbe de Lincoln; Alexandre Stavensby, bisbe de Lichfield,...³¹ Però, més aviat els bisbes prefereixen oferir aquests «*subsidiis*» a través de la legislació sinodal, on inclouen esquemes ben pensats i directes; així ho palesen els sínodes de Clermont, Nîmes, Cahors,...³²

A la província eclesiàstica Tarraconense es poden trobar bastants escrits dels bisbes preocupats per la difusió digna i eficaç de la confessió. En primer lloc s'ha d'esmentar el *Tractatus septem sacramentorum*,³³ de l'arquebisbe Pere d'Albalat, publicat el 1241 arran del sínode que presidí a Barcelona essent la Seu vacant.³⁴ L'escrit, que s'ocupa de la penitència en bona part, fou inclos a les constitucions sinodals de València el 1255 pel bisbe Andre d'Albalat, germà de Pere. No és gaire diferent d'aquest el que Ramon de Siscar, bisbe de Lleida, publicà el 1248 dins les constitucions sinodals d'aquella diòcesi.³⁵

29. Ibid., 152. ID. *Sommes de casuistique et...*, 40.

30. Ibid., 10.

31. Ibid., 30.

32. M.H. VICAIRE, *La pastorale des moeurs dans les conciles languedociens (XI-XII)*: «Cahiers de Fanjeaux» 6 (1971) 85-118.

33. PERE D'ALBALAT, *Summa septem sacramentorum*: «Hispania Sacra» 22 (1969) 9-30.

34. P. LINEHAN, *La Iglesia Española y el Papado en el siglo XIII*, Salamanca, 1975, 62.

35. RAMON DE SISCAR, *Constitutiones sinodales*: J. Villanueva, Viaje literario por las

Del bisbe Pere de Morella, de Mallorca, es coneix una instrucció sinodal sobre la Penitència,³⁶ possiblement del 1266. I el 1296 a València el bisbe Ramon Despont promulga un nou «Tractatus sacramentorum» a les constitucions sinodals on la confessió ocupa un lloc important.³⁷ Més conegut encara és el «Tractatus brevis» de D. Joan d'Aragó³⁸ que està copiat al mateix manuscrit que els confessionals, que fou promulgat a Tarragona el 1330, però fill d'un esquema que el patriarca ja va incloure a les constitucions sinodals de Toledo el 1323.³⁹

Finalment s'ha d'al·ludir al «Tractatus de septem ecclesiasticis sacramentis», del 1364 de Guillen Arnau de Patau, bisbe de la Seu d'Urgell, depenent del sínode de Nîmes de 1284; i aquest al seu torn influït pels estatuts sinodals de Pere de Sampson i per sant Ramon de Penyafort⁴⁰ i a l'origen dels textos ampliats a Rodez, Cahors i Tulle.

Però, més enllà d'aquestes obretes episcopals, de les quals encara no hi ha un catàleg exhaustiu per la Tarraconense, hom troba una «turba magna» d'escrits anònims, poc cohesionats, de text inestable,... Massa d'anònims difícil de ressenyar que mostra la intensa i diversa activitat que suscità la pastoral de la confessió.⁴¹ Obra d'escribes copistes que adaptaven els escrits al seu ús personal, combinaven materials diferents, condensaven, afegien, explanaven, repetien...

És gairebé inútil l'intent de fixar la paternitat, les relacions i els préstecs d'aquest grup de confessionals. I amb tot, aquest és el gènere d'escrits més estès on hi pertanyen els del manuscrit 117 de la B.U.B. Si

Iglesias de España, Madrid, 1803-1852, XVI, 297-308. Segons P. Linehan (op. cit., 65) el text s'inspira en les «Sonodicae constitutiones» d'Odó de Sully, bisbe de París (PL 212, 57-68).

36. PERE DE MORELLA, *Instrucció sinodal sobre la Penitència*: «Boletín de la Sociedad Arqueológica Lulliana» 13 (1910-1911) 195s i 218s. Segueix bastant el text de Pere d'Albalat.

37. RAMON DESPONT, *Tractatus de Sacramentis*: «Analecta Sacra Tarraconensis» X (1934) 123-142.

38. JOAN D'ARAGÓ, *Tractatus Patriarche* (Studia Albornotiana, XI) 231-233, Real Colegio de España en Bolonia, 1972.

39. J. PERARNAU, *Un «altre» catecisme castellà medieval derivat del «Tractatus Brevis» de Joan d'Aragó*: «Analecta Sacra Tarraconensis» XLVIII (1975) 143-148.

40. Per a tots els escrits referits, fora del de Ramon de Siscar, vid. J. PERARNAU, *Tractats catalans «De Penitencia» de Sant Ramon de Penyafort (1239) al bisbe de la Seu d'Urgell, Guillem Arnau de Patau (1364)*: «Escritos del Vedat» VII (1977) 259-298. Per al de l'esmentat bisbe vid. P. MICHAUD-QUANTIN, *La «Summula in foro poenitentiali» attribuée à Bérenguer Frérol*: «Studia Gratiana» XI (1967) 145-167.

41. P. MICHAUD-QUANTIN, *Sommes de casuistique et manuels de confession au moyen âge (s. XIII-XVI)*, Louvain, 1962, 84-95.

cal caracteritzar-los es remarquen uns trets comuns significatius: El modest anonimat, malgrat algun intent d'emparar-los sota un nom prestigiós com el Mestre de les Sentències o Sant Ramon.⁴² Tots pateixen d'un total desinterès per l'originalitat: els llocs comuns es succeeixen i no hi ha material de primera mà. I, finalment, una funció exclusivament pràctica, que no evita una impressió de desordre i poca racionalitat en la distribució del material aplegat.

Aquests vademècums no sempre són equilibrats ni clars, però cal suposar que eren útils als qui se'n servien.⁴³ Tenen una ordenació estereotipada, els índex dels confessionals estudiats aquí permeten fer-se'n una idea, tot i que de vegades els títols oculten un petit caos, com al confessional B. Al segle XIII aquest pla encara era molt senzill:

1. Definició de la Penitència i acollida del penitent.
2. Confessió-interrogatori a partir dels vícis capitals i/o manaments.
3. Indicacions sobre les penes, casos reservats i absolució.

L'esquema es complica al segle XIV amb les qüestions «ad status», els pecats contra el símbol, o els dels sentits,... però es manté substancialment.⁴⁴ Els tres confessionals del manuscrit més ben perfilats hi responen, i el magatzem de dades que forma el «confessional» C ve a ser com un anàrquic i reiteratiu recull de certes parts d'aquest esquema.

No s'ha de pensar, amb tot, que els escrits penitencials es limitin a les sumes i als manualets de confessió, també es poden trobar formant part d'obres més àmplies, tal com succeeix amb molts dels textos sobre els set sagaments dels bisbes de la Corona d'Aragó suara esmentats, o amb el coneugidíssim «Manipulus curatorum» de Guiu de Montroquer.⁴⁵ Les obres del beat Ramon Llull i la seva escola haurien de ser especialment estudiades en aquest aspecte.⁴⁶

42. ID., *Deux formulaires pour la confession du milieu du siècle XIII: «Recherches de Théologie Ancienne et Médievale»* 31 (1964) 46.

43. ID., *Sommes de casuistique et...*, 84-95.

44. ID., *Textes pénitentiels languedociens...*, 156. i *La Summula in foro...*, 160.

45. GUIU DE MONTRQUER, *Manipulus curatorum seu Enchiridion sacerdotum*, Augsburg, 1471. Segons el pla de l'obra es poden distingir tres parts: 1. Ritual dels sagaments. 2. Ritual i pràctica penitencial. 3. Catequesi dels articles de fe. Vid. J. SERRA VILARÓ, *Manipulus curatorum de Guido de Monterroquerio*. «Boletín Arqueológico» 51 (1951) 132-134.

46. Vid. l'Inventari d'obres a A. LLINARES, *Ramon Llull*, Barcelona, 1968, 299-304. També T. CARRERAS ARTAU, *Historia de la filosofía española. Filosofía cristiana de los siglos XIII al XV*, Madrid, 1939, vol. II.

En un pla diferent s'observa que les parts més literàries i devotes dels confessionals tenen molts punts comuns amb els «arts de ben morir».⁴⁷ Així mateix tenen molts llocs paral·lels amb els llibres de Virtuts i Vícis tan estimats pels frares predicadors.⁴⁸

I com no al·ludir a la interessant corresponentia amb els llibres d'espiritualitat de l'època? Tant als de més qualitat com l'Excitatori de fra Bernat Oliver, les obres de Fra Antoni Canals, de Francesc Eiximeis o de sant Vicent Ferrer, com als més humils escrits de pietat popular o al teatre religiós.⁴⁹

Acabant, no està de més recordar l'existència més tardana dels confessionals en llengua catalana.⁵⁰ Fet que expressa la realitat d'un desplaçament: la pràctica de la confessió s'havia difós i troba l'interès dels laics, que prenen la iniciativa cerquen ells mateixos un auxili per fer una bona confessió. Est tracta d'una florida de la pietat personal no gens aliena a l'auge de l'individualisme.⁵¹

LA RELIGIOSITAT DELS CONFESSIONALS

El penitent i Déu

Els confessionals donen indirectament testimoni de la religiositat comuna a la Corona d'Aragó durant la baixa edat mitjana; reflecteixen tot un estil de concebre i de viure la relació amb Déu, i la imatge que s'en

47. A. FÀBREGA, *Els primitius textos catalans de l'Art de ben morir*. «Analecta Sacra Tarragonensis» XXVIII (1955) 79-104.

48. Cf. L. ROBLES, *Escritores dominicos en la Corona de Aragón (XIII-XV)* (Repertorio de las ciencias eclesiásticas de España, III) Salamanca, 1972, 32-33, 83, 95, 98, 186.

49. A part de les obres editades, cal comptar amb les inèdites. Referències a P. BOHIGAS, *Petita contribució a l'inventari d'obres catalanes de pietat popular anteriors al segle XIX*: «Analecta Sacra Tarragonensis» XXVIII (1955) 355-367.

50. Ibid., s'esmenten: Confessions e justificacions (Esorial, d. IV, ms. 19, ff. 44-48), Tractat de confessió (Girona, Arxiu Capitular, ms. 91 II, f. 105v.), Breu tractat de confessió (Montserrat, ms. 1, f. 27v.). Més notícies sobre confessionals en català a *Espill de consciència*, a cura d'E. Casanova, Barcelona, 1981, 9-15.

51. F. RAPP, *La Iglesia y la vida religiosa en Occidente a finales de la Edad Media*, Barcelona, 1973, 194.

feien, tot i que, comparats amb els confessionals en romanç per als laics, resulten d'una extremada parquedad en el terreny de les admonicions i consideracions pies.¹

Prescindint de les al·lusions esparses, són enormement reveladors els paràgrafs destinats a exhortar el penitent a una bona confessió, que encapçalen els confessionals A, B i D. Tots tres passatges coincideixen del tot en el dibuix d'una imatge de Déu «Pater et Iudex» alhora i inseparablement, imatge en franca continuïtat amb el segle XIII i molt influïda per les aportacions de sant Bernat.² Ambdós aspectes, tendresa i rigor, se sentien amb autèntica intensitat i es ponderaven amb figures que adés confortaven adés esglaiaven els penitents.

El cristocentrisme és innegable als confessionals:³ Déu se'ns mostra Pare «quando misit Filium suum pro peccatore» /f. 1R/, car «habuit magnam pietatem de humano generi, quia voluit mittere Filium in hoc mundo ad incarnandum in virginē Maria de qua exivit verus Deus et verus homo et istud pro redemptione humani generis, etiam voluit ex magna misericordia pati in cruce pro nobis peccatoribus salvare» /f. 34R/.

L'exhortació inicial del confessional B apparentment només s'occupa de recordar amb aspra insistència el judici final, però porta la magnífica fórmula: «una anima plus valet quam celum et terram, quia Deus pater Filium suum dedit pro ea» /f. 1v/. Expressió que, com les altres, indica la viva emoció dels fidels medievals davant els misteris de la vida del Crist. Tota ella, des de la humilitat de l'Encarnació fins al patetisme de la Passió, permet copsar la immensitat de l'amor de Déu, i confiar-s'hi.⁴ Les fòrmules, per tant, no per repetides i tòpiques deixen d'affirmar allò que és fonamental: El penitent s'ha de saber redimit: el Fill de Déu va morir per ell. La salvació pot obrar en ell, tal com va transfigurar les vides

1. Sobre la major abundor de material parenètic als textos adreçats als laics cf., *Cercapou*, II vols., Barcelona, 1958. També, *Espill de consciència*, a cura d'E. Casanova, Barcelona, 1982.

2. Insisteixen sobre la continuïtat espiritual del segle XIII al XIV, E. DELARUELLE, *La spiritualité aux XIV et XV siècles*: «Cahiers d'Histoire mondiale» Neuchâtel, V/1 (1959) 59; i F. RAPP, *La Iglesia y la vida religiosa en Occidente a fines de la Edad Media*, Barcelona, 1973, 102-104.

3. Cf. DOMENICO CAVALCA, *Mirall de la Creu*, Barcelona, 1967, I, 166; i BERNAT OLIVER, *Excitatori de la pensa a Déu*, 1929, 155.

4. Cf. A. WILMART, *Auteurs spirituels et textes dévots au moyen âge latin*, París, 1971, 13-25, 505-536.

d'altres pecadors:⁵ Pere, Pau, Maria Magdalena, el bon lladre.../ff. 1R, 15R, 34R/.

Amb tot, el Déu de la pietat gòtica no és pas l'ensucrat «bon Dieu» dels benpensants vuitcentistes. A l'ensems de la cara acollidora i clement és present la possibilitat d'un càstig sever, perquè el judici no permet banalitzar la seriositat del pecat.⁶ Justament l'adust exordi del confessional B ho recorda, «cum Dominus sit iustus et inhobedientem puniat, quare punivit Adam per inhobedienciam unius pomi et angelus factus est diabolus pro unica elacione et nemine in iudicio parcer, timeat etiam diem mortis et diem terribilis iudicii et tormenta penarum eternarum» /f. 6R/. El temor del transgressor és mera consciència de la permanent amenaça de reprovació eterna. Les figures de l'àngel caigut, d'Adam i també les de Cain i Judes, són un «memento» Clàssic /ff. 1v i 34R/.

Si roman el temor mesclat amb la confiança es deu a la profunda convicció que el pecat trenca l'ordre diví, el qual exigeix submissió i reverència. Cal l'acatament sense reserves de tota disposició divina encara que sigui aparentment perjudicial o incomprendible, tant si es comunica positivament l'Escriptura o l'autoritat de l'Església, com si es manifesta en els esdeveniments de la natura, no menys emanats de la Providència aranca.

Els critians, així, no es poden queixar de la pluja ni de la calor sense sentir-se rebels a la sobirania divina: «Et peccavi quare fui contrarius voluntati Dey dicendo quare pluvia erat mala, vel sol et ventus et tempus, cum omnia ista essent bona et Deus faceret illa» /f. 13R, també f. 12R/.

Partint d'aquesta concepció de l'ordre universal només és possible una absoluta obediència, i quan l'home obra contra la voluntat de Déu i vulnera els seus preceptes, no només ha de témer tremolant el càstig que mereixeria, sinó que s'ha d'estremir per l'ofensa i el menyspreu d'un amor tan gran com el que Déu li revela per Jesucrist. «Timor», «planctus», «compunctio»,... matisats sentiments davant del pecat en relació a Déu, que signifiquen la densitat del penediment i l'ànsia de perdó.

5. Cf. ANTONI CANALS, *Scala de contemplació*, a cura de J. Roig Gironella, Barcelona, 1975, 93. BERNAT OLIVER, op. cit., 55-56. Vid. la imatge que en donava JAUME DE VORAGINE, *Llegenda Àuria*, a cura de Nolasc Rebull, Olot, 1976, 32, 311 i 327.

6. Sobre la permanència dels trets severs en la imatge de la divinitat dins d'una època de predomini dels aspectes més suaus: G. LLOMPART, *Longitudo Christi Salvatoris. Una aportación al conocimiento de la piedad popular catalana medieval*: «Analecta Sacra Tarragonensis» XL (1967) 93-115.

El «plangere» que defineix la penitència /f. 1R/ es fa patent «suspirando et gemendo» /f. 7R/, amb «lacrimas multas», segons la característica afeció medieval a exterioritzar aparatosament els sentiments:⁷ però sobretot amb una memòria viva i constant dels pecats comesos /ff. 11v i 13R/.

El dolor pels pecats al costat de l'antic i primari temor era fruit de la nova sensibilitat: ja no es tracta únicament d'haver transgredit l'ordre diví immutable, el pecat també és una ferida al Senyor que salva els homes per les seves sofrences. I és en aquest context de major profunditat psicològica i religiosa que els confessionals es plantegen el problema de l'esperança en el perdó de Déu.

L'autèntica confiança en la misericòrdia divina exclou la presumpció tant com la desesperació. Totes dues eren considerades pecats contra l'Esperit Sant /f. 17v/: imperdonables! Però de cap manera no s'ha de desesperar de Déu, com no ho van fer sant Pau, sant Pere o santa Magdalena, malgrat l'enormitat dels pecats respectius /f. 34R/. L'apartat «De remediis contra peccatum desperationis» enumera tres bons motius per no deixar-se abatre pel pessimisme /f. 14v/: la Passió del Senyor, el poder del sagrament de la Penitència i el record de la misericòrdia de Jesucrist amb els pecadors que el suplicaven.⁸

Pels confessionals la relació entre Déu i l'home ja no és pas merament judicial. Però si el pecador no és un reu, car Déu se l'estima massa, tampoc no és encara perfectament fill, car s'ha apartat de Déu. És un malalt /f. 1R/: el pecat és un «morbus», una malaltia de l'ànima d'un home essencialment feble, contingent: «... consideratio infirmitatis que in nobis est tam ex parte anime quam ex parte corporis. Ex parte anime adeo infirmi sumus ut nec levi cogitatione possimus resistere, nec modicum verbum sustinere. Ex parte corporis adeo infirmi sumus ut nec publicibus possimus sustinere /f. 15v/.

Per això el confessor, tal com pensa el concili del Laterà IV, esdevé preferentment un «medicus»,⁹ com a instrument de la «gratia ut sanans» /f. 1R/. I és que, de fet, el cristianisme medieval quasi no podia

7. J. HUIZINGA, *El otoño de la Edad Media*, Madrid, 1973.

8. Cf. BERNAT OLIVER, op. cit., 57. ANTONI CANALS, op. cit., XVI, 91-93 i XXVIII, 157-160.

9. D.S. 813. Cf. SANT VICENT FERRER, *De vita spirituali*, c. XIII a J.M. DE GARGANTA - V. FORCADA, *Biografía y escritos de San Vicente Ferrer*, Madrid, 1956, 465-542: ... et quantum potes, insiste cum exemplis, ut quilibet peccator, habens illud peccatum, videatur percuti, ac si sibi soli predicas: taliter tamen, quod verba videantur ab animo procedere non

comprendre una oposició conscient i deliberada a Déu. Per ell el pecat era principalment una feblesa, una caiguda, un allunyament passatger, per al qual hi havia «metge i remei» /f. 25v/. Només resultava imperdonable el fet de no servir-se'n.

Sentit del sagrat

El recurs a la «medicina contra quam nulla infirmitas spirituale prevalet» /f. 15R/ s'ha de situar en el si d'una altíssima estima del valor dels sagaments, filla d'una acusada reverència pel sagrat.¹⁰

Els confessionalis delaten pertot aquest profund respecte sacre: el fidel té el deure d'observar amb el capteniment que escau el temps i els llocs sagrats /ff. 4v, 10v, 11R, 13v, 17R, 17v, 35R, 35v/. Els pecats són més greus si es cometan dins d'alguns d'aquests llocs o temps, i cal declarar aquesta circumstància en confessar-los: «si in quadragessima vel in adventu, vel in quattor temporibus vel in vigiliis, vel in festis Iesu Christi vel Beate Virginis vel apostolorum vel aliarum magnarum, et si in dominicis diebus vel letaniis vel in cimiterio, vel in ecclesia aliquid dixit vel fecit» /f. 7v/. Més directament, atacar la pau d'aquests llocs, violar el repòs festiu o no celebrar de la manera deguda els temps sagrats era considerat una transgressió greu.¹¹

Els textos posen entre els pecats més abominables aquells que

superbo vel indignanti, sed magis ex visceribus caritatis et pietatis paternae» diu als predicadors. «Item in confessionibus, ut sive blande conforteris pusillanimes, sive durius terreas induratos, semper viscera caritatis ostendas». Cf. F. RAPP, op. cit., 172.

10. H. DEDIEU, *Quelques traces de religion populaire autour des frères mineurs de la Province d'Aquitaine*. «Cahiers de Fanjeaux» 11 (1976) 237. Relata el cas d'un religiós moribund que està a punt de perdre l'ànima perquè per negligència ha trigat a confessar els seus pecats. També reflecteix l'alta estima de la confessió la cura dels reis catalans per tenir a prop bons confessors i fins i tot «endreçadors de la consciència reial», segons J. VINCKE, *Estado e Iglesia en la historia de la Corona de Aragón de los siglos XII, XIII y XIV*: VII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó. Barcelona, 1962, I, 267-285. Cf. J. VINCKE ed., *Documenta selecta, mutuas civitatis arago-catalanae et ecclesiae relationes illustrantia*, Barcinone, 1936, núm. 200, 218, 335, 352, 417, 455, 478, 514, 529, 540, 542, 643. Segons la indicació de Mn. J. Baucells i Reig els registres de Visites pastorals de l'Arxiu Diocesà de Barcelona només troben 27 casos de persones que defuguen explícitament la confessió del 1300 al 1344.

11. J. BAUCELLS REIG, *Església i Espiritualitat*: Història de Catalunya, Barcelona, 1978, III, 259.

afecten les «coses» de Déu. El sacrilegi definit com a «sacre rey lesyo» /f. 9v/ mereix una reprovació sense escletxes per a les excuses. És sacríleg el qui gosa rebre l'Eucaristia i alhora pràctica sortilegis /f. 3v/, el qui roba objectes de les esglésies /ff. 7R, 18R/, sobretot si els fa servir en determinats ritus màgics /f. 9v/.

Superstició i sacrilegi van associats en un món encara molt poc aclarit, només evangelitzat superficialment¹² i on el recurs a la bruixeria sembla divers i sovintejat: «... si peccavit per sortilegia, facinaciones, divinaciones et auguria, vel ibi posuerit unquam fidem». /ff. 4R, 35v/. Les precisions que es donen en preguntar sobre aquest greu pecat permeten fer-se idea de les pràctiques més corrents: «Item queratur si peccavit per auguria vel per angustiam, vel cum sortilegis, vel cum specularis, vel cum gravatis, vel si peccavit videndo iniunque, vel insperata, vel in satargine, vel in viis, vel per caracteres et consimilibus. Et pro hiis penitencia imponatur. Item queratur si peccavit per incantaciones malas et maleficia et si ad hoc accepit de vestimentis ecclesie, vel de ara, vel de crismate, vel de corpore Christi. Et in hiis comisit furtum et sacrilegium. Et in corpore Christi crimen lese magestatis» /f. 9v/. També: «Queratur si yvit ad adevinos, sortilegos vel sortilegas, si inspexit augurias, strenutaciones, obviaciones vel sompnia, si proiecit prunas causa sanitatis, si proiecit plumbum ut cognosceret de futuris, si fecit setillos vel aliqua maleficia, si paravit circulum vel intravit circulum in quo audiuntur demoniorum responsa. Si ligavit homines vel mulieres per maleficium ne coyre posent. Si fecit experimenta quibus adquireret mulieres ad coytum. Sy fecit incautaciones vel coniuraciones intromittendo se scire aliquid de futuris» /f. 17v/. No calen gaires comentaris a aquests fragments, per adonar-se de les característiques de la superstició a la baixa edat mitjana.¹³

Al costat dels addictes a la màgia, hom pot trobar formant part dels sacrílegs molts clergues, els quals juntament amb altres persones consagrades a Déu podien caure més fàcilment en pecats greus contra el sagrat per causa de la seva condició: fracció de vot, especialment el del celibat (però d'això se'n parla més avall), negligència i indevoció en el culte (que també es dóna entre els laics).... Valen la pena els paràgrafs

12. F. VANDENBROUCKE, *La spiritualité du moyen âge*, Paris, 1966, VI, 9.2.

13. SANT VICENT FERRER, *Sermóns*, Barcelona, 1932s., IV, 210-211. Cf. E. BAGUE - J. PETIT, *Historia de la Cultura española. La Baja Edad Media*, Barcelona, 1956, 17.

«Si clericus in peccato mortali celebravit», que segueixen al «Si sacerdos comisit fornicationem» /ff. 9v i 10v/.

A més la indevoció, que neix de l'«accidia», i no és «ariditas spiritualis» /f. 14v/ merament, pot esdevenir «irreverentia Dey at sanctorum, sacrorum ac sacramentorum ecclesie» /ff. 4v i 35v/, cosa gravíssima.

Però d'aquests sacrilegis dels eclesiàstics el més detestable possiblement és la simonia, endèmica a l'època medieval.¹⁴ Els confessionals se n'ocupen llargament /ff. 2R, 4v, 14v, 18R, 19v, 35R, 35v/, la blasmen decididament i exigeixen la retribució als simoníacs: «Item queratur de clero si accepit ordines vel beneficium indigne per simoniam. Et nota quod triplex est symonia, scilicet, a lingua vel si preces carnales porrexit per indigno; a manu, scilicet, permittendo vel dando ab obsequio principaliter exhibitio ut habeat beneficia; et secundum hoc «fur est et latro quia non intrat per hostium», id est, Christum, et ideo tamquam fur omnia debet restituere et tam dans quam accipiens symoniam comisit» /f. 9vf/. Malgrat uns termes tan categòrics, el que coneixem de la praxi de l'època fa suposar una concreció gens rigorosa.¹⁵

Ja en un altre pla, car no tots pecats contra el sagrat són sacrilegis, hi ha la blasfèmia i el perjuri, popularíssims.

Ni les diatribes dels predicadors ni les sancions dels poders eclesiàstic i civil no aconsegueiren erradicar aquests «pecats»¹⁶ que esdevingueren una banalitat, arrelada, però quasi sempre descarregada de significació profunda. El confessional C preveu l'avergonyiment públic, la pena de dejuni, i fins i tot la privació de sepultura eclesiàstica per als blasfems /f. 19v/, seguint les disposicions de la decretal «De maledictis» de Gregori IX, l'acompliment de la qual urgí el concili de Tarragona del

14. D.S. 820. Enèssima condemna al Concili IV del Laterà, c. 63.

15. Per a la Corona d'Aragó vid. J. VINKE, op. cit., la provisió dels càrrecs eclesiàstics estava sota la pressió dels laïcs poderosos, els reis, per exemple, pagaven als papes substancials «servitia» per a veure confirmats els nomenaments que ells mateixos proposaven. No són, doncs, un estirabot els versos de fra Anselm Turmeda al Llibre de bones amonestaments:

Diners, doncs, vulles aplegar.
Sieels pots haver no els lleixs anar;
si molts n'hauràs podràs tornar
papa de Roma.

16. SANT VICENT FERRER, op. cit., I, 181. Cf. G. LLOMPART, *Blasfemias y juramentos cristológicos en la baja Edad Media catalana*: «Hispania Sacra» XXVI (1973-74) 137-164.

1339 i, més tard, el del 1357 presidit per l'arquebisbe Sanç.¹⁷ Tot amb tot, donat que el costum de maleir, renegar i jurar anava molt unit als moments d'indignació o a les emocions del joc, és segur que la severitat preceptuada no s'havia d'aplicar gaires vegades /ff. 17R, 34v i 35R/.

En aquest àmbit cal notar que és un tret característic de la mentalitat medieval l'escàndol per perfuri calumniós més centrat en l'horror de posar Déu i els sants com a testimoni d'una falsedat, que no pas en les injustes conseqüències i el perjudici personal que se'n deriven /ff. 2R, 11R, 17v/.

Recapitulant, totes aquestes notes confirmen la seriositat i el realisme de la religió per als cristians medievals. Per aquesta fe en la suprema veritat de Déu, segons la presenta l'Església, el pecador recorria als sagraments, i especialment a la penitència, completament certs de la seva eficàcia salvífica.¹⁸ Un mitjà preciós per la salvació exigeix del penitent una plena autenticitat.

Els diversos capítols /ff. 1R, 6R, 11R, 12v, 34R/ dedicats a descriure i ponderar les qualitats d'una bona confessió, sempre lligada a una contricció i una satisfacció correctes /f. 1R/, expressen primordialment una exigència de veritat. És inadmissible la simulació, la confessió no admet disfresses perquè és «in conspectu Domini», ans «sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis, vera, frequensque, nuda, discreta, libens, verecunda, íntegra, secreta, lacrimabilis, accelerata, fortis et accusans, et se punire parata» /f. 6v i f. 22v/. El paràgraf «Quid debet dicere confitens» /f. 6v/ il·lustra ingènuament la forma concreta d'entendre una reconciliació perfecta, segons l'esperit de sant Ramon de Penyafort.¹⁹

Tals rigoroses condicions només s'entenen des d'una confiança absoluta en la «sanatio» que s'obre pel sagrament: «per hanc penitenciam et oris confessionem poterit evitare penas inferni. Per penitenciam autem quam sacerdos imponit potest evadere penam purgatori(i)»²⁰ /f. 11v/. Es

17. E. FRIEDBERG, ed., *Corpus Iuris Canonici*, Leipzig, 1879-1891, II, D Decr., V. 26 J.M. PONS GURI, *Constitucions conciliars tarragonenses*: «Analecta Sacra Tarraconensis» XLVII (1975) 116, sobre el concili del 1243. F.M. TULLA, *Tarragona*: Dizionario dei Concili, P. Palazzini, dir., Roma, 1967, V. 248-255. K.J. HEFELE - H. LEGLERQ, *Histoire des Conciles*, París, 1907-1921, VI/II, 933.

18. Fins i tot autors satírics com Anselm Turmeda o Bernat Metge semblen respectar-ho (*Obres menors*, Barcelona, 1927, 45 i 157).

19. SANT RAMON DE PENYAFORT, *Summa de Paenitentia*, Roma, 1976, III, 34, 32, col. 830.

20. D.S. 838 i 1000: Concili de Lió I, Ep. «Sub catholicae professione» ad episcopum Tusculanum (1254) i Benet XII, const. «Benedictus Deus» (1336).

tracta d'una eficàcia «ex opere operato» actuant sobre el fidel per l'absolució, la fórmula de la qual palesa aquesta sòlida certesa /f. 20v/. Significativament s'arriba a contraposar el recurs als sagaments a la pràctica de la bruxeria /f. 4R/... Per això, per no acabar de caure en l'objectivisme de la màgia es repeteix insistèntment l'obligació de no acordar l'absolució quan se sospita una confessió poc neta, sense autèncit penediment ni propòsit d'esmena /fff. 5R, 11R, 13v/. Així, «si confitens noluerit rancorem dimittere illos quos odit, non absolvatur» /f. 20v/.²¹ Pel mateix motiu es vol assegurar la «restitutio» o «redditio», car la possible reparació del mal causat pel pecat és un element essencial en el recurs net al preuat sagrament /ff. 2R, 8v, 11R, 19v, 35R/, la trivialització del qual esdevindria una ofensa a la pacient benignitat de Déu.

Submissió a l'Església

Ni tota la relació íntima i personal amb Déu, ni l'accès als sagaments malgrat les exhortacions a la responsabilitat de cadascú, no estaven pas sotmesos exclusivament a l'albir i a l'opinió del fidel: depenien en bona part del poder ministerial de l'Església, la «sacra potestas».

Encara que l'individualisme religiós augmentà en el curs de l'edat mitjana i al segle XIV la inquietut per la pròpia salvació havia desplaçat quasi del tot l'expectativa milenarista d'una palingenesi col·lectiva;²² amb tot, calia comptar que «els mitjans per assegurar-se de la salvació eren en poder de l'Església: els sagaments i la inexhaustible riquesa espiritual constituïda pel «thesaurus meritorum». L'Església de Roma apareixia a la consciència religiosa de l'Europa cristiana del segle XIV com l'única detentadora de les claus del Regne d'ultratomba i la conservadora eterna dels mèrits de la sang incorruptible del Crist, dels màrtirs i dels sants».²³

El creient que ha pecat veu l'Església com la mitjancera entre ell i

21. M. BATLLORI, *Sant Ramon de Penyafort en la història polític-religiosa de Catalunya-Aragó*. A través de la història i la cultura, Montserrat, 1979, 42, el confessor fra Berenguer de Castellbisbal es negà a absoldre el rei Jaume I, que no volia abandonar la seva vida llicenciosa.

22. Vid. N. COHN, *En pos del milenio*, Barcelona, 1972. L'adveniment del «Regnum Dei» com a centre del cristianisme era un tema excessivament suspecte a causa dels joaquimites: el somni apocalíptic d'una renovació total de la «societas fidelium» va quedant marginat.

23. R. MORGHIEN, *Medioevo cristiano*, Bari, 1978, 282.

Déu, que pel seu poder sagamental li dispensa els tresors de la gràcia. Els confessionals estan bastits sobre la consciència més pregona d'aquest inestimable poder, només impotent davant del pecat contra l'Esperit Sant /f. 25v/, irremissible segons l'Evangeli.²⁴ Quin sigui aquest pecat resta en la imprecisió encara que es relacioni amb la pressuposició excessiva de la pròpia salvació, amb la desesperació, amb l'enduriment de cor i amb la impenitència obstinada. Tanmateix els textos donem per suposada la submissió del penitent a la disciplina eclesiàstica, que regula la seva vida religiosa i li administra els mitjans de salvació.

Cal, doncs, que el laic segueixi obedientment les directrius de la jerarquia eclesiàstica, els membres de la qual ha de reverenciar /ff. 4v, 11R, 17v, 35v/ i de cap manera no ha de fer objecte de violències o maltractes /ff. 3v, 18v, 35v/, emparats com estan per les decisions conciliars i la tradició.²⁵

Una de les concrecions d'aquesta submissió dels fidels a l'ordre eclesiàstic era el pagament dels delmes,²⁶ urgit sovint, car sembla que era corrent negligrir-lo completament o, més sovint, lliurar una part del delme inferior a la que realment pertocaria /ff. 2v, 9v, 18R, 19v, 35R/.

L'organització eminentment territorial de l'Església preveia que els mitjans de salvació arribessin fins a cada fidel en el marc de la jurisdicció parroquial, a la qual estaven estretament vinculats segons els cànons,²⁷ i on havien d'acomplir regularment els seus deures «religiosos»: el precepte de la missa festiva, la comunió pasqual, etc. Els frares mendicants encara no estaven del tot situats en les estructures pastorals del temps, fins que la polèmica entre mendicants i seculars²⁸ va modificar la situació establerta provocant diverses regulacions jurídiques. Val a dir, que els confessionals no fan ressò d'aquests problemes jurisdiccionals; únicament el confessional D conté una norma bastant anacrònica i curiosa de trobar dins d'un manuscrit dominicà: «Cum sacerdos accedit ad

24. Mc 3:29; Mt 12:32; Lc 12:10.

25. H. PLATELLE, *Vienne. Dizionario dei Concili*, P. Palazzini, dir., Roma, 1967, 132-135.

26. Q. ALDEA, *La economía de las iglesias locales en la Edad Media y Moderna*: «Hispania Sacra» XXVI (1973-1974) 27-68. També G. LE BRAS, *Les institutions de la chrétienté médiévale* (Histoire de l'Église, A. Flliche, V. Martin, eds.) París, 1959-1964, XII/2, 413.

27. F. RAPP, op. cit., 80s.

28. Y. CONGAR, *Aspects ecclesiologiques de la querelle entre mendiants et séculiers dans la deuxième moitié du XIII et le début du XIV siècle*: «Archives d'Histoire doctrinale et littéraire du Moyen Âge» 1961, 31-35.

confessionem peccatoris audiendam, si ipsum non cognoscit debet eum interrogare. Utrum sit parrochianos ecclesie cuius ipse est rector vel alterius parrochie. Si non est sue parrochie non potest ipsum audire nisi habeat licenciam a suo curato vel nisi sit in ultima necessitate» /f. 34R/.

La disciplina eclesial es manté amb el màxim mitjà punitiu eclesial: l'excomunió, i també amb la privació de sepultura eclesiàstica. Per aquestes penes es talla la relació visible de l'individu amb aquest dipòsit de gràcia, controlat pels clergues però indispensable per la salvació /ff. 3R, 10R/. A més, en rigor, l'excomunió havia d'excloure del tracte («societas») amb els altres cristians, marginant el castigat i estigmatitzant-lo fins a obligar-lo a cercra la reconciliació /f. 11R/ amb una Església que s'identificava amb la col·lectivitat.²⁹

Vet aquí, per tant, que l'obediència a l'autoritat eclesiàstica era l'exigència més objectiva de totes i als ulls dels canonistes principalísima. Poc inclinats a les qüestions «de internis» els jerarques baix-medievals acabaven considerant quasi supererogatòries la convicció personal o la instrucció cristiana. Si els confessionals remarquen que el fidel ha de saber el Paternoster, l'Avemaria i el Credo /ff. 6R, 10R, 34R, i aquest darrer afegeix els 7 sagaments, els 7 vics capitals i les 7 obres de misericòrdia) no sembla tant que maldin per una genuïna educació de la fe, com per l'observança d'una norma.³⁰ En la pràctica allò fonamental és que els fidels es mantinguin en la submissió a la jerarquia i sense cedir als dubtes, es refiin d'allò que els proposen els pastors més enllà de perilloses indagacions personals: «si sit fidelis et teneam fidem catholicam et credat quidquid credit ecclesia» /ff. 4R i 35v/.

Per aconseguir un cos eclesial cohesionat i sense veleitats individualistes cal aïllar els excommunicats, els heretges, els infidels,... /ff. lv, 38R, 8v, 35v/ tolerats només en la mesura que no posen en perill la Cristiandat.³¹

29. G. DEVAILLY, *L'encadrement paroissial: rigueur et insuffisance*. «Cahiers de Fanjeaux» 8 (1973) 392. Un cas de recurs abusiu a l'excomunió a S. SOBREQUÉS, *La época del patriciado urbano* (Historia social y económica de España y América, II) Barcelona, 1957, 178.

30. G. LE BRAS, op. cit., XII/I, 134. P. CHAUNU, *Le temps des réformes*, París, 1975, 169-170: les llistes dels ff. 21r-22v del ms. segurament estaven pensades per a ser introduïdes a la predicació, i així recordar-les als fidels, facilitant-los-en la memorització.

31. P. MICHAUD-QUANTIN, *La conscience individuelle et ses droits chez les moralistes de la fin du Moyen Âge* (Universität zu Köln, Miscellanea Medievalia, 5) Berlin, 1968, 42-56.

MORAL I SOCIETAT SEGONS ELS CONFESSIONALS

Classificacions, expiacions i gravetat dels pecats

La confessió és principalment medicina dels pecats i aquests presenten una diversitat que és la de la vida mateixa. Els confessionals, que pretenen ajudar a repassar-los i a penedir-se'n, opten per classificar-los, quasi sempre a partir dels deu manaments o dels set pecats capitals, tot i que és possible trobar un elenc de pecats sense cap ordre determinat, com al confessional «B» o als apartats de «confessio generalis» /ff. 6v, 8R, 12v/; o bé sistematitzacions diferents a partir dels sentits /f. 16R/ o del clàssic esquema pensament-paraula-obra-omissió /f. 26R/.

Dins de l'afecció escolàstica a les enumeracions i a les classificacions,¹ el predomini de les basades en el decàleg o en els set vics capitals és significatiu, palesa un determinat enfocament de la penitència. La sistematització a base dels deu manaments mostra una intel·ligència del pecat com a transgressió de la voluntat divina positivament expressada en la Sagrada Escriptura. L'esquema que parteix dels set vics considera més l'interior de l'home, que no pas una mera autoritat exterior.

Quant als confessionals, exceptuant-ne el B, que és d'un desordre sorprendent, proposen de fer l'interrogatori d'una o altra manera indistintament, animats per l'esperit de l'admonició: «ecce ista sunt decem precepta sine quibus nemo potest salvari vel iste sunt septem peccata mortalia que sunt tamquam fontes venenose nam istis ex plurima alia fluunt et agrediuntur rami» /f. 34v/.

Malgrat aquesta llibilitat inicial per triar un sistema d'interrogatori o altre hauria de suposar en un manuscrit dominicà la predilecció per l'esquema dels vics capitals,² que de fet domina el conjunt anomenat aquí confessional C. Val a dir, no obstant, que els confessionals no s'interessen tant a descriure les virtuts que són els remeis dels vics, com a proposar unes «bones obres» concretes que siguin expiació dels pecats

1. Cf. la selecció o gradació dels pecats que, des d'un altre punt de vista, fa el Dante a la Divina Comèdia; o bé la de sant Tomàs d'Aquino a la II^a-II de la Suma teològica.

2. Ho proven els nombrosos tractats de vics i virtuts deguts a l'escola dominicana. L. ROBLES, *Escritores dominicos de la Corona de Aragón. XIII-XV* (Repertorio de la historia de las Ciencias eclesiásticas en España, III) Salamanca, 1972.

passats, segons l'ideal pràctic del segle que acaba convertint-ho tot en «obres».³

Les «bones obres» més corrents ja com a «satisfactio» dels pecats, ja com a actes meritoris, eren el dejuni, la pregària i l'almoina /ff. 3v, 5R, 9R, 14v, 19v, 20v, 22v/. Domina els apartats «de impositione penitentiae» o «de penitentiis iniungendis» la tendència a imposar dejunis, però també hi ha la imposició d'almoines en determinats casos⁴ i les penes eren encara feixugues i no pas simbòliques.⁵

Deixant de banda les penitències públiques per certs pecats o les restitucions i altres satisfaccions concrets, restava una forma solemne de penitència, hereva de les antigues commutacions, el peregrinatge, que podia substituir els rigors i la llargària de la penitència dels pecats més greus /ff. 3v, 7R, 8v, 18v/; tot i que sovint no era sinó un exercici devot o una forma de súplica. Consta que a Catalunya s'hi recorria d'una manera oficial.⁶ No hi ha, en canvi, gaires referències a les mortificacions o a l'hàbit penitent /f. 4R/.

El geni concret i pràtic de la religiositat baix-medieval explica moltes de les dites preferències. El catolicisme popular es decantava cada cop més per les obres exteriors, i esdevenia més un codi de prescripcions i prohibicions, que una gràcia.⁷ La mateixa confessió esdevé una pràctica pia,⁸ i com a tal, l'aconsella sant Vicent Ferrer: «et maxime non dimittas orare, nec confiteri, nec communicare, nec iejunare, nec opera pietatis et humilitatis».

3. G. LE BRAS, *Les institutions de la Chrétienté médiévale* (Histoire de l'Église, A. Flliche, V. Martin, eds., XII) París, 1959-1964, I, 132.

4. M. MOLLAT, *Les pauvres au Moyen Âge*, París, 1978, 157-163.

5. Aferrissada resistència d'un lladre a confessar i satisfer la penitència imposta segons la «Disputació d'En Buch ab son cavall»: M. DE RIQUER, *Història de la literatura catalana*, Barcelona, 1964, II, 85s.

6. J. GUDIOL, *De peregrins i peregrinatges religiosos catalans*: «Analecta Sacra Tarragonensis» III (1927) 112. E. BAGUÉ, J. PETIT, *Historia de la cultura española. La Baja Edad Media*, Barcelona, 1956, 38.

7. P. CHAUNU, *Le temps des réformes*, París, 1975, 172-173: «Une religion de participation, une religion du faire, non du savoir». També, J. BAUCCELLS REIG, *Església i Espiritualitat: Història de Catalunya*, III, Barcelona, 1978, 259. Sobre aquesta tendència: P. DEBONGNIE, *Dévotion moderne. Dictionnaire de Spiritualité*, París, 1957, III, 727-747.

8. A. VAUCHEZ, *La sainteté en Occident aux derniers siècles du Moyen Âge d'après les procès de canonisation et les documents hagiographiques*, École Française de Roma, 1981, 421: Charles du Bois (+1364) «practicava» la confessió cada vespre; i com ell molts devots.

Els confessionals, a més, no es limiten a enumerar ordenadament els pecats i a proposar-ne les expiacions adients; també ponderen els diversos nivells de gravetat.

S'obté una sèrie dels pecats conceptuats com a més greu recorrent a les llistes de pecats reservats /ff. 3v, 5v, 13v/ segons les disposicions canòniques.⁹ I, per indicar els graus de malignitat dins un mateix pecat o vici hi ha els capítols que exposen quan un pecat és mortal i quan venial /ff. 16v, 23R/. Valen per una i altra cosa els capítols «de penitentiis iniungendis» /ff. 3v, 18v/, ja una mica anacrònics, donada la llibertat del confessor a l'hora d'imposar la penitència, des del concili IV del Laterà.

Aquestes qualificacions de gravetat estan molt lluny de l'objectivisme rudimentari dels penitencials cèltics. La prioritat la té la consciència i s'arriba a afirmar: «nam regula quasi teologiqua est, quod si quis dubitet propter habilitatem de aliquo peccato an sit mortale quamvis sit veniale genere, si fecerit, mortale est» /f. 2v/.

Els pecats més peseguts per l'Església i més horrorosos als ulls de l'home medieval eren l'homicidi, l'incest, l'homosexualitat, la violència contra ancians i clergues /ff. 3v, 9R, 17v, 35v/, els sacrilegis, la simonia, les profanacions d'esglésies i cementiris i els incendis provocats /ff. 4R, 18v/.¹⁰

En canvi la censura social és més mitigada pel que fa al robatori /ff. 4R, 4v, 7R, 14v, 19v/, l'estafa /ff. 9v, 14v, 35R/, el fals testimoni i la difamació /ff. 2R, 4v, 8v, 9v, 11R, 18R, 35v/. Mentre que havien de comptar amb molta indulgència popular el joc /ff. 2v, 7v, 10v, 14v, 17R, 17v, 18R, 19v, 35R,¹¹ l'ebrietat /ff. 2v, 7v, 10v, 14R, 17v, 18R, 19R, 35R/ i les baralles /f. 2R/.

Alhora, cal pensar en els pecats que, per ser copsats com a tals, exigien una certa finor d'esperit, poc freqüent: el tedi i les cavil·lacions morboses /ff. 5R, 8R, 14v, 35v/, la mandra /ff. 2R, 14v, 35R/, la hipocresia i l'adulació /ff. 4v, 11R, 13R, 15R, 17R, 35v/, etc.

Però com que no és pas l'objectiu d'aquestes pàgines fer història de

9. J.M. PONS GURI, *Constitucions conciliars tarraconenses*: «Analecta Sacra Tarraconensis» XLVII (1974) 116.

10. Legisen contra els incendis les assemblees de Toluges (1065), Laterà II (1139), Lleida (1173), Tarragona (1239), etc.

11. SANT VICENT FERRER, *Sermons*, Barcelona, 1932s., IV, 286-300: predica contra els daus. Cf. S. SOBREQUÍS, *La época del patriciado urbano* (Historia social y económica de España y América, II) Barcelona, 1957, 400.

la Teologia moral, sinó de la moralitat, s'obviarà el comentari minuciós de cadascun dels pecats o manaments, fàcilment localitzables als textos per les referències que aquí es van donant i també per la taula dels epígrafs de més amunt. La resta d'aquest capítol s'ocupa a considerar la imatge que donen els confessionals dels estaments de la societat del seu temps i de les condicions de sexe, edat i salut.

Estaments i oficis

Cada condició social tenia unes possibilitats de pecat peculiares: «Item sacerdos debet interrogare: episcopos, prelatos et clericos, reges, fabros, pelliparios, milites, mercatores, sutores et laboratores, mercenarios et servientes et nutrices, et consiliat si peccaverunt in officiis suis per...» / f. 12R/. El repàs dels pecats propis de cada ofici i estament reflecteixen la imatge tòpica que se'n tenia. De manera que els textos indirectament dibuixen un políptic de la societat de la Corona d'Aragó medieval.¹²

Ja no hi ha una imatge del món tan esquemàtica que se cenyexi a la doctrina dels tres ordres, la societat ja no és purament feudal,¹³ al segle XIV les coses eren una mica més complicades i els confessionals ho reflecteixen, tal com ho fan els escrits de Fra Francesc Eiximenis o els sermons de sant Vicent Ferrer.¹⁴

De primer no cal estranyar-se de l'àmplia atenció que es presta a les persones eclesiàstiques, quasi sempre considerades fent abstracció dels diferents nivells socials on s'haurien de situar. Es distingeix entre clergues, religiosos i monges.

Els pecats dels clergues són les velles xacres d'un cos molt poc prestigiós.¹⁵ Persisteixen la simonia i la fornicació /f. 9v/, malgrat que les

12. Vid. R. D'ABADAL I DE VINYALS, *Pere el Cerimoniós i els inicis de la decadència política de Catalunya*, Barcelona, 1970, 21-31; S. SOBREQUES, op. cit., 107-268; ID., *Els grups socials durant la baixa edat mitjana: La guerra civil catalana del segle XV*, Barcelona, 1973, II.

13. M. BLOCH, *La société féodale*, París, 1968, descriu un món ja depassat en molts aspectes.

14. J. WEBSTER, *Francesc Eiximenis: la societat catalana al segle XIV*, Barcelona, 1967. V. FORCADA, *Vicente Ferrer, predicador de la Reforma en la «Cristiandad»*. «Escriptos del Vedat» X (1980) 150-182. A aquests escrits es deuen moltes de les referències als dos frares.

15. F. RAPP, *La Iglesia y la vida religiosa en Occidente a fines de la Edad Media*, Barcelona, 1973, 162-166.

diatribes contra els clergues simoníacs i concubinaris eren una de les flaques dels predicadors populars¹⁶ i dels autors satírics. L'horror oficial pel concubinat dels ordenats «in sacris» no sembla que impresionés gaire el gran nombre de transgressors.¹⁷ Les actes de visites pastorals de la diòcesi barcelonina recullen l'essència de la «inquisitio» del visitador als testimonis sinodals sobre la gestió de cada parròquia i la conducta de clergues i laics, i fan patent l'enorme freqüència dels clergues concubinaris, considerats sacrílegs i d'una culpa abominable només superada per la dels pecats «contra natura».¹⁸

També calia interrogar els clergues sobre els pecats de negligència en l'exercici dels deures del seu estat: infidelitat al rés de la litúrgia de les hores /f. 20R/, deixadesa i manca de fervor en celebrar /ff. 10v, 19R/ i, no cal dir-ho, «sacrilegis» que estaven més exposats a cometre pel seu ministeri /f. 10/.

Aquestes possibilitats de mala fama merescuda no impedeixen als confessionals de pensar en el clergue com a «bonus vir» que duu a terme funcions delicades, per exemple com a mitjancer d'una restitució /f. 9R/.

Els religiosos, amb moltes coses en comú amb els clergues seculars, mereixen un tracte específic. El paràgraf que els dedica el confessional B /f. 12R/ revela «sensu contrario» l'ideal de santedat que s'esperava que realitzessin. No pot fallar, en el segle de les agres polèmiques sobre la pobresa, la pregunta sobre el «vici de la propietat» /ff. 18R, 19v/, però limitant-se a la pobresa particular del penitent i sense entrar en l'espinós problema de la propietat comunitària,¹⁹ cavall de batalla de l'espiritualisme radical.

També hi ha preguntes relatives als altres aspectes de l'observança regular i l'obediència, la devoció a la pregària, etc. Però el pecat en el qual

16. SANT VICENT FERRER, op. cit., I, 201-280. A. TURMEDA, *Disputa de l'Ase*, Barcelona, 1928, 111.

17. *Flors de Virtut*, Barcelona, 1975, 172.

18. Arxiu Diocesà de Barcelona, Visites pastorals, I, full solt, sense data: Llista de clergues que falten al celibat. En conté 27 de diversos pobles petits de la zona nord del bisbat, només a Palautordera n'hi ha cinc. Això tot i que el clergat de la Corona d'Aragó no tenia tan mala fama com el de Castella: S. SOBREQUÉS, *La época del patriciado urbano* (Historia social y económica de España y América, II) Barcelona, 1957, 174.

19. M. MOLLAT, op. cit., 65 J.M. POU I MARTÍ, *Visionarios, beguinatos y fraticellos catalanes*, Vich, 1930.

els religiosos encet·leixen sobre tothom és, segons el clixé dels confessionals, la hipocresia.²⁰ El paràgraf al·ludit pregunta sobre ella a balquena: «si vicia virtutes esse simulaverit..., si finxit se quod non erat..., si aliquid dicebat ora et aliud in corde volebat..., si sub humanam pellem vulpinam conscienciam abscondebat...» /f. 12R/.

Encara que no és exclusiva d'ells, és freqüent entre els eclesiàstics la fracció dels vots /ff. 3v, 10R, 18v/, qualificada severament pels medievals, que entenen els compromisos amb Déu amb un realisme absolut.

Pel que fa a les monges els confessionals es captenen amb un paternalisme estrict. Esmentades a propòsit del pecat de luxúria, adverteixen als qui les sedueixen de l'enorme gravetat del pecat, sobretot a causa de la consagració a Déu de les monges /ff. 2v, 7v/. Curiosament ni en el cas d'elles, ni en el de les verges sembla suposar-se que puguin tenir cap responsabilitat dels pecats carnals.

Demés de l'estament eclesiàstic, els textos s'ocupen dels pecats de la noblesa, la mà major o braç militar. No fan cap distinció de graus (barons, cavallers, donzells) sinó que s'adrecen a un «miles» genèric, els pecats més típics del qual eren la supèrbia i la violència. Aquesta no els era pas exclusiva en el remogut ambient català dels segles XIV-XV, però un eclesiàstic, un burgès o un pagès havia d'associar als nobles els abusos de força, l'afecció a les bregues, l'arbitrarietat,...²¹ Un passatge dedicat als nobles /f. 9R/ s'ocupa sencer de la reparació de les violències i abusos que solien cometre contra els seus sotmesos. Els capítols dedicats a la ira i a la supèrbia contenen referències a ells: «percutere» és un vici arrelat en aquesta intemperant classe militar; també ho són devastar camps /ff. 2R, 35R/ i els incendis /ff. 4R, 18v/ com a elements de les «guerres» feudals. /ff. 15v, 18v/.

La brama popular veu els nobles sota el signe de la rudesa i, alhora, dominats per la vanagloria i una presumpció arrogant. Molt lluny dels generosos ideals cavallerescs, que els eren proposats.²² A la

20. SANT VICENT FERRER, op. cit., I, 207.

21. M. BLOCH, op. cit., 409. Cf. J. WEBSTER, op. cit., 40 (Dotzè del Crestià, c. 199). El mot «miles» és emprat als confessionals genèricament, tot i que a l'època es referia sobretot als cavallers, gentilhomes i donzells, més que no pas als magnats; segons S. SOBREQUÉS, *La època del patriciado...*, 131.

22. RAMON LLULL, *Llibre qui és de 'Ordre de Cavalleria* (Obres essencials, I, 527-544), Barcelona, 1957.

magnanimitat que pretenien, s'oposava la gasiva mesquineria de les extorsions econòmiques: «italias iniustas vel calonias indebitas» /ff. 14v, 18R, 19v/ a les quals sotmetien els vassalls en una època de crisi econòmica però d'exigències sumptuàries creixents.

Finalment, tot i que els confessionals no semblen massa experts en qüestions feudals, fruit com són d'un ambient - el mendicant - més «modern»; es prenen molt seriosament l'estreta obligació d'ésser fidel a l'homenatge /f. 17v/, pacte central del sistema de lligams personals que era essencial al feudalisme.

La mà mitjana en canvi troba molta atenció en els textos, sobretot la seva part més representativa: els mercaders. Si per als nobles hom pensava en la supèrbia i la ira, per aquest domina l'avarícia, i el setè precepte del decàleg. S'enganyava els clients cobrant-los més del degut o fent trampa amb els pesos i mesures /ff. 18R, 19v/. El frau /ff. 9v, 14v/ tenia moltes possibilitats en el comerç medieval: «si emendo vel vendendo comisit fraudem, vel si tenet libras vel stateras equales et rectas, pondera falsa, mensuras falsas, vel si in unciis fecit dolum, vel in panno, vel in congrio, vel merlucio, vel çafran» /f. 35R/.

Però no és això el pecat més greu que rondava els mercaders. El més greu és que podien arribar a la cruetat de la usura/ ff. 4v, 18R, 19v, 35v/. I no es tractava pas de la usura tal com s'entén avui en dia; per l'Església medieval era usura qualsevol préstec a interès en principi.²³ Posició bastida sobre els textos bíblics: Ex. 22: 25, Lev. 25: 35-37, Dt. 23: 19-20, Lc. 1: 34-35, literalment terminants. I, a més, sobre la lògica del pensament econòmic medieval que, no entenenent el diner com a mercaderia de canvi universal, sinó simplement com a mitjà de mesura dels valors, concluïa, seguint Aristòtil: «Nummus non parit nummus».²⁴

Els concilis, per això, no es cansaven de condemnar la «usura» i de posar traves a l'activitat financera: el III i el IV del Laterà, el I i II de Lió, el de Viena del Delfinat.²⁵ I els burgesos negociants es defensaven

23. O. CAPITANI, *Sulla questione dell'usura nel Medio Evo* (L'etica economica medievale) Bologna, 1974.

24. Ibid. i J. LE GOFF, *Marchands et banquiers au Moyen Âge*, París, 1969, 72-74.

25. G. LE BRAS, *Usure*. Dictionnaire de Théologie Catholique, París, 1932, XV, 2336-2372. Cf. H. WOLTER, H. HOLSTEIN, *Lyon I y Lyon II* (Historia de los Concilios Ecuménicos, H. Dumeige, dir.) Vitoria, 1979, 248. I K.J. HEFELE, H. LECLERQ, *Histoire des Conciles*, París, 1907-1921, VI/2, 694.

d'aquest zel anti-usurari mitjançant pràctiques encobertes.²⁶ Les al·ludides Actes de Visites pastorals de la diòcesi de Barcelona porten sovint l'acusació «emunt bladum», que potser s'clareix amb la pregunta del confessional A: «fueristi usurarii ultra sortem aliquid accipiendo sive de campos, vineis, vel domibus, vel blado, vel vino...» /f. 2R/. O bé: «si per baratam vel alium modum plus recepit quam dedit» /ff. 18R, 19v/.

La severitat de les penitències i l'obligació de restituir /ff. 4R, 9R/ havien de pesar sobre els mercaders i moltes restitucions i donacions «post mortem» havien de ser fruit d'un «penediment» tardà.

Amb tot, resta el fet que des del segle XII la mateixa institució eclesial recorria als crèdits financers²⁷ i tant rigorisme econòmic tenia poc futur. En realitat a la baixa edat mitjana catalana es podia distingir entre una teoria molt dura i una praxi matisada i benigna, tal com es troba en eclesiàstics tan conspicus com sant Ramon de Penyafort o Francesc Eiximenis.²⁸

Els textos anomenen també un altre sector de la burgesia: els advocats, que segons la suposició general també pecaven per avarícia / ff. 14v, 19v/, però a la manera pedantesca i embolicadora que caracteritza a alguns dels astuts juristes, que «han a prendre grans salariis de llurs advocacions e han de tenir grans maneres a tractar les causes a llurs profits, així com és a dar grans dilacions en les causes, puntejar agudament e supèrflua en ço que és clar, emparar molts negocis e espatxar-ne pocs».²⁹

Pel que fa a la mà menor els confessionals només atenen als pagesos, també considerats sense gaires diferenciacions. El prejudici contra aquests era la mandra: «de agricultores, si laboraverunt fideliter fodiendo vineas vel operando domos» /f. 35v/. No estranya gens de trobar un gran interès a exigir el pagament de delmes i primícies i el lliurament als senyors de la part de les collites que els corresponia /ff. 2v, 9v, 18R, 35R/ sense escamotejar-ne res.

26. J. GILCHRIST, *The Church and Economic Activity in the Middle Ages*, London, 1969, 99-121.

27. Ibid., 88. J. LE GOFF, op. cit., 88.

28. Segons M. BATILLORI, *Sant Ramon de Penyafort en la història polític-religiosa de Catalunya-Aragó*. A través de la història i la cultura, Montserrat, 1979, 37-60. Cf. J.A. MARAVALL, *Franciscanismo, burguesía y mentalidad precapitalista: la obra de Eiximenis*, VIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, València, 1969, 285-306.

29. J. WEBSTER, op. cit., 50 (Regiment de la cosa pública, c. 29).

La cobejança de diners i béns, pecat universal, podia portar el pagès a perjudicar els seus veïns canviant de lloc en favor propi les fites que fixen els límits de les terres: «Movisti terminos vicini tui» /f. 2v/ tal com el pagès dels célebres versos de Berceo:

Fazie una nemiga, fazuela por verdat,
cambiava los mojones por ganar heredat...³⁰

També havia de ser freqüent «comedere re furtiva» /f. 19v/, és a dir, robar fruits dels camps aliens.

En conjunt, els textos parlen poc dels pagesos, i no semblen estar gaire assabentats dels problemes rurals. Demés tan sols hi ha una referència clara a ells quan es parla de la violència dels nobles amb els seus servents i vassalls. Hom pot imaginar que els maltractes no eren pas excepcionals amb els pagesos, que no gaudien de cap consideració i eren menyspreads pels estaments superiors.³¹

Homes i dones, infants i vells, malalts

Si el seu nivell social marca la vida moral dels penitents, hi ha encara altres determinants com el sexe, l'edat i la salut, que acaben de configurar el to de la situació de cadascun.³²

Els textos no contemplen el conjunt de la vida i relació familiar, sinó que van tractant separadament les qüestions de la sexualidad, de la convivència amb els vells, etc. Naturalment la part del lleó se l'emporten els pecats «de sexto», car, de fet, tots els problemes de la relació entre homes i dones s'esguarden des de la perspectiva de la luxúria, en ses diverses dimensions i graus, que es repassen amb una minuciositat extraordinària.³³

Els pecats sexuals, doncs, es descriuen amb una notable prolixitat en els capítols dedicats als preceptes sisè i novè del decàleg o al vici de la

30. GONZALO DE BERCEO, *Milagros de Nuestra Señora*, Madrid, 1961, 53.

31. J. WEBSTER, op. cit., 56-59 (Terç del Crestià, c. 108 i c. 103). Els mals usos, consolidats a les Corts de Cervera del 1202, donen idea de la situació de molts pagesos fins que la Sentència arbitral de Guadalupe els derrogà el 1486. Vid., J. VICENS VIVES, *Historia de los remensas en el siglo XV*, Madrid, 1945.

32. G. LE BRAS, *Les institutions...*, I, 136.

33. *Flors de virtut*, cit., 172-176. O bé, *Flos virtualis*, ms. 1767 de la Biblioteca de Catalunya.

luxúria /ff. 2v, 10v, 14R, 16v, 25R, 34R/. Sempre mereixen una reprovació sense escletxes, malgrat la tolerància que a la pràctica trobaven.³⁴

El primer grau del pecat és la concupiscència consentida. Segons el confessional C «concupiscencia luxurie distinguitur» /f. 25R/ i dóna uns criteris pel discerniment de la seva gravetat en proporció al consentiment que s'hi presta, car «in iste peccato carnis peccaverint cogitatione et delectatione, verbo et opere» /f. 35R/. Ni que l'assumpte resti «in corde», per «cogitatio, delectatio aut consensus» es pot arribar a l'«adulterium mentis», que és l'arrel de tot aquest pecat /ff. 5R, 8R, 11R, 35R, 35v/ i és condemnat no sols pel novè manament, sinó pel mateix Jesucrist (Mt. 5,28).

Pel que ateny a les «obres», la luxúria sempre «est peccatum nisi per sacramentum matrimonii excusetur» /f. 25v/. En el graó primer hi ha la «mollicies carnis» /ff. 3R i 8R/ molt reprensible tot i que la cautela que s'aconsella per l'interrogatori fa pensar que aquest pecat era característic dels adolescents.

La forniació dels solters és ja un pecat molt greu, però no tant com la dels casats /f. f7v/, i ella mateixa té graus; no és igual pecar amb una meretrix³⁵ o amb una dona soltera, que amb una casada, amb una donzella verge o amb una monja; per això és aconsellable d'ésser conscient de la condició de la dona amb la qual es pecaria /ff. 2v, 11v/. Hi ha en bona part un intent d'emparar les dones més desprotegides (vídues, verges, monges) de les violacions i dels raptes /ff. 2v, 4R, 7v, 14R/.

Per als solters, amb tot, les coses eren més suaus: «simplici fornicacioni, simplicia ieunia solet imponi» /f. 4R/. Els casats s'exposaven a una censura més severa, l'adulteri era castigat amb rigor /ff. 3v, 5R, 7v, 14R/ no només des del secret de la penitència, sinó per les mesures preses durant les visites pastorals.³⁶ Lamentablement el sistema

34. ANSELM TURMEDA, op. cit., 120: «així com vos sabeu, el pecat de luxúria és tan natural que no hi ha home al món, si no és per especial gràcia de Déu, que se'n pugui excusar. I després, la bellesa de la dona, qui és vera metzina i verí mortal que enverina la vista de l'home i la fa sempre caure i tombar al dit pecat».

35. Pere el Cerimoníós en una pragmàtica sobre les «fembris publicas» pren també mesures contra els alcavots o hosts de bordell (que podrien ser els «mediator luxuriae» del f. 18r.).

36. Els visitadors, el bisbe o un seu delegat, interrogaven els testimonis sinodals sobre els casos d'adulteri (Arxiu Diocesà de Barcelona, Visites Pastorals).

matrimonial de l'època no afavoria gens la fidelitat i l'amor mutu. Els enllaços eren decidits pels pares del nuvis, més atents als interessos familiars que a la voluntat dels implicats.³⁷ Sovintejaven els casos en què un casat no tan sols «adulteratur» esporàdicament, sinó que «tenet publice...»; és a dir, el concubinat era molt difós a la societat hispànica medieval.

Ni tant sols dins del matrimoni s'estava a l'abric del pecat: «usus sum mulier propria illis diebus quibus non debuy, et eo modo quod non debuy» /ff. 3R, 11R, 13R, 35R/. L'església exigia una mirada neta, una disciplina dels temps d'abstinència i sobretot un ús «natural» de la sexualitat. Els «incentiva» per excitar-se eren prohibits /f. 18R/, i més encara els diversos mètodes «ut non haberes filium» /ff. 3R, 17R/. La relació sexual estava regulada minuciosament per la casuística eclesiàstica.

Al defora dels pecats dels solters i els casats hi havia l'àrea de les desviacions que topaven amb una compacta intolerància social: l'ancestralment perseguit incest /ff. 2v., 3v, 7v, 14R, 35R/, que encara abundava mercès a la política familiar medieval. Incloïa no només els parents estrictes i els carnals, sinó també els «espirituals»: ja el 1173 el concili de Lleida havia prohibit les bodes de padrins i fillols a causa del parentiu espiritual contret.³⁸

Era perseguida també la bestialitat /ff. 3v, 8v/ i sobretot la sodomia,/ ff. 3v, 7v, 8R, 14R, 35R/ que s'endeu els blasmes més enèrgics, en una perfecta continuïtat amb la repugnància semítica patent a la Bíblia. És el pitjor pecat de «contra natura», «horum omnium pessimum», «detestabile». «Qui no's pot nomenar»³⁹ i per tant es recomana que «si penitens ignorat talia illa que dicuntur de peccato contra natura, sacerdos non dicat ey» /f. 8v/.

Sigui com sigui el quadre presentat de la luxúria en bona part és el de tots els temps. Són les valoracions les que tenen un interès específic, per exemple, la que es fa del paper de la dona, que és la típica misoginia

37. S. SOBREQUÉS, *La época del patriciado...*, 393-395, indica que els matrimonis de conveniència provocaven en bona mesura el concubinat.

38. J. FERNÁNDEZ CONDE y colaboradores, *La Iglesia en la España de los siglos VIII al XIV* (Historia de la Iglesia en España, II/2) Madrid, 1982, 294. També P. CHAUNU, op. cit., 179.

39. *Flors de virtut*, 172; i *Cercapont*, Barcelona, 1957, I, 39.

catalana baix-medieval.⁴⁰ En els textos, habitualment adreçats a homes, les dones són d'antuvi ocasió de pecat. Segons aquesta imatge negativa, els homes farien bé de fungint-ne el tracte /ff. 13R, 14R/, però ells, arrossegats «propter libidinem», entaulen amb elles converses afalagadores, «stultiloquio», tot festejan-les /f. 25v/, i fins i tot gosen citar-les a l'interior dels temples on les miren «deshoneste» o amb «occulus impudicus» /f. 10v/.

Si les dones haguessin estat més subjectes pacients d'aquesta poderosa atracció, aquesta prevenció del moralisme medieval seria inexplicable. No ho és perquè es creia que les dones cercaven constantment de seduir els homes amb diverses artèries: tot el seu vestiment, vestits, pentinats, perfums, ... és vanitat i, pitjor, està en funció de captar l'atenció dels homes: «capiendas animas» /ff. 7v, 9v, 15R, 23R, 34v/. Sobre la traça femenina de fascinar els homes i els seus variats recursos, val la pena el fragment que diu: «Queratur a mulieribus si se ornaverunt vel affaytaverunt. Si per vicos et plateas et in ianuis vel fenestris se ostenderunt conspectibus hominorum ut eos diligerent, si verba luxuriosa vel turpia protulerunt. Si coreas duxerunt ut viderentur et diligerentur, si cantaverunt cantilenas vel responderunt» /f. 18R/.

La condició femenina segons els confessionals, doncs, oscil·la entre la feblesa, el candor, i la manca de responsabilitat, que cal protegir; i l'astúcia i la perillosa exhibició, que amenaça activament la virtud dels fidels.

El textos gairebé no esmenten els infants i és que, de fet, l'obligació de confessar no els incloïa, car quan el concili provincial del 1329 va decidir-se a precisar per la Tarragonense els «annos discretionis» del Cànon «Omnis utriusque sexus» va disposar «masculus videlicet at quatordecim, femina vero ad XII»⁴¹ De manera que no hi ha pas interrogatoris específics dels infants, i amb prou feines es troba la recomanació de «cautela» segurament amb els adolescents. Sí que es tracta dels infants com a víctimes d'un pecat dels pares: la negligència que els exposa a la mort. També els vol protegir la rigorosa penitència contra

40. Per a aquest tema vid. el Llibre de les dones d'Eiximenis, i els comentaris de Tirèbias al llibre III de Lo somni de Bernat Metge.

41. Concili del 1330, const. LXVII: J.M. PONS GURÍ, op. cit., 356.

els infanticidis /ff. 3R, 19R, cal suposar una referència als avortaments provocats?/.

A l'extrem oposat, gràcies al quart precepte del decàleg, hi ha una colla d'al·lusions als pares ancians, els quals tampoc no són agents sinó víctimes del pecat dels fills. Sorprèn que en una societat tradicional es vagin succeint les preguntes sobre la violència i els maltractes als vells /ff. 3v, 4v, 17v, 35v/. Insults, alguns cops, i indigència semblen amenaçar els vells en un món de relacions familiars no sempre tendres.

El cas concret dels malalts /ff. 5R, 12v, 19R/ només interessa els confessionals a causa de la possible incapacitat de dur a terme la penitència imposta. En aquest supòsit, són tractats amb una benignitat sense reserves: poden ajornar la posada en obra de la satisfacció fins a quan estiguin bé de salut, i fins i tot era possible absoldre-los encara que no es vegi gens probable la seva recuperació.

CLOENDA

Valor històric dels confessionals

Hom ha valorat dels penitencials cèltics «la funció civilitzadora i el caràcter de fonts informatives de primer ordre per l'estudi de la sociologia religiosa i profana de l'època». ¹ Paraules que encara es poden aplicar més als confessionals, que esdevenen avui un «speculum» de la vida quotidiana, la religió i la moralitat populars, de la Corona d'Aragó a la baixa edat mitjana.

Els confessionals poden reflectir correctament el món que els envoltava perquè no eren un exercici de la imaginació sinó un esforç de realisme amb un objectiu eminentment pràctic. No es poden permetre concessions a les elucubracions i subtilitats de la teologia escolàstica ni a la, sovint extravagant, casuística de la ciència canònica, havien de ser breus i prosaics si volien servir de debò als homes i dones que es presentaven amb problemes i pecats corrents, vulgars, repetits... Els

1. A. GARCÍA Y GARCÍA, *Historia del Derecho Canónico. I. El primer milenio*, Salamanca, 1967, 416.

textos s'ocupen sobretot de repassar els pecats en la seva forma més tòpica, molt més que en les situacions excepcionals. Així mostren aquelles realitats dela vida quotidiana que l'Església s'esforçava a combatre, exigint-ne el penediment, la confessió i l'esmena.² I, és clar, indirectament també mostren l'estructura de la societat de l'època i la mentalitat a partir de la qual se'n cercava la transformació.

Però aquestes consideracions sobre la fidelitat essencial de la imatge que ofereixen els textos no autoritzen un simplisme ingenu. Sí, els confessionals reflecteixen la realitat històrica, però se la miren des d'una perspectiva concreta, cosa que obliga a ponderar cadascuna de les seves informacions, mesurar-ne els problemes i interpretar-la tenint-los presents. Com a qualsevol document del passat, cal un esforç crític i un esperit obert a la comprensió.³

Per exemple, quan esmenten els heretges no sembla que calgui entendre la paraula gaire estrictament. És sabut que al segle XIV l'heretgia era pràcticament inexistent a la Corona d'Aragó⁴ i a la major part de l'Occident cristià. És possible que per heretges els textos entenguessin mers heterodoxos, i potser ni això. Quan Jaume II envià una cèdula al bisbe de Tortosa acusant en Joan des Puig d'heretgia, el 31 d'octubre de 1307, les proves que addueix palesen el sentit del terme per a molts: «e axí és heretge,... car el és hom, qui ha edat LXX anys o prop e no sab hom en Tortosa ni en son terme que hanc se confessàs, ni a cap de V anys don almoyna ni vaja a missa una vegada».⁵

Si els heretges-heterodoxos només fossin això, claudria advertir un significatiu silenci dels confessionals respecte al milenarisme i l'espiritualisme radical que tan presents eren a la Corona d'Aragó del

2. P. MICHAUD-QUANTIN, *Sommes de casuistique et manuels de confession au moyen âge (XII-XVI siècles)*, Louvain, 1962, 110: els confessionals «analysant la conduite du chrétien dans les conditions concrètes de sa vie quotidienne, ils offrent une large documentation sur ce qu'était non seulement son existence personnelle mais les rapports familiaux, économiques, professionnels, ou même sociaux au sens le plus général du terme.» Vid ID., *Deux formulaires pour la confession du milieu du siècle XIII: Recherches de Théologie Ancienne et Médiévale* 31 (1964) 43.

3. H.I. MARROU, *De la connaissance historique*, París, 1954, 145.

4. J. VENTURA, *Els heretges catalans*, Barcelona, 1976, 118. J. GUITAUD, *L'inquisition médiévale*, París, 1978, 61-63.

5. H. FINKE, ed., *Acta Aragonensis. Quellen zur deutschen, italienischen, französischen, spanischen, zur Kirchen un Kulturgeschichte aus der diplomatischen Korrespondenz Jayne's II (1291-1327)*, Berlin-Leipzig, 1908-1922, doc. 527, I-II, 847.

trescents, trasbalsada per les malvestats i esbalaïda per les visions i missatges apocalíptics⁶ ¿és una omissió deliberada d'uns escrits dominicans, poc inclinats a aquests temes?

No és aquest l'únic silenci significatiu. Pel que fa a la imatge que es dóna de la societat és bastant coherent amb la que es dedueix dels altres testimonis coetanis mendicants; ja no es limita a repetir l'esquema clàssic dels tres ordres, que Aldaberon de Reims va proposar com a ideal del feudalisme estricte; apareixen els diversos estaments i oficis segons els entenen els teòrics de la «Res publica christiana». Però cap al·lusió als diversos conflictes socials que trencaven aquesta harmonia dels teòrics i enfonsaven la Confederació catalano-aragonesa en una profunda crisi,⁷ que liquidava l'esplendor serena dels primers anys del segle.

Aquestes llacunes, que no invaliden el testimoni històric dels confessionals, segurament s'expliquen per un volgut tradicionalisme. L'enorme confiança que tenen els textos en la institució eclesiàstica i els seus recursos, la tendència a preservar valors «permanents», defugint les velleitats espiritualistes, ens els situen dins el corrent medievalitzant majoritari a la Corona d'Aragó del XIV,⁸ on l'humanisme i les inquietuts «modernes» restaven reduïts a petits cenacles selectes. Estan, doncs, girats al passat, als segles XII-XIII, de l'emprenta del qual encara es vivia,⁹ i per això se'n treu una imatge del món molt diferent, però no pas menys autèntica, de la qual ofereixen textos coetans més sensibles a les novetats.

No obstant, seria un error qualificar els confessionals únicament en virtut d'aquest seu arcaisme, que els empenyia a fixar-se en la perennitat d'un món que se'ls anava enfonsant. Almenys en algun aspecte resulten d'una modernitat notable.

Es tracta de la seva funció en la formació de les consciències. Van ser un element important en l'afinament de la interioritat dels laics. No pas

6. J.M. POU I MARTÍ, *Visionarios, beguinatos y fraticellos catalanes*, Vich, 1930.

7. PH. WOLFF, *Refléxions sur les troubles sociaux dans les pays de la Couronne d'Aragon au XIV siècle*, VIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, València, 1969, II/1, 95-102.

8. M. DE RIQUER, *Medievalismo y humanismo en la Corona de Aragón a fines del siglo XIV*. VIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, València, 1969, II/I, 235: «el medievalismo a fines del siglo XIV... se aviene con la mentalidad espiritual y política de la mayoría del país.»

9. J. FERNÁNDEZ CONDE y colaboradores, *La Iglesia en la España de los siglos VIII al XIV* (Historia de la Iglesia en España, II/2) Madrid, 1982, 419-451.

l'únic, però sí un d'important. Hom ho pot advertir, per exemple, en el cas de l'ambient d'exquisida espiritualitat de la família de Jaume II.¹⁰ La presència del confessor en aquest món delicat, religiós i una mica malaltís, era constant. No és una influència, la del confessor, cenyida als moments extrems,¹¹ sinó constant i quotidiana. Val la pena donar-ne una prova: quan l'infant Jaume, primogènit de Jaume II volia renunciar al regne per fer-se mendicant, i començaren les pressions que culminaren en la farsa de Gandesa; va ocórrer un fet eloquènt: «E és ver que ja en est temps fon atrobat en les cofres de la cambra de l'infant don Jaume un hàbit de preïcadors, car en aquell ordre se volia metre. E lo rei En Jacme se n'esquivà fort e el confessor de l'infant, se n'hac a fugir, car era en sospita que ell no hi indugués l'infant a metre's en llur ordre».¹²

El succès féu suposar, amb raó o sense, que els confessors guiaven realment l'ànima dels seus «penitents». Suposava l'existència d'un treball de la interioritat, de la consciència; és a dir, el primer pas vers un home més lliure i responsable de si mateix, vers un assentiment més personal i trascendent a la fe professada.¹³

Gràcies a un seriós realisme, a un cert ensinistrament a la introspecció, als prudents i possibilistes consells, els confessionals ajudaren força a configurar la psicologia de l'home occidental modern; molt conscient de la seva individualitat. No és, doncs, difícil de copsar els trets comuns amb la «devotio moderna»: individualisme, moralisme.¹⁴

En el pla pròpiament religiós, els confessionals van ser un instrument de pes en la possibilitat d'accès dels laics a la perfecció. Encara plens de reminiscències de l'ascètica monàstica, estaven convençuts que la santedat no està reservada a uns quants «separats»¹⁵ i obriren la porta de

10. J.E. MARTÍNEZ FERRANDO, *Jaime II de Aragón. Su vida familiar*, I, Barcelona, 1948. També J. RUBIO I BALAGUER, *Vida española en la época gótica*, Barcelona, 1943, 167s.

11. RAMON MUNTANER, Crònica, c. CLXXIV; F. SOLDEVILA ed., *Les quatre grans cròniques*, Barcelona, 1971, 823: mort d'Alfons el Franc «ab gran contricció de sos pecats, confessà moltes vegades e reebé lo nostre salvador Jesucrist...».

12. PERE EL CERIMONIOS, Crònica, c. 1.2: *Ibid.*, 1007.

13. G. DUBY, *Fondements d'un nouvel humanisme. 1280-1440*, Genève, 1966, 89-92: al segle XIV s'obra «un enfoncement dans les consciences des enseignements évangéliques».

14. P. DEBONGNIE, *Dévotion moderne. Dictionnaire de Spiritualité*, París, 1957, III, 727-747. E. DELARUELLE, *La spiritualité aux XIV et XV siècles. «Cahiers d'Histoire Mondiale» V/1* (1959) 65.

15. M. PACAUT, *Les ordres monastiques et religieux au Moyen Âge*, París, 1970, 165.

la vida en Déu als laics. «Essencialment van ensenyar al cristià, a l'occidental, d'analitzar clarament la seva conducta, d'examinar i formar sa consciència moral... consideraven del pecat no tan sols l'acte comés, sinó també ses circumstàncies: les disposicions naturals i la intenció, l'abast i les consequències... gran contribució de l'Església a l'affirmació de la personalitat de cada cristià, manifestan-se per la responsabilitat de la conducta».¹⁶

16. P. MICHAUD-QUANTIN, *Sommes de casuistique et...*, 109-110. En el mateix sentit, G. LF. BRAS, *Les institutions de la chrétienté médiévale* (Historie de l'Église, dir. A. Fliche, V. Martin, XII/1), París, 1959-1964, 135.

RESUM DE L'ESTUDI: L'ARXIU DELS CARMELITES DE BARCELONA ABANS DE 1348

Aquesta col·lecció de documents forma part de l'Arxiu dels Carmelites de Barcelona i tracta dels anys 1292 a 1348. Donada la seva importància per la història medieval, i per a facilitar la lectura de la introducció, creiem convenient començar amb un resum del nostre estudi, en el qual tractarem dels assumptes de més envergadura.

El sistema de classificació més normal per a un arxiu religiós medieval fou el de guardar els documents per temes organitzats alfabèticament. És probable que els Carmelites també adoptaren aquest sistema i que la documentació presentada aquí representa una de les seccions, la dels testaments i dels conflictes provocats pel seu contingut. Aquesta és l'única col·lecció de pergamins que es coneix de l'antic arxiu dels Carmelites de Barcelona per a l'època que comprèn els anys formatius de finals del segle XIII i principis del XIV.

En presentar aquesta col·lecció, la nostra intenció és la de situar-la cronològicament, no la de dar una relació completa de les activitats dels frares abans de la Pesta Negra, un estudi que tenim entre mans i que esperem publicar més endavant. Així, amb aquest fi mencionem alguns documents trobats fora de la col·lecció per a il·lustrar millor els problemes que tenien els carmelites i relacionar-los amb l'època.

La casa de Barcelona fou una de les primeres fundacions carmelitanes de la Corona d'Aragó. Fundada en 1292, arribà a tenir una posició important a la ciutat comptal, sobretot després de la Pesta Negra de 1348 quan els frares assistiren a la universitat, i alguns d'ells aconseguiren fer-se coneguts com a teòlegs de primera categoria.

El privilegi que concedí la Santa Seu a tots els ordres mendicants per a confessar, presidir funerals i enterrar els fidels, abans propietat exclusiva del clergat secular, inicià una època de conflicte sobre qui havia de percebre els beneficis econòmics associats a ells. Naturalment quan els Carmelites, situats a prop de l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, començaren a tenir popularitat el rector nota que a alguns dels seus

parroquians els agrada més enterrar-se en el cementiri dels frares que en el de l'església parroquial, i reacciona en contra, negant la vigència del privilegi pontifici que tenien els Carmelites. Aquí incloïm un document que explica detalladament els motius d'aquest conflicte i la resolució que arribaren a fer després de molts anys de plets i arbitració. A més a més, la qüestió econòmica no es limitava als enterraments: al morir un ciutadà, feia el seu testament, deixant diners i terres als frares. Tant els hereus com l'església parroquial foren perjudicats per aquestes deixes, un assumpte conflictiu que es reflecteix en alguns dels documents presentats aquí i que es pot considerar un lloc comú en qualsevol estudi dels mendicants.

És evident que falten tots els documents relacionats amb la fundació del convent: donacions, vendes, privilegis i altres mostres d'iniciativa que ajudaren a establir el convent de Barcelona. No obstant, creiem que la col·lecció transcrita per primera vegada, i donada per perduda fins ara, contribueix a una comprensió dels ordes mendicants en general i, naturalment, dels carmelites en particular; sobretot, creiem que mostra algunes de les dificultats que els primers frares de Santa Maria del Carme tenien a l'establir-se a Barcelona. A la introducció parlem més detalladament d'aquestes dificultats i per a facilitar la lectura, incloïm també un petit resum de cada document, un apèndix i un índex de noms. Tot justament aquí, la nostra intenció ha estat la de fer assequible aquesta secció de l'Arxiu dels Carmelites de Barcelona i col·locar-la dintre del quadre de l'època.

THE BARCELONA CARMELITE ARCHIVES BEFORE 1348

Introduction

Until recently it was thought that the Carmelite Archives for the Barcelona house had been lost but it is now clear that many of the documents have survived and some, at least, are among certain unclassified material in the Crown of Aragon archives.¹ The present study

1. ACA. Barcelona. RC 603, f. 75v., 4 July, 1339.

is really an attempt to place in perspective the surviving records of the years up to the Black Death of 1348, bearing in mind that the extant documents are probably incomplete and therefore, at best, can only give a partial picture of the life of the early Carmelite friars.

The documents have obviously undergone a series of different classifications but the most persistent system appears to be an alphanumeric one. If we turn to the 17th century cartulary for the Carmelite convent at Valls, it is possible to reach some tentative conclusions as to how a medieval Carmelite house arranged its records.² The Valls cartulary divides the material to be classified into several sections according to the subject matter treated, giving letters and numbers to indicate the position of a particular subject within the category to which it has been assigned. For instance the classification A.1 would represent the first document contained in the section dealing with foundations. This system seems to have been used in Montpellier too where an eighteenth century archivist has listed the documents extant at that time, although clearly these were not complete either, as they lack those pertaining to the early years of the convent.³ We have noticed that a similar classification was used by the Gerona Franciscan house and it would not be unreasonable to suppose that the alpha-numerical system of keeping an archival collection was widely used in the Middle Ages when the quantity of material to be preserved was significantly less than in later centuries.⁴ If this were indeed the case, the Barcelona Carmelite archives would merely be following established practice.

It is clear that the classification of archival documents reflects the emphasis of a particular collection and in the case of mendicant houses included sections devoted to donations, clauses from wills, foundations of chapels, sales and other related matters. If we take these to be typical, and they seem to correspond to documents found for medieval religious

2. Arxiu Històric de Valls. *Cartulari (Claricia dels Actes i renda del present convent de Nostra Senyora del Carme de Valls)*. scrit i treballat de ma de mi fra Angel Palau, doctor i mestre en Sancta Teologia, prior del dit convent, 1678.)

3.. Archives Départementales de l'Hérault, Montpellier, *Inventaire General et Répertoire* den Silvea contenua Dana (licenciada) archivera de oro RRPP - de la Ville de Montpellier, fait le mois d'août 1778, plus anciens actes des chapitres 1287.

4. See Jill R. Webster. «Col·lecció de documents del convent de Sant Francesc de Girona (1224–1399)». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXVIII (1985–1986), which is to be continued in the two subsequent volumes.

houses, it is clear that the documents we have transcribed here could not possibly represent the entire collection of records for the house between 1292 and 1348.

Furthermore, the majority of these documents seem to concern matters of controversy, be they the longstanding conflict with the church of Santa Maria del Pi or the problems with the heirs of Guillem Moneder or Dona Esclarmonda. Documents referring to the original donation or sale of land to the Carmelites are not included, nor is there any reference to the foundation of the house or to its internal organization, chapter meetings or other similar gatherings. Indeed most of the extant material refers to matters which had to be taken to arbitration or which in some way required the services of a notary. This suggests to us that for the most part, the documents one-sided have survived were probably contained in two sections mainly concerned with wills and disputes.

Fortunately, the royal documents, contemporary wills and municipal records in some cases mitigate or extend this legalistic view of the friars, although in others they seem to reinforce what can only be regarded as a one-sided view of medieval Carmelite life.

Our aim here is to present the extant documents from the Carmelite Archives, not to discuss at length the activities of the Carmelites during the period before 1348. However, in order to understand the relevance of the matters discussed to life in Barcelona in the first half of the fourteenth century, we have thought it helpful to include some supplementary material. From this it will be obvious that the Barcelona house grew from a handful of friars in 1292 to at least double that number at the time of the Black Death. Not until after the effects of the epidemic had abated were the Barcelona Carmelites really to achieve their greatest potential and become leading theologians, participating actively in university life.

The Carmelite house at Barcelona was one of the earliest to be established south of the Pyrenees. The first reference to the intention of the Order to build a convent dedicated to the Blessed Virgin Mary dates from October, 1291 and is contained in a letter from James II to the worthy citizens of Lérida.⁵ It is not until June, 1292 that we know for certain that their hopes were fulfilled, although we cannot be sure that the building had not been acquired earlier that same year.⁶ Fr. Joan de Mont, Fr. Pere

5. v. Jill R. Webster, «Early Carmelite foundations», *Carmelus*, Rome, 1985 (32), pp. 169 *et seqs.*, for the period between 1291 and 1294.

6. *Idem*, p. 169.

Mir and Fr. Francesc Oliver apparently took possession of land known as *Hort dels lladoners*, situated outside the walls of the city, from the *Consellers* of Barcelona two months later.⁷ On this land they were to build their convent and chapel and it is interesting to note that from 1339 onwards the Carmelite house is described as being *in burgo*, showing that the city of Barcelona had grown to include the land previously described as outside the walls.⁸ By 1293 they had obviously acquired sufficient support from their contemporaries to pose a threat to the Rector of the Church of Santa Maria del Pi, Jaume de Olorda, who in September, 1293 went to the Carmelite house, accompanied by a band of armed men, and stole property from the friars, insulting them at the same time.⁹ As might be expected the Carmelites appealed to the King to help them obtain redress, as the Order from its inception in the realms of Aragon was under royal protection. Prince Peter writes to the Bishop of Barcelona (the Franciscan, Bernat Peregrí) reminding him that the friars have a special privilege from the Pope and that he must see that the Rector and his supporters return the goods they stole from the convent. It would seem that this was to they stole from the convent. It would seem that this was to mark the beginning of a dispute between the friars and the Rector of the Church of Santa Maria del Pi, which was to last for at least a quarter of a century. The Rector contested the right of the Carmelites to hear confessions, hold funerals and bury the parishioners of his church in their cemetery, choosing to overlook or deny the validity of the papal privileges granted to the Carmelites. It is clear from the final judgment on this matter that the friars too were not entirely blameless, as they frequently refused to produce the papal bull which confirmed the privilege, preferring to rely on verbal assertions which, as might be expected, merely angered the already incensed Rector.

The first document in our collection shows that the Bishop of Barcelona, a mendicant himself, had excommunicated the Carmelites. It is not impossible that in addition to protecting the rigths of the clergy under his jurisdiction, he too resented the intrusion of the Carmelites, for up to the time of their arrival in Barcelona, the Franciscans and Domini-

7. ACA, Barcelona, RC 89, f. 2v., 3 September, 1293.

8. See Doc 14.

9. See Josefina Mutge Vives, *La ciudad de Barcelona durante el reinado de Alfonso el benigno (1327-1336)*, C.S.I.C., Madrid/Barcelona, 1987, p. 260.

cans had enjoyed an unrivalled popularity together with the economic benefits which bequests, donations and royal favour made available to them.

In October 1293 Fr. Bernat de Manlleu, then Prior of the Barcelona house, complains to Bishop Bernat of the wrong done to the house when, contrary to the privileges granted to the Order by Pope Gregory X, they are forbidden to have an oratory, an altar or bells and at the Bishop's orders must demolish those they have at that time. The document of 1293 informs us that the Bishop has not only excommunicated the friars but had that excommunication read out publicly in churches of the Diocese of Barcelona on several Sundays and feast-days, claiming that he is acting in accordance with the constitutions promulgated by the Council of Tarragona. A similar problem seems to have arisen in 1307 when Dominicans, Franciscans and Carmelites were placed under interdict.¹⁰ We know from the documentation we have consulted concerning the Franciscans during the first decade of the fourteenth century that conflicts between the Diocese and the friars were a source of constant litigation and were never resolved to the complete satisfaction of the parties concerned. The basic problem remained: the friars were receiving fees for their services which prior to the thirteenth century were the exclusive right of the parish priest. Faced with an everdecreasing income from these sources, the secular clergy reacted violently against those whom they regarded as responsible for their economic difficulties.

We must turn to another and much longer document to understand the intricacies of the problem. The conflicts which were apparent in 1293 and 1307 are still unresolved in 1316. The Bishop of Barcelona's action in 1293 was merely the tip of the iceberg as far as relations between the friars and the secular clergy of the diocese of Barcelona were concerned. The arbitration judgement of 1316 preserved from the Carmelite archives sets out in detail the causes of the dispute between the Rector of Santa Maria del Pi and the Carmelites and although it explains the way in which the Church of Santa Maria and the friars have acted over a twenty year

10. ADB, Barcelona, *Communium*, I, f. 82, 14 November, 1307. There were thirteen Carmelites placed under interdict, including the Prior whose name is not given. The other friars were Fr. Tomas de Perpinyà, Fr. Guillem Porcell, Fr. Bernat de Melló, Fr. Arnau de Argilagues, Fr. Arnau Sagarra, Fr. Jaume de Terrers, Fr. Joan Porcell, Fr. Garriola, Fr. Pere Alamany, Fr. Ramon Tallars, Fr. Pere de Sant Feliu and Fr. Berenguer de Montoliu.

period, that is from the time the animosity between the two first broke out, it purports to be the final settlement of the dispute.¹¹

The second document in our collection refers to the legacy of Pere de Cervera by which the convent is to instal a lamp in the Church which is to burn in perpetuity. This must have been one of many such bequests although the Carmelite archives clearly have not kept all the relevant documents. All the same, even within the twenty documents preserved before 1348, there are several instances of citizens who provided money for the establishment of a lamp to burn in perpetuity in the Carmelite church. This, like the foundations of an altar, the institution of a benefice in a cathedral or the provision of money for a chapel was one of the many expressions of medieval piety.

After 1294 there are no documents preserved by the Carmelites until 1315 but from the wills preserved in Barcelona cathedral and in the convent of Sant Pere de les Puelles, we know that the Carmelites enjoyed the popularity of the Franciscans and Dominicans, albeit to a somewhat lesser degree, and consequently received a number of testamentary bequests.¹²

It is often difficult to determine how many friars lived in a medieval convent, especially in the late thirteenth century when many were not ordained and therefore appeared with less frequency in official documents. In 1292 we know that there were at least three Carmelites resident in the Barcelona house but it would be reasonable to suppose that the inclusion of lay friars would have brought that number to about ten. From the long document explaining the details of the settlement between the Rector of Santa Maria del Pi and the Carmelites we know that there were at least nine ordained and two lay friars in the Barcelona house in 1316.¹³ By the 1320s this number had probably doubled or even tripled giving a total number of religious in the Carmelite house of between twenty and thirty, according to the year and the season.¹⁴ It was customary for visiting friars to be present on major feast days such as Christmas or Easter, precisely

11. See Document 4.

12. These are frequently small amounts and represent part of a formal pattern of giving to all convents and parish churches in an area.

13. See Document 4.

14. Useful evidence in this regard is to be found in the royal accounts which frequently refer to special alms given to religious orders on a special feast day. Thus we have the following data, all from the ACA, Barcelona:

the days when the King gave special alms and the total amounts given might have taken into account the presence of visitors. However, if we are to judge by the practice in Majorca which is well-documented, it is clear that the Carmelites had far fewer visitors on any major festival than the Dominicans or Franciscans, and indeed at times appear to have had no additions to their house.¹⁵ All the same the Barcelona house must have been regarded as well-established by September, 1323 when the King stayed there and, as was frequently the case on such occasions, damage was done to the Carmelite property by his retinue, a fact Jaume II acknowledged and for which he gave recompense to the friars a year later.¹⁶ The Royal accounts confirm that a General Chapter of the Order was held in Barcelona in 1327, and that the King, as was his custom, helped the friars to meet the additional expense placed on them by the presence of their confrères from elsewhere.¹⁷

Certainly by the beginning of the reign of Alfonso III the Carmelites were both popular and influential in Barcelona. We know that the process of building the convent and its appurtenances was both slow and fraught with difficulties. Those whose houses and gardens adjoined the Carmelites were to contest the friars right to expropriate their property to enlarge the convent. In such cases the Carmelites were forced once

RP 559, f. 91, 1 June, 1321 30 sous.

RP 289, f. 42, 1 February 1322 [1323], 25 sous.

RP 290, f. 41v. 1 August, 1323 27 sous.

RP 292, f. 101v. 1 December, 1325 20 sous.

RP 293, f. 93, 1 May, 1326, 28 sous; f. 110, 1 June, 1326, 28 sous.

RP 294, f. 45, 1 August 1326 28 sous; 1 December, 1326.

RP 295, f. 36, 1 January, 1326 [1327] 27 sous; f. 103, 1 June, 1327, 28 sous, also f. 100v 1 June, 1327. 500 sous for General Chapter in Barcelona (*qui ara deu celebrar*).

RC 296, f. 57, 1 September, 1327 28 sous; f. 70, 1 October, 1327 28 sous; f. 84v. 18 sous.

To interpret these amounts we have to look at other documents where the rate per friar is stated, usually eight or nine *diners* each, although by the 1330s 12 *diners* was often paid. This is almost certainly the case here as the numbers in the Barcelona house which was probably the largest in Catalonia could well have been between twenty and thirty at this time. Other royal gifts during this period include ACA, Barcelona, RC 384, ff. 242–243v, 15 October, 1321 50 sous; RC 385, ff. 83v–84v, 6 February, 1321 [1322], 40 sous; RC 302, f. 132, 13 April, 1324 2,000 sous for work begun in their house for the General Chapter; RC 303, f. 148v., 19 February, 1326 [1327] 500 Barcelona sous for the General Chapter.

15. See Jill R. Webster, «The Carmelites in Majorca», *Carmelus*, 34 (1987), p. 104 *et seqq.*

16. ACA, Barcelona, RC 302, f. 193, 6 November, 1324.

17. See note 14.

more to make representation to the King who would appoint two or three worthy citizens to appraise the property in question and determine the fair market price, and it would be this price which the friars would have to pay: the citizen, however, had no choice in the matter as he was forced to obey the King and sell his house and lands to the Carmelites. Not all citizens were prepared to comply with these decisions, for we learn from Alfons III's letter to the *battle* of Barcelona in 1335 that Guillem and Pere Riera have refused to sell their property to the Carmelites for a just price, and must be compelled to do so as it has been appraised and the friars need it to complete their church.¹⁸

It is clear that the threat of expropriation hung over the citizens constantly, as once again in 1346 the Carmelites were in a position to enlarge the convent even further and request permission from the King to buy up the property next to their house for a total of 20,000 sous. Reading between the lines, we wonder whether the neighbours were demanding an extortionate price to prevent the Carmelites from expropriating their houses.¹⁹ Perhaps they, like the Riera family, were unwilling to relinquish their property for the sum the friars were prepared to pay. The King orders two worthy citizens to be appointed to evaluate the property so that the friars can buy it for a sum not exceeding 20,000 sous! The Governor of Barcelona is told to see that this is done.

These were not the only families who felt threatened as the Carmelites gradually extended their property and prevented public access to their garden. As early as 1318 Bertran de Seva, a *jurisperitus* of Barcelona, is asked to look into the conflict between the Carmelites and the executors of the will of Dona Esclarmonda.²⁰ The matter in dispute concerned the enclosure by the Carmelites of a garden which had come into their possession through the purchase of an adjoining property. It was not clear whether in fact they were entitled to do this and the documents extant from the Carmelite archives and reproduced here show that many years were to pass before the provisions of Dona Sclarmonda's will were finally implemented.

It was inevitable that the Carmelites should come into conflict with their neighbours: some of the trades carried on in the vicinity of the

18. Josefa Mutge Vives, *Op. cit.*, p. 261.

19. ACA, Barcelona, RC 882, f. 101v, 9 November, 1346.

20. See Document 8.

convent were noisy and disturbed the friars at prayer or in meditation; some citizens behaved in a manner inconsistent with public decency and these were the subject of frequent appeals to the King by the friars. For instance, the recurring nature of these problems is emphasized in the King's letter to his Vicar, Pere de Fiveller, to whom he has written earlier ordering that the Jews and Saracens who work on Christian festivals be made to stop because the noise they make is disturbing the faithful who attend the religious services in Barcelona churches, among them the church of the Carmelites.²¹ A further letter from the King to the Vicar of Barcelona refers to the annoyance caused by the prostitutes who frequent the street known as d'En Rovira, adjoining the Carmelite convent.²²

The documents we reproduce here frequently refer to the Rovira family as neighbours and supporters of the Carmelites but it is apparent that by 1339 the neighbourhood close to the convent had deteriorated somewhat, possibly in part due to the presence of the friars who, because they attracted large crowds to their church, also attracted undesirable elements who regarded the increased traffic as beneficial to their trade. Throughout the years preceding the Black Death appeals were made to the King by the various mendicant orders asking him to order the prostitutes to move to other areas of the town but invariably they returned to the vicinity of the convents where the crowds ensured them a profitable business.

From this it is clear that most of the surviving documents from the Carmelite Archives refer to matters which either concern the dispute with the parish church of Santa Maria del Pi or the relationships between the Carmelites and their immediate neighbours such as the Moneder and Rovira families. Extant royal documents and contemporary wills help to complete part of the picture by emphasising the fact that although the two largest mendicant orders, the Dominicans and Franciscans, were the most frequent beneficiaries and were employed more often as royal emissaries, the Carmelites also enjoyed a measure of popularity which increased as the fourteenth century drew to a close.

We are not surprised then that in 1346 they have acquired sufficient support and the economic wherewithal to plan the building of a new

21. ACA, Barcelona, RC 612, f. 159v., 6 March, 1341 [1342].

22. ACA, Barcelona, RC 603, f. 75v., 4 July, 1339.

convent in Barcelona in honour of Blessed Margaret for their sister Order, the Carmelite nuns.²³ It is curious, however, that no further evidence has emerged to suggest that the building for the nuns was ever completed or indeed that the sister order was established in Barcelona before the Black Death.

We hope that this brief introduction to the documents is sufficient to emphasize the very real progress the Carmelites made from the few friars who established the convent in 1292 to the twenty or thirty who inhabited it in the 1320s, thus laying the foundations for future theological studies and an assured future. It would be interesting to see whether the Black Death affected the Carmelites to the extent it did other Barcelona citizens but this is beyond the scope of our study. Certainly, if a large number of friars died from the epidemic, the Order very quickly recovered and enjoyed relative prosperity in the late fourteenth century and a renown which is remembered today.

Transcriptions of the documents: We have numbered the documents chronologically but alongside the number in our collection, we have given in parenthesis the alpha-numeric classification found on the reverse side of the parchment followed by the measurement of that document. The brief description, where applicable, gives names in Catalan and a full index of all names appearing in the documents follows the Appendix. To facilitate reading of the documents rather than give manuscript readings in footnotes, we have given them in brackets beside a word where the form we have chosen differs from the original. We have underlined non-Latin words and placed within parenthesis those which refer to the popular name of a place or street. In reproducing the documents from the Carmelite Archives we have followed the C.S.I.C. (1944) norms for the transcription of medieval Latin documents but in order to maintain consistency and clarity have regularized the use of i, j and y as i, and used c where t might seem more correct, in accordance with the majority practice of the scribes. We have also regularized the use of single and double letters, making use of round brackets to indicate that a letter existing in the original should more correctly be omitted. Square brackets have been used to denote the insertion of a letter not in the

23. ACA, Barcelona, RC 1310, f. 74v., 7 November, 1346. We have included this document at the end of the Documental Appendix.

original. In some cases where variant spellings are present in the same document, we have chosen the form most frequently used.

In all we have attempted to present the documents in a way which will facilitate the reader's task.

JILL R. WEBSTER
St. Michael's College
University of Toronto

APPENDIX OF DOCUMENTS

DOCUMENTS FROM THE ARCHIVES OF THE BARCELONA CARMELITE HOUSE.

Doc. 1 (D. 185) 12 October, 1293. Original Parchment 44,3 X 56. Fr. Bernat de Manlleu, on behalf of the Carmelites, appeals the excommunication of the friars by the Bishop of Barcelona.

Noverint universi quod die lune, scilicet quarto Idus Octobre, anno Domini millesimo ducentesimo nonagento tercio circa vesperos, in presencia mei, Bernardi Ferrarii, scriptiris jurati sub Stephano de Podio, notario publico, Barchinone, et testium subscriptorum, frater Bernardus de Manleu asserens se priorem Sancte Marie de Carmelio suburbii Barchinone, obtulit et presentavit et per me scriptorem legi fecit intus palacium episcopale Barchinone reverendo in Christo patri domino fratri Bernardo. Dei gratia episcopo Barchinone quandam cedulam papiream cuius tenor talis est:

Coram vobis reverendo et discreto religiosoque patre ac domino domino fratre Bernardo, divina miseratione episcopo Barchinone, propono ego, frater Bernardus de Manleu, prior domus ordinis Sancte Marie de Carmelio in suburbio Barchinone site, nomine meo et aliorum fratrum sociorum meorum in domo predicta, quod vos, reverende pater, gravitis, travatis seu gravare internditis verborenus literatorie et de facto me et alias fratres dicte domus ordinis antedicti ex eo, videlicet quare cum ego, nomine antedicto, ostenderim et proposuerim coram vobis legitimas raciones atque causas quominus vos, dicte pater, potestis nec debetis me vel alias fratres dicte domus prohibere nec habeamus in domo nostra oratorium et altare cum campanili sive squilla cum a domino Papa Gregorio X et a Curia Romana sit nobis licitum et concessum atque permisum, ut patet in prilegio su concessione a nobis seu ordine nostro elicitis et obentis, de quo sumus in continentia parati vobis fidem facere pleniorem, iniunxit nobis per literas vestras quatenus oratorium et altare et campanile dirruere et campanam infra octo dies removere curaremus alioquin cominati, fuistis nobis quod ex tunc in nos et omnes fratres in dicta domo existentes in scriptis litteratoriis, excommunicacionis sentenciam promulgasti et auctoritate constitucionis Sacri Consilii Terrachone nos excommunicatos publice nunciasti et fuistis cominati nos facere nunciari excommunicatos publice per civitatem et diocesis Barchinone singulis diebus domenicis et festivis. Quodquidem domine

salva vestra reverencia et honore fecistis sine cause cognoscione et nullo iuris ordine observato quod fieri non potuit nec debuit secundem canonicas sanciones et hec et alia que contra nos et domum nostram fecistis seu fieri permisistis, reputamus ad gravamina manifesta. Et licet vos, dicte domine episcope, dixissetis michi, dicto fratri Bernardo de Manleuo quod docerem de gravminibus meis et quod eratis parati revocare ipsa gravamina si nobis aliqua fecissetis vos nichilominus ad predictam contra nos indebite, ut credimus perpetrastis decentes quod appellacioni iam per nos semel facte a processu vestro non deferebatis cui deferre debuistis et debetis ob reverenciam domini Pape et Sacrosancte Curie Romane et reacionibus per me, dictum fratrem Bernardum de Manleu, proponitis et eciam proponendis, unde cum non debeant nasci iniurie unde iura nascuntur; et vos, domine episcope, de Beatis semper procedere iurid ordine mediante vos, ex parte omnipotens Dei et Beate Marie, matris eius, virginis gloriose et apostolorum Petri et Pauli et domini Pape et Curie Romane et venerabilium dominorum cardinalium, requirimus et [h]ortamur quatenus processum et mandatum per vos, nobis factum de Beatis celeriter revocare, cum illud feceritis in nostri preiudicium et gravamen non modicum detrimentum. Ego enim, nomine meo et dictorum fratrum consortum meorum et ordinis antedicti sum paratus et me effero cum effectu vobis et cuilibet querelanti de premissis facere iusticie complementum et firmo ius ninc ut ex tunc cum necesse fuerit prossequi ius et proponere legitimas causas et excepciones et defensiones quibus evidentissime apparebit nos debere et posse habere oratorium in quo missas sollempniter celebremus et alia que hiis fore necessaria dinoscuntur. Si autem vos, dicte domine episcope, dictum gravamen nolueritis revocare vel ius a nobis nolueritis recipere, quod non credo, nunc et ex tunc dominum Deum et Beatam Virginem, matrem eius et Beatos apostolos Petrum et Paulum dominumque Papam seu eius vices gerentes et Romanam Curiam et ceterum venerabilem cardinalium appellamus, ponentes nos et dictam domum et altare et campanile ibi constructa et squillam et omnia alia ad ea pertinencia sub proteccione eorum et guidatico speciali et instans (ms. instanter) et sepe et sepius apostolos petimus. Ratificantes eciam appellacionem quam iam emisisimus de predictis et in ea nichilominus persistentes, et petimus de predictis fieri publicum instrumentum.

Et dominus episcopus in continenti respondit quod ipse iam assignaverat pluries (Ms. plueres) terminum fratri Bernardo de Manleu ad proponendum et hostendum privilegia siqua habet a Sede apostolica quibus liceat eis construere oratoria et campanam, ibi ponere sine licenca et assensu diocesani, et dictus frater Bernardus de Manleu pluries requisitus nouit hostendere et ninc eciam requisitus per dominum episcopum ostendere non vult, licet dictus frater Bernardus de Manleu assererat se habere privilegia et dixit se paratum facere fidem de privilegiis, non fecit neque facit legitime requisitus per dictum dominum episcopum. Propter quod dominus episcopus ob contumaciam dicti fratris Bernardi de Manleuo et aliorum fratrum predictorum recte processit contra dictum fratrem Bernardum de Manleuo legitima amonitione permissa et de

consilio sapientum, ut patet per processum factum iuris ordine observato presertim quia die prefixa dicto fratri Bernardo, per sominium episcopum ad docendum de gravaminibus qui asserabat se gravatum, ab ipso domino episcopo nullam iustum causam assignavit. Idem frater Bernardus nec aliquas legitimas raciones nec adhuc eciam assignare vult persistit in malicia sua nullas iustas raciones assignando. Propter quas dominus episcopus desistere de Beat a processu facto contra dictum fratrem Bernardum et alios fratres domus predice; et ideo dominus episcopus persistit in processu facto per eum et in excommunicationis sentencia per eum lata et in denunciacione excommunicationis auctoritate Constitutionis Sacri Consilii Terrachone contra dictum fratrem Bernardum et alios fratres predictos nec desert appellacioni frivole ultimo interposite per dictum fratrem Bernardum ad Sedem apostolicam. Est tamen paratus concedere apostolos (Ms. apostolas) in quibus causis inserit quare non desert appellacioni. Verum tamem (Ms. verumpen) quare nunc frater Bernardus de Manleuo dixisset se paratum facere complementum iuris in continentia dicto domino episcopo et cuilibet querelanti de se et firmare in posse dicti domini episcopi est paratus recipere idem dominus episcopus firmam iuris predictam a dicto fratre Bernardo et ei iudicem idoneum assignare. Et si predicta vulerit facere dictus frater Bernardus cum effectu secundem quod obtulit se facturum est paratus dominus episcopus in hoc causa revocare processum factum contra dictum fratrem Bernardum ut de iure fuerit faciendum.

Acta sunt hec die et anno et hora et loco predictis. Presentibus testibus Raimundo de Nagera, precentor Barchinone, Guillermo Taraff(a), officiali Barchinone, Petro Ollarii, canonico Barchinone, Guillermo de Terminis, Petro Mager et Bernardo Ferrario. Item: dicta eadem die lune circa occasum solis dictus frater Bernardus de Manleuo in presencia mei dicti Bernardi Ferrario et testium subscriptorum obtulit et presentavit et per me dictum scriptorem legi fecit dicto domino episcopo in dicto palacio suo quandam cedulam paiream cuius tenor talis est:

Coram vobis, domino fratre Bernardo, episcopo Barchinone, dicit et proponit frater Bernardus de Manleuo, prior domus Sancte Marie de Carmelio suburbii civitatis Barchinone quod ipse est paratus docere de suis privilegiis coram iudice vestro cum incidenter agatur de privilegiis eorum et suplicat quod interim non procedatur aliter contra eum vel domum predictam. Cum ipse paratus sit stare cognicioni iudicis supradicti et facere quod iusticia suadebit. Et si aliter vos procederetis vel procedi faceretis durante cognitione ad dirrucionem dicti altaris vel dicti campanilis, quod non credit, persistit in appellacione iam facta et iterum innovat eam et allegat pro causis gravaminum inter alias causas quare Papa Gregorius X in Consilio Lucdone ordinem predictum voluit residere et in suo statu eciam permanere. Et de hiis mandavit sibi fieri publicum instrumentum. Et dominus episcopus respondit quod non intendebat procedere contra dictum fratrem Bernardum de Manleuo vel alios fratres nisi quantum de iure procedendum erat.

Acta sunt hec die et anno predictis. presentibus testibus Ferrario de Olone, beneficiato in domo Sancte Anne, Guillermo de Terminis, Magistro Bernardo de Limona, phisico, et me dicto Bernardo Ferrarii, scriptore.

Signum: Stephani de Podio, notarii publici, Barchinone hec firmantis.

Signum: Bernardi Ferrarii, scriptoris iuratis sub Stephano de Podio, notario publico, Barchinone quare demandato dicti notarii predictis interfui et hec scribi feci et clausi com litteris rasis et emendatis in linea XVIIa ubi dicitur *fratrem* die et anno prefixe.

Doc. 2 (A. 862) 16 July, 1294 Original Parchment 32.5 X 26.5. Clause from the will of Pere de Cervera in which he gives a lamp to the convent.

Sit omnibus manifestum quod nos. Petrus de Cervaria, gratis et bono animo et spontanea voluntate et ex certa sciencia, attendentes quod de bonis temporalibus ea sola retinentur que pro Christi nomine et eius servicio impenduntur. Ideo ad honorem et laudem omnipotentis Dei et gloriosissime Marie, matris eius, pro remedio anime nostre et omnium fidelium defunctorum per nos et omnes nostros, presentes et futuros, statuimus in domo seu monasterio Sancte Marie del Carme, Barchinone, duas lampadas que die noctuque ardeant perpetuo et incessanter coram altari Beate Marie del Carme, Barchinone et nos de presenti, pro sustentacione ipsarum lampadarum et pro oleo earundem, damus et concedimus et assignamus ipsi domui seu monasterio Sancte Marie del Carme, Barchinone, imperpetuum et vobis, fratri Petro Rosselli, priori eiusdem domus, nomine eiusdem domus, recipienti quadraginta solidos monete Barchinone de terno quolibet anno censuales, habendos et recipiendos singulis annis in festo Sancti Michelis specialiter de illis centum solidos dicte monete quos homines castrorum nostrorum de Torano et de Saguda que habemus in diocesis Vicene nobis faciunt quolibet anno in ipso festo. Et generaliter super omnibus aliis redditibus, exitibus, preventibus, censibus et agrariis et aliis iuribus universis que habemus et accipimus et habere et accipere debemus un terminis dictorum castrorum et hominibus et feminis eorum. Ita scilicet quod dicta domus et vos et alii priores et fratres eiusdem domus (ms. domos) haBeatis et recipiat et recipi faciat per vos, vel nuncium vestrum, dictos quadraginta solidos censuales quolibet anno in dicto festo Sancti Michelis, de dictis centum solidis censualibus et aliis redditibus et exitibus, censibus, preventibus et agrariis et aliis iuribus dictorum castrorum. Quosquidem centum solidos censuales specialiter et omnes alios redditus, exitus et preventus, census et agraria et alia iura dictorum castrorum generaliter dicte domui et vobis recipienti nomine eiusdem, obligamus pro predictis quadraginta solidis censualibus quos dicte domui Sancte Marie del Carme, Barchinone, damus et concedimus imperpetuum pro servicio dictarum duaram lampadarum et constituimus ipsos pro dicta domo tenere et possidere nomine precario. Mandantes cum testimonio huius publici instrumenti Vicem

episcopale gerentis, baiulis et levatoribus dictorum reddituum, presentibus et futuris quod vobis et predicte domui imperpetuum et fratribus et nunciis ad hoc, per dictam domum destinatis quolibet anno in dicto festo Sancti Michelis sastisfaciant in dictis quadraginta solidis de predictis centum solidis censualibus et de aliis redditibus, exitibus, proventibus, censibus et agrariis et aliis iuribus dictorum castrorum et eciam quod predictis fratribus et nunciis qui ad dicta castra accedant pro petendis et habendis dictis quadraginta solidis present quolibet anno omnia necessaria sine diminucione aliqua dictorum quadraginta solidorum et sine missione aliqua dicte domus.

Nos, enim cum solucione dictorum quadraginta solidorum et prestacionem dictorum necessariorum fecerint quolibet anno ab ipsis in compotum recipiemus et inde eis finem facimus perpetuum et pactum de non petendo extunc ut exnunc ut extunc. Hanc autem donationem, concessionem et assignacionem facimus domino Deo et dicte domui Beate Marie del Carme, Barchinone et vobis dicto priori recipienti nomine eiusdem, de predictis quadraginta solidis imperpetuum quolibet anno censualibus habendis et recipiendis pro servicio dictarum duarum lampadarum pure et absolute et sine aliqua condicione et retencione. Et promittentes per firmam et legalem stipulacionem et voientes domino Deo et Beate Marie, matri eius et vobis, dicto prori et notario (Ms. notarii) infrascripto nomine illius vel illorum quorum interest vel interesse potest a nobis legitime stipulantibus quod predicta omnia et singula semper tenebimus et complebimus et nunquam in aliquo contraveniemus. Renunciamus ex certa scientia cuilibet legi dicenti donationem propter ingratitudinem posse revocari et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus. Et ad maiorem firmitatem iuramus in anima nostra per Deum et eius sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta attendere et complere et nunquam in aliquo contravenire. Actum est hoc XVlo Kalendas Augusti, anno Domini millesimo CCo nonagento quarto. Singnum: Petri de Cervaria predicti qui hec laudamus, firmamus et iuramus.

Testes huius rei sunt Raimundus de Castroaulino, Geraldus de Aleutorn, Petrus de Podio, Berengarius de Tornavels, ballistarius et Petrus Aprilis.

Signum: Stephani de Podio, notarii publici, Barchinone qui hec scribi fecit et clausit cum litteris rasis et emendatis in linea IXa ubi dicitur *quadraginta* et in linea Xa ubi dicitur *mandantes eum* die et anno quo supra.

Doc. 3 (D. 161) 24 March. 1315/1316/Original Parchment 28, 7"X46. The friars claim the two lamps left to them by Dona Esclarmonda in her the will.

[Noverint] universi quod die mercurii qua computabatur nono Kalendas Aprilis, anno Domini millesimo trecentesimo quintodecimo paulo post pulsacionem tercie in presencia mei, Petri de Turricella, notarii publici, Barchinone, auctoritate regia et [in] presencia eciam Francisci Novelli et Petri de Pistaneis

testium ad hec specialiter vocatorum, Arnaldus de Letone ut procurator sindicus sive actor religiosi et discreti viri fratris Salvatoris Egidii, prioris monasterii sive domus Sancte Marie de Monte Carmeli civitatis Barchinone et tocius conventus eiusdem obtulit et per me, dictum notarium, publice legi fecit venerabili Iasperto de Examins personaliter constituto, in platea Sancti Iacobi, Barchinone, quandam protestacionem scriptam in quadam cedula papirea cuius tenor infra sequitur:

Quaquidem protestacionem lecta incontinenti, dictus Iaspertus de Examins respondit et dixit quod in predictis contentis in dicta protestacione et aliis tangentibus dicte manumissorie erat assignatus per venerabilem vicarium Barchinone, Gueraldus de Palaciolo, iureperitus, et quod faciet in predictis quicque dictus iudex dixerit seu cognoverit fore faciendum et nichilominus petuit de dicta protestacione sibi dari transsumptum et ego, dictus notarius, respondi et dixi quod eram paratus sibi dare et tradere transsumptum cum effectu(m) si erat qui michi satisfacere de eodem. Item: eadem die predicta quasi incontinenti in presencia mei dicti notarii et Bartholomei de Plano et Raimundi de Aguilari testium ad hec specialiter vocatorum, dictus Arnaldus de Letone nomine predicto, obtulit et eciam per me supradictum notarium publice legi fecit Arnaldo de Busquets personaliter constituto in platea draperiorum Barchinone, predictam protestacionem cuius tenor inferius patet:

Quaquidem protestacionem lecta incontinenti, dictus Arnaldus de Busquets petuit de eadem copiam sibi dari et tradi et ego, dictus notarius, respondi et dixi quod eram paratus sibi dare et tradere copia de eadem si erat qui michi satisfaceret. Postque eadem die scilicet post pulsacionem completorii in presencia mea supradicti notarii et Guillermi Sabata, notarius (Ms. notarii) et Guillermi de Canadello, testium ad hec specialiter vocatorum predictus Arnaldus de Letone, nomine iamdicto, obtulit et eciam per me supradictum notarium publice legi fecit venerabili Thome Grunni personaliter constituto in platea Sancti Iacobi, Barchinone, predictam protestacionem cuius tenor infra sequitur.

Et incontinenti ipsa protestacione lecta, dictus Thome Grunni petuit de eadem copiam sibi dari et ego, dictus notarius, respondi et dixi sibi similiter quod eram paratus sibi tradere copiam de eadem si erat qui michi satisfaceret. Tenor vero predicte protestacionis talis est:

Vobis, venerabilibus Guillermo de Laceria, Thome Grunni, Arnaldo de Busquets et Iasperto de Examins, manumissoribus domine Scalarmunde Monedera, videlicet Arnaldus de Letone, procurator, sindicus sive actor prioris et conventus Sancte Marie del Carme quod venerabilis domina Scalarmunda Monedera in suo ultimo testamento legavit certos census sive censualia et viginti solidos pro anniversario predicto monasterio sive domui Sancte Marie del Carme. Et in iure est scriptum quod dominum rex legate recta v[er]a ab adita hereditate transeat ad legatarium et tenetur heres ad restitutionem fructuum perceptorum et percipiendorum. Et si heres vel locum tenens heredis distulerit legata venerabilibus locis tradere. Ita quod in judicium faciat se vocari que debet pro pena in tantundem condemnari. Incircu dictus Arnaldus, nomine predicto, requirit vos,

dictos venerabiles manumissores quod census sive censuala dicte domui et conventui legata tradatis seu tradi faciatis sicut ipsa legavit dicta domina Scalarmunda cum fructibus perceptis et percipiendis et quod assignetis pro anniversario quolibet anno faciendo dictos viginti solidos censuales alias protestatur quod in vestri defectum vocabit vos coram reverendo patre domino episcopo Barchinone vel eius delegato ad quem pertinet execucio testamentorum et ultimatarum voluntatum. Presertim de hiis que ad pias causas sunt legata et si differatis predicta legata solvere et tradere et pro predictis in iudicium faciatis vos vocari, quod a vobis petet duplum legatorum et fructuum perceptorum et percipiendorum et alia ad que teneamini de iure. Et insuper protestatur de malicia et iniuria que fieret et fit per vos si censuala legata non tradatis. Et si ipsa censuala predicto monasterio sive domui legata de facto cum de iure non possetis alienaretis vel aliquo titulo aliis personis traderetis protestatur de pena que debetur illis personis que res alienas vendunt seu alienant cum non sit dubium quod de predictis crimen comitant. Et de predictis ad eternam rei memoriam habendam petit dictus Arnaldus de Letone sibi fieri publicum instrumentum. Quaquidem protestacione lecta cuilibet predictorum manumissorum, ut predictitur, predictus Arnaldus de Letone, nomine predito, petiti de predictis sibi fieri publicum instrumentum per me notarium supradictum. Cuiquidem protestacioni predicti manumissores seu aliquis ipsorum non responderunt licet expectati fuissent per duos dies et amplius nec curaverunt de predicta protestacione recipere copiam seu transsumptum.

Acta sunt hec die et anno in prima linea contentis. Et presentibus testibus suprdictis.

Signum: Petri de Turricella, publici Barchinone notarii, auctoritate regia, qui predictis omnibus inter fuit et hec scripsit et clausit cum litteris supra positis in linea XVIIa ubi dicitur *causas* die et anno quo supra.

*Doc.4 (B.59) 30 June, 1316, Original parchment 61 cms 1 mm x 77 cms 2 mms.
Settlement of the dispute between the friars and the Church of Santa Maria del Pi,
Barcelona, concerning funeral rights.*

Noverint universi quod cum esset contencio inter venerabilem Bernardum de Sancta Eugenia, canonicum Barchinone et rectorem ecclesie Sancte Marie de Pinu, civitatis Barchinone, nomine suo et eiusdem ecclesie ex una parte et venerabilem et religiosum fratrem Salvatorem Egidii, priorem domus Sancte Marie del Carme, civitatis predicte et conventum eiusdem domus ex altera, ratione et occasione sepulturarum sive exequiarum et iuris earum parochianorum dictae ecclesie de Pinu et aliarum quarumlibet personarum sive parochianorum alterius cuicunque ecclesie ibi vel alibi ubicunque decedentum sepulturam

suam eligendum sive elige[re] volentum in dicta domo sive ecclesie Sancte Marie del Carme aut cimiterio eiusdem domus et rationi eiusdem, quod pro dictis sepulturis pie of (f)erebatur seu debebatur aut decetere deberetur seu quovis titulo eferretur sive dimitteretur cum testamento vel sine, seu in infirmitate qua decederent quandocumque et ratione eciam, et occasione confessionis seu confessionum eorundem parrochianorum vel aliorum infra limites dictae parrochia vel extra, audiendum sive recipiendo de generaliter ratione et iurium parochialium et corpororum comendatorum apud dictam domum et ratione extimacionis aliarum rerum seu iurium dictae ecclesie de Pinu sustinentorum eidem per priorem et fratres dictae domus quecumque fuissent et signa fuissent.

Verum cum super predictis partes predicte multo tempore contendissent et non possent inter se amicabiliter convenire tandem ipse partes volentes super dicta contencione finem imponi et parcere precium laboribus et expensis compromiserunt ipse partes, scilicet dictos venerabilis Bernardus de Sancta Eugenia, nomine suo et dictae ecclesie Sancte Marie de Pinu et successorum eiusdem ecclesie rector i interveniente auctoritate et consensu reverendi in Christo patris ac domini Poncii, Dei gratia episcopi Barchinone, sacriste et patroni predicte ecclesie de Pinu ex una parte; et frater Salvator Egidii predictus, prior domus antedictae Sancte Marie del Carme et conventum eiusdem domus, per se et successores suos in dicta domo ex altera, in venerabiles et discretos vires Guillermum Taraf(f)a, canonicum Barchinone et Bertrandum de Seva, iureperitum Barchinone tanquam in arbitros et arbitratores a partibus supradictis communiter electos sub pena mille solidos monete Barchinone de terno tam a parte preci adinvicem quam dictis arbitris et arbitratoribus a partibus supradictis communiter electos sub pena mille solidos monete Barchinone tanquam in arbitros et arbitratores a partibus supradictis communiter electos sub pena mille solidos monete Barchinone de terno tam a parte preci adinvicem quam dictis arbitris et arbitratoribus et notario tanquam publice persone stipulanti arbitrio illorum quorum interessent per stipulacionem promissa super omnibus actionibus, iuribus, questionibus, petitionibus et demandis, excepcionibus et defensionibus quas pars contra partem adinvicem nominibus quibus supra haberet et habere posset ac vellent contra dictis arbitris et arbitratoribus facere, proponere vel movere ratione et occasione predictorum seu alicuius eorum.

Promit[tlentes dicte partes nominibus quibus supra dictis arbitris et arbitratoribus et sibi adinvicem quod quicquid ipsi arbitri et arbitratores inter ipsas partes super predictis dicerent et pronunciarent arbitrando illud ratum et firmum perpetuo heberent, tenerent et observarent inviolabiliter sub dicta pena et sine omni appellacionis remedio cui ex certa scientia renunciarunt, dantes et concedentes predicte partes dictis arbitris et arbitratoribus licenciam et plenum posse quod super predictis possent procedere de plano sine disfugio et malicia et sine scriptis, et sine libelli oblacione cui expresse renunciarunt et sine forma ac figura tamdicti et aliqua iuris solemnitate servato iuris ordine, vel non servato, de die in diem si vellent diebus feriatis et non feriatis et procedere per

contumaciam in partem contumacem punire et dare ac tradeat pignora sive penam partis non adquiescentis dicte eorum preci adquiescenti et eciam dicere et ponere seu pronunciare omnia et quecumque verbi in eorum pronunciacione per que ipsius sentencia maiorem haberet efficaciam et roboris firmitatem. Remittentes ex pacto et eciam renunciantes dicte partes quod a sentencia dictorum arbitrorum sine arbitratori non possent recurrere de arbitrium boni iuri volentes ex pacto quare pena comissa ac soluta vel non, nichilominus maneret perpetuo pactum ratum.

Hec est sentencia quam ferrent in premissis. De cuius nostri comissione possent cognoscere ante difinitivam et post, quandocumque et iuxta cognitionem suam exequi super ea volentes eciam et condicentes inter se dict[e]s] partes quod dicti arbitri et arbitratores post sentenciam suam quandocumque possent interpretari et declarare semel et pluries si qua proferrent ad cognitionem eorum dubia vel obscuri sedictam quod hec et alia in compromisso inde facto auctoritate subscripti notarii, septimodecimo Kalendas Septembre, anno Domini millesimo trecentesimo quintodecimo, laciis continetur. Coram quibus siquidem arbitris et arbitratoribus partes predicte comparerunt et coram eis dicta venerabilis Bernardo de Sancta Eugenia verbaliter exponint quod plura corpora mortuorum scilicet Petri Arnaldi de Vilella, militis et Berengarii Formos et Petri de Torrente inter alia fuerant comendata apud priorem et fratres dicte domus que erant de parrochia dicte ecclesie Sancte Marie de Pinu que siquidem corpora comendata que fuerant sepulta in cimiterio domo predicte Sancte Marie del Carme, petebat sibi restituti dicte rector tumulanda in cimiterio dicte ecclesie Sancte Marie de Pinu tamquam matricis ecclesie predictus prior(e) rependente et dicente quod verum erat quare aliqui de parrochia de Pinu elegerant sepulturam suam apud domum predictam Sancte Marie del Carme et per ideo fuerunt ibi eorum corpora tumulata propter quod, dicebat idem prior, dicta corpora non debere tradi dicto rectori vel cimiterio ipsius ecclesie sepeliri cum ipsis fratribus ut assererunt ex privilegio et concessione Sedis Apostolice haberent liberam sepulturam.

Ad que rependebat dictus venerabilis rector de Pinu dicens quod fratres dicti ordinis non habebant liberam sepulturam de aliquibus aliis quam de fratribus eiusdem ordinis ubi haberent de eisdem iura ponita per dictum priorem liberam sepulturam et per eciam privilegium papale siquid erat non extendebat se ad alios quam ad fratres dicti ordinis et sic non obstantibus dictis per dictum priorem erant sibi tradenda corpora supradicta maximo cum iam fuerit indicatum pro dicto rectore per Arnaldum de Cumbis tunc officialem Barchinone que sentencia transivit in ire iudicatam que quidem lata fiat eciam contra privilegiam apostolicam ex parte dictorum fratrum hostensa.

Dicto vero prior dicebat quod virem venerabilem Iacobum de Lorda quondam canonicum Barchinone et rectorem dicte ecclesie Sancte Marie de Pinu ex una parte; et fratrem Raimundum de Manso sive de Narbona, priorem provincialem tunc Ispanie fratrum ordinis predicti ex altera, fieret lata quedam

sentenciam arbitralis sive composicio, septimodecimo Kalendas Octobre, anno Domini millesimo ducentesimo nonaginto quarto, et in consensum deducta per ipsas partes quam tulerant dicte Guillermo Tar(r)afa, tunc officialis domui episcopi Barchinone et dictro Bertrandus de Seva, arbitri seu arbitratoris inter dictas partes communis electi in qua continet quod sit et esset salva dicta matrici sive parochiali ecclesie canonica porcio que deberetur eidem ratione sepulture de corporibus que ex parrochia ipsius ecclesie assumerentur si contingaret in posterius fratres predictos sepulturam hebere.

Dicebat eciam idem prior quod dictae reverendo in Christo pater ac dominus Poncio, Dei gratia episcopus Barchinone, attendens, pervenientesque fratres dicti ordinis habere speciali dono, gracie a Sede Apostolica eis concesso, quare possent in eorum domibus confessiones audire ac predicare populo verbum Dei et eos qui apud eorum domos sepulturam eligerent dum modo diocesano loci in quo domus eorum constructa esset, prestaret eisdem in hiis assensum et licenciam specialem eorum corpora licite sepelire concesserit dictis priori et fratribus post sentenciam arbitralem supradictam, et licenciam et assensum prestiterant inter alia ut quoscumque fideles ad sepulturam recipere possent qui in eorum domo sepulturam eligerint sine fraude salvo alia canonica iusticia et parochiali iure tam ecclesie matriciae Sancte Marie de Pinu quam aliarum parochialium et vicinarum ecclesiarum.

Et sic dicebat dictus prior quod servata dicto rectori canonica porcione de hiis que pervenissent seu pervenirent de corporibus in dicta domo seu eius cimiterio sepultis vel pervenirent decetero de ibi sepeliendis habebant liberam sepulturam et ideo quod potuerant retinere dicta corpora iam in dicta domo tumulata et recipere alia quecumque decetero ibi eligentum sepulturam suam et percipere, et habere quicquid ratione sepulture eidem domui et fratribus eiusdem pie of(f)er(r)etur, daretur vel dimiteretur canonica porcionem tam ipsi ecclesie reservata quam dicebat illam vel similem esse quem fratres predicatorum et fratres minores dabant de consimilibus sepulturis quam canonica porcionem dicebat esse dicta prior quartam partem tamen de funeralibus.

Dictum autem rector dicebat et opponebat priori et fratribus predictis quod dicta sentencia arbitralis lata per dictos Guillermum Tarafa et Bertrandum de Seva non periudicabat sibi vel ecclesie sue predicte quare intelligebatur quod predicti prior et fratres si aliquo tempore haberent seu habere deberent sepulturam ex concessione Sedis Apostolice et non aliter. Dicebat eciam idem rector quare dictus dominus episcopus in periudicium dictae ecclesie de Pinu vel eciam aliarum ecclesiarum sue diocesis non potuerat, nec potuerat concessisse dictis priori et fratribus sepulturam de parochianis ecclesie supradicte vel eciam aliarum quod, si fecerat, erat nulla concessio ipsius domini episcopi et talis quod ex ea dicti prior et fratres non potuerant se iuvare.

Dicebat eciam idem rector quod concessio facta de sepultura per dictum dominum episcopum predictis fratribus in domo et cimiterio predictis fuerat factam et optentam surrepticie sub velamine privilegii Sedis Apostolice allegati

per ipsos fratres ipsi episcopo et in autentica forma non ostensi, per quod privilegium dicunt et dicebant ipsi fratres sepulturam liberam habere in dicta domo et eius cimiterio.

Dicebat eciam dicta rector quare idem dominus episcopus, audita ratione dicti rectoris, suspenderat ipsam suam concessionem et licenciam per litteram suam directam venerabili Berengario de Laceria et Guillermo Tarafa,, cononicis Barchinone et mandaverat in eis suspenderi quounque discussum esset ius sepulture inter ipsas partes.

Dicebat eciam idem rector quod tempore optimuerat sentenciam ab officiali Barchinone que in rem transiverat iudicatam contra ipsos fratres quare ipsi fratres non habebant nec haberent sepulturam in dicta domo ac eius cimiterio et quod esset post dictam sentenciam convenerant ipsi fratres expresse cum dicto rectore quare restituerent eidem rectori corpora supradicta comendata et quod non vertentur nec possent uti ibi sepultura nisi ex nova (Ms. nono) interpretatione vel concessione apostolica ostenderent se habere ipsam sepulturam.

Dicebat eciam idem rector quod ubi ipsi fratres haberent sepulturam in dicto loco debebant prestare canonicam porcionem ipsa matrici ecclesie de provenientibus omnibus scilicet quartam partem iuria decretalem Pape Bonifacii; et sic dicebat idem rector quod proponita et dicta per dictos priorem et fratres non erant ipsa corpora sibi tradenda et restituenda et quod dicti prior et fratres non habebant nec habere poterant sepulturam nisi domum de fratribus ipsius ordinis canonica iusticia eciam de eisdem fratribus et parochiali iure eidem ecclesie de Pinu in domibus reservata.

Item: dicebat dictus rector pro multa fuerant subtracta sibi a dicta ecclesie de Pinu nedum de hiis que iuxta tenorem dictae sententie arbitralis allegate idem prior et fratres ipsi ecclesie dare et prestare tenebant immo eciam de aliis ad ipsam ecclesiam et ad dictum rectorem eius nomine insolidum pertinentibus et specialiter hoc asserebat idem rector de quibusdam prioribus et fratribus antecessoribus dictorum prioris et fratrū in dicta domo Barchinone. Et sic petebat dictus rector ipsa sibi in ecclesie sue predicte subtracta dari, restitui et prestari.

Dicto vero prior rependendo dicebat se ignorare quod per predecessores suos fuisset dictae ecclesie de Pinu vel eius rectorii aliquid subtractum de iure suo temporibus retroactis de se ipso autem aut fratribus dictae domus nunc presentibus negabat aliquid eidem ecclesie de iure suo subtraxisse.

Dicebat enim eidem rector quare ipsi prior et fratres confessiones parochialiorum dictae ecclesie de Pinu vel aliorum, infra limitem ipsius parrochie confitentium audire non debebant nisi demum de licencia rectoris ipsius speciali et quod prior et fratres ad ipsas confessiones audiendas venire seu discurrere non debebant nisi demum de licencia speciali dicti rectoris essent ad ipsas confessiones audiendas specialiter convocati.

Dicto vero prior rependens predictis asserebat quod prior et fratres dicti ordinis nedum ex concessione funum pontificis immo ex concessione dicti

domini episcopi habebant licenciam audiendi et recipiendi confessiones ab omnium et singulis undecumque ad domum eorum concurrentibus vel confiteri ab ipsis fratribus velentibus. Dicebat eciam quod si contigeret aliquorum (Ms. aliquum) par(r)oelianum vel parrochianam dicte ecclesie de Pinu infirmari et vellent confiteri priori vel fratribus dicte domus possent licite accedere ad infirmitatem in periculo mortis sine licencia dicti rectoris vel eius locum tenens qui negabat dictus rector posse fieri sine sua licencia speciali.

Et predicta omnia que dicebat utraque pars pro se faciemus petebat sibi adiudicari. Et in hiis sibi adiudicem alteram partem condemnari et de humc que contra se proponebant adiudicem absolvit. Verum cum inter partes predictis super predictis et aliis et tangentibus coram dicte arbitrie et arbitratoribus multum altercatum, disputatum et allegatum esset hinc inde tam de iure, quam de facto, petitio super premissis sentenciam ferri predicti arbitri et arbitratores convenientes in unum pronunciaverunt super predictis in scriptis in unam sentenciam concordantes in hunc modum.

Unde nos, Guillermus Tarafa et Bertrandus de Seva arbitri et arbitratores predicti visis auditis et intellectis omnibus et singulis supradictis et instrumentis sententiis, privilegiis et aliis scriptis et aliis eciam omnibus que partes predice coram nobis tam de iure, quam de facto, verbo vel in scriptis dicere et proponere, vel ostendere, vel allegare voluerunt pro bono pacis et concordie ad bonum statum dictarum ecclesie de Pinu et sui rectoris et aliorum qui pro tempore fuerint et domus del Carme prioris et conventus et administratorum eiusdem presencium et futurorum dicimus et pronunciamus in unum concordantes quod dicti prior et fratres domus predicto Sancte Marie del Carme qui nunc sunt et qui pro tempore fuerint, habeant et habere possint in ecclesia et cimiterio dicte domus liberam sepulturam quarumlibet personarum tan parrochianorum dicte ecclesie de Pino quam aliund (sic) undecumque ibi vel alibi ubicumque accedendum sepulturam suam eligendum sive eligere valencium in dicta domo sive ecclesia aut cimiterio eiusdem domo, sine contradicione et obstaculo dicti rectoris et successorum suorum in ecclesia de Pinu rectori eiusdem, vel aliorum quorumcumque in ipsa ecclesia ministrancium de presenti vel in futurum. Et que de omnibus et singulis que pro dictis sepulturis pie oferetur aut dabitus decetere seu quovis titulo oferet legabitur sive (Ms. *sine*) dimittetur dicte domui pro sepultura vel occasione sepulture per eligentes sepulturam suam in dicta ecclesia, domo aut cimiterio seu alios quoscumque nomine et occasione ipsorum defunctorum donent dicti prior et fratres qui nunc sunt et qui protempore fuerint in dicta domo predicto rectori et successoribus eiusdem dicta ecclesia perpetuo integrerit et fideliter et sine omni fraude medietatem tam de illis que occasione sepultura oferentur quoicumque modo quam legatorum factorum per dictos eligentes sepulturam in dicta domo seu monasterio, prout ex antiqua consuetudine percipiunt ecclesie parochiales civitatis et suburbii Barchinone de parrochianis suis ab aliis ecclesiis parochialibus si ibi elegerint sepeliri et a quibusdam aliis esse religiosis domibus Barchinone, exceptis predicatoribus et minoribus

Barchinone, de omnibus illis scilicet qui tempore mortis erunt parrochiani dicti rectoris et ecclesie sue predicte.

Et predicta dicimus et ponunciamus tam de corporibus iam in dicta domo seu monasterio tumulatis seu deponitis que ibi remaneant quam ecclesia decetero imperpetuum tumulandis de dicta parrochia de Pinu assumptis seu assumendis de parrochianis vero aliarum parrochiani quarumcumque vel in corporibus ascriptis per dictos fratres de aliis parrochiis quibuscumque quartem partem sue medietatis fideliter et integrerit sine omni fraude tam de funerariis quam de legatis factis dicto domui occasione sepulture de hiis scilicet que ad manus et posse eorundem prioris et fratrum vel aliorum quorumcumque nomine ipsis prioris et clomus et fratrum seu ratione eorum pervenerint quoquo modo ratione sepulture idem prior et fratres dicto rectori ac ecclesie predicte de Pinu dare et solvere teneantur, ut predictum est.

Super confessionibus vero per dictos priorem et fratres seu aliquem eorum a parrochianis parrochie dicte ecclesie Sancte Marie de Pinu audiendis, dicimus et pronunciamus quod ipsi prior et fratres seu quivis eorum habens inter eos potestatem et licenciam confessiones audiendo possint libere et sine contradiccione dicti rectoris et successori suorum rectori dicte ecclesie vel aliorum ipsis confessiones audire et beneficium absolucionis utipendere et eis iniungere penitenciam solvere (Ms. solvinare) dum modo temporis parrochiani dicte parrochie de Pinu confitentes seu confiteri volentes concurrerint ad ipsos priorem seu fratres in dicta domo ad quos voluerint confiteri personaliter accedentes. Alius autem ipsi prior et fratres seu aliquis eorum confessiones eorum parrochianorum dicte parrochie de Pinu non audiant nec audire presumant extra domum sive monasterium Sance Marie del Carme sine expressa licencia et voluntate requisita primitus et optenta a rectore dicte ecclesie de Pinu nisi forte eidem, (Ms. iidem) parrochiani infirmantes in domibus sive domiciliis eorum dictis priori et fratribus pro confessionibus audiendis suum destinaverant nunciun specialem, recurrentes ad eorum confessiones per eos audiendas. Nam nunc in hoc causa quare fol[rs]an in mora emineret periculum confiteri volencium animabus possint ipsi prior et fratres ad tales infirmantes eos requirentes accedere pro confessionibus audiendis licencia dicti rectoris vel eius successorum minime requisita. In hiis tam nulla fraus comitatur per dictos priorem et fratres seu aliquem eorum. Intelligimus tam et declamamus quod per predictem priorem et fratres vel aliquem ex eis nulle inducciones, ortaciones, suggestiones, moniciones, suasiones, requisiciones vel fraudes comitantur seu fiant de eligende sepulturam in dicta domo seu monasterio Sancte Marie del Carme nec in legatis per confitentes faciendis nisi secundem quod de eorundem confitencium libera scilicet modo processerit voluntate.

Pronunciamus etiam sub dicta pena quod dicti fratres non possint facere possessionem extra sep(ul)t(ur)a monasterii nec recipere nubentes neque parterias, nec facere nupcias in monasterio sive domo predicta, nec aquam benedictam aspere sollempniter, nec ramos sollempniter benedire nec aliqua alia

iura parochialia exercere in monasterio predicto nec extra, sine licencia expressa rectoris dicte ecclesie.

Declaramus tamen et intelligimus quod de legatis factis, donatis vel dimissis per quoscumque eligentes sepulturam in dicta domo ac eius cimiterio pro vestibus fratrum vel libris vel operi aut fabrice ipsius domus ad mensam fratrum ipsius domus donatis dimissio vel legatis non habeat rector predictus nec sui successores in dicta ecclesia partem aliquam.

Declaramus tamen et dicimus et pronunciamus quod dicti prior et fratres dicte domo presentes et futuri nullam fraudem super predictis faciant vel comitant per se vel aliquam interponitam personam publice vel occulte, directe vel indirecte, vel aliter in confitendo, vel aliter sugerendo confitentibus et eligentibus ipsam sepulturam sugerendo eis de faciendo legata vel donaciones ad proxime predicta vel aliqua predictorum, et si fecerunt ipsi prior et fratres quod sint privati ipso facto omni eo quid fuerit dictis fratribus et domui predicte legatum datum vel dimissam quoquo modo per huiusmodi eligentem sepulturam ibidem et in odium et penam ipsorum fratrum sit plene et integre dictae ecclesie de Pinu et eius rectori iqui pro tempone fuerit adquisitum.

Item: dicimus et pronunciamus quod in emendam et satisfaccionem eorum que dicebat dictus rector sibi subtracta fuisse per dictos fratres contra componicionem sive sentenciam arbitralem predictam et pro emendo eciam et satisfaccione corporis Petri de Torrentibus et aliorum corporum in cimiterio dicte domus sepulchorum, que petebat dictus rector sibi restituit dent et solvant dicti prior et fratres predicti dicte ecclesie Sancte Marie de Pinu et eius rectori i predicte centum solidos presentis, monete de terno, et quare ipsa corpora in dicto cimiterio sepulta sint et remaneant in ipsa domo sive eius cimiterio.

Intelligimus tamen quod si presens pronunciacio nostra in aliquo posset dici vel repreni contra compositionem seu sentenciam sive pronunciacionem arbitralem iam factam et latam per nos dudum inter Iacobum de Olorda quandam rectorem dicte ecclesie de Pinu ex una parte; et priorem et fratres dicte domus ex altera, septimodecimo Kalendas Octobre, anno Domini millesino ducentesimo nonagento quarto, vel contra declaraciones per nos postea facta super dictam compositione seu sentencia arbitrali quod presens sentencia nostra non sit correctiva vel revocativa predictorum set solum declarativa et specificativa Nam ipsam sentenciam arbitralem possumus et potuimus declarare quando et quociens nobis visum est et fuit Et predicta omnia et singula uti pronunciata sunt utriusque parti adinvicem adiudicamus sub pena predicta et in hiis eas condempnamus in quantum condempnacionem sapiunt Ab aliis autem hic inde proponitis et petitis utramque partem adinvicem absolvimus in hiis de predictis que absolucionem vel condempnacionem contigere possunt. Retinemus tamen quod si presens pronunciacio nostra in aliquo esset defectiva, dubia vel obscura quod eam possimus interpretari, suplere et declarare quando et quociens inde fuerimus requisiti. Et predicta omnia et singula dicimus et pronunciamus sub pena mille solidorum in compromisso contenta que tocians comitatur quociens

contrafiat per aliquam precium predictarum et nichilominos presens pronunciacio nostra sit et remaneat perpetuo firma dicta pena comissa et soluta vel non.

Lata fuit hec sententia die Mercurii, pridie Kalendas Iulii, anno Domini millesimo trecentesimo sextodecimo, presentibus partibus supradictis, scilicet dicto venerabili Bernardo de Sancta Eugenia, rectore predicte ecclesie de Pinu ex una parte; et fratre Salvatore Egidii, priore dicte domus simul cum fratre Guillermo Torrella, ordinis supradicti ex altera. Presentibus eciam testibus Bernardo Rosselli, Berengario Januarii, Matheo de Truyars, Laurencio de Ulmo, Guillermo de Sala et Bernardo Guibalerti.

Qua siquidem sentenciam incontinenti partes predice laudaverunt, approbaverunt, ratificaverunt et confirmaverunt et promiserunt sibi ad invicem et notario infrascripto tanquam publice persone ab ipsis legittime stipulanti nomine illorum quorum interest et intererit predicta omnia et singulauti pronunciata sunt semper rata al[le]g[ato] firmia habere, tenere, complere et observare inviolabiliter et nunquam in aliquo contravenire aliquo iure, causa vel ratione sub bonorum dictarum precium omnium ipotheca.

Nos, Poncius, Dei gratis episcopus Barchinone, subscribimus.

Ego, frater Salvator, prior domus Barchinone fratrum ordinis Beate Marie de Monte Carmeli, subscribo. Ego frater Guillermus de Turriella subscribo. Ego, Guillermus Tarafa, canonicus Barchinone, arbiter predictus, subscribo.

Ego, frater Raimain Sala, subscribo. Signum fratris Iacobi Stephani. Signum: fratris Guillermi de Allurellis, fratrum laicorum dicte domus del Carme qui predictam concedimus et firmamus, presentibus testibus Bernardo Trepati, sartore, Arbitris de Ortis et Primerich de Canali.

Ego, frater Franciscus Detturi, subscribo.

Ego, frater Bonanatus Taianii, subscribo.

Ego, frater Nicolaus Ferrarrii, subscribo.

Ego frater Franciscus Ferrarrii, subscribo.

Ego frater Bonanatus de Torrente, subscribo.

Ego, frater Bernardus de Solerio, subscribo.

Signum: Bertrandi de Seva predicti predictis subscriptentis.

Ego Bernardus de Sancta Eugenia, rector ecclesie Sancte Marie de Pinu salvo in omnibus iure ecclesie predice et mes, subscribo.

Signum: Berengarii de Vallesicca, notarii publici Barchinone qui hec scribi fecit cum litteris appositis in linea duodecima ubi dicitur *sive arbitratorum* et in linea tricesima tercia ubi scribitur de Pinu et in linea trigesima quinta ubi [continetur *rependendis*] et in linea sexagesima sexta ubi habetur *dicte domus* et cum litteris rasis et emendatis in linea quadragesima quarta ubi inseritur *da* et in linea quadragesima sexta ubi legitur *de omnibus illis scilicet* et clausit die et anno prefixis.

Note: The Bishop and all the friars except the lay friars sign personally. Part of this document is only legible with great difficulty and the use of a quartz lamp.

Doc. 5 (C.46) 2 July, 1317. 53 coms 4 mm x 33 cms 5mm. Sale of a censal on houses in the Carrer de Guillem Moneder.

In Dei nomine sit omnibus manifestum quod ego, Geraldus de Palaciolo, iurisperitus, civis Barchinone, gratis et ex certa sicencia vendo vobis, venerabili Berengario de Laceria, canonico Barchinone, Bernardo Sabatella, beneficiato in sede Barchinone et Raimundo de Bossegays, rectori ecclesie de Episcopali, manumissoribus et executoribus testamenti seu ultime voluntatis Berengarii de Bossegays quondam canonici dictae sedis ementibus nomine et ad opus cuiusdam anniversarii quod Guillermus de Riaria quondam, alias vocatus Guillermus de Foxio, presbiter et beneficiatus in dicta sede instituit in eadem sede quodque mandavit quolibet anno perpetuo fieri in die obitus sui pro anima sua per rectorem altaris Sancte Agnetis constructi in dicta sede et de pecunia et bonis dicti Guillermi de Foxio que dictus Berengarius de Bossegays, manumissor testamenti ipsius Guillermi de Foxio tenebat et penes eum remanserant et eidem eciam anniversario in perpetuum per proprium, liberum et franchum alodium totum censuale duorum morabatinorum et totum dominium, faticam et quodlibet aliud ius que habeo et accipio et habere, et accipere debeo super quibusdam domibus cum orto eis contiguo et omnibus pertinenciis et iuribus suis quas Bernardus Trepati, sartor, civis Barchinone, habet in burgo civitatis Barchinone in carraria vocata Guillermi Monetarii et tenet pro Guillermo de Podio, cive Barchinone, qui eas tenet pro me et sub dominio et alodo meo ad dictum censum duorum morabatinorum. Et terminantur predicte domus ab oriente in tenedone Bartolomei Cardone, cultori; a meridie in carraria publica vocata Guillermi Monetarii; ab occidente et circio in domibus et orto Beate Marie del Carme. Et septant ad me predicta que vobis vendo racione empacionis quam inde feci a manumissoribus testamenti domine Scalarmunde uxoris Guillermi Monetarii quondam, et est sciendum quod predicti duo morabatini solvuntur et debent solvi quolibet anno in festo Sancti Michelis, per quorum quolibet sulvuntur et debent solvi novem solidos monete Barchinone de terno.

Hanc autem vendicionem facio (facio) vobis dictis manumissoribus dicti Berengarii de Bossegays quondam ementibus, ut dictum est, nomine et ad opus dicti anniversarii et eidem eciam anniversario de predictis sicut melius dici et intelligi potest ad salvamentum et bonum intellectum vestri et dicti anniversarii. Et extraho predictam que vobis nomine iamdicto vendo de iure, dominio et posse mei et meorum. Eademque in ius dominium et posse vestri nomine dicti anniversarii mitto et transfero irrevocabiliter.

Et ex causa vendicionis [con]cedo vobis nomine dicti anniversarii et eidem anniversario in perpetuum omnes acciones et omnia iura que michi competit et competere possunt et debent aliquo modo, iure, racione vel causa in predictis que vobis, nomine predicto, vendo et contra quascumque personas et res ratione eorum. Quibus actionibus et iuribus supradictis possitis vos et vestri et quos volueritis uti et experta (Ms. experra) agendo, respondendo, defendendo,

excipiendo et replicando ac omnia alia faciendo in iudicio et extra iudicium quecumque ego possem ante huiusmodi vendicionem et cessionem vel eciam postea quandocumque.

Ego, enim, facio et constituo vos, in nomine dicti anniversarii, et illum qui servicium faciet dicti anniversarii in hiis dominos et procuratores in rem propriam ipsius anniversarii. Pro precio autem predictorum que vobis, nomine quo supra vendo, dedistis et solvistis michi et confiteor me a vobis habuisse et recepisse triginta sex libris monete Barchinone de terno. Et ideo renuncio excepcioni non numerate et non solute pecunie et precii non habiti et non recepti et legi qui deceptis in dimidia et ultra dimidiati iusti precii subvenitur et doli, mali et infactum ac omni alii iuri, racioni et consuetudini contra hec repugnantibus. Dando et remittendo vobis nomine dicti anniversarii et eidem eciam anniversario perpetuo irrevocabiliter inter vivos siquid hec que vobis vendo plus valent vel possunt valere precio supradicto.

Intelligatur tamen quod ego vel mei non teneamur vobis vel dicto anniversario de eviccione predictorum que vobis nomine dicti anniversarii et eidem anniversario vendo nec ad precii restitucionem nec ad aliquod interesse ubi eciam predicta vel aliqua de predictis que vobis nomine iamdicto vendo a vobis vel a dicto anniversario evincerentur nec bona mea sint inde vobis vel dicto anniversario in aliquo obligata nisi ipsa eviccio, ratione vel occasione mei aut contra accionum meorum sequeretur. In quo causa teneat et promittendo vobis et dicto anniversario teneri de eviccione predictorum. Obligando vobis et vestris pro eviccione predictorum in causa predicto omnia bona mea, mobilia et inmobilia, habita et habenda. Obligo eciam vobis nomine dicti anniversarii et eidem eciam anniversario omnia bona que fuerunt dictae domine Scalarmunde, uxoris Guillermi Monetarii quondam, prout ea manumissores dictae domine obligaverunt michi per evicionem vendicionis quam michi fecerunt de predictis morabatinis censualibus prout in instrumento ipsius vendicionis quam vobis trado lacijs continetur.

Actum est hoc sexto nonas Iulii, anno Domini millesimo trecentesimo septuaginta decimo.

Signum: Geraldi de Palaciolo predicti qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt Guillermus de Laceria, Guillermus de Calderiis, Petrus Queralt presbiteri; Bernardus Stephani, notarii et Petrus Paschalis.

Signum: Iacobi de Folcheriis, notarii publici, Barchinone qui hec scribi fecit et clausit.

*Doc. 6 (C.175) 8 August, 1317 Original parchment 56 cms x 42 cms 7mms
Clause of Berenguer Sabater's will providing a lamp to burn in perpetuity in the Carmelite church.*

Noverint universi quod cum Berengarius Sabaterii quondam civis Barchinone in suo ultimo testamento elegerit manumissores et executores suos

videlicet vos, Bernardum Basterii, pelliparium et Berengarium Comte, cotone-
rium et Maimonum de Prato, cives Barchinone et in eodem testamento instituerit
unam lampadem que perpetuo et continue ardeat dlie noctuque in ecclesia
Sancte Marie de Carmelo, Barchinone ad honorem Dei et gloriose Beate virginis
eius matris domini nostri Iesu Christi et omnium sanctorum Dei, ob remedium
anime sue et parentum et benefactorum suorum ad cuius lampadis servicium per
manumissores suos predictos vel eorum heredes bene et sufficienter faciendum
voluerit et mandaverit quod dicti manumissores sui emerent in loco bono et
idoneo in continenti post obitum suum de bonis suis unum morabatinum
censualem annuatim et perpetuo persolvendum super aliquo feudo emphiteotico
seu possessione aliqua emphiteotica, quem morabatinum et eius laudimia et
proventus dicti manumissores sui et ipsorum heredes post eorum obitum
perciperent imperpetuum et facerent inde perpetuo et continue, bene et
sufficienter servicium lampadis supradicte; et quicquid de censu dicti morabatini
et de laudimis et proventibus superfuerit, voluerit et mandaverit quod detur et
distribuatur per dictos manumissores suos et eorum heredes, amore Dei, in
elemoninis et aliis piis causis, ut hec et plura alia in dicto testamento facto
auctoritate Iacobi de Prato, notarii publici Barchinone, quinto Idus Ianuarii, anno
Dominii millesimo trecentesimo octavo, melius et plenius continentur.

Cumque vos, dicti manumissores, voluntatem dicti defuncti adimplere
volentes, conveneratis mecum Petro de Turricella (Ms. Also Terricella), filio
quondam Iacobi de Turricella quod venderem vobis ad opus lampadis supradicte
seu servicii eiusdem censuale infrascriptum precio subscripto. Ideo ego, dictus
Petrus de Turricella, per me et meos presentes atque futuros vendo et ex causa
vendicionis concedo et trado vobis, Bernardo Basterii, Berengario Comte,
cotonerio et Maimono de Prato, manumissoribus predictis ementibus vel hanc
empcionem facientibus et recipientibus ad opus dicte lampadis et servicii
eiusdem per proprium, liberum et franchum alodium totum ipsum censuale
unius morabatini cum toto iure, dominio et fatica et quolibet alio iure eiusdem
quod per liberum et franchum alodium habeo et percipio, et habere et percipere
debeo singulis annis in festo Sancti Michaelis in et super illa pecia terre cum
vitibus in ea plantatis a *cires* (Catalan *cirers/cirerers*) et olivariis et aliis arboribus
diversorum generum quam Arcucis Criterii, cultur et civis Barchinone, habet in
territorio Barchinone apud Montem Iudaicum, subtus tallia vocata de Na Rossa
et tenet per me ad dictum censum unius morabatini et spectat ad me dictum
censuale ratione empacionis quam inde feci a Iacobo de Turricella, fratreo meo
et solventur pro dicto morabatino novem solidos Barchinone. Et terminatur dicta
pecia terre pro qua dictum censuale prestatur ab oriente in tenedone Bonanati
de Munellis alodio dicti Petri de Turricella, a meridie in tenedone d'En Tosell, ab
occiduo in tenedone d'En Ripoll, a circio in tenedone heredum d'En Coll de
Frares.

Hanc autem vendicionem facio vobis dictis manumissoribus ementibus ad
opus dicte lampadis et servicii eiusdem et eciam notario infrascripto a me

legit[time] paciscenti et recipienti pro vobis et pro omnibus aliis quorum interest et intererit de predictis omnibus et singulis pure, libere et absolute et sine omni condicione et retencione et sicut melius dici et intelligi potest ad vestrum vestrorumque et aliorum quorum intererit salvamentum et bonum intellectum. Extrahens predicta omnia et singula que vobis recipientibus nomine quo supra vendo de iure, dominio et posse mei et meorum. Eademque omnia et singula in vestrum nomine dicte lampadis et servicii eiusdem. Promittens vobis recipientibus nomine quo supra quod de predictis que vobis vendo ad opus dicte lampadis tradam vobis vel cui vos volueritis possessionem corporaliter et de facto quandocumque volueritis et inde fuero requisitus.

Et nichilominus dono vobis plenam et omnimodam potestatem quod auctoritate vestra propria et sine requisitione [Junius] (Ms. une) et alterius persone possitis de predictis que vobis vendo ad opus dicte lampadis corporalem possessionem vel quasi libere et apprehendere et ipsam apprehensam vobis licite retinere ad opus dicte lampadis et servicii eiusdem. Ego enim donec dictam possessionem, vobis tradidero vel vos eam apprehenderitis, ut est dictum, constituo me interim predicta omnia et singula que vobis vendo recipientibus ad opus predictum pro dicta lampadis et eius servicio tenere et possidere vel quasi mandans cum hoc publico instrumento vite et plure genera dicto Arbucio Criterii dictum censuale prestanti quod decetero habeat dictam lampadem et eius servicium et vos nomine ipsius lampadis et servicii eiusdem pro domino dicti censualis et de eodem vobis et aliis quorum intererint integre rependeat et satisfaciat et nullum alium dominum sive dominos in eodem admittat.

Et ex causa huius vendicionis dono et [con]cedo dicte lampadis et eius servicio et vobis recipientibus nomine eiusdem lampadis perpetuo omnia iura et omnes acciones reales et personales, utiles et directas, et alias quascumque que michi competunt et debent vel possunt competere in predictis que vobis vendo et contra quascumque personas et res ratione eorum. Quibus iuribus et actionibus meis predictis possitis vos nomine dicte lampadis uti agere, defendere, excipere, proponere et replicare et omnia alia facere in iudicio et extra quevum modum ego possem.

Ego enim facio et constituo vos in hiis nomine dicte lampadis et ipsam lampadem et alios quorum intersit dominos et procuratores in rem propriam ipsius lampadis et servicii eiusdem. Pro precio autem huius vendicionis habui et recepi a vobis de bonis dicte manumissorie decem et septem libras et quindecim solidos monete Barchinone de terno. Et ideo renuncio exceptione non numerate pecl[Junie] non recepte, et doli et legi que sub vero deceptis ultra dimidiā iusti precii et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus. Dando et remittendo vobis recipientibus nomine dicte lampadis et aliis quorum intersit siquid predicta que supra vendo plus valet vel possunt valere precio antedicto.

Insuper convenio et promitto firma et sollempni stipulacione interveniente, vobis dictis manumissoribus et notario infrascripto a me legittime stipulantibus et recipientibus pro dicta lampade et eius servicio quod predicta omnia et singula

per me superius vendita, faciam dictam lampadem et vos nomine eiusdem et alios quorum intersit habere, tenere et possidere in pace perpetuo contra omnes personas et inde dicte lampadi[s] et vobis nomine eiusdem et aliis quorum intersit semper de firma et legali eviccione teneri promit[t]o. Et si forsan aliqua vel aliique persone facerent aliquo tempore in predictis que vobis ad opus dicte lampadis vendo vel in aliqua parte eorum vel ratione seu occasione eorundem promit[t]o vobis stipulantibus et recipientibus nomine dicte lampadis quod ego incontinenti cum inde fuero requisitus opponam me defensioni dicte lampadis et vestri occasione eiusdem et in principio littis suscipiam in me onus littigil et agam et ducam causam sive causas meis propriis sumptib[us] a principio usque ad finem, et dictam lampadem et vos occasione eiusdem servabo omnino indemnes vel vos nomine quo supra et alii quorum intersit possitis si volueritis ipsam causam sive causas (Ms. causis) agere et ducere per vos ipsos vobis nomine quo supra et aliis quorum intersit super hoc eleccione servata. Remittendo vobis recipientibus nomine dicte lampadis ex pacto necessitatem denunciacions. Et si vos, nomine dicte lampadis et alii quorum intersit, elegeritis seu elegerint (Ms. alegerint) ducere et tractare ipsam causam sive causas (Ms. causis) in propria persona, promit[t]o vobis et notario infrascripto stipulantibus et recipientibus nomine dice lampadis et servicii eiusdem quod restituam et reddem vobis recipientibus nomine quo supra omnes missiones et expensas tam arcan(t)e quam area littere factas et quicquid et quantam a vobis evictum fuerit de predictis simul cum toto dampno et interesse dicte lampadis et servicii eiusdem.

Et credatur vobis nomine dicte lampadis et aliis quorum intersi[n]t super hiis plano et simplici verbo nullo alio probacionum genere requisito. Et pro hiis complendis, obligo vobis et notario infrascripto stipulantibus et recipientibus nomine dicte lampadis omnia bona mea mobilia et immobilia, habita et habenda. Et ad maiorem cautelam iuro per Deum et eius Sancta quatuor evangelia manibus meis corporaliter tacta predicta omnia et singula tenere et observare perpetuo, accendere et complere et nunquam in aliquo contravenire aliquo iure, causa vel ratione. Et hec omnia et singula facio, promitto et pacisco in manu et posse notarii infrascritpi a me legitime stipulantis et recipientis nomine dicte lampadis et aliorum quorum interest el intererit. In super dono vobis recipientibus nomine dicte lampadis fideiussorem dictum Iacobum de Turricella fratrem meum qui mecum et sine me de eviccione predictorum et de omnibus aliis et singulis supradictis dicte lampadi et vobis nomine ipsius lampadis et aliis quorum intersit tenantur.

Ego itaque Iacobus de Turricella, fideiussor predictus, susciens in me sponte hanc fideiussionem et renunciantis quantum ad hec legi dicenti quod prius co[n]ventuantur principalis quam fideiussor et beneficio minoris etatis et restitucioni in integrum et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus promitto vobis, dictis manumissoribus ementibus, stipulantibus et recipientibus ad opus dicte lampadis et servicii eiusdem sub obligacione omnium bonorum meorum mobilium et immobilium, habitorum et habendorum, teneri

dicte lampadi[s] et vobis nomine ipsius lampadis et aliis quorum intersit de evicione predictorum et de omnibus aliis et singulis supradictis vobis supra promissis cum dicto Petro de Turricella, fratre meo, et sine ipso, ut superius continetur. Et ad maiorem cautelam iuro sponte per Deum et eius Sancta quatuor evangelia manibus meis corporaliter tacta predicta omnia et singula attendere et completere, tenere et observare perpetuo et nunquam in aliquo contravenire aliquo iure, cuasa vel racione. Et hec omnia et singula facio, promitto et pacisco in manu et posse notarii infrascripti a me legitime stipulantis et recipientis nomine dicte lampadis et aliorum quorum interest et intererit. Actum est hoc sexto Idus Augusti, anno Domini millesimo trescentesimo septimodecimo. Signum: Petri de Turricella. Signum: Iacobi de Turricella fratris eius predictorum qui hec concedimus firmamus et iuramus.

Testes huius rei sunt Guillermus Sala, Iacobus de Colle, Franciscus Nagera, Arnaldus Maiafre et Franciscus Baiuli.

Signum: Iacobí de Comarmena, notarii publici Barchinone qui hec scribi fecit et clausit cum litteris suprapositis in linea nona ubi scribitur Tallia et in linea undecima ubi dicitur et aliorum quorum intererit. Die et anno prefixo.

Doc. 7. C.132 Copy of 26 April, [1318] (Year 3 of Pope John XXII's pontificate) 58 cms 9 mms x 31 cms 6 mms. Bull of Pope John XXII confirming papal protection of the Carmelite Order.

Hoc est translatum sumptum fideliter a quadam scriptura scripta in quodam registro scribanie reverendi patris in Christo et domini domini Poncii, divina providencia episcopi Barchinone, quodquidem registrum fuit confectum tempore quo Raimundus Dachs quondam notarius dicti domini episcopi, regebat scribaniam predictam quequidem scriptura videbatur esse transumptum cuiusdam privilegii de quo in ipsa scriptura fit mencio, cuius scripture tenor dinoscitur esse talis.

Hoc est translatum fideliter sumptum a quadam papali littera cum vera bulla plumbea in filo canapis pendentib[us] bullata omni vicio et suspicione carentes, cuius tenor de verbo ad verbum hic sic se habet.

Johannes, episcopus, servus servorum Dei venerabilibus fratribus Elnene, et Barchinone, ac Maiorice episcopis salutem et apostolicam benedictionem. Dilectos filios, priorem generalem ceterosque priores et fratres ordinis Beate Marie de Monte Carmeli qui in decore Sancte religionis virtutum Domino militantes et crucifigentes cum viciis et concupiscentiis carnem suam ad divine magestatis obsequia trahunt alios per exemplum infra pietatis apostolice ubera complecientes digum est, conspicimus eos congruis presidis communiri ut eo devotius quo quievus pacis famulentur actori. Cum itaque sicut ex parte dictorum prioris et fratrum fuit propositum coram nobis ipsi a non nullis qui nomen Domini in vacuu recipere non formidant diversis et gravibus iaccuris, iniuriis, violenciis et

molestiis in diversis mundi partibus extra regnum Francie affligantur nos, eorundem prioris et fratrum providere quieti et malignorum conatibus obviare volentes fraternitati vestre, per apostolical[m] scriptal[m] mandamus quatenus extra dictum regnum vos, vel duo aut unil[us] vestrum, per vos vel per alium, seu alios, eciam si sint extra oca in quibus deputati estis conservatores et iudices prefatis priori et fratribus efficacis defensionis perfidio assistentes non permittatis eosdem ab aliquibus indebite molestari vel eisdem dampna, violencias, iniurias vel molestias irrogari facturi eisdem priori et fratribus, cum ab eis vel eorum procuratoribus aut ipsorum aliquo fueritis requisiti de predictis et aliis personis qui buslibet de quibuscumque molestiis, violenciis, iniuriis atque dampnis, presentibus et futuris, in illis videlicet que iudicialem requirunt indaginem de plano sumarie sine strepitu et figura iudicii. In aliis vero prout qualitas ipsorum exegerit iusticie complementum molestatores, preseumptores et iniuratores huiusmodi necnon contradictores quoslibet et rebelles cuiuscumque dignitatis status ordinis vel condicionis exiſſerint eciam si pontificali prefulgeant dignitate quandocumque et quotienscumque expedierit per censuram ecclesiasticam appellacione remota compescendo invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis.

Non obstantibus felicis recordacionis Bonifacii pape VIII, predecessoris nostri, in quibus cavetur ne aliquis extra suam civitatem et diocesis nisi in certis exceptis casibus et in illis ultra unam dietam a fine sue diocesis ad iudicium evocetur, seu ne iudices et conservatores a sede deputati predictam extra civitatem et diocesis in quibus deputati fuerint contra quoscumque procedere sive alii vel aliis vices suas comittere aut aliquos ultra unam dietam a fine diocesis eorundem trahere presumant, seu quod de aliis quam de manifestis iniuriis et violenciis et aliis que iudicialem indaginem exigunt penis in eos si secus egerint et in id procurantes adiectis conservatores se nullatenus intromitant et tam de duabus dietis in Concilio Generali dum modo ultra terciam vel quartam dietam aliquis extra suam civitatem a diocesis auctoritate apostolica ad iudicium non trahatur, quam aliis quibuscumque constitutionibus a predecessoribus nostris romanis pontificibus, tam de iudicibus delegatis et conservatoribus quam personis ultra certum numerum ad iudicium non venendis aut aliis editis que vestre possent in hac parte iure diccionis aut potestati eiusque libero exercicio quorumlibet obviare seu si aliquibus communiter vel divisim a predicta sit Sede indulatum, quod excommunicari suspendi vel interdici seu extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de induito huiusmodi et eorum personis, locis, ordinibus et nominibus propriis mencionem et quelibet alia indulgencia dicte sedis generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam vestre iure diccionis explicatio in hac parte valeat quomodo libet impediri, et de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris litteris habenda fit (Ms. sit) mencio specialis.

Ceterum volumus et apostolica auctoritate decernimus quod quilibet vestrum persequi valeat articulum eciam per alium inchoatum quamvis idem

inchoatis nullo fuerit impedimento canonico impeditus quodque a date presencium sit vobis et unicuique vestrum in premissis omnibus et eorum singulis ceptis et non ceptis, presentibus et futuris, perpetuata potestas et iure diccio attributa ut eo vigore eaque firmitate possitis in premissis omnibus ceptis et non ceptis, presentibus et futuris, et pro predictis procedere ac si predicta omnia et singula coram vobis cepta fuissent et iure diccio vestra et cuiuslibet vestrum in predictis omnibus et singulis per citacionem vel modum alium perpetuata legit[er] existisset (Ms. extitisset) constituzione predicta super conservatoribus et alia qualibet in contrarium edita non obstanter.

Datum Avinione Vlo Kalendas Maii pontificati nostri anno tercio. Hoc privilegium fuit hic registratum de mandato dicti domini episcopi, quinto nonas octobris (Ms. octobre), anno Domini millesimo trecentesimo XXO quarto. Nos, Poncius, Dei Gratia Barchinone episcopus, hoc translatum cum suo originali fideliter examinavimus et in unum vidimus convenire et ideo huic translato sicut originali suo fides plenior adhibeatur propria manu subscriptentes auctoritatem nostram interponimus et decretum et sigillum nostrum appendi fecimus in testimonium premissorum.

Signum: Bernardi de Podio, notarii publici, reverendi in Christo patris domini domini Poncii, Dei Gratia Barchinone episcopi qui hoc translatum sumptum fideliter ab originali suo non viciato, non cancellato, nec in aliqua sui parte corrupto, sed omni suspicione carente, scribi feci et postea cum eodem originali legittime comprobatum, auctorizatumque et firmatum per dominum episcopum supradictum prout per subscriptionem ipsius domini episcopi factam appetat ac sigillo cereo appendicio eiusdem domini episcopi nichilominus communictum clausi cum supraposito in nona linea ubi dicitur suam quinto Kalendas Iunii, anno Domini millesimo CCCo tricesimo primo.

*Doc. 8 (a. 450) 8 November, 1320 Original Parchment 52 cms 3 mms. x 69 cms
Settlement of the dispute regarding the legacy of Dona Esclarmonda to the convent.*

Noverint universi quod cum controversia agitata diu extiterit inter partem prioris et conventus domus Sancte Marie de Monte Carmeli, situate in civitate Barchinone seu eius suburbio ex una parte, et venerabiles Guillermum de Laceria, Arnaldum de Buschetis et Iaspertum de Examins, manumissores et executores testamenti seu ultime voluntatis domine Scalarmunde uxoris Guillermi Monetarii quondam ex altera; super eo videlicet quod prior et conventus dicte domus Sancte Marie de Monte Carmeli dicebant quod dicta domina Scalarmunda in suo testamento predicto dimiserat ac legaverat dicte dommui et eius priori et conventui pro salute anime sue quoddam censuale trium morabatinorum quod Guillermus de Riaria et quoddam aliud censuale unius morabatini quod heredes Michelis de Riaria et quoddam aliud censuale duorum morabatinorum quod

Guillermus de Orto censualiter prestabant et prestare consueverant predicte domine Scalarmunde pro domibus et honoribus que et quos pro eadem dominam tenebant iamdicte persone superius nominate prope domum predictam Sancte Marie de Monte Carmeli cum toto iure et dominio eidem domine Scalarmunde pertinenti in predictis. Dicebant eciam dicti prior et conventus quod post obitum dicte domine Scalarmunde iamdicti Guillermus de Laceria, Arnaldus de Busquetis et Iaspertus de Examins et eorum procurator sive actor, Bernardus Boneti, fuerunt condempnati per sentenciam latam per discretum Berengarium de Laceia, canonicum Barchinone et delegacione domini episcopi Barchinone dictis priori et conventui et eorum tunc procuratori seu actori, Arnaldo de Letone, ad tradendum et deliberandum dicte domui et eius priori et conventui iamdicta censualia cum iure et dominio eorum. Propterque prior et conventus predicti petebant dicta censualia cum dominio et iure eorum sibi et dicte domui tradi cum fructibus et proventibus inde perceptis a tempore obitus circa dicte domine Scalarmunde.

Dicentes eciam dictus prior et conventus quod post obitum dicte domine confestim (Ms. confessita) requiscierant ac requiri fecerant dictos Guillermum de Laceria, Arnaldum de Busquetus et Gispertum de Examins quod predicta censualia cum eorum dominio et iure traderent dicte domui et eius priori et conventui que tunc tenebant et percipiebant, ut dixerunt dicti Guillermus de Laceria, Arnaldus de Buschetis et Gispertus de Examins, et quod dicti Guillermus de Laceria, Gispertus de Examins et Arnaldus de Buschetis predicta facere noluerunt et in mora indebita faciendi predicta fuerunt.

Ad que respondendo dicebant dicti Guillermus de Laceria, Iaspertus de Examins et Arnaldus de Buschetis quod ipse non habebant nec tenebant dicta censualia vel aliquid ex eis ut manumissores vel aliter. Dicebant eciam quod domina Sibilia de Guardia et Guillermus Monetarii supradictus, cui Guillermo Monetarii fuit uxor et heres dicta domina Scalarmunda, mandaverant de bonis suis et ordinaverant construhi et dotari in ecclesia Sancti Iohannis Ierusalomitani, Barchinone ad honorem Dei et Beati Petri quoddam altare et quod ipsa eciam domina Scalarmunda ordinaverat in suo testamento predicta fieri et compleri prout ordinata fuerant per dictum Guillermum Monetarii et dictam dominam Sibiliam de Guardia quondam, et quod domina Scalarmunda assignaverat dictum beneficium Arnaldi Sunyeril[il], presbitero et quod Berengarius Ianuarii, procurator et actor dicti Arnaldi Sunyeril[il], rectore dicti altaris, obtinuerat per sentenciam latam per discretum Geraldum de Palaciolo ex delegacione vicarii, Barchinone contra predictos manumissores dicte domine Scalarmunde quod de bonis dicte domine Scalarmunde emerent et traderent dicto altari Sancti Petri et eius rectori predicto tresdecim libras Barchinone de terno in redditibus in loco idoneo alodiali ad servicium dicta altaris et eius presbiteri et quod auctoritate dicte sentencie et de mandato eciam dicti vicarii Barchinone pro dictis tresdecim libris censualibus adiudicatis dicto rectori per dictum vicarium compulsi inter alia tradiderant et tradere habuerant dicto Berengario Ianuarii, procuratori dicti Arnaldi Sunyeril[il], quoddam censuale trium morabatinorum cum iure et dominio eorum quod Iaco-

bus Riaria, civis Barchinone, faciebat dicte domine Scalarmunde pro quibusdam domibus cum orto eis contiguo que sunt prope domum predictam Sancte Marie del Carme, et censuale unius morabatini quod faciebat eidem domine Scalarmunde Petrus Riera pro quibusdam domibus et orto eis contiguo que sunt in dicto loco. Et censuale eciam unius morabatini quod faciebat dicte domine heres Michelis de Riaria quondam pro quodam orto pariete partem concluso qui est in dicto loco.

Et sic dicebant dicti manumissiores, quod ipsi non habebant nec possidebant nec dolo desiderabant possidere morabatinos censuales petitos per dictos priorem et conventum dicendo quod predicti censualia proxime dicta que fuerunt tradita, ut est dictum, Berengario Januarii predicto, sunt et fuerunt de illis morabatinis censualibus dimissis per dictam dominam Scalarmundam dicto domui Sancte Marie del Carme et eius priori et conventui.

Dicebant eciam dicti manumissiores quod iamdictos duos morabatinos censuales petitos ex parte dicte domus et eius priori et conventui (Ms. conventus) qui dicebantur prestari censuales predicte domine Scalarmunde per Guillermum de Orto, ipsi non habebant nec possidebant, nec possiderant nec habuerunt tempore aliquo, nec sciunt nec scriberent (Ms. scriverunt) ubi sunt, nec fecerunt quominus habeant. Et sic dicebant dicti manumissiores se non teneri ad predictam petita contra eos. Dicebant eciam dicti manumissiores quod de bonis dicte manumissorie nichil habebant vel tenebant. Et sic in omni casu dicebant se non teneri ad petitam contra eos.

Converso vero, prior et conventus dicte domus dicebant quod dicti Guillermus de Laceria, Arnaldus de Busquets et Iaspertus de Examins tenebant et possidebant predictam censualia omnia vel saltim dolo desiderabant possidere ea, et sic habebant et debebant haberet ac si possiderent ipsa censualia quia dolo desiderabant possidere vel saltim possident ea. Et sic quod in earum casu tenerunt ipsa censualia omnia cum fructibus inde perceptis tradere dicti domui et eius priori et conventui de bonis manumissorie predicte vel de suis propriis bonis.

Dicti vero manumissiores contrarium dicebant, allegantes et dicentes ut supra dixerunt. Tandem partes predicte (predicte) controversie finem petitum imponi affectantes compromiserunt super predictis in venerabilem et discretum Bertrandum de Seva, iureperitum Barchinone tanquam in arbitrum et arbitratorum sub pena mille solidorum Barchinone de terno quilibet pars, scilicet frater Petrus de Sancta Maria, prior provincialis in Hispania, domus Sancte Marie de Monte Carmeli, de assensu et voluntate reverendi patris fratris Guidoni, prioris generalis dicti ordinis ex una parte. Et iamdicti Guillermus de Laceria et Iaspertus de Examins et Arnaldus de Buschets ex altera.

Sic quod quicquid ipse discretus Bertrandus de Seva diceret et pronunciaret inter partes predictas super predictis ipse partes perpetuo ratum et firmum haberent et tenerent et observarent et complerent. Quiquidem dictus discretus Bertrandus de Seva, arbiter et arbitrator predictus, visis et attentis supradictis omnibus inter alia, pronunciavat (Ms. pronunciavit) sub dicta pena ut sequitur.

Unde ego, Bertrandus de Seva, arbiter et arbitrator predictus, visis propositis

et dictis supra per partem dicte domus Sancte Marie de Monte Carmeli et eius prioris et conventus et per dictum venerabilem et religiosum fratrem Petrum de Sancta Maria, priorem provincialem Ispanie. Visis eciam responsis exceptatis et dictis supra per dictos Guillermum de Laceria, Iaspertum de Examins et Arnaldum de Buschetis, visis eciam et attentis que videnda et attendenda sunt et fuerunt in predictis et eis diligenter examinatis iuxta posse partibus iamdictis scilicet dicto religioso fratri Petro de Sancta Maria, priore Ispanie iamdicto et fratre Berengario de Mora nunc priore dicte domus Sancte Marie situate in suburbio civitatis Barchinone ex una parte, et dictis Arnaldo de Busquetis, Gisperto de Examins et Bernardo de Garrigosa, procuratore[s] ad hoc constituto per dictum Guillermum de Laceria ex altera coram meli constitutis ac per me pronunciari petentibus super predictis, habito colloquio pluries cum partibus predictis, arbitrando pronuncio et dico sub pena iamdicta mille solidorum Barchinone quod iamdicti venerabiles Guillermus de Laceria, Gispertus de Examins et Arnaldus de Busquets dent et tradant precise et tradere et dare habeant dicte domui Sancte Marie del Carme situate in suburbio civitatis predicte, Barchinone, et eius priori et conventui, duos morabatinos censuales cum toto dominio et iure eorum alodiali de supradictis tribus morabatinis censualibus quos supradictus Iacobus de Riaria vel eius predecessores prestabant et prestare tenebantur censuales dicte domine Scalarmunde quandam pro domibus et orto eis contiguo cum pertinenciis suis quas et quem dictus Iacobus de Riaria vel eius predecessores tenebant et tenuerunt ad dictum censem trium morabatinorum pro dicta domina Scalarmunda et sub dominio et alodio eiusdem domine Scalarmunde prope dictam domum Sancte Marie del Carme, Barchinone, illos scilicet morabatinos censuales de predictis tribus morabatinis censualibus qui sunt prope dictam domum Sancte Marie et ad latus eius sive parietum ecclesie antique dicte domus et quod fiat divisio, si non est facta, de dictis tribus morabatinis censualibus de pagesia et aliis iuribus eorum et quod factis tribus partibus de dictis tribus morabatinis et eorum pagesia et iuribus habeant dicte domus, Sancte Marie, et eius prior et conventus duas partes in dominio alodiali eorum de dictis tribus morabatinis illas scilicet duas partes sive duos morabatinos censuales cum eorum pagesia et iuribus que sunt propinquiores dicte domui sive ecclesie antique dicte domus.

Salvo tamen dicto Iacobo de Riaria iure pagesie sue sive emphiteotici iuris sui cui non intendo derogari per meam sentenciam. Salvo tamen quod dicta domus Sance Marie habeat dictos duos morabatinos censuales, ut est dictum, et ius et dominium eorum alodiale tamen in pagesia quam in aliis. Dico eciam et pronuncio sub pena et forma iamdictis quod Guillermus de Laceria, Arnaldus de Busquets et Iaspertus de Examins tradant et deliberent precise dictos duos morabatinos censuales cum iure et dominio eorum dicte domui Sancte Marie et eius priori et conventui. Sic quod non liberent a predictis nec possint liberari prestando precium, valorem vel extimacionem eorum dicte domui vel interesse dicte domui (Ms. domus) Sancte Marie immo precisely ipsos duos morabatinos cum iure eorum habeant emere vel per quemcumque alium titulum iustum

habere potuerint et recuperare a dicto altari Sancti Petri, situato in dicta ecclesia Sancti Iohannis Ierusalomitani, Barchinone et ab eius rectore sic quod dominium alodiale dictorum duorum morabatinorum transferant et transferre habeant dicti Guillermus de Laceria, Arnaldus de Busquetis et Iaspertus de Examins in dictam domum Sancte Marie del Carme et eius priorem et conventum tale quale habebat dicta domina Scalarmunda in dictis duobus morabatinis censualibus et eorum pagesiis et iuribus. Et quod predicta omnia faciant et (et) habeant facere et complere integre et indilata iamdicti Guillermus de Laceria, Arnaldus de Busquets et Iaspertus de Examins a festo nativitatis domini proxime venturo usque ad unum annum continue post subsequentem, habendo et recuperando dictos duos morabatinos censuales cum iure eorum per titulum empcionis aut cambii, vel per alium titulum iustum a dicto altari et eius rectore, de bonis dictae manumissorie vel de suis propriis bonis et dent et tradant ipsos duos morabatinos censuales cum iure et dominio alodiali dictae domui et eius priori et conventui usque ad dictum terminum, ut est dictum.

Et in supradictis omnibus dictum Guillermum de Laceria licet absentem et dictum Bernardum de Garrigosa eius procuratorem presentem et dictos Arnaldum de Busquets et Iaspertum de Examins presentes; dicto fratri Petro de Sancta Maria, priori provinciali predicto et dicto fratri Berengario de Mora, priori dictae domus, presentibus et eidem domui et eius conventui sub pena et forma iandictis condempno. Ab aliis vero omnibus propositis dictis et petitis supra ex parte et nomine dictae domus Sancte Marie et eius conventus dictum Guillermum de Laceria licet absentem et dictum Bernardum de Garrigosa eius procuratorem presentem et dictos Arnaldum de Busquets et Iaspertum de Examins presentes, sub pena et forma iandictis absolvo.

Hec dico et pronuncio sub forma predicta salvo tamen et excepto quod non intendo per hanc meam pronunciacionem seu sentenciam preiudicium fieri vel generari quin super aliis omnibus in hac sentenciam expresse non comprehensis. Dicti manumissores dictae domine Scalarmunde possint agere et conveniri super factis bonis et negotiis et iuribus dictae manumissorie et ipsam manumissoriam et ipsos manumissores ut manumissores tangentibus hac mea sentencia arbitrali non obstante. Salvo tamen et excepto quod prior et conventus dictae domus Sancte Marie de Monte Carmeli vel aliquis eorum nomine non possint movere vel facere amodo aliquam questionem, petitionem vel demandam dictis Guillermo de Laceria, Arnaldo de Busquets et Iasperto de Examins vel eorum alteri et manumissoribus dictae domine Scalarmunde vel proprio nomine vel aliter de supranominatis morabatinis censualibus per dictam dominam Scalarmundam, ut est dictum, supra dimissis et legatis dictae domui Sancte Marie et eius priori et conventui nisi de iamdictis duobus morabatinis censualibus alodialibus supra in hac mea sentencia adjudicatis cum eorum iuribus et pertinentiis dictae domui et eius priori et conventui de iamdictis tribus morabatinis censualibus quos dictus Iacobus de Raria vel eius predecessores prestabant et prestiterunt dictae domine Scalarmunde, ut est supra dictum.

Dico eciam et pronuncio sub pena et forma iamdictis quod rescriptum apostolicum obtentum ex parte dicte domus et eius prioris et conventus super predictis a Sede Apostolica contra dictos manumissiores sit cassum et vanum et quod tradatur de presenti dictis Guillermo de Laceria, Arnaldo de Busquetis et Iasperto de Examins per dictos priores et quod prior et conventus dicte domus vel aliquis eorum nomine non utantur, nec possint in dicto rescripto apostolico contra dictos Guillermum de Laceria, Arnaldum de Busquets et Iaspertum de Examins vel eorum bona.

Hec dico et pronuncio reservata michi potestate corrigendi, declarandi et interpretandi hanc meam sentenciam seu pronunciaciōnem quando et quociens michi videatur et requisitus extitero per dictas partes vel alteram earum. Lata et lecta fuit per dictum discretum Bertrandum de Seva hec sentencia sive pronunciacio die sabbati quo intitulabatur sexto Idus Novembre anno Domini, millesimo trescentesimo vicesimo. Presentibus partibus predictis, scilicet fratre Petro de Sancta Maria, priori provinciali Ispanie et fratre Berengario de Mora, priori domus seu conventus ordinis Sancte Marie de Monte Carmeli, situati in suburbio civitatis Barchinone ex una parte; et Arnaldo de Busquets, Gisperto de Examins et Bernardo de Garrigosa, procuratore dicti Guillermi de Laceria ex altera. Presentibus eciam testibus fratre Galcerando de Cleriana, preposito maiori Sancti Cucuphatis vallene, Petro de Roseto iureperito, Bernardo de Castro, Arnaldo Clavelli et Iacobo Masele.

Quamquidem sentenciam seu pronunciaciōnem incontinenti dicte partes laudaverunt, approbaverunt ac eciam emologaverunt. Et promiserunt eam complere et tenere ac eciam observare, et contra ea in aliquo non venire aliquo iure, causa vel ratione. Presentibus testibus supradictis. Et nichilominus supradicti priores incontinenti iuxta supradictam pronunciaciōnem seu sentenciam tradiderunt supradictum rescriptum apostolicum ad quod tradendum et restituendum condempnati fuerunt dictis Arnaldo de Buschetis et Gisperto de Examins. Quoquidem rescriptum apostolicum recepit et secum aspectavit dictus Gispertus de Examins nomine suo proprio et dictorum Guillermi de Laceria et Arnaldi de Buschetis conmanumissoribus suis.

Signum: Bertrandi de Seva predicti predictis subscriptis.

Signum: Petri de Turricella, publici Barchinone notarii auctoritate regia, qui predictis una cum testibus suprānominati interfuit et hec scripsit et clausit cum litteris suprapositis in linea tercia ubi scribitur *quod Guillermus de Raria* in linea septimadecima ubi dicitur *posse derant* nec et cum litteris rasis et emendatis in linea XIIa ubi scribitur *libras* et in linea XXXa tercia ubi dicitur *dictos* et in linea quadragesima septima ubi scribitur *corrīgendi*, de die et anno quo supra.

Doc. 9 (C. 109) 21 December, 1321 Original Parchment 27cms.3 mms.x 40 cms 8mms. The friars receive a censal of two morabatins in franc alou on property adjoining the convent.

Noverint universi quod die qua computabatur duodecima Kalendas Ianuarii, anno Domino millesimo trecentesimo vecisimo primo. In presencia mei Laurencii de Canalibus, scriptoris iurati sub Bernardo de Villarubia, notario publico Barchinone et in presencia eciam testium subscriptorum ad hec specialiter vocatorum; Arnaldus de Busquetis senior, draperius et Iaspertus de Xamins, cives Barchinone, nomine suo proprio et nomine Guillermi de Laceria, civis eiusdem civitatis absentis, tradiderunt religioso fratri Berengario de Mora, priori domus Sancte Marie de Monte Carmeli, Barchinone recipienti nomine ipsius domus et conventus eiusdem possessionem corporalem seu quasi illorum duorum morabatinorum censualium cum dominio et aliis iuribus suis quos dicti Guillermus de Laceria, Arnaldus de Buschetis et Iaspertus de Xamins, ratione empacionis quam inde fecerant ab Arnaldo Sunierii, rectore illius presbiteratus quem domina Sibilia de Guardia quondam instituit seu mandavit institui ad altare[m]l Sancti Petri constructum in capella domus Sancti Iohannis Ierusalomitane, Barchinone, habebant et accipiebant et habere et accipere debebant super duabus partibus adherentibus parietibus ecclesie antique predicte domus Sancte Marie de Monte Carmeli quarundam scilicet domorum et orti et pertinenciarum suarum quas Iacobus Riera ad censem trium morabatinorum habebat et tenebat per presbiteratum predictum, et sub dominio et aledio eiusdem quasque consueverat tenere per dominam Scalarmundam, uxorem Guillermi Monetarii quondam, et sub dominio et aledio ipsius in suburbio Barchinone iuxta ortum dicte domus Sancte Marie.

Quiquidem Guillermus de Laceria, Arnaldus de Buschetis et Iaspertus de Xamins habebant et accipiebant dictos duos morabatinos censuales super predictis duabus partibus predictarum domorum et orti factis scilicet tribus partibus de ipsis domibus et orto. Quosquidem duos morabatinos censuales cum dominio et aliis iuribus eorundem dicti Guillermus de Laceria. Arnaldus de Buschetis et Iaspertus de Xamins dederant, assignaverant et concesserant dicte domui Sancte Marie de Monte Carmeli et dicto priori et conventui suo nomine eiusdem in perpetuum et per franchum alodium, prout de ipsa donacione, assignacione et concessione melius et plenius appareat per instrumentum publicum inde factum per notarium supradictum die et anno subscriptis. Supradictam autem possessionem tradiderunt sibi hoc modo quod induxerunt eum intra predictas duas partes predictarum domorum et orti. Et significantes predictam donacionem, assignacionem et concessionem Elicsendi, uxori dicti Iacobi Riera dixerunt et mandaverunt eidem quod significaret predicta dicto marito suo et quod sibi ex parte eorum diceret et mandaret quod decetero haberet et teneret predictam domum Sancte Marie pro dominila directa predictarum duarum [partum] precium predictarum domorum et orti.

Et quod eidem domui et priori et conventui ipsius, nomine eiusdem, responderet et satisfaceret decetero de predictis duobus morabatinis censualibus et de dominio et aliis iuribus eorundem de quibus dictis Guillermo de Laceria, Arnaldo de Buschetis et Iasperto de Xamins respondere et satisfacere tenebantur ac eciam teneretur. Et predicta Elicsendis acceptavit dictum mandatum. Et nichilominus nomine dicti mariti sui et de mandato dictorum Arnaldi de Buschetis et Iasperti de Xamins quod nomine suo et dicti Guillermi de Laceria sibi fecerunt, tradidit et solvit dicto priori unum denarium de censu predicto. Et de premissis petuit et rogavit dictus prior publicum sibi fieri instrumentum.

Acta sunt hec die et anno predictis in prima linea contentis presentibus scilicet testibus Bernardo de Castello, Francisco de Buschetis et Francisco Simonis.

Signum Bernardi de Villarubia, notarii publici, Barchinone qui hec scribi fecit et clausit.

Doc. 10 (C. 105) 12 July, 1329 Original Parchment 33 cms x 33 cms 2mms Romea, wife of Bonanati Busquets, concedes gives a property, situated near the Carmelite convent, in emphiteosis to Elisenda, daughter of Ferrer de Coma d'Albi.

Sit omnibus notum quod ego, Romia, uxor Bonanati Buscheti, agricole civis Barchinone, de consilio assensu et voluntate dicti Bonanati Buscheti, mariti mei, dono et stabilio sive in emphiteosim concedo vobis Eligsendi, filie Ferrarri de Coma d'Albi quondam, et vestris et progenitori atque posteritati vestre perpetuo ad bene meliorandum, habendum et tenendum omniisque tempore in pace possidendum quodam operatorium meum cum retrocurrali eiusdem et cum solis et supraponitis, introitibus, exitibus, pertinenciis et iuribus suis de illo scilicet honore meo qui consuevit teneri per dominam Scalarmundam, uxorem Guillermi Monetarii quodam et sub dominio et alodio eiusdem in suburbio civitatis Barchinone satis prope domum Sancte Marie del Carme, Barchinone apud locum vocatum de Tapiis. Et nunc dictus honor tenetur pro altare Sancti Petri constructum in ecclesia hospitalis Sancti Iohannis Ierusalomitani, Barchinone et sub dominio et alodio dicti altaris et rectoris eiusdem. Cui honori predicto dictum altare et rector eiusdem successerunt et in possessione predicti honoris inducti fuerunt post sentenciam videlicet arbitralem latam per dominum regem et episcopum Valentinum inter civitatem Barchinone ex una parte; et ecclesiam Sedis eiusdem civitatis ex altera, super laudimiis eiusdem civitatis et territorii ipsius.

Et terminatur dictum operatorium cum retrocurrali eiusdem ex una parte in carraria publica, et ex alia parte in tenedone sive operatorio Michaelis Gamundi parietibus communibus. Et ex alia parte in residuo honore meo. Et ex alia parte in tenedone dicte domus Sancte Marie del Carme iamdictam itaque operatorium cum retrocurrali eiusdem et cum solis et supraponitis, introitibus, exitibus, pertinenciis et iuribus suis, vos et vestri[s] et progenies atque posteritas vestra

perpetuo habeatis, tenetis et possideatis, pacifice et quiete. In hunc videlicet modum quod pro censu dicti operatorii et retrocurralis eiusdem et pertinenciarum suarum et tocius melioramenti quod ibi vos et vestri[s] feceritis, detis et solvatis, vos et vestri[s] michi et meis perpetuo a primo venturo festo Sancti Bartholomei ad unum annum primum venturm et deinde qualibet anno in eodem festo unum morabatinum bonum Alfonsinum auri fini et poderis recti. Dando et solvendo pro dicto morabatino novem solidos bone monete Barchinone perpetue de terno secundem constitutionem factam per dominum regem super morabatinis censualibus in Barchinona; in hiis autem non proclametis neque faciatis vos et vestri[s] alium dominilum nisi tam me et meos et dictum altare[m] Sancti Petri et rectorem eiusdem.

Liceatque vobis et vestris post dies triginta ex quo in me et meis et in dicto altari et rectore eiusdem faticam inveneritis presentem adquisitioni cum omni melioramento quod ibi vos et vestri[s] feceritis vendere vel impignerare sive alienare vestro consimili et vestrorum. Salvo tamen semper in predicto operatorio et retrocurrali eiusdem et pertinenciis suis quod teneo pro dicto altari et rectore eiusdem et sub dominio et aldio suo censu, iure et dominio et fatica triginta dierum mei et meorum. Et salvo eciam semper causa in predicto operatorio et retrocurrali eiusdem et pertinenciis hiis quam super residuo honore meo predicto censu, iure et dominio et fatica triginta dierum dicti altaris et rectoris eiusdem. Est tamen certum quod pro laudimio predictorum non datur nec debet dari dicto rectori nisi tantum quantum laicis est dari assuetum in civitate Barchinone pro laudimio pro hiis autem donacione et stabilicione habui et recepi a vobis et confiteor me a vobis habuisse et recepisse quinquaginta solidos monete Barchinone perpetue de terno predicte. In quibus renuncio excepcioni non numerate pec(c)unie.

Insuper convenio et promit[lo] vobis quod presentem adquisitionem cum omni melioramento quod ibi vos et vestri [s] feceritis faciam vos et vestros tenere, habere et possidere in pace perpetuo contra omnes personas. Et pro hiis omnibus complendis ac firmiter attendendis obligo vobis et vestris omnia bona mea mobilia et inmobilia, tam habita quam habenda.

Actum est hoc quarto Idus Iulii, anno Domini MoCCC Co vicesimo quinto. Signa Romie predicte, uxoris Bonanati Buscheti que hec laudo, concedo et firmo. Signum: Bonanati Buscheti, mariti eiusdem Romie qui hiis consencio et ea firmo.

Testes huius rei sunt Guillermus de Ruvira et Petrus de Conamines, cives Barchinone.

Ego, Berengarius Ianuarii, presbiter ac procurator Arnaldi Su[n]tierii, rectoris dicti altaris Sancti Petri constructi in dicta ecclesia hospitalis Sancti Iohannis subscribo, salvo iure dicti altaris in omnibus.

Signum: Iacobi Sabaterii, notarii publici, Barchinone. Qui hec scribi fecit et clausit die et anno quo supra.

*Doc. 11 (C 115) 5 October, 1334 Original parchment, 31 cms x 43 cms 4mms.
Francesc de Camos, as heir to his brother, Guillermo's estate, arranges for a lamp
to burn in perpetuity in the Carmelite church..*

Sit omnibus manifestum quod ego, Franciscus de Camos, filius Guillermi de Camos, mercatoris et civis Barchinone, heres universalis Guillermi de Camos, mercatoris et civis Barchinone, heres universalis Guillermi de Camos quondam mercatoris et civis Barcinone, fratris mei cum beneficio inventarii, confiteor et recognosco vobis Berengario de Capellatis, Guillermo de Camos, patri meo predicto et Bernardo Ferrarii de Podio, manumissoribus et executoribus una mecum testamenti seu ultime voluntatis dicti Guillermi de Camos quod cum ipse Guillermus in dicto suo ultimo testamento ad honorem et gloriam omnipotentis domini nostri Ihesu Christi et gloriose virginis Marie, matris eius et ob remedium anime sue instituerit in ecclesia Beate Marie de Monte Carmelo, civitatis Barchinone, unam lampadem que perpetuo die noctuque ardeat coram altari Beate Marie ipsius ecclesie, et pro servicio ipsius lampadis voluerit, ordinaverit et mandaverit quod dicti manumissiores sui de crescentis quinquaginta libras quas pro anima sua accepit, emerent unum morabatinum censualem per liberum et franchum alodium in loco tuto, idoneo et seculo, disponens, ordinans et mandans quod heres suus quicunque esset, exigeret, haberet et acciperet dictum morabatinum censualem cum iure et dominio eiusdem et faceret servicium ipsius lampadis ita quod faceret ardere dictam lampadem continue. Et firmaret racionem dominii in omnibus instrumentis vendicionum et aliarum alienacionum que fient de honore seu honoribus pro quibus dictum censuale[m], prestaretur et haberet et acciperet laudimia inde provenientia ad omnes suas voluntates inde libere faciendas prout in dicto testamento quod Iacobus de Comarmena, notarius infrascriptus, scribi fecit et clausit octavo Idus Decembre, anno domini millesimo trecentesimo tricesimo secundo, laciis et plenius continetur.

Vos, dicti manumissiores, pium propositum dicti testatoris adimplere et vosmet ipsos, de huiusmodi fidei comisso exonerare volentes de dictis crescentis quinquaginta libras simul mecum emistis ad opus servicii dicte lampadis a Bernardo Burgueti, filii Bernardi Marqueti, civis Barchinone et domine Sibilie, uxoris eius, precio sexdecim librarum et quindecim solidorum monete Barchinone de terro per liberum et franchum alodium unum morabatinum censualem cum toto directo dominio et fatica et quolibet alio iure pro rata eiusdem morabatini de illis videlicet duabus morabatinis censualibus cum dominio et aliis iuribus eiusdem quos dictum Bernardus Burgueti per liberum et franchum alodium habebat et accipiebat et habere et accipere debebat singulis annis in festo Sancti Michelis super quibusdam dominibus cum omnibus suis edificiis et cum introitibus et exitibus ac omnibus aliis pertinenciis et iuribus earundem quas Felicius de Plano, aventurerius, civis Barchinone et Bonanata, uxor eiusdem, habent et possident in burgo civitatis Barchinone apud Curiam Comitalem quasque tenebant per eundem Bernardum Burgueti ad dictum censum duorum morabatinorum et sub

dominio et alodio suo. Prout de ipsa empcione plene constat per publicum instrumentum inde factum auctoritate Romei Ca Batella, notarii publici, Barchinone, octavo Idus Augusti, anno infrascripto, et quem morabatinum cum iure et dominio, fatica et quolibet alio iure michi tradidistis sub tali videlicet pacto et condicione quod ego et mei iuxta ordinacionem dicti testamenti exigamus, habeamus et percipiamus perpetuo dictum censuale[m] unius morabatini et quod faciamus servicium dicte lampadis.

Qua propter ego, dictus Franciscus de Camos, cupiens adimplere predictam ut teneor ex certa sciencia per me et omnes heredes meos, convenio et promit[lo] vobis, Berengario de Capellatis, Guillermo de Camos et Bernardo Ferrarii de Podio, manumissoribus antedictis et vobis, notario infrascripto, a me legitime stipulanti, paciscenti et recipienti pro vobis et omnibus aliis quorum interest quod ego et heredes mei de dicto morabatino in quantum suficiat et quandiu subsistat et exigi et haberi possit, faciemus servicium dicte lampadis iuxta voluntatem et ordinacionem dicti defuncti sine omni dampno et missione vestri et dicte manumissorie. Et pro predictis omnibus et singulis complendis et firmiter attendendis, obligo (vobis et) vobis, notario infrascripto tanquam publice persone a me legitime stipulanti et recipienti pro personis quarum interest et intererit omnia bona mea, mobilia et immobilia habita et habenda. Renuncians quantum ad hec ex certa sciencia omni iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus.

Actum est hoc tercio Nonas Octobre, anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo quarto.

Signum: Francisci de Camos predicti qui hec laudo, concedo et firmo.

Testes huius rei sunt Romeus de Riaria, prel[ib]iter et Franciscus Fusterii.

Signum: Iacobi de Comarmena, notarii publici Barchinone qui hec scribi feci et clausit cum litteris rasis et emendatis in linea decima ubi scribitur *unum morabatinum censualem cum toto directo dominio*. Die et anno per supra.

Doc. 12 (C. 103) 21 October, 1336 Original parchment 23 cms x 43 cms. Guillem de Puig acknowledges receipt of £21 from the sale of a censal.

Sit omnibus manifestum quod ego, Guillermus de Podio civis Barchinone ex certa sciencia, confiteor et recognosco vobis, Bartholomeo (Ms. Bertholomeu) de Villafranca, civilis] dicte civitatis quod muneravistis et solvistis michi bene et plenarie ad mei voluntatem omnes illas viginti una libras monete Barchinone de terno quas michi dare promisistis et tenebamini pro precio vendicionis quam vobis et vestris et quibus velitis perpetuo feci, de toto ipso censuali quatuor morabatinorum et eciam de firma fatica, dominio et alio quolibet iure eiusdem que ego habebam et recipiebam et vos, nunc ratione empcionis vestre infrascripte, habetis et recipitis super toto ipso honore sive tenedone, domorum cum orto qui ibi est et cum omnibus aliis suis pertinenciis et iuribus quem Iacobus Trepatici, notarii, civis Barchinone habebat et tenebat pro me, et nunc ratione dicte

empcionis vestre habet et tenet per vos, sub dominio et alodio altaris Sancte Agnetis in Sede Barchinone, constructi in burgo Barchinone, infra tenedonem mansi qui fuit Guillermi Monetarii, et in carraria que dicitur Guillermi Monetarii, et satis prope domum Sancte Marie de Carmelo supra locum antiquitus vocatum "Caput de Tipes". De quoquidem honore sive tenedone domorum aliquam partem tenent aliue persone pro dicto Iacobo Trepati et residuum aliam partem tenet ipse Iacobus Trepati nondum stabilitam prout hec et alia in instrumento dicte vendicionis quod factam est in posse Raimundi de Avinione, notarii subscripti, Kalendas Octobre, anno infrascripto, plenius continentur unde renunciando quantum ad hec ex certa sciencia, excepcioni non numerate et non solute pecunie et doli, mali et infactum accioni et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus. Facio vobis et vestris de predictis viginti una libras que sunt preedium dicte vendicionis michi ratione predicta, ut predictitur, traditis et solutis bonum finem perpetuum et pactum de non petendo.

Actum est hoc duodecimo Kalendas Noverembre, anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo sexto.

Signum: Guillermi de Podio predicti qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt Iacobus de Canali, Raimundus Mir et Berengarius Riarie.

Signum: Iohannis Salati, regia auctoritate notarii publici Barchinone, tenentis scripturas scribanie Raimundi de Avinione quondam, tenent sui ex ordinacione inde facta per eundem qui hoc instrumentum repertum notatum in quodam capibrevio seu protocollo notularum seu rogationem (Ms. rogatonum) scribanie dicti Raimundi de Avinione quondam firmatumque sub die et anno predictis iuxta ipsius notule seriem auctoritate venerabilis vicarii Barchinone in hanc formam publicam redigens scribi fecit et clausit tercio Idus Augusti, anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo septimo.

Doc. 13 (C.131) 19. February, 1338/1339/ Original parchment 22cms 6mms x 51 cms 5 mms. Sale of a censal to Jaume de Rovira on property belonging to the Carmelites.

[Noverint universi quod die domenica qua computabatur Kalendas Marcii, anno Domini] millesimo trecentesimo tricesimo octavo in presencia mei, Bernardi Guillermi de Villarubia, auctoritate regia notarii publici, Barchinone et in presencia eciam [Raimundi de Rippa, cursori honorum Petrus de Busquetis et Raimundi Vendrelli scriptori, civi Barchinone t] estium ad hec specialiter vocatorum. Felicius Riarie, civis Barchinone, tradidit Iacobo de Ruvira, civi eiusdem civitatis, possessionem corporalem seu quare totius censualis quatuor morabatinorum [dominium et ius que habebat] et tenebat per dictum Felicium Riarie sub dominio scilicet et alodio domus Sancte Marie de Monte Carmeli, Barchinone in burgo civitatis Barchinone, in vico nominato del Carme supra et satis prope [dict]am dom[um de Sancte Marie] de Monte Carmeli.

Quodquidem censuale predictum cum dominio et alio iure suo dictus Felicius Riarie vendiderat dicto Iacobo de Ruvira et suis et quibus ipse velit perpetuo prout de ipsa vendicione melius et plenius appetet per instrumentum publicum inde factum per me, notarium supradictum, quartodecimo Kalendas Februarii, anno predicto. Predictam quoque possessionem sibi tradidit in hunc modum quod accepit ipsum per manum et indixit eum in domibus supradictis. Et significans dictam vendicionem dicto Petro de Busquetis ibidem presenti dixit et mandavit eidem quod decetero haberet et teneret dictum Iacobum de Ruvira pro domin[ilo] predictarum domorum sibique responderet et satisfacet decetero de censuali predicto et de dominio et alio iure suo.

Et dictus Petrus de Busquetis acceptavit dictum mandatum. Et nichilominus dedit et solvit dicto Iacobo de Ruvira duos denarios monete Barchinonensem de terno in solutum pro rata census predicti. Et de predictis petiti et rogavit dictus Iacobus de Ruvira fieri sibi publicum instrumentum per me notarium supradictum. Acta sunt hec die et anno predictis supra in prima linea contentis presentibus scilicet, ut predictitur, me dicto notario et testibus supradictis.

Signum mei Bernardi Guillermi de Villarubia, auctoritate regia notarii publici Barchinone qui rogatus premissis ut supra continetur interfui una cum testibus supradictis et hec scribi feci et clausi.

Doc. 14 (C.100) 19 February, 1338/1339] 22 cms 9mms x 39 cms 1mm Feliu Riera acknowledges payment received for the censal which Jaume de Riera held on a property belonging to the convent.

Sit omnibus manifestum quod ego, Felicius Riarie, civis Barchinone, filius Iacobi Riarie quondam civis eiusdem civitatis, confiteor et recognosco vobis, Iacobo de Ruvira de domo domini regis civil[s] dicte civitatis quod solvistis michi bene et plenarie ad meam voluntatem viginti sex libras et octo solidos monete Barchinone de terno, pro quibus vendidi vobis et vestris et quibus velitis perpetuo censuale quatuor morabatinorum dominium et ius que ego habebam et accipiebam et habere et accipere debebam in perpetuum super quibusdam domibus cum retrocurrali et orto eis contiguis et pertinenciis suis quas Petrus de Busquetis, civis dicte civitatis, ad censum predictum habebat et tenebat per me sub dominio scilicet et alodio domus Sancte Marie de Monte Carmeli, (Barchinone) in burgo civitatis Barchinone in vico vocato del Carma supra et satis prope dictam domum Sancte Marie de Monte Carmeli prout de ipsa vendicione melius et plenius appetet per instrumentum publicum inde factum per notarium infrascriptum predictas quoque viginti sex libras et octo solidos solvistis michi hoc modo quod pro me et de mandato meo solvistis laudimium dicte domui Sancte Marie de Monte Carmeli de dicto precio competens. Et residuum dedistis et solvistis michi numerando. Et ideo renunciando excepcioni non numerate et non solute pecunie et doli, mali et actioni infactum et omni alii iuri, racioni et consuetudini contra hec

repugnantibus, facio vobis et vestris de predictis viginti sex libris et octo solidis bunum et perpetuum, finem et pactum de ulterius non petendo. Sicut melius dici potest et intelligi ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum. Promit[tl]ens vobis quod nunquam convenientiam nec conveniri faciam vos nec vestros super predictis viginti sex libris et octo solidis nec super aliqua parte seu quantitate ipsarum nec racione vel occasione earum in iudicio vel extra iudicium.

Actum est hoc Kalendas Marcii, anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo octavo. Signum: Felicis Riarie predicti qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt Raimundus de Rippa, cursor honorum Petrus de Busquetis, et Raimundus Vendrelli, scriptor cives Barchinone.

Signum: Bernardi Guillermi de Villarubia, auctoritate regia notarii publici, Barchinone qui hec scribi feci et clausit. Cum litteris rasis et emendatis in linea octava ubi dicitur *tens*.

Doc. 15 (B. 369) 28 March, 1340 Original Parchment 57 cms 2 mms x 57 cms 7mms Two minors, Guillermo de Bages and his sister, Francesca, sell property in Barcelona.

In nomine Domini, noverint universi quod ego, Guillermo de Bagis et ego, Francisca, soror eiusdem, filii Guillermi de Bagis, cabaterii (sic) quondam civis Barchinone et domine Romie quondam que fuit uxor eiusdem, non dolo induci nec metu compulsi, nec errore lapsi, sed bono animo et spontanea voluntate et ex certa sciencia. Vendimus vobis, magistro Petro de Fonte, phisico et cirurgico, civi dicte civitatis et vestris et quibus velitis perpetuo, quasdam domos meas cum operatorio et cum retrocurrali et omnibus pertinenciis et iuribus suis quas communiter et pro indiviso habemus et possidemus ac tenemus per discretos Bernardum de Villarubia et Bernardum Guillermum de Villarubia, eius filium, notarios, cives dicte civitate et sub dominio et alodo eorundem in burgo civitate Barchinone apud locum qui dicitur Curia Comitalis. Et terminanter predicte domus ab oriente in carraria publica que dicitur Curia Comitalis, a meridie in tenedone Guillermi Magistri, civis Barchinone et parieti in tenedone Petri de Orto, civis eiusdem civitatis; ab occidente et circio in tenedone Raimundi de Curtibus, civis dicte civitatis.

Hanc itaque vendicionem facimus vobis, docto magistro Petro de Fonte et vestris et quibus velitis perpetuo sicut melius dici potest et intelligi ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum. Et extrahimus predicta que vobis vendimus de iure, dominio et posse nostri et nostrorum. Eademque in vestrum vestrorumque ius, dominium et posse mittimus et transferimus irrevocabiliter pleno iure ad habendum, tenendum omnique tempore pacifice possidendum et ad omnem vestram vestrorumque voluntatem inde libere faciendam sine contradictione et impredimento nostri et nostrorum et alterius cuiuscumque persone.

Et promittimus (vobis) tradere vobis possessionem corporalem predictorum

que vobis vendimus et in ipsa possessione vos et vestros facere pociores. Preterea, ex causa vendicionis, damus et cedimus ac mandamus vobis et vestris et quibus velitis perpetuo, omnia iura omnesque acciones reales et personales, utiles et directas, ordinarias et extraordinarias et mixtas et alias quascumque novis competentes et competere debentes in predictis que vobis vendimus et contra quascumque personas in quibuscumque bonis ratione eorum et exercicium eciam nostrum ipsarum accionum et iurum. Quibus accionibus et iuribus ac exercicio supradictis possitis vos et vestri et quos volueritis uti et experiri agendo, defendendo, excipiendo et replicando et omnia alia faciendo in iudicio et extra iudicium quecumque et quemadmodum nos poteramus ante huiusmodi vendicionem et cessionem et possemus nunc et eciam postea quandocumque.

Nos enim facimus et constituimus vos in hiis dominum et procuratorem in rem vestram propriam ad faciendum inde vestre libitum voluntatis. Salvis tamen semper in predictis et super predictis que vobis vendimus censem, iure et domino ac fatica triginta dierum dictorum Bernardi de Villarubia et Bernardi Guillermi de Villarubia et suorum. Qui census est quatuor morabatini boni Alfonsini auri fini et ponderis recti annuatim solvendi in festo Sancti Iohannis mensis Iunii. Pro quorum quatuor morabatinorum quolibet solventur et debent solvi novem solidos monete Barchinone de terno. Et ideo gratis et ex certa sciencia renunciamus excepcioni non numerate et non solute pecunie et precii non habiti et non recepti et legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur excepcioni et doli, mali et infactum accioni et omni alii iuri, rationi et consuetidini contra hec repugnantibus. Donantes et remittentes vobis et vestris et quibus velitis perpetuo gratis et ex certa sciencia irrevocabiliter inter vivos quitquid predicta que vobis vendimus plus valent vel possunt valere precio supradicto.

Insuper convenimus et promittimus vobis quod predicta que vobis vendimus faciemus vos et vestros et quos volueritis habere, tenere et possidere in pace perpetuo contra omnes personas. Et quod tenebimus vobis et vestris et quibus velitis semper de eviccione eorum. Et si forsitan aliqua persona moveret vel faceret contra vos vel vestros aliquo tempore aliquam questionem, petitionem vel demandam, lititem vel controversiam, de iure vel de facto, in iudicio vel extra iudicium, in predictis que vobis vendimus vel ratione aut occasione eorum gratis et ex certa sciencia, convenimus et promittimus vobis quod in continent cum inde fuerimus requisiti opponemus nos defensioni vestre et vestrorum. Et quod respondebimus et satisfaciemus pro vobis et vestris cuilibet querelanti. Et quod in principio littis suscipiemus in nos onus litigii. Et quod agemus et ducemus causam seu causas nostris propriis sumptibus et expensis a principio usque ad finem. Vel vos et vestri[s], si volueritis, possitis ipsam causam seu causas agere et ducere per vos ipsos. Et hoc sit in eleccione vestri[s] et vestrurum. Nos enim remittimus vobis et vestris gratis et ex certa sciencia, et ex pacto necessitatem denunciacionis. Et si vos vel vestri[s] elegeritis ipsam causam seu causas agere et (et) ducere per vos ipsos gratis et ex certa sciencia, convenimus et promittimus vobis quod restituemus et solvemus vobis et vestris ad

vestram voluntatem omnes expensas que circa littem vel littes, et extra littem seu littes, fient et quitquid et quantum a vobis et vestris evictum fuerit cum omni scilicet dampno et interesse que inde vos et vestri[s] feceritis aut sustainueritis quoquomodo sive obtaineatis in causa seu causis sive etiam succumbatis. Et quod super predictis omnibus et singulis, servabimus vos et vestros penitus sine dampno. Et credatur vobis et vestris super ipsis expensis, dampnis et interesse pleno et simplici verbo nullo alio probacionum genere requisito. Et pro hiis complendis et attendis et tenendis et observandis, obligamus vobis et vestris omnia bona nostra, mobilia et inmobilia, habita et habenda. Et ut predicta maior gaudeant firmitate quia minores sumus viginti quinque annis maiores tamen scilicet.

Ego, dictus Guillermo, decem et octo annis, et ego, dicta Francisca, tresdecim annis, non vi nec dolo sed sponte iuramus per dominum Deum et eius Sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta, predicta attendere et completere, et tenere et observare, et in aliquo non contrafacere vel venire, racione vel occasione minoris etatis nec aliquo iure, causa vel eciam racione.

Hec igitur omnia supradicta et singula facimus, paciscimur et promittimus nos, dicti Guillermo de Bagiis et Francisca, soror eiusdem, vobis dicto magistro Petro de Fonte necnon, et vobis notario infrascripto tanquam publice persone pro eodem magistro Petro de Fonte et pro aliis eciam personis quarum interest et intererit recipienti et paciscenti ac etiam legittime stipulanti.

Actum est hoc Barchinone quinto Kalendas Aprilis, anno Domino millesimo trecentesimo quadragesimo.

Signum: Guillermo de Bagiis predicti qui hec laudo, firmo et iuro. Testes huius rei sunt Petrus Provincialis, civis Barchinone, Arnaldus Cami de villa Cervarie, Guillermo de Fabricis et Franciscus de Podiolo, scriptores Barchinone.

Signum: Francisci de Rubi, notarii publici, Martorelli pro Petro de Canalibus, rectore ecclesie dicti loci in cuius manu et posse Francisca predicta hoc instrumentum et contenta in eo firmavit, iuravit pridie Kalendas Aprilis, anno quo supra, presentibus testibus Berengario de Naguia, Guillermo de Palacio, presbitero et Antonio Geraldii.

Signum: Bernardi de Villarubia predicti qui hec laudo et firmo racione dominii salvo iure meo.

Signum mei Bernardi Guillermi de Villarubia predicti qui hec laudo et firmo racione dominii salvo iure mei et meorum in omnibus.

Signum: Bernardi de Podio auctoritate regia notarii publici Barchinone qui hoc instrumentum recepit ipsumque firmatum et iuratum in posse suo per dictum Guillermo de Bagiis in mundum redigi fecit. Et postea firmatum et iuratum per dictam Franciscam in posse Francisci de Rubi, notarii publici, Martorelli pro Petro de Canalibus, rectore ecclesie dicti loci prout per subscripcionem eiusdem notarium supra factam appetat *et intelligi*. Et in linea tercima ubi dicitur clausit. Cum litteris apponitis in linea quinta ubi dicitur *excepioni*. Et in linea vicesimaquarta ubi dicitur *magistro*. Et rasis et emendatis in dicta linea

terciademica ubi dicitur *precii non habiti et non*. Et in secunda linea huius clasure ubi dicitur *sub*. Et in tercia linea huius clasure ubi dicitur *et*.

(*On the dorso Cartes veyles dels morabatins los quals lo monestir del Carme compraren den G. Pujol especieri*).

Doc. 16 (B.74) 14 June, 1346 Original parchment 60 cms x 64 cms 9 mms Sale by Jaume de Rovira of a censal held by Pere de Busquets on property belonging to and adjoining the convent.

In nomine Domini, noverint universi quod ego, Iacobus de Ruvira, de domo domini regis, civis Barchinone, filius Guillermi de Ruvira quondam civis eiusdem civitatis, gratis et ex certa sciencia vendo et titulo vendicionis concedo, absolvō et difinio vobis venerabili Berengario Taxerii, priori conventus fratrum domus Barchinone, ordinis Beate Marie de Monte Carmeli ementi nomine et ad opus ipsius domus et conventus eiusdem, et ipsi eciam domui et conventui eiusdem perpetuo totum ipsum censuale quatuor morabatinorum annis singulis perpetuo solvendarum de quibus solvitur medietas in festo Sancti Iohannis mensis Iunii et altera medietas in festo Sancti Michaelis et totum dominium et omne aliud ius que ego habeo et accipio, et habere et accipere debeo, super quibusdam dominibus cum retrocurralli et orto eis contiguo et cum arboribus diversorum generum et aliis suis pertinenciis quas Petrus de Busquetis, civis dicte civitatis ad censum predictum habet et tenet per me sub dominio scilicet et alodio dicti vestri conventus sive domus Sancte Marie de Monte Carmeli, Barchinone in burgo civitatis Barchinone, in vico nominato *del Carma* supra et satis prope dicta domum Sancte Marie de Monte Carmeli pro quorum morabatinorum quolibet solventur et debent solvi novem solidos monete Barchinone de terno secundem constitutionem et ordinacionem a domino rege factam super solutionem morabatinorum censualium Barchinone.

Et terminantur predicte domus cum orto et suis pertinenciis ab oriente in tenedone Guillermi Riaria a meridie in dicto vico nominato *del Carma*: ab occidente in tenedone Raimundi Roura; a circio in quadam carraria que non transit que ibi est que aperit in vico vocato *d'En Moneder* per quam eciam carrariam habetur accessus ad ortum dicte domus Sancte Marie de Monte Carmeli. Et est sciendum quod predicta que vobis vendo competitunt ad me ratione mee proprie empacionis quam inde feci a Felicio Riarie, civis Barchinone, cum publico instrumento inde facto auctoritate Bernardi Guillermi de Villarubia, auctoritate regia notarii publici Barchinone, quartodecimo Kalendas Febrero, anno Domini millesimo trecentesimo octavo. Est eciam sciendum quod hec que vobis vendo, absolvō et dificio ad annum censum unius morabatini annuatim solvendi in festo Sancti Michaelis ad dictam rationem novem solidorum monete Barchinone, tenebam per vos, nomine predicti conventus sive domus ut per laicam et privatam personam et sub dominio et alodio vestro.

Hanc itaque vendicionem, absolucionem et difinicionem facio vobis ementi nomine et ad opus dicte domus et eius conventus et ipsi eciam domui et eius conventui perpetuo sicut melius dici potest et intelligi ad vestri et dicti conventus salvamentum et bonum eciam intellectum. Et extraho predicta que vobis vendo, absolvo et difinio de iure, dominio et posse mei et meorum. Eademque omnia et singula in ius, dominium et posse dicte domus et eius conventus et vestri nomine eorundem mitto, et transfero irrevocabiliter pleno iure ad habendum et tenendum omnique tempore pacifice possidendum et ad omnem vestram et dicti conventus voluntatem inde libere faciendam sine contradiccione et impedimento mei et meorum et alterius cuiuscumque persone.

Et promitto vobis tradere vobis vel cui volueritis recipientibus nomine et ad opus dicte domus et eius conventus possessionem corporalem seu quasi predictorum que vobis et dicte domui et eius conventui vendo, absolvo et difinio et in ea vos et dictam domum et eius conventum facere pociores. Preterea ex causa huius vendicionis dono, cedo et mando dicte domui et conventui eiusdem et vobis nomine eorundem perpetuo omnia iura omnesque acciones, reales et personales, utiles et directas, ordinarias et extraordinarias atque mixtas et alias quaslibet que et quas ego habeo et habere possum ac debeo queque michi competunt et competere possunt ac debent in predictis que vobis vendo, absolvo et difinio et contra quascumque personas et res ratione et occasione eorum. Quibus iuribus et actionibus supradictis possitis vos et dictus conventus ac quos vos volueritis nomine dicte domus et eius conventus uteri et experiri agendo scilicet et respondendo, defendendo, excipiendo et replicando et omnia alia in iudicio et extra iudicium faciendo quemcumque et quemadmodum ego poteram ante huiusmodi vendicionem, absolucionem, difinicionem et cessionem et possem nunc et eciam postea quandocumque.

Ego enim facio et constituo vos, dictum priorem nomine dicte domus et eius conventus et ipsum conventum et suos in hiis dominos et procuratores ut in rem vestram propriam et dicte domus et eius conventus ad faciendum inde vestras in omnibus libere voluntates pro precio vero predictorum que vobis vendo, absolvo et difinio dedistis et solvistis michi, et confiteor me a vobis seu pro vobis habuisse et recepisse viginti duas libras monete Barchinone de terno de quoquidem precio Francischus Fusterii, notarius, Arnaldus Guanserii et Iacobus de Sobramunt, partexerii, civis Barchinone, manumissores et executores testamenti seu ultime voluntatis Bernardi de Portella quondam molerii, civis dicte civitatis michi dederunt et solverunt pro vobis decem et septem libras insolutum et satisfaccionem decem et septem librarum quas ipsi manumissores dare et solvere tenebantur facta avinencia inter vos et ipsos in emptione unius morabatini censualis que per franchum alodium emere tenebantur iuxta voluntatem et ordinacionem dicti Bernardi de Portella quondam in loco idoneo et seculo de illis scilicet sexaginta libris predice monete quas ipse Bernardus de Portella quondam accepit pro anima sua in suo ultimo testamento; et cum dictus morabatinus esset emptus tenebantur ipsi manumissores ipsum morabatinum

dare et assignare dicte domui Sancte Marie de Monte Carmeli et priori et conventui eiusdem de quo seu pro quo morabatino ipsi prior et conventus facerent anno quolibet perpetuo unum anniversarium pro anima dicti Bernardi de Portella in ecclesia ipsius domus die scilicet qua corpus ipsius Bernardi de Portella fuit traditum sepulture ut in testamento dicti Bernardi de Portella laciis et plenius continentur. Et cum melius et utilius sit dicte domui et eius conventui et vobis nomine eorundem ratione dicti anniversarii habere et recipere anno quolibet dictos quatuor morabatinos quos vobis et ipsis domui et conventui vendo, absolvo et difinio et qui amodo erunt franchum alodium ipsius domus et eius conventus quam habere et recipere anno quolibet dictum morabatinum solum quem dicti manumissores pro dicto anniversario dicte domui et conventui eiusdem emere tenebantur. Ideo de voluntate ipsorum manumissorum convertistis dictas decem et septem libras in venditione presenti quam vobis et dictis domui et conventui facio de dictis quatuor morabatinis. Qua propterea renuncio excepcioni peccunie predicte non numerate et non solute et precii predicti non habiti et non recepti per modum predictum et legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur et excepcioni de dolo, malo et infactum accioni et omni alii iuri, racioni et consuetudini contra hec repugnantibus.

Dando et remittendo vobis et dictis domui et conventui perpetuo donacione irrevocabili inter vivos siquid predicta que vobis et dictis domui et conventui vendo, absolvo et difinio plus modo valent seu a modo valuerint precio supradicto. Preterea confiteor et in veritate recognosco vobis quod predicta que vobis et dictis domui et conventui vendo, absolvo et difinio vendideram iam Raimundo Regalis, mercatori civi Barchinone pro tanto precio quantum est precium supradictum et cum instrumentum ipsius vendicionis in mundum redactum fuisset vobis prenominato venerabili priori presentatum vos infra triginta dies fatice vestre prout licitum vobis fuit retinuistis vobis predicta ratione fatice.

Insuper convenio et promitto vobis quod predicta que vobis et dictis domui et conventui vendo, absolvo et difinio simul cum omnibus suis melioramentis faciam vos et dieta domum et eius conventum habere, tenere et possidere in pace perpetua (Ms. perpetuo) o contra omnes personas et quod tenebor vobis et dictis domui et conventui semper de firma et legali eviccione eorum. Et si forsitan aliqua persona faceret, proponeret vel moveret contra vos vel dictam domum et eius conventum aliquo tempore aliquam questionem, petitionem vel demandam, littem vel controversiam, de iure vel de facto aut aliter in iudicio vel extra iudicium in predictis que vobis et dictis domui et eius conventui vendo, absolvo et difinio vel ratione aut occasione eorum.

Convenio et promitto vobis quod incontinenti cum inde fuerit requisitus opponam me defensioni vestre et dicte domus et ipsius conventus et quod respondebo et satisfaciam pro vobis et dictis domo et conventu cuilibet querelanti et quod in principio littis suscipiam in me onus littigi et quod agam et ducam ipsam causam seu(s) causas meis propriis sumptibus et expensis a principio usque ad finem, vel vos aut vestri si volueritis possitis ipsam causam seu causas

agere et ducere per vos ipsos et hoc sit in eleccione vestri et vestrorum. Ego enim remitto vobis et dictis domui et conventus eiusdem ex pacto necessitatem denunciacionis. Et si vos vel dicta domus aut eius conventus eligeritis ipsam causam seu causas agere et ducere per vos ipsos, convenio et promitto vobis quod restituam et solvam vobis et dictis domui et conventui ad vestram voluntatem indilates omnes expensas et missiones que circa littem et lites et extra littem et lites fient et quicquid et quantum a vobis et a dictis domo et conventu evictu fuerit simul cum toto dampno et interesse que facietis aut sustinebitis quoquo modo sive obtineatis in causam seu causas sive eciam subcumbatis et quod super predictis omnibus et singulis servabo vos et dictam domum et eius conventum penitus sine dampno.

Et credatur vobis et dicto conventui et successoribus vestris in dicto prioratu super ipsis missionibus, dampnis (dampnisi) et interesse plano et simplici verbo nullo alio probacionum genere requisito. Pro predictis igitur omnibus et singulis sit complendis et firmiter attendendis, tenendis et observandis, obligo vobis et dicte domui et conventui eiusdem omnia bona mea, mobilia et inmobilia, habita et habenda. Et ut predicta omnia et singula maiori gaudeant firmitate, iuro sponte per dominum Deum et eius Sancta quatuor evangelia manibus meis corporaliter tacta predicta omnia et singula attendere firmiter et complere et in aliquo non contrafacere nec venire aliquo modo iure, causa vel eciam ratione. Preterea ut de premissis omnibus et singulis a me vobis supra premissis vobis et dictis domui et conventui diligencius cautum sit, dono vobis et ipsis domui et conventui fideiussorem Nicholaum de Ruvira, fratrem meum qui mecum et sine me teneatur vobis et vestris de predictis omnibus et singulis a me vobis suprapremissis. Eaque omnia et singula supradicta mecum et sine me vobis et vestris col[m]pleat et attendat et compleret attendi faciat prout melius et plenius superius continentur.

Ego, igitur, Nicholaus de Ruvira, fideiussor predictus, suscipiens in me sponte hanc fideiussionem convenio et promitto vobis, dictis venerabili priori et conventui quod, cum dicto Iacobo de Ruvira, fratre mee, principali venditore et eciam sine eo, tenebor vobis et vestris de evicione predictorum et de omnibus aliis et singulis ab eodem fratre meo vobis supra premissis. Eaque omnia et singula supradicta cum dicto Iacobo, fratre mee et eciam sine eo, vobis (vobis) et vestris complebo et attendam et compleri et attendi faciam prout melius et plenius superius continentur. Et pro hiis complendis et firmiter attendendis, tenendis et observandis, obligo vobis et dictis domui et conventui omnia bona mea mobilia et inmobilia, habita et habenda. Renuncians quantum ad hec cuilibet legi sive iuri dicenti quod prius conveniatur principalis quodam fideiussor et consuetudini Barchinone qua excusantur fideiussores a solvendo, tenendo curiam per annum, et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus. Et ut predicta maiori gaudeant firmitate iuro sponte per dominum Deum et eius Sancta quatuor evangelia manibus meis corporaliter tacta predicta attendere et complere, tenere et observare et in aliquo non contrafacere nec venire aliquo modo iure, causa vel eciam ratione.

Ad hec ego, Constancia, uxor dicti Iacobi Ruvira, venditoris laudans, approbans, ratificans et confirmans vobis dicto venerabili fratri Berengario, priori dicte domus et conventui eiusdem domus et suis predictam vendicionem quam dictus maritus meus fecit vobis et dictis domui et conventui perpetuo de predicto censuali quatuor morabatinarorum et de toto dominio et alio iure eorum; et obligationem eciam quam idem maritus meus fecit vobis et dicte domui et eius conventui de omnibus bonis suis pro eviccione dicte vendicionis et omnia alia et singula supradicta et eisdem vendicioni et obligationi expresse consciens prout melius et plenius superius continentur.

Convenio et promitto vobis, dictis venerabili priori et conventui dicte domus, quod non movebo vel faciam nec inferam contra vos vel vestros aliquo tempore aliquam questionem, petitionem vel demandam, littem vel controversiam de iure, vel de facto, aut aliter in iudicio vel extra iudicium, in predictis per vos emptis nec in aliqua parte ipsorum, nec ratione vel occasione eorum, nec consencionam eciam inferenti, nec contra predicta[m] vel aliqua de predictis veniam, ratione dotis mee vel sponsaliciai mei nec ratione iure ipotecharum mearum, nec ex quantumque aliqua alia ratione, iure seu causa.

Ego enim cerciorata de iure meo, sciens et asserens omnia bona dicti mariti mei esse michi obligata et ipothecata pro dote mea et sponsalicio meo, renuncio quantum ad hec ipsi doti mee et sponsalicio meo et iuri ipothecarum mearum que vobis et vestris quantum ad predicta[m] remitto et beneficio velleiani senatus consulti in favorem mulierum introducto et autentice que incipit «siqua mulier», codice ad velleianum. Et ut predicta omnia et singula maiori gaudeant firmitate, iuro sponte per dominum Deum et eius Sancta quatuor evangelia manibus meis corporaliter tacta, predicta tenere et observare et in aliquo non contrafacere nec venire iure aliquo, ratione vel causa.

Hec igitur omnia et singula supradicta prout superius continentur facimus, paciscimur, convenimus et promittimus nos, dicti Iacobus de Ruvira, Nicholaus de Ruvira eius frater et Constancia, uxor dicti Iacobi, per nos et omnes heredes et successores nostros quoscumque scilicet nostrum quilibet a se dicta vobis dicto venerabili priori et dictis domui et eius conventui neconon et notario eciam infrascripto tanquam publice persone pro vobis et pro personis omnibus quarum intersit et intererit recipienti et paciscenti ac eciam ligit[ti]me stipulanti.

Actum est hoc Barchinone octavodecimo Kalendas Iulii, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo sexto.

Signum: Iacobi de Ruvira principalis.

Signum: Nicholai de Ruvira eius fratris, fideiussoris.

Signum: Constancie, uxor dicti Iacobi de Ruvira, predictorum qui hec laudamus, firmamus et iuramus.

Testes huius rei sunt Iacobus de Scientes, Francischus Fusterii, notarii et Matheus de Vallo, cives Barchinone.

Signum: Raimundi Vendrelli, auctoritate regia notarii publici Barchinone qui hec scribi fecit et clausit. Cum litteris emendando in raso positis in linea decima

ubi corrigitur *do*. Et in linea tricesima octava ubi emendantur *atten*. Et cum litteris apponitis in linea quadragesima quinta ubi continetur *predictam vendicacionem quam dictus maritus meus fecit vobis et dictis domui et conventui*.

Doc. 17 (C. 99) 14 June, 1346 Original parchment 22 cms 7 mms x 34 cms 2 mms. Jaume de Rovira acknowledges receipt of payment of a censal on property he owns next to the convent.

Noverint universi quod ego, Iacobus de Ruvira, de domo domini regis, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis, venerabili fratri Berengario Taxerii, priori domus seu conventus fratrum Sancte Marie de Monte Carmeli, Barchinone quod solvistis michi bene et plenarie ad meam voluntatem illas omnes viginti duas libras monete Barchinone de terno pro quarum precio ego vendidi, absolvi et difinui vobis et vestris et quibus velitis perpetuo, ementi nomine et ad opus dicti conventus totum ipsum censuale quatuor morabatinorum annis singulis perpetuo solvendarum. De quibus solvitur mediatas in festo Sancti Iohannis mensis Iunii et altera mediatas in festo Sancti Michelis et totum dominium et omni aliud ius que ego habebam et accipiebam et habere et accipere debebam super quibusdam domibus cum retrocurrali et orto eis contiguo, et cum arboribus diversorum generum et aliis suis pertinenciis quas Petrus de Buschetis, civis dicte civitatis, ad censum predictum habebat et tenebat per me sub dominio scilicet et alodio dicte domus Sancte Marie de Monte Carmelo, (Barchinone) in burgo civitatis Barchinone, in vico nominato *del Carma* supra et satis prope dictam domum Sancte Marie de Monte Carmeli, prout de ipsa vendicione, absolucione et difinicione melius et plenius appetet serie instrumenti publici inde facti per notarium infrascriptum die et anno subscriptis.

Predictam vero solutionem dictarum viginti duarum librarum fecistis michi hoc modo quod de ipsis de voluntate mea retinuistis vobis duas libras quatuor solidos que vobis competierunt pro laudimio dicte vendicionis. Et totum residuum pro vobis et nomine vestro dedit et solvit michi in pec(c)unia numerando in presencia notarium et testium subscriptorum Franciscus Fusterii, notarii civis Barchinone, manumissor et executor una cum Arnaldo Guanserii et Iacobo de Sobramunt parceriorum testamenti seu ultime voluntatis Bernardi de Portella quondam molerii, civis dicte civitatis. Et ideo quare de predictis omnibus viginti duabus libris a vobis bene contentus sum ad omnem meam voluntatem, renunciando excepcioni pec(c)unie predicte non numerate et non solute et dolim, mali et infactum accioni et omni alii iuri, racioni et consuetudini contra hec repugnantibus. Facio vobis et vestris de predictis omnibus viginti duabus libris per vos michi, ut predictetur, per solutis apocham et bonum ac perpetuum finem et pactum de ulterius non petendo vallantum stipulacione sollempni in posse videlicet vestri notarii infrascripti tanquam publice persone propredicto priore et conventu atque pro omnibus aliis eciam personis quarum intersit et intererit recipientis et paciscentis ac eciam legittime stipulantis.

Actum est hoc Barchinone, octavodecimo Kalendas Iulii, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo sexto.

Signum: Iacobi de Rovira predicti qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt Franciscus Fusterii et Iacobus de Senites, notarii, Petrus de Solerio et Bernardus Oliverii, cives Barchinone.

Signum: Raimundi Vendrelli, auctoritate regia notarii publici, Barchinone qui hec scribi fecit et clausit.

*Doc. 18(C. 104) 16 May. 1347 Original Parchment 27 cms 1 mm x 36 cms 4 mms.
Sale of censal to the Carmelites on a property adjoining their convent.*

Noverint universi quod cum Iacobus de Ruvira de domo domini regis, civis Barchinone, vendiderit et ex causa vendicionis concederit, absolverit et disfuerit venerabili fratri Berengario Taxerii, priori domus seu conventus fratrum Sancte Marie de Monte Carmeli, Barchinone, ementi nomine et ad opus ipsius domus et conventus eiusdem et ipsi eciam domum et conventui eiusdem perpetuo totum ipsum censuale quatuor morabatinorum annis singulis perpetuo solvendorum. De quibus solvitur mediatis in festo Sancti Iohannis mensis Iunii et altera mediatis in festo Sancti Michelis et totum dominium et omne aliud ius que ipse Iacobus de Ruvira habebat et accipiebat, et habere et accipere debebat, super quibusdam domibus cum retrocurrali et orto eis contiguo et cum arboribus diversorum generum et aliis suis pertinenciis quas Petrus de Buschetis, civis dicte civitatis ad censum predictum habet et tenet per ipsum Iacobum de Ruvira sub dominio scilicet et aladio dicti conventus sive domus Sancte Marie de Monte Carmeli.

Et in contrarium dicte vendicionis fuerit actum initum et in pactum expressum deductum quod ipse Iacobus de Ruvira traderet dicto priori recipienti nomine et ad opus dicte domus et conventus eiusdem possessionem corporalem et quasi predictorum sibi, ut predictitur, vendiditor. Prout de ipsa venditione, absolucione et disfinitione melius et plenius apparet per instrumentum publicum inde factum per me dictum notarium octavodecimo Kalendas Iulii, anno subscripto. Idcirco die qua computabatur septimodecimo Kalendas Iulii, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo sexto in presencia mei, Raimundi Vendrelli, auctoritate regia notarii publici, Barchinone et in presencia eciam Francisci Fusterii et Iacobi de S(c)intes notariorum, Petri de Solerio et Bernardi Oliverii, civium Barchinone, testium ad hec specialiter vocatorum prenominatus Iacobus de Rovira tradidit possessionem corporalem seu quasi iamdicto venerabili fratri Berengario Taxerii recipienti nomine et ad opus dicte domus et conventus eiusdem de toto predicto censuali quatuor morabatinorum et omni dominio et alio iure ipsorum in hunc modum, videlicet quod dictus Iacobus de Ruvira stans intus dictas domos accepit dictum fratrem Berengarium Taxerii per manus et introduxit eum intus dictas domos et dictus prior expulit seu eiessit dictum

Iacobum de dictis domibus ipso priore in sua possessione interius remanente et protestante quod non solum re set eciam animo possidebat et intendebat possidere predictam sibi vendita, ut est dictum.

Item: eadem diem paululum post predictam in presencia mei dicti notarii et dictorum Francisci Fusterii et Iacobi de Sintes notariorum, testium ad hec specialiter vocatorum, dictus Iacobus de Ruvira notificando supradictam vendicionem dicto Petro de Buschetis personaliter adiuncto in platea Sancti Iacobi Barchinone dixit et mandavit eidem quod de cetero de dicto censuali et omni dominio et alio iure suo responderet et satisfaceret dicto priori et conventui eiusdem perpetuo prout sibi ante huiusmodi vendicionem et possessionem, tradicionem respondere et satisfacere tenebatur, quod mandatum dictus Petrus de Buschetis gratuito animo acceptavit et nichilominus dedit et solvit dicto priori recipienti nomine dicte domus et sui conventus duos denarios minutos monete Barchinone in solutum pro rata preme solutionis sibi faciente de censuali predicto. Et de predictis omnibus et singulis petit dictus venerabilis et religiosus frater Berengarius Taxerii, nomine dicte domus sue sibi fieri et tradi publicum instrumentum ad conservacionem iuris sui et memoriam rei geste.

Signum mei Raimundi Vendrelli, auctoritate regia notarii publicii Barchinone, qui una cum testibus supradictis premissis omnibus ut supra continentur interfui et hec scribi feci et clausi. Cum litteris apponites in linea secunda ubi continetur *Barchinone* et in linea ultima ubi dicitur *domus*.

*Doc. 19 (B. 44) 16 May. 1347 Original Parchment 31 cms 4 mm x 60 cms.
Donation made to the Carmelites by Arnau Saborit and his wife, Dolça.*

In nomine Domini, noverint universi quod ego, Arnaldus Saborit, notarius et civis Barchinone. Attendens quod de bonis temporalibus ea sola perpetuo remanenter que pro Christi nomine et eius servicio inpenduntur. Idcirco ad laudem et gloriam omnipotentis Dei et gloriose et Beatissime semper virginis Marie, matris eius, et tocius celestis curie et pro remedio et salute anime mee et domine uxoris mee et dominorum parentum meorum et suorum et omnium fidelium defunctorum et omnium illorum quibus iniuriati existimis et de quibus nunc vel in futurum memor non fuero, dono et ex causa donacionis, concedo et assigno super omnibus et singulis bonis meis mobilibus et inmobilibus ubique habitis et habendis, donacione pura, perfecta et irrevocabili inter vivos honorabili conventui monasterii Beate Marie de Monte Carmeli, civitatis Barchinone, et religioso priori eiusdem conventus qui nunc est, vel pro tempore fuerit. Et vobis eciam notario infrascripto tanquam publice persone pro eis et pro aliis eciam personis quarum interest et intererit et recipienti et pacienti ac eciam legitime stipulanti unum morabatinum bonum alfonsinum auri fini et ponderis recti, dando et solvendo pro ipso morabatino novem solidos monete Barchinone de terro secundem ordinacionem regiam super solucione morabatinorum editam

sive factam, habendum, petendum et recipiendum a me et a bonis meis perpetuo, ut predictitur, quolibet anno decima die continue post festum Omnitum Sanctorum.

Hanc autem donacionem et ex causa donacionis concessionem facio vobis, dicto honorabili conventui dicti monasterii seu prefato priori ipsius nomine eiusdem qui nunc est et pro tempore fuerit de predicto morabatino pure, libere et absolute et sine omni condicione et retencione. Et sicut melius dici potest et intellegi ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum. Sub tali tamen pacta, forma et condicione, predictam donacionem vobis facio per vos, dictus honorabilis conventus, una cum priore eiusdem qui nunc est et pro tempore fuerit teneamini facere quolibet anno perpetuo anniversarium ad honorem et laudem omnipotentis Dei et gloriosissime ac Beatissime semper virginis Marie, matris eius, ac tocius celistis terre quod salute et remedio anime mee et dicte domine uxoris mee et dominorum parentum meorum et suorum ac omnium fidelium defunctorum et omnium illorum quibus iniuriatus existo et de quibus nunc vel in futurum memor non fuero.

Et quod venerabilis prior dicti conventus qui nunc est, vel pro tempore fuerit, sub periculo anime sue teneat quolibet anno perpetuo antequam dictum anniversarium fiat per se vel per aliquem fratrem sui ordinis de duabus vel tribus diebus ante terminum dicti anniversarii notificare heredi meo quicumque fuerit, et quod dictum anniversarium fiat quolibet anno perpetuo bene et honorifice dicta die, et quod omnes fratres qui illa die qua dictum anniversarium fiet fuerint tunc in dicto ordine teneantur celebrare missam et aliter orent ad dominum Deum et gloriosissimam virginem Mariam, matrem eius, et eciam ad omnes sanctos Dei pro anima mea et dicte domine, uxoris mee et dictorum parentum meorum (et uxoris mee), et omnium fidelium defunctorum ac omnium illorum quibus iniuriatus existo, et de quibus nunc memor non fuero aut de cetero memor non ero, sicut et prout discreccioni eorum melius visum fuerit faciendum. Promittens gratis et ex certa sciencia et per firmam et sollempnam stipulacionem dicto honorabili conventui dicti monasterii (sic) et religioso priori eiusdem qui nunc est et pro tempore fuerit eius nomine ac vobis eciam notario infrascripto tanquam publice persone pro eis et eorum nomine ac pro aliis eciam personis quarum interest et intererit recipienti et paciscenti quod predictam donacionem et ex causa donacionis concessionem firmam habebo perpetuo tenebo et inviolabiliter observabo, et quod contra eam vel aliqua de predictis non veniam ratione ingratitudinis vel alia ratione, iure, modo seu causa. Renuncians quantum ad hec gratis et ex certa sciencia legi sive iuri dicenti donacionem posse revocari vel irritam fieri propter ingratitudinem vel aliam quamvis causam et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus.

Et ut predicta meiori gaudeant firmitate non dolo vi vel metu set (sic) sponte iuro per Deum et eius Sancta quatuor evangelia manibus meis corporaliter tacta predicta omnia et singula rata, grata et firma semper habere, tenere et inviolabiliter observare et nunquam in aliquo contrafacere vel venire ratione ingratitudinis nec ex quantumque alia eciam iure seu causa hec igitur que dicta

sunt, facio, paciscor et promitto dicto venerabili conventui dicti monasterii Beate Marie de Monte Carmeli, civitatis Barchinone et religioso priori eiusdem monasterii qui nunc est et pro tempore fuerit et vobis eciam notario infrascripto tanquam publice persone pro eis et pro aliis eciam personis quarum interest et intererit recipienti et paciscenti ac eciam ligit[time] stipulanti.

Ad hec ego, Dulcia uxor dicti Arnaldi Saborit, laudans, approbans, ratificans et confirmans in omnibus et per omnia predictam donacionem et concessionem per dictum maritum meum vobis, dicto honorabili conventui prefati monasterii Sancte Marie de Carmelo et religioso priori eiusdem conventus qui nunc est vel pro tempore fuerit supra factam et eidem donacioni et concessioni ob salutem anime mee et dicti mariti mei et omnium fidelium defunctorum, ut predicitur, facte et omnibus aliis et singulis supradictis expresse concesiens prout melius et plenius supra continentur. Et sicut melius dici potest et intelligi ad vestrum dicti conventus et dicti prioris qui nunc est vel pro tempore fuerit salvamentum et bonum intellectum gratis et ex certa sciencia convenio et promitto vobis dicto honorabili conventui et dicto priori qui nunc est et pro tempore fuerit quod contra predictam donacionem et concessionem per dictum maritum meum vobis supra factam nunquam veniam nec aliquem contravenire faciam concensiam seu permitam ratione dotis mee vel sponsalicii mei nec ratione eciam iuris ipothecarum meorum quod vobis et vestris quantum ad predicta[m] remito et auxilio velleiani senatus consulti et auctentice si qua mulier posite C. ad velleianum et scripte consuetudini Barchinone et omni aliis iuri, racioni et consuetudini contra hec repugnantibus.

Et ut predicta omnia maiori gaudient firmitate non dolo vi vel metu set (sic) sponte iuro per dominum Deum et eius Sancta quatuor evangelia manibus meis corporaliter tacta quod contra predictam vel aliqua de predictis nunquam veniam ratione dotis mee vel sponsalicii mei nec ratione eciam iurum ipothecarum meorum nec ex quantumque alia ratione, iure seu causa. Actum est hoc septimodecimo Kalendas Iunii, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo septimo.

Signum Arnaldi Saborit. Signum Dulcie uxor eius predictorum. Qui hec laudamus, firmamus et iuramus.

Testes huius rei sunt Ferrarius Bertrandi, notarius et Arnaldus Serra, scriptor.

Signum Marci Castanierii, auctoritate regia, notarii publici Barchinone qui hec scribi fecit et clausit cum supraponito in linea XVIIa ubi dicitur *uxoret* in linea Xa ubi dicitur *fuerintet* in linea XVIIIa ubi dicitur *ut predicitur facte*. Et cum litteris rasis et emendatis in linea prima ubi dicitur *tinentur* et in linea IIIa ubi dicitur *ordinacionem*.

Doc. 20 (C. 178) 7 February, 1346 Copy of original parchment 56 cms 4 mm x 38 cms. Clause of the will of Arnau de Busquets providing for anniversaries in several churches including the Carmelites.

Hoc est translatum fideliter sumptum a quadam clausula scripta et contenta in testamento quod venerabilis Arnaldus de Busquetis, draperius civis Barchinone quondam fecit et ordinavit in posse Berengarii de Castellario quondam notarii publici Barchinone, septimo Idus Febreroii, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo sexto, quod testamentum Romeus de Sarriano, tenens scripturas dicti Berengarii de Castellario scribi fecit et clausit, in quo testamento testes sunt rogati et heres est institutus. Tenor vero dicte clausule talis est.

Preterea, ad laudem et gloriam dominum viri Jhesu Christi et in remissionem peccatorum nostrorum instituo et mando fieri perpetuo, anniversaria et elemosinam infrascripta ut sequitur: videlicet, in domo fratrum predicatorum, Barchinone unum anniversarium, et in domo fratrum minorum Barchinone aliud anniversarium, et in domo fratrum Sancte Marie de Monte Carmeli, Barchinone aliud anniversarium, et in domo Sancti Augustini, Barchinone aliud anniversarium, et in dicta ecclesia Sancte Marie de Mari aliud anniversarium; que anniversaria et quodlibet eorum mando et volo fieri in dictis locis annuatim die obitus mei vel saltem infra octo dies a die obitus mei computandos et quod fiant prout in quolibet ipsorum locorum est fieri assuetum.

Et ego, ad dicta anniversaria facienda et elemosinam quam inde fieri mando, dimito et assigno imperpetuum et per franchum alodium viginti quatuor morabatinos censuales cum dominio et aliis iuribus suis pro rata eorum de illis viginti quinque morabatinis cum dominio et aliis iuribus suis que per liberum et franchum alodium habeo et possideo in civitate Barchinone, in cararia de Bisilia, super tribus hospiciis contiguis quorum hospiciorum unum tenet En Soler ad censem quindecim morabatinorum solvendorum annuatim in festo Nathalis Domini. Et aliud ipsum sorum hospiciorum tenent heredes d'En Mora, sabaterii ad censem quinque morabatinorum solvendorum, videlicet medietatis in festo Nathalis Domini et alterius medietatis in festo Sancti Iohannis Iunii. Et aliud ipsorum hospiciorum tenet En Gual, sabaterius ad censem quinque morabatinorum solvendorum annuatim in festo Nathalis Domini medietatis et alterius medieatis in festo Sancti Iohannis Iunii. Volens et ordinans quod dicta domina, uxor mea, et heres meus universalis, toto tempore vite eorum et alterius eorum superviventis petant, exigant et recipiant predictos viginti quatuor morabatinos censuales et procurent et faciant fieri dicta anniversaria et elemosinam (Ms. this line incorrectly inserted into text) subscriptam. Et dicta domina, uxor mea, et heres universalis meus dent de ipsis morabatinis dictae domui fratrum predicatorum annuatim die dicti anniversarii quod mando fieri annuatim in eadem pro procuracione conventus eiusdem ad mensam quadraginta solidos. Et dictae domui fratrum minorum annuatim die dicti anniversarii quod mando fieri annuatim in eadem domo pro procuracione conventus eiusdem ad mensam quadraginta

solidos. Et dicte domui Sancte Marie de Monte Carmeli annuatim die dicti anniversarii quod mando fieri in eadem pro procuracione conventus dicte domo ad mensam viginti solidos. Et dicte domui Sancti Augustini, Barchinone annuatim die dicti anniversarii quod mando fieri in eadem pro procuracione conventus dicte domus ad mensam undecim solidorum. Et presbiteris beneficiatis et conducticiis dicte ecclesie de Mari qui facient dicta anniversaria in eadem ecclesia viginti solidos distribuendos et dividendos inter eos equis partibus, et volo quod venerabilis archidiaconus de Mari seu eius vicarius habeant annuatim die dicti anniversarii fiendi in dicta ecclesia de Mari pro caritate candelis, ostiis et vino duos solidos et non ultra.

Et rogo omnes fratres dictorum ordinum et presbiteros et conducticos dicte ecclesie de Mari quod in qualibet die dictorum anniversariorum celebrent et orent ad dominum Deum et specialem oracionem faciant pro anima mea et quod dicti presbiteri et conducti dicte ecclesie de Mari die qua fiet dictum anniversarium in dicta ecclesia de Mari exiant supra tumulum meum, ipsum tumulum absolvendo. Dent eciam dicta domina, uxor mea, et dictus heres meo universalis toto tempore eorum et alterius ipsorum superviventis de dictis (Ms. dictos) morabatin(i)is censualibus annuatim bacino pauperum verecundancium parrochie Sancte Marie de Mari in festo Omnium Sanctorum duodecim solidos et medium; et die qua fit comemoracio pro defunctis duodecim solidos et medium. Et in die festi Nathalis domini triginta solidos. Et die ueneris Passionis Domini quindecim solidos. Et die festi Pasche Resur[lectionis] domini quindecim solidos. Laudimia vero et fatice et alii prouentus seu *sdevenimenta* [eventus] dictorum morabatinorum censualium sint dicta domine, uxor mee, et dicti heredis mei universalis et firment rationem Domini in instrumentis vendicionum et aliarum alienacionum que fierit de hiis pro quibus dicti morabatini censuales prestantur.

Post obitum autem dicte domine uxor mee et dicti heredis mei universalis, volo et ordino quod predicta anniversaria et elemosinam bacini procuret et fieri faciat beneficiato beneficij quod dictus pater meus instituit in dicto altari Sancti Vincencii et Sancte Lucie qui nunc scilicet est et qui pro tempore fuerit; et quod ea faciat et fieri faciat dictus beneficiatus eo modo quo ea fieri mando per dictam dominam uxorem meam et dictum heredem meum universalem. Et volo quod laudimia, fatice et alii prouentus et *esdevenimenta* (eventus) dictorum morabatinorum censualium sint dicti beneficiati pro suis laboribus. Volo eciam et mando quod predicta per ne supra ordinata ne tradatur oblivioni scribatur in aliquo libro seu loco in dicta ecclesia de Mari.

Signum Marci Castanierii, auctoritate regia notarii publici Barchinone, testis.

Signum Thome Rosteti, auctoritate regia notarii publici Barchinone, testis.

Signum Bernardi Turelli, baiuli Barchinone, qui huic translato a suo originali fideliter sumpto et cum eodem de verbo ad verbum legit[time] comprobato non viciato nec in aliqua sui parte suscripto. Ex parte domini regis et auctoritate officii quo fungimur, auctoritatem nostram impendimus peritus et decretum et ei tanquam originali suo in iudicio et extra, fides plenaria ab omnibus impendatur.

Apponitum per manum mei, Francisci Formosii, auctoritate regia notarii publicii, Barchinone, regentis nunc scribaniam curie ipsius baiuli. In cuius manu et posse dictus baiulus hanc firmam fecit doudecima die Iunii, anno a nativitate Domini millesimo CCCo quinquagesimo (Ms. quinquagento) secundo presentibus testibus Guillermo de Colle et Petro Molella scriptoribus. Et ideo ego, Franciscus Formosii, notarius predictus, hec scripsi et hoc meum hic apposui. Signum Romei de Sarriano, notarii publici Barchinone qui hoc translatum fideliter sumptum ab originali suo et cum eodem de verbo ad verbum comprobatum scribi fecit cum litteris in raso ponitis in linea quinta ubi scribitur *dimito* et postea autenticatum ut supra patet clausit decima die Iulii, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo.

*DOCUMENT CONCERNING THE BUILDING
OF A CHURCH TO BLESSED MARGARET*

Petrus etc., Dilecte consiliario thesaurario nostro, Iacobo Rubei, salutem etc.

Cum nos, amore Dei et pietatis intuitu, concederimus cum presenti monialibus Ordinis Beate Marie de Carmelo, in auxilium operis ecclesie et monasterii quam et quod ipsis moniales intendut construere et hedificare ad invocationem et luidem Beate Margarite virginis, in civitate Barchinone vel eius suburbio, duos mille solidos Barchinonensium.

Propterea vobis dicimus et mandamus quatenus de pec (c)unia Curie nostre que est vel erit penes vos tribuatis et solvatis dictis monialibus, vel quibus voluerunt loco sui, dictos duos mille solidos Barchinonensium. Et factamolucionem presentem recuperetis litteram cum apocal[m] de soluto.

Datum Ilerde, VIIo Idus Noverbre, anno Domini MoCCCoXoL sexto, (Vidi a suptus).

ACA, Barcelona, RC 1310, f. 74 v.

INDEX TO APPENDIX

1. Fr. Bernat de Manlleu appeals excommunication of friars.
2. Testamentary clause from will of Pere de Cervera.
3. Friars claim legacy from Dona Esclarmonda.
4. Settlement of dispute with Santa Maria del Pi.
5. Sale of a censal in Carrer de Guillem Moneder.
6. Testamentary clause from will of Berenguer Sabater.
7. Bull of Pope John XXII confirming protection of Order.
8. Settlement of Dona Esclarmonda's will.
9. Censal on property near convent given to friars.
10. Concession of Guillermó de Caniòs.

11. Legacy from will of a property to the friars.
12. Guillem de Puig acknowledges receipt from sale of censal.
13. Sale of a censal to Jaume de Rovira.
14. Feliu Riera acknowledges receipt from sale of censal.
15. Two minors sell property in Barcelona.
16. Jaume de Rovira sells a censal.
17. Jaume de Rovira acknowledges receipt from sale of censal
18. Sale of censal to the Carmelites.
19. Arnau and Dolça Saborit make a gift to the convent.
20. Testamentary clause from will of Arnau de Busquets.

INDEX TO PROPER NAMES

<i>Name</i>	<i>Doc.</i>
AGUILAR, Ramon	3
ALENTORN, Guerau de	2
ALURELLIS (ALURELLS), Fr. Guillem de	4
APRILIS (ABRIL), Pere	2
AVINIONE (AVINYÓ), Ramon de – notary	12
BAGIIS (BAGÈS), Francesca de	15
BAGIIS (BAGÈS), Guillem de – cobbler	15
BAIULI (BATLLE), Francesc	6
BASTERII (BASTER), Bernat – furrier	6
BERNAT, Fr. – Bishop of Barcelona	1
BERTANDI (BERTRAN), Ferrer – notary	19
BONETI (BONET) , Bernat – procurator	8
BONIFACIUS (BONIFACE) VIII – Pope	7
BOSSEGAYS, Ramon de – Rector of Church of La Bisbal	4
BURGUET, Bernat	11
BUSCHETI (BUSQUETS), Bonanat	10
BUSCHETI (BUSQUETS), Romia	10
BUSCHETIS (BUSQUETS), Francesc de	9
BUSCHETIS (BUSQUETS), Pere de	17, 18
BUSCHETIS (BUSQUETS), Arnau de – clothier	3, 8, 9, 20
BUSQUETIS (BUSQUETS), Pere de – scribe	13, 14
CA BATELLA (SA BATELLA), Romeu – notary	11
CALDERIIS (CALDERS), Guillem de merchant	5
CAMÍ, Arnau – scribe from Cervera	15
CAMÓS, Francesc de – merchant	11
CAMÓS, Guillem de	11
CANADELL, Guillem de	3
CANAL, Jaume de	12
CANAL, Primeric de	4
CANALIBUS (CANALS), Llorens – scribe	9

<i>Name</i>	<i>Doc.</i>
CANALS, Pere de	15
CAPELLATIS (CAPELLADES), Berenguer de	11
CARDONE (CARDÓ), Bartolomeu – farmer	5
CASTANIERII (CASTANYER), Marc – notary	19, 20
CASTELLARIO (CASTELLAR), Berenguer de – notary	20
CASTELLO (CASTELL), Bernat de	9
CASTRO (CASTELL), Ricart de	8
CASTROAULINO (CASTELLOLÍ), Ramon de	2
CERVERA, Pere de	1
CLAVELL, Arnau	8
CLERIANA, (CLAIRÀ), Fr. Galceran de – prepositus, S. Cugat	8
COLLE (COLL), Jaume de	6
COLLE (COLL), Guillem de – scribe	20
COMA D'ALBI (COMABLANC), Elisenda	10
COMARMENA, Jaume – notary	6, 11, 12
COMTE, Berenguer – cotton merchant	6
CONAMINES, Pere de	10
CRITERII (CRITERI), Arcus (Arcs) – farmer	6
CURTIBUS (CORTS), Ramon de	15
DACHS, Ramon	7
DETTURI (DE TORRE), Fr. Francesc	4
EGIDII (GIL), Fr. Salvador – prior 1294 & 1316	3, 4
En Gual – cobbler	20
En Mora – cobbler	20
En Soler	20
EXAMINS, (EXAMENIS), Jaspert (Gisbert) de	3, 8
FABRICIS (Fàbrega), Guillem de – scribe	15
FERRARIII (FERRER), Fr. Nicolau	4
FERRARIII (FERRER), Fr. Francesc	4
FERRARIUS (FERRER), Bernat – scribe	1
FOLCHERIIS (FOLGUERS), Jaume de	5
FONTE (Font), Pere de – physician and surgeon	15
FORMÒS, Francesc - notary	20
FUSTERII (FUSTER), Francesc – notary	11, 16, 17, 18
GAMUNDI (GAMUNDÍ), Miguel	10
GARRIGOSA, Bernat de	8
GERALDI (GUERAU), Antoni	15
Gregory x – Pope	1

<i>Name</i>	<i>Doc.</i>
GRUNNI (GRONY), Tomas	3
GUANSERII (GUANSER), Arnau – «parcerer»	16
GUARDIA, Sibil·la de	8, 9
Guidoni (Guy) Fr. (TERRENA)	8
GUILABERTI (GILABERT), Bernat	4
IANUARII (GENER), Berenguer – procurator	4, 8, 10
Iohannes (John) XXII – Pope	7
LACERIA (LLÀCER), Berenguer de	4
LACERIA (LLÀCER), Berenguer de – canon	4
LACERIA (LLÀCER), Guillem de	4, 5, 8, 9
LETONE (LLEDÒ), Arnau de	3, 8
LIMONA (LLIMONA), Bernat de – Master Physician	1
MAGER, Pere	1
MAGISTRI (MESTRE), Guillem	15
MAIAFRE (MALLAFRÈ), Arnau	6
MANLEUO (MANLLEU), Fr. Bernat de – prior (1293)	1
MANSO (MAS)/NARBONA, Fr. Ramon de Prov. Prior, Spain	4
MARQUET, Bernat	11
MARQUET, Sibil·la	11
MAS OR NARBONA, Fr. Ramon de – Provincial Prior	4
MASCLE, Jaume	8
MIR, Ramon	12
MOLELLA, Pere – scribe	20
MONETARII (MONEDER), Guillem	5, 8, 9, 10, 12
MONETARII (MONEDER), Esclarmonda	3, 5, 8, 9, 10
MORA, Fr. Berenguer de – prior 1320 & 1321	8, 9
MUNELLIS (MUNELLS), Bonanat	6
NAGERA, Francesc	6
NÀGERA, (NÀGUER), Ramon de – precentor	1
NAGIA (NAJA), Berenguer de	15
NOVELL, Francesc	3
OLIVER, Bernat	17, 18
OLLER, Pere – Canon	1
OLONE (OLLÓ), Ferrer de – priest	1
ORTIS (ORTÍ), Arbitre de	4
ORTO (ORTÍ), Guillem de	8
ORTO (ORTÍ), Pere de	15
PALACIO (PALAU), Guillem de – priest	15

<i>Name</i>	<i>Doc.</i>
PALACIO (PALAU), Guerau de – Jurisperitus	3, 5, 8.
PASCHALIS (PASCUAL), Pere	5
PISTANEIS (PISTANY'S), Pere de	3
PLANO (PLA), Bartolomeu de	3
PLANO (PLA), Bonanata	11
PLANO (PLA), Feliu de –adventurer	11
PODIO (PUIG), Bernat Ferrer de	11
PODIO (PUIG), Esteve – notary	1
PODIO (PUIG) , Guillem de	5, 12
PODIOLO (PUJOL), Francesc de – scribe	15
PONCIUS (PONS) – Bishop of Barcelona	4, 7
PORTELLA, Bernat de	16, 17
PRAT, Jaume de	6
PRAT, Maymó de	6
PROVINCIALIS (PROVENSAL), Pere	15
PUIG, Bernat de – notary	7, 15
PUIG, Pere de	2
QUERALT, Pere –priest	5
REGALIS (REIAL), Ramon –merchant	16
RIARIA (RIERA), Miguel de	8
RIARIA (RIERA), Pere	8
RIARIA (RIERA), Romeu de –priest	11
RIARIA (RIERA), Called also FOXIO (FOIX), Guillem – priest	4, 5, 8, 16
RIARIE (RIERA), Berenguer	12
RIARIE (RIERA), Feliu	13, 14, 16
RIERA, Elisenda	9
RIERA, Jaume	8, 9
RIPPA (RIBA), Ramon de – runner	13, 14
ROSELL, Bernat 4	
ROSET, Pere de _Jurisperitus	8
ROSSELL, Fr. Pere de prior 1293	2
ROSTET, Tomàs – notary	20
ROURA, Guillem	16
RUBEI (ROIG), Jaume – Royal Treasurer	ACA
RUBÍ, Francesc de – notary from Martorell	15
RUVIRA (ROVIRA), Constançia	16
RUVIRA (ROVIRA), Guillem de	10, 16
RUVIRA (ROVIRA), Jaume de	13, 14, 16, 17, 18

<i>Name</i>	<i>Doc.</i>
RUVIRA (ROVIRA), Nicolau de	16
S(C)INTES (SINTES), Jaume de – notary	16, 18
SABATA, Guillem – notary	3
SABATELLA, Bernat – priest	4
SABATER, Berenguer	6
SABATERII (SABATER), Jaume	10
SABORIT, Arnau – notary	19
SABORIT, Dolça	19
SALA, Fr. Raimain	4
SALA, Guillem	4, 6
SALATI (SALAT), Joan – notary	12
SANTA EUGENIA, Bernat de – Rector of S. Maria del Pi	4
SANTA MARIA, Fr. Pere de – Provincial Prior	8
SARRIANO (SARRIÀ), Romeu de – notary	20
SERRA, Arnau – scribe	19
SEVA, Bertran de – jurisperitus	4, 8
SIMONIS (SIMÓ), Francesc	9
SOBRAMUNT (SOBREMONT), Jaume de – «parcerer»	16
SOLER, Fr. Bernat de	4
SOLERIO (SOLER), Pere de	17, 18
STEPHANI (ESTEVE), Bernat – notary	5
STEPHANI (ESTEVE), Fr. Jaume	4
SUNIERI[I] (SUNYER), Arnau – priest	8, 9, 10
TAIANII (TAYÀ), Fr. Bonanat	4
TARAFÀ, Guillem – canon	4
TARAFÀ, Guillem – oficial	1
TAXER, Fr. Berenguer – prior 1346 & 1347	14, 17, 18
TERMINS, (TÈRMENS), Guillem de	1
TORNAVELS, (TORNAVELLS), Berenguer de – archer	2
TORRENTE, (TORRENT), Fr. Bonanat de	4
TORRENTS, Pere de	4
TREPAT, Bernat – tailor	4, 5
TREPAT, Jaume – notary	12
TRUYARS, (TRULLÀS), Mateu de	4
TURELL, Bernat – batlle, Barcelona	20
TURRICELLA, (TORRELLA), Pere – notary	3, 6, 8
TURRIELLA, (Torrella), Fr. Guillem	4
ULMO (OLM), Llorens de	4

<i>Name</i>	<i>Doc.</i>
VALLO (VALL), Mateu de – notary	16
VENDRELL, Ramon – scribe & notary	13, 14, 16, 17, 18
VILLAFRANCHA (VILAFRANCA), Bartomeu de	12
VILLARUBIA (VILAROIG), Bernat de – notary	9, 13, 14, 15
VILLARUBIA (VILAROIG), Bernat Guillem de – notary	14, 15, 16
XAMINS, Jaspert (See also Examins)	9

SANT ROMUALD DE CAMALDOLI I EL PROBLEMA DE LES TAULES DE VIC RELACIONADES AMB FERRER BASSA

El Pseudo-Ferrer Bassa i les seves pintures del Museu Episcopal de Vic

L'estudi de l'obra de Ferrer Bassa ens ha permès de revisar a fons el seu catàleg¹ i, en particular, les peces no segures que en formarien part. És sabut que només dues taules s'atribuïen tradicionalment a l'autor dels murals de Pedralbes: per una banda la perduda Coronació de Bellpuig d'Urgell; per una altra dos interessants fragments d'un conjunt hagiogràfic que es conserven al Museu Episcopal de Vic (n. inv. 10728 i 10729). Si la primera de les obres esmentades no ofereix al nostre entendre excessius problemes per a ser classificada com a creació del pintor i excel·lent miniaturista a què ens hem referit,² les obres de Vic tenen un interès diferent, que les allunya, en part, d'aquesta personalitat artística. Les dues escenes vigatanes destaquen en el quadre general de la pintura catalana de la primera meitat del segle XIV i no solament pel fet d'afavorir la creació d'una figura paral·lela a la del mestre Ferrer –força propera a ell– sinó pel fet de no ser parangonables a la resta de les realitzacions catalanes contemporànies.

Les peces de Vic confluixen estilísticament amb l'art català de Ferrer Bassa, però també depenen directament de l'art italià. És factible distingir l'italianisme que envaeix la trajectòria global de la pintura gòtica catalana

1. Per una ampliació d'aquests aspectes remetrem a l'original de la nostra tesi doctoral llegida a la Universitat de Barcelona: Rosa ALCOY, *La Introducció i derivacions de l'italianisme trecentista a la pintura gòtica catalana: 1325-1350*. 3 vols., vol. 1. Barcelona, 1988 (existeix una edició microfitxada).

2. En el text citat, a més de fer altres propostes que ampliaven la sèrie de pintures sobre fusta atribuïdes fins aleshores a Ferrer Bassa, ja avançàvem les idees principals que exposem i desenvolupem aquí espai en que intentarem de matisar alguns punts més sobre l'estil i, en particular, sobre la iconografia de les taules de Vic.

atorgant-li, en el segon quart de segle XIV, una nova dimensió internacional, connectada amb l'avanguarda de l'art forani tressentista –i implicant a artistes pioners com Ferrer–, dels italianismes introduïts pels mateixos mestres italians que devien d'haver contactat, en un moment o altre, bé a Itàlia o bé a Catalunya, amb els protagonistes catalans de la nova transformació estilística. Ja vàrem advertir en una altra ocasió que les pintures de Vic impliquen fins a cert punt un «*non-Ferrer Bassa*», un fals Ferrer Bassa, que se'ns presenta en dos episodis de fons nítidament italià, per factura i -com veurem també més tard- per qüestions iconogràfiques.³ Aquesta experiència, puntual, ja que sembla aliena a la major part dels treballs fets a Catalunya o propiament catalans –excepció feta de l'obra que atribuïm a Ferrer Bassa–, no serà menys definidora, però, de les produccions de Ferrer i el seu cercle, en la mesura en què la producció dels col-laboradors i personalitats més afins a Giotto ens permeten profundir el coneixement i distinció de les seves obres personals.

A fi d'argumentar una hipòtesi favorable a la peculiar italianitat de les dues taules acoblades que es conserven al Museu Episcopal de Vic i que hem vist atribuïdes generalment a Ferrer Bassa i, posteriorment, per aquells que les dissocien del pintor català, al Mestre anomenat «Antonius» o al que podria ser el seu doble, el Mestre de Bellpuig d'Urgell, hem decidit d'orientar la seva anàlisis modificant el plantejament bàsic de la qüestió. Som del parer, com hem indicat, que les pintures de Vic no pertoquen a l'artífex que, radicat a Barcelona, hauria estat principal responsable dels murals de Pedralbes, a la capella de Sant Miquel; però, encara més, també dubtem de l'estreta identitat d'estil entre aquestes pintures de Vic i la Coronació de Bellpuig, encara que l'enllaç sigui força substancial. Si bé no hem de negar les afinitats d'aquelles amb l'atmosfera italianitzant que es predica de la decoració de la capella encarregada a

3. Richard OFFNER, amb el seu article «Giotto non Giotto», *The Burlington Magazine*, LXXIV, 1939, pp. 259-268; LXXV, 1939, pp. 96-113 (publicat de nou dins *Giotto: The Arena Chapel Frescoes*, Londres, 1969 a càrrec de J. Stubblebine) iniciava un procés que no hauríem de descartar en l'estudi de la pintura catalana, tot i les apasionades polèmiques a què abocarien les investigacions sobre la pintura giottesca arran de les tesis defensades per l'investigador americà. De fet, Offner ens forneix una proposta i un parallel metodològic que contrasta amb el panorama català, potser excessivament moderat a l'hora de legitimar la diversitat de mans que comparteixen el mercat artístic de la Catalunya del segle XIV. Entorn del debat Giotto-non Giotto vid. Luciano BELLOSI, *La pecora di Giotto*, Torí, 1985, pp. 43 i ss..

Ferrer al monestir de Pedralbes, voldríem deixar clar que és l'autoria fitxa del Mestre Ferrer Bassa allò que desitjaríem posar en dubte des d'un primer moment, descartant que el seu treball sigui l'únic factor per a explicar les pintures de Vic. D'altra banda, i pel que fa a l'anàlisi de la capella de Sant Miquel de Pedralbes, no creiem impossible una consideració més atenuada, però activa, sobre la participació d'algún ajudant, tal vegada un segon «pseudo-Ferrer Bassa» col·laborador en el taller barceloní. Col·laboracions en altres obres nascudes de l'obrador bassià són per complet demostrables (pensem en el *Llibre d'Hores de Maria de Navarra* de la Biblioteca Marciana de Venècia).⁴

Els fragments a què repetidament ens hem referit mostren dues escenes que es consideren normalment vestigis d'un retaule consagrat a Sant Bernat (fem esment d'un retaule, per bé que Joan Sureda les publicà com obres realitzades al fresc, observació que si bé no haurém de neglijir, aconsellaria un estudi tècnic dels materials emprats en la seva realització).⁵ El nostre treball s'interessa ara per altres aspectes que tenen a veure amb la iconografia i l'estil del conjunt, dues dades que cristal·litzen en una coordenada única i que poden ser principis per a corroborar algunes hipòtesis sobre l'origen de les restes del conjunt de tema hagiogràfic a què ens enfronten. Tenim raons per advertir des d'un bon principi que el contingut dels episodis representats no ha estat suficientment aclarit, i existeix la probabilitat d'una advocació diversa a la que centra l'atenció en Sant Bernat de Claravall, protagonitzada per la figura d'un monjo blanc, que hem d'identificar a partir de les escenes conservades.⁶ Com a mínim ens manca encara avui la demonstració que aquestes són realmente dedicades al cistercenc Sant Bernat.

4. Vid. Rosa ALCOY, «Los Maestros del libro de Horas de María de Navarra. Avance sobre un problema complejo», *Boletín del Museo e Instituto «Camón Aznar»*, n. XXXIV, 1989, pp. 105-134.

5. Joan SUREDA, *El Gòtic català. La pintura*, Barcelona, 1977, p. VII. Tanmateix, si deixem les pàgines del catàleg, on no trobrem justificant per a la seva opinió i consultem el text central del llibre, ens adonarem que en aquest últim l'autor es refereix a les produccions de Vic com a fragments d'un retaule o taules pintades, adaptant el seu criteri a la tesi comunament acceptada (pp. 105-134 122-123 i 130). Es necessari pensar que l'allusió al fresc és una simple errada..

6. Vid. Josep GUDIOL i CUNILL, *Els Trecentistes*, Barcelona, s.d., 1926, p. 127, figs. 41-42, ID., *La pintura gòtica del Museu de Vic*, Vic, 1936; Manuel TRENES, 1936, p. 146; Frederic Pau VERRIÉ, «La pintura gòtica», dins *L'Art Català*, I, Barcelona, 1957, pp. 385-414; Joan SUREDA, *El Gòtic...*, pp. 130 i VII. Afegim també el text de Josep GUDIOL i Santiago

En tant que creiem lícit parlar de les pintures de Vic qüestionant l'atribució a Ferrer Bassa,⁷ el nostre parer coincideix en aquest sentit, que no en d'altres, amb la crítica italiana que ha tingut en consideració aquestes obres i ha escrit sobre elles.⁸ Concretament, semblava justificat donar pas a la idea d'un «primer» –ja que n'hi poden haver d'altres– «Pseudo-Ferrer Bassa», pintor que no s'identificaria estrictament amb l'anomenat per Meiss (1967) i Boskovits «Mestre de Bellpuig»,⁹ malgrat l'entrecreuament parcial d'atribucions, l'explicació detallada de les quals no és l'objectiu d'aquest article.

Considerat *a priori*, l'*ordre* de lectura de les dues pintures que ara presentarem no té perquè ser el que determina el seu emmarcament actual al Museu Episcopal de Vic. Respectant-lo, però, tenim, a la part superior, la figura d'un monjo prostrat a la vora de l'aigua (figs. 1 i 3). La seva actitud és de súplica. Des de la costa en què aquest es troba, s'albira una embarcació que sembla condemnada a precipitar-se sobre les roques. Cinc personatges de petites dimensions, donat el seu emplaçament en un terme llunyà, que gesticulen i mouen o aixequen els braços vers el cel, constitueixen la tripulació de la nau (figs. 12-13). L'especial cura amb què articulen llurs gestos permet la comunicació entre els protagonistes de l'acció, que ha estat definida com el moment en que Sant Bernat salva un vaixell de la tempesta, sense al·lusió clara a la font literària, que no s'ha pogut detectar. La figura que apareix esborrada a la part alta de

ALCOLEA i BLANCH, *La pintura gòtica catalana*, Barcelona, 1986, on es confirma una vegada més la tesi de Josep Gudiol sobre l'autoria catalana i bassiana de les peces de Vic i Bellpuig.

7. vid. Rosa ALCOY, «Anònim italià. Pseudo-Ferrer Bassa», dins *Thesaurus, Estudis*, Barcelona, 1986, pp. 125-127.

8. Bologna, Castelnuovo, Boskovits (a partir del 1967 també Meiss perfilava la diferenciació a *French Painting in the Time of Jean the Berry. The late XIV Century and the Patronage of the Duke*, 2 vols., Londres, 1967) donen suport a aquesta idea, associant la taula de Vic a la de Bellpuig d'Urgell i creant, a la nostra manera d'entendre, una «parella» que no queda justificada en termes absoluts, malgrat el versemblant i genèric i genèric parentiu entre ambdues obres. Vegeu Ferdinando BOLOGNA, «Di alcuni rapporti tra Italia e Spagna nel Trecento e «Antonius Magister», *Arte Antica e Moderna*, 1961, pp. 27-48; Enrico CASTELNUOVO, «Avignone rievocata», *Paragone*, n. 117, 1959, pp. 28-51; Miklós BOSKOVITS, «Il problema di Antonius Magister e qualche osservazione sulla pittura marchegiana del Trecento», *Arte Illustrata*, 1969, pp. 4-19.

9. Cfr. Millard MEISS, «French Painting in the...» i Miklós BOSKOVITS, «Il problema di Antonius...».

l'escena s'interpreta, d'acord amb el tema del suposat salvament d'un vaixell per part de Sant Bernat, com a personificació del vent. És necessari tenir en compte que els autors que defineixen així l'escena poden haver partit de l'estudi de la pintura previ al moment de la seva restauració. L'escena del vaixell era molt repintada i, en particular, la imatge de l'ésser avui semi-esborrat apareixia ostensiblement configurada com a força maligna capaç de destruir la nau. La reinterpretació de l'episodi era posterior a la realització de la pintura i, per tant, ja podia ser fruit d'una mala lectura de l'assumpte figurat. Així ho pensem ja que la comesa del vent enfurismat no seria del tot justificada, perquè aquest se situa a mà esquerra mentre que la nau es precipita en sentit contrari a la seva embranzida, acostant-se a les roques. Una alternativa a l'episodi del salvament va ser donada per Rafael M. Duran,¹⁰ autor que ha volgut veure aquí el somni de Bernat durant la seva malaltia, estat en què el sant intentà embarcar-se sense aconseguir-ho per al que seria el darrer dels seus viatges. En realitat, el monjo blanc creu arribada l'hora de la seva mort, però el senyal del somni, la impossibilitat d'empendre el viatge, comporta el suposat contrari.

M. Duran no es qüestiona la figuració «eòlica» i no tindrà en compte la situació dificultosa de la nau i dels seus tripulants en perill. En definitiva, en no trobar testimoni explícit de la tempesta i miracle de salvament d'un vaixell en la literatura hagiogràfica dedicada a Sant Bernat el tema es mediatitza a través del somni, justificat textualment, en què el sant haurà d'entendre que encara no li ha arribat la darrera hora. Dissortadament aquesta virtual solució als problemes iconogràfics de la taula no fou demostrada ni per tradició plàstica consistent ni tant sols per la seva positivació com a *unicum* original que impliqués la translació a les imatges d'una història fomentada en textos que poguessin explicar la tempesta. Conseqüència immediata d'aquests plantejaments una mica confusos entorn del tema tractat aquí és la necessitat de noves revisions. Per començar, ens semblaria convenient explicar de manera distinta la figura de mig cos situada a la part alta de la taula. La suposada personificació del vent, suspesa en el cel com a intervenció d'una natura maligna, podria tenir una significació contrària, benefactora si creiem

10. Rafael M. DURAN, *Iconografía española de san Bernardo*, Poblet, 1953, p. 32. El text que permet fer aquesta interpretació es referit a G. de Thierry. Cfr. Ch. R. POST, II, p. 204.

que es tracta no tant de l'origen de la tempesta com de la força de la divinitat capacitada per a apaivagar-la i retornar la pau a la mar. La imatge del cel, ara a penes intuïda, ja que el rostre s'ha perdut per complet, després de la restauració i eliminació dels repinats que mostren algunes antigues fotografies,¹¹ sembla ser potencialment ben acollida per una part de la tripulació, que dirigeix la seva mirada al firmament. D'altra banda, podríem sospitar amb tota tranquil·litat i sense temer equivocar-nos que la seva arribada depèn de manera immediata del clam o pregària que aixeca la figura nimbada del monjo, postrat en primer terme; ens referim al suposat Sant Bernat. L'assumpte que tenim entre mans presenta encara interrogants quant a les seves fonts textuales i figuratives i, per tant, les tesis defensades tradicionalment i repetidament per la bibliografia sobre el seu titular han de ser objecte de les nostres, pensem que no per complet supèrflues, dubitacions. La falta d'un referent escrit sobre un miracle com el que és factible descriure a partir de la intervenció del sant agenollat i orant al costat del litoral que sigui atribuïble a Bernat, descarten la seva identificació amb el monjo blanc de Vic. Abans d'ofrir una nova proposta general ens deturarem mínimament en el segon quadre conservat.

Es tracta del quadre inferior, on tenim l'exorcisme realitzat pel mateix monjo tonsurat i d'hàbit blanc davant d'una endimoniada (figs. 1 i 2). En aquest cas la biografia de Bernat ens depara esdeveniments sobrenaturals del mateix caire, per bé que algunes particularitats de la taula de Vic ens obliguen a precisar més sobre alguns detalls. Podem comparar l'episodi amb el tema paral·lel que reflecteix el retaule de Sant Bernat del Museu de Mallorca¹² més afí a la llegenda del sant segons que es presentada per Jacopo de Voragine (fig. 14). A Vic destaca el marc edilici interior, possible temple subdividit en dos espais (fig. 1 i 2), probablement el de la nau central i el que pot suggerir, a la nostra dreta, l'existència d'un altar ubicat en la part del presbiteri i capçalera de l'església. No és menys curiós el fet que només siguin dones les companyants de la posseïda, la qual es diferencia de les fèmives restants pel seu hàbit fosc, tot i lluir una toca igual a la de les integrants del seu seguici. L'endimoniada és conduïda davant del sant per una d'aquestes dones, que s'agenolla justament

11. Es tracta d'una de les fotografies del conjunt del l'arxiu Mas (Barcelona). Vegeu n. C-3271.

12. Guillermo ROSELLÓ BORDOY, *Museo de Mallorca. Salas de Arte Medieval*, Madrid, 1976, núm. 4111 (fig. 14).

darrera seu. L'esperit demoníac, figura negra i alada de petites dimensions, surt per la boca de la protagonista de l'exorcisme quan el monjo blanc, nimbat i d'edat avançada, la beneeix.

Un dels companys tonsurats del sant, més jove segons que evidencia la imatge, serveix de suport visual i crea espai en profunditat en situar-se lleugerament desplaçat, sobre una de les diagonals que construeix un projecte de composició i ordenació dels figurants, preocupat pel suggeriment tridimensional i la corporeïtat de les efígies elaborades com a blocs dels que neixen poc més que el cap i les mans.

En qualsevol cas, observarem que les dues taules de Vic són pintures que sobresurten per la seva excel·lent captació dels efectes lumínics, que atorguen una densitat transparent a la matèria gràcies als seus colors clars (blanc, blau, rosats i taronjes) i nets, que ens aconsellen la seva integració en una atmosfera nítidament italiana que no es confon amb la producció a vegades més severa i de cromies menys pures que caracteritza l'estil, tanmateix, pictòricament i cromàticament atractiu, de l'italianitzat Ferrer Bassa, almenys pel que fa a la miniatura i els murals.

L'estil italià de les taules de Vic: Assís i les escoles de l'Adriàtic

Si prescindim de Ferrer Bassa com autor immediat de les taules i ens manifestem relativament d'acord amb la historiografia italiana, haurem de recercar en el laberíntic univers que ens depara la Itàlia trecentista l'obra d'un mestre que permetí contextuar aquestes pintures de Vic, almenys tant bé com ha permès de fer-ho la producció del pintor i miniaturista català, actiu a Barcelona.

Per tant, la nostra finalitat no serà afirmar rotundament que el pintor de la nau i l'exorcisme és en realitat un mestre *marchegiano* de formació senesa, completament aliè a Catalunya i a la trajectòria de Ferrer Bassa, sinó la de revisar aquesta afirmació. Creiem que el camí per definir la formació del pseudo-Ferrer passa necessàriament pel coneixement de les escoles adriàtiques, comunicants amb l'Úmbria (Assís), i per les creacions que deriven d'aquestes al llarg del primer Trescents. L'anàlisi estilística i iconogràfica confirmarà en part aquesta posició, però abans haurem d'extreure també conclusions sobre altres coincidències que ens aproximen, per algunes vies, a aquest mateix marc d'Itàlia.

Les pintures de la capella de Sant Miquel de Pedralbes ens apareixen com a primera realització, datada i documentada de l'artista(1346), d'obligada consideració en tant que, essent properes a l'estil de la

Coronació de Bellpuig, han facilitat la transició al món italià de Ferrer Bassa. Reconsiderant els lligams de les pintures de Bellpuig i Barcelona i, per tant, els del pintor català amb el cicle mural descobert a Sant Domenico d'Urbino, conservat a la Galleria Nazionale delle Marche (fig. 5),¹³ es construeix un pont que va d'Itàlia a Catalunya, sense necessitat de creure en la identitat estricta entre el(s) pintor(s) de Pedralbes i el pintor dels fragments murals d'Urbino.

En definitiva, els conjunts murals de Barcelona i Urbino ens condueixen fins a una coordenada en què és factible explicar les taules de Vic des del marc Itàlia sense prescindir de l'àmbit propiament català. Les pintures de San Domenico (Urbino) i de Pedralbes (Barcelona) es relacionen fonamentalment a través de la taula de la Coronació de Bellpuig (fig. 4), fins al punt de donar a llum un «Mestre de Bellpuig» (Boskovits) que, com sabem, és i no és Ferrer Bassa en dependència de les tesis defensades per diferents investigadors. Observem com el Mestre de Bellpuig s'identifica amb el català Ferrer o, en cas contrari, és l'artista italià que influeix de manera més espectacular en la producció bassiana.¹⁴ Aleshores gaudim del reflex de Bellpuig, obra d'un mestre estranger originari de les Marques, sobre les pintures de Pedralbes, és a dir, podem constatar la incidència del «Mestre de Bellpuig» o «Mestre de San Domenico d'Urbino» en la producció catalana de Ferrer Bassa. No hem d'amagar, doncs, les coincidències que deriven d'alguns dels nexes existents entre la producció de Ferrer Bassa i la pintura italiana que pot contextualitzar al mateix temps les taules de Vic. Tampoc no hem de negar algunes de les semblances més o menys superficials entre l'obra del

13. Volem agrair al Dr. Paolo del Poggetto, de la Soprintendenza per i Beni Artistici e Storici delle Marche (Urbino), les facilitats donades per l'estudi dels murals de San Domenico d'Urbino, avui a les Gallerie Nazionale delle Marche (vegeu Rosa ALCOY, *La Introducció...*), i en especial la fotografia que d'aquest conjunt ens va proporcionar (fig. 5 d'aquest estudi).

14. Sobre les diferents atribucions cal revisar els treballs ja esmentats de F. Bologna, M. Boskovits i M. Meiss. En el catàleg publicat per la Soprintendenza d'Urbino a càrrec de MARCHINI, *Mostra di opere restaurate*, Urbino, 1968, pp. 5-6, n. cat. 1., se subratlla la connexió entre les pintures de la capella major de l'església de Sant Domènec i els murals barcelonins de Ferrer Bassa a Pedralbes, fins al punt de relacionar interrogativament San Domenico italiana amb la propia mà del català. Afegim també Franco MAZZINI, *I mattoni e le pietre de Urbino*, Urbino, 1982, pp. 105-106, amb un breu estat de la qüestió sobre els murals marquegians de san Domenico.

Pseudo-Ferrer i l'obra que nosaltres atribuïm a la mà de Ferrer i en la qual quedaria enclosa la taula de Bellpuig, però no els murals d'Urbino.

Tanmateix, la nostra valoració de les pintures de l'exorcisme i el salvament de la nau no farà recaure la seva execució ni en l'anònim «Mestre de Bellpuig» —el que Boskovits creu fals «Magister Antonius»— ni senzillament en Ferrer Bassa. Pensem que la solució per a justificar la seva autoria és lleugerament més complicada. Així, malgrat que les opinions que tenim a l'abast no ens atorguin la rao i s'allunyin de la confirmació d'una autoria independent per a les pintures vigatanes, resta vigent aquesta alternativa en la que voldríem insistir. En resum, les taules de Vic i de Bellpuig —obres que segons la majoria dels estudiosos pertanyen sigui a Ferrer Bassa sigui a un italià de nom desconegut («Antonius?»)— no seran considerades aquí com a produccions nascudes de la mà d'un mateix artista, encara que podríem tenir els nostres dubtes si parléssim d'un «taller» en què col·laboren diversos artífexs (catalans, però també italians).

La procedència de les pintures conservades a Vic no consta en l'inventari del Museu, i en el seu catàleg del 1893¹⁵ encara no se'n dona cap notícia.¹⁶ Per consegüent, res no sabem de la seva intrahistòria: ens apareixen com a obres completament descontextuades per a les quals caldria demostrar, fins i tot, el fet, no del tot impossible, de la seva realització a Catalunya.

Pel que fa al Mestre de Bellpuig, i després de les ànàlisis de Meiss i Boskovits, era quasi obligat iniciar una investigació de la pintura catalana que penetrés en la pintura de les Marques italianes, sense negligir, evidentment, àrees afins que gaudeixen dels seus particulars eixos de formació i ens aporten dades sobre la influència d'altres centres italians. Hem intentat fer aquest estudi en un altre marc. Ara, la necessitat més imminent que se'ns planteja per tal de clarificar la figura del «Pseudo-

15. *Catálogo del Museo Arqueológico-Artístico Episcopal de Vich...* Vic, 1893.

16. D'altra banda se sap del viatge a Itàlia que l'any 1894 efectuaren una sèrie de persones estretament compromeses amb el mutantatge del Museu Episcopal de Vic, fet comentat per Mn. Gudiol i Cunill en una publicació del 1918 (*El Museu Arqueològic-artístic Episcopal de Vich. Historial i organització*, Barcelona, 1918 (Memòria de desembre de 1916)). En aquesta ja es fa menció dels treballs de Ferrer Bassa que conserva el Museu i que podem identificar amb les dues escenes que comentem. Sense que ens atrevim a extreure conclusions massa arriscades de tot això, potser fóra adient no passar per alt aquestes circumstàncies.

Ferrer Bassa» implica fer l'assaig de distingir i emplaçar dins la geografia italiana la seva obra de Vic, estudiant totes les vies del problema, la catalana i la italiana. En la segona via, com ja hem assenyalat, són especialment atractives algunes correspondències que ens introduceixen, passant obligadament per l'Úmbria, en la producció de les Marques. Les comparacions amb la cultura plàstica del(s) Mestre(s) «delle Vele»,¹⁷ o el Mestre del «Coro Scrovegni»,¹⁸ sense que siguin adients per a clausurar la qüestió, poden explicar la conjuntura general en què es mou el Pseudo-Ferrer. En la seva pintura, el mestratge lorenzettíà, potser de derivació una mica més «moderna», no apareix com a premsa de reconeixement absolutament indispensable, tot i que taules com les dedicades a Sant Nicolau al Museu dels Uffizi (Florència), atribuïdes a Ambrogio, ens mostren un interessant camí a seguir. Particularment, en l'escena en què Nicolau, des de la costa, demana el blat als comerciants embarcats, ja que la solució genèrica té alguna cosa de comparable amb la composició de l'episodi marítim de Vic.

Una de les coses que fan peculiar la producció de l'anònim giottesc del cor Scrovegni són els canvis de proporcio que aplica sense escrúpol. També tenen a veure amb les particularitats que el caracteritzen i que ara volem subratllar, l'amplitud i obertura del paisatge que s'exemplifica plenament en l'episodi de l'arribada al port de Marsella a la capella de la Magdalena de la Basílica Inferior de Sant Francesc d'Assís. A més dels esmentats, altres elements que servirien per a comparar amb les taules catalanes de Vic serien les mans de dimensions exageradament reduïdes dels seus personatges, essent atractiu el ressò més o menys llunyà d'aquestes manetes en les figures vigatanes.¹⁹ Per consegüent, advertim una tercera coincidència que no exclou altres trets comuns, més genèrics,

17. Alguns investigadors han detectat la participació de més d'un Mestre en el conjunt de les voltes del creuer de la Basílica Inferior. Vid. Giovanni PREVITALI, *Giotto*, Milà, 1967, pp. 308-309 i Joselita RASPI SERRA, «Nuove ipotesi per le «vele» di Assisi», *Commentari*, 1969, pp. 20-36, on revisa la decoració de les «Vele» després de la seva restauració el 1968 i reclama la «vela della Gloria» per al Mestre de Figline. Fem atenció sobre el lligam d'aquestes pintures amb els seguidors de Giotto de l'anomenada «primera generació», amb prou elements que descobreixen l'afinitat amb el període paduà. També sobre les voltes de la Basílica Inferior, Jean-Pierre COTTIER, *«Le Vele» nella Basilica Inferiore di Assisi*, Florencia, 1981.

18. Ferdinando BOLOGNA, *I pittori alla Corte Angioina di Napoli 1266-1414 e un riesame dell'arte nell'età friedericana*, Roma, 1969, pp. 337, nota 89 i ID., *Novità su Giotto*, Turí, 1969, pp. 61 i ss. figs. 86-96.

19. Ferdinando BOLOGNA, *Novità su...,* figs. 86 i 88.

que comuniquen l'obra conservada a Catalunya amb els murals de l'Úmbria (capella de la Magdalena) i Pàdua (capella Scrovegni).

Entre altres factors de divergència, els resultats gràfics que hem descrit no es palesen de forma tant acusada com a Vic, ni a les pintures de Pedralbes, ni a la taula de Bellpuig. D'altra banda, ja hem al·ludit a la consistència massiva o de bloc, que agrada al Pseudo-Ferrer i que també caracteritza la producció del mestre del cor Scrovegni (batejat a partir de les pintures del Cor de la capella paduana de l'Arena). Aquest fet que ens aproxima a un dels responsables de la decoració de la capella de la Magdalena d'Assís, ens facilitaria de nou el pas a les gairebé immediates voltes del creuer de la Basílica Inferior (ara a la *vela dell'Ubbidiencia*).²⁰

Altres mans, entre les que cal comptar la del Mestre de San Nicola²¹ donen peu a les obres de Vic que volem diferenciar del mòn característic del Mestre de Bellpuig, més nítidament senès (i tal vegada «mediterrani»), malgrat les components que també juguen en la seva relació amb la geografia adriàtica i aquelles altres que ens conduirien fins a la Itàlia meridional (Campania). «Mestre de Bellpuig» que, nosaltres, com ja van fer altres investigadors de la pintura gòtica catalana, identifiquem amb el català Ferrer Bassa, autor a la vegada del *Saltiri de París* i d'una part destacada del *Llibre d'Hores de Maria de Navarra*.

Altres anònims italians completarien la nostra visió al voltant d'un grup peculiar de creacions que empren un llenguatge només lleugerament diversos al conreat en les derivacions bassianes més clares, i que s'aplica, això no obstant, a les taules de Vic. Altrament, farem esment dels esquemes del batejat com a «Pseudo-Bernardo Daddi»²² a partir de les taules de Pisa i la Pinacoteca Vaticana, i del Mestre de la vida del Baptista.²³ Aquest darrer anònim ens permet replantejar algunes de les al·lusions a la pintura italiana dins d'un context ja descrit parcialment. De nou els canvis de proporció tenen a veure amb el parentiu que plantejem

20. J. RASPI SERRA, «Nuove ipotesi...», p. 25.

21. Giovanni PREVITALI, «Le capelle di S. Nicola e di S. Maria Maddalena nella chiesa inferiore di San Francesco», dins *Giotto e i Giotteschi in Assisi*, Assís, 1979, pp. 99-100, figs. 74-76. Són obres que ens interessen especialment per la solució de la caixa espacial i la configuració i volum atorgats a les figures.

22. Emilio LAVAGNINO, «Due opere inedite del 'Pseudo-Bernardo Daddi」, *Dedalo*, vol. III, 1928-29, pp. 714-722.

23. Vid. Fern Rusk SHAPLEY, *Paintings from the Samuel H. Kress Collection. Italian Schools XIII-XV Century*, National Gallery of Art, Londres, 1966, figs. 182-185.

aquí. Tanmateix, ara es tracta d'un factor que ens mostra no tant la perspectiva general del personatge enquadrat en l'espai que l'envolta -interconnexió que examinàvem comparant l'escena del vaixell de Vic i l'episodi d'arribada a Marsella del Mestre del cor Scrovegni-,²⁴ com la important desproporció, no menys característica, que s'imposa entre les figures que es troben en un mateix pla, palesa sobretot en l'organització dels caps. Subratlle particularment l'escena de l'endimoniada del Museu de Vic a la vista d'algunes de les produccions agrupades sota l'apel·latiu de «Mestre del Baptista».²⁵

En definitiva, recolzaríem la comprensió diferenciada dels fragments de Vic respecte de la producció que va pertànyer a Bellpuig d'Urgell, en funció de raons que tenen a veure amb la concepció i resultants estilístiques de totes dues obres. Però no seria legítim negar arbitràriament un rerafons italianitzant comú -i potser un mateix itinerari que ens retorna a Catalunya- per a dissociar els periples dels dos mestres que descobrim a partir de les taules atribuïdes a Ferrer Bassa. De la mateixa manera que potser hi arribaríem des de l'òrbita de Pedralbes, assolim a Vic una creació que no és extranya a Bellpuig. No obstant les coincidències voldríem indicar que, en primer terme, són evidents diferències plàstiques que ens aconsellen l'explicació per separat de la realització dels panells de Vic i de Bellpuig. Podríem plantejar el tema al·ludint a diverses etapes de la producció d'un mateix artista, però creiem que, actualment, seria traïr la nostra visió i les conclusions a què varèm arribar. En definitiva, tendirem a suposar l'existència d'alguna mena de lligam entre les pintures de Ferrer Bassa i les del Pseudo-Ferrer Bassa. Aquest nexe que l'elecció de l'apel·latiu de «fals» (pseudo) per a l'anònim de Vic permet posar de relleu, ens introduiria per dues vies diferents en la relació entre Ferrer Bassa i els mestres italians contemporanis; una d'elles ens conduceix al viatge a les Itàlies; l'altra ens detura en l'àmbit català.

Si comparem les figures femenines que són testimonis de l'exorcisme (figs. 7 i 8) amb les Santes de la Coronació de Bellpuig (figs. 6 i 8) no estranyarà que la nostra opinió sigui favorable a la distinció de dos creacions diferents al mateix temps que ens veiem obligats a confesar importants semblances entre els rostres de les dones, entre algunes notes de la seva indumentària i vestits ... Tanmateix, el cànon més estilitzat i

24. vid nota 19.

25. Carlo VOLPE, *La pittura Riminese...*, figs. 182-187.

elegant de les santes de Bellpuig, que retrobem en les figures del Saltiri de París, contrasta amb el de les dones, més aviat baixes i de mans diminutes, de l'episodi de l'endimoniada.²⁶ Les mans que són de conformació allargada i de dits arquejats i primos repeteixen un tipus semblant en una i altra obra, però la resolució més acabada a Bellpuig ens fan pensar en dues intervencions diferenciades dins una mateixa dimensió estilística.

Malauradament no podem comparar-ne el color, ja que la taula de l'Urgell solament ens és coneguda per fotografies en blanc i negre, però sí és possible referir-se a les concepcions espacial i pictòrica, a les textures d'ordre diferent entre un i altre quadres. La taula de Bellpuig ens remet a una configuració força etèria dels volums, de les masses insinuades sota l'embolcall luxós de les robes extraordinàriament escollides pels seus brocats i ornamentals, per les seves textures, i ens introduceix en una coordenada pictòrica que sap fondre els volums amb el seu entorn, que dimensiona la tridimensionalitat amb una perspectiva que té en compte la modulació del clar-obscur sense perdre's en un enfocament excessivament lineal respectant, això sí, una estricta simetria i el pautat del dibuix. En el cas de les escenes de Vic, el perfil obert als espais gaudeix d'una densitat prou diferent.²⁷ En primer lloc prenen protagonisme els esmentats canvis de proporcions per a generar-se, segons que avancem en la nostra comprensió de l'obra, en un espai que, obert o tancat, es defineix amb independència de les figures que l'habitén. Les figures no creen l'espai circundant sinó que s'ubiquen dins d'aquest, diferència fonamental entre la concepció veritablement *giottesca* i la d'alguns dels seus seguidors (entre els quals potser haurem de recordar de nou els programes del Mestre del «Coro Scrovegni»).²⁸

26. Sabem perfectament que hom no trigarà gaire en preguntar-se per les pintures de Pedralbes i per les desproporcións que s'exemplifiquen en els murals de la capella de Sant Miquel. Tanmateix, es tracta d'un problema complex que no som capaços de sintetitzar en poques paraules i que sense perdre el contacte amb la taula de Vic ens embrancaria més enllà del nostre proposat actual.

27. Tenim consciència d'una desigualtat, alguna cosa més que «iconogràfica», existent entre les dues produccions; aquesta diferència és relativa a la definició dels seus respectius espais narrats. Altrament, és possible analitzar el teló de fons, que sempre és daurat, i les franjes punxonades de separació entre quadres en el cas de Vic, però són factors que hem cregut menys trascendents a l'hora de precisar una autoria.

28. Vid. John WHITE, *Nascita e Rinascita dello Spazio pittorico*, Milà 1971.

Si finalment fem balanç de les similituds entre les dues obres que estudiem, haurem de cridar l'atenció sobre les solucions d'alguns rostres, sobretot dels que responen més clarament a un tipus com ara aquell que s'identifica a Vic amb Sant Bernat (fals Sant Bernat) (figs. 10-11) i a Bellpuig amb Sant Joan (fig. 6), situat amb altres apòstols al darrer terme de la imatge. Tanmateix, el cap de Sant Joan evangelista (?) es tracta a Bellpuig amb més gran seguretat i els trets que el defineixen, -edat avançada, calva prominent i barba abundosa i blanca-, li donen un caràcter més acusat i enèrgic que no pas al monjo cistercenc de Vic, representat amb trets semblants.

Aquesta mena de comparacions també serien viables enfocant d'alguns aspectes de les pintures de Pedralbes i dels frescos de San Domenico a Urbino.²⁹ Ara bé, la consistència del parentiu entre els murals i les taules del Museu de Vic és equivalent a la descrita fins ara.³⁰

Altres elements de judici, com la concepció ovalada dels rostres femenins i el coll llarg i prim d'algunes figures, no poden ser considerats decisoris, atès que les variants són tant nombroses com les analogies. Els ulls ametllats i les celles que els depassen sobradament, els nassos rectes, allargassats, però amb un cert gruix, de la taula de Bellpuig, esdevenen a Vic ulls més petits i arrodonits de celles més curtes, nasos afilats i lleugeraments arromangats (figs. 4 i 6). Aquests advertiments no impe-deixen, però, d'apreciar alguns dels efectes plàstics millor assolits pel Pseudo-Ferrer Bassa, entre els quals acolliríem ben positivament el tema del vaixell i els seus dinàmics tripulants. Les imatges dels mariners, vestits de blanc, podríen ser relacionades per la seva complexió, però molt especialment pel que fa al seu dinamisme i situació allunyada en els termes de l'episodi, amb una part del sèquit dels reis mags que observem en la seva arribada a l'escenari de l'Epifania, en el moment de l'adoració del Nen, a la capella de Sant Miquel de Pedralbes. Aquests tipus de gests desinvol i forta expressivitat repareixen entre les pàgines del *Llibre d'Hores de Maria de Navarra*, sobretot en algunes de les miniatures marginals (i

29. Comparació publicada per Millard MEISS, «French Painting...», figs. 388-389.

30. No estarà de més fer-se eco de les conseqüències de la restauració de les taules de sant «Bernat», donat que alguns rostres poden haver patit en bona mesura la intervenció a què ens referim. La pèrdua de veladures i d'una part del color dependria també de l'estat general de la pintura (vegeu figs. 7-8). El treball de neteja i restauració s'efectuà al taller Gudiol abans que les sales gòtiques del Museu de Vic fossin inaugurades el 1948.

en la representació dels mesos del calendari) que voldríem tenir oportunitat d'estudiar atentament en un futur. Sigui com sigui, l'enllaç del Pseudo-Ferrer Bassa amb l'obra del mateix Ferrer no deixa de ser una de les alternatives que brinden, per una banda, la seva formació italiana i l'admès viatge a Itàlia i, per una altra, la important i àmplia activitat del seu obrador.

El problema iconogràfic: sant Romuald i els monjos blancs de Camaldoli

Després de situar la peça de Vic en un marc concret dins la geografia italiana connectada amb l'espai català i d'atribuir-la a un anònim pintor que no dubtaríem en considerar d'aquest mateix origen, qualsevol que sigui el seu vincle amb Catalunya, caldrà replantejar-se també la coordenada iconogràfica. Ja hem advertit que les fonts textuales no donen dades prou convinents que permetin la identificació del Sant representat amb Bernat de Claravall, sense oferir-ne una més complerta justificació.

La possibilitat de cercar un altre personatge capaç d'explicar la iconografia del conjunt de Vic i, en particular, els dos episodis conservats, és la via que escollirem. Per a exhaurir aquest camí serà adient servir-se de la informació plàstica que la pintura ens proporciona i, un cop situats en la freqüència de les escoles centre-italianes, interpel·lar també aquest espai, sobretot si és precís confirmar o desmentir la interpretació de l'assumpte figurat al mateix temps que tenim en compte les fonts estilístiques de la pintura.

Sant Romuald de Ravenna

Una de les notes gràfiques orientatives és l'edat del monjo; tal vegada amb una petita variació de la primera escena respecte de la segona, aquest és un home ancià de calva prominent i barba blanca. El seu hàbit del mateix color fa pensar, sens dubte, en els cistercencs, per bé que el blanc de les robes correspon també a altres ordes. Entre els possibles exemples destacarem els representats de l'ordre de Camaldoli ja que aquests adoptaren –en una zona geogràfica que enfoca el nostre parer sobre l'estil de les taules vigatanes– les vestidures blanques que vesteixen el Sant ancià i el seu company en l'escena de l'exorcisme (fig. 2). Si pensem en l'orde camaldolenc necessàriament ens haurem de referir al

seu fundador, Sant Romuald, mort, segons la seva història i llegenda, en edat molt avançada.

Aquest Sant, nascut a Ravenna a mitjan segle X i mort a Val di Castro c. 1027, malgrat els viatges i diferents sojorns que afavorí una vida llarga, és un personatge clarament arrelat a les regions de l'Adriàtic, en les quals hem parat esment en al·ludir a l'italianisme de les taules pintades. La seva imatge plàstica és sovint la d'un ancià, vestit de blanc, de front prominent i profundes entrades que es poden confondre amb la tonsura. És coneguda la seva adscripció a l'orde dels benedictins i al monestir de Classe (proper a San Apolinari), però així mateix la voluntat d'allunyar-se de les comunitats per a viure en solitari. Les illes del delta del Po (del Ravennate al Comacchio), i l'apení umbro-marquegiano varen ser alguns dels escenaris d'aquestes seves experiències eremítiques. Per tant, les costes de la Itàlia oriental i també el litoral d'Istria, la ciutat de Parenzo (Porec) en el litoral avui apartanyent a Iugoslàvia, contextuen bona part de la vida del Sant. Romuald va ser deixeble d'un altre eremita anomenat Marino (Marí) amb el qual arribaria a la ciutat de Venècia, lloc on trobaren l'abat del monestir de Cuixà, Garí. Sabem, a partir d'aquest moment de la història, en què Romuald i alguns dels seus companys venecians, guiats per l'abat Garí, varen anar al monestir de Cuixà, de les seves relacions i influència sobre personatges destacats com Pietro Orseolo, Giovanni Gradenigo i Bruno di Querfurt.³¹ En definitiva, és clar que podríem incidir sobre el viatge a Cuixà (Conflent) per tal de justificar la catalanitat de l'obra de Vic i identificar a Sant Romuald en el lloc de Sant Bernat, atès que queda certificada la connexió del Sant nascut a Ravenna amb Catalunya. Tanmateix, el parentiu factible de les taules amb l'àmbit català no ens obliga a atribuir-les sense matisos a Ferrer Bassa.

Entre les fundacions que depenen de Romuald a la zona adriàtica, sobresurten els monestirs de San Michele di Verghereto, Val di Castro (no

31. Romuald va ser qui convencé el Duc de Venècia i Dalmàcia, Pere Orsèol, de seguir-lo a ell i els seus companys a una vida eremítica abandonant la ciutat adriàtica i dirigint-se a Cuixà. També es diu que Romuald va tenir relació amb el comte Oliba Cabreta, a qui recomanà l'anada a Montecassino (vegeu Antoni PLADEVALL, *Els monestirs catalans*, Barcelona, 1978, p. 43; Marcel DURLIAT, *Roussillon romane*, col. Zodiaque, La Pierre qui vire, Yonne, 1958, pp. 30-51). Més informació o bibliografia sobre el monestir de Cuixà als llibres citats i a Ramon d'ABADAL, «Com neix i creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil. Eixalada-Cuixà», *Analecta Montserratensis* (Abadia de Montserrat), VIII, 1954-1955, pp. 125-337).

lluny de Fabriano i Cingoli), la fundació propera al riu Esino i el monestir d'Ascoli Piceno, a més de les cel·les de la plana de Camaldoli, que donarà nom al moviment de reforma camaldolenc. La plana era situada en un important enclau de pas entre la Toscana i la Romagna italianes.³² Anteriorment Romuald havia visitat la ciutat de Roma, on es relacionà (c. 1000-1001) amb la cort germànica i concretament amb la personalitat d'Otó III, sense oblidar en cap moment el seu interès per la difusió i pràctica de l'eremitisme. Romuald va assolir fama a tota Europa però especialment a les regions adriàtiques i del centre d'Itàlia, mares als que pertany la seva figura i les seves fundacions. La relació del Sant de Ravenna amb el monestir de Pomposa serà significativa també en el moment de reconstruir-ne la biografia, ja escrita, poc després de la seva mort, per Pere Damià, en ple segle XI. Es tracta d'un tex intitulat *Vita S. Romualdi* al qual haurem d'acudir tot cercant, si més no, aquelles descripcions dels miracles i altres fets sobrenaturals atribuïts al Sant. En primer lloc perquè en aquest text s'aborden les vissituds de la seva lluita contra les perversions del diable, aspecte paral·lel al que oferia l'activitat endegada per Sant Bernat;³³ i, en la mateixa conjuntura i en segon terme, perquè la investigació sobre altres esdeveniments miraculosos que l'envolten potser oferirà resultats positius una vegada acarats amb les pintures de Vie.³⁴

Els retrats ideals de Sant Bernat i Sant Romuald

Pere Damià afirma en la *Vita S. Romualdi*, referint-se evidentment al seu protagonista, el següent: *«Vixit autem vir beatissimus centum viginti annis, ex quibus viginti expendit in saeculo, tres duxit in monasterio,*

32. Vegeu els articles de Pietro CANNATA i Giovanni TABACCO, «Romualdo», dins *Bibliotheca Sanctorum*, XI, Roma, 1968, cols. 365-384.

33. La història i miracles de Romuald segons Petrus DAMIANUS, «*Vita beati Romualdi*» a MIGNE, *Patrologia Latina*, vol. I F1, cols. 953-1008. Existeix una edició a *Fonti per la storia d'Italia*, XCIV, a càrrec de G. Tabaco, Roma, 1937.

34. Fet a part de la bibliografia dedicada a la pintura catalana que recollim a *Thesaurus. Estudis* (vegeu la nota 7), i que unànimement reconeix les taules a sant Bernat, hem d'advertir que també la publicació *Bibliotheca Sanctorum*, vol. III, cols. 3-4, enclou una reproducció de la pintura de l'endimoniada del Museu Episcopal de Vic en la veu que correspon al pare de l'església sant Bernat de Claravall (vegeu l'article dedicat a la seva iconografia a càrrec de Maria Chiara CELLETI, Id., cols. 38-42).

*nonaginta septem in eremitico transegit proposito».*³⁵ És palès que el càcul de Pere Damià hauria de contribuir a mitificar l'edat en que morí Romuald i, en definitiva, també facilitaria la creació d'una imatge d'ancià venerable que hauria de caracteritzar la seva persona, destacada precisament, entre altres moltes coses, per la seva longevitat. Aquest tret, que poden traduir les representacions plàstiques, serà una clara ajuda a l'hora de tipificar posteriorment la imatge del Sant i de crear-ne un retrat fictici però adequat.

Altrament, pel que fa a l'aspecte de Sant Bernat de Claravall hem de confessar que aquest no seria extrany a l'aparença que caracteritza a Vic al Sant blanc que intercedeix en el salvament de la nau o té cura de la dona posseïda pel diable, ja que les seves representacions mostren el personatge tonsurat, amb l'hàbit blanc que diferencia, solament de vegades, els cistercencs dels benedictins. Són conegudes algunes excepcions en què San Bernat vesteix de negre però aquesta no és evidentment la norma.³⁶ D'altra banda, cal tenir en compte que Bernat portarà gairebé sempre i des d'antic el bàcul abacial a més d'altres atributs que s'afegeixen amb el temps a la seva dignitat. En qualsevol cas, un tret de la figuració que ens orientarà és l'edat en què el personatge és representat més sovint, ja que, d'altra banda, és evident que només disposem de retrats ideals de la seva persona i que difícilment podrem arribar a particularitzar una fesomia del tot singular d'un home del segle XI.

El tipus habitual per a Bernat, al marge de què l'opció sigui més o menys fidedigna, és el que descriu un home d'aspecte austèr, amb barba o sense, però gairebé sempre d'edat madura. Podem constatar aquesta elecció en pintures d'època trescentista, però es tracta d'una forma de representació força més divulgada en el gòtic, que abasta també el segle XV i produccions d'estil renaixentista.³⁷ En l'obra del trescentista Giovanni de Milano, per exemple, Bernat és, en el moment en què la Verge

35. Vegeu Petrus DAMIANUS, «*Vita beati Romualdi...*», col. 1006.

36. Entre altres casos possibles, María Chiaria CELLETI, «Bernardo, sant». Iconografia..., col. 38 subratlla la presència de Bernat amb hàbit negre en el Missal de santa Eulàlia de la catedral de Barcelona, obra de Rafael Destorrents.

37. Prescindim d'obres d'època posterior que segurament no desmentirien l'anterior comentari, perquè el nostre interès es centra lògicament en les produccions més properes a la cronologia de les taules de Vic, de cronologia possible dins el segon quart del segle XIV. Vegeu de tota manera algunes d'aquestes obres, ressenyades per María Chiaria CELLETI, «Bernardo, sant...» i en particular algunes de les figuracions allí reproduïdes.

apareix al seu davant (retaule de la Galleria Comunale de Prato), una figura barbada però la seva edat no és la d'un vell.³⁸

El perquè de l'elecció d'una edat intermèdia per a Bernat podria justificar-se, al menys parcialment, per les dades de la seva biografia, ja que en morir poc més gran de seixanta anys (1090-1153) la seva figura no se significa, com la de Romuald –que segons Pere Damià visqué aproximadament el doble–, pel mite de la seva ancianitat.³⁹ Per contra, si investiguem sobre l'aparença que correntment identifica a Sant Romuald ens adonarem que aquest és, en la major part dels casos que podem esmentar dins la pintura del segle XIV, un home fràgil d'edat molt avançada o «*un austero vegliardo de lunga barba*» (P. Cannata). Per tant, la imatge de Vic corrobora el plantejament textual que es fa ressò, al seu torn, de la llegenda del fundador de l'orde camaldolenc.

Entre les efígies d'obres trecentistes italianes que voldríem comparar amb el sant blanc de Vic és troba el tipus de Romuald pintat en el revers d'una pala de doble cara, atribuïda al «Maestro delle immagini domenicane», conservada a la Galleria dell'Accademia a Florència. La Coronació de la Verge centra el panell allargat que d'esquerra a dreta ens presenta San Julià, Santa Marta, Santa Magdalena i, finalment, a Romuald.⁴⁰ La manera del Mestre de les figures dominicanes, actiu c. 1325-1350, ens planteja una de les possibles vies de relació entre la pintura florentina i la pintura de les Marques de manera que, en la nostra perspectiva, és lògica la semblança entre la imatge de Romuald i la que descobríem en el monjo de Vic.

38. Els detalls a Miklós BOSKOVITS, *Giovanni de Milano*, Florència, 1966, figs. 6 i 10. El políptic complet és reproduït a Richard FLEMANTLE, *Florentine Gothic Painters*, Londres, 1975, fig. 380.

39. Altres representacions de Bernat a P. R. DURAN, *Iconografía española...*. L'edat que suggereix la figura de Bernat en el políptic de Giovanni de Milano és similar a la que s'insinua en el retaule del Mestre de la Capella Rinuccini. La visió de la Verge es representa ara al compartiment central del tríptic que Bernat comparteix amb altres sants figurats conformant sengles parelles en els carrers laterals (vegeu Luisa MARCUCCI, *I Dipinti Toscani del secolo XIV*, Roma, 1965, pp. 94-96, fig. 5+). Vegeu també la predel·la d'aquest conjunt Rinnuccini que custodia l'Accademia florentina, en particular les escenes dedicades a Bernat i, novament, el retaule del Museu de Mallorca, en què és ben clara la joventut del monjo blanc (fig. 14). Altres exemples a Richard FLEMANTLE, *Florentine*, figs. 553 i 936.

40. L'origen de la taula és desconeixut, per bé que Richard OFFNER, *Corpus*, sez. III, VIII, 1958, pp. 196-197 va suggerir la possibilitat que l'obra fos realitzada per a un monestir Camaldolenc (vid. L. MARCUCCI, *I Dipinti...*, pp. 68-70, p. 69, fig. 37 (cat. 38)).

Altres representacions italianes del sant les tenim en els fragments d'una interessant predel·la pisana d'iconografia summament atractiva pel que fa a l'explicació dels fets més importants de la vida del nostre personatge traduïts a la visió del segle XIV.¹¹ Malauradament, els episodis de Pisa no coincideixen amb els de Vic, de forma que no és viable demostrar directament a través d'ells la nostra tesi d'un canvi d'identificació en contra del cistercenc i a favor del camaldolenc. Tanmateix, abans d'analitzar les històries relatives a la vida del segon buscant la justificació a les imatges en els seus fets i miracles, afegirem al llistat de factibles comparances del tipus isolat el Sant Romuald eremita amb la tau a la mà dreta (hereu de Sant Antoni) del retaule de la Trinitat associat a Nardo di Cione i a un dels seus ajudants.¹² Sense que sigui factible fer massa precisions sobre l'edat del subjecte recreat per Nardo di Cione, és clar que es tracta d'un monjo de cabells blancs que ha viscut bastant més que el seu fictici rival d'edat madura (Sant Bernat). La seva edat és sempre més propera a la de Sant Benet, que sovint abandona, en la pintura italiana, l'hàbit negre dels benedictins pel blanc dels ordes reformats. És el cas d'una pintura del Museo Nazionale de Pisa que enclou dues acomplides

¹¹ Les peces de la predel·la pisana relacionades, sense seguretat, amb Bernardo Falconi, ens mostren com sant Benet vestit de blanc, dóna la regla a sant Romuald i el somni de sant Romuald (fig. 15) (vid. Luisa MARCUCCI, *I Dipinti Toscani...*, fig. 119). Enzo CARLI, a *Pittura pisana del Trecento*, Milan, s.d., tav. IV, pp. 58-62, parla de les històries pisanes de Romuald com a produccions del «suppost» Bernardo Falconi reordenant les dades conegeudes sobre la seva procedència de S. Michele in Borgo. Carli fa referència tant als fragments de bancal amb el fets del sant com a d'altres taules de la mateixa mà.

¹² Podeu veure reproduït el tríptic de la Trinitat amb sant Romuald i sant Joan Evangelista a Luisa MARCUCCI, *I Dipinti Toscani...*, fig. 43 o a Richard FLEMANTLE, *Florentine Gothic...*, fig. 311. Vegeu la figura aïllada del sant, però també els tres compartiments de la predel·la dedicats al camaldolenc (la visió de sant Apolinari per part de Romuald en el primer, vida eremítica del sant, i el seu confrontament als diables en el segon, i finalment, el seu somni que ja hem esmentat per trobar-se entre les escenes del bancal pisà (vid. nota 41)). Coneixem també un sant Romuald pintat per Segna di Bonaventura en el conjunt n.º 0 de la Pinacoteca de Siena (vid. James STUBBLEBINE, *Duccio di Buoninsegna and His School*, 2 vols., Princeton, 1979, II, fig. 311) i un altre de Tommaso de Modena a l'església de S. Nicolò de Treviso (Luigi COLLETTI, *I Primitivi III. I Padani*, Novara, 1947, fig. 75) que no desmenteixen tampoc les observacions que hem fet fins ara. Per a altres dades, remetem a les obres generals de Louis RÉAU, *Iconography de l'Art Chrétien*, París, 1955-1959, III, p. 1168 i a George KALTAIL, *Iconography of the saints in central and south Italian painting*, Florencia, 1965, col. 973-976.

representacions de Sant Romuald i Sant Benet, homes d'edat i semblant caracterització que se situen encarats.⁴³

La lluita contra el diable i la nau miraculosament salvada.

Per altra banda, si bé cal precisar sobre els moments en què Sant Bernat lluità contra el diable, no manquen tampoc en la vida de Romuald fets notoris per explicar les seves incursions en l'univers de les pràctiques exorcistes, destinades a l'alliberament de persones endimoniades. Entre els alliberats pel monjo trobem una dona. Es possible recordar el seu cas particular per a facilitar l'explicació de l'episodi pintat de Vic. Tanmateix, la curació va donar-se indirectament; és a dir, sense la presència immediata del Sant, malgrat que fos fonamental la seva benedicció.⁴⁴ En qualsevol dels casos, no ens extranyaria massa que el testimoni de Pere Damià hagués estat modificat en el transcurs dels segles que ens menen del 1100 a la catorzena centúria en base a altres accions semblants que donaren fama a Romuald. Tot i admetre aquesta opció que permetria suggerir les possibles variacions plàstiques sobre un mateix tema de fons, l'exorcisme contra el diable, en relació a diverses fonts literàries, sabem que l'argument aïllat entorn de l'endimoniada que reflecteix la imatge no permetria decantar les peces de Vic a favor de Romuald, ja que en sentit genèric incumbeix també al cistercenc Bernat i a la seva llegenda.⁴⁵

Conseqüentment, és gairebé imprescindible resoldre les incògnites del primer quadre que hem descrit (fig. 1), és a dir, fer altres averiguacions entorn l'aventura de la nau salvada davant les roques d'una costa incerta, a través de les fonts literàries que coneixem, al menys si volem identificar amb cura el nostre personatge. Pel que fa a Sant Bernat, no som capaços de ratificar cap tradició que ens meni al salvament d'un vaixell i la seva història no queda particularment lligada a les condicionants geogràfiques

43. El conjunt seria producció no del tot segura de l'anomenat Mestre dels ordes, «Maestro degli Ordini». (Roberto LONGHI, *Giudizio sul Duecento e ricerche sul Trecento nell'Italia centrale*, Florencia, 1974, fig. 152, p. 122).

44. Petrus DAMIANUS, «*Vita beati Romualdi...*», col. 1000, cap. LIX.

45. És més, diríem que el tema de l'endimoniada apareix entre les constants hagiogràfiques que afecten a sants relativament moderns en l'univers acotat de l'Edat Mitjana. Pel que fa a les fonts sobre la vida de sant Bernat, remetem a la ressenya de Piero ZERBI, «Bernardo di Chiaravalle...», veu de *Bibliotheca Sanctorum*, III, cols 1-32, 31-32.

de la mar.⁴⁶ En contrapartida, Sant Romuald, familiaritzat amb les costes italianes de l'Adriàtic i de l'Istria (Iugoslàvia), també amb el Comacchio, és un personatge ideal per a plantejar la versemblança d'un relat referit al litoral i als seus perills. En realitat, podem recordar al menys una ocasió en què per mèrit seu varen ser salvats uns mariners (*«et nautis ejus meritiss de periculo liberatis»*).⁴⁷

Aquest capítol de la seva vida narrada per Pere Damià, haurà de contextuar-se en el període de tres anys que Romuald va residir a la diòcesi de Parenzo (Porec), on va fer vida eremítica reclòit la major part del temps en una cel·la. Els bisbes de Parenzo i Pola volien retenir el Sant a l'Istria, però altres fidels exigien la seva presència a Itàlia precisament per raó de la fama que aquest havia conquerit en les seves lluites contra el diable. En especial alguns eremites de Biforco a la vall de Montone es dirigiren a ell. Connectada amb aquests interessos per la sabiduria d'un sant acostumat a fer front a les forces del maligne,⁴⁸ descobrim la història de la nau i del seu salvament. Alguns monjos eremites enviats a Parenzo li demanaren consell sobre la lluita que havien d'empendre contra el diable en el seu lloc d'origen. El Sant de Ravenna els respongué que justament el trobaven embrancat en la redacció d'un llibre sobre aquest assumpte i els prometé que quan l'escrit seria llest els el faria arribar o, encara més, ell en persona aniria amb ells. Davant d'aquesta segona possibilitat els monjos enviats des d'Itàlia insistiren vivament, fins que Romuald optà per a ajudar-los abandonant l'Istria. Per tal d'iniciar el viatge de retorn els encomanà la recerca d'una nau, però el bisbe de Parenzo, entristit per la notícia de la marxa del sant impediria una fàcil obtenció del vaixell.⁴⁹

46. La biografia de sant Bernat de Claravall (1090-1153), nascut a Fontaine-lès-Dijon (a la vora de Dijon), no se significa en la mateixa mesura que la de sant Romuald pels contactes del sant amb les zones costeres, tot i que són coneguts els seus viatges a Anglaterra i Itàlia (Piero ZERBI, «Bernardo di Chiaravalle», cols. 1-5).

47. Aquest relat de l'obra de Pere Damià ens va ser amablement traduït del llatí per Francesc de P. Solà, traducció que volem agrair-li explícitament, així com altres molts ajuts que desinteressadament ens ha volgut brindar. Adjuntem aquest text com a apèndix I del nostre article (l'escriu original a Petrus DAMIANUS, «*Vita beati Romualdi...*», 984-985).

48. En la predel·la del conjunt de Nardo di Cione Romuald apareix envoltat de dimonis, que el maltracten mentre ell resisteix les seves injúries. Es tracta d'una plasmació gràfica que podríem considerar característica de les malifetes del diable que asetja els sants eremites o els ermitans que viuen apartats i en solitari; recordem el mateix episodi, famós en qualsevol discurs sobre la vida de sant Antoni.

49. Remetem a la traducció del text (apèndix I) per als aspectes que sobre la narració original es vulguin puntualitzar.

Romuald va preveure l'arribada al port de la ciutat de dues naus, una de les quals els admetria com a passantge. Tot i que el temps no aconsellava emprendre el camí de retorn, el sant va exhortar als mariners que l'havien admès, a ell i als seus companys, a sortir com més aviat millor, car no havien de patir pels perills de la mar. Després de tota una nit de navegació tranquil·la, a l'alba va esclatar una forta tempesta que faria trontollar la nau enmig de l'embat furiós de les onades. La descripció de Pere Damià és força gràfica en aquest punt. L'escriptor es refereix a les diferents accions dels mariners que anaven d'un costat a l'altre del vaixell; els homes es despullaven per a poder nadar o es lligaven a les taules agafant-se a qualsevol fusta que trobaven. Quant molts ja havien perdut l'esperança de salvar-se, Romuald intervingué per mitjà de l'oració que en silenci dirígi al cel. Poc després va poder comunicar a l'abat Ansó que l'acompanyava que advertís als mariners que no temessin res, doncs tothom sortiria sa i estalvi de l'aventura. Sense més dilació, la nau es recomposà i es va dirigir sense necessitat de guia al port de la ciutat italiana de Caorla, no massa llunyana de Venècia. El relat segueix amb el reconeixement del miracle que per mediació del sant i gràcies a la intervenció divina va lliurar d'una mort segura a la tripulació i als seus religiosos passantgers.

Aquesta és la història tal i com l'explica Pere Damià al segle XI. Si comparem el seu plantejament amb el de les imatges del segle XIV hi ha un aspecte gràfic que no acaba de lligar amb el relat. Pensem en la situació del sant fora de la nau (fig. 1 i 7). La seva actitud correspon perfectament a la descrita en la *Vita S. Romualdi*, –l'oració, la inclinació del cap...–, però el seu emplaçament a les costes rocoses no s'escau literalment al fet central pel qual sabem que Romuald viatjava al vaixell que l'havia de portar de Parenzo a Caorla. Hi hauria al menys dues vies factibles per tal d'explicar aquesta transposició gràfica que altera la ubicació real del sant en l'espai, si prescindim d'una tercera possibilitat per la qual negaríem la identitat o, fins i tot, la relació que concretem entre el text i la pintura. En primer lloc és factible especular sobre les derivacions del miracle de Sant Romuald, que no forçosament havia de ser conegit per l'autor de la taula a partir de l'escrit que ara utilitzem. Si admetem com a versemblant aquesta hipòtesi, haurem de concloure que allò que més ha interessat a l'autor del programa ha estat remarcar, sense més, una de les accions sobrenaturals que contextuen les històries del camaldolenc, familiaritzat amb les costes de l'Adriàtic a l'hora que s'ha prescindit del discurs que situa el miracle dins la trama general a través de la qual sabem que el sant havia de retornar a la península italiana,

després d'haver estat reclamada la seva presència per a endegar noves lluites contra el seu enemic el diable. No tindria res d'estrany pensar en un disseny més o menys «impressionista» de la vida del sant, seguint una opció que queda justificada pels límits de la transposició gràfica d'una llarga història que necessàriament calia sintetitzar i de la qual només conservem dos episodis. Tanmateix, potser no casa prou bé amb el que diem l'existència d'una correspondència, que podríem suposar a partir del text, entre el tema de la nau salvada i la pràctica de Romuald com a exorcista. Coincidència temàtica que malgrat el seu valor solament genèric apuntaria envers el record de la història del Sant de Ravenna que desemboca en l'episodi de la tempesta. Romuald, l'eremita aïllat, l'home que viu en solitari, també és el monjo que actua en el moment adequat, sigui per a vencer al maligne o sigui per a deturar les onades. En aquesta perspectiva, és factible exposar una segona hipòtesi que resolgui almenys una part dels nostres dubtes sobre la lectura de l'escena marítima del Museu de Vic. És evident que ens manquen taules que farien possible una reconstrucció més completa i que, lògicament, haurien de demostrar la nostra idea si es referissin a altres episodis de la vida de Romuald;⁵⁰ però acotant l'anàlisi només al que veiem, val a preguntar-nos per la tradició que descriu plàsticament el tema de les naus miraculosament salvades per mitjà de la intervenció d'una personalitat santificada.

Sense cap voluntat d'exhaurir el complex panorama que genera la pintura trecentista en aquesta direcció, tindriem en compte com a mínim dos tipus d'escenificacions. Per un cantó, aquelles que, tal vegada menys freqüents, insereixen la figura del sant dins del mateix vaixell que es deslliura del perill per la seva mediació. Un exemple interessant d'aquesta primera interpretació el localitzem al Capellone di S. Nicola del Mestre de Tolentino i el seu taller, quan el Sant Nicolau de Tolentino arriba en socors dels mariners que veuen destruïda la seva embarcació.⁵¹ En aquest mural l'acció pot ser contemplada en primer pla, de tal manera que perdem en bona mesura la perspectiva general sobre la situació de la nau en la mar. D'altra banda, la relació entre el sant (Nicolau), representat de major tamany, i els tripulants del vaixell és emfatitzada per la proximitat entre un i altres. Entre els gests de desesper d'alguns

50. Vegeu com a alternatives les escenes escollides en les predel·les de Nardo di Cione i el «supposto Bernardo Falconi» (notes 41 i 42).

51. Carlo VOLPE, *La pittura riminese del '300*, Milán, 1965, fig. 271.

personatges i la devoció manifesta d'un d'ells, l'acció del sant és el punt que permetrà redreçar virtualment la situació que, en la resolució formal, subratlla sobretot l'esfondrament material de la nau i l'esfondrament psicològic de la seva tripulació. Ara bé, la peculiar visualització de l'episodi que elegeix el Mestre de Tolentino no és, l'únic tipus per a presentar en pintura la salvació miraculosa d'una embarcació. Molt corrents resulten aquelles escenes en què el responsable o intercessor apareix planejant per sobre de la nau en perill. El jove Sant Finan⁵² i Sant Nicolau di Bari⁵³ són figurats en vol, encara que aquest no és el cas de Sant Marc quan salva les seves relíquies durant el seu trasllat a Venècia.⁵⁴ La ubicació del sant relativament allunyada, no obstant la via que ofereix una representació com la de Paolo de Venècia a la coberta de la Pala d'Oro (vegeu la nota precedent), afavoreix la presentació d'una perspectiva més completa del vaixell, que per norma prendrà com a punt de referència el litoral més o menys pròxim.⁵⁵ Per tant, el tipus de narració variaria substancialment respecte d'allò que observàvem a la capella de Tolentino, pel fet que el salvador de la nau aparegui fora d'ella. Es pot endevinar que aquesta alternativa enllaça amb el plantejament de la imatge de salvament de Vic, ja que el monjo blanc que la protagonitza se separa del centre d'atenció que és el vaixell en perill, creant un segon focus d'interès. D'aquesta manera guanyem, a més, una certa perspectiva sobre el context en què es desenvolupa l'acció. El canvi de proporcions

52. Per a sant Finan és coneguda la taula de Lorenzo di Pietro Gerini al Museo Civico di San Gimignano (a *Biblioteca Sanctorum*, V, fig. cols. 813-814).

53. Vid. Niccolò del RE i M. Chiara CELLETTLI, «Nicola (vescovo de Mira)», *Biblioteca Sanctorum*, IX, Roma, 1967, cols. 923-950; Louis RÉAU, III, pp. 976-988). La pintura catalana trecentista del segle XIV ens permet fer esment del retaule de sant Nicolau de l'Institut Amatller de Barcelona. També citarem: Luciano BELLIOSI, *Lorenzo Monaco*, Milan, 1965, tav. XVI., corresponent al panel de predel·la dedicat a san Nicolau salvant els naufragis de l'Accademia de Florència. Així mateix forma part d'una predel·la la idèntica escena pintada pel Beato Angelico en el tríptic de Perugia (vid. Luciano BERTI, *Beato Angelico*, Milan, 1976, tav. XI). No hem pogut consultar l'article de G. FALLANI, «Iconografia di S. Nicola nella pittura italiana», *Fede e Arte*, V, 1957, pp. 166-174.

54. Pel que fa a sant Marc vegeu la pintura de Paolo de Venècia per a la Pala d'Oro, a M. MURANO, *Paolo de Venezia*, Milan, 1969, fig. 59.

55. L'episodi venecià comporta el problema particular de fer rellevant la presència del cos de sant Marc situat en la coberta. Sense menysprear aquest factor, s'havia de fer referència a la segona presència de Marc, aquella que ajudarà als mariners a sortir del parany.

entre el nimbat i els mariners és una qüestió que podem afegir als canvis d'enfocament en el pla de què hem fet esment fins ara. Hem vist com a Tolentino s'emprava explícitament una perspectiva jeràrquica. Aquest recurs se supleix en l'obra del Mestre de Vic, el qual solventa el problema de l'emplaçament del nexest situant el possible Romuald en una zona de la costa més propera a l'espectador de l'episodi. Aquest joc li permet augmentar bastant el tamany del monjo respecte del que ostenten els mariners,⁵⁶ sense crear una gran distorsió.⁵⁷ Incidirem, per tant, en els elements propis de la traducció pictòrica que influeixen a l'hora de bastir-la a partir de l'assumpte escrit. No és impensable que l'autor de la taula del Museu de Vic hagi fet abstracció de l'emplaçament real de Romuald orant, més preocupat per a destacar la seva acció sense perdre, amb un canvi d'objectiu forçat, la visió general de la tempesta, de l'embarcació i els seus tripulants dins del temporal i, finalment, de la figura en vol que apareix en el límit superior esquerre entre la costa i el vaixell, i que interpretàvem com a factible intervenció de la divinitat. En funció d'aquesta perspectiva, no seria impossible pensar que l'elecció a favor de la claredat ha afavorit la falsificació gràfica d'un dels punts de la història o, com a mínim, ens l'ha retallada lleugerament. Tanmateix, les característiques de la representació pictòrica aboquen sovint a fenòmens similars als descrits sense que per això deixem de ser capaços de reconèixer les matèries centrals dels temes.⁵⁸ Som conscients que el nostre cas és potser més dubtós que altres, atès que no disposem de noves imatges que representin la salvació del vaixell per mediació de Sant Romuald. Tot i així, tampoc són excesives les variants sobre altres

56. Farem notar que es tracta de figures vestides de blanc amb calçons i camises curtes, i en més d'un cas coberts amb un curiós capell que té quelcom d'exòtic en la nostra coordinada (fig. 8).

57. El pintor defug també la possibilitat més freqüent del vol sobre la barca. De fet sabem que la intervenció del sant no és una resultant de la invocació dels mariners en perill. L'arribada de sant Nicolau i el salvament del naufragi que enclouen els seus relats connecta precisament amb l'oració dels tripulants que demanen el seu ajut (vid. Santiago de la VORAGINE, *La leyenda Dorada*, Madrid, 1982, p. 39). Per tant, si en el cas de Nicolau era adient l'arribada meravellosa del sant, en el cas de Romuald no és necessari pensar en una aparició momentània i espectacular sinó més aviat fixar l'eficàcia de l'acció contemplativa del protagonista enfront d'altres actituds factibles.

58. Per a l'estudi introductori d'alguns d'aquests fenòmens recomanem l'article d'Ernst GOMBRICH, «Acción y expresión en el arte occidental», integrat dins *La imagen y el ojo*, Madrid, 1987, pp. 75-98.

escenes de la seva vida arribades fins a nosaltres i que, en tant que ens preocupem solament per les figuracions trecentistes, també serien considerades úniques o molt rares.⁵⁹

En definitiva, pensem que les dades objectives, que hem examinat i que segurament no hem exhaustit, afavoreixen el canvi de titular en el conjunt vigatà, aconsellant la substitució del poc probable Sant Bernat pel monjo blanc de les Marques, Romuald de Ravenna. Precisió iconogràfica que, d'altra banda, s'escau a l'orientació estilística pastaulesa de les taules del Museu Episcopal de Vic, almenys a aquella que ara hem assajat de deduir i exposar i que ens mena tant a les escoles de l'Adriàtic com a l'Úmbria i a Padua, determinant l'obertura d'un parèntesi en la producció de Ferrer Bassa.⁶⁰

Rosa Alcoy

59. Fem memòria una vegada més de predel·les pisana i florentina (notes 41 i 42).

60. Deixem per aclarir la significació real d'aquest petit i matisat parèntesi, ja que una anàlisi en aquesta direcció -és a dir, una anàlisi del context català de les taules de Vic- ens exigiria submergir al lector en l'estudi monogràfic de les obres que creiem encertadament atribuïbles a Ferrer Bassa. Això sense oblidar les expectatives plantejades des del taller i eventuals col·laboradors formats amb el mestre tant a Itàlia com a Catalunya.

APÈNDIX I

DE RETORN DE PARENZO I DELS MARINERS ALLIBERATS,
PELS SEUS MÉRITS, D'UN PERILL¹

Passat algun temps, els esmentats germans li envien missatgers i sobre el mateix assumpte li demanen de nou consell amb més ansietat. Als quals el venerable germà els diu: «Ara escriví un llibre sobre la lluita dels dimonis, que us donaré quan retornau o, tal vegada jo mateix aniré amb vosaltres». En escoltar això, s'agenollaren immediatament i li preguen insistentment que es digni d'anar amb ells. Al dia següent els asegura amb certesa que anirà amb ells i els mana que cerquin una nau. En escoltar això, el bisbe de Parenzo s'entrustí molt. I trobant als monjos atrafegats en busca de naus, els omplí d'injúries. A més, va proclamar el següent edicte per els que es trobaven al costat del port: que qualsevol que s'atrevis a donar nau a Romuald, marxant amb ell, irrevocablement no podria tornar a Parenzo. Immediatament doncs, el missatger és enviat al bisbe polenc per a que no es demorés en preparar una nau per al benaventurat varó. Perquè moltes vegades l'esmentat bisbe havia exhortat a que de cap manera romangués en endavant tancat en tant obscur retir, sinó que més aviat es traslladés a on pogués donar més fruit a les ànimes, a saber que no fos com un carbó que cremés només per a si, ans com una llum que, situada sobre un canelobre, difongués els raigs de la seva llum sobre tots els que són en la casa de Déu.

Mentre que esperava, doncs, el missatger enviat, Romuald digué als germans que eren amb ell: «Heu de saber amb certesa que aquell germà arribarà una mica tard, i que convé que nosaltres marxem en una altra nau abans que ell arribi. I a l'arribar el sant dia Diumenge, en començar el crepuscle, digué a cert germà que era amb ell, per nom Ingilbert, el que més endavant fou bisbe dels gentils: Mira, digué, lluny a la mar i contempla dues naus distants que es dirigeixen a nosaltres amb igual velocitat, una de les quals ens ha de rebre definitivament.²

1. Cap. XXXIII. «De redditu ejus a Parentio, et nautis ejus meritis de periculo liberatis», de S. Petrus DAMIANUS. *Vita Sancti ROMUALDI* (abbatis et confessoris, institutoris congregationis camadulensis, ordinis S. Benedicti), publicat per J.P. MIGNE *Patrologia Latina*, vol. 1+1, (1867), 953-1008, 983-984. Traducció del llatí a càrrec del P. Francesc de P. Solà.

2. O bé «una de les quals serà la que agafarem».

El qual, mirant amb més atenció i dirigint acuradament la vista per totes parts, no pogué descriure cap vestigi de navegació. Però quan esclarí el dia, albirà dues naus que, però, per la gran distància semblaven dos ocells. Per fi, a l'arribar al port, preguntà als mariners si voldirien admetre a les seves naus a Romuald amb els seus; de seguida, plens de goig, es posen ells i les seves coses a disposició i afirmen que se senten feliços amb el pes de tan preciosa margarida.³ Tanmateix, aquell dia, tenint por de les amenaces de l'aire⁴ no volgueren empentredre el viatge. Però Romuald els exhorta a què immediatament, amb l'esperança posada en la divina gràcia, emprenguessin el camí, prometent-los que no haurien d'afrontar cap perill. Ells, no obstant això, deturant-se tot el dia, començaren a navegar quan fou de nit.

Però al rompent de l'alba, de sobte s'enfurismen els vents, sorgeix la tempesta, la mar es regira des del més profund. I aleshores, furiós l'onatge per totes bandes, els mateixos navegants volen d'una banda a l'altra, i copejant la nau per un i altre costat, desarmen quasi totes les taules. Veuriu, doncs, els homes uns despullant-se per a nedar altres lligant-se a diverses fustes, i alguns per a poder sobrenedar les onades s'aferraven amb les mans a qualsevol fusta. Quan, doncs, en tant gran contratemps, perduda tota esperança, era segur el naufragi, de sobte Romuald recorre a la seva acostumada arma de l'oració; i retirant-se una mica la caputxa, inclinant el cap, eleva a Déu en silenci les seves oracions; llavors ordena amb seguretat a l'abat Ansó, que era al seu costat, dient: «Digues als nautes que no temin res, sinó que sapiguén que sortiran incòlumes sense cap perjudici. Tot just dit això, heus ací que contra tota esperança, sense la menor diligència humana, la nau per ella mateixa es dirigeix.⁵ i immediatament, lliscant veloç, entra en el port de la ciutat de Caorla. Aleshores tots donen les merescudes gràcies a Déu i confessen clarament que per mèrits de Romuald han estat deslliurats de la gola de la mort.

3. Margarida o bé «gemma».

4. De l'atmosfera o del cel.

5. Es recomposa i pren ruta.

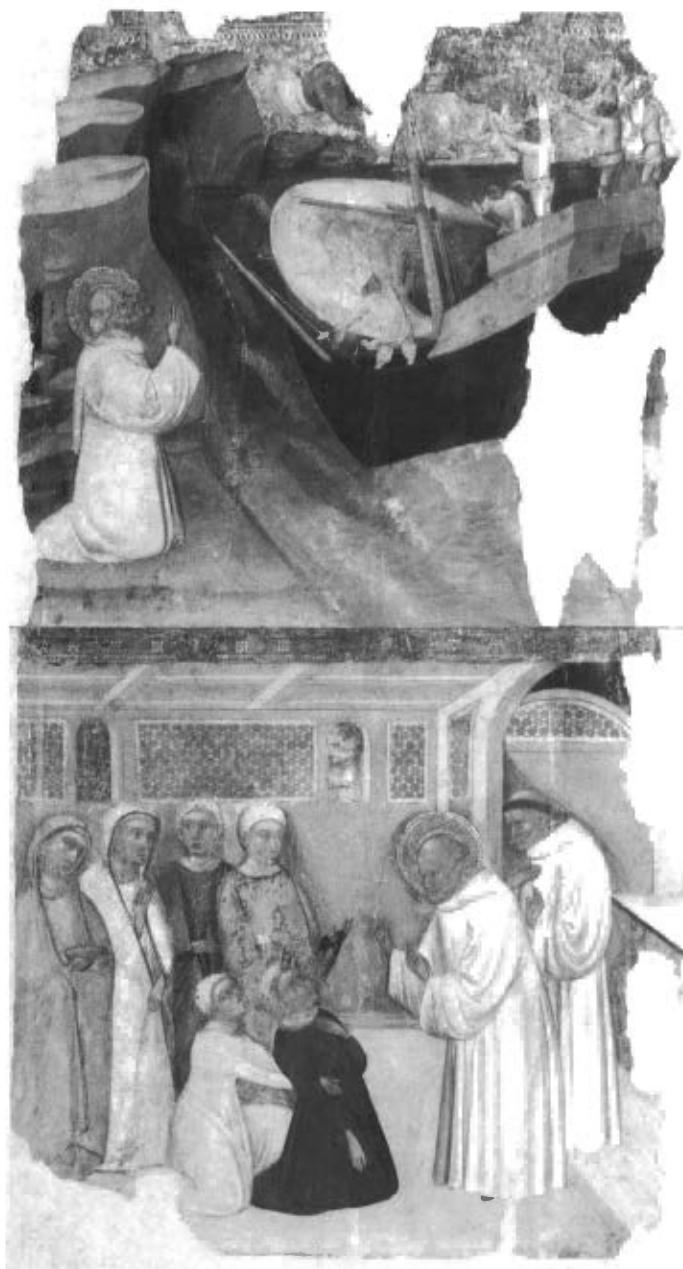

Fig. 1: Fragments d'un retaule amb escenes de la vida de Sant Romuald (?). (Museu Episcopal de Vic).

Fig. 2: Detall fig. 1. Exorcisme.

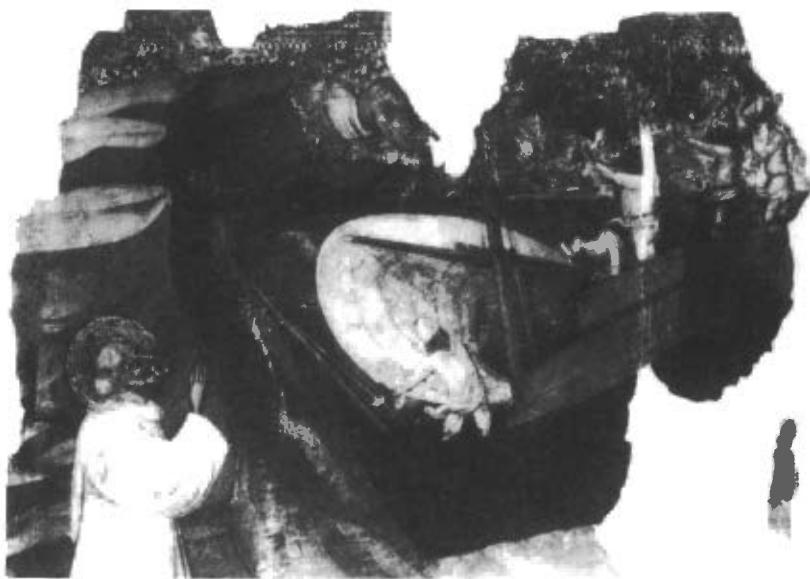

Fig. 3: Detall fig. 1. Intercessió en un naufragi.

Fig. 4: Coronació de Bellpuig. (Església de sant Nicolau de Bellpuig d'Urgell). Obra desapareguda (negatiu s.g.n.n. 1068 azul = 2400 rojo).

Fig. 5: Coronació de Sant Domenico d'Urbino. (Galleria Nazionale delle Marche). Soprintendenza per i Beni Artistici e Storici delle Marche (Urbino). Negatiu 2004 - B.

Fig. 6: Detall de la figura 4.

Fig. 7: Detall de la figura 1. (Escena de l'Exorcisme).

Fig. 8: Detall de la figura 1. (Escena de l'Exorcisme).

Fig. 9: Detall de la figura 4.

Fig. 10: Detall de la figura 1. (Escena del salvament de la nau). Sant Romuald (?).

Fig. 11: Detall de la figura 1. (Escena del salvament de la nau). Sant Romuald (?).

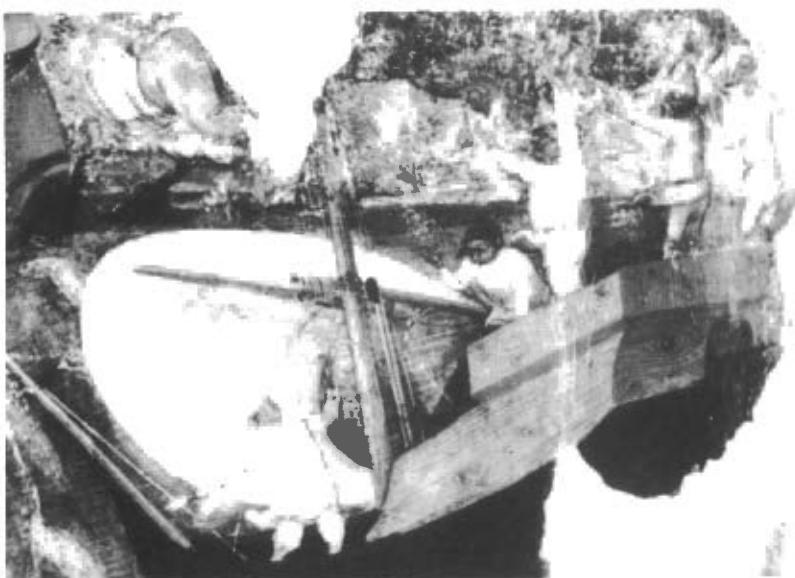

Fig. 12: Detall de la figura 1. (escena del salvament de la nau).

Fig. 13: Detall de les figures 1 i 12. (escena del salvament de la nau).

Fig. 14: Retaule de Sant Bernat. (Museu de Mallorca, n. inv. 4111).

Fig. 15: Supposto Bernardo Falconi. Fragment d'una predel·la amb escenes de la vida de sant Romuald. *Somni de sant Romuald*.

GRADOS CONCEDIDOS POR LA UNIVERSIDAD DE VALENCIA
DURANTE LA PRIMERA MITAD DEL SIGLO XVII
(1612-1649)

NOTA PRELIMINAR

El trabajo que presentamos constituye una labor de equipo. La dirección, coordinación e introducción ha corrido a cargo de Amparo Felipo, Teresa Navarro, Amparo Olivares, Juan Carlos Pérez, José Rueda, Amparo Sánchez, Mª Cruz Trujillo y Luís Vicent han llevado a cabo la revisión sistemática de las fuentes documentales.

INTRODUCCIÓN

Desde hace algunos años nos venimos interesando por la revisión de los libros de grados como vía de análisis de la proyección social de la Universidad de Valencia durante los siglos XVI y XVII. Fruto de ello ha sido la publicación o dirección de diversos trabajos relacionados con el tema.¹ En ellos ofrecemos una minuciosa información sobre la mecánica de concesión de títulos, las tasas a pagar por los exámenes, la normativa sobre la función y designación de los examinadores, la evolución de las colaciones y la procedencia geográfica y social de los graduados.

1. Se trata de Felipo Orts, A: «Nuevas noticias sobre la problemática de la concesión de Grados en la Universidad de Valencia (1621-1634)» *Escrítos del Vedat*, volumen XVI, 1986; Felipo Orts, A: *La universidad de Valencia durante el siglo XVII (1611-1707)*, (en prensa); Felipo Orts, A. y Gallego Salvadores, J.: *Grados Concedidos por la Universidad de Valencia durante la primera mitad del siglo XVII*, Barcelona 1983; Felipo Orts, A. y Gallego Salvadores, J.: Grados concedidos por la Universidad de Valencia entre 1562 y 1580" *Analecta Sacra Tarragonensis* volumen 60, 1987. También bajo nuestra dirección está realizando su tesis de licenciatura Pilar Orts bajo el título *Estudiantes de la Universidad de Valencia durante la segunda mitad del siglo XVII*.

Investigados pues estos aspectos, el trabajo que ahora presentamos pretende ser exclusivamente un catálogo de graduados durante la primera mitad del siglo XVII, excluido el periodo 1621-1634, ya abordado en otro lugar. De cada estudiante anotamos su nombre y apellido, origen geográfico, fecha de graduación, nombre del profesor que lo apadrinó y de los examinadores ante los que realizó el examen.

Para obtener estos datos hemos procedido, como en otras ocasiones, al vaciado sistemático de los *Libros titulados de grados conferidos por el estudio general*, que se custodian en el Archivo Municipal de Valencia, según la siguiente relación:

1612	a,57	1637	a,68
1638	a,69	1613	a,58
1639	a,70	1614	a,59
1640	a,71	1615	a,60
1641	a,72	1616	a,61
1642	a,73	1617	a,62
1643	a,74	1618	a,63
1644	a,75	1619	a,64
1646	a,76	1620	a,65
1647	a,77	1635	a,66
1648	a,78	1636	a,67

La pérdida de los volúmenes correspondientes a 1645 y 1649 ha podido ser suplida para las facultades de Artes, Teología y Derecho con los *Libros de Priorato* que, con información más restringida, se conserva en el Archivo Universitario de acuerdo con las siguientes signaturas:

- Libro de Priorato de Filosofía, signt. 84
- Libro de Colación de Grados de Teología, signt. 19
- Libro de Colación de Grados de Leyes y Cánones, signt. 107

El estudio exhaustivo de todas las actas nos permite comprobar que la cifra total de graduados durante los años estudiados ascendió a 1738, distribuidos por facultades del modo siguiente:

Facultad de Artes	743
Facultad de Medicina	491
Facultad de Teología	224
Facultad Cánones	195
Facultad de Leyes	85

Por tanto, el grupo más numeroso se concentró en la facultad de Artes con el 42'7%, seguida, en orden descendente, por las de Medicina (28'8%), Teología (12'8%), Cánones (11'2%) y Leyes (4'8%). A su vez, el título de Bachiller fue más frecuente que el de Doctor en todas las facultades salvo la de Derecho Civil, tal como queda reflejado en el cuadro 1 y gráfica 1.

CUADRO 1
TÍTULOS CONCEDIDOS

	Bachilleres	Doctores
Artes	85,1 %	14,9 %
Medicina	63,9 %	36,1 %
Teología	64,2 %	35,8 %
Derecho Canónico	58,4 %	41,6 %
Derecho Civil	40 %	60 %

GRÁFICO 1

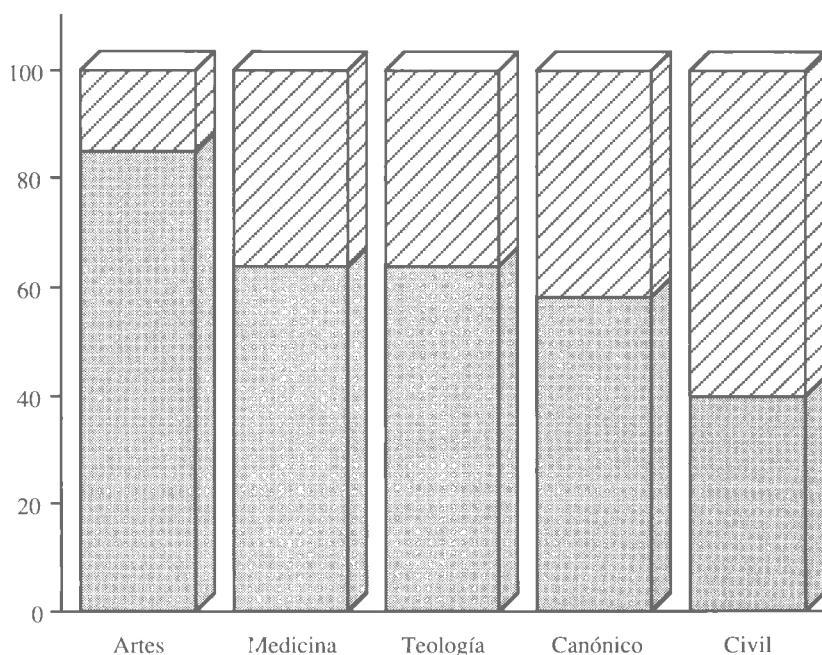
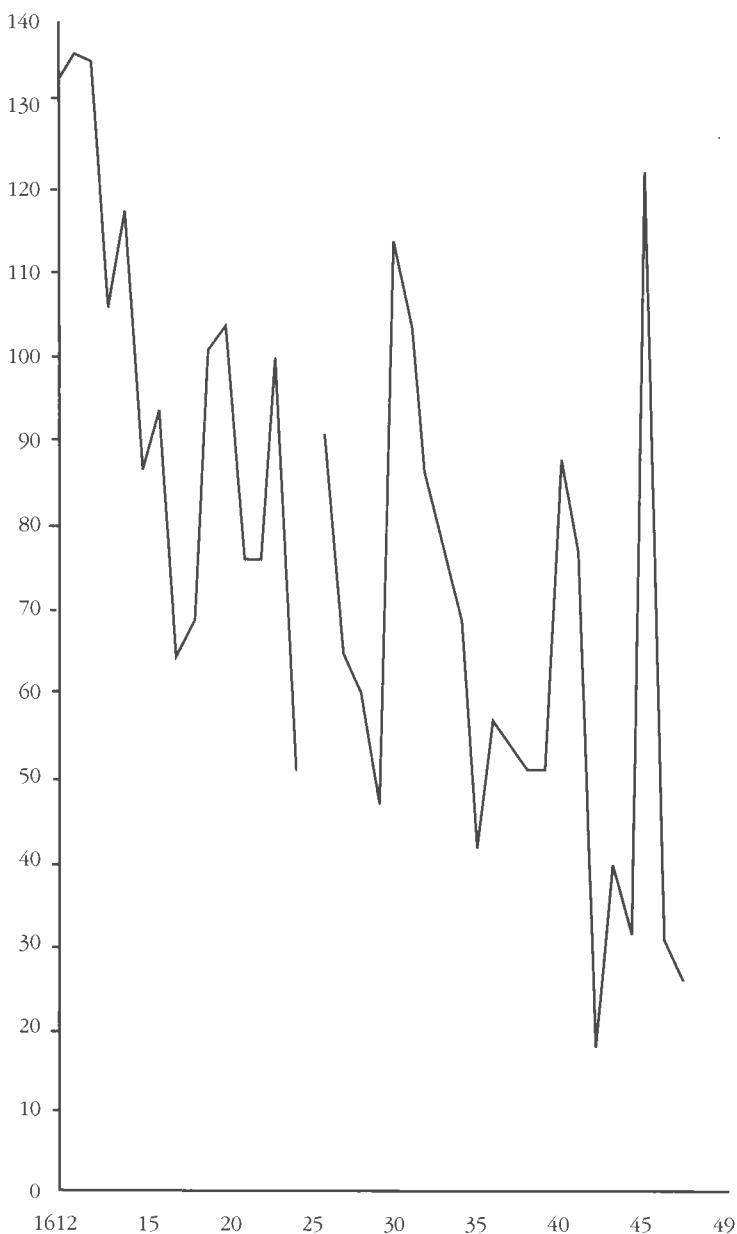

GRÁFICO 2

La evolución de la colación ofrece a nivel global (gráfico 2) desde principios de siglo una tendencia descendente tan solo interrumpida por las bruscas subidas de 1632-1633 y 1647, que curiosamente coinciden con momentos de extremas dificultades financieras para el municipio. Es sabido que entre 1629-1631 la ciudad se vió afectada por una aguda crisis triguera que acabó provocando la quiebra de la *Taula de Canvis* en 1634. En 1647 a la incidencia de una problemática de similares características se sumó a la peste, provocando una nueva quiebra en 1649. Ello induce a lanzar la hipótesis, no confirmada, de una política municipal tendente a facilitar la concesión de títulos como medio de incrementar sus ingresos.

Por facultades, la de Artes (gráfico 3) inicia el siglo con unas cotas bastante elevadas para sufrir un descenso considerable entre 1620-1640 aproximadamente y recuperarse notablemente después del último año.

GRÁFICO 3

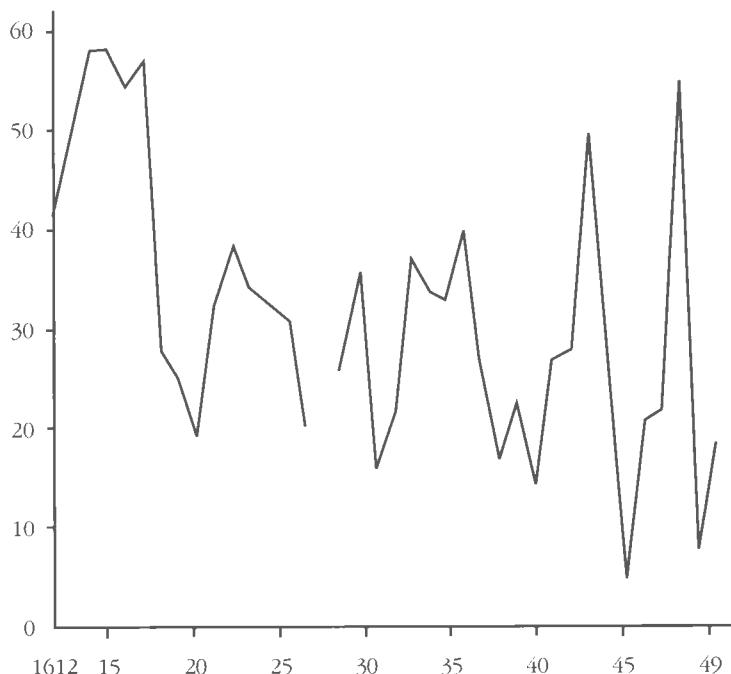

GRÁFICO 4

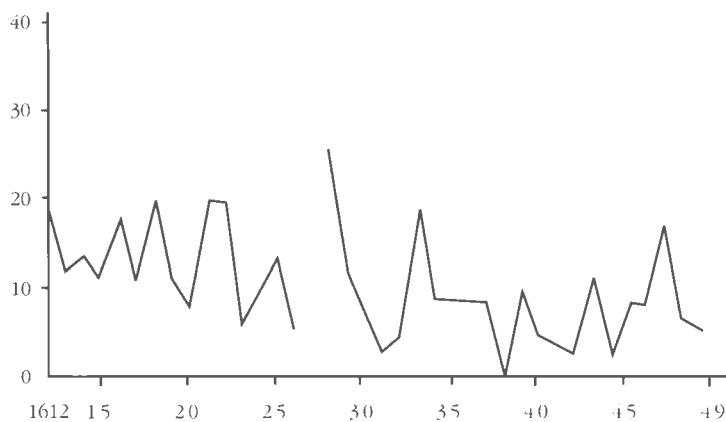

GRÁFICO 5

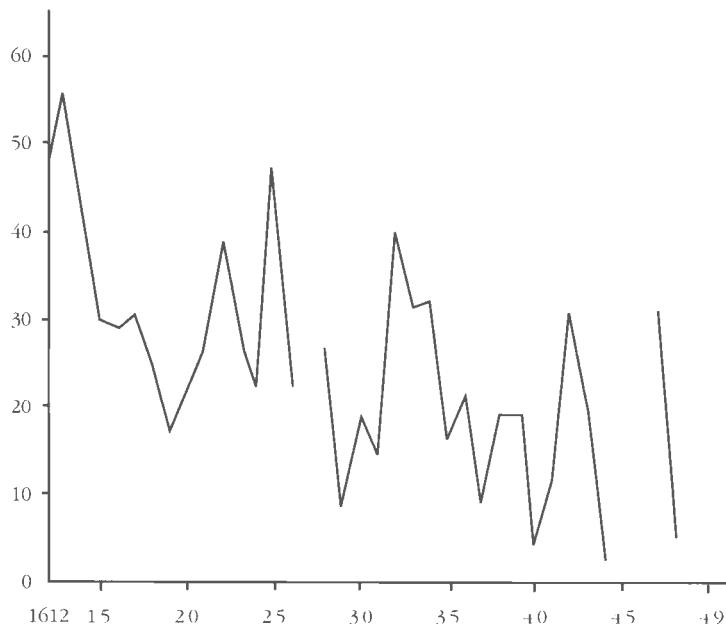

GRÁFICO 6

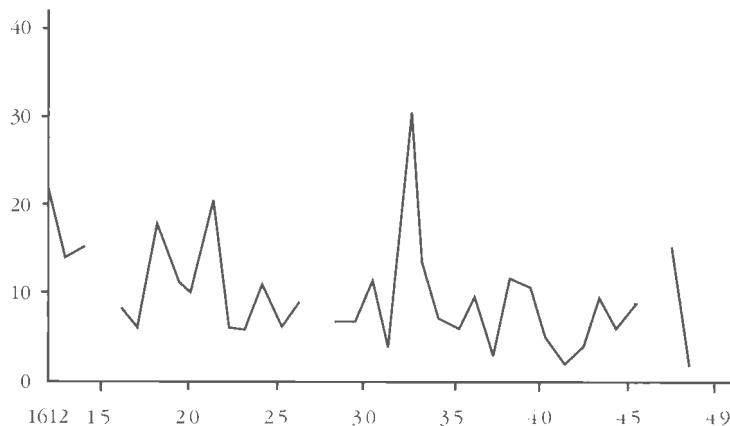
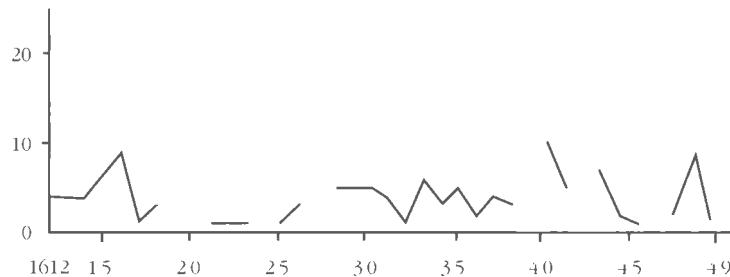

GRÁFICO 7

También el declive será notorio en la facultad de Teología (gráfico 4), salvo los incrementos experimentados en 1628, 1634 y 1647, observándose parecida tendencia en la de Medicina (gráfico 5). En la de Cánones (gráfico 6) la línea descendente se verá interrumpida por el brusco ascenso de 1632, que no se repetirá durante el resto del período. Por su parte, la de Leyes (gráfico 7) mantuvo un ritmo bastante regular, sin grandes altibajos, pero con una media anual inferior a la de las restantes facultades.

En cuanto al origen geográfico resulta difícil un estudio completo por el elevado porcentaje de omisiones de este dato en las actas, aspecto que dependía exclusivamente de la voluntad del escribano de turno para anotarlas en el lugar correspondiente. No hemos renunciado, sin embargo, a su análisis dado el elevado interés de este tipo de datos para reflejar la capacidad de atracción del centro.

Descubrimos así que en la facultad de Artes (gráfico 8) el 45'5% de los especificados procedían del reino de Valencia, el 9'5% de Castilla, el 3'4% de Aragón, el 2'3% de Cataluña, el 2'1% de Baleares y tan solo el 0'2% de otros países, si bien no conocemos el lugar de origen de un elevado 36'8%. En la facultad de Medicina (gráfico 9), frente un 22'2% de no especificados, procedían de Castilla el 25'5%, de Valencia 22'5%, de Cataluña el 13'5%, de Aragón el 9%, de Baleares el 6'4% y de otros países el 0'5%. En Teología (gráfico 10) junto a un 42'8% de origen desconocido, procedían de Valencia el 50'4%, de Aragón el 2'3%, de Castilla el 1'9%, de Cataluña el 1'4% y de Baleares el 0'9%. En Derecho Canónico (gráfico 11) procedían de Valencia el 39'2%, de Castilla el 27'5%, de Aragón el 4% y de Cataluña el 2%, ascendiendo la cifra de no especificados al 27%. Por último, en Derecho Civil (gráfico 12) el 60% procedía de Valencia, el 5'8% de Castilla, también el 5'8% de Aragón, el 3'5% de Cataluña y el 1'1% de Baleares, constituyendo el 23'5% los no especificados.

GRÁFICO 8

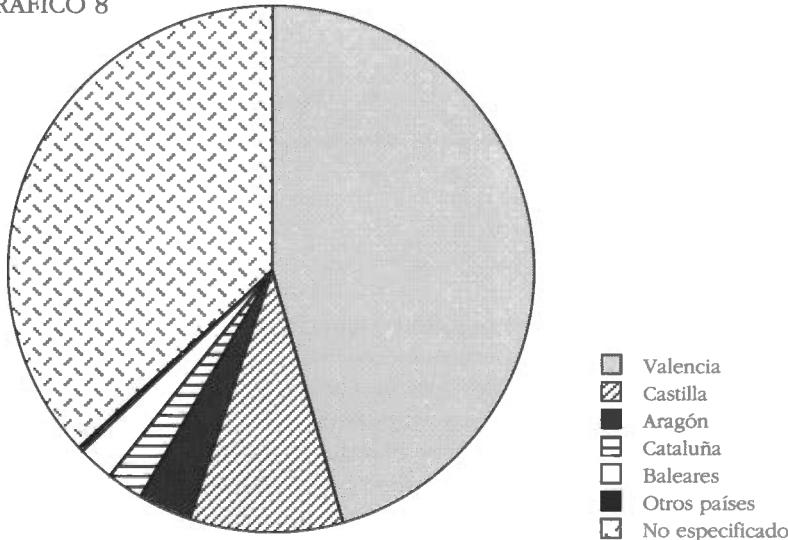

GRÁFICO 9

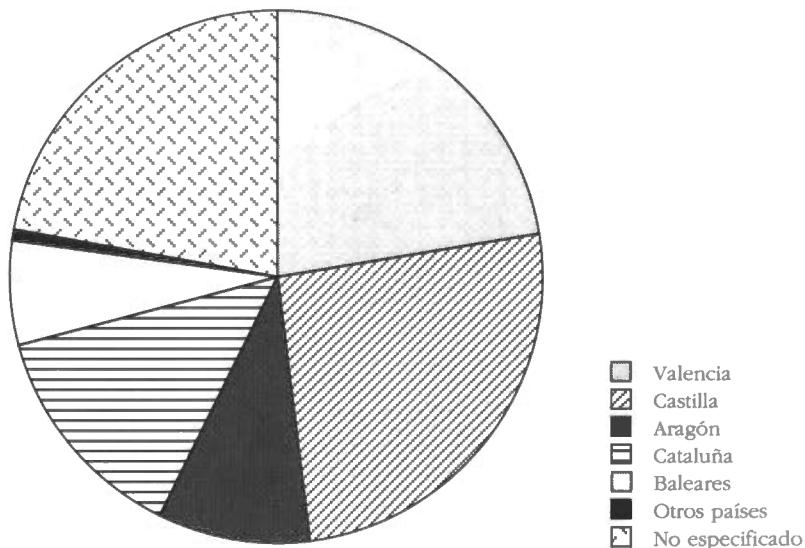

GRÁFICO 10

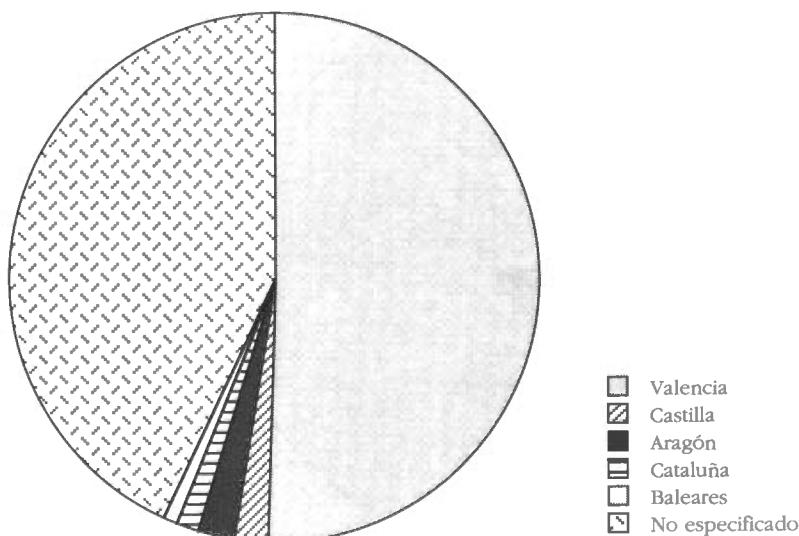

GRÁFICO 11

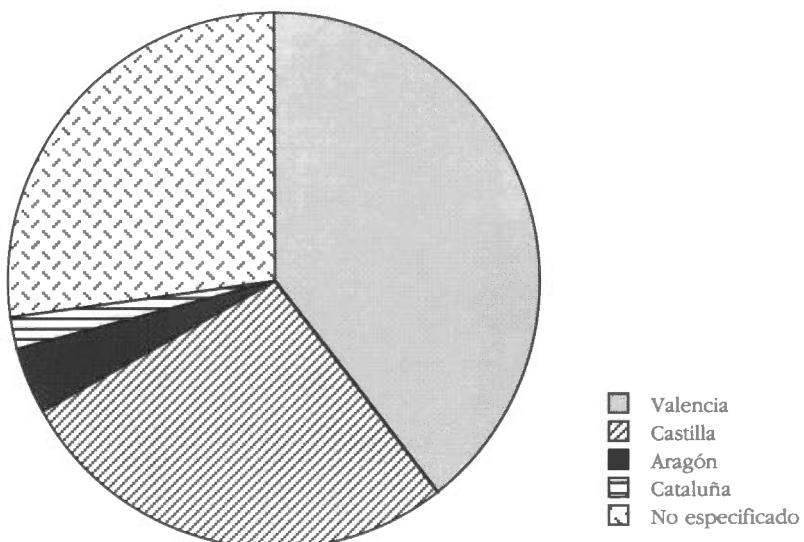
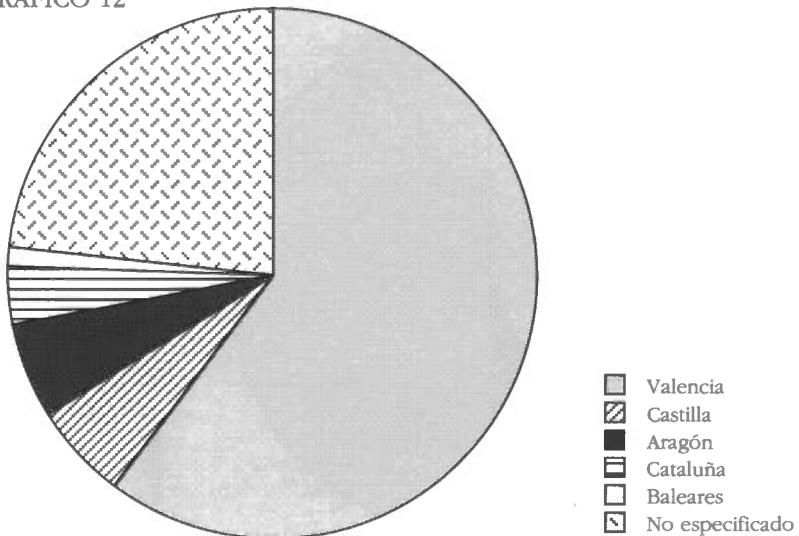

GRÁFICO 12

Los porcentajes representados resultan muy similares a los que obtuvimos para el periodo 1621-1634. Por consiguiente, también son parecidas las consecuencias que podemos extraer de su comparación con los del siglo XVI. La facultad de Artes había disminuido bastante su atracción sobre los demás reinos peninsulares. La de Medicina, frente a un mayor aporte de valencianos, catalanes, aragones y mallorquines, verá descender considerablemente la influencia de castellanos. En Teología declinó de forma importante la presencia de estudiantes valencianos. Por último en las facultades de Derecho, al tiempo que aumentaba ostensiblemente la cifra de valencianos, y en menor medida de aragones y catalanes, se produjo una reducción brusca de castellanos.

GRADOS CONCEDIDOS

BACHILLERES EN ARTES

<i>Ficha</i>	<i>Nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fecha</i>
1	Roda, Jacobo	Puig	7-1-1612
2	Carrochino, Miguel	Sta. Eulalia	14-1-1612
3	Comba, Vicente	Valencia	31-1-1612
4	Verdejo, Antonio	Valencia	1-2-1612
5	Climent, Joaquín José	Valencia	4-5-1612
6	Riboz, Juan	Mallorca	4-5-1612
7	Olgina, Melchor	Cartagena	4-5-1612
8	Borrull, Miguel	Valencia	4-5-1612

Promotores y examinadores

- 1 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona y S. García
- 2 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: V. Borras de Vilafranca, J. Rocafull y J. Bayona
- 3 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, A. Guillonda, J. Bayona y S. García
- 4 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: J.E .Boesio, A. Guillonda, J. Bayona y S. García
- 5 Pr.: J. Blanca; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
- 6 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: V. Borras, Vilafranca, J. Rocafull y J. Bayona
- 7 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: V. Borras, Vilafranca, J. Rocafull y J. Bayona
- 8 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: V. Borras, Vilafranca, J. Rocafull y J. Bayona

9	Sala, Antonio	Casera	5-5-1612
10	Cuenca, Francisco de	Zaragoza	8-5-1612
11	Vaes, Pedro	Torrejón Velasc.	10-5-1612
12	Rogla, Leandro	Valencia	12-5-1612
13	Pallarés, Vte. Frco.	Valencia	12-5-1612
14	Morla, Jno. Agustín	Valencia	17-5-1612
15	Gimen Laos, Vicente		17-5-1612
16	Puyol, Francisco		17-5-1612
17	Colomina, Ant. Jaime		25-5-1612
18	Esteve, Pedro		30-5-1612
19	Batifort, Pablo	Canejan	30-5-1612
20	Bellver, Francisco	Balaguer	13-6-1612
21	Romero, Diego	Ciudad Real	16-8-1612
22	Berdun, Juan	Montalban	21-8-1612
23	Arroyo, Pedro de	Utiel	22-8-1612
24	Torner, Mateo		22-8-1612
25	Murta, Luis	Valencia	22-8-1612
26	Salcedo, Jerónimo	Valencia	16-10-1612
27	Belegero, Onofre	Valencia	24-10-1612

- 9 Pr.: A. Guillonda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 10 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona y S. García
 11 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. Rocafull, V. Borras, J. E. Boesio, J. Bayona
 12 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Boesio, J. Bayona
 13 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 14 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 15 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 16 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. E. Boesio, J. Bayona
 17 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. B. Boesio, J. Rocafull, J. Bayona
 18 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona
 19 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona
 20 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. E. Boesio, S. García, J. Bayona
 21 Pr.: A. Guillonda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 22 Pr.: C. Nadal; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 23 Pr.: A. Guillonda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 24 Pr.: A. García; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 25 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 26 Pr.: J. Rocafull; Ex.: V. Borras, J. E. Boesio, S. García
 27 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona

28	Marco, Francisco	Alciraia	24-10-1612
29	Gimeno, Juan	Penaguilla	16-11-1612
30	Fraga, José Simon	Triase	19-11-1612
31	Montflorit, Bartolomé	San Mateo	24-11-1612
32	Blanes, Sebastian	Valencia	12-1-1612
33	Llorns de Campo, Vicente	Cucaña	15-1-1612
34	Nicolau, Pedro Luís	Morvedre	15-12-1612
35	Aliaga, Marcelino	Valencia	20-12-1612
36	Chulilla, Vicente	Valencia	20-12-1612
37	Vella, Francisco	Castellfabib	20-12-1612
38	Morales, Alfonso de	Daimiel	14-1-1613
39	Rodriguez de Arneso, Juan	Murcia	15-1-1613
40	Salat, Jerónimo	Valencia	11-2-1613
41	Martorell, Gil	Valencia	13-2-1613
42	Vall, Aparicio	Vilafames	2-3-1613
43	Sunyer, Miguel	Mallorca	2-3-1613
44	Lanfach, Miguel		2-3-1613
45	Baltasar Segarra,Tomas	Cati	2-3-1613
46	Mancebo, Pedro	Albacete	13-3-1613

- 28 Pr.: G. Barbera; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 29 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona
 30 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 31 Pr.: A. Guillonda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 32 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 33 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, V. Gómez
 34 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona
 35 Pr.: A. García; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 36 Pr.: C. Nadal; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 37 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García
 38 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: J. Rocafull, S. García
 39 Pr.: S. García; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 40 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: J. E. Boesio, J. Bayona, A. Guillonda
 41 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. E. Boesio, J. Bayona
 42 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. E. Boesio, S. García
 43 Pr.: J. Rocafull, Ex.: V. Borras, J. Bayona
 44 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona
 45 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona
 46 Pr.: A. García; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona

47	Martínez, Gregorio	Chanaloyes	13-3-1613
48	Domenech, D'Iego	Villena	13-3-1613
49	Cleo, Juan	Sagunto	23-4-1613
50	Serrano, Tomas	Sagunto	23-4-1613
51	N.		
52	Salvador, Miguel Joan		23-4-1613
53	Martínez de Gomar, Juan	Utiel	4-5-1613
54	Rumio, Francisco	Valencia	9-5-1613
55	Bernat, Juan	Linares	9-5-1613
56	Belda, Vicente	Carcaixent	9-5-1613
57	Albeda, Estefano	Carcaixent	9-5-1613
58	Villanova, Bernardo	Valencia	15-5-1613
59	Alvaro, Miguel Jmo.	Liria	15-5-1613
60	Magí, Vicente		22-5-1613
61	Jordan, Jeronimo Diego		22-5-1613
62	Prefentia, Miguel	Onteniente	22-5-1613
63	Alvaro, Tomas Juan	Liria	21-6-1613
64	Heredia, Francisco de	Albarracín	21-6-1613
65	Ordoñez, Pedro Sebastian	Teruel	21-6-1613

- 47 Pr.: J. Rocafull; Ex.: V. Borras, J. E. Boesio, J. Bayona
 48 Pr.: J. E. Boesio; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona
 49 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona, S. García
 50 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona, S. García
 51 N.
 52 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona, S. García
 53 Pr.: J. G. Barbera; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona
 54 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona, S. García
 55 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J. E. Boesio, J. Bayona, S. García
 56 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J.E.Boecio, J. Bayona, S. García
 57 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J.E.Boecio, J. Bayona, S. García
 58 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: V. Borras, J. Bayona, V. Gómez
 59 Pr.: J. E. Boecio; Ex.: V. Borras, J. Bayona, A. Guillonda
 60 Pr.: J. Blanch; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boecio, J. Bayona
 61 Pr.: J. Blanch; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boecio, J. Bayona
 62 Pr.: J. Blanch; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. E. Boecio, J. Bayona
 63 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 64 Pr.: A. Gralla; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 65 Pr.: A. Gralla; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez

66	Talens, Bartolomé	Carcaixent	21-6-1613
67	Francia, Bartolome de	Tudela	9-7-1613
68	Perez, Tomas		17-7-1613
69	Oliver, Bartolomé	Mallorca	7-8-1613
70	Onufrio Friol, Natalio	Mallorca	7-8-1613
71	Cirera, Jose Estefano	Carcaixent	21-8-1613
72	Calahorra, Severino	Valencia	31-8-1613
73	Longo de Yegro, Juan	Agudo	30-9-1613
74	Lopez Vte, Ermenegildo	Valencia	30-9-1613
75	Ordoño, Santiago	Parrilla	2-1-1613
76	Tagell, Juan Bautista	Valencia	11-1-1613
77	Tagell, Vicente	Valencia	11-10-1613
78	Pons, Miguel	Mislata	21-1-1613
79	Nadal Torner, Vicente	Valencia	21-10-1613
80	Miguel, Vicente	Valencia	7-11-1613
81	Garcia, Pedro		26-11-1613
82	Talavera, Martin		29-11-1613
83	N. Francisco		10-12-1613
84	Uguet, Jacobo	Cabanes	14-1-1614

- 66 Pr.: A. Gralla; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 67 Pr.: A. Guillonda; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 68 Pr.: J. Rocafull; Ex.: V. Borras, J. Bayona, V. Gómez
 69 Pr.: J. Rocafull; Ex.: V. Borras, J. Bayona, V. Gómez
 70 Pr.: J. Rocafull; Ex.: V. Borras, J. Bayona, V. Gómez
 71 Pr.: J. Blanch; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 72 Pr.: J. Blanch; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 73 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 74 Pr.: No consta; Ex.: No consta
 75 Pr.: J. Rocafull; Ex.: V. Borras, J. Bayona, V. Gómez
 76 Pr.: J. Blanch; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 77 Pr.: J. Blanch; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 78 Pr.: S. García; Ex.: V. Borras, J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 79 Pr.: J. Rocafull; Ex.: V. Gómez, J. Bayona, V. Gómez zona, V. Gómez
 80 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 81 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, S. García, J. Bayona, V. Gómez
 82 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, S. García, J. Bayona, V. Gómez
 83 Pr.: G. Barbera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 84 Pr.: B. Barbera; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez, J. Arguedes

85	Torre, Magnico	Tortosa	14-1-1614
86	Gerau, José	Tortosa	25-1-1614
87	Juan, Pedro	Benisa	15-2-1614
88	Aguilar, Juan	Zaragoza	22-2-1614
89	Junyer, Juan Pedro		1-3-1614
90	Calaf, Francisco	Valencia	4-3-1614
91	Arguinyano, Martin de	Tafalla	22-3-1614
92	Perez, Cristobal	Valencia	18-14-1614
93	Vines, Miguel	Valencia	18-4-1614
94	Palau, Jaime	Valencia	22-4-1614
95	Potico, Jose	Valencia	22-4-1614
96	Grau, Juan	Valencia	22-4-1614
97	Xulbi, Cosme		22-4-1614
98	Sancho, Juan Bautista	Onteniente	23-4-1614
99	Simo, Juan	Enguera	23-5-1614
100	Seranella, Pedro	Alcañiz	3-6-1614
101	Creus, Juan Bautista	Tortosa	
102	Carnices, Juan	Alcora	7-6-1614

- 85 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, S. García, J. Arguedes
 86 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez, J. Arguedes
 87 Pr.: J. Arguedes; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez
 88 Pr.: J. Arguedes; Ex.: P. J. Trilles, J. Rocafull, J. V. Corder, S. García, F. Castro
 89 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. Rocafull, C. Nadal, S. García
 90 Pr.: J. Rocafull; Ex.: C. Nadal, J. Arguedes, S. García
 91 Pr.: S. García; Ex.: J. Rocafull, C. Nadal
 92 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Arguedes, S. García
 93 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, V. Gómez
 94 Pr.: N. Jose; Ex.: J. Rocafull, V. Gómez
 95 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. Arguedes, J. Bayona, V. Gómez
 96 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. Arguedes
 97 Pr.: J. Fontiam; Ex.: J. Rocafull, J. Arguedes, J. Bayona, V. Gómez
 98 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Rocafull, J. Arguedes
 99 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 100 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García
 101 Pr.: J. Rocafull; Ex.: P. J. Trilles, J. Arguedes, A. Noguera, V. Gómez, J. Bayona
 102 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, V. Gómez, S. García

103	Cervero, Juan		10-6-1614
104	N. Frances		
105	Delabona, Martin	Voltayna	4-7-1614
106	Xurista, Vicente	Valencia	
107	Perez, Vicente	Valencia	
108	Mateu, Francisco		
109	Sales, Antonio	Algeciras	
110	Cabanilles Señor, Manuel	Valencia	11-7-1614
111	Alfaro, Juan	Valencia	11-7-1614
112	Tech, Domingo	Valencia	11-7-1614
113	Torre, Diego de la	Latorre	11-7-1614
114	Torre, Miguel de la	Latorre	11-7-1614
115	Espejo, German	Cartagena	18-7-1614
116	Reull, Francisco	Tortosa	14-8-1614
117	Pujol, Miguel		25-8-1614
118	Armengol, Francisco	Valencia	25-8-1614
119	Navarro, Juan	Cartagena	25-8-1614
120	Rodriguez, Domingo		27-8-1614
121	Berforal, Juan	Alcover	27-8-1614

- 103 Pr.: S. García; Ex.: S. Grau, J. Bayona, V. Gómez, N. Crespo
 104 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, V. Gómez
 105 Pr.: S. Neraldum; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 106 Pr.: S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 107 Pr.: J. Bayona
 108 Pr.: J. Bayona, A. Guillonda, V. Gómez
 109
 110 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 111 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 112 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 113 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 114 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 115 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 116 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, V. Gómez, S. García, L. Vidanya
 117 Pr.: S. Neraldum; Ex.: S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 118 Pr.: S. Neraldum; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 119 Pr.: S. Neraldum; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 120 Pr.: S. Neraldum; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 121 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez

122	Joano, Sebastian	Tortosa	27-8-1614
123	Muntañer, Domingo	Oriola	27-8-1614
124	Aires, Tomas	Valencia	11-9-1614
125	Vargues, Vicente	Valencia	11-9-1614
126	Benavent, Pedro	Cuatretonda	15-9-1614
127	Pedra, Luis	Nules	17-9-1614
128	Peris, Pedro		17-9-1614
129	Abarca, Sebastian de		20-9-1614
130	Lopez, Juan		20-9-1614
131	Peris, Domingo		16-10-1614
132	Gimeno, Andres	Peñaguirola	16-10-1614
133	Medina, Fernando	Cartagena	30-10-1614
134	Cabo,Francisco	Aldaya	9-11-1614
135	Gilde, Agustin	Baguena	9-12-1614
136	Gimenez, Diego		9-12-1614
137	Navarro, Francisco	Concentaina	9-12-1614
138	Aviles, Lorenzo	Albacete	16-1-1615
139	Tanin, Pedro	Albacete	14-3-1615

- 122 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 123 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 124 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 125 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Arguedes, Bayona, García, Gómez, Vidanya, V. Noguera, G. Barber
 126 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 127 Pr.: S. Neraldum; Ex.: J. Bayona, V. Gómez, A. Guillonda
 128 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez, A. Guillonda
 129 Pr.: F. Núñez; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 130 Pr.: F. Núñez; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 131 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 132 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 133 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 134 Pr.: G. Barbera; Ex.: J. Rocafull, V. Gómez, S. García, J. Bayona
 135 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 136 Pr.: S. García.; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
 137 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 138 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 139 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez, A. March

140	Marques, Juan Mateo	Vistabella	14-3-1615
141	Rodriguez Mescato, Manuel	Almagro	14-3-1615
142	Garcia, Egidio	Villena	16-3-1615
143	Vasiero, Pablo	Valencia	8-4-1615
144	Gasco, Sebastian	Enguera	8-4-1615
145	Mico, Pedro	Olleria	8-4-1615
146	Martinez, Jaime		9-4-1615
147	Soriano, Jose	Almansa	11-4-1615
148	Moreno, Francisco	Valencia	11-4-1615
149	Tormo, Fulgencio		14-5-1615
150	Aguirre, Francisco	Valencia	16-5-1615
151	Ferre, Francisco	Valencia	16-5-1615
152	Prima, Vicente	Vinaroz	16-5-1615
153	Robles, Miguel	Valencia	16-5-1615
154	Molla, Gaspar	Bañeres	16-5-1615
155	Orlau, Juan Alejandro	Fraga	16-5-1615
156	Mariner, Jeronimo	Valencia	19-5-1615
157	Pallares, Arcadio	Valencia	20-5-1615

- 140 Pr.: J. Indreto; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez, A. March
 141 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez, A. March
 142 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 143 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 144 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez
 145 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez
 146 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Rocafull, S. García
 147 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez
 148 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez
 149 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda
 150 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 151 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 152 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 153 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 154 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 155 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 156 Pr.: A. March; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 157 Pr.: A. March; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 158 Pr.: F. Núñez; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 159 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda

158	Sampere, Antonio	Villena	1-6-1615
159	Cortes, Gaspar	Jijona	4-6-1615
160	Martinez, Alfonso		24-7-1615
161	Mases, Bernardo	Prino	24-7-1615
162	Jervero, Mateo		24-7-1615
163	Orego Garcia, Antonio		24-7-1615
164	Navarro, Juan Andrés	Ayuife	14-8-1615
165	Reverter, Pablo	Alcanar	18-8-1615
166	Olginat, Francisco P.	Valencia	2-9-1615
167	N. Dionisio		2-9-1615
168	Salanona, Dionisio	Berja Caros	19-9-1615
169	Cruilles, Francisco	Valencia	26-10-1615
170	Royo, Francisco		11-11-1615
171	Noviese, Marco Antonio	Valencia	11-11-1615
172	Almacen, Juan Bautista		2-12-1615
173	Delgado, Alejandro		28-1-1616
174	Tudela, Gregorio	Beniganim	29-1-1616
175	Tudela, Vicente	Valencia	29-1-1616
176	Lozano, Bautista	Murcia	29-1-1616
177	Vilatela, Vicente	Valencia	3-2-1616

- 160 Pr.: J. Bayona; Ex.: S. García, A. Guillonda, A. March
 161 Pr.: J. Bayona; Ex.: S. García, A. Guillonda, A. March
 162 Pr.: A. March; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda
 163 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, A. Guillonda, A. March
 164 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 165 Pr.: J. Blanch; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 166 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, S. García, J. Bayona, V. Gómez
 167 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 168 Pr.: S. García; Ex.: J. Bayona, V. Gómez
 169 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 170 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
 171 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 172 Pr.: J. B. Palacio; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 173 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez
 174 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez, J. Bayona
 175 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez, J. Bayona
 176 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez, J. Bayona
 177 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez

178	Coll, Melchor	Morella	3-2-1616
179	Esteban, Vicente	Villena	26-2-1616
180	Poto, Dionisio		17-3-1616
181	Orduña, Pedro	Sogorbe	23-3-1616
182	Gimeno, Jacinto	Valencia	23-2-1616
183	Vilarrasa, Fernando	Valencia	7-4-1616
184	Salt, Jaime	Valencia	7-4-1616
185	Tamano, Juan B.	Villena	8-4-1616
186	Carrillo, Diego	Alcantara	8-4-1616
187	Montalvo, Jeronimo	Valencia	8-4-1616
188	Miguel, Baltasar	Valencia	8-4-1616
189	Pastor, Vicente	Beniganim	8-4-1616
190	Marco, Vicente	Valencia	8-4-1616
191	Juanes, Jacinto		8-4-1616
192	Redolat, Miguel		8-4-1616
193	Royo, Ignacio	Valencia	14-4-1616
194	Aparedes, Juan Frco.		14-4-1616
195	Navarro, Jacinto	Valencia	15-4-1616
196	Comes, Alberto	Requena	15-4-1616

178	Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez
179	Pr.: J. Bayona; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez
180	Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García
181	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
182	Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
183	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
184	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
185	Pr.: S. García; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
186	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
187	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
188	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
189	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
190	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, V. Gómez, S. García, J. Bayona
191	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, V. Gómez, S. García, J. Bayona
192	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
193	Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
194	Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, V. Gómez, J. Bayona, S. García
195	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
196	Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, V. Gómez, S. García, J. Bayona

197	Salvador, Esteban		15-4-1616
198	Martinez, Luis B.		15-4-1616
199	Gimeno, Francisco	Valencia	19-4-1616
200	Muñoz, Pablo		19-4-1616
201	Mas, Jaime	Valencia	5-5-1616
202	Pascual, Pedro	Calpe	15-5-1616
203	Verguez, Pedro V.	Onteniente	20-5-1616
204	Puig, Jaime	Onteniente	20-5-1616
205	Gueran, Jose	Carcaixent	30-4-1616
206	Gilabert, Feliciano	Valencia	30-5-1616
207	Villalta Olaso, Juan	Alpuente	30-5-1616
208	Pomar, Jose G.	Valencia	8-6-1616
209	Serrano, Antonio P.	Valencia	8-6-1616
210	Bonet, Vicente	Valencia	20-6-1616
211	Ruiz de Liori, Francisco	Valencia	9-6-1616

- 197 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, V. Gómez, S. García, J. Bayona
 198 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez, S. García
 199 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, V. Gómez, S. García, J. Bayona
 200 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, S. García, J. Bayona, V. Gómez
 201 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez, A. Guillonda
 202 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García
 203 Pr.: A. Guillonda; Ex.: M. Salon, J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
 204 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
 205 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
 206 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
 207 Pr.: J. Bayona; Ex.: S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
 208 Pr.: J. B. Palacio; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, S. García, A. Guillonda, V. Gómez
 209 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, S. García, V. Gómez
 210 Pr.: A. Guillonda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
 211 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, S. García, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Noguera

212	Vicent, Jaime J.		9-6-1616
213	Navarro, Juan B.	Castellon	4-7-1616
214	Almuña, Juan B.		6-9-1616
215	Llorens, Honorio		1-1-1616
216	Mascaros, Teofilo		1-10-1616
217	Cuartero, Francisco		15-10-1616
218	Rodriguez, Pablo		30-10-1616
219	Martinez, Pablo		15-12-1616
220	Garino, Gaspar	Valencia	15-12-1616
221	Agilar, Miguel V.	Valencia	
222	Moran, Diego	Alcantara	8-1-1617
223	Serra, Juan Bautista	Mallorca	20-1-1617
224	Serra, Pedro		21-1-1617
225	Almunia y Arce, Genis de	Albacete	1-3-1617

- 212 Pr.: J. B. Palacio; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 213 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Bayona, J. Rocafull, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 214 Pr.: S. García; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 215 Pr.: S. García; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 216 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 217 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
- 218 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 219 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 220 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 221 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García
- 222 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García
- 223 Pr.: J. Bayona; Ex.: S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 224 Pr.: S. García; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 225 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez

226	Montserrat Blanco, Juan	Balaguer	13-3-1617
227	Angulo, Jaime	Oriola	18-3-1617
228	Fuster, Pedro Juan	Valencia	8-4-1617
229	Marin, Juan Bautista	Nulescia	18-3-1617
230	Ferrer, Francisco	Valencia	8-4-1617
231	Rehio, Tomas	Barchena	23-5-1617
232	Montoya, Pedro	Villa Quintanar	24-5-1617
233	Fernandez Trebejo, Luis		24-5-1617
234	N. Blay		24-5-1617
235	Fort, Juan		29-5-1617
236	Cortel, Vicente	Valencia	20-6-1617
237	Cortel, Lorente		20-6-1617
238	Sanou, Gaspar	Morela	19-7-1617
239	Real, Gabriel	Olite	5-8-1617
240	Palau, Diego	Denia	12-9-1617
241	Gavarda, Juan Bautista	Valencia	12-9-1617

- 226 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Rocafull, S. García, M. Izquierdo, A. March, V. Gómez
- 227 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez, A. March
- 228 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez, A. March
- 229 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez, A. March
- 230 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo
- 231 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, S. García, V. Gómez
- 232 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Bayona, A. Guillonda, V. Gómez, P. Olginate
- 233 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Bayona, A. Guillonda, V. Gómez, P. Olginate
- 234 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, S. García, V. Gómez, A. March, P. Olginate
- 235 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda
- 236 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 237 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 238 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 239 Pr.: M. Izquierdo; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
- 240 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 241 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez

242	Sanchiz, Jeronimo Marco	Morella	12-9-1617
243	Espinosa, Francisco	Valencia	22-9-1617
244	Tuesta, Francisco	Onda	22-9-1617
245	Amargos, Vicente Marco	Xativa	22-9-1617
246	Gomez, Luis	Segorbe	6-11-1617
247	Jorda, Tomas	Gandia	6-11-1617
248	Primo, Francisco		10-11-1617
249	Gisbert, Juan Antonio	Valencia	12-12-1617
250	Sendra, Juan Bautista	Valencia	12-12-1617
251	Gisbert, Tomas		19-12-1617
252	Oriol, Gabriel		21-12-1617
253	De Miguel, Vicente	Valencia	30-3-1618
254	Alveus, Jeronimo	Valencia	28-4-1618
255	Manzanera, Juan	Manzanera	28-4-1618

- 242 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
 243 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
 244 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
 245 Pr.: S. Grau; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
 246 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo
 247 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, S. García, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
 248 Pr.: S. García; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
 249 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
 250 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
 251 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda
 252 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
 253 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Bayona, S. García, V. Gómez, A. Guillonda, P. Olginat
 254 Pr.: J. B. Arnal; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
 255 Pr.: J. B. Arnal; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez

256	Miralles, Isidoro	Benasal	28-4-1618
257	Planelles, Gines	Oriola	9-5-1618
258	Gonsales, Francisco	Corbalan	14-5-1618
259	Roig, Jacinto		18-5-1618
260	Mora, Tomas Gregorio	Chelva	31-5-1618
261	Roca Torrente, Francisco	Valencia	31-5-1618
262	Molina, Vicente	Onil	9-6-1618
263	Belenguer, Tomas		9-6-1618
264	Ortiz, Jose	Omil	9-6-1618
265	Xalon, Pedro	Arandiga	12-6-1618
266	Del Oyo, Francisco	Requena	28-6-1618
267	Castelvi, Julian		3-8-1618
268	Pascual, Onofre	Villena	3-8-1618
269	Llop, Miguel	Valencia	3-8-1618

- 256 Pr.: J. B. Arnal; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
- 257 Pr.: S. Molla; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 258 Pr.: V. Noguera.; Ex.: S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez
- 259 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo
- 260 Pr.: V. Noguera; Ex.: S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda, V. Gómez, A. March
- 261 Pr.: J. B. Arnal; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, J. Roig, A. Guillonda, V. Gómez
- 262 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
- 263 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
- 264 Pr.: J. B. Arnal; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
- 265 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, A. Guillonda
- 266 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez
- 267 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 268 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 269 Pr.: J. B. Arnal; Ex.: J. Bayona, J. Rocafull, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez

270	Guíjarro, Julio		3-9-1618
271	Calatayud, Sebastián	Alfara	4-9-1618
272	Coll, Agustín		5-10-1618
273	Cesse, Francisco	Valencia	5-10-1618
274	Ferrer, Gaspar	Valencia	6-10-1618
275	Serra, Francisco	San Mateo	8-11-1618
276	Colom, Juan Bautista	Oriola	24-11-1618
277	Mojolí, Vicente	Ruzafa	5-1-1619
278	Taiula, Jose		12-1-1619
279	Lorha, Fernando		26-1-1619
280	Mensa, Bartolomé	Camarasa	26-1-1619
281	Didañ, Diego	Fuentetodos	5-2-1619
282	Garrachi, Francisco	Valencia	10-2-1619
283	Terol, Vicente	Concentaina	30-3-1619

- 270 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
 271 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
 272 Pr.: A. March; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, V. Gómez, P. Olginate
 273 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
 274 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, Gómez, J. Roig
 275 Pr.: J. Bayona; Ex.: J. Roig, V. Gómez, P. Olginate
 276 Pr.: J. Bayona; Ex.: J. Rocafull, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
 277 J. B. Belda; Ex.: J. Bayona, J. Rocafull, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí
 278 Pr.: No consta; Ex.: No consta
 279 Pr.: D. Cabrera; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí
 280 Pr.: T. Crespo; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí
 281 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí
 282 Pr.: T. Crespo; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí
 283 Pr.: J. B. Arnal; Ex.: J. Roig, AJ. Martí, V. Gómez, J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo

284	Baloni, Pedro	Valencia	6-4-1619
285	Voyl, Vicente		5-5-1619
286	Fajardo, Francisco		5-5-1619
287	Gonzalvo, Bartolomé	Delsono	11-5-1619
288	Ibañez, Juan	La Cañada	28-5-1619
289	Aner, Francisco	Tauste	7-6-1619
290	Lopez, Vicente	Valencia	7-6-1619
291	Morla, Andrés	Sella	3-7-1619
292	Andreu, Alberto	Valencia	12-7-1619
293	Rosello, Cosme	Sevilla	12-7-1619
294	Bolinches, Juan	Ayora	12-7-1619
295	Martínez, Jaime	Chanalajes	14-7-1619
296	Tartanea, Gaspar	Valencia	20-7-1619

- 284 Pr.: J. B. Paesnos; Ex.: AJ. Martí, Bayona, Rocafull, Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
- 285 Pr.: A. Gralla; Ex.: J. Rocafull, M. Izquierdo, J. Bayona, AJ. Martí, J. Roig
- 286 Pr.: J. Roig; Ex.: J. Rocafull, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí
- 287 Pr.: J. Bayona; Ex.: M. Izquierdo, J. Roig, A. Guillonda, V. Gómez, AJ. Martí
- 288 Pr.: V. Noguera; Ex.: J. Rocafull, Bayona, Izquierdo, J. Roig, V. Gómez, AJ. Martí
- 289 Pr.: J. B. Arnal; Ex.: J. Rocafull, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí, J. Roig
- 290 Pr.: A. García; Ex.: J. Rocafull, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez, AJ. Martí
- 291 Pr.: J. Colomar; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí
- 292 Pr.: J. Colomar; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, A. Guillonda, AJ. Martí
- 293 Pr.: J. Colomar; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, A. Guillonda, AJ. Martí
- 294 Pr.: J. Colomar; Ex.: J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, A. Guillonda, AJ. Martí
- 295 Pr.: T. Crespo; Ex.: J. Rocafull, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
- 296 Pr.: J. Colomar; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí

297	Antoli, Francisco	Herbes	3-8-1619
298	Lles, Pedro	Onda	3-8-1619
299	Almunia, Jeronimo	Valencia	9-7-1620
300	Domingo, Andrés	Valencia	9-7-1620
301	Puig, Luís	Valencia	13-7-1620
302	Thedeo, Bernardo		13-7-1620
303	Brotoms, Tomás	Valencia	14-7-1620
304	Conca, Gaspar	Valencia	17-7-1620
305	Pelegrí, Bernardo	Val d'Algorta	17-7-1620
306	Salvador, Juan	Valencia	12-8-1620
307	Juan, Antonio	Onda	14-8-1620
308	Buarner, Juan	Valencia	22-8-1620
309	Valero, Miguel		20-8-1620
310	Alreus, Juan	Valencia	5-9-1620

- 297 Pr.: J. Colomar; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez, AJ. Martí
- 298 Pr.: M. Izquierdo; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, J. Roig, V. Gómez, AJ. Martí
- 299 Pr.: J. Bayona; Ex.: S. García, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez, J. Rocafull
- 300 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: J. Roig, S. García, J. Bayona, Rocafull, Izquierdo, Gómez
- 301 Pr.: P. Olginate; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, V. Gómez
- 302 Pr.: P. Olginate; Ex.: J. Bayona, V. Gómez, S. García, J. Rocafull, M. Izquierdo
- 303 Pr.: M. Izquierdo; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, V. Gómez
- 304 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 305 Pr.: D. Polo; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 306 Pr.: V. D. Serra; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo, V. Gómez
- 307 Pr.: M. Izquierdo; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, J. Roig, V. Gómez
- 308 Pr.: J. B. Belda; Ex.: S. García, J. Roig, V. Gómez, J. Rocafull, J. Bayona
- 309 Pr.: J. Roig; Ex.: A. March, V. Gómez, M. Izquierdo, J. Rocafull, S. García
- 310 Pr.: P. Noguera; Ex.: J. Rocafull, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez

311	López, Alfonso	Valencia	12-9-1620
312	González, Jerónimo	Fuente Higuera	6-10-1620
313	Vidal, Francisco	Traiguera	29-10-1620
314	Hernández, Juan		17-11-1620
315	Olina, Jerónimo	Bocairente	17-11-1620
316	Feliu, Antonio	Benizar	28-11-1620
317	Amada, Francisco		28-11-1620
318	Gamir, Luís	Arcos	18-11-1635
319	Morales, José	Valencia	24-1-1635
320	Figuerola, Tomás	Valencia	7-4-1635
321	Romeu, Jaime		7-4-1635
322	Carbonell, Vicente	Valencia	4-5-1635
323	Montañana, José	Pego	30-4-1635
324	Grau, Antonio	Alcoyca	11-5-1635
325	Martínez Zarco, Diego	Villa de Toboso	25-5-1635

- 311 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. Bayona, S. García, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
- 312 Pr.: J.B. Belda; Ex.: J. Roig, V. Gómez, J. Rocafull, J. Bayona, M. Izquierdo
- 313 Pr.: J. B. Belda; Ex.: J. Rocafull, J. Bayona, S. García, M. Izquierdo
- 314 Pr.: J. Bayona; Ex.: J. Bayona, S. García, J. Rocafull, M. Izquierdo
- 315 Pr.: S. García; Ex.: J. Rocafull, M. Izquierdo, J. Roig, V. Gómez
- 316 Pr.: P. Olginate; Ex.: J. Rocafull, S. García, J. Bayona, J. Roig, V. Gómez
- 317 Pr.: V. Gómez; Ex.: J. Rocafull, S. García, J. Bayona, J. Roig
- 318 Pr.: E. Miguel; Ex.: Cruilles, Rocafull, Gómez, March, Belda, Castellví, Olginate
- 319 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 320 Pr.: J. Rocafull; Ex.: J. A. Morales
- 321 Pr.: J. Rocafull; Ex.: No consta
- 322 Pr.: J. Climent; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Esteve, Serna
- 323 Pr.: J. Verge; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Esteve, Serna
- 324 Pr.: J. Verge; Ex.: V. Gómez, F. Cruilles, A. March, J. Castellví, M. Esteve, Belda
- 325 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, Castellví, Belda, Esteve, Serna

326	Dolades, Juan	Segorbe	7-7-1635
327	Sepulve, Francisco	Elche	21-7-1635
328	Gascón, Juan	Segorbe	21-7-1635
329	Relij, Hugo		11-8-1635
330	Rugat, Jacobo	Albaruela T.	11-8-1635
331	Gavan, Malaquias		11-8-1635
332	Gasull, Juan Bautista	Valencia	22-8-1635
333	Nuño, José	Valencia	22-8-1635
334	Colell, Francisco	Valencia	22-8-1635
335	Heren, Jacinto	Valencia	22-8-1635
336	Alarcón Olago, Antonio	Murcia	7-9-1635
337	Beneyto, Pedro Juan	Valencia	3-10-1635
338	Sanchís Castellar, Danilo	Valencia	8-10-1635
339	Garrigues, Juan	Valencia	8-10-1635
340	Duran, Francisco	Valencia	8-10-1635

- 326 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Gómez, F. Cruilles, A. March, J. Castellví, A. Serna
- 327 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Serna, Miguel
- 328 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 329 Pr.: V. Gómez; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. Castellví, J. B. Belda, A. Serna
- 330 Pr.: L. Sanz; Ex.: No consta
- 331 Pr.: L. Sanz; Ex.: No consta
- 332 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Miguel, Serna
- 333 Pr.: M. Ballester; Ex.: No consta
- 334 Pr.: M. Ballester; Ex.: No consta
- 335 Pr.: M. Ballester; Ex.: No consta
- 336 Pr.: L. Sanz; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Miguel, Serna
- 337 Pr.: J. Climent; Ex.: V. Gómez, F. Cruilles, J. Castellví, J. B. Belda, A. Serna
- 338 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Miguel, Serna
- 339 Pr.: M. Ballester; Ex.: No consta
- 340 Pr.: M. Ballester; Ex.: No consta

341	Cadere, Bautista	Valencia	8-10-1635
342	Martínez Cabeza, Jerónimo	Villena	8-1-1635
343	Costa, Juan	Calles	20-11-1635
344	Sureda, Pedro Juan	Valencia	6-12-1635
345	Sanz, Baltasar	Valencia	6-12-1635
346	Navarro, Jerónimo		6-12-1635
347	Caus, Francisco		6-12-1635
348	Salva Chusne, Andrés		6-12-1635
349	López Aguilar, Bertomeu	Belmonte	6-12-1635
350	Magister, Esteban	Perpiñán	20-12-1635
351	Martínez Encina, Francisco	Iniesta	14-1-1636
352	Delle, Raimundo Sbtia.	Traiguera	23-1-1636
353	Hernández, Aparicio	Jumilla	23-1-1636
354	Sarrio, Domingo	Alacuas	25-1-1636
355	Miró, Marco	Javea	1-3-1636

- 341 Pr.: M. Ballester; Ex.: No consta
- 342 Pr.: A. March; Ex.: Gómez, Cruilles, Castellví, Belda, Miguel, Serna, Olginat
- 343 Pr.: E. Miguel; Ex.: V. Gómez, J. B. Belda, J. Castellví, A. March, A. Serna
- 344 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Gómez, F. Cruilles, J. Castellví, A. March, F. Ruiz
- 345 Pr.: M. Ballester; Ex.: V. Gómez, F. Cruilles, A. March, J. B. Belda, A. Serna
- 346 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 347 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 348 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 349 Pr.: M. Ballester; Ex.: No consta
- 350 Pr.: L. Sanz; Ex.: V. Gómez, A. March, A. Serna
- 351 Pr.: V. Gómez; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. Castellví, J. B. Belda, F. Ruiz
- 352 Pr.: M. Ballester; Ex.: V. Gómez, A. March, J. Castellví, J. B. Belda
- 353 Pr.: V. M. Magí; Ex.: No consta
- 354 Pr.: J. Rocafull; Ex.: V. Gómez, A. March, J. Castellví, J. B. Belda, A. Serna
- 355 Pr.: No consta; Ex.: V. Gómez, F. Cruilles, A. March, J. Castellví

356	Pérez, Jerónimo	Valencia	16-3-1636
357	Martorell, Cosme		18-3-1636
358	Mas, Miguel	Castellón	18-4-1636
359	Borell, Juan	Benasal	2-5-1636
360	Galaberrí, Juan Jno.	Gallur	24-5-1636
361	Albert, Juan Bta.	Biar	20-7-1636
362	Boix, Bertomeu	Tortosa	11-7-1636
363	Melia, Antonio	Mallorca	31-7-1636
364	Fe Miler, Lorente	Mallorca	5-8-1636
365	San Juan, José	Zurita	7-8-1636
366	Fillol, Francisco		18-8-1636
367	Burguets, Pedro Antonio		18-8-1636

- 356 Pr.: J. B. Belda; Ex.: V. Gómez, F. Cruilles, A. March, J. Castellví, A. Serna
- 357 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Nelda, Palacios, Serna
- 358 Pr.: M. Ballester; Ex.: F. Cruilles, J. Castellví, J. B. Belda, R. Trobado, D. Roig
- 359 Pr.: V. Gómez; Ex.: Cruilles, Belda, March, Castellví, Palacios, Serna
- 360 Pr.: V. Gómez; Ex.: Cruilles, Belda, March, Castellví, Palacios, Serna
- 361 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Palacios, Serna
- 362 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Palacios, Serna
- 363 Pr.: V. Gómez; Ex.: March, Castellví, Belda, Palacios, Serna, Olginat
- 364 Pr.: F. Cruilles; Ex.: Gómez, March, Castellví, Belda, Palacios, Serna, Olginat
- 365 pr.: F. Vilanova; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Palacios, Serna
- 366 Pr.: A. March; Ex.: Gómez, Castellví, Belda, Palacios, Serna, Olginat
- 367 Pr.: A. March; Ex.: Gómez, Castellví, Belda, Palacios, Serna, Olginat

368	Folch, Jacobo		26-8-1636
369	Serret, Melchor		12-9-1636
370	Vaez de Acevedo, Frco.	Valencia	25-10-1636
371	Petrus Pascual, Frco.	Valencia	25-10-1636
372	Cascort, Juan		17-2-1637
373	Costa, Isidro	Valencia	26-2-1637
374	Montoya, Pedro	Toboso	14-3-1637
375	Suárez, Jerónimo	Valencia	24-4-1637
376	Ardit, José	Alcañiz	13-5-1637
377	Sanz de la Mora, Baltasar	Valencia	10-6-1637
378	Soriano, Dionisio	Albarracín	23-6-1637
379	Badia, Miguel Jmo.	Valencia	27-6-1637
380	Bravo, Juan	Geronaia	27-6-1637
381	González, Juan	Almenara	20-8-1637

- 368 Pr.: M. Fuster; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Palacios, Olginat
- 369 Pr.: J. Gaspar; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Palacios, Serna
- 370 Pr.: M. Fuster; Ex.: Gómez, Olginat, March, Castellví, Palacios
- 371 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 372 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Belda, Palacios, Serna
- 373 Pr.: V. Gómez; Ex.: P. Olginat, A. March, J. B. Belda, J. Castellví, J. B. Palacios
- 374 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Belda, Palacios
- 375 Pr.: J. B. Belda; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Palacios
- 376 Pr.: J. Cisteres; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Olginat, Palacios
- 377 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Palacios
- 378 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Belda, Palacios
- 379 Pr.: M. Fuster; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Castellví, Olginat, Belda, Palacios
- 380 Pr.: V. Gómez; Ex.: Cruilles, March, Castellví, Olginat, Palacios, Belda
- 381 Pr.: M. Fuster; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Belda, Palacios, H. J. Noguer

382	Hulach, Humano Miguel	Valencia	26-8-1637
383	Vázquez, Juan	Torremosillo	26-10-1637
384	Arnal, Juan		26-10-1637
385	Lozano, Nicolás		11-12-1637
386	Beltrán, Custodio		18-12-1637
387	Garcés, Martín		18-12-1637
388	Ortiz, Jerónimo	Orihuela	18-12-1637
389	Castells, Juan	Castellón	5-1-1638
390	Escrich, José		13-1-1638
391	Arroyo, Juan	Utiel	19-1-1638
392	García, Nadal	Mallorca	19-1-1638
393	Lleo, Domingo	Valencia	21-1-1638
394	Arroyo, Juan	Utielcia	21-1-1638
395	Rallol, Esteban	Mallorca	9-2-1638
396	López, Francisco	Villena	23-2-1638
397	Simó, Jaime	Font Higuera	13-4-1638
398	Camps, Francisco	Carcaixent	

- 382 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Olginat, Belda, H. J. Noguer
- 383 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: Nogués, Gómez, Cruilles, March, Olginat, H. B. Polo
- 384 Pr.: J. Verguer; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Olginat, H. B. Polo
- 385 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: Nogués, Gómez, Cruilles, March, Olginat, Polo
- 386 Pr.: No consta; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Olginat, Belda, Polo
- 387 Pr.: J. Verguer; Ex.: No consta
- 388 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 389 Pr.: F. Vilanova; Ex.: V. Gómez, F. Cruilles, P. Olginat, J. B. Palacios
- 390 Pr.: J. Verguer; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Belda, Olginat, Palacios
- 391 Pr.: M. Ballester; Ex.: F. Cruilles, P. Olginat, J. B. Palacios
- 392 Pr.: V. Gómez; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios
- 393 Pr.: V. Carbonell; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Olginat, Palacios
- 394 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 395 Pr.: J. B. Belda; Ex.: Gómez, March, Cruilles, Olginat, Palacios
- 396 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 397 Pr.: L. Sanz; Ex.: Cruilles, Olginat, March, Palacios, Polo, B. Sanz
- 398 Pr.: J. Verguer; Ex.: No consta

399	Jorge, José	Valencia	15-4-1638
400	Perelló, Miguel		19-5-1638
401	Torres, Pedro Antonio	Palencia	11-6-1638
402	López, Juan		30-6-1638
403	Palau, Juan Baltasar		10-7-1638
404	Almansa, Juan Bta.		10-7-1638
405	Felquer, Rafael		14-7-1638
406	Ballester, Juan Bta.		23-7-1638
407	Ateneu, Francisco		13-8-1638
408	Torre, Juan de la		13-8-1638
409	Font Real, Vicente		21-8-1638
410	Pérez de los Cobos, Frco.		24-9-1638
411	Gisbert de Vala, Vicente	Valencia	19-11-1638
412	Ballester, Gonzalo		28-11-1638
413	Dacher Flamench, Juan		10-2-1639
414	Cruilles, Valentín		19-3-1639
415	Eiximeno, José	Valencia	9-5-1639

- 399 Pr.: M. Ballester; Ex.: Cruilles, Olginat, March, Palacios, Polo, Sanz
- 400 Pr.: P. Olginat; Ex.: Cruilles, Olginat, Palacios, Polo, Sanz, Gómez
- 401 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: F.Cruilles
- 402 Pr.: J.B.Polo; Ex.: Cruilles, Olginat, March, Palacios, Sanz, Gómez
- 403 Pr.: J. Verdiez; Ex.: Cruilles, Olginat, March, Palacios, Polo, Sanz, Gómez
- 404 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 405 Pr.: J. Rocafull; Ex.: Cruilles, Olginat, March, Palacios, Sanz
- 406 Pr.: D. Viel; Ex.: Cruilles, Olginat, March, Palacios
- 407 Pr.: D. Viel; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Sanz
- 408 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 409 Pr.: V. Carbonell; Ex.: Cruilles, Olginat, March, Palacios, Polo, Sanz
- 410 Pr.: D. Viel; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Sanz
- 411 Pr.: J. Cambra; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Sanz
- 412 Pr.: J. Cambra; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Sanz, Noguer
- 413 Pr.: M. Ballester; Ex.: Gómez, March, Cruilles, Olginat, Palacios, Polo
- 414 Pr.: F. Cruilles; Ex.: P. Olginat, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, B. Sanz
- 415 Pr.: J. B. Polo; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, V. Noguera

416	Alberola, Jerónimo	Valencia	18-6-1639
417	Gaune, José		9-7-1639
418	Baro, Rafael	Mallorca	8-8-1639
419	Flor, Juan	Mallorca	8-8-1639
420	Garcia, Felipe		8-9-1639
421	Almella, Cristóbal	Benisanó	2-10-1639
422	Lorens, Marco	Carcaixent	5-10-1639
423	García, Antonio		5-10-1639
424	Simo, Miguel	Olleria	28-10-1639
425	Guardiola Guzmán, Jmo.	Jumilla	5-1-1640
426	Lynyan, Diego	Valencia	10-1-1640
427	Marco, Cristóbal		30-1-1640
428	Matchu, Ermenegildo	Valencia	11-2-1640

- 416 Pr.; G. Trobado; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Sanz
- 417 Pr.; M. Fuster; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, V. Noguer
- 418 Pr.; P. Olginat; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, V. Noguer
- 419 Pr.; J. B. Palacios; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, V. Noguer
- 420 Pr.; J. Verge; Ex.: J. B. Palacios, B. Sanz, V. Gómez, A. March, J. B. Polo, J. Noguer
- 421 Pr.; J. Verge; Ex.: Gómez, March, Olginat, Cucalo, Noguera, Trilles, Cruilles
- 422 Pr.; J. Cambra; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Ballester
- 423 Pr.; J. Cambra; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Ballester
- 424 Pr.; M. Ballester; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Trobado
- 425 Pr.; M. Fuster; Ex.: Rocafull, Cruilles, March, Palacios, Gómez, Noguer
- 426 Pr.; M. Fuster; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Noguer
- 427 Pr.; J. Cambra; Ex.: Rocafull, March, Cruilles, Palacios, Noguer, Gomez
- 428 Pr.; T. Trobado; Ex.: F. Cruilles, A. March, V. Gómez, J. B. Palacios, M. Ballester

429	Font, José	Valencia	11-2-1640
430	Pérez Cobos, Nicolás		14-3-1640
431	Borrás, Juan Bta.	Valencia	15-3-1640
432	Llobregat, Francisco	Valencia	5-5-1640
433	Tomás, Juan	Valencia	7-5-1640
434	Feliu, Juan		12-5-1640
435	Joenga, Gaspar		20-5-1640
436	Peris, José Luís		30-5-1640
437	Ruiz, José		10-6-1640
438	Moliner, Mateu	Valencia	23-6-1640
439	Pujades, Matías José	Valencia	23-6-1640
440	Amigó, Bertomeu	Puzol	23-7-1640
441	Portilla, Francisco de la	Ayora	21-9-1640
442	Benedito, Francisco	Valencia	27-9-1640
443	Vives, Jerónimo		1-10-1640
444	Ballester, Jaime	Mallorca	12-1-1641

- 429 Pr.: J. Rocafull; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Olginat, Gómez, Ballester
- 430 Pr.: J. Rocafull; Ex.: A. March, P. Olginat, J. B. Palacios
- 431 Pr.: D. Viel; Ex.: A. March, P. Olginat, J. B. Palacios, V. Gómez, R. Trobado
- 432 Pr.: A. Grau; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Trobado
- 433 Pr.: A. Grau; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Trobado
- 434 Pr.: D. Viel; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Noguer, Gómez
- 435 Pr.: M. Fuster; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, V. Noguer
- 436 Pr.: R. Trobado; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, V. Noguer
- 437 Pr.: R. Trobado; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, V. Noguer
- 438 Pr.: P. Olginat; Ex.: Cruilles, March, Gómez, Palacios, Trobado
- 439 Pr.: P. Olginat; Ex.: Cruilles, March, Gómez, Olginat, Palacios, Trobado
- 440 Pr.: R. Trobado; Ex.: A. March, P. Olginat, J. B. Palacios, V. Gómez
- 441 Pr.: P. Olginat; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez
- 442 Pr.: J. B. Polo; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez
- 443 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 444 Pr.: D. Liñam; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Gómez

445	Falcó, Juan Bta.		12-1-1641
446	Durango, Lucas		19-1-1641
447	Ferrer, Francisco	Valdecuenca	16-2-1641
448	García, Felipe		20-2-1641
449	Silva, Andrés de	Madrid	22-3-1641
450	Manero, Vicente		27-4-1641
451	Pascual, Vicente		14-5-1641
452	Badia, Francisco		24-5-1641
453	Grau, Gaspar		3-6-1641
454	Descalzo, Juan	Salvacañete	3-6-1641
455	Duart, José	Valencia	13-6-1641
456	Duart, José	Valencia	13-6-1641
457	Martí, Melchor	Valencia	13-6-1641
458	Bonora, Francisco	Nules	29-7-1641

- 445 Pr.: A. Grau; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Gómez
- 446 Pr.: A. Grau; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Gómez, Liñam
- 447 Pr.: A. Grau; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Liñam
- 448 Pr.: J. Verge; Ex.: A. March, P. Olginat, J. B. Palacios, J. B. Polo, D. Liñam
- 449 Pr.: D. Viel; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, V. Gómez, D. Liñam
- 450 Pr.: A. Grau; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Liñam, P. Pascual
- 451 Pr.: J. B. Polo; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Liñam
- 452 Pr.: D. Liñam; Ex.: Cruilles, Palacios, Gómez, Trobado, Polo, Noguera
- 453 Pr.: J. Jiménez; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Liñam, Pascual
- 454 Pr.: J. Jiménez; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Liñam, Pascual
- 455 Pr.: D. Viel; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Liñam, A. Grau
- 456 Pr.: D. Viel; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, A. Grau, Liñam
- 457 Pr.: D. Viel; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, A. Grau, Liñam
- 458 Pr.: V. Gómez; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, P. Pascual

459	Xulve, Rafael		29-7-1641
460	Serra, Juan	Esporlas	2-11-1641
461	Marco, Evaristo		18-12-1641
462	Barrachert, José		19-12-1641
463	Pruñonosa, Diego	Morella	1-1-1642
464	Lopiz, José	Valencia	23-1-1642
465	Llorens de Campo, Vte.	Moncada	23-1-1642
466	Melgizo, Tomás		23-1-1642
467	Bailon, Miguel		23-1-1642
468	Valles Miguel		8-2-1642
469	Esteve, Ginés		8-2-1642
470	Sanchis, José		10-2-1642
471	Ortiz, Jerónimo		21-2-1642
472	Paches, Bartolomé		21-2-1642
473	Visiedo, Pablo	Valencia	21-2-1642

- 459 Pr.: M. Fuster; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Pascual
- 460 Pr.: D. Liñam; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Pascual
- 461 Pr.: M. A. Ubach; Ex.: March, Palacios, Gómez, Liñam, Pacual
- 462 Pr.: J. Verge; Ex.: V. Gómez, A. March, J. B. Palacios, P. Pascual
- 463 Pr.: V. Gómez; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, D. Liñam, P. Pascual
- 464 Pr.: J. Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Liñam
- 465 Pr.: J. Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Liñam
- 466 Pr.: M. Fuster; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Liñam
- 467 Pr.: M. Fuster; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Verge, Liñam
- 468 Pr.: V. Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Polo, Liñam, Pascual
- 469 Pr.: V. Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Polo, Liñam, Pascual
- 470 Pr.: V. Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Liñam, Pascual
- 471 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Verge, Liñam
- 472 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Verge, Liñam
- 473 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Verge, Liñam

474	Serrano, Antonio		21-2-1642
475	Ramón, Bautista		21-2-1642
476	Bresa, Felipe		22-2-1642
477	Balaguer, Andrés		22-2-1642
478	Casada, Jaime	Oriola	8-3-1642
479	Aparici, Miguel		8-3-1642
480	Regal, Gaspar		8-3-1642
481	Gimeno, Tomás		8-3-1642
482	Velanga, Miguel Vte.		8-3-1642
483	Llorens, Bautista	Valencia	20-3-1642
484	Escriva, Jerónimo	Valencia	20-3-1642
485	Nadal, Francisco		20-3-1642
486	Servero, José		9-4-1642

- 474 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Verge, Liñam
- 475 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Verge, Liñam
- 476 Pr.: G. Taguenga; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Gómez, Liñam
- 477 Pr.: G. Taguenga; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Gómez, Liñam
- 478 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Verge, Liñam, Pascual
- 479 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Verge, Liñam, Pascual
- 480 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Verge, Liñam, Pascual
- 481 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Verge, Liñam, Pascual
- 482 Pr.: E. Gisbert; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Liñam, Verge
- 483 Pr.: J. Verge; Ex.: Cruilles, March, Polo, Pascual, V.Cruilles, Palacios, Liñam
- 484 Pr.:V. Gómez; Ex.: Cruilles, V.Cruilles, March, Palacios, Polo, Liñam, Verge
- 485 Pr.: G. Taguenga; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Polo, Gómez, Verge, Liñam, Pascual
- 486 Pr.: G. Taguenga; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Verge, Liñam

487	Martínez, José	Valencia	9-4-1642
488	Bollada, Claudio	Valencia	9-4-1642
489	Coll, Lluís	Peñíscola	3-7-1642
490	Salón, José	Mallorca	29-8-1642
491	Molles, Agustín		29-8-1642
492	Alfonso, Juan		29-8-1642
493	Espejo, Bernardo de	Valencia	9-9-1642
494	Novella, Dionisio	Valencia	13-9-1642
495	Balterra, Jerónimo		13-9-1642
496	Cifre, Antonio		13-9-1642
497	Femerica, Rafael		13-9-1642
498	Agramunt, Francisco	San Mateo	3-10-1642
499	Urxulles, Juan	Valencia	3-10-1642
500	Maso, Juan Bta.		6-10-1642

- 487 Pr.: J. Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Liñam
- 488 Pr.: J. Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Liñam
- 489 Pr.: M. Fuster; Ex.: March, Verge, Pascual, Gisbert, Liñam, V. Cruilles
- 490 Pr.: A. March; Ex.: Cruilles, Palacios, Sanz, Verge, Polo
- 491 Pr.: J. Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Sanz, Polo
- 492 Pr.: J. B. Palacios; Ex.: F. Cruilles, A. March, B. Sanz, J. B. Polo, J. Verge
- 493 Pr.: R. Trobado; Ex.: March, Palacios, Verge, Noguera, Pascual, V. Cruilles
- 494 Pr.: G. Taguenga; Ex.: March, Palacios, Polo, Sanz, Noguera, Pascual, V. Cruilles
- 495 Pr.: G. Taguenga; Ex.: March, Palacios, Sanz, Noguera, Pascual, V. Cruilles
- 496 Pr.: G. Taguenga; Ex.: March, Palacios, Verge, Polo, Sanz, Noguera, Pascual
- 497 Pr.: E. Gisbert; Ex.: March, Palacios, Polo, Sanz, Pascual, V. Cruilles
- 498 Pr.: R. Trobado; Ex.: March, Palacios, Verge, Pascual, Liñam, Noguera, V. Cruilles
- 499 Pr.: R. Trobado; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Verge, Noguer, Liñam, Pascual
- 500 Pr.: R. Trobado; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Verge, Noguer, Liñam, Pascual

501	Mateo, Juan		6-10-1642
502	Millan, Juan	Montalbán	21-10-1642
503	Querol, Jaime	Morella	23-10-1642
504	Prats, Antonio		12-11-1642
505	Costa, Pedro		21-12-1642
506	Alagón, Lugencio		31-12-1642
507	Martorell, Miguel		26-1-1643
508	Cherta, Miguel		25-2-1643
509	Moles, Gaspar		25-2-1643
510	Moliner, Gabriel		25-2-1643
511	Sans, Solterio	Valencia	10-3-1643
512	Balaguer, José	Borboto	10-3-1643
513	Calduch, Gaspar		10-3-1643
514	Prau, José Vte.		30-3-1643

- 501 Pr.: R. Trobado; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Verge, Noguer, Liñam, Pascual
- 502 Pr.: D. Liñam; Ex.: A. March, J.B.Polo, V. Noguera, P. Pascual, V. Cruilles
- 503 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 504 Pr.: E. Gisbert; Ex.: No consta
- 505 Pr.: G. Taguenga; Ex.: No consta
- 506 Pr.: G. Taguenga; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Verge, T. Llopis, L. Gisbert
- 507 Pr.: M. Fuster; Ex.: March, Palacios, Polo, Verge, V.Cruilles, Cruilles
- 508 Pr.: A. Grau; Ex.: A. March, J. B. Palacios, J. Verge, F. Cruilles
- 509 Pr.: A. Grau; Ex.: F. Cruilles, A. March, J. B. Palacios, J. Verge
- 510 Pr.: A. March; Ex.: F. Cruilles, J. B. Palacios, J. B. Polo, J. Verge
- 511 Pr.: A. Grau; Ex.: A. March, J. B. Palacios, P. Pascual, T. Llopis, V. Cruilles
- 512 Pr.: G. Taguenga; Ex.: March, Palacios, Pascual, Llopis, Cruilles, V. Cruilles
- 513 Pr.: G. Taguenga; Ex.: March, Palacios, Pascual, Llopis, Cruilles, V. Cruilles
- 514 Pr.: G. Taguenga; Ex.: Palacios, Verge, B.Pérez, Pascual, V. Cruilles, Llopis

515	Vera, Juan Bta.		8-5-1643
516	Oroganía, José		6-6-1643
517	Bullfarines, Buenaventura		6-6-1643
518	Jornet, Gaspar	Valencia	6-6-1643
519	Catalá, José		18-6-1643
520	Lleonart, Esteban José	Valencia	21-8-1643
521	Mercader Caspe, Pedro	Valencia	11-8-1643
522	Josca, Calixto	Valencia	11-8-1643
523	Sastre, Gaspar	Palma Baleris	7-11-1643
524	Chofre, Francisco	Valencia	19-12-1643
525	López, Marcelo		4-1-1644
526	Sanchís, Juan		
527	Ferreres, Tomás		

- 515 Pr.: P. Pascual; Ex.: Palacios, Verge, B. Pérez, Llopis, V. Cruilles, Olginat
- 516 Pr.: M. Fuster; Ex.: March, Palacios, Polo, Pascual, Olginat, V. Cruilles
- 517 Pr.: M. Fuster; Ex.: March, Palacios, Polo, Pascual, Olginat, V. Cruilles
- 518 Pr.: B. Pueran; Ex.: March, Palacios, Polo, Pascual, Olginat, V. y F. Cruilles
- 519 Pr.: P. Cenedo; Ex.: March, Palacios, Verge, V. y F. Cruilles, Llois, Pascual
- 520 Pr.: A. Grau; Ex.: March, Palacios, Verge, Trobado, Pascual, Olginat, V. Valdés
- 521 Pr.: J. Gauna; Ex.: March, Palacios, Verge, Trobado, Pascual, Olginat
- 522 Pr.: M. Fuster; ex.: March, Palacios, Verge, Trobado, Pascual, V. Cruilles
- 523 Pr.: T. Llopis; Ex.: A. March, J. Palacios, J. Verge, V. Cruilles, F. Cruilles
- 524 Pr.: A. Grau; Ex.: March, Palacios, Verge, Pascual, Olginat, V. y F. Cruilles
- 525 Pr.: T. Llopis; Ex.: March, Verge, Pascual, Olginat, Palacios, V. y F. Cruilles
- 526 Pr.: A. Grau; Ex.: A. March, P. Olginat, J. Verge, V. Cruilles
- 527 Pr.: G. Taguenga; Ex.: A. March, P. Palacios, J. Verge, V. Cruilles

528	Roma, Jerónimo	15-2-1645
529	Royo, Crisostomo	20-2-1645
530	Alen, José	29-3-1645
531	Alba, Pedro del	29-3-1645
532	Catalá, Juan Bta.	8-4-1645
533	Ramírez, N.	25-4-1645
534	Rombau, Pablo	11-5-1645
535	Pérez, Francisco	17-6-1645
536	Amichs, Vicente	22-7-1645
537	Valero, Juan	23-8-1645
538	Sánchez, Francisco	2-9-1645
539	Cruilles, Montserrat	7-10-1645
540	Martínez,Francisco	30-10-1645
541	Vilanova, Tomás	28-11-1645
542	Bernat, Francisco	28-11-1645
543	Fabra, Pedro Juan	9-1-1646
544	Fabra, Pedro Juan	9-1-1646
545	Tormo, Jerónimo	15-1-1646
546	Beneyto, Joaquín	19-2-1646

528	Pr.: A. Grau; Ex.: J. B. Palacios
529	Pr.: A. Sanz; Ex.: J. B. Polo
530	Pr.: J. Verge; Ex.: No consta
531	Pr.: F. Cruilles; Ex.: J. Verge
532	Pr.: P. Pascual; Ex.: M. Bolada
533	Pr.: E. Gisbert; Ex.: Vives
534	Pr.: A. March; Ex.: F.Cruilles
535	Pr.: A. Sanz; Ex.: No consta
536	Pr.: A. Grau; Ex.: No consta
537	Pr.: A. Grau; Ex.: No consta
538	Pr.: P. Olginat; Ex.: No consta
539	Pr.: J. Verge; Ex.: J. B. Palacios
540	Pr.: J. B. Palacios; Ex.: No consta
541	Pr.: M. Bolada; Ex.: No consta
542	Pr.: J. Verge; Ex.: No consta
543	Pr.: F. Cruilles; Ex.: A. March
544	Pr.: F. Cruilles; Ex.: A. March
545	Pr.: M. Bolada; Ex.: No consta
546	Pr.: A. Grau; Ex.: No consta

547	Fenollet, Francisco	9-3-1646
548	Cugat, Sabino	16-4-1646
549	Arasil, Miguel	18-4-1646
550	Ballester, Francisco	21-4-1646
551	Triyana, Cristóbal	12-5-1646
552	Villachica, Vicente	17-5-1646
553	Plaza, Francisco	28-5-1646
554	Quinto, Francisco	28-5-1646
555	Pascual, Gabriel	16-6-1646
556	Domingo, Blas	22-6-1646
557	León, Juan	22-6-1646
558	Casalegui, Juan	6-7-1646
559	Mas, Nicolás	27-8-1646
560	Marco, Bernardo	15-9-1646
561	Aristo, Francisco	6-11-1646
562	Novell, Agustín	Albarracín 31-1-1647
563	Oromig, Vicente	Valencia 31-1-1647
564	Torres, Crisostomo	Merla 10-2-1647
565	Salellés, Bartolomé Juan	Gandía 10-2-1647

- 547 Pr.: Ballesteros; Ex.: No consta
 548 Pr.: J. Verge; Ex.: J. B. Polo
 549 Pr.: J. Gauna; Ex.: J. Verge
 550 Pr.: Vives; Ex.: M. Bolada
 551 Pr.: P. Olginat; Ex.: Vives
 552 Pr.: M. Ballester; Ex.: V. Cruilles
 553 Pr.: P. Ibarra; Ex.: A. March
 554 Pr.: Vives; Ex.: P. Olginat
 555 Pr.: A. Grau; Ex.: J. B. Palacios
 556 Pr.: Fuster; Ex.: J. B. Polo
 557 Pr.: J. Verge; Ex.: M. Bolada
 558 Pr.: A. Grau; Ex.: Vives
 559 Pr.: A. Grau; Ex.: V. Cruilles
 560 Pr.: Vives; Ex.: A. March
 561 Pr.: V. Cruilles; Ex.: P. Olginat
 562 Pr.: V. Strola; Ex.: J. Rocafull, A. Andreu, G. Ferrer
 563 Pr.: T. Cervera; Ex.: Rocafull, A. Andreu, G. Ferrer
 564 Pr.: T. Cervera; Ex.: Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 565 Pr.: T. Cervera; Ex.: Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer

566	Trilles, Vicente	Valencia	26-2-1647
567	Ruiz, Francisco	Elis	26-2-1647
568	Cugullada, Pedro	Alcudia	4-3-1647
569	Montaña, Juan	Fortan	4-3-1647
570	Borja de Velasco, Gaspar	Valencia	18-4-1647
571	Roca, Jacobo	Valencia	19-4-1647
572	Guardiola, Lorenzo	Valencia	20-4-1647
573	Miguel, Agustín	Valencia	26-4-1647
574	Liment, Asensio	Sinarcas	26-4-1647
575	Aparicio, Domingo	Ababuix	26-4-1647
576	Sans, Jerónimo	Valencia	26-4-1647
577	Galiana, Gaspar	Villajoyosa	2-5-1647
578	Ramírez, Diego	Ebraica	9-5-1647
579	Timor, Vicente	Carcaixent	16-5-1647
580	Castelló, Luís	Valencia	16-5-1647
581	Bataller, Juan	La Puebla	27-5-1647
582	Sorig Ribera, Francisco	Valencia	27-5-1647
583	Ramírez de Ganusa, Diego	Viana	27-5-1647
584	Scorsa, Adriano	Alicante	5-6-1647

- 566 Pr.: T. Cervera; Ex.: Oromir, J. Roca, J. Rocafull, A. Andreu
 567 Pr.: T. Cervera; Ex.: Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 568 Pr.: M. Forcadell; Ex.: Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 569 Pr.: G. Pla; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 570 Pr.: A. Blanch; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 571 Pr.: A. Blanch; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 572 Pr.: A. Blanch; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 573 Pr.: D. Oromir; Ex.: J. Roca, A. Andreu
 574 Pr.: J. Roca; Ex.: D. Oromir, A. Andreu
 575 Pr.: J. Roca; Ex.: D. Oromir, A. Andreu
 576 Pr.: A. Blanch; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu
 577 Pr.: T. Cervera; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 578 Pr.: L. Arguedes; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 579 Pr.: L. Arguedes; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 580 Pr.: L. Arguedes; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 581 Pr.: L. Arguedes; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer, G. Plaza
 582 Pr.: L. Arguedes; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer, G. Plaza
 583 Pr.: L. Arguedes; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 584 Pr.: A. Blanch; Ex.: J. Roca, A. Andreu, J. Pla

585	Scorsa, César	Alicante	5-6-1647
586	Sans, Pablo	Cagrepla	9-6-1647
587	Camarelles, Miguel Jmo.	Sagunto	10-6-1647
588	Martí, Juan	Villajoyosa	10-6-1647
589	Armengol, Vicente	Saucelles	12-6-1647
590	Castalla, Juan Bta.	Valencia	12-6-1647
591	Nyndes, Gaspar	Valencia	21-6-1647
592	Fort, Baltasar	Forcall	21-6-1647
593	Rio, Joaquín del	Valencia	23-6-1647
594	Velázquez, Gabriel	Madrid	23-6-1647
595	Orts, Domingo	Jativa	23-6-1647
596	Guaita, Juan Bautista	Valencia	29-7-1647
597	Quint, Francisco	Plana	29-7-1647
598	Hernández, Clemente	Valencia	2-8-1647
599	Armengol, Pedro	Valencia	14-8-1647
600	García, Cristóbal	Montero de Vega	25-8-1647
601	Pujol, Onofre	Valls	25-8-1647
602	Polo, Pablo	Morella	25-8-1647
603	Arcisio, Miguel	San Mateo	30-8-1647

585	Pr.: A. Blanch; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer, J. Pla
586	Pr.: G. Ferrer; Ex.: J. Roca, A. Andreu, J. Pla
587	Pr.: A. Blanch; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer, J. Pla
588	Pr.: A. Blanch; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer, J. Pla
589	Pr.: G. Ferrer; Ex.: J. Roca, A. Andreu, J. Pla
590	Pr.: A. Blanch; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Pla
591	Pr.: J. Roca; Ex.: A. Andreu, G. Ferrer, J. Pla
592	Pr.: A. Blanch; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
593	Pr.: J. Roca; Ex.: A. Andreu, G. Ferrer
594	Pr.: J. Pla; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
595	Pr.: J. Pla; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
596	Pr.: L. Arguedes; Ex.: J. Roca, A. Andreu, J. Pla
597	Pr.: L. Arguedes; Ex.: J. Roca, A. Andreu, J. Pla
598	Pr.: J. Roca; Ex.: A. Andreu, G. Ferrer
599	Pr.: J. Roca; Ex.: D. Oromir, A. Andreu, G. Ferrer
600	Pr.: L. Arguedes; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
601	Pr.: J. Roca; Ex.: D. Oromir, A. Andreu, G. Ferrer
602	Pr.: T. Cervera; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
603	Pr.: A. Blanch; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer

604	Martínez, Francisco	Caudete	5-10-1647
605	Sandoval, Jerónimo	Valencia	12-10-1647
606	Richauli, Gaspar	Valencia	19-10-1647
607	Conco, Juan Antonio	Cáceres	21-10-1647
608	Herrera, Pedro	Villena	9-11-1647
609	Serra, Bartolomé	Mallorca	9-11-1647
610	Rexarch, Jerónimo	Canals	14-11-1647
611	Aguiló, Miguel	Arres	22-11-1647
612	Fullana, Antonio	Ibiza	1-12-1647
613	Sifontes, Juan		19-12-1647
614	Vicina, Pedro	Alcaraz	22-12-1647
615	Canal, Francisco		5-3-1648
616	Navarro, Vicente		25-4-1648
617	Roca, Agustín		24-5-1648
618	Serrano, Carlos	Valencia	26-5-1648
619	Jorda de Ruiz, Juan		29-5-1648
620	Berdans, Marco Antonio		23-11-1648

- 604 Pr.: L. Arguedes; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Pla
 605 Pr.: M. Forcadell; Ex.: D. Oromir, J. Roca, V. Borras, G. Ferrer
 606 Pr.: G. Ferrer; Ex.: D. Oromir, J. Roca
 607 Pr.: J. Roca; Ex.: D. Oromir, A. Andreu, G. Ferrer
 608 Pr.: A. Blanch; Ex.: D. Oromir, J. Roca, G. Ferrer, A. Andreu
 609 Pr.: J. Roca; Ex.: D. Oromir, V. Borras, G. Ferrer, A. Andreu
 610 Pr.: G. Pla; Ex.: D. Oromir, J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer
 611 Pr.: A. Blanch; Ex.: J. Roca, A. Andreu, G. Ferrer, G. Pla
 612 Pr.: J. Roca; Ex.: D. Oromir, A. Andreu, G. Ferrer
 613 Pr.: D. Oromir; Ex.: J. Roca, G. Ferrer
 614 Pr.: D. Oromir; Ex.: J. Roca, A. Andreu
 615 Pr.: J. Verge; Ex.: A. March, J.B.Polo, J. B. Palacios, G. Tarrega, P. Olginat
 616 Pr.: A. Grau; Ex.: March, Palacios, Polo, Vives, Verge, Martí, Villena, Gil
 617 Pr.: P. Pascual; Ex.: March, Palacios, V. Cruilles, Verge, Vives, Bolanda
 618 Pr.: J. B. Catala; Ex.: March, Palacios, Polo, Vives, Cruilles, Bolanda
 619 Pr.: J. Verge; Ex.: March, Olginat, Palacios, Vives, Cruilles
 620 Pr.: C. Bolada; Ex.: March, Vives, Palacios, V. Cruilles, Grau, Verge

621	Molina, Miguel	14-12-1648
622	Soler, Francisco	27-1-1649
623	Llopis, Vicente	27-1-1649
624	Oliver, Gaspar	6-2-1649
625	Pertursa, Juan	17-4-1649
626	Gilart, Isidoro	22-5-1649
627	Corachán, Ignacio	22-5-1649
628	Guisbert, Jaime	27-5-1649
629	Puente, Juan Bta.	24-7-1649
630	Zaragoza, José	4-8-1649
631	Sora, Nicolás Tomás	4-8-1649
632	Albuixech, Gaspar	12-10-1649
633	Guinart, Tiburcio	6-11-1649

MAESTROS EN ARTES

Ficha	<i>Apellidos y nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fecha</i>
1	Climent, Joaquín	Valencia	5-5-1612
2	Noguera, Vicente	Valencia	23-5-1612
3	Crespo, Tomás	Valencia	25-5-1612

- 621 Pr.: T. Llopis; Ex.: March, Fuster, Palacios, Pascual, Olginat, Bolada
 622 Pr.: P. Olginat; Ex.: No consta
 623 Pr.: A. Grau; Ex.: No consta
 624 Pr.: M. Ballester; Ex.: No consta
 625 Pr.: V. Cruilles; Ex.: No consta
 626 Pr.: M. Ballester; Ex.: Vives
 627 Pr.: M. Ballester; Ex.: V. Cruilles
 628 Pr.: A. Grau; Ex.: A. March, Cruilles
 629 Pr.: J. Gaona; Ex.: P. Olginat
 630 Pr.: M. Ballester; Ex.: J. B. Palacios
 631 Pr.: M. Ballester; Ex.: J. B. Polo
 632 Pr.: G. Tahuenga; Ex.: M. Bolada
 633 Pr.: P. Gaona; Ex.: J. Verge
- 1 Pr.: Blanch; Ex.: Vilafranca, Rocafull, Boesio, Bayona
 2 Pr.: Nadal; Ex.: Boesio, Bayona, García, Guillonda
 3 Pr.: Jiménez; Ex.: Borras, Rocafull, Boesio, Bayona

84	Gamir, Luis	Aras	7-4-1635
85	Figuerola, Tomas	Valencia	7-4-1635
86	Sarrio, Domingo	Alacuas	25-1-1636
87	Miro, Marco	Javea	1-3-1636
88	Perez, Jerónimo	Valencia	16-3-1636
89	Navarro, Francisco	Valencia	18-4-1636
90	Roure, Francisco	Valencia	18-4-1636
91	Gasco, Luis	Valencia	10-1-1637
92	Sanchis, Miguel Juan	Onda	24-7-1637
93	Ubach, Miguel	Valencia	26-10-1637
94	Guerau, Ato.Benaventura		18-2-1639
95	Fuster, Melchor		10-2-1639
96	Ferrer, Vicente		9-6-1639
97	Almell, Cristobal		2-10-1639

- 84 Pr.: Rocafull, Ex.: Cucalon, Gomez, Belda, Trilles, Ruiz, Castellvi, Royo, Polo
- 85 Pr.: Rocafull, Ex.: Polo, Royo, Castellvi, Ruiz, Trilles, Cruilles, Belda, Gomez
- 86 Pr.: Cucalon, Ex.: Jover, Olginat, Roca, Royo, Castellvi, March, Trilles, Belda
- 87 Pr.: Belda, Ex.: Cucalon, Royo, Mascaros, Castellvi, Crespi, March, Trilles, Cruilles
- 88 Pr.: Belda, Ex.: Olginat, Roca, Royo, Castellvi, Crespi, March, Cucalon, Gomez, Trilles
- 89 Pr.: Belda, Ex.: March, Mascaris, Royo, Castellvi, Trilles, Cruilles
- 90 Pr.: Belda, Ex.: March, Mascaris, Royo, Castellvi, Trilles, Cruilles
- 91 Pr.: March, Ex.: Cucalon, Gomez, Belda, Cruilles, Olginat, Castellvi, Palacios
- 92 Pr.: Royo, Ex.: Cruilles, Gomez, Belda, March, Trilles
- 93 Pr.: Belda, Ex.: Cruilles, Gomez, March, Olginat, Polo
- 94 Pr.: Verge, Ex.: Cucalon, Noguera, Cruilles, March, Olginat, Crespi, Royo, Polo, Gomez
- 95 Pr.: Crespi, Ex.: Cucalon, Noguera, March, Cruilles, Trilles, Royo, Olginat, Verge
- 96 Pr.: Polo, Ex.: Cruilles, Cucalon, Trilles, Noguera, March, Olginat, Crespi, Morla
- 97 Pr.: Verge, Ex.: Cucalon, Noguera, Trilles, Cruilles, Benito, Morla, Gomez, Olginat

72	Lopez, Vicente	Valencia	5-1619
73	Buenaventura, Vicente	Valencia	14-6-1619
74	Gonzalvo, Juan	Del toro	16-7-1619
75	Pallares, Acacio	Valencia	30-8-1619
76	Vasiero, Pablo	Valencia	5-9-1619
77	Roures, Martin Antonio	Valencia	7-9-1619
78	Coll, Melchor	Morella	9-7-1620
79	Brotons, Tomas	Valencia	14-7-1620
80	Giner, Juan	Valencia	1-9-1620
81	Alreus, Juan	Valencia	5-9-1620
82	Lopez, Alfonso	Valencia	12-9-1620
83	Perez, Pedro Juan	Valencia	15-2-1635

- 72 Pr.: Pastor, Ex.: Roig, Marti, Belda, Cruilles, Trilles, Salon, Rocafull, Bayona
- 73 Pr.: Belda, Ex.: Roig, Marti, Pastor, Noguera, Cruilles, Bayona, Rocafull, Salon
- 74 Pr.: Bayona, Ex.: Trilles, Gomez, Noguera, Pastor, Ruiz, Roig, Marti, Guillonda
- 75 Pr.: Belda, Ex.: Roig, Ruiz, Pastor, Guillonda, Bayona, Bellmont, Noguera, Gomez
- 76 Pr.: Cruilles, Ex.: Marti, Ruiz, Salon, Bellmont, Belda, Gomez, Guillonda, Noguera
- 77 Pr.: Belda, Ex.: Salon, Bayona, Noguera, Gomez, Cruilles, Guillonda, Marti, Pastor
- 78 Pr.: Belda, Ex.: Trilles, Rocafull, Bayona, Gomez, Garcia, Roig, Bellmont, Noguera
- 79 Pr.: Gomez, Ex.: Trilles, Rocafull, Cucalon, Bayona, Bellmont, Trilles, Noguera
- 80 Pr.: Rocafull, Ex.: Bayona, Garcia, Gomez, Cruilles, Guillonda, Noguera, Roig, Ruiz
- 81 Pr.: Noguera, Ex.: Rocafull, Bayona, Gomez, Garcia, Belda, Ruiz, Guillonda, Bellmont
- 82 Pr.: Belda, Ex.: Trilles, Rocafull, Cucalon, Bayona, Gomez, Garcia, Noguera, Ruiz
- 83 Pr.: Belda, Ex.: Cucalon, Gomez, Noguera, Cruilles, March, Roig, Mascaros, Castellvi

60	Martinez, Juan	Alcalá del Rio	22-5-1618
61	Roca Torrente, Francisco	Valencia	31-5-1618
62	Menor, Antonio		1-6-1618
63	Tagell, Vicente		1-6-1618
64	Pellejero, Onofre	Jativa	20-6-1618
65	Beltran, Miguel		7-1618
66	Guijarro, Julian		3-9-1618
67	Ferrer, Gaspar	Valencia	6-10-1618
68	Leon, Juan Bta.		27-10-1618
69	Verdejo, Antonio	Valencia	20-11-1618
70	Colom, Juan Bta.	Orihuela	24-11-1618
71	Baltoni, Pedro	Valencia	6-4-1619

- 60 Pr.: Rocafull, Ex.: Barbera, Trilles, Pastor, Guillonda, Belda, Bellmont, Cruilles
- 61 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Bayona, Gomez, Garcia, Belda, Noguera, Cruilles
- 62 Pr.: Belda, Ex.: Salon, Bayona, Guillonda, Trilles, Pastor, Barbera, Bellmont
- 63 Pr.: Belda, Ex.: Salon, Trilles, Bayona, Gomez, Garcia, Bellmont, Noguera, Cruilles
- 64 Pr.: Belda, Ex.: Rocafull, Gomez, Garcia, March, Barbera, Ruiz, Bellmont, Trilles
- 65 Pr.: Salon, Ex.: Rocafull, Cucalon, Pastor, Guillonda, Garcia, Gomez, Noguera
- 66 Pr.: Belda, Ex.: Salon, Rocafull, Bayona, Gomez, Bellmont, Cuilles, Ruiz, Guillonda
- 67 Pr.: Belda, Ex.: Salon, Rocafull, Bayona, Gomez, Bellmont, Ruiz, Trilles, Guillonda
- 68 Pr.: Garcia, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Bayona, Gomez, Barbera, Cruilles, Belda
- 69 Pr.: Cruilles, Ex.: Salon, Rocafull, Bayona, Gomez, Belda, Bellmont, Noguera, Ruiz
- 70 Pr.: Cruilles, Ex.: Salon, Barbera, Ruiz, Trilles, Belda, Gomez, Garcia, Bayona
- 71 Pr.: Rocafull, Ex.: Marti, Ruiz, Pastor, Cucalon, Gomez, Belda, Noguera, Guillonda

47	Ruiz de Liori, Francisco	Valencia	9-7-1616
48	Palaci y Lopez, Juan Bta.		14-9-1616
49	Llorens, Honorio		1-10-1616
50	Mascaros, Teófilo		1-10-1616
51	Peyro, Francisco	Valencia	23-11-1616
52	Castell, Miguel	Vinaroz	30-4-1617
53	Salvador, Gaspar	Valencia	11-5-1617
54	Fort, Juan	Segorbe	29-5-1617
55	Navarro, Frco.Juan	Valencia	8-7-1617
56	Sanou, Gaspar	Morella	19-7-1617
57	Ausina, Jose	Valencia	29-7-1617
58	Morla, Jmo.Augustin	Valencia	11-12-1617
59	Olginat, Pedro		2-4-1618

- 47 Pr.: Garcia, Ex.: Salon, Rocafull, Gimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Belda, Bellmont
 48 Pr.: Garcia, Ex.: Salon, Rocafull, Gimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Cruilles, Noguer
 49 Pr.: Garcia, Ex.: Salon, Rocafull, Gimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Noguera, Belda
 50 Pr.: Gimenez, Ex.: Cucalon, Bayona, Gomez, Belda, Bellmont, Noguera, Cruilles
 51 Pr.: No consta, Ex.: No constan
 52 Pr.: Guillonda, Ex.: Salon, Cucalon, Bayona, Gomez, Garcia, Belda, Bellmont
 53 Pr.: Rocafull, Ex.: Corbera, Trilles, Cruilles, Noguera, Bellmont, Belda, Bayona
 54 Pr.: Gomez, Ex.: Cucalon, Trilles, Salon, Garcia, Belda, Cruilles, Noguera, Bellmont
 55 Pr.: Cucalon, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Gomez, Garcia, Belda, Bellmont
 56 Pr.: Salon, Ex.: Trilles, Guillonda, Cruilles, Noguera, Bellmont, Gomez, Cucalon
 57 Pr.: Belda, Ex.: Rocafull, Trilles, Pastor, Cruilles, Guillonda, Garcia, Noguera
 58 Pr.: Belda, Ex.: Salon, Pastor, Guillonda, Cruilles, Bayona, Cucalon, Bellmont
 59 Pr.: Belda, Ex.: Salon, March, Barbera, Guillonda, Noguera, Bayona, Trilles, Gomez

33	Gimeno, Andres	Peñagirola	16-10-1614
34	Llanes, Jacobo		21-3-1615
35	Martinez, Jaime		9-4-1615
36	Tormo, Fulgencio		14-5-1615
37	Gralla, Antonio		14-5-1615
38	Lopez, Juan	Cartagena	4-7-1615
39	Cruilles, Francisco	Valencia	26-10-1615
40	Giner, Bartolome		7-12-1615
41	Vila, Luis	Valencia	28-1-1616
42	Alos, Felipe	Valencia	18-2-1616
43	Trilles, Jeronimo	Valencia	13-5-1616
44	Vaquez, Pedro	Onteniente	20-5-1616
45	Puig, Jaime		20-5-1616
46	Bonet Iranzo, Vicente	Valencia	20-6-1616

- 33 Pr.: Rocafull, Ex.: Gimenez, Salon, Cucalon, Bayona, Noguera, Vidaña, Gomez
- 34 Pr.: Rocafull, Ex.: Trilles, Gimenez, Cucalon, Gomez
- 35 Pr.: Gomez, Ex.: Rocafull, Gimenez, Cucalon, Belda
- 36 Pr.: Cucalon, Ex.: Salon, Gimenez, Bayona, Garcia, Gomez, Belda
- 37 Pr.: Gimenez, Ex.: Salon, Cucalon, Bayona, Garcia, Gomez, Belda
- 38 Pr.: Garcia, Ex.: Salon, Gimenez, Cucalon, Gomez, Bayona
- 39 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Gimenez, Cucalon, Gomez, Belda, Garcia, Bayona
- 40 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Gimenez, Cucalon, Bayona, Garcia, Vidaña, Gomez, Bayona
- 41 Pr.: Gimenez, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Cucalon, Bayona, Gomez, Vidaña
- 42 Pr.: Salon, Ex.: Trilles, Rocafull, Gimenez, Bayona, Gomez, Vidaña, Garcia, Belda
- 43 Pr.: Cucalon, Ex.: Salon, Gimenez, Bayona, Gomez, Vidaña, Garcia, Bellmont
- 44 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Gimenez, Bayona, Gomez, Garcia, Bellmont, Noguer
- 45 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Gimenez, Cucalon, Gomez, Vidaña, Garcia, Belda, Noguera
- 46 Pr.: Guillonda, Ex.: Salon, Rocafull, Gimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Vidaña, Belda

18	Perez, Tomas		17-7-1613
19	Figuerola, Cristobal	Valencia	5-8-1613
20	Septina, Bernardo	Valencia	5-8-1613
21	Gali, Miguel	Albocacer	6-9-1613
22	Mesina, Vicente	Oms	6-9-1613
23	Ordoño, Santiago	Parrilla	2-10-1613
24	Pons, Miguel	Mislata	21-10-1613
25	Uget, Jacobo	Cabanes	14-1-1614
26	Ibarn, Pedro	Valencia	25-1-1614
27	Fenoller, Francisco	Valencia	4-3-1614
28	Calaf, Francisco		1-3-1614
29	Sancho, Juan Bta.	Onteniente	27-4-1614
30	Creua, Juan Bta.	Tortosa	7-6-1614
31	Palau, Marco Antonio	Valencia	20-8-1614
32	Vazquez, Vicente	Valencia	14-9-1614

- 18 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Borras, Gimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Corder
- 19 Pr.: Garcia, Ex.: Rocafull, GImenez, Cucalon, Gomez, Bayona, Corder
- 20 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Gimenez, Cucalon, Gomez, Bayona, Corder
- 21 Pr.: Corder, Ex.: Salon, Rocafull, Borras, Gimenez, Gomez, Bayona
- 22 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Borras, Gimenez, Gomez, Bayona, Corder
- 23 Pr.: Gimenez, Ex.: Rocafull, Borras, Cucalon, Bayona, Gomez
- 24 Pr.: Bayona, Ex.: Salon, Borras, Rocafull, Gimenez, Cucalon, Gomez
- 25 Pr.: Barbera, Ex.: Rocafull, Garcia, Gomez, Gimenez
- 26 Pr.: Gimenez, Ex.: Bayona, Garcia, Gomez
- 27 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Gimenez, Castro
- 28 Pr.: Rocafull, Ex.: Trilles, Gimenez, Cucalon
- 29 Pr.: Gimenez, Ex.: Rocafull, Trilles, Cucalon, Bayona, Gomez, Corder
- 30 Pr.: Rocafull, Ex.: Trilles, Arguedes, Cucalon, Bayona, Gomez, Noguera
- 31 Pr.: Rocafull, Ex.: Gomez, Noguera, Bayona, Vidaña
- 32 Pr.: Rocafull, Ex.: Arguedes, Garcia, Gomez, Noguera

5	Esteve, Pedro		30-5-1612
6	Lopez Marchina, Miguel	La Puerta	30-5-1612
7	Torner, Mateo		22-8-1612
8	Garcia, Pedro	Torre del Conde	28-8-1612
9	Salcedo, Jerónimo	Valencia	16-10-1612
10	Arnal, Juan Bta.		29-10-1612
11	Sala, Miguel	Adzaneta	24-11-1612
12	March, Acacio		12-12-1612
13	Aliaga, Marcelino	Valencia	20-12-1612
14	Chulilla, Vte.Valero	Valencia	20-12-1612
15	Novella, Francisco	Castellfabib	20-12-1612
16	Alvaro, Miguel Jmo.	Liria	21-6-1613
17	Guillem, Pedro	Liria	9-7-1613

- 5 Pr.: Gimenez, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Borras, Cucalon, Gomez, Bayona
 6 Pr.: Gimenez, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Borras, Cucalon, Gomez, Bayona, Corder
 7 Pr.: Rocafull, Ex.: Trilles, Borras, Cucalon, Gomez, Bayona, Corder
 8 Pr.: Cucalon, Ex.: Salon, Rocafull, Borras, Gimenez, Bayona, Gomez
 9 Pr.: Salon, Ex.: Trilles, Rocafull, Borras, Gimenez, Gomez, Bayona, Garcia
 10 Pr.: Gimenez, Ex.: Trilles, Rocafull, Borras, Cucalon, Gomez, Bayona, Corder
 11 Pr.: Cucalon, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Borras, Gimenez, Gomez, Bayona, Corder
 12 Pr.: Cucalon, Trilles, Rocafull, Gimenez, Bayona, Gomez, Corder, Garcia
 13 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Cucalon, Gimenez, Gomez, Bayona, Corder
 14 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Cucalon, Gimenez, Gomez, Bayona, Corder
 15 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Cucalon, Gimenez, Gomez, Bayona, Corder
 16 Pr.: Rocafull, Ex.: Trilles, Borras, Gimenez, Cucalon, Gomez, Bayona, Corder
 17 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Borras, Gimenez, Cucalon, Gomez, Bayona, Corder

171	Sandoval, Hipolito	Valencia	7-7-1647
172	Llorada, Andres	Valls	12-8-1647
173	Clemente, Ascensio	Sinarcas	14-8-1647
174	Llazer, Juan Bautista	Valencia	16-11-1647
175	Reixarch, Jeronimo	Valencia	23-12-1647
176	Regal, Gaspar	Canals	9-5-1648
177	Navarro, Vicente	Valencia	14-5-1548

BACHILLERES EN TEOLOGIA

<i>Ficha</i>	<i>Nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fecha</i>
1	Laso, Luis de	San Sebastian	24-2-1612
2	Bengoechea, Jmo.Basilio	Teruel	10-3-1612
3	Marti, Juan	Sagunto	23-3-1612
4	Cuevas, Miguel de	Valverde	17-5-1612

- 171 Pr.: Salat, Ex.: Cantos, Nuñez, Villena, Leonart, Garcia, Rogla, Roda
 172 Pr.: Arbricio, Ex.: Plaza, Salat, Nuñez, Villena, Leonart, Garcia, Rogla
 173 Pr.: Nuñez, Ex.: Plaza, Cantos, Salat, Villena, Leonart, Garcia, Rogla, Roda
 174 Pr.: Salat, Ex.: Plaza, Cantos, Nuñez, Arbricio, Villena, Leonart, Garcia, Rogla
 175 Pr.: Salat, Ex.: Plaza, Cantos, Nuñez, Arbricio, Villena, Leonart, Garcia, Rogla
 176 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Villena, Serrano
 177 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Villena, Tordera, Serrano, Pruñonosa
- 1 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Gimenez, Cucalon, Gomez, Bayona, Corder
 2 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Borras, Gimenez, Cucalon, Bayona, Castro
 3 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Gimenez, Cucalon, Castro, Bayona, Corder
 4 Pr.: Cucalon, Ex.: Trilles, Rocafull, Borras, Gimenez, Gomez, Bayona

156	Agramunt, Francisco		2-6-1643
157	Moliner, Gabriel		20-6-1643
158	Blasco Lopez, Pedro		20-6-1643
159	Prats, Antonio		7-11-1643
160	Tosca, Calixto	Valencia	23-12-1643
161	Sastre, Gaspar		15-3-1644
162	Carrillo Malpaso, Antonio	Ocaña	5-1-1647
163	Vaes de Fonseca, Eduardo	Navalmorquende	29-2-1647
164	Acastro, Andres Antonio	Villaviciosa	7-3-1647
165	Afaria, Jmo.Rodrigo	Angara	7-4-1647
166	Angles, Juan Bta.	Calig	12-4-1647
167	Perez, Juan	Montalbanejo	14-4-1647
168	Serna, Pedro de la	La Parrilla	19-4-1647
169	Cortell, Lorenzo	Mora	20-5-1647
170	Galiana, Gaspar	Villajoyosa	3-6-1647

- 156 Pr.: Segura, Ex.: Martí, Mateo, Vilar, Verdier, Gil, Sanchis
 157 Pr.: Riudonis, Ex.: Martí, Mateo, Vilar, Sanchis, Verdier, Gil, Tordera
 158 Pr.: Sanchis, Ex.: Martí, Mateo, Segura, Verdier, Gil, Tordera
 159 Pr.: Gil, Ex.: Martí, Villena, Mateo, Segura, Verdier, Sanchis, Tordera
 160 Pr.: Vilar, Ex.: Martí, Mateo, Verdier, Gil, Tordera
 161 Pr.: Vilar, Ex.: No constan
 162 Pr.: Salat, Ex.: Plaza, Cantos, Nuñez, Villena, Lleonart, Garcia, Roda
 163 Pr.: Nuñez, Ex.: Cantos, Salat, Villena, Lleonart, Rogla, Roda
 164 Pr.: Arbricio, Ex.: Cantos, Salat, Nuñez, Villena, Lleonart, Garcia, Roda
 165 Pr.: Arbricio, Ex.; Salat, Nuñez, Villena, Lleonart, Garcia
 166 Pr.: Salat, Ex.: Cantos, Nuñez, Villena, Lleonart, Rogla, Roda
 167 Pr.; Plaza, Ex.: Cantos, Salat, Nuñez, Villena, Lleonart, Rogla, Roda
 168 Pr.: Nuñez, Ex.: Plaza, Cantos, Salat, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla, Roda
 169 Pr.: Plaza, Ex.: Cantos, Garcia, Nuñez, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla, Roda
 170 Pr.: Nuñez, Ex.: Plaza, Cantos, Salat, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla, Roda

141	Lopis, Jose	Valencia	7-6-1642
142	Escriva, Jeronimo	Valencia	13-6-1642
143	Bailon, Miguel		8-7-1642
144	Llorens del Campo, J.Vte.	Moncada	12-7-1642
145	Amigo Bartolome, Ctha.	Puzol	17-7-1642
146	Coll, Luis	Peñiscola	2-8-1642
147	Alonso Juan		24-10-1642
148	Espejo, Bernardo	Valencia	30-10-1642
149	Gisbert, Vicente	Valencia	31-10-1642
150	Querol, Jaime	Morella	13-11-1642
151	Millan, Juan	Montalban	28-11-1642
152	Borras, Juan Bautista	Valencia	12-12-1642
153	Urgelles, Juan	Valencia	5-3-1643
154	Martorell, Miguel	Vinaroz	26-3-1643
155	Balle, Jose		19-4-1643

- 141 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Aller, Riudonis
- 142 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Aller, Riudonis
- 143 Pr.: Sanchis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Aller, Riudonis
- 144 Pr.: Verdier, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Sanchis, Aller, Riudonis
- 145 Pr.: Verdier, Ex.: Marti, Mateo, Sanchis, Riudonis, Segura, Aller
- 146 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Verdier, Gil, Segura, Sanchis, Aller
- 147 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Gil, Aller
- 148 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Mateo, Segura, Verdier, Sanchis, Gil, Aller
- 149 Pr.: Marti, Ex.: Mateo, Sanchis, Vilar, Gil, Riudonis, Aller
- 150 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Mateo, Verdier, Gil, Sanchis, Riudonis, Aller
- 151 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Verdier, Sanchis, Riudonis, Aller
- 152 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis
- 153 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Riudonis, Sanchis
- 154 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Gil, Sanchis
- 155 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Gil, Sanchis

128	Arroyo Biscarra, Juan		21-6-1639
129	Baro, Rafael	Mallorca	25-9-1639
130	Flor, Juan	Mallorca	27-9-1639
131	Garrigues, Juan	Valencia	9-10-1639
132	Lopez Villar, Bartolome	Belmonte	22-4-1640
133	Conten, Antonio		10-7-1640
134	Ballester, Jaime	Mallorca	30-7-1641
135	Prades, Juan		30-8-1641
136	Costa, Isidro		17-9-1641
137	Serra, Juan	Esporla	11-12-1641
138	Gisbert, Juan Antonio	Valencia	27-12-1641
139	Pruñonosa, Diego	Morella	25-3-1642
140	Barrachert, Jose	Benicarlo	23-5-1642

- 128 Pr.: Viler, Ex.: Mateo, Marti, Villena, Cabanes, Segura, Verdier, Gil, Sanchis, Riudonis
- 129 Pr.: Cabanes, Ex.: Villena, Mateo, Villar, Segura, Verdier, Gil Sanchis, Riudonis
- 130 Pr.: Cabanes, Ex.: Villena, Mateo, Villar, Segura, Verdier, Gil Sanchis, Riudonis
- 131 Pr.: Verdier, Ex.: Marti, Villena, Mateo, Cabanes, Vilar, Segura, Sanchis, Gil
- 132 Pr.: Villar, Ex.: Mateo, Marti, Cabanes, Segura, Verdier, Riudonis, Gil, Sanchis
- 133 Pr.: Segura, Ex.: Mateo, Marti, Gil, Riudonis, Verdier, Cabanes, Sanchis
- 134 Pr.: Gil, Ex.: Mateo, Cabanes, Segura, Verdier, Sanchis, Riudonis
- 135 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Cabanes, Segura, Verdier, Sanchis, Gil
- 136 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Verdier, Gil, Riudonis, Sanchis
- 137 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Cabanes, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Riudonis
- 138 Pr.: Marti, Ex.: Vilar, Mateo, Cabanes, Verdier, Sanchis, Gil, Riudonis
- 139 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Gil, Sanchis
- 140 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Gil, Aller

115	Alcoz, Juan de	Pamplona	24-7-1635
116	Alarcon Olago, Antonio	Murcia	3-12-1635
117	Franco, Tomas	Alcañiz	19-1-1636
118	Carta, Juan	Caller	24-1-1636
119	Sebastia Delle, Raimundo	Traiguera	30-1-1636
120	Sureda, Pedro Juan	Mallorca	15-2-1636
121	Agreda, Martin de	Curelle	7-6-1636
122	Borrel, Pedro Juan	Benasal	3-7-1636
123	Castillo, Diego del	Granada	21-8-1636
124	Fillol, Francisco	Mallorca	9-10-1636
125	Figuerola, Francisco	Batea	6-12-1636
126	Bravo de Soria, Juan	Villanueva de Sara	15-1-1639
127	Agra, Miguel Juan	Fraga	18-1-1639

- 115 Pr.: Rodriguez, Ex.: Villena, Lleonart, Mateo, Pla, Cabanes, Vilar, Verdier
- 116 Pr.: Tudela, Ex.: Marti, Villena, Lleonart, Mateo, Pla, Rodriguez, Cabanes, Vilar
- 117 Pr.: Cabanes, Ex.: Villena, Mateo, Pla, Tudela, Rodriguez, Vilar, Verdier
- 118 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Mateo, Pla, Tudela, Rodriguez, Cabanes, Vilar, Verdier
- 119 Pr.: Cabanes, Ex.: Verdier, Villena, Lleonart, Mateo, Pla, Tudela, Rodriguez, Vilar
- 120 Pr.: Rodriguez, Ex.: Marti, Villena, Lleonart, Mateo, Pla, Tudela, Cabanes, Vilar
- 121 Pr.: Tudela, Ex.: Lleonart, Mateo, Pla, Rodriguez, Cabanes, Vilar, Verdier, Riudonis
- 122 Pr.: Cabanes, Ex.: Lleonart, Mateo, Pla, Tudela, Rodriguez, Vilar, Verdier, Villena
- 123 Pr.: Tudela, Ex.: Marti, Villena, Lleonart, Mateu, Pla, Rodriguez, Cabanes, Vilar
- 124 Pr.: Tudela, Ex.: Marti, Lleonart, Mateo, Pla, Vilar, Verdier, Cabanes
- 125 Pr.: Rodriguez, Ex.: Marti, Villena, Lleonart, Mateo, Febrer, Pla, Tudela, Cabanes
- 126 Pr.: Vilar, Ex.: Villena, Mateo, Plano, Cabanes, Segura, Verdier
- 127 Pr.: Cabanes, Ex.: Marti, Villena, Mateo, Plano, Segura, Tudela, Verdier

102	Corsia, Fernando	Pamplona	3-9-1619
103	Lleo, Pedro Juan	Onda	18-7-1620
104	Lopez, Blas Torcuato		25-7-1620
105	Matasalecon, Antonio de		28-7-1620
106	Joan, Antonio	Onda	26-8-1620
107	Conca, Gaspar	Valencia	12-9-1620
108	Pastor, Vicente	Valencia	10-10-1620
109	Vidal, Francisco	Traiguera	17-10-1620
110	Salvador, Juan Jacinto		24-10-1620
111	Valero, Miguel	Elche	27-10-1620
112	Rodriguez, Pablo	Tebar	28-11-1620
113	Carrera, Agustin	Vistavella	3-2-1635
114	Beson, Gaspar	Montesonis	16-5-1635

- 102 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Villar, Marja, Roma, Tudela, Mateo, Lazaro, Martorell, Marti
- 103 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Roma, Marja, Pons, Febrer
- 104 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 105 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Febrer, Pons
- 106 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Gebrer, Pons, Roma, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 107 Pr.: No consta, Ex.: No consta
- 108 Pr.: Marti, Ex.: Salat, Villena, Martorell, Febrer, Pons, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma
- 109 Pr.: No consta, Ex.: No consta
- 110 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Martorell, Lazaro, Tudela, Roma, Marja, Febrer, Mateo
- 111 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Salat, Marti, Lazaro, Mateo, Pons, Febrer, Tudela, Martorell
- 112 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Pons, Marja
- 113 Pr.: Cabanes, Ex.: Leonart, Mateo, Tudela, Pla, Rodriguez, Villar, Verdier, Febrer
- 114 Pr.: Rodriguez, Ex.: Marti, Pla, Leonart, Mateo, Cabanes, Vilar, Verdier

90	Espi, Jeronimo Jacinto	Agullent	14-2-1618
91	Sabiote, Alfonso de	Villena	20-3-1618
92	Calderon, Alfonso	Agudo	26-6-1618
93	Tudela, Gregorio	Valencia	15-12-1618
94	Coll, Agustin	Morella	16-2-1619
95	Herrero, Mateo	Formiche Alto	23-2-1619
96	Dominguez, Miguel Gaspar	Valencia	27-4-1619
97	Cavallero, Pedro		25-5-1619
98	Ximenez, Diego	Utiel	8-6-1619
99	Rique, Miguel	Fonts	15-6-1619
100	Berberana, Diego de	Cascante	9-8-1619
101	Bertran Pedros, Luis	Nules	21-8-1619

- 90 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Marja, Pons
- 91 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons, Vilar
- 92 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Vilar
- 93 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 94 Pr.: Villar, Ex.: Villena, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja
- 95 Pr.: Villar, Ex.: Villena, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Pons
- 96 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 97 Pr.: Salat, Ex.: Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons, Villar
- 98 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Villar
- 99 Pr.: Villar, Ex.: Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 100 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Villar
- 101 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons

75	Voltes, Jose	Tarragona	10-12-1616
76	Serrano, Jose	Valencia	14-12-1616
77	Alvaro Tomas, Juan	Liria	10-3-1617
78	Montserrat Blanco, Juan	Balaguer	17-3-1617
79	Ferrer, Francisco	Valencia	12-7-1617
80	Serra, Juan Bautista	Mallorca	1-8-1617
81	Porta, Pedro	Balaguer	9-8-1617
82	Besora, Juan	Alcocer	12-8-1617
83	Real, Gabriel	Olite	16-9-1617
84	Noguera, Bartolome de	Jaen	10-10-1617
85	Navarro, Juan Jeronimo	Murcia	21-10-1617
86	Murugarren, Pedro	Pamplona	31-10-1617
87	Ortiz y Navarrete, Fco.	Sevilla	18-11-1617
88	Gomez, Luis	Segorbe	19-1-1618
89	Laso, Juan de	Lumbier	20-1-1618

- 75 Pr.: Villena, Ex.: Marti, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
 76 Pr.: No consta, Ex.: No consta
 77 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
 78 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
 79 Pr.: Pons, Ex.: Marti, Matorell, Mateu, Tudela, Roma, Marja
 80 Pr.: Marti, Ex.: Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Marja, Pons
 81 Pr.: Villena, Ex.: Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Pons
- 82 Pr.: Villena, Ex.: Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Pons
 83 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma
 84 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Pons
 85 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
 86 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja
 87 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Marja, Pons, Vilar
 88 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
 89 Pr.: Pons, Ex.: alat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Vilar

60	Contrera, Jeronimo de	Jaen	4-7-1615
61	Xulbi, Mateo	Alcira	16-7-1615
62	Benasses, Pablo	Falset	26-9-1615
63	Aguilar, Juaquin	Valencia	30-10-1615
64	Carbonell, Pablo	Valencia	20-12-1615
65	Garcia del Valle, Sbtian.	Agudo	27-3-1616
66	Masanes, Cristobal	Solsona	24-7-1616
67	Vilatela, Vicente	Valencia	26-8-1616
68	Bru, Onofre	Barcelona	27-8-1616
69	Pascual, Pedro	Caspe	28-8-1616
70	Gil, Pedro	Valencia	6-9-1616
71	Navarro, Juan Bta.	Castellón	9-10-1616
72	Navarro, Francisco	Cocentaina	11-10-1616
73	Patron, Lorenzo		4-11-1616
74	Salvador, Miguel Juan		9-11-1616

- 60 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Lazaro, Tudela
 61 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Martorell, Lazaro, Mateo
 62 Pr.: Garcia, Ex.: Villena, Lleonart, Ceresola, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo
 63 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Marti, Martorell, Lazaro
 64 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Garcia, Marti, Salat, Lazaro, Mateo, Tudela
 65 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
 66 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo
 67 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo
 68 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo
 69 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo
 70 Pr.: Marti, Ex.: Lleonart, Martorell, Mateo
 71 Pr.: Villena, Ex.: Marti, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Roma
 72 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo
 73 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
 74 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela

47	Asua, Lorenzo de	Calatayud	1-8-1614
48	Terrades, Francisco		2-8-1614
49	Villafuente, Andres de	Cartagena	8-8-1614
50	Camacho, Luchas Sancho	Malaga	9-8-1614
51	Revall, Francisco	Tortosa	4-9-1614
52	Benavent, Pedro	Cuatretonda	3-10-1614
53	Talens, Jose	Carcagente	16-12-1614
54	Gil de Brenabre, Agustin	Baguenaonda	3-1-1615
55	Moret, Miguel		10-1-1615
56	Calvo, Francisco	Albaida	13-1-1615
57	Castellet, Jaime	Vilanova	15-3-1615
58	Bega, Juan de	Sevilla	4-1615
59	Ubert, Marcelino	Tauste	16-6-1615

- 47 Pr.: Garcia, Ex.: Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Marti, Martorell, Lazaro
- 48 Pr.: Marti, Ex.: Salat, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell
- 49 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Lleonart, Garcia, Ceresola, Marti, Martorell, Mateo
- 50 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Marti, Martorell, Mateo, Lazaro
- 51 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Gilbau, Martorell, Lazaro, Salat
- 52 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Ceresola, Lleonart, Marti, Mateo, Lazaro, Garcia, Salat
- 53 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Martorell, Gimeno, Mateo
- 54 Pr.: Lleonart, Ex.: Garcia, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Salat
- 55 Pr.: Lleonart, Ex.: Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 56 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 57 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Garcia, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Tudela
- 58 Pr.: Villena, Ex.: No consta
- 59 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell, Lazaro

35	Sedella, Juan Domingo	Valencia	5-12-1613
36	Pamies Carbo, Juan	Reus	6-12-1613
37	Gavalda, Pablo Mateo	Tarragona	13-12-1613
38	Armella, Juan Antonio	Sabadell	17-12-1613
39	Arnella, Abejano	Sabadell	18-12-1613
40	Segrua, Francisco	Valencia	14-3-1614
41	Arguiñano, Marti de		10-6-1614
42	Perez, Cristobal		16-6-1614
43	Carnicer, Jaime	Alcora	21-6-1614
44	Gerau, Jose		2-7-1614
45	Rodriguez, Onofre	Valencia	11-7-1614
46	Pla, Juan	Onteniente	17-7-1614

- 35 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Villena, Leonart, Salat, Martorell, Arbricio, Garcia
- 36 Pr.: Salat, Ex.: Lazaro, Villena, Leonart, Marti, Martorell, Arbricio, Garcia
- 37 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Leonart, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Arbricio
- 38 Pr.: Salat, Ex.: Garcia, Villena, Leonart, Marti, Martorell, Lazaro, Arbricio
- 39 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Leonart, Garcia, Marti, Martorell, Lazaro, Arbricio
- 40 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell
- 41 Pr.: Marti, Ex.: Salat, Leonart, Garcia, Arbricio, Villar, Roma, Pla, Carbonell
- 42 Pr.: Arbricio, Ex.: Leonart, Balaguer, Tudela, Pons, Roma, Garcia, Lazaro, Villar
- 43 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell
- 44 Pr.: Marti, Ex.: Salat, Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell
- 45 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Ceresola, Salat, Mateo, Martorell, Lazaro, Garcia
- 46 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Villena, Leonart, Ceresola, Martorell, Gimeno, Mateo

22	Giner Rico, Nicolas	Castalla	14-5-1613
23	Martinez de Gomar, Juan	Utiel	15-5-1613
24	Cañete, Adrian	Utiel	30-5-1613
25	Salat, Jerónimo	Valencia	4-6-1613
26	Roda, Jacobo	Terig	12-6-1613
27	Suñer, Miguel	Mallorca	24-7-1613
28	Llopis, Juan Miguel	Olivarca	27-7-1613
29	Buenaventura Suarez, Jmo.	Valencia	1-8-1613
30	Bonet, Marco Antonio	Cabanesa	7-9-1613
31	Ruiz, Bartolomé	Murcia	20-9-1613
32	Perez, Miguel	Milagro	20-10-1613
33	Ferriol, Pedro	Jativa	22-10-1613
34	Pereira Victoria, Simon	Pontevedra	7-11-1613

- 22 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Marti, Martorell
- 23 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Martorell, Lazaro
- 24 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Martorell, Lazaro
- 25 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Martorell, Lazaro
- 26 Pr.: Garcia, Ex.: Garcia, Villena, Ceresola, Marti, Lazaro, Lleonart, Martorell
- 27 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Ceresola, Salat, Lazaro, Marti
- 28 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Lleonart, Salat, Marti, Martorell, Ceresola
- 29 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Garcia, Lazaro
- 30 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti
- 31 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Ceresola, Martorell, Lazaro
- 32 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell
- 33 Pr.: Salat, Ex.: Garcia, Arbricio, Villena, Lleonart, Marti, Martorell, Lazaro
- 34 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Salat, Garcia, Marti, Martorell

8	Lopez de Letona, Juan	Madrid	3-7-1612
9	Llorens, Pedro	Valencia	14-7-1612
10	Bellver, Francisco	Balaguer	17-7-1612
11	Blasco, Juan Antonio	Alcañiz	18-7-1612
12	Bernal, Pedro	Puerto Sta.Maria	28-7-1612
13	Pejoan, Jaime	Guisona	30-8-1612
14	Berdum, Juan	Montalban	13-9-1612
15	Arroyo, Pedro de	Utiel	25-9-1612
16	Marco, Francisco	Alcira	27-11-1612
17	Gimeno, Juan	Penaguila	11-12-1612
18	Xulvi, Andres	Javea	27-2-1613
19	Llorens de Campos, Vte.	Sucaina	27-3-1613
20	Atodo, Vicente de		23-4-1613
21	Pujol, Onofre	Valls	24-4-1613

- 8 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Marti, Martorell, Garcia, Salat
- 9 Pr.: Arbricio, Ex.: Lazaro, Martorell, Marti, Salat, Ceresola, Garcia, Lleonart
- 10 Pr.: Arbricio, Ex.: Salat, Lleonart, Garcia, Marti, Martorell, Lazaro
- 11 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Arbricio, Lleonart, Garcia, Ceresola, Martorell, Marti
- 12 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Lleonart, Marti, Martorell, Garcia, Salat
- 13 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Marti, Lazaro
- 14 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Martorell, Marti, Lazaro
- 15 Pr.: Marti, Ex.: Salat, Villena, Lleonart, Ceresola, Martorell, Lazaro
- 16 Pr.: Marti, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Martorell, Lazaro
- 17 Pr.: Arbricio, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Marti, Martorell, Lazaro
- 18 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell, Lazaro
- 19 Pr.: Arbricio, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell, Lazaro
- 20 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Ceresola, Salat, Martorell, Lazaro
- 21 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Martorell, Ceresola, Salat, Lazaro

310	Rexarch, Jeronimo	Canals	14-12-1647
311	Sanz, Pablo	Agresola	15-12-1647
312	Regal, Gaspar	Valencia	29-4-1648
313	Navaro, Vicente		2-5-1648
314	Flocadell, Jaime		26-9-1648

DOCTORES EN MEDICINA

<i>Ficha</i>	<i>Nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fecha</i>
1	Comba, Vicente	Valencia	21-3-1612
2	Celler, Francisco Juan	Villajoyosa	13-5-1612
3	Vazquez, Cristobal	Torrejoncillo	3-6-1612
4	Olcina, Melchor	Murciaoncillo	17-6-1612
5	Viana, Juan de	Jaen	19-6-1612
6	Renom, Tomas	Tamarit de Litera	27-6-1612
7	Sala, Antonio	Caseda	28-6-1612

- 310 Pr.: Salat, Ex.: Plaza, Cantos, Nuñez, Arbricio, Villena, Leonart, Garcia, Rogla
 311 Pr.: Plaza, Ex.: Cantos, Salat, Nuñez, Arbricio, Villena, Leonart, Garcia, Rogla
 312 Pr.: Todera, Ex.: Marti, Villena, Gil, Serrano
 313 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Villena, Serrano, Tordera
 314 Pr.: Tordera, Ex.: Marti, Villena, Vilar, Serrano, Bruñonosa
- 1 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti
 2 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Marti, Martorell
 3 Pr.: Marti, Ex.: Salat, Arbricio, Leonart, Ceresola, Martorell, Lazaro, Garcia
 4 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Arbricio, Martorell, Leonart, Garcia, Marti, Lazaro
 5 Pr.: Leonart, Ex.: Arbricio, Villena, Garcia, Marti, Martorell, Lazaro
 6 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Lazaro, Ceresola, Leonart, Marti, Martorell
 7 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Arbricio, Leonart, Garcia, Ceresola, Martorell, Marti

295	Guilla, Juan	Benabarre	18-1-1647
296	Vaes de Fonseca, Eduardo	Navalmorquende	26-2-1647
297	Castro, Andres Antonio	Villaviciosa	3-3-1647
298	Angles, Bautista Juan	Calig	5-4-1647
299	Afraria, Jmo.Rodrigo	Angara	5-4-1647
300	Cortell, Lorenzo	Mora	15-4-1647
301	Trilles, Vicente	Valencia	20-4-1647
302	Martinez, Juan	Orihuela	24-5-1647
303	Galiana, Gaspar	Villajoyosa	3-6-1647
304	Delgado, Domingo	Zaragoza	3-6-1647
305	Mateo, Jacob Juan	Valencia	10-6-1647
306	Moreda, Andres	Valls	5-8-1647
307	Clemente, Ascensio		7-8-1647
308	Llazer, Juan Bautista	Valencia	31-10-1647
309	Garcia, Pedro		14-12-1647

- 295 Pr.: Plaza, Ex.: Cantos, Villena, Rogla, Roda, Garcia, Lleonart, Villena
- 296 Pr.: Nuñez, Ex.: Cantos, Salat, Villena, Rogla, Roda, Garcia, Lleonart
- 297 Pr.: Arbricio, Ex.: Cantos, Salat, Nuñez, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla
- 298 Pr.: Salat, Ex.: Nuñez, Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia
- 299 Pr.: Arbricio, Ex.: Salat, Nuñez, Villena, Lleonart, Garcia
- 300 Pr.: Plaza, Ex.: Cantos, Salat, Nuñez, Villena, Lleonart, Rogla, Roda
- 301 Pr.: Salat, Ex.: Plaza, Nuñez, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla, Roda
- 302 Pr.: Nuñez, Ex.: Plaza, Cantos, Salat, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla
- 303 Pr.: Nuñez, Ex.: Plaza, Cantos, Salat, Villena, Rogla, Roda, Garcia, Lleonart
- 304 Pr.: Nuñez, Ex.: Cantos, Plaza, Salat, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla, Roda
- 305 Pr.: Plaza, Ex.: Cantos, Salat, Nuñez, Lleonart, Garcia, Rogla
- 306 Pr.: Arbricio, Ex.: Plaza, Cantos, Garcia, Salat, Nuñez, Villena, Lleonart
- 307 Pr.: Nuñez, Ex.: Plaza, Salat, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla, roda
- 308 Pr.: Salat, Ex.: Cantos, Nuñez, Arbricio, Villena, Lleonart, Rogla
- 309 Pr.: Salat, Ex.: Plaza, Cantos, Nuñez, Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Rogla

278	Querol, Jaime	Morella	31-10-1642
279	Borras, Juan Bautista	Valencia	24-10-1642
280	Salon, Jose	Mallorca	13-11-1642
281	Prats, Antonio	Ibiza	29-11-1642
282	Urgelles, Juan	Valencia	31-1-1643
283	Balles, Jose		31-1-1643
284	Martorell, Miguel	Vinaroz	11-3-1643
285	Mules, Gaspar	Benasar	27-3-1643
286	Agramunt, Francisco		16-4-1643
287	Moliner, Gabriel		29-5-1643
288	Vera, Juan Bautista		10-7-1643
289	Bullfarines, Ventura		10-7-1643
290	Blasco Lopez, Pedro		31-8-1643
291	Peña, Jose	Monroig	19-9-1643
292	Tosca, Calixto	Valencia	24-9-1643
293	Font Rical, Vicente	Valencia	2-10-1643
294	Sastre, Gaspar		28-2-1644

- 278 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Verdier, Sanchis, Gil, Riudonis, Aller
- 279 Pr.: Verdier, Ex.: Marti, Vilar, Sanchis, Gil, Aller, Riudonis
- 280 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Segura, Vilar, Mateo, Verdier, Sanchis, Gil, Aller
- 281 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Riudonis, Aller
- 282 Pr.: Gil, Ex.: Verdier, Mateo, Vilar, Segura, Sanchis, Riudonis
- 283 Pr.: Gil, Ex.: Mateo, Verdier, Riudonis, Vilar, Segura, Sanchis
- 284 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Segura, Verdier, Miquel, Gil, Vilar
- 285 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Sanchis, Verdier, Gil
- 286 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Verdier, Riudonis, Gil, Sanchis
- 287 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Gil, Tordera
- 288 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Riudonis
- 289 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Riudonis
- 290 Pr.: Sanchis, Ex.: Marti, Villena, Mateo, Vilar, Verdier, Segura, Gil
- 291 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Villena, Vilar, Segura, Sanchis, Tordera
- 292 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Mateo, Villena, Segura, Sanchis, Gil, Tordera
- 293 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Verdier, Sanchis, Gil, Tordera
- 294 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Villena, Mateo, Verdier, Sanchis, Gil

263	Padres, Juan		7-8-1641
264	Serra, Juan	Esuorlas	19-11-1641
265	Pruñonosa, Diego	Morella	14-3-1642
266	Llorens de Campos, Vicente	Moncada	12-4-1642
267	Barrachert, José	Benicarló	12-4-1642
268	Escriva, Jerónimo	Valencia	12-4-1642
269	Valle, Diego		24-4-1642
270	Melgizo, Tomás		24-4-1642
271	Llorens, Bautista	Valencia	30-4-1642
272	Bailon, Miguel		5-6-1642
273	Lopiz, José	Valencia	5-6-1642
274	Coll, Luís	Peñíscola	21-7-1642
275	Alfonso, Juan		23-9-1642
276	Esjejo, Bernardo de	Valencia	16-10-1642
277	Millan, Juan	Montalban	31-10-1642

- 263 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Cabanes, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis
- 264 Pr.: Gil, Ex.: Mateo, Vilar, Cabanes, Segura, Verdier, Sanchis, Riudonis
- 265 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Verdier, Vilar, Riudonis, Sanchis
- 266 Pr.: Sanchis, Ex.: Marti, Mateo, Verdier, Vilar, Segura, Gil, Sanchis, Riudonis
- 267 Pr.: Riudonis, Ex.: March, Mateo, Gil, Verdier, Vilar, Sanchis
- 268 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Riudonis
- 269 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Mateo, Gil, Verdier, Segura, Riudonis
- 270 Pr.: Sanchis, Ex.: Marti, Mateo, Verdier, Segura, Gil, Vilar, Riudonis
- 271 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Gil
- 272 Pr.: Sanchis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Gil, Aller, Riudonis
- 273 Pr.: Sanchis, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Gil, Aller, Riudonis
- 274 Pr.: Riudonis, Ex.: Marti, Mateo, Gil, Vilar, Segura, Sanchis, Aller
- 275 Pr.: Riudonis, Ex.: Mateo, Vilar, Verdier, Sanchis, Aller, Marti
- 276 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Verdier, Gil, Mateo, Sanchis, Riudonis, Segura, Aller
- 277 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Verdier, Sanchis, Gil, Riudonis, Aller

250	Garrigues, Juan	Valencia	17-9-1639
251	Garcia, Felipe		27-9-1639
252	Llorens, Marco	Carcaixent	15-10-1639
253	Busquets, Pedro Antonio		15-10-1639
254	Simo, Miguel	Olleria	2-12-1639
255	Lozano, Nicolás	Vallbona	9-12-1639
256	López de Villar, Bartme.	Belmonte	26-3-1640
257	Llorens Torrosella, Pedro	Játiva	23-8-1640
258	Ribarren, Jerónimo	Pamplona	9-2-1641
259	Alberola, Jerónimo	Novelda	16-2-1641
260	Ugues,Francisco		23-2-1641
261	Sol, José	Useres	22-3-1641
262	Ballester, Jaime	Mallorca	18-7-1641

- 250 Pr.: Verdier, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Vilar, Segura, Riudonis, Sanchis, Gil
- 251 Pr.: Sanchis, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Vilar, Verdier, Cabanes, Gil, Segura
- 252 Pr.: Cabanes, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Vilar, Verdier, Segura, Gil, Sanchis
- 253 Pr.: Cabanes, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Vilar, Verdier, Segura, Gil, Riudonis
- 254 Pr.: Vilar, Ex.: Villena, Mateu, Cabanes, Segura, Verdier, Riudonis, Sanchis, Gil
- 255 Pr.: Segura, Ex.: Mateu, Cabanes, Vilar, Sanchis, Riudonis
- 256 Pr.: Vilar, Ex.: Mateu, Cabanes, Segura, Verdier, Sanchis, Gil, Riudonis
- 257 Pr.: Verdier, Ex.: Marti, Mateu, Cabanes, Vilar, Segura, Sanchis, Gil, Riudonis
- 258 Pr.: Segura, Ex.: Mateu, Vilar, Verdier, Riudonis
- 259 Pr.: Cabanes, Ex.: Marti, Mateo, Vilar, Segura, Verdier, Gil, Riudonis
- 260 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Mateo, Cabanes, Verdier, Segura, Sanchis, Gil, Riudonis
- 261 Pr.: Vilar, Ex.: Mateo, Cabanes, Segura, Verdier, Gil, Riudonis, Sanchis
- 262 Pr.: Gil, Ex.: Marti, Mateo, Cabanes, Vilar, Segura, Verdier, Sanchis, Riudonis

237	López, Juan	Orihuela	10-6-1638
238	Jordi, José	Valencia	21-8-1638
239	Conterre, Antíoco		8-10-1638
240	Sanguirre Morcillo, Juan		8-10-1638
241	Falco, Ciriaco		-11-1638
242	Soa Aguas, Miguel	Fraga	4-10-1638
243	Alvaro, Sebastián		8-6-1639
244	Arroyo, Juan		8-6-1639
245	La Mata, Francisco	Zaragoza	18-6-1639
246	Solsona y Solsona, Gaspar		30-7-1639
247	Baco, Rafael	Mallorca	18-8-1639
248	Flor, Juan	Mallorca	18-8-1639
249	Viarte, Francisco		23-8-1639

- 237 Pr.: Segura. Ex; Marti, Mateu, Pla, Rodriguez, Cabanes,Vilar, Verdier
- 238 Pr.: Tudela, Ex.: Marti, Villena, Pla, Cabanes, Vilar, Segura, Verdier
- 239 Pr.: Villena, Ex.: Marti, Mateu, Pla, Cabanes, Tudela, Vilar, Segura, Verdier
- 240 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Mateu, Pla, Tudela, Cabanes, Vilar, Verdier
- 241 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Pla, Tudela, Cabanes, Segura, Verdier
- 242 Pr.: Verdier, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Pla, Tudela, Cabanes, Viar, Segura
- 243 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Cabanes, Verdier, Gil, Sanchis, Riudonis
- 244 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Cabanes, Verdier, Sanchis, Riudonis
- 245 Pr.: Verdier, Ex.: Mateu, Cabanes, Vilar, Segura, Sanchis, Gil, Riudonis
- 246 Pr.: Cabanes, Ex.: Villena, Mateu, Vilar, Segura, Verdier, Gil, Riudonis
- 247 Pr.: Cabanes, Ex.: No constan
- 248 Pr.: Cabanes, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Vilar, Verdier, Sanchis, Gil, Riudonis
- 249 Pr.: Segura, Ex.: Marti, Villena, Mateu, Vilar, Verdier, Sanchis, Gil, Riudonis

223	Ardit, José	Almansa	1-7-1637
224	Castell, Juan	Castellón Plana	21-1-1638
225	Arca, Tomás de	Valencia Plana	1-2-1638
226	García, Nadal	Mallorca	18-2-1638
227	Mallas, Esteban	Mallorca	20-2-1638
228	López Brueso, Francisco	Villena	3-3-1638
229	Gascón, Juan	Segorbe	3-3-1638
230	Esternich, José		11-3-1638
231	Larringe, Juan Frco.	Zaragoza	5-4-1638
232	Simo, Jaime	Valencia	15-4-1638
233	Caes, Francisco	Villena	21-4-1638
234	Tordera, Vicente	Valencia	31-5-1638
235	Torrens, Pedro	Valencia	7-6-1638
236	Perello, Miguel		7-6-1638

- 223 Pr.: Cabanes, Ex.: Mateo, Pla, Tudela, Rodriguez, Vilar, Verdier, Riudonis
- 224 Pr.: Cabanes, Ex.: Villena, Mateo, Pla, Rodriguez, Tudela, Segura, Verdier
- 225 Pr.: Tudela, Ex.: Villena, Mateo, Pla, Rodriguez, Cabanes, Vilar, Segura, Verdier
- 226 Pr.: Cabanes, Ex.: Martí, Villena, Lleonart, Mateo, Pla, Tudela, Rodriguez, Vilar
- 227 Pr.: Cabanes, Ex.: Martí, Villena, Mateo, Tudela, Rodriguez, Villar, Verdier
- 228 Pr.: Cabanes, Ex.: Verdier, Villena, Lleonart, Mateo, Pla, Tudela, Segura, Vilar
- 229 Pr.: Tudela, Ex.: Martí, Villena, Pla, Tudela, Rodriguez, Vilar, Segura, Verdier
- 230 Pr.: Verdier, Ex.: Martí, Villena, Mateu, Pla, Cabanes, Tudela, Vilar, Segura
- 231 Pr.: Verdier, Ex.: Martí, Villena, Mateu, Pla, Tudela, Cabanes, Rodriguez, Vilar
- 232 Pr.: Martí, Ex.: Mateo, Pla, Rodriguez, Cabanes, Vilar, Verdier
- 233 Pr.: Verdier, Ex.: Martí, Mateu, Pla, Rodriguez, Cabanes, Vilar, Segura, Riudonis
- 234 Pr.: Segura, Ex.: Martí, Mateu, Pla, Tudela, Cabanes, Vilar, Verdier
- 235 Pr.: Riudonis, Ex.: Mateu, Pla, Tudela, Cabanes, Vilar, Verdier
- 236 Pr.: Cabanes, Ex.: Mateu, Pla, Tudela, Riudonis, Verdier

209	Salverdi, Jerónimo	Gallur	11-7-1636
210	Melia, Antonio	Mallorca	12-8-1636
211	Boix, Bartolomé	Coves de Vinroma	16-8-1636
212	Fillol, Francisco	Mallorca	30-8-1636
213	Figueroles, Francisco	Batea	2-11-1636
214	Anrigues, Pedro	Cartagena	9-12-1636
215	Unos, Pedro de	Pamplona	10-1-1637
216	Martínez, Manuel	Iniesta	10-1-1637
217	Fe, Lorenzo		8-4-1637
218	Costa, Isidro	Alcira	2-5-1637
219	Montoya, Pedro	Toboso	11-5-1637
220	Casas, Juan	Gerona	20-5-1637
221	Ayerra, Miguel		20-5-1637
222	Bravo, Juan	Gerona	27-6-1637

- 209 Pr.: Verdier, Ex.: Villena, Riudonis, Vilar, Cabanes, Rodriguez, Tudela, Pla
- 210 Pr.: Verdier, Ex.: Vilar, Cabanes, Rodriguez, Tudela, Pla, Mateo, Leonart, Marti
- 211 Pr.: Cabanes, Ex.: Verdier, Vilar, Villena, Mateo, Leonart, Tudela, Rodriguez
- 212 Pr.: Tudela, Ex.: Villena, Riudonis, Verdier, Vilar, Cabanes, Rodriguez, Pla
- 213 Pr.: Rodriguez, Ex.: Marti, Leonart, Febrer, Pla, Cabanes, Vilar, Villena
- 214 Pr.: Cabanes, Ex.: Marti, Villena, Leonart, Mateo, Febrer, Pla, Tudela, Vilar
- 215 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Leonart, Mateo, Pla, Tudela, Vilar
- 216 Pr.: Rodriguez, Ex.: Villena, Leonart, Mateo, Pla, Tudela, Vilar
- 217 Pr.: Verdier, Ex.: Leonart, Mateo, Pla, Rodriguez, Tudela, Riudonis, Vilar
- 218 Pr.: Tudela, Ex.: Leonart, Mateo, Pla, Rodriguez, Vilar, Riudonis
- 219 Pr.: Verdier, Ex.: Mateo, Pla, Rodriguez, Vilar, Riudonis, Segura
- 220 Pr.: Rodriguez, Ex.: Mateo, Pla, Tudela, Vilar, Verdier, Riudonis
- 221 Pr.: Rodriguez, Ex.: Riudonis, Verdier, Vilar, Cabanes, Tudela, Pla, Mateo
- 222 Pr.: Vilar, Ex.: Marti, Villena, Mateo, Pla, Tudela, Segura, Verdier

195	Alarcón Olago, Antonio	Murcia	24-9-1635
196	Beneyto, Pedro Juan	Valencia	3-10-1635
197	Martínez Cabeza, Jerónimo	Villena	11-10-1635
198	Sepulve, Francisco	Elche	9-11-1635
199	Sureda, Pedro Juan	Mallorca	20-12-1635
200	Franco, Tomás	Alcañiz	20-12-1635
201	Morraiz, Diego		20-12-1635
202	Carta, Juan	Caller	14-1-1636
203	Della, Raimundo Sbtian.	Traiguera	23-1-1636
204	Hernández, Aparicio	Jumilla	23-1-1636
205	Rodríguez Franco,Andrés		28-3-1636
206	Agreda, Martí de	Curella	24-5-1636
207	Borrell, Pedro Juan	Benasal	27-6-1636
208	Albert, Juan Bautista		3-7-1636

- 195 Pr.: Tudela, Ex.: Verdier, Villar, Rodríguez, Pla, Mateo, Lleonart, Villena
- 196 Pr.: Tudela, Ex.: Verdier, Vilar, Cabanes, Rodríguez, Pla, Lleonart, Villena
- 197 Pr.: Tudela, Ex.: Verdier, Vilar, Cabanes, Villena, Pla, Rodriquez, Mateo
- 198 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Mateo, Febrer, Pla, Tudela, Cabanes, Vilar
- 199 Pr.: Rodríguez, Ex.: Marti, Lleonart, Pla, Vilar, Verdier, Tudela, Cabanes
- 200 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 201 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 202 Pr.: Mati, Ex.: Villena, Pla, Tudela, Cabanes, Vilar, Verdier, Mateo
- 203 Pr.: Cabanes, Ex.: Villena, Mateo, Pla, Tudela, Vilar, Verdier, Rodríguez
- 204 Pr.: Tudela, Ex.: No constan
- 205 Pr.: Cabanes, Ex.: Villena, Lleonart, Mateo, Tudela, Rodríguez, Vilar, Verdier
- 206 Pr.: Tudela, Ex.: Villena, Lleonart, Mateo, Pla, Rodriguez, Cabanes, Vilar
- 207 Pr.: Cabanes, Ex.: Lleonart, Mateo, Pla, Tudela, Rodriguez, Vilar, Verdier
- 208 Pr.: Cabanes, Ex.: Riudonis, Villena, Verdier, Vilar, Rodriguez, Tudela, Pla

182	Conca, Gaspar	Valencia	26-8-1620
183	Pastor, Vicente	Valencia	10-10-1620
184	Salvador, Juan		10-10-1620
185	Valero, Miguel	Elche	16-10-1620
186	Rodríguez, Pablo		14-11-1620
187	Aguilar, Miguel Vte.	Valencia	14-11-1620
188	Gonsales, Jerónimo		3-12-1620
189	Amada, Francisco Simeón	Benabarre	3-12-1620
190	Carrera, Agustín	Vistabella	13-1-1635
191	Beso, Gaspar	Montisonis	28-4-1635
192	Gascón, Pedro	Las Parras	28-4-1635
193	González, Ato.Ambrosio	La Guardia	30-4-1635
194	Alcoz, Juan de	Pamplona	6-7-1635

- 182 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Salat, Martí, Mateo, Martorell, Febrer, Roma, Tudela
- 183 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martorell, Lazaro, Tudela, Roma, Marja, Pons, Febrer
- 184 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martorell, Lazaro, Tudela, Roma, Marja, Pons, Febrer
- 185 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Salat, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Marja
- 186 Pr.: Villena, Ex.: Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 187 Pr.: Villena, Ex.: Martí, Martorell, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons, Febrer
- 188 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Martí, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Febrer, Marja
- 189 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Martí, Salat, Martorell, Febrer, Pons, Mateo, Lazaro
- 190 Pr.: Cabanes, Ex.: Lleonart, Mateo, Pla, Rodriguez, Vilar, Tudela
- 191 Pr.: Rodriguez, Ex.: Martí, Lleonart, Verdier, Cabanes, Vilarte, Pla, Mateo
- 192 Pr.: Martí, Ex.: Rodríguez, Lleonart
- 193 Pr.: Cabanes, Ex.: Verdier, Villar, Rodríguez, Tudela, Pla, Mateo
- 194 Pr.: Rodríguez, Ex.: Verdier, Cabanes, Tudela, Pla, Mateo

170	Coll, Agustin	Morella	15-2-1619
171	Ximénez, Diego	Utiel	5-6-1619
172	Escatron, Diego	Fuentetodos	10-6-1619
173	Ibáñez, Juan	La Cañada	10-6-1619
174	Pigue, Miguel	Fons	12-6-1619
175	Berberana, Diego de	Cascante	30-7-1619
176	Bertran, Luís	Nules	12-8-1619
177	Lleo, Pedro Juan	Onda	3-9-1619
178	Domingo, Andrés	Valencia	3-7-1620
179	López, Blas Torcuato		20-7-1620
180	José, Jaime		-7-1620
181	Juan, Antonio	Onda	20-8-1620

- 170 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 171 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 172 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons, Vilar
- 173 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Villar
- 174 Pr.: Villar, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Pons, Marja, Tudela, Mateo, Roma
- 175 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo, Villar, Marja, Tudela, Roma
- 176 Pr.: Marti, Ex.: Salat, Martorell, Lazaro, Tudela, Roma, Marja, Pons, Villar
- 177 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja
- 178 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martorell, Febrer, Roma, Pons, Tudela, Lazaro, Marti
- 179 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Febrer, Tudela, Mateo
- 180 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Febrer
- 181 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martorell, Lazaro, Tudela, Pons, Febrer, Roma, Marja

158	Calderón, Alfonso	Agudo	6-4-1618
159	Gorbe, Pedro		30-4-1618
160	Soria Arteaga, Ambrosio	Alfaro	10-5-1618
161	Vilanova, Juan	Sta. María de Maya	15-6-1618
162	Castillo, Diego del	Ejea de Caballeros	23-6-1618
163	Taviano, Juan Bautista	Villena	19-7-1618
164	Xalon, Pedro	Arandiga	30-7-1618
165	Calatayud, Sebastián	Alfafar	4-9-1618
166	Navarro, Francisco	Vilafranca Navarra	5-10-1618
167	Herrera, Mateo	Formiche Alto	26-10-1618
168	Viñar, Dionisio	Alagón	30-10-1618
169	Tudela, Gregorio	Valencia	11-12-1618

- 158 Pr.: Martí, Ex.: Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Marja, Pons, Roma, Vilar
- 159 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 160 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Vilar
- 161 Pr.: Vilar, Ex.: Villena, Salat, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Roma, Pons, Marja
- 162 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martí, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Marja
- 163 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Martí, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Vilar
- 164 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons, Vilar
- 165 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Vilar, Pons
- 166 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Salat, Marja, Vilar
- 167 Pr.: Vilar, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Pons
- 168 Pr.: Vilar, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Pons
- 169 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Pons

146	Fernández Morata	Toboso	9-12-1617
147	Soriano, José		12-12-1617
148	Gisbert, Juan Antonio	Valencia	22-12-1617
149	Sendra, Juan Bautista	Valencia	22-12-1617
150	Gómez, Luís	Segorbe	8-1-1618
151	Jorda, Tomás	Gandía	8-1-1618
152	Laso, Juan de	Lumbier	8-1-1618
153	Oriol, Gabriel		10-1-1618
154	Espi, Jerónimo Jacinto	Agullent	31-1-1618
155	Saniote, Alonso de	Villena	14-3-1618
156	Gil de Breenrostro, Juan	Ceheguin	23-3-1618
157	Muñoz, Juan	Siguenza	3-1618

- 146 Pr.: Pons, Ex.: Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Vilar
- 147 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Marja, Pons, Vilar
- 148 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Marja, Pons, Vilar
- 149 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Marja, Pons, Vilar
- 150 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Vilar
- 151 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Vilar, Lazaro, Marja, Pons, Tudela
- 152 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Pons, Vilar, Gimeno, Mateo, Tudela
- 153 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martí, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Pons
- 154 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Salat, Martí, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Marja
- 155 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Vilar, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Marja
- 156 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Marja, Vilar
- 157 Pr.: Vilar, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela, Roma, Pons

131	Serra, Pedro	Alcudia	4-3-1617
132	Almansa y Arce, Genís de	Albacete	4-3-1617
133	Valles, Cosme Damián	Cervera	4-3-1617
134	Serra, Juan Bautista	Mallorca	8-3-1617
135	Álvaro, Tomás Juan	Liria	-3-1617
136	Rausell, Antonio	Ripoll	10-3-1617
137	Montserrat Blanco, Juan	Balaguer	15-3-1617
138	Vayano, Miguel		10-6-1617
139	Cano, Mateo	Albacete	22-6-1617
140	Miguel	Vilafranca	30-8-1617
141	Ascona, Martín de	Cascante	30-8-1617
142	Real, Gabriel de	Olite	30-8-1617
143	Navarro, Jerónimo		28-9-1617
144	Ivarra, Juan de	Magallón	28-9-1617
145	Murugarren, Pedro	Pamplona	20-10-1617

- 131 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Villar
- 132 Pr.: Villar, Ex.: Villena, Salat, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 133 Pr.: Villar, Ex.: Villena, Salat, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 134 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 135 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 136 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 137 Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 138 Pr.: Pons, Ex.: Martí, Martorell, Mateo, Tudela, Roma, Marcha
- 139 Pr.: Villar, Ex.: Villena, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marcha, Pons
- 140 Pr.: Roma, Ex.: Villena, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Pons
- 141 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma
- 142 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma
- 143 Pr.: Villena, Ex.: Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Pons
- 144 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma
- 145 Pr.: Pons, Ex.: Villena, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela, Roma, Marja

112	Domingo, Juan	Muralte de la S.	17-12-1615
113	Espejo, Bernardo	Villena	17-12-1615
114	Fraga, José Simón	Iziba	20-1-1616
115	Esteve, Vicente	Villena	23-2-1616
116	García Valle, Sebastián	Agudo	22-3-1616
117	Calvillo, Jerónimo	Cascante	22-3-1616
118	Vilatela, Vicente	Valencia	28-4-1616
119	Bru, Onofre	Barcelona	23-7-1616
120	Masanes, Cristóbal	Celgona	23-7-1616
121	Pascual, Pedro	Caspe	1-8-1616
122	Gil, Pedro	Valencia	3-8-1616
123	Navarro, Francisco	Cocentaina	24-9-1616
124	Navarro, Juan Bta.	Valencia	24-9-1616
125	Murta, Luís	Valencia	20-10-1616
126	Patrón, Lorenzo		29-10-1616
127	Salvador, Miguel Juan	Gervais	3-11-1616
128	Quartero Frco.Domingo	Calig	7-11-1616
129	Serrano, Pedro Pablo	Valencia	22-11-1616
130	Voltés, José	Tarragona	2-12-1616

112	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Mateo, Tudela
113	Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Martí, Lázaro, Mateo, Tudela
114	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lázaro, Mateo
115	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Mateo, Tudela
116	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Lázaro, Mateo
117	Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Martí, Martorell, Lázaro, Mateo, Tudela
118	Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Martorell, Lázaro, Tudela, Pla
119	Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Salat, Martí, Martorell, Lázaro, Mateo
120	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lázaro, Mateo
121	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lázaro, Mateo
122	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Martorell, Lázaro, Mateo
123	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lázaro, Mateo
124	Pr.: Salat, Ex.: Martorell, Lázaro, Mateo, Roma
125	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lázaro, Mateo, Tudela
126	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Lázaro, Mateo, Tudela
127	Pr.: Roma, Ex.: Villena, Salat, Martí, Martorell, Lázaro, Tudela
128	Pr.: Villena, Ex.: Salat, Martí, Martorell, Lázaro, Mateo, Tudela
129	Pr.: Martí, Ex.: Villena, Salat, Martorell, Mateo, Tudela
130	Pr.: Villena, Ex.: Martí, Martorell, Tudela

98	Peris, Domingo	Don Julián	28-4-1615
99	Über, Marcelino	Tauste	8-5-1615
100	Sampere, Antonio	Villena	4-6-1615
101	Benases, Pablo	Falset	4-7-1615
102	Xulvi, Cosme Mateo	Javea	-7-1615
103	Reverte, Pablo	Alcaraz	22-8-1615
104	Manes, Bernardo	Vila Primo	22-8-1615
105	Martínez, Lorenzo	Murcia	26-8-1615
106	Sueso, Vicente		26-9-1615
107	Salanova, Dionisio		5-10-1615
108	Álvaro, Tomás Juan	Liria	16-11-1615
109	Carbonell, Pablo	Valls	2-12-1615
110	Royo, Francisco Juan		9-12-1615
111	Almazán, Juan Bta.	Zungares	9-12-1615

- 98 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, García, Ceresola, Martorell, Mateo, Tudela
- 99 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, García, Ceresola, Lazaro, Tudela, Martorell
- 100 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, García, Ceresola, Salat, Martí, Martorell, Lazaro
- 101 Pr.: García, Ex.: Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Lazaro, Tudela
- 102 Pr.: Villena, Ex.: No constan
- 103 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 104 Pr.: Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Martí, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 105 Pr.: Sala, Ex.: Lleonart, García, Ceresola, Mateo, Lazaro, Tudela
- 106 Pr.: Martí, Ex.: Lleonart, García, Ceresola, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 107 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, García, Ceresola, Martorell, Mateo, Tudela
- 108 Pr.: Martí, Ex.: Villena, García, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 109 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, García, Martí, Martorell, Tudela
- 110 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela
- 111 Pr.: Martí, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro, Mateo, Tudela

85	Sanchiz Camarcho, Lucas		29-7-1614
86	Villafuente, Andrés de	Cartagena	29-7-1614
87	Revall, Francisco	Tortosa	20-8-1614
88	Befores, Juan	Alcocer	23-8-1614
89	Jover, Miguel	Gerona	6-9-1614
90	Benavent, Pedro	Cuatretonda	27-9-1614
91	Aries, Tomás	Valencia	27-9-1614
92	Talens, José	Carcagente	9-12-1614
93	Calbo, Francisco		20-12-1614
94	Moret, Miguel		5-1-1615
95	Aviles de Andana, Lorenzo	Albacete	28-2-1615
96	Castellet, Jaime	Vilanova	15-3-1615
97	Justicia, Francisco Tomás		28-4-1615

- 85 Pr.: V.Garcia, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Marti, Mateo, Gimeno, Rodríguez
 86 Pr.: Lleonart, Ex.: Salat, Villena, Ceresola, Martorell, Gimeno, Roma, Pons, Rodriguez
 87 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Ceresola, Martorell, Gimeno, Mateo, Garcia
 88 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell, Mateo
 89 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Cererols, Salat, Marti, Martorell, Gimeno, Mateo
 90 Pr.: A.Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo
 91 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell, Gimeno
 92 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Martorell, Marti
 93 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell, Mateo, Gilbau
 94 Pr.: Lleonart, Ex.: Villena, Garcia, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo
 95 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Garcia, Marti, Martorell, Lazaro, Mateo
 96 Pr.: Villena, Ex.: Lleonart, Garcia, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Tudela
 97 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Martorell, Tudela, Mateo

73	García, Pedro		17-6-1614
74	Carenes, Juan	Alcora	17-6-1614
75	Rodríguez, Cipriano	Alcázar	16-6-1614
76	Vauguer, Cristóbal	Estella	11-6-1614
77	Benjo, Andrés	Villanueva de Nova	22-6-1614
78	Guerau, José	Ayora	24-6-1614
79	Femeba, Juan Luís de	Alcocer	24-6-1614
80	Rodríguez, Onofre	Valencia	7-7-1614
81	Tapiols, Frco.Jerónimo		17-7-1614
82	Terrades, Francisco		21-7-1614
83	Asua, Lorenzo	Treyunyo	28-7-1614
84	Corbera, Pedro	Cartagena	28-7-1614

- 73 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Galan, Martorell, Pons
- 74 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Galan, Martorell, Gimeno, Pons
- 75 Pr.: Marti, Ex.: Villena, Mateo. Lleonart, Garcia, Martorell, Gimeno, Ceresola
- 76 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Mateo, Gimeno, Martorell
- 77 Pr.: A.Marti, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell, Gimeno, Mateo, Tudela
- 78 Pr.: Arbricio, Ex.: Salat, Villena, Lleonart, Martorell, Gimeno, Marti, Garcia
- 79 Pr.: Lleonart, Ex.: G.Salat, Villena, Garcia, Ceresola, Martorell, Pons
- 80 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Mateo, Garcia, Salat, Marti, Martorell, Gimeno, Ceresola
- 81 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Ceresola, Salat, Marti, Gimeno, Mateo, Martorell
- 82 Pr.: Villena, Ex.: G.Salat, Lleonart, Garcia, Salat, Marti, Gimeno, Mateo, Ceresola
- 83 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Martorell, Mateo, Salat, Ceresola
- 84 Pr.: M.Villena, Ex.: V.Garcia, Lleonart, Garcia, J.Salat, Ceresola, Martorell

60	Sedella, Juan Domingo	Valencia	26-11-1613
61	Pamies Carbo, Juan	Reus	30-11-1613
62	Gavalda, Paulo Mateo	Tarragona	2-12-1613
63	Arnella, Jacobo Antonio	Sabadell	9-12-1613
64	Arnella, Esteban	Sabadell	10-12-1613
65	Segura, Francisco	Valencia	22-2-1614
66	Suñer, Pedro Juan	Debatea	6-3-1614
67	Clavijo de la Vega, Juan	Guelma	8-4-1614
68	Salpe, Sebastián		10-5-1614
69	Aguilar, Juan de		18-5-1614
70	Arguiñano, Martín de	Tafalla	18-5-1614
71	Pérez, Cristóbal	Valencia	7-6-1614
72	Vega, Juan de	Sevilla	10-6-1614

- 60 Pr.: Martí, Ex.: Arbricio, Lazaro, Martorell, Garcia, Lleonart, Villena, Salat
- 61 Pr.: G.Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Martí, Martorell, Lazaro, Salat, Garcia
- 62 Pr.: Garcia, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell, Lazaro, Arbricio
- 63 Pr.: Salat, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Martí, Martorell, Lazaro, Arbricio
- 64 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Martorell, Salat, Lazaro, Arbricio
- 65 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell, Lazaro
- 66 Pr.: Arbricio, Ex.: G.Salat, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martí
- 67 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lazaro, Martorell, Martí, Salat, Ceresola, Garcia
- 68 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martí, Gimeno
- 69 Pr.: Martí, Ex.: Lleonart, Ceresola, Martorell, Gimeno
- 70 Pr.: Martí, Ex.: Lleonart, Ceresola, Martorell, Villar, Garcia
- 71 Pr.: Arbricio, Ex.: Pons, Roma, Villar, Tudela, Martorell, Garcia, Lleonart
- 72 Pr.: Villena, Ex.: G.Salat, Lleonart, Gimeno, Roma, Ceresola, Garcia

47	Suñer, Miguel	Mallorca	15-7-1613
48	Suárez, Jerónimo	Valencia	17-7-1613
49	Abadia, Jerónimo Blas	Zaragoza	20-8-1613
50	Francia, Bartolomé de		20-8-1613
51	Oliver, Bartolomé	Mallorca	30-8-1613
52	Nufrio Fiol, Bartolomé	Mallorca	30-8-1613
53	Nicolu, Pedro Luís		1613
54	Alfos, José	Fons	17-9-1613
55	Vilanova, Bernardo	Valencia	20-9-1613
56	Pérez, Miguel	Milagro	5-10-1613
57	Pereira Victoria, Simón	Pontevedra	23-10-1613
58	Gabinio de Uxus, Marco	Zaragoza	7-11-1613
59	Nadal Torner, Vicente	Valencia	26-11-1613

- 47 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell
- 48 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell
- 49 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell
- 50 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Garcia, Ceresola, Lazaro, Martorell
- 51 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Lleonart, Garcia, Lazaro, Martorell, Ceresola, Salat
- 52 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Garcia, Lazaro, Martorell, Salat, Marti
- 53 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Lazaro
- 54 Pr.: Villena, Ex.: Lazaro, Martorell, Salat, Ceresola, Garcia, Lleonart, Arbricio
- 55 Pr.: G.Salat, Ex.: Lazaro, Martorell, Marti, Salat, Garcia, Lleonart, Villena, Arbricio
- 56 Pr.: Marti, Ex.: Martorell, Salat, Ceresola, Garcia, Lleonart, Arbricio, Garcia
- 57 Pr.: Arbricio, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Martorell, Lazaro
- 58 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lazaro, Martorell, Marti, Lleonart, Garcia
- 59 Pr.: G.Salat, Ex.: Villena, Lleonart, Garcia, Salat, Marti, Martorell, Lazaro, Arbreda

33	Gonares, Luis	Lucena	29-1-1613
34	Rodríguez de Arnedo, Juan		19-2-1613
35	Bodo, José	Fraga	22-3-1613
36	Domenech, Diego	Villena	20-4-1613
37	Vall, Aparicio	Villafames	20-4-1613
38	Gines Rico, Nicolás	Castalla	20-4-1613
39	Martínez de Gomar, Juan	Utiel	20-4-1613
40	Aguilar, Juan de		-5-1613
41	Salat, Jerónimo	Valencia	22-5-1613
42	Ruiz de Alarcón, Baltasar	Murcia	22-5-1613
43	Cañete, Adrián	Utiel	22-5-1613
44	Roda, Jacobo	Terrig	4-6-1613
45	Fuente, Marco Alfonso de	Atienza	14-6-1613
46	Llopis, Miguel	Oliva	15-7-1613

- 33 Pr.: Sebola, Ex.: Almanara, Reguart, Garcia, Polo, Segarra, Bunesio
 34 Pr.: Sebola, Ex.: Arbricio, Villena, Garcia, Martorell, Lazaro
 35 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Leonart, Garcia, Salat, Martorell, Lazaro
 36 Pr.: Villena, Ex.: Arbricio, Leonart, Martorell, Lazaro
 37 Pr.: Arbricio, Ex.: Villena, Leonart, Martorell, Lazaro, Ceresola
 38 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell
 39 Pr.: Garcia, Ex.: Garcia, Arbricio, Villena, Salat, Marti, Martorell
 40 Pr.: Garcia, Ex.: No constan
 41 Pr.: Garcia, Ex.: Garcia, Arbricio, Leonart, Garcia, Ceresola, Marti, Martorell,
 42 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Leonart, Garcia, Ceresola, Marti, Martorell
 43 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Martorell, Lazaro
 44 Pr.: Garcia, Ex.: Garcia, Arbricio, Villena, Leonart, Ceresola, Salat, Martorell
 45 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell
 46 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Leonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell

19	Martí, Bernardo	Monroig	13-8-1612
20	Pejoan, Jaime		21-8-1612
21	Ramoro, Diego	Ciudad Real	20-8-1612
22	Berdún, Juan de	Montalbán	6-9-1612
23	Arroyo, Pedro	Utiellban	11-9-1612
24	Vaes, Pedro	Torrejón de Vel.	22-10-1612
25	Rebolledo, Francisco de	Realcañete la Real	29-10-1612
26	March, Juan Pablo	Blanesñete la Real	7-11-1612
27	Marco, Francisco	Alcira	22-11-1612
28	Gimeno, Juan	Penaguila	1-12-1612
29	Quinto, Juan	Sadana	12-12-1612
30	Campos, Vicente Lorenzo	Sucaina	5-1-1613
31	Monfort, Bartolomé	Santa Marta	5-1-1613
32	Morales, Alfonso de	Daimiel	25-1-1613

- 19 Pr.: Garcia. Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Salat, Marti, Martorell, Gimeno
- 20 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell, Gimeno
- 21 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Marti, Martorell
- 22 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell
- 23 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell, Gimeno
- 24 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Marti, Gimeno
- 25 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Martorell, Gimeno
- 26 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Martorell
- 27 Pr.: Marti, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Martorell, Gimeno
- 28 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti, Gimeno
- 29 Pr.: Salat, Ex.: Arbricio, Villena, LLeonart, Garcia, Marti, Martorell, Gimeno
- 30 Pr.: Arbricio, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro, Gimeno
- 31 Pr.: Arbricio, Ex.: Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro
- 32 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Salat, Martorell, Lazaro

5	Sanz de Cuenca	Zaragoza	2-6-1612
6	Olcina, Melchor	Murcia	13-6-1612
7	Palacios Ayala, Gabriel	Tembleque	16-6-1612
8	Viana, Juan de	Jaén	17-6-1612
9	Sala, Antonio	Caseda	19-6-1612
10	Remon, Tomás	Tamarit de Litera	19-6-1612
11	Llorens, Pedro	Valencia	19-6-1612
12	Mansua, Miguel	Liria	25-6-1612
13	Bellver, Francisco	Balaguer	26-6-1612
14	López de Letona, Juan	Madrid	27-6-1612
15	Riboz, Juan	Mallorca	3-7-1612
16	Blasco, Juan Antonio	Alcañiz	13-7-1612
17	Bernal, Francisco	Puerto Sta. María	17-7-1612
18	Mancebo, Juan	Orihuela	13-8-1612

- 5 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Lleonart, Ceresola, Martí, Martorell, Gimeno
- 6 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Garcia, Marti, Martorell
- 7 Pr.: Marti, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Marti, Martorell
- 8 Pr.: Marti, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Martorell, Gimeno
- 9 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Garcia, Marti, Martorell, Gimeno
- 10 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Marti
- 11 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Garcia, Marti, Martorell, Gimeno
- 12 Pr. y Ex.: No constan
- 13 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Marti, Martorell
- 14 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Salat, Martorell
- 15 Pr.: Garcia. Ex.: Arbricio, Villena, Llonart, Garcia, Salat, Marti, Martorell
- 16 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Garcia, Martorell, Gimeno
- 17 Pr.: Villena, Ex.: Garcia, Arbricio, Lleonart, Garcia, Martorell
- 18 Pr.: Arbricio, Ex.: Garcia, Villena, Lleonart, Garcia, Marti, Martorell, Gimeno

100	Cugat, Sabino		18-4-1646
101	Mauri, Juan Bautista	Valencia	10-4-1647
102	Borja y Velasco, Gaspar de	Valencia	7-9-1647
103	Roca, Agustín		24-5-1648
104	Pertusa, Juan		24-4-1649
105	Puente, Juan Bautista		4-8-1649
106	Oliver, Gaspar		6-8-1649
107	Aparicio Gilart, Isidoro		10-8-1649
108	Zaragoza, José		13-8-1649
109	Sora, Tomás		13-8-1649
110	Guinart, Tiburcio		11-12-1649

BACHILLERES EN MEDICINA

<i>Ficha</i>	<i>Nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fecha</i>
1	Alcalde, Juan		31-1-1612
2	Cellers, Francisco Juan	Villajoyosa	31-1-1612
3	Comba, Vicente	Valencia	13-3-1612
4	Vázquez, Cristóbal	Torrejoncillo	10-5-1612

- 100 Pr.: Verge; Ex.: No constan
 101 Pr.: Ferrer; Ex.: Oromir, Roca, Andreu
 102 Pr.: Blanch; Ex.: Oromir, Roca, Andreu, Ferrer
 103 Pr.: Pascual; Ex.: March, Palacios, Polo, Vives, Cruilles
 104 Pr.: Cruilles; Ex.: No constan
 105 Pr.: Gaona; Ex.: No constan
 106 Pr.: Ballester; Ex.: No constan
 107 Pr.: Ballester; Ex.: No constan
 108 Pr.: Ballester; Ex.: No constan
 109 Pr.: Ballester; Ex.: No constan
 110 Pr.: Tahuenga; Ex.: No constan
- 1 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Marti
 2 Pr.: Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Garcia, Ceresola, Martorell
 3 Pr.: V. Garcia, Ex.: Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Marti, Martorell
 4 Pr.: Marti, Ex.: Salat, Arbricio, Villena, Lleonart, Ceresola, Gimeno

84	Aparicio, Miguel		20-5-1643
85	Jimeno, Tomás	Tavernes Blanques	17-6-1643
86	Mateo, Ermenegildo	Valencia	11-7-1643
87	Cherta, Miguel		21-8-1643
88	Esteve, Leonardo		19-1-1644
89	Jornet, Gaspar		2-3-1644
90	Esteve, Tomás		2-3-1644
91	Sanchís, Juan		29-4-1644
92	Corts, Vicente		8-2-1645
93	García, Juan Bautista		8-2-1645
94	Vives, Jerónimo		23-3-1645
95	Catalá, Juan Bautista		29-4-1645
96	Pérez, Francisco		20-6-1645
97	Mulet, Francisco		12-8-1645
98	Ferrer, Juan		26-2-1646
99	Bernard, Teodoro		22-3-1646

- 84 Pr.: No consta; Ex.: No consta
 85 Pr.: Gisbert; Ex.: Cruilles, Palacios, Polo, Verge, Pascual, Olginat, Pérez
 86 Pr.: Trobat; Ex.: March, Cruilles, Polo, Verge, Gisbert, Pascual, Olginat
 87 Pr.: Guerau; Ex.: March, Palacios, Verge, Trobat, Pascual, Olginat, Cruilles
 88 Pr.: March; Ex.: Palacios, March, Verge, Cruilles
 89 Pr.: Tahuenga; Ex.: March, Guinart, Palacios, Verge, Cruilles, Bolada, Llopis
 90 Pr.: Grau; Ex.: March, Guinart, Palacios, Verge, Cruilles, Bolada, Llopis
 91 Pr.: Grau; Ex.: March, Noguera, Palacios, Verge, Bolada, Pascual, Cruilles
 92 Pr.: Mas; Ex.: No constan
 93 Pr.: Guerau; Ex.: No constan
 94 Pr.: March; Ex.: No constan
 95 Pr.: Pascual; Ex.: No constan
 96 Pr.: Mas; Ex.: No constan
 97 Pr.: Lápiz; Ex.: No constan
 98 Pr.: Fuster; Ex.: No constan
 99 Pr.: Gisbert; Ex.: No constan

70	Rios de Ripodas, José		14-10-1642
71	Mateo, Juan		17-10-1642
72	Maso, Juan Bautista		17-10-1642
73	Brega, Filipo		15-1-1643
74	Ortiz, Jerónimo		16-1-1643
75	Balaguer, Andrés		24-1-1643
76	Visiedo, Pablo	Valencia	25-1-1643
77	Servero, José Juan	Valencia	26-1-1643
78	Paches, Bartolomé		7-2-1643
79	Nadal, Francisco		8-2-1643
80	Serrano, Antonio		8-2-1643
81	Calafat, Rafael		20-5-1643
82	Ramón, Bautista		20-5-1643
83	Berlanga, Vicente	Cantavieja	20-5-1643

- 70 Pr.: Trobat; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Verge, Noguera, Liñán, Pascual
- 71 Pr.: Trobat; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Verge, Liñán, Peris
- 72 Pr.: Trobat; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Verge, Liñán, Peris
- 73 Pr.: Tahuenga; Ex.: Cruilles, Palacios, Polo, Verge, Pascual, Olginat, Pérez
- 74 Pr.: No consta; Ex.: Palacios, Pascual
- 75 Pr.: Tahuenga; Ex.: Palacios, Cruilles, Verge, Pérez, Pascual, Olginat
- 76 Pr.: Gisbert; Ex.: March, Polo, Palacios, Verge, Pérez, Pascual, Olginat, Cruilles
- 77 Pr.: Tahuenga; Ex.: March, Polo, Palacios, Verge, Pérez, Pascual, Olginat, Cruilles
- 78 Pr.: Gisbert; Ex.: March, Palacios, Verge, Pérez, Cruilles, Cruilles
- 79 Pr.: Tahuenga; Ex.: March, Palacios, Verge, Pérez, Cruilles, Cruilles
- 80 Pr.: Gisbert; Ex.: March, Palacios, Verge, Pérez, Cruilles, Cruilles
- 81 Pr.: Tahuenga; Ex.: Cruilles, Palacios, Polo, Verge, Pascual, Olginat, Pérez
- 82 Pr.: No consta; Ex.: Cruilles, Palacios, Polo, Verge, Pascual, Olginat, Pérez
- 83 Pr.: Gisbert; Ex.: Cruilles, Palacios, Polo, Verge, Pascual, Olginat, Pérez

55	Tahuenga, Gaspar		20-5-1640
56	Pujades, Matías		21-6-1640
57	Portilla, Francisco de la	Ayora	29-9-1640
58	Tomás, Juan	Valencia	12-1-1641
59	Feliu, Juan		29-1-1641
60	Falco, Juan Bautista		20-2-1641
61	Ferrer, Francisco	Valdecuenca	20-2-1641
62	Llobregat, Francisco	Valencia	28-4-1641
63	Manero, Francisco		3-5-1641
64	Ubach, Miguel	Valencia	8-5-1641
65	Pascual, Vicente		19-5-1641
66	Marco, Evaristo		20-12-1641
67	Sanchís, José		15-2-1642
68	Bollada, Claudio	Valencia	8-5-1642
69	Bollada de Plaza, Martín	Valencia	8-5-1642

- 55 Pr.: Fuster; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Trobat, Noguer
- 56 Pr.: Ibarra; Ex.: March, Cruilles, Olginat, Palacios, Gómez, Trobat
- 57 Pr.: No consta; Ex.: No consta
- 58 Pr.: Grau; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Polo, Liñán
- 59 Pr.: Grau; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Polo, Liñán
- 60 Pr.: Grau; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Polo
- 61 Pr.: Grau; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Polo
- 62 Pr.: Grau; Ex.: Cruilles, Palacios, Polo, Gómez, Pascual, Liñán
- 63 Pr.: Grau; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Polo, Liñán
- 64 Pr.: Palacios; Ex.: Trilles, Cruilles, March, Benedito, Morla, Polo, Gómez, Verge, Fuster, Olginat
- 65 Pr.: Polo; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Gómez, Liñán
- 66 Pr.: Ubach; Ex.: Cruilles, Cucalon, Palacios, Polo, Pascual
- 67 Pr.: Verge; Ex.: Cruilles, March, Olginat, Palacios, Polo, Gómez, Liñán
- 68 Pr.: Verge; Ex.: March, Cruilles, Palacios, Polo, Gómez, Liñán, Pascual
- 69 Pr.: Verge; Ex.: March, Cruilles, Palacios, Polo, Gómez, Liñán, Pascual

39	Monfort, Bernadino Augusto	Vinaroz	19-6-1635
40	Ibañez, Pedro	Valencia	30-10-1635
41	Rufas, Jaime		20-12-1635
42	Magister, Esteban	Perpignan	25-1-1636
43	Sanchis Castellar, Donato	Valencia	24-6-1636
44	Gasull, Juan Bta.	Valencia	27-6-1636
45	San Juan, José	Sorita	13-8-1636
46	Ibarra,Pedro Pascual de	Valencia	29-10-1636
47	Ducher, Juan		29-2-1639
48	Eiximeno, José		1639
49	Ferrer, Juan	Valencia	16-6-1639
50	Liñán, Diego	Valencia	13-1-1640
51	Marco, Cristóbal		5-2-1640
52	Gaona de Ponti, José		11-2-1640
53	Mas, Miguel		15-5-1640
54	Ballester, Juan Bautista		20-5-1640

- 39 Pr.: Miguel; Ex.: Gómez, Cruilles, Belda, March, Castellví, Roca
 40 Pr.: Verge; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Belda, Castellví, Miguel
 41 Pr.: Oliver; Ex.: Gómez, March, Roca, Olginat
 42 Pr.: Sans; Ex.: Gómez, Castellví, Palacios, Belda, Royo, Roca, March
 43 Pr.: Ballester; Ex.: March, Gómez, Cruilles, Castellví, Belda, Palacios, Roca, Olginat
 44 Pr.: Ballester; Ex.: Gómez, Cruilles, March, Olginat, Castellví, Belda, Palacios
 45 Pr.: Cabanes; Ex.: Villena, Pla, Tudela, Rodríguez, Vilar, Verdier
 46 Pr.: Olginat; Ex.: Gómez, Cruilles, Belda, March, Castellví, Roca, Palacios
 47 Pr.: Rocafull; Ex.: Gómez, Palacios, March, Cruilles, Olginat, Roca, Palacios
 48 Pr.: Polo; Ex.: Cruilles, Palacios, Olginat, March
 49 Pr.: Cambra; Ex.: Olginat, Palacios, March, Polo, Sans, Cruilles
 50 Pr.: Fuster; Ex.: Gómez, Palacios, March, Cruilles, Olginat
 51 Pr.: Fuster; Ex.: Cruilles, Palacios, Gómez, March, Olginat
 52 Pr.: Fuster; Ex.: Cruilles, March, Gómez, Ballester, Olginat
 53 Pr.: Verge; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Trobat, Noguer
 54 Pr.: Viel; Ex.: Cruilles, March, Palacios, Gómez, Trobat, Noguer

23	Pallarés, Acacio	Valencia	12-1-1617
24	Pastor, Vicente	Beniganim	1-3-1617
25	Portico, José		9-3-1617
26	Primo, Francisco		20-12-1617
27	Gisbert, Tomás		21-12-1617
28	Bisse, Esteban		30-3-1618
29	Miguel, Vicente de	Valencia	21-4-1618
30	Roig, Jacinto		20-5-1618
31	Castellví, Julián		31-8-1618
32	Ausina, Mateo		24-4-1619
33	Boil, Vicente		1619
34	Fajardo, Francisco		11-5-1619
35	Morales, José	Valencia	24-2-1635
36	Aller, Melchor Julián	Valencia	14-4-1635
37	Carbonell, Vicente	Valencia	8-5-1635
38	Guerau, Antonio	Alcoy	26-5-1635

- 23 Pr.: March; Ex.: Bayona, Izquierdo, Guillonda
- 24 Pr.: Sierra; Ex.: García, Izquierdo, Guillonda, March
- 25 Pr.: García; Ex.: Izquierdo, Guillonda, Gómez, March
- 26 Pr.: García; Ex.: Bayona, Izquierdo, Guillonda, Gómez
- 27 Pr.: Rocafull; Ex.: Bayona, García, Izquierdo, Gómez
- 28 Pr.: Guillonda; Ex.: Bayona, García, Izquierdo
- 29 Pr.: Noguera; Ex.: Bayona, García, Gómez, Guillonda, Olginat
- 30 Pr.: Noguera; Ex.: Bayona, García, Izquierdo, Guillonda, Gómez
- 31 Pr.: Noguera; Ex.: Bayona, García, Izquierdo, Roig, Guillonda, Gómez
- 32 Pr.: Gralla; Ex.: Rocafull, Bayona, Izquierdo, Roig, Gómez, Martí
- 33 Pr.: Gralla; Ex.: Rocafull, Bayona, Izquierdo, Roig, Gómez, Martí
- 34 Pr.: Roig; Ex.: Bayona, Izquierdo, Guillonda, Gómez, Martí
- 35 Pr.: Sans; Ex.: Rocafull, Gómez, Cruilles, Belda, March, Esteve, Roca, Olginat
- 36 Pr.: Verge; Ex.: Gómez, Cruilles, Belda, March, Castellví, Miguel, Roca
- 37 Pr.: Climent; Ex.: Gómez, Cruilles, Belda, March, Castellví, Miguel, Roca
- 38 Pr.: Verge; Ex.: Gómez, Cruilles, Belda, Castellví, Miguel, Roca, Morla

4	Cuevas, Miguel	Valverde	6-11-1612
5	Colomar, Joaquín	Valencia	2-4-1613
6	Morla, Jerónimo Agustín	Valencia	18-5-1613
7	Pallares, Vte. Francisco	Valencia	1613
8	Rogla, Leandro	Valencia	6-9-1613
9	Vines, Miguel	Valencia	22-3-1614
10	Alou, Mateo Vicente	Valencia	2-5-1614
11	Serrano, Tomás	Valencia	14-5-1614
12	Palau, Jaime	Vilafranca	13-6-1614
13	Tarin, Pedro	Montagudo	18-3-1615
14	Calas, Francisco	Canals	1615
15	Olginat, Pedro	Valencia	11-11-1615
16	Rouens, Marco Antonio	Valencia	17-3-1616
17	Polo, Dionisio		14-4-1616
18	Royo, Luis Ignacio	Valencia	28-4-1616
19	Aguirre, Francisco	Valencia	5-5-1616
20	Pomar, José	Valencia	11-6-1616
21	Magí, Vicente	Valencia	15-12-1616
22	Basielo, Pablo	Valencia	10-1-1617

- 4 Pr.: Belda; Ex.: Borrás, Rocafull, Boesio, Bayona
 5 Pr.: Navarro; Ex.: Boesio, Bayona, Guillonda, García
 6 Pr.: Belda; Ex.: Borras, Boesio, Bayona, Guillonda
 7 Pr.: Belda; Ex.: Borras, Rocafull, Bayona, Gómez
 8 Pr.: Belda; Ex.: Borras, Rocafull, Bayona, Gómez
 9 Pr.: Blanch; Ex.: Rocafull, Arguedes, Bayona, Gómez
 10 Pr.: Blanch; Ex.: Rocafull, Bayona, García, Gómez
 11 Pr.: Blanch; Ex.: Rocafull, Bayona, García, Gómez
 12 Pr.: Blanch; Ex.: Rocafull, Bayona, Gómez
 13 Pr.: Noguera; Ex.: Rocafull, Gómez, March
 14 Pr.: García; Ex.: Bayona, Guillonda, Gómez
 15 Pr.: Rocafull; Ex.: Bayona, García, Gómez
 16 Pr.: Belda; Ex.: Rocafull, Bayona, García, Gómez
 17 Pr.: Belda; Ex.: Rocafull, Bayona, García, Gómez
 18 Pr.: Belda; Ex.: Rocafull, Bayona, García, Gómez
 19 Pr.: Belda; Ex.: Bayona, García, Gómez, Guillonda
 20 Pr.: Rocafull; Ex.: Bayona, Izquierdo, Gómez
 21 Pr.: Belda; Ex.: Rocafull, Bayona, García, Izquierdo, Gómez
 22 Pr.: Molla; Ex.: Rocafull, Bayona, García, Izquierdo, Gómez

98	Moliner, Mateo	Valencia	13-6-1640
99	Vives, Jerónimo		1-9-1640
100	Benedito, Francisco	Valencia	27-9-1640
101	Trobat, Rafael		27-11-1640
102	Durango, Lucas		19-1-1641
103	Liñan, Diego de	Valencia	3-8-1641
104	Tahuenga, Gaspar	Valencia	7-9-1641
105	Valles, Miguel		12-2-1642
106	Mas, Miguel		14-4-1642
107	Ballester, Baltasar		26-3-1643
108	Oroganía, Jose		16-6-1643
109	Mateo, Ermenegilo	Valencia	16-7-1643
110	Ibarra, Pedro Pascual de		28-10-1643

- 98 Pr.: Olginat, Ex.: Cruilles, March, Cucalon, Trilles, Gomez, Verge
 99 Pr.: Cucalon, Ex.: Cruilles, March, Polo, Morla, Benedito, Gomez, Verge, Fuster
 100 Pr.: Cruilles, Ex.: Trilles, March, Benedito, Morla, Polo, Gomez, Verge, Fuster
 101 Pr.: Noguera, Ex.: Cucalon, Cruilles, March, Benedito, Gomez, Verge, Fuster
 102 Pr.: Rocafull, Ex.: Cucalon, Noguera, Cruilles, March, Trilles, Olginat, Polo, Gomez
 103 Pr.: Olginat, Ex.: Cucalon, Fuster, Verge, Gomez, Polo, Morla, Trilles, March, Noguer
 104 Pr.: Fuster, Ex.: Cucalon, Noguera, Cruilles, March, Olginat, Morla, Polo, Verge
 105 Pr.: Verge, Ex.: Cucalon, Trilles, Fuster, Crespi, Vives
 106 Pr.: Olginat, Ex.: Cucalon, Polo, Crespi, Benedito, Palacios, Fuster, Gomez, Verge
 107 Pr.: Verge, Ex.: March, Olginat, Polo, Crespi, Fuster, Benedito, Perez, Noguera
 108 Pr.: Fuster, Ex.: Cucalon, Cruilles, Olginat, Crespi, Benedito, Vives, Osta
 109 Pr.: Trobat, Ex.: Cucalon, Cruilles, Trilles, March, Olginat, Verge, Benedito, Perez
 110 Pr.: Olginat, Ex.: Cucalon, Cruilles, March, Verge, Fuster, Osta, Benedito

111	Cruilles, Vicente	18-4-1644
112	Gaona, Jose	1644
113	Tomas, Juan	27-3-1645
114	Duart, Jose	19-8-1645
115	Bolada, Martin	7-9-1645
116	Cruilles, Monserrat	7-10-1645
117	Aparicio, N.	7-10-1645
118	Marco, C.	28-11-1645
119	Catala, Juan Bautista	28-5-1646
120	Pla, Francisco	28-5-1646
121	Paches, Bartolomé	22-6-1646
122	Matias, N.	5-9-1646
123	Brega, Felipe	19-9-1646
124	Novell, Agustin	Albarracin 31-1-1647
125	Fortuño, Miguel Angel	12-2-1647
126	Franch, Juan	Jorcás 22-3-1647

- 111 Pr.: Cruilles, Ex.: Cucalon, Noguera, March, Crespi, Verge, Polo, Fuster, Pascual
- 112 Pr.: Fuster, Ex.: Cucalon, Noguera, March, Trilles, Crespi, Verge, Polo, Fuster
- 113 Pr.: Benedito, Ex.: No constan
- 114 Pr.: Verge, Ex.: Vives, Fuster
- 115 Pr.: Vives, Ex.: Bolada, Cruilles
- 116 Pr.: No consta, Ex.: Trilles, March
- 117 Pr.: Cruilles, Ex.: Crespi, Olginat
- 118 Pr.: Vives, Ex.: Verge, Fuster
- 119 Pr.: Crespi, Ex.: Cruilles, Vives
- 120 Pr.: Olginat, Ex.: Cruilles, Vives
- 121 Pr.: Vives, Ex.: Trilles, March
- 123 Pr.: Crespi, Ex.: Benito, Verge
- 124 Pr.: Rocafull, Ex.: Monzo, Torre, Trilles, Soriano, Castañeda, Abril, Moliner
- 125 Pr.: Castañeda, Ex.: Monzo, Torre, Oromir, Soriano, Rocafull, Abril, Moliner
- 126 Pr.: Castañeda, Ex.: Torre, Asensi, Oromir, Trilles, Soriano, Roca, Moliner

127	Selma, Francisco	Ares	15-4-1647
128	Nadal, Agustin, Miguel	Valencia	2-5-1647
129	Razera, Antonio		9-5-1647
130	Xulbi, Jose		20-5-1647
131	Arboreda, Dionisio		20-5-1647
132	Aparicio, Domingo	Ababuix	17-6-1647
133	Rio, Joaquin del	Valencia	23-6-1647
134	Armengol, Pedro	Valencia	14-8-1647
135	Polo, Pablo	Morella	25-8-1647
136	Hernandez, Clemente	Valencia	15-9-1647
137	Fullana, Antonio	Ibiza	1-12-1647
138	Garral, Francisco	Ibiza	5-3-1648

- 127 Pr.: Torre, Ex.: Asensi, Oromir, Trilles, Soriano, Roca, Castañeda, Moliner
- 128 Pr.: Asensi, Ex.: Torre, Oromir, Trilles, Soriano, Roca, Castañeda, Moliner
- 129 Pr.: Mas, Ex.: Torre, Asensi, Oromir, Trilles, Soriano, Roca, Castañeda, Moliner
- 130 Pr.: Mas, Ex.: Torre, Asensi, Oromir, Salon, Trilles, Soriano, Roca, Castañeda
- 131 Pr.: Mas, Ex.: Torre, Asensi, Oromir, Salon, Trilles, Soriano, Roca, Castañeda
- 132 Pr.: Oromir, Ex.: Torre, Asensi, Salon, Mas, Trilles, Soriano, Roca, Castañeda
- 133 Pr.: Roca, Ex.: Torre, Asensi, Oromir, Mas, Trilles, Soriano, Catañeda, Moliner
- 134 Pr.: Roca, Ex.: Torre, Asensi, Oromir, Mas, Soriano, Trilles, Castañeda, Moliner
- 135 Pr.: Oromir, Ex.: Torre, Asensi, Trilles, Soriano, Roca, Catañeda, Moliner
- 136 Pr.: Roca, Ex.: Oromir, Soriano, Trilles, Borras, Castañeda, Abril, Moliner
- 137 Pr.: Torre, Ex.: Asensi, Salon, Oromir, Mas, Trilles, Soriano, Roca, Castañeda
- 138 Pr.: Polo, Ex.: March, Crespi, Verge, Fuster, Fajardo, Tahuenga, Castañeda

139	Lleonart, Jose	Valencia	31-3-1648
140	Valero, Blas	Valencia	7-4-1648
141	Sorde Ruiz, Jose		13-6-1648
142	Campos, Francisco		29-3-1649
143	Sanchez, Pedro		28-4-1649
144	Peris, Vicente		18-8-1649

DOCTORES EN TEOLOGIA

<i>Flcha</i>	<i>Nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fecha</i>
1	Gros, Pedro Vicente	Meliana	14-2-1612
2	Bengoechea, Jeronimo	Teruel	14-3-1612
3	Noguera, Vicente	Valencia	9-4-1612
4	Salcedo, Jeronimo	Valencia	17-11-1612
5	March, Acacio	Valencia	3-1-1613
6	Pascual, Juan	Valencia	31-1-1613

- 139 Pr.: Verge, Ex.: March, Crespi, Polo, Fajardo, Tahuenga
 140 Pr.: Fuster, Ex.: Trilles, March, Olginat, Palacios, Jeronimo, Verge, Fajardo
 141 Pr.: Fuster, Ex.: Trilles, March, Olginat, Palacios, Vives, Verge, Fajardo, Cruilles
 142 Pr.: Guerau, Ex.: Fuster
 143 Pr.: Fuster, Ex.: Cruilles, Guerau
 144 Pr.: Verge
- 1 Pr.: Jimenez, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Borras, Corder, Rio, Gomez, Cucalon
 2 Pr.: Rocafull, Ex.: Castro, Bayona, Cucalon, Jimenez, Borras, Trilles, Salon
 3 Pr.: Cucalon, Ex.: Castro, Corder, Bayona, Jimenez, Borras, Rocafull, Trilles
 4 Pr.: Salon, Ex.: Trilles, Rocafull, Borras, Jimenez, Gomez, Bayona, Barbera
 5 Pr.: Cucalon, Ex.: Salon, Jimenez, Rocafull, Bayona, Corder, Bayona, Barbera
 6 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Cucalon, Corder, Jimenez, Gomez

7	Figueroa, Cristobal	Valencia	21-8-1613
8	Satorre, Magin		29-1-1614
9	Fenollet, Francisco	Valencia	22-3-1614
10	Sancho, Juan Bta.	Onteniente	27-5-1614
11	Calaf, Francisco	Canals	17-6-1614
12	Arnau, Juan Bta.	Valencia	3-6-1614
13	Giner, Pedro Luis	Carcagente	28-1-1615
14	Martinez, Jacobo	Moncada	14-3-1615
15	Cruilles, Francisco	Valencia	11-1615
16	Giner, Bartolome	Valencia	9-12-1615
17	Gralla, Antonio		6-2-1616
18	Vila, Luis	Cartagena	62-1616
19	Trilles, Jeronimo	Valencia	15-5-1616
20	Ruiz de Liori, Francisco	Valencia	22-7-1616

- 7 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Cucalon, Corder, Jimenez, Gomez
 8 Pr.: Rocafull, Ex.: Jimenez, Bayona, Gomez, Garcia
 9 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Jimenez, Cucalon, Corder, Delfo, Castro
 10 Pr.: Jimenez, Ex.: Rocafull, Trilles, Cucalon, Bayona, Gomez, Vicente
 11 Pr.: Rocafull, Ex.: Trilles, Jimenez, Cucalon, Bayona
 12 Pr.: Garon, Ex.: Rocafull, Jimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Noguera, Blanch
 13 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Jimenez, Gomez
 14 Pr.: Gomez, Ex.: Salon, Jimenez, Cucalon, Garcia, Belda
 15 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Jimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Garcia, Belda
 16 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Jimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Vidaña, Garcia, Belda
 17 Pr.: Salon, Ex.: Trilles, Rocafull, Jimenez, Cucalon, Bayona, Gomez, Vidaña, Belda
 18 Pr.: Jimenez, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Cucalon, Bayona, Garcia, Vidaña
 19 Pr.: Rocafull, Ex.: Salon, Trilles, Jimenez, Noguera, Bellmont, Belda, Vidaña
 20 Pr.: Guillonda, Ex.: Delmo, Noguera, Bellmont, Belda, Garcia, Cucalon, Trilles

21	Palaci y Lopez, Juan Bta.	Elche	1616
22	Mascaros, Teofilo		27-10-1616
23	Peiro, Francisco	Valencia	30-11-1616
24	Salvador, Gaspar Onofre	Valencia	24-5-1617
25	Fort, Juan	Segorbe	30-5-1617
26	Navarro, Francisco Juan	Valencia	28-7-1617
27	Morla, Jeronimo Agustin	Valencia	12-12-1617
28	Olginat, Pedro		5-5-1618
29	Roca, Francisco	Valencia	13-6-1618
30	Menor, Antonio	Jativa	16-6-1618
31	Beltran, Miguel	Castellon	23-7-1618
32	Leon, Juan Bta.	Orihuela	3-11-1618

- 21 Pr.: Garcia, Ex.: Salon, Castro, Guillonda, Cruilles, Noguera, Bellmont, Belda
- 22 Pr.: Salon, Ex.: Trilles, Rocafull, Cruilles, Guillonda, Noguera, Bellmont, Belda
- 23 Pr.: Jimenez, Ex.: Trilles, Guillonda, Cruilles, Noguera, Bellmont, Belda, Garcia
- 24 Pr.: Rocafull, Ex.: Bellmont, Belda, Gomez, Garcia, Bayona, Cucalon, Trilles, Salon
- 25 Pr.: Gomez, Ex.: Bellmont, Noguera, Cruilles, Guillonda, Cucalon, Bayona, Belda
- 26 Pr.: Cucalon, Ex.: Trilles, Guillonda, Cruilles, Bellmont, Belda, Bayona, Rocafull
- 27 Pr.: Belda, Ex.: Pastor, Trilles, Guillonda, Cruilles, Noguera, Bellmont, Cucalon
- 28 Pr.: Belda, Ex.: Barbera, Pastor, Trilles, Guillonda, Cruilles, Noguera, Bellmont
- 29 Pr.: Rocafull, Ex.: Ruiz, Rio, Barbera, Trilles, Pastor, Guillonda, Cruilles
- 30 Pr.: Belda, Ex.: Rio, Ruiz, Barbera, Trilles, Pastor, Guillonda, Cruilles, Noguera
- 31 Pr.: Salon, Ex.: Trilles, Rocafull, Cucalon, Bayona, Gomez, Garcia, Bellmont
- 32 Pr.: Garcia, Ex.: Bellmont, Ruiz, Pastor, Trilles, Guillonda, Cruilles, Noguera

33	Llorens, Onofre		24-11-1618
34	Verdejo, Antonio	Valencia	29-11-1618
35	Colon, Juan Bta.	Orihuela	1-12-1618
36	Ferrero, Miguel		1619
37	Pelejero, Onofre	Jativa	2-3-1619
38	Roig, Jaime		22-5-1619
39	Vicente, Buenaventura	Valencia	16-7-1619
40	Roures, Marco	Valencia	9-7-1620
41	Lopez, Alfonso	Valencia	14-9-1620
42	Giner, Juan	Valencia	10-12-1620
43	Fox, Juan Bta.	Valencia	27-1-1635
44	Fox, Vicente	Valencia	29-1-1635
45	Palmireno, Pablo	Valencia	15-2-1635

- 33 Pr.: Garcia, Ex.: Barbera, Rio, Pastor, Trilles, Guillonda, Cruilles, Noguera
- 34 Pr.: Cruilles, Ex.: Salon, Trilles, Rocafull, Bayona, Gomez, Belda, Noguera
- 35 Pr.: Cruilles, Ex.: Martin, Barbera, Ruiz, Pastor, Salon, Bayona, Gomez, Belda
- 36 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 37 Pr.: Belda, Ex.: Marti, Saiz, Ruiz, Trilles, Guillonda, Noguera, Bellmont, Gomez
- 38 Pr.: Noguera, Ex.: Marti, Ruiz, Trilles, Guillonda, Bellmont, Belda, Gomez, Bayona
- 39 Pr.: Belda, Ex.: Marti, Salon, Trilles, Rocafull, Bayona, Gomez, Bellmont, Cruilles
- 40 Pr.: Belda, Ex.: Trilles, Roig, Guillonda, Noguera, Bellmont, Garcia, Gomez, Bayona
- 41 Pr.: Belda, Ex.: Roig, Ruiz, Trilles, Guillonda, Cruilles, Noguera, Bellmont
- 42 Pr.: Belda, Ex.: Roig, Ruiz, Trilles, Guillonda, Cruilles, Noguera, Cucalon, Garcia
- 43 Pr.: Belda, Ex.: Olginat, Roca, Polo, Mascaros, Roig, March, Ruiz, Trilles, Gomez
- 44 Pr.: Belda, Ex.: Cucalon, Gomez, Mascaros, Polo, Roca, Royo, March, Ruiz, Trilles
- 45 Pr.: No consta, Ex.: No constan

46	Figuerola, Tomas	Valencia	11-4-1635
47	Borja, Leonardo de	Valencia	20-10-1635
48	Miguel, Francisco	Valencia	27-10-1635
49	Sarrio, Domingo	Alacuas	21-2-1636
50	Miro, Marco	Javea	5-4-1636
51	Coves, Jose	Algemesi	5-1-1639
52	Perez, Juan	Yecla	26-1-1639
53	Fuster, Melchor		26-2-1639
54	Cruilles, Valentin		23-3-1639
55	Almella, Cristobal	Benimasot	23-10-1639
56	Guerau, Antonio Bonaventura		29-10-1639
57	Vives, Jeronimo		8-10-1640
58	Liñan, Diego de	Valencia	21-11-1641

- 46 Pr.: No consta, Ex.: Cucalon, Gomez, Cruilles, Ruiz, Castellvi, Miguel, Royo, Roca
- 47 Pr.: Rocafull, Ex.: Roca, Royo, Mascaros, Catsellvi, March, Ruiz, Noguera, Gomez
- 48 Pr.: Belda, Ex.: Cucalon, Gomez, Noguera, Cruilles, Roca, Royo, Mascaros, March
- 49 Pr.: Cucalon, Ex.: Roca, Royo, Mascaros, Crespi, Noguera, Belda, Trilles, Cruilles
- 50 Pr.: Belda, Ex.: Olginat, Roca, Maximo, Verge, Pla, Roig, Castellvi, Cruilles, Belda
- 51 Pr.: Cruilles, Ex.: Verge, Morla, Benedito, Crespi, Olginat, March, Trilles, Noguera
- 52 Pr.: No constan, Ex.: No consta
- 53 Pr.: Crespi, Ex.: Fajardo, Royo, Olginat, March, Trilles, Cruilles, Noguera, Cucalon
- 54 Pr.: Cruilles, Ex.: Polo, Palacios, Gomez, Olginat, March
- 55 Pr.: Verge, Ex.: Gomez, Morla, Crespi, March, Trilles, Cruilles, Noguera, Cucalon
- 56 Pr.: Verge, Ex.: Gomez, Benedito, Morla, Trilles, Crespi, Cruilles, Cucalon
- 57 Pr.: Cucalon, Ex.: Fuster, Verge, Gomez, Polo, March, Cruilles, Trilles
- 58 Pr.: Olginat, Ex.: Fuster, Verge, Benedito, Polo, Morla, Crespi, Trilles, Cucalon

59	Mas, Miguel	29-3-1642
60	Mateo, Hermenegildo	31-7-1643
61	Ibarra, Pedro Pascual	30-10-1643
62	Benedito, Francisco	4-1-1644
63	Cruilles, Vicente	19-4-1644
64	Tomas, Juan	11-4-1645
65	Masso, Juan Bta.	5-9-1645
66	Cruilles, Monserrate	17-10-1645
67	Marco, Cristobal	17-4-1646
68	Bernat, Francisco	19-4-1646
69	Pujades, Mateo	6-9-1646
70	Berga, Felipe	5-11-1646
71	Lagostera, Jacobo	Tarragona
72	Arboreda, Dionisio	Valencia
73	Berenguer de Morales, Juan	Mujamel
74	Criete, Francisco	Orihuela

- 59 Pr.: Olginat, Ex.: Benedito, Polo, Crespi, March, Cruilles, Trilles, Cucalon
 60 Pr.: Trobat, Ex.: Cucalon, Cruilles, Trilles, Olginat, March, Polo, Crespi, Verge
 61 Pr.: No constan, Ex.: No consta
 62 Pr.: Verge, Ex.: Olginat, Fuster, Cruilles, Llorens
 63 Pr.: Cruilles, Ex.: Trilles, Fuster, Llorens, Olginat
 64 Pr.: Cruilles, Ex.: No constan
 65 Pr.: Trobat, Ex.: No constan
 66 Pr.: Trilles, Ex.: No constan
 67 Pr.: March, Ex.: No constan
 68 Pr.: Trilles, Ex.: Crespi
 69 Pr.: Pascual, Ex.: No constan
 70 Pr.: Crespi, Ex.: No constan
 71 Pr.: La Torre, Ex.: Moliner, Casteñera, Rocafull, Soriano, Trilles, Ascensi
 72 Pr.: Salon, Ex.: La Torre, Ascensi, Oromir, Mas, Soriano, Roca, Castañera, Trilles
 73 Pr.: Castañera, Ex.: Moliner, Borras, Roca, Soriano, Trilles, Oromir, Ascensi
 74 Pr.: Mas, Ex.: Moliner, Abril, Castañera, Borras, Rocafull, Soriano, La Torre

75	Jaral, Francisco	6-3-1648
76	Pedro, Luis	20-6-1648
77	Ruiz, Juan	2-7-1648
78	Leonardo, Jose	9-2-1649
79	Catala, Juan Bta.	12-3-1649
80	Campos, Francisco	30-3-1649

BACHILLERES EN CANONES

<i>Ficha</i>	<i>Nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fecha</i>
1	Arcis, Nicolas	Orihuela	18-2-1612
2	Jimenez, Francisco	San Clemente	9-3-1612
3	Domenech Gombau, Juan	Valencia	31-3-1612
4	Aguilera, Fernando		10-4-1612
5	Albalat, Miguel		9-5-1612
6	Sagastiberria, Francisco	Fuente de Encina	25-5-1612

- 75 Pr.: Polo, Ex.: No constan
 76 Pr.: Fuster, Ex.: Olginat, Pascual, Fajardo, Cruilles, Polo, Vives, Crespi, Verge
 77 Pr.: Fuster, Ex.: Cruilles, Fajardo, Do, Vives, Verge, Polo, March, Crespi, Trilles
 78 Pr.: Guerau, Ex.: No constan
 79 Pr.: Olginat, Ex.: No constan
 80 Pr.: Guerau, Ex.: No constan
- 1 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Catellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguillar, Forcadell, Rejaule
 2 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat, Mora
 3 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Tarrega, Sanchis, Aguilar
 4 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Sisternes, Forcadell, Rejaule, Olginat
 5 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Mora, Castellvi, Tarrega, Sisternes, Forcadell, Rejaule, Olginat
 6 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Rejaule, Sisternes, Forcadell, Olginat

7	Roca, Miguel	Onda	19-7-1612
8	Ferris, Pablo	Valencia	19-7-1612
9	Basco Carrasco, Juan		11-10-1612
10	Mendoza Iborra, Cristobal	Madrid	20-10-1612
11	Godó, Diego de		20-3-1613
12	Nuñez de Victoria, Alfonso	Albacete	23-4-1613
13	Pina, Jose	Alicante	23-4-1613
14	Delenfina, Diego	Almansa	4-5-1613
15	Bosech, Juan		4-6-1613
16	Carmona, Miguel	Valencia	13-6-1613
17	Sanz, Juan Bautista	Cati	30-6-1613
18	Calcera, Vicente	Valencia	1613
19	Alonso, Francisco	Ayora	9-12-1613

- 7 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Forcadell, Rejaule
- 8 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Forcadell, Rejaule
- 9 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejauli, Olginat
- 10 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Olginat, Forcadell, Rejaule
- 11 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Mora, Sanchez, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 12 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchez, Sisternes, Aguilar, Forcadell
- 13 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchez, Sisternes, Aguilar, Forcadell
- 14 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchez, Sisternes, Aguilar
- 15 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Trilles, Mora, Tarrega, Sanchez, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Olginat
- 16 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 17 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchez, Aguilar, Forcadell, Olginat, Guardiola
- 18 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Trilles, Tarrega, Sanchez, Sisternes, Aguilar, Rejaule, Olgiant
- 19 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchez, Sisternes, Aguilar

20	Ortigossa, Diego	Cartagena	10-3-1614
21	Oma, Martin de	Belmonte	11-5-1614
22	Ramirez, Francisco	Campo de Criptana	22-5-1614
23	Vallejo, Alfonso de		5-6-1614
24	Soler, Francisco Jmo.	Valencia	13-7-1614
25	Aguilar, Francisco	Valencia	15-10-1614
26	Paniagua, Pedro		16-5-1616
27	Pedro, Luis		16-5-1616
28	Marques Prada, Bartolome		30-5-1616
29	Dessa, Francisco	Ayora	3-6-1616
30	Rogla, Leandro	Valencia	13-8-1616
31	Piquer, Francisco	Valencia	25-8-1616

- 20 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Barranco, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Rejaule
- 21 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Olginat
- 22 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule
- 23 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule
- 24 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Mora, Tarrega, Sisternes, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 25 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sisternes, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 26 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 27 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 28 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 29 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 30 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 31 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat

32	Ortiz, Francisco	Elche	5-3-1617
33	Costezo, Pedro	Cartagena	27-4-1617
34	Garcia, Sebastian		16-10-1617
35	Sanchis Soriano, Ildefonso	Almansa	9-12-1617
36	Alorca, Miguel	Alicante	16-1-1618
37	Francisco, N.	Orihuela	16-1-1618
38	Miguel, Vicente	Valencia	17-1-1618
39	Martin, Benedicto	Cartagena	17-1-1618
40	Mateo de Avellan, Francisco	Villena	2-5-1618
41	Sanchiz Oreiz, Juan		1618
42	Garrigues, Jaime	Carcagente	8-6-1618
43	Macaros, Fulgencio	Castellon Plana	23-6-1618

- 32 Pr.: Margarit, Ex.: Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchiz, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Navarro
- 33 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, Castellvi, Sanchiz, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat, Guardiola, Navarro
- 34 Pr.: Margarit, Ex.: Trilles, Mora, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Navarro
- 35 Pr.: Trilles, Ex.: Tarrega, Sanchiz, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Guardiola, Olginat, Salines, Dalp
- 36 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Rejaule, Guardiola, Salines, Dalp, Bonaventura, Navarro, Olginat
- 37 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Dalp, Bonaventura, Navarro
- 38 Pr.: Navarro, Ex.: Trilles, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Dalp, Guardiola, Olginat, Salines, Rejaule
- 39 Pr.: Navarro, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega
- 40 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Dalp, Bonaventura, Navarro
- 41 Pr.: Trilles, Ex.: Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Dalp, Olginat, Salines, Bonaventura, Navarro, Guardiola
- 42 Pr.: Trilles, Ex.: Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olgiant, Salines, Bonaventura, Dalp, Navarro
- 43 Pr.: Mora, Ex.: Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Dalp, Salines, Guardiola, Bonaventura, Navarro

44	Ramon, Juan Bautista	Alicante	14-7-1618
45	Garcia Burillo, N.		14-7-1618
46	Ortiz de Moncada, Sancho	Toledo	14-7-1618
47	Simon de Garmay, Juan	Salucar Barrameda	3-11-1618
48	Canto, Pedro	Alicante	22-11-1618
49	Alcaraz, Gaspar	Orihuela	14-12-1618
50	Perez, Vicente	Valencia	22-12-1618
51	Menor, Jose	Valencia	
52	Cantero, MIguel	Iniesta	25-1-1619
53	Mingot, Jeronimo		26-1-1619
54	Lillo, Jaime	Alicante	19-2-1619
55	Salcedo, Jeronimo		27-2-1619
56	Heredia, Faustino de	Albarracin	27-2-1619

- 44 Pr.: Mora, Ex.: Tarrega, Sanchis, SisterneS, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Salines, Olginat, Guardiola, Bonaventura, Dalp, Navarro
- 45 Pr.: Mora, Ex.: Tarrega, Sanchis, SisterneS, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Bonaventura, Dalp, Navarro
- 46 Pr.: Tarrega, Ex.: Sanchis, SisterneS, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Bonaventura, Dalp, Navarro
- 47 Pr.: Trilles, Ex.: Tarrega, Sanchis, SisterneS, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Bonaventura, Navarro
- 48 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, Tarrega, SisterneS, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Dalp, Guardiola, Olgiant, Bonaventura, Navarro
- 49 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, SisterneS, Tarrega, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Dalp, Guardiola, Olginat, Bonaventura, Navarro
- 50 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, SisterneS, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Bonaventura, Dalp, Navarro
- 51 Pr.: Sanchis, Ex.: Guardiola, Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Seret, Sanchis, Acharter, Forcadell, Rejaule
- 52 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Salines, Dalp, Bonaventura, Navarro
- 53 Pr.: Navarro, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, SisterneS, Aguilar, Rejaule, Forcadell, Guardiola, Salines, Bonaventura
- 54 Pr.: Navarro, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, SisterneS, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola Olginat, Bonaventura
- 55 Pr.: Navarro, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, SisterneS, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines

57	Pascual, Honorato	Alicante	9-4-1619
58	Ambel, Dionisio	Visiedo	10-5-1619
59	Medina Vasco, Nicolas	Toledo	7-7-1620
60	Torres, Domingo Juan	Alicante	7-7-1620
61	Albar, Domingo		22-8-1620
62	Leon, Jacinto de	Alicante	5-10-1620
63	Voluda, Gaspar de	Hellin	1-12-1620
64	Fernandez Saavedra, Pedro	Mula	4-2-1635
65	Espi, Jose	Lerida	16-2-1635
66	Orozco, Alfonso de	Hellin	12-7-1635
67	Just y Berenguer, Vicente	Jijona	20-7-1635

- 56 Pr.: Navarro, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Bonaventura
- 57 Pr.: Sanchis, Ex.: Sisternes, Aguilar, Rejaule, Guardiola, Olginat, Dalp, Navarro
- 58 Pr.: Trilles, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat, Salines, Dalp, Navarro
- 59 Pr.: Navarro, Ex.: Mora, Almenar, Sanchis, Aguilar, Guardiola, Olginat, Salines, Dalp
- 60 Pr.: Navarro, Ex.: Mora, Sanchis, Aguilar, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Dalp
- 61 Pr.: Trilles, Ex.: Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Dalp, Bonaventura, Navarro
- 62 Pr.: Mora, Ex.: Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Olgiant, Guardiola, Salines, Bonaventura, Navarro
- 63 Pr.: Mora, Ex.: Tarrega, Sanchis, Forcadell, Guardiola, Olginat, Salines, Bonaventura
- 64 Pr.: Dalp, Ex.: Sanchis, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Serret, Querol
- 65 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Robles, Jover, Guinart, Serret, Sanchis, Querol, Mora
- 66 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Robles, Jover, Guinart, Serret, Sanchis, Querol
- 67 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Jover, Guinart, Serret, Sanchis, Querol

68	Mateu, Pedro Martin	Valencia	16-1-1636
69	Pereira, Castro		19-5-1636
70	Perez Pastor, Miguel	Ayora	24-7-1636
71	Borja, Antonio de		12-8-1636
72	Sorita, Mateo		18-8-1636
73	Hernandez Munero, Cristobal		2-5-1637
74	Pla, Bartolome	Valencia	30-10-1637
75	Xea, N.		21-2-1638
76	Montagut, Jmo.Pedro		25-2-1638
77	Perez, Francisco	Orihuela	4-3-1638
78	Chacon, Gonzalo		19-5-1638
79	Traber, Jose	Onteniente	1-6-1638
80	Lozano, Francisco	Villarrobledo	14-6-1638
81	Lopez, Antonio		23-6-1638

- 68 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Sans, Robles, Jover, Guinart, Serret, Sanchis, Querol
- 69 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Serret, Querol, Sanchis
- 70 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Polo, Robles, Serret, Querol, Sinarcas
- 71 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 72 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 73 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Dalp, Sans, Polo, Jover, Guinart, Ferrer, Sanchis, Querol
- 74 Pr.: Sanchis, Ex.: Valda, Sans, Polo, Jover, Serret, Querol, Sinarcas
- 75 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Polo, Robles, Jover, Guinart, Serret, Querol, Sinarcas
- 76 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 77 Pr.: Dalp, Ex.: Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Serret, Querol, Guinart
- 78 Pr.: Sanchis, Ex.: Sans, Polo, Robles, Torres, Guinart, Serret, Querol, Guitart
- 79 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Dalp, Llosa, Robles, Jover, Guinart, Serret, Querol, Sinarcas
- 80 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Jover, Sanz, Guinart, Polo, Serret, Querol, Sanchis
- 81 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Sans, Polo, Robles, Guinart

82	Gomez, Fernando	Campo de Criptana	22-2-1639
83	Acevedo, Juan Bernardo de	Madrid	22-2-1639
84	Mingot, Jose		28-6-1639
85	Marco Ordoñez, Tomas		27-8-1639
86	Mingot, Vicente	Valencia	20-12-1639
87	Arnes, Jose	Portell	7-2-1640
88	Avella, Jose	Alicante	22-3-1640
89	Vilacampa, Jacobo	Valencia	29-3-1640
90	Fee, Francisco		29-9-1640
91	Pertusa, Juan Jeronimo		5-11-1640
92	Ferragut, Jeronimo	Valencia	19-4-1641
93	Blanquer, Pedro		1641
94	Soto, Nicolas		3-4-1642

- 82 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Polo, Robles, Sans, Guinart, Serret, Querol
- 83 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Polo, Sans, Guinart, Robles, Serret, Querol
- 84 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Polo, Jover, Guinart, Serret, Sanchis, Querol, Guinart
- 85 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Jover, Serret, Sanchis, Querol, Berenguer
- 86 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Polo, Sans, Guinart, Robles, Jover, Serret, Querol, Guinart
- 87 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Robles, Jover, Guinart, Ferrer, Querol
- 88 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Guinart, Serret, Guinart, Jover, Roures, Sinarcas
- 89 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Roures, Sans, Jover, Polo, Guinart, Querol
- 90 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Roures, Sans, Jover, Polo, Guinart, Querol
- 91 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Dalp, Polo, Roure, Jover, Guinart, Querol, Mingot
- 92 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Guinart, Querol, Jover, Robles, Sinarcas
- 93 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Querol, Sinarcas
- 94 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Querol, Ferragut, Moret

95	Abad, Cristobal	Valencia	3-4-1642
96	Bau, Jaime	Orihuela	2-8-1642
97	Paravesino, Ricardo	Alicante	7-1-1643
98	Villarrasa, Tomas		16-1-1643
99	Beltran, Alfonso	Buenache de Alar.	8-5-1643
100	Verdu, Jeronimo		16-5-1643
101	Miñana, Juan Bta.	Valencia	16-5-1643
102	Torres, Pablo		9-2-1645
103	Torres, Luis	Benisa	20-2-1645
104	Vendrell, Pedro Antonio		25-2-1645
105	Vilar, Maximiano	Valencia	14-3-1645
106	Fustes, Antonio		15-3-1645

- 95 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Llosa, Jover, Guinart, Querol, Ferragut, Moret
- 96 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Querol, Sinarcas, Mingot, Valda
- 97 Pr.: Dalp, Ex.: Robles, Jover, Querol, Ferragut, Moret, Mingot, Valda, Arguedes
- 98 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Jover, Guinart, Querol, Guinart, Morla, Ferragut, Arguedes, Moret
- 99 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Jover, Guinart, Querol, Guitart, Mingot, Valda, Moret, Esteve
- 100 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Polo, Jover, Guinart, Querol, Mingot, Ferragut, Valda, Moret
- 101 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Polo, Jover, Guitart, Querol, Mingot, Ferragut
- 102 Pr.: Sanchis, Ex.: Robles, Olginat, Guitart, Armengol, Ferragut, Esteve
- 103 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Roble, Guitart, Querol, Mingot, Ferragut, Moret, Arques, Esteve, Vertina
- 104 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Robles, Guitart, Mingot, Ferragut, Morret, Arques, Esteve, Vertina
- 105 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Robles, Jover, Guitart, Mingot, Ferragut, Esteve, Vertina
- 106 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Jover, Guitart, Ferragut, Mingot, Vertina

107	Taracena, Marco Antonio	Jativa	16-3-1645
108	Filipo, Sebastian	La Yesa	1-4-1647
109	Deloa, Alfonso	Fuenteovejuna	23-3-1647
110	Muñoz, Diego	Cuellar	15-4-1647
111	Rosello, Jeronimo Vte.	Valencia	23-6-1647
112	Ruiz, Francisco	Elche	23-6-1647
113	Cascalls, Francisco	Murcia	17-12-1647
114	Cardona, Cristobal		9-12-1648

DOCTORES EN CANONES

<i>Ficha</i>	<i>Nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fechas</i>
1	Caraga, Juan de	Orihuela	7-2-1612
2	Ortega, Pedro	Cuenca	22-2-1612
3	Bermudez, Juan	Ciudad Real	22-2-1612

- 107 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Jover, Guitart, Muñoz, Ferragut, Esteve, Vertina
 108 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Estella, Tallada, Tolosa, Pellicer, Monterde, Casanova, Martí
 109 Pr.: Margarit, Ex.: Aguirre, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Navarro, Salines, Martí, Casanova
 110 Pr.: Ferrer, Ex.: Vives, Guardiola, Margarit, Aguirre, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Casanova
 111 Pr.: Margarit, Ex.: Ferrer, Guardiola, Aguirre, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Martí, Casanova
 112 Pr.: Margarit, Ex.: Ferrer, Guardiola, Aguirre, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Martí, Casanova
 113 Pr.: Margarit, Ex.: Ferrer, Guardiola, Tallada, Tolosa, Pellicer, Navarro, Martí, Casanova, Sisternes, Mora
 114 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Querol, Morla, Guitart, Moret, Valda
- 1 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule
 2 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginate
 3 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Forcadell, Rejaule, Olginate

4	Junes, Diego	Ciudad Real	22-2-1612
5	Oses, Alfonso de	Cordoba	26-2-1612
6	Gimenez, Francisco	San Clemente	10-3-1612
7	Buedo de Alarcon, Antonio	Cuenca	9-5-1612
8	Frias Lorente, Sebastian	Moya	10-5-1612
9	Angulo Carbalal, Diego	Illescas	14-5-1612
10	Sagasti, Francisco de	Fuente Encina	26-5-1612
11	Roca, Miguel	Onda	20-7-1612
12	Guardiola, Miguel Jmo.		13-9-1612
13	Fuente Pallares, Pedro	Bellmonte	27-3-1613
14	Monteagudo Perez, Gaspar	Mora	27-3-1613
15	Aro, Simon de	Toledo	30-4-1613

- 4 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 5 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Forcadell
- 6 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 7 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sisternes, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 8 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Almenar, Castellvi, Tarrega, Sisternes, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 9 Pr.: Margarit, Mora, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 10 Pr.: Margarit, Olginat, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Forcadell, Rejaule
- 11 Pr.: Margarit, Mora, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Forcadell, Aguilar, Rejaule
- 12 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 13 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 14 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Sisternes, Forcadell, Olginat
- 15 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Olginat

16	Garcia, Martin	Cenicero	1-9-1613
17	Ferrer, Matias	Valencia	13-12-1613
18	Tellez, Alfonso	Toledo	14-3-1614
19	Carmona, Vicente		14-3-1613
20	Vallejo, Alfonso de		7-6-1613
21	Tendillo, Gregorio		7-6-1613
22	Gutierrez del Pozo, Pedro	Toledo	22-6-1614
23	Sanallo, Diego de la	Alcora	2-7-1614
24	Sones, Francisco Jmo.	Valencia	14-7-1614
25	Cardona, Matias	Tortosa	30-9-1614
26	Fernandez, Baltasar	Canarias	25-10-1614
27	Oma, Martin de	Bellmonte	14-11-1616

- 16 Pr.: Margarit, Mora, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Olginat, Guardiola
- 17 Pr.: Margarit, Guardiola, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Olginat, Rejaule
- 18 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Forcadell, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Rejaule, Olginat
- 19 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule
- 20 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Olginat
- 21 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule
- 22 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Olginat
- 23 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Rejaule, Olginat
- 24 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 25 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Forcadell, Olginat
- 26 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Olginat
- 27 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Mora, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Guardiola, Olginat, Rejaule, Forcadell

28	Navarro, Juan Bta.	Valencia	2-12-1616
29	Ortiz, Francisco	Elche	6-3-1617
30	Gacia, Sebastian		17-10-1617
31	Montoya Ponce, Pedro	Bellmonte	28-3-1618
32	Riucio, Miguel	Teruel	29-10-1618
33	Atienza, Diego de		26-11-1618
34	Cantero, Miguel	Iniesta	1-11-1618
35	Sernero, Juan Jose	Algemesi	6-3-1619
36	Ambel, Dionisio	Visiedo	11-5-1619
37	Ramon, Juan Bta.		17-7-1619
38	Medina Vasco, Nicolas	Toledo	8-7-1620
39	Garcera, Vicente	Valencia	9-9-1620

- 28 Pr.: Margarit, Ex.: Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 29 Pr.: Margarit, Olginat, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Forcadell, Aguilar, Rejaule, Guradiola, Navarro
- 30 Pr.: Margarit, Olginat, Ex.: Trilles, Mora, Forcadell, Rejaule, Sanchis, Guardiola, Navarro
- 31 Pr.: Navarro, Olginat, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Salinas, Dalp, Benaventura
- 32 Pr.: Navarro, Olginat, Ex.: Trilles, Mora, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Guardiola, Forcadell, Salines, Dalp, Bonaventura
- 33 Pr.: Navarro, Olginat, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sisternes, Aguilar, Rejaule, Forcadell, Guardiola, Salines, Dalp, Bonaventura
- 34 Pr.: Pellicer, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Dalp, Guardiola, Salines, Bonaventura, Navarro
- 35 Pr.: Navarro, Olginat, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, rejaule, Guadiola, Olginat, Salines, Bonaventura
- 36 Pr.: Trilles, Olginat, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Salines, Dalp, Bonaventura, Navarro
- 37 Pr.: Trilles, Olginat, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Salines, Dalp, Bonaventura, Navarro
- 38 Pr.: Trilles, Olginat, Ex.: Mora, Sanchis, Forcadell, Guardiola, Rejaule, Salines, Dalp, Bonaventura
- 39 Pr.: Trilles, Olginat, Ex.: Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Dalp, Bonaventura

40	Lopis, Vicente Sebastian	Valencia	9-9-1620
41	Abad, Domingo		2-10-1620
42	Foger, Pedro	Chert	20-12-1620
43	Selma, Tomas	Villa de Chert	17-2-1635
44	Barco, Jose	Valencia	12-9-1635
45	Chusst Berenguer, Vicente	Jijona	12-1-1636
46	Luca, Juan Bta.	Valencia	5-3-1636
47	Diez Ferrer, Antonio	Valencia	21-7-1636
48	Perdiguer, Antonio	Valencia	30-9-1636
49	Juan de Castells, Antonio	Valencia	21-10-1637
50	Ruiz de Liori, Luis	Valencia	22-1-1638
51	Revella, Melchor	Castillo de la Mota	15-4-1638

- 40 Pr.: Trilles, Olginat, Ex.: Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Salines, Dalp, Bonaventura, Navarro
- 41 Pr.: Trilles, Olginat, Ex.: Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Rejaule, Guardiola, Salines, Bonaventura, Navarro
- 42 Pr.: Trilles, Olginat, Ex.: Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule
- 43 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Sans, Robles, Jover, Guinart, Senet, Sanchis, Querol, Acharte
- 44 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Polo, Guinart, Robles, Jover, Senet, Sanchis, Querol
- 45 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Sans, Robles, Jover, Senet, Sanchis, Querol
- 46 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Polo, Robles, Jover, Guinart, Senet, Sanchis, Querol
- 47 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Robles, Jover, Guinart, Senet, Querol, Simancas
- 48 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Senet, Querol, Simancas
- 49 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Galla, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Simancas, Querol, Guitart
- 50 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Valda, Sans, Robles, Jover, Guitart, Senet, Querol, Sanchis
- 51 Pr.: Berenguer, Simancas, Ex.: Sans, Polo, Robles, Jover, Guitart, Senet, Querol, Guinart

52	Palmi, Mario		25-6-1638
53	Escorna, Francisco		13-8-1638
54	Alcaraz Pardo, Marco Ant.		16-8-1638
55	Polo, Juan	Teruel	4-1-1639
56	Ferragut Puchades, Frco.	Valencia	12-1-1639
57	Alcaraz, Carlos de	Orihuela	26-1-1639
58	Cardona, Mateo	Tortosa	14-2-1639
59	Inca, Tomas		28-3-1639
60	Mingot, Vicente	Valencia	21-12-1639
61	Quincoces, Martin Juan		13-10-1641
62	Serret, Melchor	Valencia	14-11-1642
63	Paravesino, Ricardo	Alicante	6-1-1643
64	Salvador, Gaspar		25-5-1643
65	Torrellonada, Jose		10-7-1643

- 52 Pr.: Robles, Ex.: Dalp, Jover, Sans, Guinart, Polo, Ferrer, Roig, Querol
- 53 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Polo, Robles, Jover, Guinart, Sanchis, Senet, Querol, Guitart
- 54 Pr.: Roig, Ex.: Polo, Robles, Jover, Guinart, Senet, Sanchis
- 55 Pr.: Jover, Ex.: Sans, Robles, Guinart, Serret, Querol, Simancas, Guitart, Berenguer, Mora
- 56 Pr.: Jover, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Llosa, Robles, Jover, Jimenez, Ferrer, Sanchis, Querol
- 57 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 58 Pr.: Jover, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Robles, Guinart, Senet, Sanchis, Querol
- 59 Pr.: Jover, Ex.: Sans, Robles, Guinart, Senet, Querol, Simancas, Guitart, Berenguer, Mora
- 60 Pr.: No consta, Ex.: No constan
- 61 Pr.: Guitart, Ex.: Sans, Robles, Guinart, Querol, Simancas, Mora, Jover, Polo, Roig, Dalp, Ferragut, Morla, Mingot
- 62 Pr.: Dalp, Ex.: Polo, Robles, Jover, Roig, Guinart, Querol, Arques, Ferragut, Mingot, Valda, Mora
- 63 Pr.: Roig, Dalp, Ex.: Robles, Jover, Querol, Guitart, Ferragut, Mingot, Arguedes, Valda, Moret, Esteve
- 64 Pr.: Roig, Ex.: Querol, Guitart
- 65 Pr.: Roig, Ex.: Guinart, Sanchis, Dalp, Robles, Jover, Querol, Guitart, Mingot, Valda, Lloret, Esteve

66	Almansa, Juan Bautista	Valencia	10-1643
67	Sisternes, Melchor		16-12-1643
68	Ruiz Ripodas, Vicente		12-1-1645
69	Villar, Maximiano	Valencia	15-3-1645
70	Fustes, Antonio		16-3-1645
71	Pinosa, Martín de	Las Mesas	24-2-1647
72	Sanchez, Pedro	Honrubia	18-4-1647
73	Rodriguez, Antonio	Plasencia	21-4-1647
74	Jimeno, Felipe	Daroca	12-5-1647
75	Vera, Fernando de	San Clemente	17-5-1647
76	Aillon de Peralta, Gabriel	Cast.Garcimuñoz	10-6-1647
77	Roch Riso, Francisco	Denia	2-8-1647

- 66 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Guinart, Jover, Querol, Guitart, Mingot, Ferragut, Valda, Esteve
 67 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Guinart, Jover, Querol, Guitart, Mingot, Ferragut, Valda, Esteve
 68 Pr.: Roig, Sanchis, Ex.: Dalp, Robles, Guitart, Querol, Mingot, Ferragut, Moret, Arques, Esteve, Vertina
 69 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Robles, Guitart, Jover, Mingot, Ferragut, Arques, Vertina
 70 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Robles, Jover, Guitart, Mingot, Ferragut, Esteve, Arques, Vertina
 71 Pr.: Ferrer, Margarit, Ex.: Aguirre, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Navarro, Salines, Martí, Casanova
 72 Pr.: Ferrer, Margarit, Ex.: Vives, Guardiola, Aguirre, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Casanova
 73 Pr.: Ferrer, Aguirre, Ex.: Guardiola, Margarit, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Martí, Casanova
 74 Pr.: Ferrer, Margarit, Ex.: Guardiola, Aguirre, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Martí, Casanova
 75 Pr.: Ferrer, Aguirre, Ex.: Guardiola, Margarit, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Martí, Casanova
 76 Pr.: Ferrer, Margarit, Ex.: Guardiola, Aguirre, Sisternes, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Martí, Casanova
 77 Pr.: Ferrer, Aguirre, Ex.: Vives, Guardiola, Margarit, Sisternes, Tallada, Tolosa, Pellicer, Monterde, Navarro, Casanova

78	Speleta, Salazar, Gabriel	Granada	19-12-1647
79	Avellaneda Manrique, Juan	Escalona	26-10-1647
80	Rejaule, Mateo Juan	Valencia	30-12-1647
81	Cardona, Cristobal		10-12-1648

BACHILLERES EN LEYES

<i>Ficha</i>	<i>Apellidos y nombres</i>	<i>Procedencias</i>	<i>Fechas</i>
1	Gasco, Juan Bta.	Castellon Plana	13-7-1612
2	Aument, Gabriel	Tortosa	25-7-1612
3	Miguel, Domingo	Albocacer	23-11-1612
4	Viñes, Miguel	San Mateo	27-6-1613
5	Garcia Segros, Alfonso	Agudo	2-12-1613
6	Sancho, Francisco	Valencia	7-7-1614
7	Garfis, Salvador	Valencia	16-12-1614

- 78 Pr.: Ferrer, Aguirre, Ex.: Guardiola, Margarit, Tallada, Tolosa, Pellicer, Navarro, Marti, Sisternes, Casanova
- 79 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Aguirre, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Marti, Sisternes, Trilles
- 80 Pr.: Guardiola, Aguirre, Ex.: Margarit, Tallada, Perez, Tolosa, Pellicer, Navarro, Marti, Sisternes, Trilles, Casanova
- 81 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Querol, Avella, Valda, Guitarta, Morla, Berenguer, Falco, Esteve, Vertina
- 1 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sisternes, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 2 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Sisternes, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 3 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 4 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Olginat
- 5 Pr.: Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Sanchis, Forcadell, Olginat
- 6 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule
- 7 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Gilbao

8	Hidalgo Quintana, Rodrigo	Montealegre	24-2-1615
9	Canallon, Francisco de	Cast.Garzimúñoz	28-11-1615
10	Guardia, Pedro, Juan de la	Valencia	23-12-1615
11	Lleo, Jeronimo	Valencia	27-2-1616
12	Feliu, Cosme	Castellon	8-7-1616
13	Sancho, Gregorio	Vistavella	8-7-1616
14	Serra de Perez, Jaime	Orihuela	2-8-1618
15	Balda, Antonio	Teruel	3-11-1637
16	Roig, Pedro Jacobo	Valencia	15-9-1640
17	Roig, Jose Vicente	Valencia	8-11-1640
18	Sastre, Jeronimo		26-6-1641
19	Avella, Jose		10-9-1641
20	Cas, Tomas		20-3-1643

- 8 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
 9 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Navarro, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule
 10 Pr.: Margarit, Ex.: Guardiola, Trilles, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
 11 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
 12 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
 13 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat, Mora, Tarrega, Sisternes
 14 Pr.: Tarrega, Ex.: Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat, Salines, Bonaventura, Dalp, Navarro, Tarrega
 15 Pr.: Valda, Ex.: Roig, Polo, Roure, Serret, Querol, Simancas
 16 Pr.: Guinart, Ex.: Roig, Dalp, Sans, Polo, Rouras, Jover, Guitart, Querol
 17 Pr.: Guinart, Ex.: Dalp, Sans, Roig, Robles, Senet, Sanchis, Querol, Mingot
 18 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Querol, Simanca, Guitart, Serrat
 19 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Querol
 20 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Robles, Polo, Jover, Guinart, Guitart, Querol, Morla, Ferragut, Moret, Jover

21	Cafalis, Jose	Castellon	20-3-1643
22	Estelles, Francisco	Albocacer	26-3-1643
23	Monserit, Nicolas		5-5-1643
24	Maspanola, Fernando		9-12-1643
25	Ferreres, Francisco		1644
26	Gali, Miguel	San Mateo	1644
27	Perez Oviedo, Bernadino		21-1-1645
28	Sanchis, Jacinto	Valencia	13-2-1645
29	Bonmati, Andres		28-2-1645
30	Agramunt, Luis	Cisternes	4-3-1648
31	Perez, Jose	Valencia	29-5-1648
32	Bolage, Mauricio		26-9-1548
33	Armengol, Felipe	Folch	10-12-1648
34	Rubio, Francisco	Valencia	29-12-1648

- 21 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Robles, Polo, Jover, Guinart, Guitart, Querol, Morla, Ferragut, Moret, Arguedes
- 22 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Robles, Roig, Pineda, Jover, Guitart, Ferragut, Morla, Moret, Arquedes, Polo
- 23 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Moret, Jover, Pineda, Querol, Ferragut, Iranzo, Morla, Avella, Esteve, Arguedes
- 24 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Jover, Guinart, Guitart, Querol, Ferragut
- 25 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Jover, Guinart, Guitart, Querol, Ferragut, Morla, Iranzo, Arquedes, Moret, Esteve
- 26 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Jover, Guinart, Guitart, Querol, Ferragut, Morla, Iranzo, Arguedes, Moret, Esteve
- 27 Pr.: Roig, Sanchis, Ex.: Dalp, Robles, Guitart, Querol, Mingot, Ferragut, Marti, Moret, Arques, Esteve, Vertina
- 28 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Robles, Dalp, Jover, Guitart, Ferragut, Morla, Franco, Avella, Arques, Esteve, Vertina
- 29 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Robles, Jover, Guitart, Querol, Ferragut, Morla, Avella, Moret, Arques, Esteve, Vertina
- 30 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Arques, Jover, Querol, Valda .
- 31 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Morla, Guitart, Moret, Avella
- 32 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Querol, Valda, Avella, Moret, Ortes
- 33 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Guitart, Valda, Iranzo, Avella, Morla
- 34 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Querol, Guitart, Valda, Morla, Iranzo, Avella, Moret, Esteve, Arques, Berenguer, Falco, Vertina

DOCTORES EN LEYES

<i>Ficha</i>	<i>Apellidos y nombre</i>	<i>Procedencia</i>	<i>Fechas</i>
1	Ferris, Pablo	Valencia	30-8-1612
2	Gutierrez Calderon, Diego	Ciruela	1-6-1613
3	Clementino, Francisco		22-11-1613
4	Sancho Canalles, Frc.		24-7-1614
5	Sanz, Pedro	Valencia	16-12-1614
6	Heredia, Jerónimo de	Palencia	7-2-1615
7	Roig, Juan Bta.	Valencia	25-2-1615
8	Mena, Baltasar de	Ciudad Real	22-5-1615
9	Figuerola, Pedro Nicolás	Castellón Plana	21-10-1615
10	Fries Caballero, Luís	Jilon	4-1-1616
11	Simenes de Sanada, José	Elche	11-1-1616

- 1 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 2 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Olginat
- 3 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Rejaule, Olginat
- 4 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 5 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Olginat
- 6 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 7 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Trilles, Mora, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Olginat
- 8 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Trilles, Cstellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 9 Pr.: Guardiola, Mora, Ex.: Navarro, Trilles, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola
- 10 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola
- 11 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat

12	Monserrat, Andrés	Canet	18-6-1616
13	Lleo, Jerónimo	Nules	20-6-1616
14	Piquer, Francisco	Valencia	25-8-1616
15	Aragua, Gabriel de	Bellmonte	10-10-1616
16	Dalp, Miguel Angel	Valencia	18-7-1617
17	Serra de Pérez, Jaime	Orihuela	3-8-1618
18	Cavero Espinosa, Gaspar	Teruel	29-10-1618
19	Menor, José	Jativa	6-2-1635
20	Forner, Jacobo Pablo	Alicante	13-2-1635
21	Fuster, Gaspar	Valencia	29-3-1635
22	Villena, Juan Frco.	Valencia	3-6-1635
23	Arques Borrull, Francisco		28-6-1636

- 12 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Castellvi, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 13 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Mora, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 14 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Trilles, Castellvi, Tarrega, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 15 Pr.: Guardiola, Margarit, Ex.: Navarro, Trilles, Castellvi, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Olginat
- 16 Pr.: Margarit, Navarro, Ex.: Trilles, Sanchis, Aguilar, Forcadell, Guardiola, Rejaule, Sans
- 17 Pr.: Trilles, Olginat, Ex.: Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Salines, Dalp, Bonaventura
- 18 Pr.: Navarro, Olginat, Ex.: Trilles, Mora, Tarrega, Sanchis, Sisternes, Aguilar, Forcadell, Rejaule, Guardiola, Salines, Dalp
- 19 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Sans, Robles, Jover, Guinart, Serret, Sanchis, Querol, Acharte
- 20 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Llosa, Polo, Robles, Jover, Guinart, Serret, Querol
- 21 Pr.: Tarrega, Olginat, Ex.: Dalp, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Serret
- 22 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Sans, Polo, Jover, Robles, Olginat, Sanchis, Querol, Serret
- 23 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Serret, Querol, Simancas

24	Audinet, Jerónimo	Valencia	15-10-1636
25	Monllor, Nicolás	Valencia	7-1-1637
26	Albelda, Vicente		30-10-1637
27	Valda, Juan Antonio	Teruel	4-11-1637
28	Ruiz de Liori, Luís	Valencia	28-1-1638
29	Bonet, Jaime	Castellón Plana	18-2-1638
30	Vilar, Esteban	Valencia	25-2-1638
31	Arnes, José	Portell	17-2-1640
32	Oller, José	Onil	20-3-1640
33	Avella, José	Alicante	23-3-1640
34	Vilacampa, Jaime	Valencia	30-3-1640
35	Moret, Miguel Juan	Mallorca	24-4-1640

- 24 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Sanchis, Sans, Robles, Jover, Guinart, Serret, Sanchis, Querol
 25 Pr.: Angel, Roig, Ex.: Sans, Robles, Gomez, Guinart, Querol
 26 Pr.: Roig, Gomez, Ex.: Sanchis, Sans, Robles, Gomez, Guinart, Serret, Sanchis, Querol, Simancas
 27 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Sanchis, Sans, Polo, Robles, Guinart, Serret, Querol, Simancas, Guitart, Gomez
 28 Pr.: Sanchis, Berenguer, Ex.: Sanchis, Sans, Polo, Robles, Jover, Guitart, Simancas, Querol, Serret, Guinart
 29 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Sans, Jover, Guitart, Serret, Sanchis, Querol
 30 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Llosa, Robles, Jover, Guinart, Serret, Querol, Guitart
 31 Pr.: Jover, Ex.: Sans, Robles, Guinart, Serret, Querol, Simanca, Mora
 32 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Guinart, Dalp, Sans, Robles, Polo, Jover, Serret, Guinart
 33 Pr.; Guinart, Ex.: Dalp, Sans, Robles, Polo, Jover, Serret, Querol, Guitart
 34 Pr.: Guinart, Ex.: Sanchis, Roig, Roures, Jover, Serret, Querol, Guitart
 34 Pr.: Guinart, Ex.: Roig, Dalp, Polo, Robles, Jover, Guitart, Querol
 35 Pr.: Guinart, Ex.: Dalp, Sans, Roures, Polo, Jover, Serret, Querol, Guitart

36	Sanchis Castellar, Donato		13-7-1640
37	Gasull, Juan Bta.	Valencia	6-8-1640
38	Miguel, Gaspar de	Valencia	6-9-1640
39	Sastre, Jerónimo		27-6-1641
40	Gaspar, Miguel	Valencia	9-9-1641
41	Avella, José		11-9-1641
42	Cas, Tomás		21-3-1643
43	Masparola, Fernando		10-12-1643
44	Sanchis, Jacinto	Valencia	21-2-1645
45	Valles, Jacobo	Valencia	16-3-1647
46	Sisternes, Melchor	Valencia	2-8-1647
47	Agramunt, Luís	Sisternes	5-3-1648
48	Pérez, José	Valencia	9-5-1648

- 36 Pr.: Guinart, Ex.: Roig, Dalp, Sans, Polo, Roures, Jover, Guinart, Querol
- 38 Pr.: Guinart, Ex.: Roig, Dalp, Polo, Roures, Jover, Guinart, Querol, Mingot
- 39 Pr.: Dalp, Ex.: Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Querol, Simancas, Guitart, Ferragut, Morla
- 40 Pr.: Sanchis, Ex.: Dalp, Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Querol, Simancas, Ferragut, Morla
- 41 Pr.: Sanchis, Ex.: Roig, Sans, Polo, Robles, Jover, Guinart, Querol, Guitart, Simancas, Ferragut, Morla
- 42 Pr.: Roig, Ex.: Dalp, Jover, Robles, Querol, Guitart, Guinart, Ferragut, Morla, Iranzo, Moret, Esteve, Morla
- 43 Pr.: Roig, Ex.: Dalp, Robles, Jover, Guinart, Guitart, Querol, Ferragut, Arguedes
- 44 Pr.: Sanchis, Roig, Ex.: Dalp, Robles, Jover, Guitart, Querol, Morla, Moret, Arguedes, Avella, Esteve, Vertina
- 45 Pr.: Ferrer, Margarit, Ex.: Vives, Aguirre, Sisternes, Tallada, Tolosa, Salines, Pellicer, Navarro, Coscollosa, Monterde
- 46 Pr.: Ferrer, Margarit, Ex.: Vives, Aguirre, Sisternes, Tallada, Tolossa, Saines, Pellicer, Navarro, Coscollosa, Monterde
- 47 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Querol, Guitart, Arques, Berenguer
- 48 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Querol, Guitart, Valda, Morla, Avella, Moret, Arques, Berenguer, Vertina

49	Bolaje, Mauricio		29-9-1648
50	Armengol, Felipe	Valencia	11-12-1648
51	Rubio, Francisco	Valencia	14-1-1649

- 49 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Querol, Valda, Avella, Falco, Martí, Serret, Guitart, Berenguer, Vertina
 50 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: Querol, Guitart, Morla, Valda, Iranzo, Esteve, Berenguer, Vertina
 51 Pr.: Dalp, Roig, Ex.: No constan

ÍNDICE

BACHILLERES EN ARTES

<i>Ficha</i>	<i>Nombre</i>	<i>Ficha</i>	<i>Nombre</i>
1	Agramunt, Francisco	19	Alreus, Juan
2	Aguilo, Miguel	20	Alvaro, Miguel Jmo.
3	Alagon, Lugencio	21	Alvaro, Tomás Juan
4	Alarcon Olago, Antonio	22	Alveus, Jerónimo
5	Alba, Pedro del	23	Amada, Francisco
6	Alberola, Jerónimo	24	Amargos, Vicente Marco
7	Albert, Juan Bta.	25	Amichs, Vicente
8	Albuixech, Gaspar	26	Amigo, Bertomeu
9	Alen, José	27	Andreu, Alberto
10	Alfaro, Juan	28	Aner, Francisco
11	Alfonso, Juan	29	Angulo, Jaime
12	Aliaga, Marcelino	30	Antoli, Francisco
13	Almacan, Juan Bautista	31	Aparici, Miguel
14	Almansa, Juan Bta.	32	Aparicio, Domingo
15	Almella, Cristobal	33	Arasil, Miguel
16	Almunia y Arce, Genís de	34	Arcisio, Miguel
17	Almunia, Jerónimo	35	Ardi, José
18	Almuña, Juan Bta.	36	Arguinyano, Martin de

37	Aries, Tomás	77	Bernat, Juan
38	Aristo, Francisco	78	Blanes, Sebastian
39	Armengol, Francisco	79	Boix, Bertomeu
40	Armengol, Pedro	80	Bolinches, Juan
41	Armengol, Vicente	81	Bollada, Claudio
42	Arnal, Juan	82	Bonet, Vicente
43	Arroyo, Juan	83	Bonora, Francisco
44	Arroyo, Juan	84	Borell, Juan
45	Arroyo, Pedro de	85	Borja de Velasco, Gaspar
46	Ateneu, Francisco	86	Borras, Juan Bta.
47	Aviles, Lorenzo	87	Borrull, Miguel
48	Badia, Francisco	88	Bravo, Juan
49	Badia, Miguel Jmo.	89	Bresa, Felipe
50	Bailon, Miguel	90	Brotons, Tomás
51	Balaguer, Andrés	91	Buarner, Juan
52	Balaguer, José	92	Bullfarines, Buenaventura
53	Ballester, Francisco	93	Burguets, Pedro Antonio
54	Ballester, Gonzalo	94	Cabanilles Señor, Manuel
55	Ballester, Jaime	95	Cabo, Francisco
56	Ballester, Juan Bta.	96	Cadere, Bautista
57	Baloni, Pedro	97	Calaf, Francisco
58	Baltasar Segarra, Tomás	98	Calahorra, Severino
59	Balterra, Jerónimo	99	Calatayud, Sebastián
60	Baro, Rafael	100	Calduch, Gapar
61	Barrachert, José	101	Camarelles, Miguel Jmo.
62	Bataller, Juan	102	Camps, Francisco
63	Batifort, Pablo	103	Canal, Francisco
64	Belda, Vicente	104	Carbonell, Vicente
65	Belegero, Onofre	105	Carnices, Juan
66	Belenguer, Tomás	106	Carrillo, Diego
67	Bellver, Francisco	107	Carrochino, Miguel
68	Beltran, Custodio	108	Casada, Jaime
69	Benavent, Pedro	109	Casalegui, Juan
70	Benedito, Francisco	110	Cascort, Juan
71	Beneyto, Joaquín	111	Castalla, Juan Bta.
72	Beneyto, Pedro Juan	112	Castello, Luís
73	Berdans, Marco Antonio	113	Castells, Juan
74	Berdun, Juan	114	Castellvi, Julián
75	Berforal, Juan	115	Catala, José
76	Bernat, Francisco	116	Catala, Juan Bta.

117	Caus, Francisco	157	Del Oyo, Francisco
118	Cervero, Juan	158	Delabona, Martín
119	Cesse, Francisco	159	Delgdo, Alejandro
120	Cherta, Miguel	160	Delle, Raimundo Stian.
121	Chofre, Francisco	161	Descalso, Juan
122	Chulilla, Vicente	162	Didañ, Diego
123	Cifre, Antonio	163	Dolades, Juan
124	Cirerra, José Estefano	164	Domenech, Diego
125	Cleo, Juan	165	Domingo, Andrés
126	Cleo, Juan	166	Domingo, Blas
127	Climent, José	167	Duart, José
128	Climent, Joaquín	168	Duart, José
129	Colell, Francisco	169	Duran, Francisco
130	Coll , Agustín	170	Durango, Lucas
131	Coll, Luís	171	Escrich, José
132	Coll, Melchor	172	Escriva, Jerónimo
133	Colom, Juan Bautista	173	Espejo, Bernardo de
134	Colomina, Antonio Jaime	174	Espejo, German
135	Comba, Vicente	175	Espinosa, Francisco
136	Comba, Vicente	176	Esteban, Vicente
137	Comes, Alberto	177	Esteve, Ginés
138	Conca, Gapar	178	Esteve, Pedro
139	Conco, Juan Antonio	179	Eximeno, José
140	Corachan, Ignacio	180	Fabra, Pedro Juan
141	Cortel, Lorente	181	Fabra, Pedro Juan
142	Cortel, Vicente	182	Fajardo, Francisco
143	Cortes, Gaspar	183	Falco, Juan Bta.
144	Costa, Isidro	184	Fe Miler, Lorente
145	Costa, Juan	185	Felguer, Rafael
146	Costa, Pedro	186	Feliu, Antonio
147	Creua, Juan Bautista	187	Feliu, Juan
148	Cruilles, Francisco	188	Femerica, Rafael
149	Cruilles, Monserrat	189	Fenollet, Francisco
150	Cruilles, Valentín	190	Fernandez Trebejo, Luís
151	Cuartero, Francisco	191	Ferre, Francisco
152	Cuenca, Francisco de	192	Ferrer, Francisco
153	Cugat, Sabino	193	Ferrer, Francisco
154	Cugullada, Pedro	194	Ferrer, Gaspar
155	Dacher Flamench, Juan	195	Ferrerres, Tomás
156	De Miguel, Vicente	196	Figuerola, Tomás

197	Fillol, Francisco	237	Gimeno, Jacinto
198	Flor, Juan	238	Gimeno, Juan
199	Folch, Jacobo	239	Gimeno, Tomás
200	Font Real, Vicente	240	Gisbert de Vala, Vicente
201	Font, José	241	Gisbert, Juan Antonio
202	Fort, Baltasar	242	Gisbert, Tomás
203	Fort, Juan	243	Gomez, Luís
204	Fraga, José Simón	244	Gonsales, Francisco
205	Francia, Bartolomé de	245	Gonzalez, Jerónimo
206	Fullana, Antonio	246	Gonzalez, Juan
207	Fuster, Pedro Juan	247	Gonzalvo, Bartolomé
208	Galaberri, Juan Jmo.	248	Grau, Gaspar
209	Galiana, Gaspar	249	Grau, Juan
210	Gamir, Luís	250	Guaita, Juan Bautista
211	Garces, Martín	251	Guardiola Guzman, Jmo.
212	Garcia, Antonio	252	Guardiola, Lorenzo
213	Garcia, Cristobal	253	Gueran, José
214	Garcia, Egidio	254	Guijarro, Julio
215	Garcia, Felipe	255	Ginart, Tiburcio
216	Garcia, Felipe	256	Guisbert, Jaime
217	Garcia, Nadal	257	Heredia, Francisco de
218	Garcia, Pedro	258	Heren, Jacinto
219	Garino, Gaspar	259	Hernandez, Aparicio
220	Garrachi, Francisco	260	Hernandez, Clemente
221	Garrigues, Juan	261	Hernandez, Juan
222	Gasco, Sebastián	262	Herrera, Pedro
223	Gascon, Juan	263	Hulach, Humano
224	Gasull, Juan Bautista	264	Ibañez, Juan
225	Gaune, José	265	Jervero, Mateo
226	Gavan, Malaquias	266	Joano, Sebastian
227	Gavarda, Juan Bautista	267	Joenga, Gaspar
228	Gerau, José	268	Jorda de Ruiz, Juan
229	Grau, Antonio	269	Jorda, Tomás
230	Gilabert, Feliciano	270	Jordan, Jerónimo Diego
231	Gilart, Isidoro	271	Jorge, José
232	Gilde, Agustín	272	Jornet, Gapar
233	Gimen Laos, Vicente	273	Josca, Calixto
234	Gimenez, Diego	274	Juan, Antonio
235	Gimeno, Andrés	275	Juan, Pedro
236	Gimeno, Francisco	276	Juanes, Jacinto

277	Junyer, Juan Pedro	317	Mariner, Jerónimo
278	Lanfach, Miguel	318	Marques, Juan Mateo
279	Leon, Juan	319	Marti, Juan
280	Liment, Asensio	320	Marti, Melchor
281	Lleo, Domingo	321	Martinez Encina, Frco.
282	Lleonart, Esteban José	322	Martinez Zarco, Diego
283	Lles, Pedro	323	Martinez Cabeza, Jmo.
284	Llobregat, Francisco	324	Martinez de Gomar, Juan
285	Llop, Miguel	325	Martinez, Alfonso
286	Llopis, Vicente	326	Martinez, Francisco
287	Llorens del Campo, Vte.	327	Martinez, Francisco
288	Llorens, Bautista	328	Martinez, Gregorio
289	Llorens, Honorio	329	Martinez, Jaime
290	Llorns de Campo, Vicente	330	Martinez, Jaime
291	Longo de Yegro, Juan	331	Martinez, José
292	Lopez Aguilar, Bertomeu	332	Martinez, Luis B.
293	Lopez Vte., Ermenegildo	333	Martinez, Pablo
294	Lopez, Alfonso	334	Martorell, Cosme
295	Lopez, Francisco	335	Martorell, Gil
296	Lopez, Juan	336	Martorell, Miguel
297	Lopez, Juan	337	Mas, Jaime
298	Lopez, Marcelo	338	Mas, Nicolás
299	Lopez, Vicente	339	Mas, Miguel
300	Lopiz, José	340	Mascaros, Teófilo
301	Lorens, Marco	341	Mases, Bernardo
302	Lorha, Fernando	342	Maso, Juan Bta.
303	Lozano, Bautista	343	Matehu, Ermenegildo
304	Lozano, Nicolás	344	Mateo, Juan
305	Lynyan, Diego	345	Mateu, Francisco
306	Magi, Vicente	346	Medina, Fernando
307	Magister, Esteban	347	Melgizo, Tomás
308	Mancebo, Pedro	348	Melia, Antonio
309	Manero, Vicente	349	Mensa, Bartolomé
310	Manzanera, Juan	350	Mercader Caspe, Pedro
311	Marco, Bernardo	351	Mico, Pedro
312	Marco, Cristobal	352	Miguel, Agustín
313	Marco, Evaristo	353	Miguel, Baltasar
314	Marco, Francisco	354	Miguel, Vicente
315	Marco, Vicente	355	Millan, Juan
316	Marin, Juan Bautista	356	Miralles, Isidoro

357	Miro, Marco	397	Novella, Agustín
358	Mojoli, Vicente	398	Novella, Dionisio
359	Moles, Gaspar	399	Noviese, Marco Antonio
360	Molina, Miguel	400	Nuño, José
361	Molina, Vicente	401	Nyndes, Gaspar
362	Moliner, Gabriel	402	Olgina, Melchor
363	Moliner, Mateu	403	Olginat, Francisco P.
364	Molla, Gaspar	404	Olina, Jerónimo
365	Molles, Agustín	405	Oliver, Bartolomé
366	Monflorit, Bartolomé	406	Oliver, Gaspar
367	Monserrat Blanco, Juan	407	Onufrio Friol, Natalio
368	Montalno, Jerónimo	408	Ordoñez, Pedro Sebastián
369	Montaña, Juan	409	Ordoño, Santiago
370	Montañana, José	410	Orduña, Pedro
371	Montoya, Pedro	411	Orego Garcia, Antonio
372	Montoya, Pedro	412	Oriol, Gabriel
373	Mora, Tomás Gregorio	413	Orlau, Juan Alejandro
374	Morales, Alfonso de	414	Oroganía, José
375	Morales, José	415	Oromig, Vicente
376	Moran, Diego	416	Ortiz, Jerónimo
377	Moreno, Francisco	417	Ortiz, Jerónimo
378	Morla, Andrés	418	Ortiz, José
379	Morla, Jmo. Agustín	419	Orts, Domingo
380	Muntañer, Domingo	420	Paches, Bartolomé
381	Murta, Luís	421	Palau, Diego
382	Muñoz, Pablo	422	Palau, Jaime
383	N, Blay	423	Palau, Juan Baltasar
384	N, Dionisio	424	Pallarés, Acadio
385	N, Frances	425	Pallarés, Vte. Frco.
386	N, Francisco	426	Paredes, Juan Frco.
387	Nadal Torner, Vicente	427	Pascual, Gabriel
388	Nadal, Francisco	428	Pascual, Onofre
389	Navarro, Francisco	429	Pascual, Pedro
390	Navarro, Jacinto	430	Pascual, Vicente
391	Navarro, Jerónimo	431	Pastor, Vicente
392	Navarro, Juan	432	Pedra, Luís
393	Navarro, Juan Andrés	433	Pelegrí, Bernardo
394	Navarro, Juan B.	434	Perello, Miguel
395	Navarro, Vicente	435	Perez Cobos, Nicolás
396	Nicolau, Pedro Luís	436	Perez de los Cobos, Frco.

437	Perez, Cristobal	477	Redolat, Miguel
438	Perez, Francisco	478	Regal, Gaspar
439	Perez, Jerónimo	479	Rehio, Tomás
440	Perez, Tomás	480	Relij, Hugo
441	Perez, Vicente	481	Reull, Francisco
442	Peris, Domingo	482	Reverter, Pablo
443	Peris, José Luís	483	Rexarch, Jerónimo
444	Peris, Pedro	484	Riboz, Juan
445	Pertursa, Juan	485	Richauli, Gaspar
446	Petrus, Pascual, Frco.	486	Rio, Joaquín del
447	Planelles, Gines	487	Robles, Miguel
448	Plaza, Francisco	488	Roca , Agustín
449	Polo, Pablo	489	Roca, Jacobo
450	Pomar, Jose G.	490	Roca Torrente, Francisco
451	Pons, Miguel	491	Roda, Jacobo
452	Portilla, Francisco de la	492	Roda, Jacobo
453	Potico, José	493	Rodríguez, Domingo
454	Poto, Dionisio	494	Rodríguez, Pablo
455	Prats, Antonio	495	Rodríguez de Arneso, J.
456	Prau, José Vte.	496	Rodríguez Mescato, M.
457	Prefentia, Miguel	497	Rogla, Leandro
458	Prima, Vicente	498	Roig, Jacinto
459	Primo, Francisco	499	Roma, Jerónimo
460	Pruñonosa, Diego	500	Rombau, Pablo
461	Puente, Juan Bta.	501	Romero, Diego
462	Puig, Jaime	502	Romeu, Jaime
463	Puig, Luís	503	Rosello, Cosme
464	Pujades, Matias José	504	Royo, Crisostomo
465	Pujol, Miguel	505	Royo, Francisco
466	Pujol, Onofre	506	Royo, Ignacio
467	Puyol, Francisco	507	Rugat, Jacobo
468	Querol, Jaime	508	Ruiz, Francisco
469	Quint, Francisco	509	Ruiz, José
470	Quinto, Francisco	510	Ruiz de Liori, Francisco
471	Rallol, Esteban	511	Rumio, Francisco
472	Ramirez de Ganusa, D.	512	Sala, Antonio
473	Ramirez, Diego	513	Salanona, Dionisio
474	Ramirez, N.	514	Salat, Jerónimo
475	Ramon, Bautista	515	Salcedo, Jerónimo
476	Real, Gabriel	516	Salellas, Bartolomé Juan

517	Sales, Antonio	557	Sifontes, Juan
518	Salon, José	558	Silva, Andrés de
519	Salt, Jaime	559	Simo, Jaime
520	Salva Chusne, Andrés	560	Simo, Juan
521	Salvador, Esteban	561	Simo, Miguel
522	Salvador, Juan	562	Soler, Francisco
523	Salvador, Miguel Joan	563	Sora, Nicolás Tomás
524	Sampere, Antonio	564	Soriano, Dionisio
525	San Juan, José	565	Soriano, José
526	Sanchez, Francisco	566	Sorig Ribera, Francisco
527	Sanchis, José	567	Suarez, Jerónimo
528	Sanchis, Juan	568	Sunyer, Miguel
529	Sanchis Castellar, Danilo	569	Sureda, Pedro Juan
530	Sanchiz, Jerónimo Marco	570	Tagell, Juan Bautista
531	Sancho, Juan Bautista	571	Tagell, Vicente
532	Sandoval, Jerónimo	572	Taiula, José
533	Sanou, Gaspar	573	Talavera, Martín
534	Sans, Baltasar	574	Talens, Bartolomé
535	Sans, Jerónimo	575	Tamano, Juan B.
536	Sans, Solterio	576	Tanin, Pedro
537	Sanz, Baltasar	577	Tartanea, Gaspar
538	Sanz de la Mora, Baltasar	578	Tech, Domingo
539	Sarrio, Domingo	579	Terol, Vicente
540	Sastre, Gaspar	580	Thedeo, Bernardo
541	Scorsa, Cesar	581	Timor, Vicente
542	Scorsa, Cesar	582	Tomas, Juan
543	Sendra, Juan Bautista	583	Tormo, Fulgencio
544	Sepulve, Francisco	584	Tormo, Jerónimo
545	Seranella, Pedro	585	Torner, Mateo
546	Serra, Bartolomé	586	Torre, Diego de la
547	Serra, Francisco	587	Torre, Juan de la
548	Serra, Juan	588	Torre, Magnico
549	Serra, Juan Bautista	589	Torre, Miguel de la
550	Serra, Pedro	590	Torres, Crisostomo
551	Serrano, Antonio	591	Torres, Pedro Antonio
552	Serrano, Antonio P.	592	Trilles, Vicente
553	Serrano, Carlos	593	Triyana, Cristóbal
554	Serrano, Tomás	594	Tudela, Gregorio
555	Serret, Melchor	595	Tudela, Vicente
556	Servero, José	596	Tuesta, Francisco

597	Ugues, Jacobo	615	Vicina, Pedro
598	Urxulles, Juan	616	Vidal, Francisco
599	Vaes, Pedro	617	Vilanova, Tomás
600	Vaez de Acevedo, Frco.	618	Villarrasa, Fernando
601	Valero, Juan	619	Vilatela, Vicente
602	Valero, Miguel	620	Villachica, Vicente
603	Vall, Aparicio	621	Villalta Olaso, Juan
604	Valles, Miguel	622	Villanova, Bernardo
605	Vargues, Vicente	623	Vines, Miguel
606	Vasiero, Pablo	624	Visiedo, Pablo
607	Vazquez, Juan	625	Vives, Jerónimo
608	Velanga, Miguel Vte.	626	Voyl, Vicente
609	Velazquez, Gabriel	627	Xalon, Pedro
610	Vera, Juan Bta.	628	Xulbi, Cosme
611	Verdejo, Antonio	629	Xulve, Rafael
612	Verdejo, Antonio	630	Xurista, Vicente
613	Verguez, Pedro V.	631	Zaragoza, José
614	Vicent, Jaime J.	632	Vella, Francisco

MAESTROS EN ARTES

1	Aguirre, Francisco	18	Calafat, Rafael
2	Aller, Melchor Julián	19	Calas, Francisco
3	Alou, Mateo Vicente	20	Carbonell, Vicente
4	Aparicio, Miguel	21	Castellvi, Julián
5	Aparicio Gilart, Isidoro	22	Catala, Juan Bautista
6	Ausina, Mateo	23	Cherta, Miguel
7	Balaguer, Andrés	24	Climent, Joaquín
8	Ballester, Juan Bautista	25	Colomar, Joaquín
9	Basielo, Pablo	26	Corts, Vicente
10	Berlanga, Vicente	27	Crespo, Tomás
11	Bernard, Teodoro	28	Cuevas, Miguel
12	Bisse, Esteban	29	Cugat, Sebino
13	Boil, Vicente	30	Ducher, Juan
14	Bollada, Claudio	31	Esteve, Leonardo
15	Bollada de Plaza, Martín	32	Esteve, Tomás
16	Borja y Velasco,	33	Eximeno, José
	Gaspar de	34	Fajardo, Francisco
17	Brega, Filipo	35	Falco, Juan Bautista

36	Feliu, Juan	74	Pallarés, Acacio
37	Ferrer, Francisco	75	Pallarés, Vte.Francisco
38	Ferrer, Juan	76	Pascual, Vicente
39	Ferrer, Juan	77	Pastor, Vicente
40	Gaona de Ponti, José	78	Perez, Francisco
41	Garcia, Juan Bautista	79	Pertusa, Juan
42	Gasull, Juan Bta.	80	Polo, Dionisio
43	Gisbert, Tomás	81	Pomar, José
44	Guerau, Antonio	82	Portico, José
45	Guinart, Tiburcio	83	Portilla, Francisco de la
46	Ibarra, Pedro Pascual de	84	Primo, Francisco
47	Ibañez, Pedro	85	Puente, Juan Bautista
48	Jimeno, Tomás	86	Pujades, Matias
49	Jornet, Gaspar	87	Ramón, Bautista
50	Liñan, Diego	88	Rios de Ripodas, José
51	Llobregat, Francisco	89	Roca, Agustín
52	Magí, Vicente	90	Rogla, Lenadro
53	Magister, Esteban	91	Roig, Jacinto
54	Manero, Vicente	92	Rouens, Marco Antonio
55	Marco, Cristobal	93	Royo, Luís, Ignacio
56	Marco, Evaristo	94	Rufas, Jaime
57	Mas, Miguel	95	San Juan, José
58	Maso, Juan Bautista	96	Sanchi Castellar, Donato
59	Mateo, Ermenegildo	97	Sanchis, Juan
60	Mateo, Juan	98	Sanchis, José
61	Mauri, Juan Bautista	99	Serrano, Antonio
62	Miguel, Vicente de	100	Serrano, Tomás
63	Monfort, Bernadino Aug.	101	Servero, José Juan
64	Morales, José	102	Sora, Tomás
65	Morla, Jerónimo Agustín	103	Tahuenga, Gaspar
66	Mulet, Francisco	104	Tarin, Pedro
67	Nadal, Francisco	105	Tomás, Juan
68	Noguera, Vicente	106	Ubach, Miguel
69	Olginat, Pedro	107	Vines, Miguel
70	Oliver, Gaspar	108	Visiedo, Pablo
71	Ortiz, Jerónimo	109	Vives, Jerónimo
72	Paches, Bartolomé	110	Zaragoza, José
73	Palau, Jaime		

BACHILLERES EN MEDICINA

1	Afraria, Jmo.Rodrigo	39	Beneyto, Pedro Juan
2	Agramunt, Francisco	40	Benjo, Andrés
3	Alarcon Olago, Antonio	41	Berberana, Diego de
4	Alberola, Jerónimo	42	Berdun, Juan de
5	Albert, Juan Bautista	43	Bernal, Francisco
6	Alcalde, Juan	44	Bertran, Luís
7	Alcalde, Juan	45	Beso, Gaspar
8	Alcoz, Juan de	46	Blasco, Juan Antonio
9	Alfonso, Juan	47	Blasco Lopez, Pedro
10	Alfos, José	48	Bodo, José
11	Almansa y Arce, Genís de	49	Boix, Bartolomé
12	Almaza, Juan Bta.	50	Borras, Juan Bautista
13	Alvaro, Sebastián	51	Borrell, Pedro Juan
14	Alvaro, Tomás Juan	52	Bravo, Juan
15	Alvaro, Tomás Juan	53	Bru, Onofre
16	Amada, Francisco Simeón	54	Bullfarines, Ventura
17	Angles, Bautista Juan	55	Busquets, Pedro Antonio
18	Anrigues, Pedro	56	Caes, Francisco
19	Arca, Tomás de	57	Calatayud, Sebastián
20	Ardit, José	58	Calbo, Francisco
21	Arguiñano, Martín de	59	Calderón, Alfonso
22	Aries, Tomás	60	Calvillo, Jerónimo
23	Arnella, Esteban	61	Campos, Vicente Lorenzo
24	Arnella, Jacobo Antonio	62	Cano, Mateo
25	Arroyo, Juan	63	Carbonell, Pablo
26	Arroyo, Pedro	64	Carenes, Juan
27	Ascona, Martín de	65	Carrera, Agustín
28	Asua, Lorenzo	66	Carta, Juan
29	Aviles, de Andana, L.	67	Casas, Juan
30	Ayerra, Miguel	68	Castell, Juan
31	Baco, Rafael	69	Castellet, Jaime
32	Bailon, Miguel	70	Castillo, Diego del
33	Ballester, Jaime	71	Castro, Andrés Antonio
34	Barrachert, José	72	Cañete, Adrián
35	Befores, Juan	73	Cellers, Francisco Juan
36	Bellver, Francisco	74	Cellers, Francisco Juan
37	Benases, Pablo	75	Clavijo de la Vega, Juan
38	Benavent, Pedro	76	Clemente, Ascensio

77	Coll, Agustín	117	Garcia Valle, Sebastián
78	Coll, Luís	118	Garrigues, Juan
79	Comba, Vicente	119	Gascon, Juan
80	Comba, Vicente	120	Gascon, Pedro
81	Conca, Gaspar	121	Gavalda, Paulo Mateo
82	Conterre, Antioco	122	Gil , Pedro
83	Corbera, Pedro	123	Gil de Breenrostro, Juan
84	Cortell, Lorenzo	124	Gimeno, Juan
85	Costa, Isidro	125	Gines Rico, Nicolás
86	Delgado, Domingo	126	Gisbert, Juan Antonio
87	Della, Raimundo Sbtian.	127	Gomez, Luís
88	Domenech, Diego	128	Gonares, Luís
89	Domingo, Andrés	129	Gonsales, Jerónimo
90	Domingo, Juan	130	Gonzalez, Ato. Ambrosio
91	Escatron, Diego	131	Gorbe, Pedro
92	Escriva, Jerónimo	132	Guerau, José
93	Esjejo, Bernardo de	133	Guilla, Juan
94	Espejo, Bernardo	134	Hernández, Aparicio
95	Espi, Jerónimo Jacinto	135	Herrera, Mateo
96	Esternich, José	136	Ibañez, Juan
97	Esteve, Vicente	137	Ivarra, Juan de
98	Falco, Ciriaco	138	Jorda, Tomás
99	Fe, Lorenzo	139	Jordi, José
100	Femeba, Juan Luis de	140	José, Jaime
101	Fernandez Morata	141	Jover, Miguel
102	Figueroa, Francisco	142	Juan, Antonio
103	Fillol, Francisco	143	Justicia, Francisco Tomás
104	Flocadell, Jaime	144	Llopis, Miguel
105	Flor, Juan	145	Llorens, Bautista
106	Font Rical, Vicente	146	Llorens, Pedro
107	Fraga, José Simon	147	Llorens de Campos, V.
108	Francia, Bartolomé de	148	La Mata, Francisco
109	Franco, Tomás	149	Larringe, Juan Frco.
110	Fuente, Marco Alfonso de	150	Laso, Juan de
111	Gabinio de Uxus, Marco	151	Llazer, Juan Bautista
112	Galiana, Gaspar	152	Lleo, Pedro Juan
113	García, Felipe	153	Llorens, Marco
114	Garcia, Pedro	154	LlorensTorrosella, Pedro
115	Garcia, Pedro	155	Lopez, Blas Torcuato
116	Garcia, Nadal	156	Lopez, Juan

157	Lopez Brueso, Francisco	197	Navarro, Jerónimo
158	Lopez de Letona, Juan	198	Navarro, Juan Bta.
159	Lopez del Villar, Bart.	199	Nicolu, Pedro Luís
160	Lopiz, José	200	Nufrio Fiol, Bartolomé
161	Lozano, Nicolás	201	Olcina, Melchor
162	Mallas, Esteban	202	Oliver, Bartolomé
163	Mancebo, Juan	203	Oriol, Gabriel
164	Manes, Bernardo	204	Padres, Juan
165	Mansua, Miguel	205	Palacios Ayala, Gabriel
166	March, Juan Pablo	206	Pamies Carbo, Juan
167	Marco, Francisco	207	Pascual, Pedro
168	Marti, Bernardo	208	Pastor, Vicente
169	Martinez , Juan	209	Patron, Lorenzo
170	Martinez, Lorenzo	210	Pejoan, Jaime
171	Martinez, Manuel	211	Pereira Victoria, Simón
172	Martinez Cabeza, J.	212	Perello, Miguel
173	Martinez de Gomar, Juan	213	Perez, Cristóbal
174	Martorell, Miguel	214	Perez, Miguel
175	Masanes, Cristóbal	215	Peris, Domingo
176	Mateo, Jacobo Juan	216	Peña, José
177	Melgizo, Tomás	217	Pique, Miguel
178	Melia, Antonio	218	Prats, Antonio
179	Miguel	219	Pruñonosa, Diego
180	Millan, Juan	220	Quartero, Frc.o.Domingo
181	Moliner, Gabriel	221	Querol, Jaime
182	Monfort, Bartolomé	222	Quinto, Juan
183	Monserrat Blanco, Juan	223	Ramoro, Diego
184	Montoya, Pedro	224	Rausell, Antonio
185	Morales, Alfonso de	225	Real, Gabriel de
186	Moreda, Andrés	226	Rebolledo, Francisco de
187	Moret, Miguel	227	Regal, Gaspar
188	Morraz, Diego	228	Remon, Tomás
189	Mules, Gaspar	220	Revall, Francisco
190	Murta, Luís	230	Reverte, Pablo
191	Murugarren, Pedro	231	Rexarch, Jerónimo
192	Muñoz, Juan	232	Ribarren, Jerónimo
193	Nadal Torner, Vicente	233	Riboz, Juan
194	Navarro, Vicente	234	Roda, Jacobo
195	Navarro, Francisco	235	Rodríguez , Cipriano
196	Navarro, Francisco	236	Rodríguez , Onofre

237	Rodríguez, Pablo	276	Suñer, Miguel
238	Rodríguez de Arnedo, J.	277	Suñer, Pedro Juan
239	Rodríguez Franco, Andrés	278	Talens, José
240	Royo, Francisco Juan	279	Tapiols, Frco.Jerónimo
241	Ruiz de Alarcón, Baltasar	280	Taviano, Juan Bautista
242	Saguirre Morcillo, Juan	281	Terrades, Francisco
243	Sala, Antonio	282	Tordera, Vicente
244	Salanova, Dionisio	283	Torrens, Pedro
245	Salat, Jerónimo	284	Tosca, Calixto
246	Salon, José	285	Trilles, Vicente
247	Salpe, Sebastián	286	Tudela, Gregorio
248	Salvador, Juan	287	Uber, Marcelino
249	Salvador, Miguel Juan	288	Uguet, Francisco
250	Salverdi, Jerónimo	289	Unos, Pedro de
251	Sampere, Antonio	290	Urgelles, Juan
252	Sanchiz Camarcho, Lucas	291	Valles, José
253	Saniote, Alonso de	292	Vaes, Pedro
254	Sanz de Cuenca, Francisco	293	Vaes de Fonseca, Eduardo
255	Sanz, Pablo	294	Valero, Miguel
256	Sanz de Cuenuel, Vte.	295	Vall, Aparicio
257	Sastre, Gaspar	296	Valle, Diego
258	Sedella, Juan Domingo	297	Valles, Cosme Damián
259	Segura, Francisco	298	Vauguer, Cristóbal
260	Sendra, Juan Bautista	299	Vayano, Miguel
261	Sepulve, Francisco	300	Vazquez, Cristóbal
262	Serra, Juan Bautista	301	Vazquez, Cristóbal
263	Serra, Pedro	302	Vega, Juan de
264	Serra, Juan	303	Vera, Juan Bautista
265	Serrano, Pedro Pablo	304	Viana, Juan de
266	Simo, Jaime	305	Viarte, Francisco
267	Simo, Miguel	306	Vilanova, Bernardo
268	Soa Aguas, Miguel	307	Vilanova, Juan
269	Sol, José	308	Vilatela, Vicente
270	Solsona y Solsona, Gaspar	309	Villafuente, Andrés de
271	Soria Arteaga, Ambrosio	310	Viñar, Dionisio
272	Soriano, José	311	Voltes, José
273	Suarez, Jerónimo	312	Xalon, Pedro
274	Sueso, Vicente	313	Ximenez, Diego
275	Sureda, Pedro Juan	314	Xulvi, Cosme Mateo

DOCTORES EN MEDICINA

1	Acastro, Andrés Antonio	39	Borrel, Pedro Juan
2	Afaria, Jmo.Rodrigo	40	Bravo de Soria, Juan
3	Agra, Miguel Juan	41	Bru, Onofre
4	Agramunt, Francisco	42	Buenaventura Suarez, J.
5	Agredé, Martín de	43	Calderón, Alfonso
6	Aguilar, Joaquín	44	Calvo, Francisco
7	Alarcón Olago, Antonio	45	Camacho, Luchas Sancho
8	Alcoz, Juan de	46	Carbonell, Pablo
9	Alonso, Juan	47	Carnicer, Jaime
10	Alvaro Tomás, Juan	48	Carrera, Agustín
11	Amigo Bartolomé, Ctbal.	49	Carrillo Malpaso, Antonio
12	Angles, Juan Bta.	50	Carta, Juan
13	Arguiñano, Martí de	51	Castellet, Jaime
14	Armella, Juan Antonio	52	Castillo, Diego del
15	Arnella, Abejano	53	Cavallero, Pedro
16	Arroyo, Pedro de	54	Cañete, Adrián
17	Arroyo Biscarra, Juan	55	Celler, Francisco Juan
18	Asua, Lorenzo de	56	Clemente, Ascensio
19	Atodo, Vicente de	57	Coll, Agustín
20	Bailon, Miguel	58	Coll, Luís
21	Balle, José	59	Comba, Vicente
22	Ballester, Jaime	60	Conca, Gaspar
23	Baro, Rafael	61	Conten, Antonio
24	Barrachert, José	62	Contrera, Jerónimo de
25	Bega, Juan de	63	Corsia, Fernando
26	Bellver, Francisco	64	Cortell, Lorenzo
27	Benasses, Pablo	65	Costa, Isidro
28	Benavent, Pedro	66	Dominguez, Miguel G.
29	Berberana, Diego de	67	Escriva, Jerónimo
30	Berdum, Juan	68	Espejo, Bernardo
31	Bernal, Pedro	69	Espi, Jerónimo Jacinto
32	Bertran Pedros, Luís	70	Ferrer, Francisco
33	Beson, Gaspar	71	Ferriol, Pedro
34	Besora, Juan	72	Figuerola, Francisco
35	Blasco Lopez, Pedro	73	Fillol, Francisco
36	Blasco, Juan Antonio	74	Flor, Juan
37	Bonet, Marco Antonio	75	Franco, Tomás
38	Borras, Juan Bautista	76	Galiana, Gaspar

77	Garcia del Valle, Sbtián.	117	Olcina, Melchor
78	Garrigues, Juan	118	Ortiz y Navarrete, Fco.
79	Gavalda, Pablo Mateo	119	Pamies Carbo, Juan
80	Guerau, José	120	Pascual, Pedro
81	Gil de Brenabe, Agustín	121	Pastor, Vicente
82	Gil, Pedro	122	Patron, Lorenzo
83	Gimeno, Juan	123	Pejoan, Jaime
84	Giner Rico, Nicolás	124	Pereira Victoria, Simón
85	Gisbert, Juan Antonio	125	Perez, Cristóbal
86	Gisbert, Vicente	126	Pérez, Juan
87	Gomez, Luís	127	Pérez, Miguel
88	Herrero, Mateo	128	Pla, Juan
89	Joan, Antonio	129	Porta, Pedro
90	Lleo, Pedro Juan	130	Prades, Juan
91	Llopis, Juan Miguel	131	Prats, Antonio
92	Laso, Juan de	132	Pruñonosa, Diego
93	Llazer, Juan Bautista	133	Pujol, Onofre
94	Llorada, Andrés	134	Querol, Jaime
95	Llorens de Campos, Vte.	135	Real, Gabriel
96	Llorens del Campo, J.Vte.	136	Regal, Gaspar
97	Llorens, Pedro	137	Reixarch, Jerónimo
98	Lopez Villar, Bartolomé	138	Renom, Tomás
99	Lopez de Letona, Juan	139	Revall, Francisco
100	Lopez, Blas Torcuato	140	Rique, Miguel
101	Lopis, José	141	Roda, Jacobo
102	Marco, Francisco	142	Rodríguez, Onofre
103	Martínez de Gomar, Juan	143	Rodríguez, Pablo
104	Martorell, Miguel	144	Ruiz, Bartolomé
105	Masanés, Cristóbal	145	Sabiote, Alfonso de
106	Matasalcón, Antonio de	146	Sala, Antonio
107	Millán, Juan	147	Salat, Jerónimo
108	Moliner, Gabriel	148	Salvador, Juan Jacinto
109	Monserrat Blanco, Juan	149	Salvador, Miguel Juan
110	Moret, Miguel	150	Sandoval, Hipólito
111	Murugarren, Pedro	151	Sastre, Gaspar
112	Navarro, Francisco	152	Sebastia Delle, Raimundo
113	Navarro, Juan Bta.	153	Sedella, Juan Domingo
114	Navarro, Juan Jérónimo	154	Segrúa, Francisco
115	Navarro, Vicente	155	Serna, Pedro de la
116	Noguera, Bartolomé de	156	Serra, Juan

157	Serra, Juan Bautista	168	Valero, Miguel
158	Serrano, Pedro	169	Vazquez, Cristóbal
159	Sureda, Perdro Juan	170	Viana, Juan de
160	Suñer, Miguel	171	Vidal, Francisco
161	Talens, José	172	Vilatela, Vicente
162	Terrades, Francisco	173	Villafuente, Andrés de
163	Tosca, Calixto	174	Voltes, José
164	Tudela, Gregorio	175	Ximenez, Diego
165	Ubert, Marcelino	176	Xulbi, Mateo
166	Urgelles, Juan	177	Xulvi, Andrés
167	Vaes de Fonseca, Eduardo		

BACHILLERES EN TEOLOGÍA

1	Aliaga, Marcelino	26	Chulilla, Vte.Valero
2	Almella, Cristóbal	27	Coll, Melchor
3	Alos, Felipe	28	Colom, Juan Bta.
4	Alreus, Juan	29	Creua, Juan Bta.
5	Alvaro, Miguel Jmo.	30	Cruilles, Francisco
6	Aparicio, Domingo	31	Cruilles, Monserrat
7	Aparicio, N.	32	Cruilles, Vicente
8	Arboreda, Dionisio	33	Cuevas, Miguel de
9	Armengol, Pedro	34	Duart, José
10	Arnal, Juan Bta.	35	Durango, Lucas
11	Ausina, José	36	Esteve, Pedro
12	Ballester, Baltasar	37	Fenoller, Francisco
13	Baltoni, Pedro	38	Ferrer, Gaspar
14	Beltran, Miguel	39	Ferrer, Vicente
15	Benedito, Francisco	40	Figuerola, Cristobal
16	Bengochea, Jmo.Basilio	41	Figuerola, Tomás
17	Bolada, Martín	42	Fort, Juan
18	Bonet Iranzo, Vicente	43	Fortuño, Miguel Angel
19	Brega, Felipe	44	Franch, Juan
20	Brotoms, Tomás	45	Fullana, Antonio
21	Buenaventura, Vicente	46	Fuster, Melchor
22	Calaf, Francisco	47	Gali, Miguel
23	Campos, Francisco	48	Gamir, Luís
24	Castell, Miguel	49	Gaona, José
25	Català, Juan Bautista	50	Garcia, Pedro

51	Garral, Francisco	91	Novella, Agustín
52	Gasco, Luís	92	Novella, Francisco
53	Gimeno, Andrés	93	Olginat, Pedro
54	Giner, Bartolomé	94	Ordoño, Santiago
55	Giner, Juan	95	Oroganía, José
56	Gonzalvo, Juan	96	Paches, Bartolomé
57	Gralla, Antonio	97	Palaci y López, Juan Bta.
58	Guerau, Ato. Buenavent.	98	Palau, Marco Antonio
59	Guijarro, Julián	99	Pallarés, Acacio
60	Guillem, Pedro	100	Pellejero, Onofre
61	Hernández, Clemente	101	Pérez, Jerónimo
62	Ibarn, Pedro	102	Pérez, Pedro Juan
63	Ibarra, Pedro Pascual de	103	Pérez, Tomás
64	Lleonart, José	104	Peris, Vicente
65	Laso, Luís de	105	Peyro, Francisco
66	León, Juan Bta.	106	Pla, Francisco
67	Liñán, Diego de	107	Polo, Pablo
68	Llanes, Jacobo	108	Pons, Miguel
69	Llorens, Honorio	109	Puig, Jaime
70	López, Alfonso	110	Razera, Antonio
71	López, Juan	111	Río, Joaquín del
72	López, Vicente	112	Roca Torrente, Francisco
73	López Marchina, Miguel	113	Roure, Francisco
74	March, Acacio	114	Roures, Martín Antonio
75	Marco, C.	115	Ruiz de Liori, Francisco
76	Marti, Juan	116	Sala, Miguel
77	Martínez, Jaime	117	Salcedo, Jerónimo
78	Martínez, Juan	118	Salvador, Gaspar
79	Mas, Miguel	119	Sanchis, Miguel Juan
80	Mascaros, Teófilo	120	Sancho, Juan Bta.
81	Mateo, Ermenegildo	121	Sanchez, Pedro
82	Matias, N.	122	Sanou, Gaspar
83	Menor, Antonio	123	Sarrio, Domingo
84	Mesina, Vicente	124	Selma, Francisco
85	Miro, Marco	125	Septina, Bernardo
86	Moliner, Mateo	126	Sorde Ruiz, José
87	Morla, Jmo. Agustín	127	Tagell, Vicente
88	Nadal, Agustín Miguel	128	Tahuenga, Gaspar
89	Navarro, Francisco	129	Tomás, Juan
90	Navarro, Frco. Juan	130	Tormo, Fulgencio

131	Torner, Mateo	138	Vasiero, Pablo
132	Trilles, Jerónimo	139	Vazquez, Pedro
133	Trobat, Rafael	140	Vazquez, Vicente
134	Ubach, Miguel	141	Verdejo, Antonio
135	Uget, Jacobo	142	Vila, Luís
136	Valero, Blas	143	Vives, Jerónimo
137	Valles, Miguel	144	Xulbi, José

DOCTORES EN TEOLOGÍA

1	Almella, Cristóbal	30	Giner, Juan
2	Arboreda, Dionisio	31	Giner, Pedro Luís
3	Arnau, Juan Bta.	32	Gralla, Antonio
4	Beltran, Miguel	33	Gros, Pedro Vicente
5	Benedito, Francisco	34	Guerau, Antonio Bonav.
6	Bengochea, Jerónimo	35	Ibarra, Pedro Pascual
7	Berenguer de Morales, J.	36	Jaral, Francisco
8	Berga, Felipe	37	Lagostera, Jacobo
9	Bernat, Francisco	38	Leon, Juan Bta.
10	Borja, Leonardo de	39	Leonardo, José
11	Calaf, Francisco	40	Liñan, Diego de
12	Campos, Francisco	41	Llorens, Onofre
13	Català, Juan Bta.	42	Lopez, Alfonso
14	Colon, Juan Bta.	43	March, Acacio
15	Coves, José	44	Marco, Cristóbal
16	Criete, Francisco	45	Martínez, Jacobo
17	Cruilles, Francisco	46	Mas, Miguel
18	Cruilles, Monserrate	47	Mascaros, Teófilo
19	Cruilles, Valentín	48	Masso, Juan Bta.
20	Cruilles, Vicente	49	Mateo, Hermenegildo
21	Fenollet, Francisco	50	Menor, Antonio
22	Ferrero, Miguel	51	Miguel, Francisco
23	Figueroa, Cristóbal	52	Miro, Marco
24	Figueroa, Tomás	53	Morla, Jerónimo Agustín
25	Fort, Juan	54	Navarro, Francisco Juan
26	Fox, Juan Bta.	55	Noguera, Vicente
27	Fox, Vicente	56	Olginat, Pedro
28	Fuster, Melchor	57	Palaci y Lopez, Juan Bta.
29	Giner, Bartolomé	58	Palmireno, Pablo

59	Pascual, Juan	70	Salcedo, Jerónimo
60	Pedro, Luis	71	Salvador, Gaspar Onofre
61	Peiro, Francisco	72	Sancho, Juan Bta.
62	Pelejero, Onofre	73	Sarrio, Domingo
63	Perez, Juan	74	Satorre, Magin
64	Pujades, Mateo	75	Tomás, Juan
65	Roca, Francisco	76	Trilles, Jerónimo
66	Roig, Jaime	77	Verdejo, Antonio
67	Roures, Marco	78	Vicente, Buenaventura
68	Ruiz, Juan	79	Vila, Luís
69	Ruiz de Liori, Francisco	80	Vives, Jerónimo

BACHILLERES EN CANONES

1	Aguilera, Fernando	26	Deloa, Alfonso
2	Albalat, Miguel	27	Dessa, Francisco
3	Albar, Domingo	28	Domenech Gombau, Juan
4	Alcaraz, Gaspar	29	Espi, José
5	Alonso, Francisco	30	Fee, Francisco
6	Alorca, Miguel	31	Fernandez Saavedra, P.
7	Ambel, Dionisio	32	Ferragut, Jerónimo
8	Arcis, Nicolás	33	Ferris, Pablo
9	Arnes, José	34	Filipo, Sebastián
10	Avella, José	35	Francisco, N.
11	Basco Carrasco, Juan	36	Fustes, Antonio
12	Bau, Jaime	37	Garcia Burillo, N.
13	Beltran, Alfonso	38	Garcia, Sebastián
14	Blanquer, Pedro	39	Garrigues, Jaime
15	Borja, Antonio de	40	Godó, Diego de
16	Bosech, Juan	41	Gomez, Fernando
17	Calcera, Vicente	42	Heredia, Faustino de
18	Cantero, Miguel	43	Hernandez Munero, C.
19	Canto, Pedro	44	Jimenez, Francisco
20	Cardona, Cristóbal	45	Just y Belenguer, Vicente
21	Carmona, Miguel	46	Leon, Jacinto de
22	Cascalls, Francisco	47	Lillo, Jaime
23	Chacon, Gonzalo	48	Lopez, Antonio
24	Costezo, Pedro	49	Lozano, Francisco
25	Delenfina, Diego	50	Marco Ordoñez, Tomás

51	Marques Pradas, Bartol.	85	Piquer, Francisco
52	Martín, Benedicto	86	Pla, Bartolomé
56	Mascaros, Fulgencio	87	Ramírez, Francisco
57	Mateo de Avellan, Fco.	88	Ramon, Juan Bautista
58	Mateu, Pedro Martin	89	Roca, Miguel
59	Medina Vasco, Nicolás	90	Rogla, Leandro
60	Mendoza Iborra, Cristóbal	91	Roselló, Jerónimo Vte.
61	Menor, José	92	Ruiz, Francisco
62	Miguel, Vicente	93	Sagastiberria, Francisco
63	Mingot, Jerónimo	94	Salcedo, Jerónimo
64	Mingot, José	95	Sanchis Soriano, Ildefonso
65	Mingot, Vicente	96	Sanchiz Oreiz, Juan
66	Miñana, Juan Bta.	97	Sanz, Juan Bautista
67	Montagut, Jmo. Pedro	98	Simon de Garmay, Juan
68	Muñoz, Diego	99	Soler, Francisco Jmo.
69	Nuñez de Victoria, Alf.	100	Sorita, Mateo
70	Oma, Martín de	101	Soto, Nicolás
71	Orozco, Alfonso de	102	Taracena, Marco Antonio
72	Ortigosa, Diego	103	Torres, Domingo Juan
73	Ortiz de Moncada, Sancho	104	Torres, Luís
74	Ortiz, Francisco	105	Torres, Pablo
75	Paniagua, Pedro	106	Traber, José
76	Paravesino, Ricardo	107	Vallejo, Alfonso de
77	Pascual, Honorato	108	Vendrell, Pedro Antonio
78	Pedro, Luís	109	Verdu, Jerónimo
79	Pereira, Castro	110	Vilacampa, Jacobo
80	Perez Pastor, Miguel	111	Vilar, Maximiano
81	Perez, Francisco	112	Villarrasa, Tomás
82	Perez, Vicente	113	Voluda, Gaspar de
83	Pertusa, Juan Jérónimo	114	Xea, N.
84	Pina, José		

DOCTORES EN CANONES

1	Abad, Domingo	6	Ambel, Dionisio
2	Aillon de Peralta, Gabriel	7	Angulo Carbajal, Diego
3	Alcaraz Carlos de	8	Aro, Simon de
4	Alcaraz Pardo, Marco Ant.	9	Atienza, Diego de
5	Almansa, Juan Bautista	10	Avellaneda Manrique, J.

11	Barco, José	47	Oma, Martín de
12	Bermudez, Juan	48	Ortega, Pedro
13	Buedo de Alarcón, Ant.	49	Ortiz, Francisco
14	Cantero, Miguel	50	Oses, Alfonso de
15	Caraga, Juan de	51	Palmi, Mario
16	Cardona, Cristóbal	52	Paravesino, Ricardo
17	Cardona, Mateo	53	Perdiguer, Antonio
18	Cardona, Matías	54	Pinosa, Martín de
19	Carmona, Vicente	55	Polo, Juan
20	Chust Berenguer, Vicente	56	Quincoces, Martín Juan
21	Diez Ferrer, Antonio	57	Ramon, Juan Bta.
22	Escorna, Francisco	58	Rejaule, Mateo Juan
23	Fernández, Baltasar	59	Revella, Melchor
24	Ferragut Puchades, Frco.	60	Riucio, Miguel
25	Ferrer, Matías	61	Roca, Miguel
26	Foger, Pedro	62	Roch Riso, Francisco
27	Frias Lorente, Sebastián	63	Rodríguez, Antonio
28	Fuente Pallarés, Pedro	64	Ruiz Ripodas, Vicente
29	Fustes, Antonio	65	Ruiz de Liori, Luís
30	Gacia, Sebastián	66	Sagasti, Francisco de
31	Garcera, Vicente	67	Salvador, Gaspar
32	Garcia, Martín	68	Sanallo, Diego de la
33	Gimenez, Francisco	69	Sanchez, Pedro
34	Guardiola, Miguel Jmo.	70	Selma, Tomás
35	Gutierrez del Pozo, Pedro	71	Sernero, Juan José
36	Inca, Tomás	72	Serret, Melchor
37	Gimeno, Felipe	73	Sisternes, Melchor
38	Juan de Castells, Antonio	74	Sones, Francisco Jmo.
39	Junes, Diego	75	Speleta Salazar, Gabriel
40	Lopis, Vicente Sebastián	76	Tellez, Alfonso
41	Luca, Juan Bta.	77	Tendillo, Gregorio
42	Medina Vasco, Nicolás	78	Torrellonada, José
43	Mingot, Vicente	79	Vallejo, Alfonso de
44	Monteagudo Perez, G.	80	Vera, Fernando de
45	Montoya Ponce, Pedro	81	Vilar, Maximiano
46	Navarro, Juan Bta.		

BACHILLERES EN LEYES

1	Agramunt, Luís	18	Guardia, Pedro Juan de la
2	Armengol, Felipe	19	Hidalgo Quintana, Rgo.
3	Aument, Gabriel	20	Lleo, Jerónimo
4	Avella, José	21	Maspanola, Fernando
5	Balda, Antonio	22	Miguel, Domingo
6	Bolage, Mauricio	23	Monserit, Nicolás
7	Bonmatí, Andrés	24	Perez, José
8	Cafalis, José	25	Perez Oviedo, Bernadino
9	Canallón, Francisco de	26	Roig, José Vicente
10	Cas, Tomás	27	Roig, Pedro Jacobo
11	Estelles, Francisco	28	Rubio, Francisco
12	Feliu, Cosme	29	Sanchis, Jacinto
13	Ferrerres, Francisco	30	Sancho, Francisco
14	Gali, Miguel	31	Sancho, Gregorio
15	Garca Segros, Alfonso	32	Sastre, Jerónimo
16	Garfis, Salvador	33	Serra de Perez, Jaime
17	Gasco, Juan Bta.	34	Viñes, Miguel

DOCTORES EN LEYES

1	Agramunt, Luís	18	Forner, Jacobo Pablo
2	Albelda, Vicente	19	Fries Caballero, Luís
3	Aragua, Gabriel de	20	Fuster, Gaspar
4	Armengol, Felipe	21	Gaspar, Miguel
5	Arnes, José	22	Gasull, Juan Bta.
6	Arques Borrull, Francisco	23	Gutierrez Calderón, Diego
7	Audinet, Jerónimo	24	Heredia, Jerónimo de
8	Avella, José	25	Lleo, Jerónimo
9	Avella, José	26	Masparola, Fernando
10	Bolaje, Mauricio	27	Mena, Baltasar de
11	Bonet, Jaime	28	Menor, José
12	Cas, Tomás	29	Miguel, Gaspar de
13	Cavero Espinosa, Gaspar	30	Monllor, Nicolás
14	Clementino, Francisco	31	Monserrat, Andrés
15	Dalp, Miguel Angel	32	Moret, Miguel Juan
16	Ferris, Pablo	33	Oller, José
17	Figuerola, Pedro Nicolás	34	Perez, José

35	Piquer, Francisco	44	Serra de Perez, Jaime
36	Roig, Juan Bta.	45	Simenes de Sanada, José
37	Rubio, Francisco	46	Sisternes, Melchor
38	Ruiz de Liori, Luís	47	Valda, Juan Antonio
39	Sanchis, Jacinto	48	Valles, Jacobo
40	Sanchis Castellar, Donato	49	Vilacampa, Jaime
41	Sancho Canalles, Frco.	50	Vilar, Esteban
42	Sanz, Pedro	51	Villena, Juan Frco.
43	Sastre, Jerónimo		

ÍNDICE

Nota preliminar	249
Introducción	249
Grados concedidos	259
Facultad de Artes	259
Facultad de Medicina	305
Facultad de Teología	341
Facultad de Cánones	358
Facultad de Leyes	374
Índices alfabéticos	381

EL PATRIMONIO INMOBILIARIO DE LA PÍA ALMOINA DE BARCELONA, EN LA PRIMERA MITAD DEL SIGLO XIV*

0. INTRODUCCIÓN

La Pía Almoina de Barcelona, nacida en 1161¹ fue una de las más importantes entidades benéficas que tuvo Cataluña durante la Edad Media. De ámbito extradiocesano, gozó de un patrimonio inmobiliario nada desdenable, que sobrepasó en mucho las mismas fronteras de la Ciudad de Barcelona, llegando a lugares como Valencia y Mallorca, cubriendo, no obstante, el Penedés, el Vallés, el Maresme, el Bajo Llobregat, la Anoia, el Camp, la Selva, el Territorio de Barcelona, parte del Huerto y Viñedo de la ciudad, y el mismo territorio *intra muros*.²

Todo este patrimonio tuvo su origen y posterior desarrollo en las compras por parte de la Almoina, en las donaciones *inter vivos* y en las donaciones testamentarias.

* El presente trabajo —cuya realización ha sido posible gracias a la Beca de Formación de Personal Investigador de la Generalitat de Catalunya, que me fue concedida en enero de 1990— corresponde a los capítulos quinto y sexto de mi Memoria de Licenciatura, que defendí el 27 de septiembre de 1991, en el Departamento de Historia Medieval, Paleografía y Diplomática de la Facultad de Geografía e Historia de la Universidad Central de Barcelona. Con el fin de no sobrepasar los límites de estas páginas, se ha modificado ligeramente el texto original. De igual modo no se han incluido las gráficas y tablas que en dicha Memoria aparecen.

Agradezco al P. Solá la amabilidad dispensada, al darme la posibilidad de publicar este estudio.

1. Cfr. Baucells, J.: *La Pía Almoina de la Seo de Barcelona: origen y desarrollo*, en «A Pobreza e assistênciâ aos pobres na Península Ibérica durante a Idade Média». Actas das Jornadas Luso-Espanholas de História Medieval, Lisboa, 25-30 de setembro de 1972, p. 73-135.

2. Un estudio sobre esta temática y de este ámbito geográfico, es lo que constituirá mi futura tesis doctoral.

El marco geográfico que centra este estudio es el *Territorio de Barcelona*, es decir, aquellas poblaciones que, comprendidas entre los ríos Besós y Llobregat, quedaban también fuera del *Huerto y Viñedo*, y que son las siguientes: Sant Andreu del Palomar, Santa Coloma de Gramanet, Badalona, Viladecans, Sant Joan Despí, Sant Just Desvern, Cornellá, Santa Eulalia de Provenzana (el actual Hospitallet), Sant Feliu del Llobregat, Sant Climent del Llobregat, Sant Boi del Llobregat y Molins de Rei.

Para llevar acabo este estudio me he basado fundamentalmente en el *Capbreu* de la Pía Almoina, que lo he transscrito en su totalidad. La redacción de esta fuente se inició en 1317, concluyéndose en 1326 y en su elaboración tomaron parte varios canónigos, procuradores de la Almoina.³

Esta fuente, que comprende todo el ámbito geográfico del dominio de la institución, nos ofrece un perfecto esquema del mismo. La información que en ella se contiene la he completado con dos series documentales que se conservan en el Archivo Capitular de Barcelona: la denominada de *Administraciones Foráneas* y la serie de Testamentos de la Pía Almoina.

La primera de estas series ha sido vaciada en su totalidad, seleccionando de entre la ingente cantidad de escrituras, aquellas que se enmarcaban dentro del ámbito geográfico propuesto, teniendo como límite cronológico el año 1350. De la serie de Testamentos, teniendo en cuenta las mismas coordenadas de tiempo y espacio, he entresacado aquellos en los que se hacían donaciones de bienes inmuebles a la entidad.

1. EL CONTENIDO DEL DOMINIO

El contenido del patrimonio de la Pía Almoina se encuadra dentro de unos rasgos característicos propios del lugar y época estudiados.

En términos cuantitativos este patrimonio gira en torno a la pequeña explotación agraria de tipo doméstico o familiar, adosada a la casa o al mas, dependiendo de cada caso.

De la información que sobre las afrontaciones nos dan los documentos trabajados, no nos es posible saber el tipo de propiedad que rodeaba a

3. A partir de ahora, indistintamente *Capbreu* o *Libre Verd*. Se le conoce también por este segundo nombre, debido al color verde de sus tapas.

un inmueble determinado, debido a que las fuentes emplean en la mayoría de los casos términos de carácter jurídico y no agrario –como tenencia, alodio u honor– pudiendo incluir cada uno de ellos tanto una tierra de cultivo como un mas o una casa.

Sí que podemos llegar a suponer que, al igual que los inmuebles que han sido objeto de transacción en estas escrituras son pequeñas explotaciones agrarias, sus confrontantes sigan la misma tendencia. Si esto fuera cierto, se observa un espacio lleno de determinadas áreas de pequeña extensión.

El mismo fenómeno se observa en el *Llibre Verd*, siendo en este caso aún menos las veces que nos informa sobre las afrontaciones.

En cuanto a los términos empleados por los documentos, se puede observar que en la inmensa mayoría de los casos, las propiedades que rodeaban a esos inmuebles estaban también en régimen enfítéutico, indicado en las fuentes con el término *tenencia*. Además, en algunos casos, la fuente indica también si esta tenencia la tenía en alodio una determinada persona o entidad.

Ello nos hace ver que en el área geográfica estudiada, el contrato de establecimiento será el empleado a la hora de llevar a cabo la explotación del suelo. Además de ello, la Pía Almoina siempre se basó para hacer rendir sus propiedades en dicho contrato. Así pues, el régimen señorial de este momento se apoyó en este tipo de escrituras, empleando –esta es nuestra opinión por lo que a la Pía Almoina se refiere– el reconocimiento de hombre propio –o en su caso el homenaje de fidelidad– como un medio para asegurar la permanencia del enfiteuta en el predio.⁴

Por lo que a las informaciones del *Capbreu* se refiere, un 81,8% corresponde a parcelas de tierra, incluyendo tanto las de cultivo como aquellas destinadas al pasto. Las edificaciones constituyen un 15,8%, correspondiendo a un 2,4% otras posesiones que el *Llibre Verd* menciona según una distinción jurídica y no tanto agraria.⁵

4. He observado que los predios más importantes cualitativamente, de los cuales la Almoina era señora eminente, fueron, en la mayoría de los casos, establecidos a payeses propios, sólidos y afocados de la Almoina, a la vez –como un doble proceso– que la Almoina exigió dicho reconocimiento a los que con anterioridad disfrutaban de dichos predios.

5. Me refiero a voces como *honores* cuyo contenido es muy rico y capaz de significar objetos de diversa naturaleza, y al término *barchería*, que según el *Glossarium Mediae Latinitatis Cathaloniae*, es aquel trozo de tierra que se cede libre de prestaciones en especie, y en condiciones mejores para el arrendatario.

1.1 Las tierras

Siguiendo las declaraciones del *Capbreu*, el dominio de la Almoina estaba centrado de manera casi exclusiva en un ingente número de parcelas de tierra, generalmente en manos de payeses libres.

De las 301 parcelas que aparecen documentadas en el *Llibre Verd*, 261, es decir, el 86,7% corresponderán a tierras de secano; sólo 36 (11,9%) se destinarán a cultivos de regadío y coinciden siempre con lo que las fuentes conocen como *ortos*, incluyendo también aquí las menciones a los árboles frutales; finalmente, cuatro parcelas se destinarán al pasto y son aquellas que en el *Capbreu* aparecen como *ferragena*les, respondiendo al 1,3% restante.

Este conjunto de pequeñas parcelas de tierra se encuentra fundamentalmente, en cuatro parroquias: Santa Eulalia de Provenzana (94 parcelas), Cornellá (90 parcelas), Sant Joan Despí (59 parcelas) y Santa Coloma de Gramanet (54 parcelas).

1.1.1 Los cultivos de secano

Los cultivos predominantes en el área trabajada son los de secano y fundamentalmente dos: los cereales –en concreto la cebada– y la viña. A ellos se les unirá, aunque en menor medida, el olivo, lo que conformará la trilogía mediterránea.

El área de mayor concentración de tierras de secano se dará en cuatro parroquias: Sant Joan Despí, 59 parcelas (22,6%); Cornellá, 58 (22,2%); Sant Eulalia de Provenzana, 94 (36%) y Santa Coloma Gramanet, 46 (17,6%).

La variedad terminológica empleada en el *Llibre Verd*, sobretodo para aquellas tierras que en un principio podría pensarse que son de cereal, es rica y responde a los términos empleados en la época para designar las diferentes tierras de cultivo. Así pues, nos encontramos con términos como *peciam terre*, *peciolam terre*, *sexiam terre*, *campum* o simplemente *terram*. Y eso cuando no hallamos documentados términos que intentarán designar cierta extensión de terreno, con expresiones como *pariliata* o *iornal*, que se refieren a aquella extensión de terreno que puede labrar una pareja de bueyes en un día. Dicha terminología carece de un contenido concreto y específico apto para llevar a cabo un estudio sobre la extensión de las parcelas, pues se enmarca dentro de un uso vulgar.

Ello también nos impide, en muchos casos, llegar a conocer con certeza el cultivo al que se dedicaban esas tierras. En ese caso, he recurrido a los censos pagados por dichos predios. No obstante, este

camino tampoco ha dado los resultados que en un primer momento podrían esperarse, pues el censo tributado no siempre responde al cultivo al que se dedica aquella parcela, pagándose, por ejemplo, por una supuesta tierra cereal, un censo fijo en capones o en metálico.

Estas dificultades que encontramos en las tierras de cereal no se dan en cultivos como la viña o los olivos, pues la fuente así nos lo indica –*peciam vinee, olivarria*– y, por tanto, aunque por exclusión podríamos pensar que todas las otras denominaciones están refiriéndose a tierras de cereal, no es posible llegar a estar seguro de ello, aunque si puede afirmarse que se trata de cultivos de secano.

Un claro ejemplo de esto es el caso de Ferrer Verdaguer.⁶ Su tenencia, constituida por tres parcelas de tierra –*tribus peciis terre*– se contiene en el lote de propiedades que el *Capbreu* cita como lo *sensal d.en Ramon Andreu, quod est proprium Elemosine*.⁷ Todas estas propiedades fueron traspasadas a la Almoina en virtud de una venta llevada a cabo por Saurina, hija de Ramón Andreu, quien en su testamento la había declarado heredera universal.⁸

En el documento de venta⁹ aparecen estas parcelas con un nombre más específico –*ferragenales*–, es decir, tierras cultivadas para el pasto.¹⁰

Lo mismo ocurrirá con Borrás Avela¹¹ el cual declara en el *Capbreu* tener *quodam pecia terre*, y en el documento de venta se dice que pagará censo *pro quibusdam ferragenalibus*.¹²

Estas dos terminologías empleadas en las fuentes designando una misma tierra, indicarían posiblemente un cambio en los cultivos desde el momento en que tales predios pasaron a manos de la Almoina, por ser más eficaz para la entidad un cultivo de productos aptos para la alimentación humana, que no unas extensiones dedicadas al alimento del ganado.

6. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 87. A pesar de no poder incluir como apéndice documental la parte del *Capbreu* correspondiente al Territorio de Barcelona, a partir de ahora y para una más fácil localización, las declaraciones del *Llibre Verd* serán citadas con el nombre de la parroquia en cuestión, seguido de un número de orden correspondiente a la declaración de qué se trate.

7. ACB, *Llibre Verd*, fol. 66 vo.

8. Cfr. ACB, P.A., *testamentos*, 4-17-67.

9. Cfr. ACB, perg. 4-85-4.

10. ACB, perg. 4-85-4; *Item Feferratius Verdaguerii tria paria caponum et receptibilium annuatim solvendo, in dicto festo, pro quibusdam ferragenalibus, que pro me tenet in dicta parrochia, ad dictum censum, et sub dominio et alodio meo.*

11. Cfr. ACB. *Llibre Verd*, Cornellá, nº 85.

12. Cfr. ACB, perg. 4-85-4.

El segundo cultivo de secano que aparece tanto en el *Capbreu* como en la documentación específica en pergamino es la viña.

De las 261 parcelas de secano declaradas, 66 serán de viña, lo que representa un 25,2%, y estarán repartidas entre Sant Joan Despí, donde la Pía Almoina tendrá 33 viñas (50%), y Cornellá, donde poseerá 23 (34,8%). También aparecen declaradas viñas en Santa Eulalia de Provenzana, 7 parcelas (10,6%), y en Santa Coloma de Gramanet, 3 parcelas (4,5%).

Finalmente, dentro de las tierras de secano, nos aparece el olivo. Cereales, vid y olivo serán los tres cultivos típicos del área Mediterránea. Es la misma configuración que encuentra M.J. Castillo para las tierras de Vilasar y Argentona: «Com veiem pels pagaments, els conreus bàsics els constitueixen els cereals i la vinya, que juntament amb l'olivera formen la clàssica trilogia mediterrània.¹³

Los porcentajes de este cultivo dentro del total de las tierras de secano es muy inferior al visto para los cereales y la viña. Sólo se documentan 13 parcelas de olivares, es decir, el 4,9%, de las cuales, doce aparecen declaradas en Santa Coloma de Gramanet, manifestándose la tercera en Cornellá.

Si ya para las tierras de cereal y viña las denominaciones contenidas en el *Llibre Verd* acusan cierta vaguedad, de igual modo ocurre cuando se trata del olivo.

En la declaración hecha por Sabadó, en la parroquia de Cornellá,¹⁴ sólo se dice que *Sabbado donat dicte Elemosine de olivis, quartam partem*, es decir, que dará la cuarta parte de las aceitunas, sin poder llegar a saber si eran muchos o pocos los árboles que constituían el olivar.

En las declaraciones de Sant Coloma de Gramanet se emplea un término estandarizado –*olivaritis*, es decir, olivares– pero sin poder concluir nada seguro acerca de su extensión.¹⁵

Sí puede afirmarse, por el contrario, que la rentabilidad del olivo era elevada, a juzgar por los censos pagados. Por tales tierras se tributará a la Almoina el quinto, el cuarto y hasta la mitad de la cosecha.¹⁶

13. Castillo, Ma J.: *Argentona i Vilassar a cavall de dues èpoques*. L'Aixernador. Edicions argéntones. Barcelona, 1990, p. 84.

14. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 25.

15. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramanet, nº 11: *Item idem donat de olivaritis que sunt a Guitart et a Cistrells, quintum*. Otra expresión semejante se contiene en la declaración nº 71, también de Santa Coloma: *Item idem de quinque olvariis, que sunt a la Coma, dat, medietatem*.

16. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramanet, nº 27: *Item idem de olvariis, que ibi sunt, medietatem*.

Por lo general, las tierras de olivo estarán cerca de los masos o casas, cosa que no ocurre siempre con la viña o el cereal. Jaume Armengol, que afirma tener una casa para la Almoina en la *Sagrera*,¹⁷ en la siguiente declaración manifestará que *donat de olivariis que sunt prope domum*.¹⁸

Algo semejante le ocurrirá a Arnau Pellicer, que dará la mitad de *omnibus olivariis totius masade*.¹⁹

1.1.2 Los cultivos de regadío

Aparecen también documentadas parcelas de regadío, que responden a lo que las fuentes se cita como *ortos*. También se incluyen aquellas menciones a los árboles frutales, *arboribus fructuariis*, o simplemente árboles.

Dentro del regadío la parte más importante corresponderá a los huertos, destinados al cultivo de las hortalizas o leguminosas. El *Capbreu* nos informa de 27, de las cuales 25 estarán en Cornellá y sólo 2 en Santa Coloma de Gramanet.

Los pagos a la Almoina por estas tierras serán en su mayoría, bien pagos simbólicos en capones,²⁰ bien censos fijos en metálico. De estos últimos tenemos una buena muestra en Cornellá.²¹ De estas catorce declaraciones podría establecerse una gradación en cuanto a la productividad, teniendo en cuenta el censo pagado. Así pues, se observa la siguiente escala: huertos por los que se pagan 3 sueldos y 4 dineros; aquellos que aportan justo el doble, 6 sueldos y 8 dineros; en tercer lugar, los que están sujetos al pago de 5 sueldos y aquellos por los que el payés pagará 10 sueldos.²²

En algunas ocasiones los huertos estarán adosados a las casas, debido a que eran pequeñas parcelas de uso doméstico y familiar destinadas al autoconsumo. Así, por ejemplo, en Sant Joan Despí, encontramos

17. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramanet, nº 9: *Item idem tenet quandam domum in sagrera, que est de Cap Mas, la qual te ara en Marimon, XII d.*

18. ACB, *ibid.*, nº 10.

19. ACB, *ibid.*, nº 18.

20. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 72. *Item en Bernat Abril, qui està prop n. Alciona, donat dicte Elemosine, pro quodam orto, de censu, II pareyls de capons.*

21. Cfr. ACB, *ibid.*, nº 1 a 14.

22. La proliferación de censos en metálico, en detrimento de censos en especies o en partes proporcionales de la cosecha, es un fenómeno que empieza a darse hacia finales del siglo XIII, y que irá en aumento a medida que avance el siglo XIV. Es esta una manifestación más de la crisis de la época central del siglo XIV.

ocho noticias en las que se muestra dicho fenómeno, en el que el payés declara pagar a la Almoina *pro domibus cum orto*.²³

Este mismo hecho observa M.J. Castillo: «Els horts estan normalment al costat de les cases: *Orto qui est iuxta domos dicti mansi*».²⁴

Las menciones a los árboles frutales son muy escasas y a la vez carecen de precisión. En el mejor de los casos se nos dice de qué árbol se trata: *Item Jacme Rog donat dicte Elemosine, per figueres...*.²⁵

1.1.3 Las tierras de pasto

Las menciones a las tierras de pasto que aparecen en el *Llibre Verd* son también escasa. Sólo hay cuatro y todas localizadas en Cornellá, lo que representa el 1'3% sobre el total de tierras poseídas por la Almoina.

Dichas tierras no son prados, sino extensiones plantadas de herrén –forraje– destinadas a la alimentación del ganado, lo que en las fuentes aparece con el nombre de *ferragenal*.²⁶ Ello nos lleva a ver un paisaje humano, es decir, sometido a las transformaciones del hombre, al cultivo.

Los censos pagados por estas tierras serán siempre simbólicos y consistirán en censos fijos en capones, debido a que para la Almoina era de poca utilidad una parte proporcional del forraje y de esta manera el censo representará el dominio de la entidad sobre aquella tierra.

Otras extensiones de tierra también dedicadas al pasto, pero no trabajadas por el hombre, son los *prados –peciam prati*.²⁷

En algunas ocasiones estas extensiones son llamadas en la documentación indistintamente *peciam terre sive prati*. Es el caso del

23. ACB, *Llibre Verd*, Sant Joan Despí, nº 55: *Item habet dicta Elemosina quasdam domos cum orto, quas tenet na Torrent, solida et affocata, de quibus donat pro censu, in festo Natalis Domini, IIII or paria caponum.*

24. Castillo, M.J.: *Argentona i Vilassar*, p. 71.

25. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 95.

26. ACB *Llibre Verd*, Cornellá, nº 78: *tem idem Petrus Sabbado donat dicte Elemosine per I ferragenal. prop lo forn, de censu in festo Natalis Domini, II capons.*

27. ACB, perg. 4-56-162: *Sit omnibus notum quod ego, Raimundus de Canalibus, molerius, civis Barchinone, gratis et ex certa sciencia, vendo per me et meos tibi, Guillelmo Martini, et tuis et cui volueris, perpetuo, ipsam peciam prati cum introitibus et exitibus et cum omnibus eius pertinenciis et tenedonibus, quam habeo in territorio Barchinone, in parrochia Sancte Eulalie de Provinciana, supra mansum de Ermitis, et teneo per Elemosinam Sedis Barchinone.*

establecimiento que *Arnau Alamany* realizó a Guillem Duran, en calidad de albacea del testamento de Joan de Mas.²⁸

Algunas de estas parcelas de prado serán en más de una ocasión objeto de contratos de establecimiento, con el fin de convertirlas en tierras aptas para el cultivo. En la escritura de 14 de agosto de 1273, Pere d'Illa, procurador de la Almoina realiza a favor de Guillem Borrell un establecimiento de estas características, para que sea roturada, cultivada y mejorada.²⁹

¿Podría representar esto una manifestación de un proceso a mayor escala, consistente en la ampliación de la extensión cultivable en el área mediterránea, iniciada ya en el siglo XIII? Creo poder dar una respuesta afirmativa, pero sería preciso un estudio basado en un mayor volumen documental de este tipo de escrituras.

Así pues, por ejemplo, el 12 de agosto de 1275, el mismo Pere d'Illa establecerá un prado a Ramón Canals para que lo roture y cultive.³⁰

28. ACB perg. 4-56-31: *Sit omnibus notum quod ego Arnaldus Alamani, clericus Sedis Barchinone, et manumissor et executor testamenti Johannis de Manso (...) dono et stabilio vobis, Guillelmo Durandi, de parrochia ecclesie Sancte Eulalie de Provinciana, et vestris et quibus velitis, perpetuo (...) quandam peciam terre sive prati (...)*

29. ACB, perg. 4-56-20: *Sit omnibus notum quod ego, Petrus de Insula, canonicus Barchinone, et procurator et administrator Elemosine eiusdem Sedis, dono et stabilio per me et meos tibi, Guillelmo Borrelli (...) perpetuo, ad rumpendum et bene colendum et meliorandum et ad babendum et tenendum omnique tempore in sana pace possidendum quandam peciam prati sive terre cum introitiis et exitibus suis (...)*

30. ACB, perg. 4-56-21: *Sit omnibus notum quod ego, Petrus de Insula, canonicus Barchinone et procurator sive amministrator glemosine eiusdem Sedis, dono et stabilio, per me et omnes successores meos, tibi, Raimundo Canals, et tuis et progeniei atque posteritate tue, perpetuo, ad bene rumpendum et valligandum et ad babendum et tenendum omnique tempore in sana pace possidendum, quandam peciam prati, cum introitiis et exitibus suis et pertinentiis de illo, videlicet, prato, quod dicta Elemosina, per franchum alodium, habet in Territorio Barchinone, in parrochia Sancte Eulalie de Provinciana, supra mansum de Ermitis.*

Un ejemplo de características similares es el que se contiene en la escritura de 25 de febrero de 1343, por el que los procuradores de la Almoina, Berenguer de Papiol y Bernat Rovira, establecerán a Antonio de Font Sayón tres parcelas de tierra yermas, situadas en Provenzana, para que las cultive y mejore.

ACB, perg. 4-56-48: *Sit omnibus notum quod nos, Berengarius de Papiolo, archidiaconus penitentis in ecclesia Barchinone, et Bernardus Rovire, canonicus Sedis Barchinone, procuratoresque et administratores generales Elemosine pauperum dicte Sedis, nomine et auctoritate dictae procuracionis et administrationis, stabilius et in emphiteosim damus et concedimus vobis, Antonio de Fonte Sagioni, civi Barchinone, et vestris et cui sive quibus volueritis, perpetuo, ad bene colendum et meliorandum et ad babendum et tenendum omnique tempore pacifice possidendum, totas ipsas duas pecias terre contiguas, heremas, cum introitiis, exitibus et omnibus iuribus et pertinentiis suis, quas dicta*

1.2. Las edificaciones

El segundo conjunto de bienes sobre el que se asentará el dominio de la Almoina está constituido por un grupo de edificaciones de características y finalidades diversas.

Siguiendo las declaraciones del *Llibre Verd* este conjunto heterogéneo representa un 15'8% sobre el total del dominio de la entidad y se reparte fundamentalmente entre Santa Coloma de Gramanet (24,1%), Cornellá (32,8%) y Sant Joan Despí (17'2%).

Son 56 las menciones a las edificaciones que se documentan en el *Capbreu*, y vienen repartidas de la siguiente manera: 12 casas –*domos*–; 8 casas con huerto –*domos cum orto*–; 3 casas con una parcela de tierra adjunta –*domos cum pecia terre*–; 3 casas con tierra de pasto –*domos cum ferragenal*–; 1 casa con bodega –*domos cum celario*–; 17 masos; 4 locales, que en la fuente se mencionan como *hospicium*; 1 horno –*furno*– y 1 torre.³¹

A pesar de que cuantitativamente este conjunto de bienes es menor al constituido por las tierras de cultivo, debe tenerse en cuenta que excede en mucho a aquel en sus aspectos cualitativos.

1.2.1. La domus y el mansus

El *Capbreu* distingue siempre entre el mas, *mansus*, y la casa, *domus*.³²

Ambas edificaciones son las que más parte tienen dentro de este sector del dominio de la Pía Almoina.

De las 27 menciones de casas contenidas en el Libro, 17 (62,9%) se encuentran situadas en la parroquia de Cornellá; 9 (33,3%) en Sant Joan Despí y sólo 1 (3,7%) en Santa Coloma de Gramanet.

Al contrario de lo que ocurrirá con los masos, el *Capbreu* especifica algo más las casas, informando sobre la existencia de otras dependencias anexas, o tierras, bien fueran de pasto, bien de cultivo.

Elemosina, per proprium, liberum et franchum alodium, habet et possidet et habere et possidere debet, in parrochia Sancte Eulafie de Provinciane.

31. Se trata de la Torre Baldovina de Santa Coloma de Gramanet.

32. Otro ejemplo significativo se contiene en el documento de 16 de enero de 1324, por el que Pere Grony declara que la Pía Almoina puso por la compra de la Torre Baldovina 8.000 sueldos de los 40.494 que costó la adquisición. En él se describen las posesiones de la Torre distinguiéndose de modo claro la casa del mas: (...) *Turrem vocatam Balduvinam, cum domibus et aliis bedificiis ibi constructis et cum molendinis, cum aqua seu aquis (...) et cum omnibus mansis.* (ACB, perg. 490-117).

En doce de ellas sólo se dice que pagará a la Almoina *pro domibus*.³³ En muchas ocasiones las casas también se declaran juntamente con las extensiones de tierras, que se suponen deben formar parte del conjunto, pues de lo contrario darían lugar a otra declaración.

Así pues, encontramos noticias en que se manifiestan casas con parcelas de tierra, *peciam terre*,³⁴ casas con tierras de forraje, *ferragenales*,³⁵ casas con bodega, *celario*,³⁶ y casas con tierras de regadío, *ortos*.³⁷

Observando los censos que por las casas se pagan y establecido una comparación con los tributados por los masos, se llega a ver que la *domus* es una edificación de menor importancia con respecto al mas. Menor importancia, digo en cuanto a su productividad se refiere, pues al igual que ocurría con las tierras de cultivo, el censo no está en relación directa con la extensión del predio, sino más bien con su rentabilidad.³⁸

Así pues, los cánones pagados por las casas a la Pía Almoina son generalmente censos fijos en capones y en algún caso aislado en metálico, como veremos más adelante.

No obstante esto, se documenta en el *Capbreu* una declaración en la que Pere Duran –hombre propio, sólido y afocado– dice tener para la Almoina una casa y un mas, por los que pagará 7 morabatinos, esto es, 56 sueldos, lo que representa una cantidad nada despreciable.³⁹

¿Dependió la cuantía del censo de la condición jurídica de hombre

33. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 19: *Item uxor Petri Stbeva donat dicte Elemosine pro domibus, quas tenet, in Natalis Domini, III capons.*

Otra declaración semejante es la nº 79, también correspondiente a Cornellá.

34. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 64: *Item en Salat donat dicte Elemosine pro quadam pecia terre, quam tenet, de censu et pro domibus, in festo Natalis. II capons.*

35. ACB, *ibid.*, nº 96: *Item Raimundus Oller donat dicte Elemosine, pro domibus he ferragenal, de censu, VII d.*

36. ACB, *ibid.*, nº 77: *Primo, Petrus Sabbado donat pro domibus et celario, quas tenet pro predicta Elemosina et pro Berengario Mayol, de censu, quolibet anno, I capo.*

37. ACB, *ibid.*, Sant Joan Despí, nº 55: *Item habet dicta Elemosina quasdam domos cum orto, quas tenet Na Torrent, solida et affocata, de quibus donat pro censum in festo Natalis Domini III or partia caponum.*

38. La expresión *ipso manso cum domibus ibi constructis* apoya la idea acerca de la importancia que el mas tiene sobre la *domus*, utilizándose este término para designar el conjunto de construcciones adyacentes, que forman la unidad de explotación y que conocemos con el nombre de *mansus*.

39. ACB, *Llibre Verd*, Santa Eulalia de Provenzana, nº 71: *Item Petrus Duran tenet domos et mansum et est solidus, proprius, affocatus dicte Elemosine, pro quo manso facit de censu, quolibet anno, VII morabatinos.*

de remensa? O por el contrario ¿se debió más bien al hecho de poseer *domos et mansum*? Comparando esta declaración del *Capbreu* con otras informaciones contenidas en la misma fuente y en la documentación en pergamino, se llega a la conclusión que la productividad será el principal factor a la hora de tasar los inmuebles, quedando la condición jurídica del payés como un medio más empleado, en este caso, por la Almoina para asegurar la sujeción al predio.⁴⁰

En cuanto a los masos, son 17 los que se declaran en el *Libre Verd*: 8 en Santa Coloma de Gramenet, 3 en Viladecans, 3 en Badalona, 2 en Santa Eulalia de Provenzana y 1 en Sant Joan Despí.

En Sant Joan Despí dos remensas –Pere Ferrer y Arnau Soler– tendrán ambos un mismo mas. El primero pagará 55 sueldos repartidos en dos plazos: en San Juan Bautista⁴¹ y el día de Todos los Santos,⁴² el segundo 32 sueldos, 16 de ellos pagaderos en San Juan⁴³ y los restantes el día de San Miguel.⁴⁴

El mismo fenómeno se constata para el mas Llefiá de Badalona, el cual, estando no obstante en manos de un enfiteuta libre, pagará 200 sueldos anuales a la Almoina, repartidos en cuatro plazos,⁴⁵ cantidad algo superior a la aportada por Pere Ferrer y Arnau Soler, hombres de remensa.

Por las noticias contenidas en diversas escrituras se acierta a ver cómo

40. Esta finalidad de la remensa como medio para asegurar la adscripción al predio es a lo que refiere Pons Guri cuando afirma: «L'homenatge és aplicat a les relacions emfitèutiques des del moment en què el pagès és home propi del senyor directe i aquell és emprat encara més en el segle XIV per donar seguretat a l'adscriptió al sòl.» (Pons Guri, JM.: *Entre l'enfiteusi i el feudalisme. (Els reculls del dret gironíns)*, en «Recull d'estudis d'Història Jurídica de Catalunya.» Fundació Noguera, Barcelona, 1989. Vol. III, p. 99-115. P. 190).

41. ACB, *Libre Verd*, Sant Joan Despí, nº 61: *Item primo. Petrus Fferrarius est homo solidus, proprius et affocatus dicte Elemosine, et donat de censu pro toto manso et pro omnibus pertinencitis suis, in festo Sancti Iohannis Bapstie, XXVs.*

42. ACB, *ibid.*, nº 62: *Item ibidem Petrus Fferrarius donat dicte Elemosine pro dicto manso, de censu in festo Omnitum Sanctorum, XXX s.*

43. ACB, *ibid.*, nº 63: *Item Arnaldus de Soler, homo solidus, proprius et affocatus, donat dicte Elemosine, pro predicto manso et pertinencitis suis, de censu quolibet anno, in festo Sancti Iohannis, XVI s.*

44. ACB, *ibid.*, nº 64: *Item idem Arnaldus de Ssoler donar dicte Elemosine pro predicto manso et pertinencitis suis, in festo Sancti Michaelis, de censo quolibet anno, XVI s.*

45. ACB, *ibid.*, Badalona, nº 1: *Item primo babet dicta Elemosina in parrochia de Bitulona quendam mansum, qui vocatur de Llofiá, quem tenet en Rexach, de quo donat de censu quolibet anno, in festo Santi Iohannis Bartiste, L s.*

Los otros tres pagos los realizará en San Miguel (declaración nº 2), en Navidad (declaración nº 3) y en Pascua (declaración nº 4). En cada uno de ellos 50 sueldos.

domus acostumbra a formar parte del mas, como construcción de menor entidad. Así nos lo muestra el contrato de compra-venta por el que los hermanos Berenguer y Guillem de Aviñó, el 25 de agosto de 1219, vendieron al beneficiado del altar de San Miguel, procurador de la Almoina de los doce pobres instituida por Berenguer de Palou, obispo de Barcelona, el mas Llefiá de Badalona con sus casas y demás pertenencias.⁴⁶

¿Cuales eran las posesiones del mas, *omnibus pertinenciis*, como dicen las fuentes? La información que el *Libre Verd* nos ofrece sobre este particular es en exceso escueta.

Los autores que han tratado sobre el tema aciertan a coincidir en que el mas es la unidad típica de explotación agraria.⁴⁷ Unidad de explotación, es decir, núcleo del que no sólo se derivan relaciones jurídicas entre señor y enfiteuta, sino también centro de relaciones económicas, fuente de riqueza y, por tanto, de sustracción.⁴⁸

El término mas incluye tanto la vivienda del payés, como las dependencias anejas al mismo (cuadras, granero, almacenes, etc.) y las extensiones de cultivo y pasto. Así lo expresa Pons Guri con las palabras más acertadas: «La unitat típica de l'explotació agrícola era el *mansus*, o sigui, el mas, constituit pel conjunt de construccions i terres de llauror, residència familiar del pagès, corts, magatzems i quadres, a voltes envoltats pel cos de la *quintana*; alguna vegada s'integrava al mas una part de boscatge d'on es podien treure branques i mata per al manteniment del mas i del bestiar. A voltes hi havia una petita porció dita *manedia* d'on el pagés podia treure manutenció per a ells i els seus, lliure del pagament de tasques o censos.»⁴⁹

Bien es verdad que aunque los autores citados suelen hablar del mas correspondiente a las zonas más septentrionales de Cataluña, como

46. ACB, perg. 4-90-1: *Qui mansus, cum domibus et orto et columbario sedet in pariliata que fuit de Campo Sintillis.*

47. Cfr. Pons Guri, J.M.: *Relació jurídica de la remença i els mals usos a les terres gironines (segles XIII-XV)*, en «Recolls d'estudis d'Història Jurídica de Catalunya.» Fundació Noguera. Barcelona, 1989. Vol. III, p. 323-338. P. 326-327. A la misma idea llega Freedman, P.H.: *Assaig d'història de la pagesia catalana (segles XI-XV)*. Ediciones 62. Barcelona, 1988. P. 88.

48. A este respecto Golobardes afirma: «El mas esdevé cada vegada més la cèl·lula de l'estructura agrària de la Catalunya Vella, font de drets i deures, centre polaritzador de vincles de dependència.» (*Els remences dins el quadre de la pagesia catalana fins al segle XV*. Castell de Peralada, 1970-1973. 2 vols. Vol. 1, p. 144).

49. Pons Guri, J.M.: *Relació jurídica*, p. 326-327. Una descripción semejante expone Freedman: «La unitat de conreu a Catalunya Vella era el mas. Incloïa una casa, horts adjacents, vinyes i una extensió variable de camps.» (*Assaig d'Història*, p. 88).

Gerona o Vic, las referencias a las que se han hecho alusión son perfectamente aplicables a nuestro caso.

Sólo una declaración nos pone al día con algo más de detalle sobre este punto.

Se trata de la realizada por Pere Tresclós en la que afirma que la Almoina tomará de su mas *II partes decime panis, vini, olivarum, caseorum, lane, porcellorum, agnorum, capridorum, pullorum*,⁵⁰ lo que revela la existencia de tierras de secano (viña y olivares); así como un horno –pues la Almoina tomará del pan y no directamente de los cereales panificables–, e igualmente, de un nutrido conjunto de animales (ovejas, corderos, cerdos, cabras, ...) que presupone la existencia, a su vez, de dependencias adecuadas, anejas a la casa, destinadas a albergarlos.

1.2.2 Otras edificaciones

En las informaciones contenidas en el *Capbreu* se muestran otras construcciones de finalidades diversas a las vistas anteriormente. Se trata del *hospicium*, del horno y de la torre.

Sólo son cuatro las declaraciones contenidas en el *Libre Verd* que hagan referencia al *hospicium*. Tres de ellas se encuentran en Santa Coloma de Gramanet⁵¹ y la cuarta en la parroquia de Cornellá.⁵²

Los censos pagados por estas construcciones serán siempre censos fijos en especies y, concretamente, en capones, lo que revela que se trata de edificaciones de poca importancia, aunque no siempre ocurre así.

Así pues, en escritura fechada el 22 de abril de 1303, Pere Correger, Bernat Martí, Pere Canyet, Guillem de Puig, Jaume Ermengol y Pere Reixac se declararán hombres propios, sólidos y afocados de la Pía Almoina, en razón de sus respectivos masos que tendrán para la institución.⁵³

Dos de ellos, Jaume Ermengol y Guillem Puig, son los poseedores

50. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramanet, nº 73. En las declaraciones 74, 75, 76 y 77, que corresponden respectivamente a los masos de Vilalonga, Parelyada, Bonanat Ferrer y Matheu, la Almoina recogerá la misma proporción sobre los mismo productos, como queda plasmado en cada una de estas noticias, al añadir *ut in manso de .n Tesclós*.

51. Cfr. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma, nº 2, 14 y 21.

52. Cfr. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 67.

53. ACB, perg. 490-80: *Noverint universi quod nos, Petrus Corrigarii, Bernardus Martinin, Petrus Canyeti, Guillelmus de Podio, Jacobus Ermengaudi et Petrus de Raxacho, de parrochia Sancte Columbe de Gramaneto, confitemuret recognoscimus vobis, venerabili Beengario de Durbano, canonico Barchinone, procuratori et administratori Elemosine*

de dos de los *hospicium* reseñados en el *Capbreu*. No parecen tener otros masos para la Almoina. ¿Se trata entonces de los mismos bienes los contenidos en el *Libre Verd* y los que aparecen en esta declaración de hombres propios? Parece que sí, lo que representaría que el término *hospicium* podría tratarse de un término genérico que pudiera significar cualquier tipo de construcción dedicada a la vivienda.

En este caso, ¿qué sentido tiene que en el *Capbreu* se hagan distingos de este tipo entre *domus*, *mansoy hospicium*? Esta es una cuestión a la que no podemos, de momento, dar respuesta satisfactoria, y posiblemente sea debido a las dimensiones y características de cada una de las edificaciones.

Otra construcción que aparece reseñada en el *Capbreu* es el horno. Sólo se documenta una vez, en Cornellá, y estará en manos de Sabadona.⁵⁴

Una construcción de iguales características, junto también con una herrería, aparece en la escritura de 14 de noviembre de 1328, por la que los procuradores de la Almoina toman posesión de la Vila y Lugar de Sant Feliu del Llobregat.⁵⁵

Finalmente, cabe hablar aquí de una importante adquisición. Se trata de la Torre de Santa Coloma, llamada Balduvina.

Algunas de las escrituras contenidas en el fondo documental de Santa Coloma de Gramenet nos informan de las posesiones que pertenecían a la dicha Torre. Así ocurre con el documento por el cual Pere Grony, hijo de Jaume Grony, hará constar que en la compra de la Torre, realizada en su nombre y en los de Eimeric Bos, de su sobrino Francesc y de la Pía Almoina, ésta tendrá 8.000 sueldos, sobre los 40.494 que costó la compra de toda la Torre.⁵⁶

pauperum eiusdem Sedis, una cum venerabili Geraldo Celorri, canonico dicte Sedis, absente, quod ratione mansorum et aliorum bonrum et possessionum, quos et quas tenemus et tenere debemus pro dicta Elemosina et sub dominio et alodio eiusdem in parrochia supradicta, sumus et esse debemus homines proprii, solidi, habitantes et affocati dicte Elemosine et procuratorum suorum, nomine eiusdem.

54. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 15: *Item na Sabbadona donat dicte Elemosine pro quodam fурno et pro quodam honore, qui vocatur Costa, et Turri, quam tenet, de censu, II morabatins perceries.*

55. ACB, perg. 4-82-80: *Domum et villam ac locum de Sancto Felice de Lupricato cum fortitudine ipsius et cum ffurno et fabrica (...)*

56. ACB, perg. 4-90-117: *Turrem vocatam Balduvinam, cum fortitudine eiusdem et cum domibus et aliis bedificiis ibi constructis et cum molendinis cum aqua seu aquis, de quibus molunt, et cum omnibus mansis, honoribus et possessionibus suis et cum omnibus eciā redditibus et preventibus, hominibus et feminis et omnibus terminis, pertinenciis et turibus eiusdem Turrīs.*

Las diferentes descripciones que se hacen de ella varían en algunos detalles, pero siempre aparecen los molinos, pues esas construcciones eran de una gran importancia, por los servicios que prestaban.⁵⁷

Esta importancia de los molinos la resalta Baucells cuando dice: «Amb el molins anava annex, per disposició reial, el dret de tenir dos animals que feien el transport del blat entre Barcelona i Santa Coloma. Heus aquí –creiem– el gran servei que la torre prestava a l’Almoina: en els seus molins es molgué el blat que l’entitat benèfica necessitava diàriament per alimentar uns tres-cents pobres.»⁵⁸

2. LOS CENSOS

Una vez vistas las propiedades que constituían el dominio de la Almoina, cabe ahora hablar del modo en que ésta se benefició de su patrimonio.

La explotación de su dominio se llevó siempre a cabo a través del contrato de establecimiento enfiteútico,⁵⁹ que suponía, por parte del señor útil o enfiteuta, además de un pago en concepto de entrada, el satisfacer anualmente al señor eminente o propietario del dominio directo, un canon o censo.

Este canon aparece en nuestra documentación con una triple modalidad, corriente en la época, que corresponde a censos según partes alícuotas de la cosecha, censos fijos en especies y censos fijos en metálico.

2.1 Censos según partes alícuotas de la cosecha

Fijándonos en las declaraciones del *Llibre Verd* este tipo de censo representa el 45'3% sobre un total de 352 declaraciones.

Múltiples son las variantes que podían adoptar estos censos. En el

57. Cfr. ACB, perg. 4-90-40: *Turri que dicitur Baldovina cum molendinis et possessionibus et turribus eiusdem.*

58. Baucells, J.: *El Maresme i la Pia Almoina de la Seu de Barcelona. Catàleg dels fons en pergamí de l’Arxiu Capítular de la Catedral de Barcelona*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1987. P. 37.

59. Todas las declaraciones contenidas en el *Llibre Verd* son el resultado de contratos de este tipo. Sólo de algunas de ellas se han conservado las escrituras en la documentación específica en pergamino, a las que iremos haciendo las debidas referencias cuando sea necesario.

Llibre Verd nos aparecen las siguientes: la mitad –*medietatem*–, la tercera parte, el cuarto, el quinto, la octava parte,⁶⁰ la décima parte, y el braciático –*braçatge o braciaticum*–.

La más gravosa de estas cargas era la mitad y solía pesar sobre tierras de secano, especialmente en el olivo. Sólo se halla documentada cinco veces en el *Llibre Verd* y siempre en la parte correspondiente a Santa Coloma de Gramanet. De ellas, cuatro pesan sobre los olivos y la quinta sobre una alameda (*albaredam*).

Así, por ejemplo, un tal Canyet declara tener para la Almoina dos olivos, por los que pagará la mitad⁶¹ y a continuación vuelve a declarar otros cinco gravados con la misma proporción.⁶²

El *Capbreu* también nos informa de dos variantes de esta carga. Se trata de la mitad del grano trillado –*median bateduram*–⁶³ y la mitad de la paja –*median palee*–.⁶⁴

La mitad, el cuarto, el quinto y el braciático⁶⁵ serán cargas compatibles entre sí, combinándose de muchas formas. Lo más habitual es que aparezcan de la siguiente manera: el cuarto, cuando lo hace solo, pesa sobre viñas, lo que no quiere decir que por las viñas no se hagan otros pagos distintos, en especies o en metálico.⁶⁶ Cuando el cuarto va

60. Esta prestación sólo se encuentra documentada sobre el pan y el vino.

61. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramanet, nº 69: *Item idem dat de duabus olivariis, que sunt a la Pedrera, medietatem.*

62. ACB, *ibid.*, nº 71: *Item idem de quinque olivariis, que sunt a la Coma dat medietatem.*

Ejemplos similares son las declaraciones nº 18 y 27 de Santa Coloma.

63. ACB, *Llibre Verd*, Sant Joan Despí, nº 5: *Item en Moragues tenet quandam peciam terre, de qua donat dicte Elemosine, quartum et braciaticum et median bateduram et quartum.*

Vienen también documentadas muchas declaraciones en las que aparece la *median bateduram* unida al cuarto y al braciático. (Cfr. ACB, *Llibre Verd*, Cornellà, nº 34 a 52).

64. ACB, *Llibre Verd*, Sant Joan Despí, nº 4: *Item babet ibidem dicta Elemosina quandam pariliatam iuxta iter generale, quam tenet n. Esteve Palau, homo solidus, proprius, affocatus, de qua donat medietatem et braciaticum et media bateduram et medietatem palee.*

65. Discuten los autores sobre la proporción del *braciaticum*. Para Hinojosa, este pago, «citado frecuentemente en documentos de todas las regiones de Cataluña, como la tasca, parece haber consistido en la vigésima parte de la cosecha». (*El régimen señorial y la cuestión agraria en Cataluña durante la Edad Media*, en «Obras», Madrid, 1955, Vol. II, p. 35-323. P. 175). Pons Guri, por su parte, puntualiza más y considera que en la Cataluña Vieja estuvo fijado en la onceava parte, mientras que en la Nueva consistió en la vigésima.

66. ACB, *Llibre Verd*, Cornellà, nº 21: *Primo babet dicta Elemosina quandam vineam, quam tenet na Pruners, de qua donat de censu quartum.*

acompañado del braciático, acostumbra a tratarse de tierras de cereal o de olivares.⁶⁷

También aparece el quinto solo, pesando sobre los olivares o sobre otras propiedades sin especificar, como los honores.⁶⁸ Con bastante más frecuencia aparece el quinto unido al braciático, gravando sobre tierras de cereal, cosa que no podemos afirmar con seguridad,⁶⁹ y también sobre el pan y el vino.⁷⁰

En dos establecimientos de Santa Eulalia de Provenzana –uno fechado el 14 de agosto de 1273 y el otro el 12 de agosto de 1275– el payés no sólo tendrá que pagar el quinto y el braciático a la Almoina, sino que, además, tendrá que encargarse él mismo de llevar a trillar el grano a cualquier era que no estuviera más allá de Torre Blanca.⁷¹

Condiciones semejantes a esta aparecen en otras escrituras, en las que se especifica que el censo sea llevado a la Casa de la Almoina, en Barcelona, entregándolo a sus procuradores o a aquellas personas que éstos designen. El 23 de abril de 1339 los procuradores de la Almoina realizaron un establecimiento a Bernat Cassabo, teniendo éste que llevar el censo a la Casa de la Almoina, sin ningún gasto por parte de la entidad.⁷²

Otros ejemplos idénticos a este son las declaraciones nº 23 a 33, correspondientes también a Cornellá y las declaraciones nº 3, 6, 7 y 19 de Sant Joan Despí.

67. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramenet, nº 12: *Item idem donat de una fexia de terre, que est a Gramanet, quartum et braciaticum, et de quadam olivera que est ibi, quartum et braciaticum.*

68. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramenet, nº 7: *Item idem debet dare de honoribus qui sunt a Cistrels et a Guitart, quintum.* Y también, *ibid.*, nº 11: *Item donat de olivariis que sunt a Guitart, et a Cistrells, quintum.*

69. Cfr, ACB, *Llibre Verd*, Santa Eulalia de Provenzana, nº 17 a 52.

70. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramenet, nº 16: *Item idem donat de honoribus qui sunt a Cistrells e a les Ferranes, de pane quintum et braciaticum, et de vino quintum.*

Una declaración semejante, también de Santa Coloma, es la nº 15.

71. ACB, perg. 4-56-20: *Tribuat is tu et tui michi et successoribus meis, quintum et braciaticum fideliter (...) fructus dicte pecie terre, portare ad triturandum ad quamcumque aream volueritis a Turre Blanca citra.*

Expresión idéntica se muestra en la otra escritura de 1275. (ACB, perg. 4-56-21).

72. ACB, perg. 4-56-43: *Tribuat vos vel vestri dicte Elemosine et nobis et successoribus nostris, procuratoribus dicte Elemosine, a festo Sanctorum Petri et Felicis mensis augusti proximo venturum, ad unum annum primum tunc venturum et deinde quolibet anno, perpetuo, in eodem termino sive festo, duas quartieras et medium ordei boni, pulcri et receptibilis, ad rectam mensuram Barchinone, quas vos et vestri apportetis et aportare teneamini quolibet anno, in dicto festo sive termino, propriis missionibus vestris, in dicta civitate Barchinone ad donum, scilicet, dicte Elemosine.*

En alguna ocasión, aunque no es lo más frecuente, encontramos que un mismo declarante tributará de su parcela de tierra el cuarto y el braciático, además de pagar la quinta parte del pan y del vino y la mitad de sus olivares.⁷³

Casos semejantes los encontramos en algunos contratos. Por ejemplo, en la escritura fechada el 28 de julio de 1268, Pere Adam y su esposa Guillerma venden a la Almoina determinados censos sobre viñas. La mayor parte de estas parcelas estarán gravadas, a la vez, por el pago de un número determinado de capones y por la cuarta parte de los frutos.⁷⁴

Otras partes proporcionales de la cosecha eran la octava parte y la décima parte. Acerca de la primera sólo la encontramos documentada sobre el pan y el vino.⁷⁵ La décima parte aparece documentada con mucha más frecuencia en el *Llibre Verd*. Un primer grupo de tierras son las correspondientes a las declaraciones nº 29 a 53 de Santa Coloma de Gramenet.⁷⁶ También pesará esta proporción sobre masos,⁷⁷ sobre viñas,⁷⁸ y sobre huertos.⁷⁹

Una variante de esta carga la encontramos en el mas de Pere Tresclós, de Gramenet, y en los masos de Vilalonga, Parellada, Bonanat Ferrer y Mateu, que tributarán a al Almoina *II partes decime*, sobre el pan, el vino,

73. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramenet, nº 19: *Item donat de quadam pecia terre, quam habet a Cistrels, quam emit de.n Fonollar, quartum et braciaticum, de pane et de vino quintum, et de olivariis medietatem.*

74. Cfr. ACB, perg. 485-6.

75. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramenet, nº 17: *Item donat de honoribus, qui sunt a les Letanals, a la muntanya, octavam de pane et de vino.*

76. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramenet, nº 29: *Item accipit dicta Helemosina decimam in diversis fexitis terre, que sunt subtus viam que recedit ad Sancta Columba et tradit apud Turrem d.en Grony.*

77. ACB, *Llibre Verd*, Santa Coloma de Gramenet, nº 57: *Item accipit decimam dicta Elemenosina in manso d.en Matheu et in illa pecia terre in qua est bedificatus mansus.*

Idénticas declaraciones, también en Santa Coloma, son las nº 58, 59 y 60.

78. ACB, *ibid.*, nº 56: *Item prope mansum Mathei tenet alteram peciam terre, que est vinya, Bonanat Ferrer, de qua accipit decimam.* Y también, nº 54: *Item la vinya de la Torre dat decimam Helemosine.*

79. ACB, *Ibid.*, nº 55: *Item tota horta dat decimam Helemosine.*

las aceitunas, el queso, la lana, los cerdos, los corderos, las cabras y las ovejas.⁸⁰

2.2 Censos fijos en especie

Los censos fijos en especies se documentan en 92 declaraciones, sobre un total de 352, lo que constituye un 25,4%, casi la misma proporción que los censos en metálico.

En 21 de las 92 declaraciones contenidas en el *Capbreu*, se dice que pagarán a la Almoina en cuarteras (19,3%) y 71 declarantes lo harán en capones (77,1%).

El único cereal que aparece explicitado en el *Llibre Verd* es la cebada y no se documentan otros como el trigo. También se halla documentado en el *Capbreu* el pago en cuartanes de aceite.⁸¹

La otra forma de pagos en especies son los realizados en capones y abundan mucho más que los anteriores. Estos pagos se harán sobre las viñas,⁸² los huertos⁸³ y las casas, aunque también existen viñas y huertos gravados con censos en metálico.

Sí parece existir una tendencia a pagar en capones cuando el bien inmueble de que se trata es una casa.⁸⁴ También se realizarán pagos en

80. ACB, *Libre Verd*, Santa Coloma de Gramenet, nº 73: *Item dicta Elemosina accipit in manso de.n Pere Tresclós II partes decime panis, vini, olivarum, caseorum, lane, porcellorum, agnorum, capridorum, pullorum.*

En los masos a los que en el texto hemos hecho referencia, es decir, a los de Vilallonga, Pareylada, Bonanat Ferrer y Mateu, que corresponden a las declaraciones nº 74, 75, 76 y 77, la Almoina recibía la misma proporción anotándose en sus respectivas declaraciones la expresión *ut in manos d.en Tresclós*, o también *ut supra in manso d.en Tresclós*.

81. ACB, *Libre Verd*, Santa Eulalia de Provenzana, nº 53: *Item en Terres tener a Terrés Ve pecias terre divisas, de quibus donat dicte Elemosine VI quartanos olei.*

82. Un grupo importante de viñas sobre las que pesaba este censo son las mencionadas en la parte de *Capbreu* correspondientes a Cornellá, y son las declaraciones nos 53 a 62.

83. ACB, *Llibre Verd*, Conellá, nº 72: *Item en Benat Abril, qui está prop n.Alciona, donat dicte Elemosine, pro quodam orto, de censu, Il pareyls de capons.*

Otra declaración semejante, igualmente de Cornellá, es la nº 92.

84. Ejemplos significativos son las declaraciones nº 18, 19, 20, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 77, 81, 82, 83 y 86 de Cornellá.

capones, aunque aquí ya no existe una tendencia a la norma general, sobre masos y *hospicii*.⁸⁵

Los censos en capones pagaderos por Navidad son empleados en la época como reconocimiento de señoría y no tanto por el valor económico que puedan tener y aunque para el señor útil dicho pago no debería representar una carga considerable, la suma de todos ellos constituiría para la Almoina unos ingresos sustanciosos.

2.3 Los censos fijos en metálico, la reducción de censos y los nuevos establecimientos

Si los censos en especies acaparaban una cuarta parte, la misma proporción se mantendrá para aquellos realizados en moneda.. Del total de declaraciones contenidas en el *Llibre Verd* sólo 96 pagarán en metálico, lo que representará un 26,5%.

No existe, tampoco ahora, una norma general entre tipo de propiedad y censo pagado. Así pues, encontramos pagos en metálico, sobre masos, casas, viñas, parcelas de tierra sin especificar –*pecias terre*– y huertos. La decisión de una u otra forma dependió de otros factores como la rentabilidad de la tierra, la posibilidad o no de un comercio –aunque fuera a pequeña escala–.

De entre los censos en metálico que pesaban sobre tierras se documentan dos importantes grupos. En primer lugar, un conjunto de huertos situados en la parroquia de Cornellá⁸⁶ que aportarán a la Almoina un pago fijo en moneda.

En segundo lugar, un grupo de *pecias terre*, localizados en Santa Eulalia de Provenzana y que corresponden al legado que Joan de Mas traspasó a la Almoina en su testamento.⁸⁷

La cuantía del censo, cuando se trata de tierras de cultivo, responde a una cierta homogeneidad, cosa que no ocurre, por ejemplo, cuando son casas o masos.

85. ACB, *Llibre Verd*, Viladecans, nº 10: *Item habet ibidem dicta Elemosina medietatem mansi de n Cortés et debet facere pro censu, quolibet anno in festo Natalis Domini, modo Guillelmus Pons, gener suus, I caponem.*

86. Cfr. ACB, *Llibre Verd*, Cornellá, nº 1 a 14.

87. Cfr. ACB, *Llibre Verd*, Santa Eulalia de Provenzana, nº 55 a 76.

Esta regularidad de los pagos por las extensiones de cultivo –si tenemos en cuenta la hipótesis a la que ya hemos hecho mención en más de una ocasión basada en que la variedad del censo dependió de la rentabilidad de la tierra y no de otros factores como su extensión o la condición jurídica indicada del enfiteuta– que podemos considerar normales para la época y lugares estudiados.

Por el contrario, como acabamos de apuntar, dicha regularidad no se da en las edificaciones. Por ejemplo, mientras en la parroquia de Badalona por el mas Llefiá, que estaba en manos de Reixac, un enfiteuta libre, se pagará a la Almoina 200 sueldos en cuatro términos diferentes en la fiesta de San Juan Bautista, en la de San Miguel, en Navidad y por Pascua⁸⁸ por el mas Riba también de Badalona y que lo poseerá también un hombre libre, se tributará sólo 50 sueldos, repartidos entre la fiesta de San Pedro y San Félix y en la de San Miguel.⁸⁹

Por el contrario, en Sant Joan Despí, existirá un mas tenido por dos hombres de remensa, Pere Ferrer y Arnau Soler, y que ambos pagarán por el mas en dos términos distintos: el primero 55 sueldos en San Juan Bautista y en Navidad, y el segundo 32 sueldos en San Juan y en el día de San Miguel.⁹⁰

A pesar de que los pagos en metálico contenidos en el *Llibre Verd* sólo representaron un 26,5% sobre el total de censos pagados a la Almoina, se apunta siguiendo la documentación específica en pergamo, tanto anterior como posterior a la redacción del *Llibre Verd* cierta tendencia a una proliferación de pagos fijos en moneda a medida que nos acercamos a los años centrales del siglo XIV, en detrimento de pagos según partes alícuotas de la cosecha.

Este hecho revela una mayor presencia de la economía monetaria en

88. Cfr. ACB, *Llibre Verd*, Badalona, nº 1 a 4.

89. Cfr. ACB, *ibid.*, nº 5 y 6. Un caso aún más sorprendente es el de los masos de Trobat y de Cortés –también enfiteutas libres– que sólo pagarán un capón en Navidad.

90. Cfr. ACB, *Llibre Verd*, San Joan Despí, nº 61, 62, 63 y 64.

el mundo rural,⁹¹ lo que lleva a pensar en una actividad comercial de pequeña escala cada vez mayor, producida por los excedentes del campo, teniendo como mercado habitual la misma ciudad de Barcelona.

Debe tenerse en cuenta, por otro lado, que la zona que aquí estudiamos no puede considerarse una zona rural al cien por cien, debido a esa proximidad de la ciudad. Además a la Pía Almoina le interesaba también conseguir rentas en metálico que iban destinadas a la compra de aquellos alimentos no producidos por el campo o de carácter perecedero, como el pescado.

Esta tendencia a una mayor participación de la moneda de las relaciones económicas del campo, ya fue anunciada en su día por Hinojosa, cuando afirmaba que «la transformación de las rentas en especies, de la obligación del servicio militar y de los malos usos a sumas fijas en dinero, se verifica en todas las regiones de Cataluña, coincidiendo con el tránsito de la economía agrícola a la economía monetaria, a mediados del siglo XIII, y se generaliza en el XIV y el XV».⁹²

Los factores señalados por Hinojosa, que condujeron a tal cambio de tendencia, los encuentra, en primer lugar, en la revolución económica del siglo XII, que se «acentuó y desarrolló en los siglos XIII y XIV con los progresos del comercio entre el Occidente y Oriente, después de las Cruzadas y el apogeo de las ferias internacionales. Esta transformación se manifiesta singularmente en el orden que nos ocupa, por la reducción, cada vez más frecuente, de las rentas en especie y de los servicios personales a rentas en dinero».⁹³

A este factor apunta otros como el aumento de riqueza y bienestar

91. SALRACH, J.M.: *La Pesta Negra i el origen del problema remença*, en «Pere el Cerimoniós i la seva època», CSIC. Barcelona. 1989, p. 13-34. «La freqüència en què censos en espècie són convertits en censos en diners és una mostra de la integració de l'economia rural en el mercat, però també una trampa per a una renda feudal que no comptava amb el fet que les devaluacions monetàries serien una altra forma de desgast».

A esta trampa de la que habla Salrach, se refiere Montserrat Richou cuando afirma: «Les rendes en metàl·lic obliguen al pagès a comerciar, però com la major part dels establiments observats són a perpetuïtat, a la llarga és el pagès qui surt guanyant, doncs a partir de *lo mal any primer* la moneda, en general, es troba sotsvaluada per l'alça dels preus». (RICHOU, M.: *Aproximació a la història*, p. 126).

92. HINOJOSA, E.: *El régimen señorrial*, p. 197.

93. HINOJOSA, E.: *El régimen señorrial*, p. 194.

de los señores, así como la preocupación por parte de éstos de asegurar la percepción.⁹⁴

Pero, posiblemente, el factor que condujo a que se diera con mayor frecuencia esta práctica lo debamos buscar en la Peste Negra. Según el mismo autor, este factor vino a añadirse a los ya aludidos, de tal manera que, la epidemia «tuvo como resultado inmediato la desolación de gran número de predios y la escasez de brazos, en los que aún seguían cultivándose. De aquí la necesidad en que se vieron muchos señores, temiendo la partida de sus arrendatarios de reducir considerablemente las prestaciones, faenas y gravámenes de todo género que pesaban sobre los predios, y que se mostraron más propicios a la conversión de ellos a rentas en metálico, (...).»⁹⁵

El mismo fenómeno observará Salrach, poniendo sus inicios ya en el siglo XIII «No tenim, doncs, la certesa que el segle XIII es creessin nous gravàmens o s'incrementessin els existents en termes generals. Si sembla apuntar-se, en canvi, l'inici d'una tendència cap a la conversió de censos en espècie a censos en diner, fenòmen més perceptible encara els segles següents». ⁹⁶

Por su parte, Eva Serra, también registra lo mismo para la comarca del Vallés: «En el cas que ens ocupa, les conversions en diners de censos fixos en espècie ja han fet la seva aparició, però encara la situació és molt tímida. Tot i que el fenòmen s'estengué sobretot al final del segle XIV, aquesta ja havia començat a les primeres dècades del segle». ⁹⁷

Este hecho lo hemos encontrado en diversas escrituras en virtud de las cuales la Almoina realizó nuevos contratos de establecimiento sobre tierras o masos que ya había establecido con anterioridad a diversas personas y que en virtud de esas nuevas escrituras se realizó el cambio del censo, convirtiéndolo en un canon en metálico.⁹⁸

94. Cfr. HINOJOSA, E.: *El régimen señorial*, p. 195.

95. HINOJOSA, E.: *El régimen señorial*, p. 196-197.

96. SALRACH, J.M.: *Esclavitud, libertad, servidumbre. L'evolució social del camp català*, en «L'Avenç», 93 (1986), p. 36-45. P. 44.

97. SERRA, E.: *El régim feudal català abans i després de la Sentència Arbitral de Guadalupe*, en «Recerques», 10 (1982), p. 17-32. P. 25.

98. En alguna ocasión también se convirtieron en censos fijos en especie evitando, de esta manera, el censo según partes proporcionales de la cosecha, que llevaban aparejado consigo más riesgos que los otros.

Así pues, tenemos documentados dieciocho contratos de renovación de establecimiento,⁹⁹ de los cuales, sólo siete llevan fecha anterior a la redacción del *Capbreu* –entre 1316 y 1318¹⁰⁰ mientras que los once restantes de redactaron entre 1328 y 1350,¹⁰¹ momento de mayor recesión económica producida por las hambres de 1333 y la Peste Negra de 1348.

A la vista de estas informaciones se confirma la teoría expuesta por los autores antes citados y, sobretodo, la propuesta por Eva Serra, la cual afirma que dicha tendencia se acentuó a finales del siglo XIV, pero que ya se había iniciado en las primeras décadas.

En efecto, en nuestra documentación el fenómeno empieza a darse en la segunda década de siglo XIV –concretamente en 1316– existiendo un mayor número de este tipo de escrituras hacia los años cuarenta y cincuenta de la misma centuria.¹⁰²

Además de la existencia de estas escrituras, que por su misma naturaleza estaban destinadas a cambiar el censo, se observa en los contratos de establecimiento, que la participación de la moneda en el pago de censo no empezó a generalizarse hasta la segunda década del siglo XIV, hecho éste que apoyaría lo expuesto hasta ahora. A pesar de ello, no dejan de aparecer en la documentación casos aislados

99. El número de escrituras encontradas conteniendo estos contratos es pequeño si lo comparamos con el de las declaraciones que aparecen en el *Capbreu*, pero es lo suficientemente significativo como para poder apoyar la tesis sostenida por estos autores sobre este particular.

100. Estos siete documentos son de Sant Joan Despí y aparcen ya relacionados en el *Llibre Verd*, mostrando el nuevo canon. Son los siguientes: ACB, pergs. 4-85-11 (8 de diciembre de 1316); 4-85-12 (8 de diciembre de 1316); 4-85-14 (8 de diciembre de 1316); 4-85-15 (8 de diciembre de 1316); 4-85-13 (8 de diciembre de 1316); 4-85-16 (12 de agosto de 1318) y 4-85-17 (18 de diciembre de 1318).

101. Corresponden a: ACB, perg. 4-58-5 (1 de febrero de 1328); 4-84-11 (7 de marzo de 1334); 4-56-44 (28 de marzo de 1340); 4-56-45 (5 de abril de 1340); 4-85-24 (1 de julio de 1340); 4-85-25 (12 de diciembre de 1340); 4-90-46 (30 de mayo de 1341); 4-90-47 (30 de mayo de 1341); 4-90-48 (30 de mayo de 1341); 4-90-49 (30 de mayo de 1341); y 4-90-54 (20 de septiembre de 1350).

102. Sería preciso un estudio de mayor alcance cronológico, con el fin de confirmar esta observación. A pesar de ello, y con los datos de que disponemos, pienso que pueden llegar a conclusiones satisfactorias.

correspondientes a los últimos años del siglo XIII y principios del XIV, en que la moneda está presente en dichos contratos.¹⁰³

¿Qué motivaciones condujeron a la Almoina a efectuar tal cambio en el pago de los censos? De entre los motivos apuntados por Hinojosa el que más se ciñe a lo que aparece en nuestra documentación es el conjunto de dificultades surgidas en los primeros años del siglo XIV. Concretamente, en las escrituras de que disponemos, se apunta como único factor la poca esterilidad de la tierra, lo que llevó a la entidad a asegurarse el pago en moneda, y huir, de este modo, de las eventualidades que podían traer consigo un cobro según partes proporcionales de la cosecha. Y de este modo, la recepción en moneda, le daba mucha mayor seguridad a la hora de poder cumplir sus fines.¹⁰⁴

Esta causa la encontramos, por ejemplo, en escritura de 8 de diciembre de 1316,¹⁰⁵ por la que los procuradores de la Almoina establecerán de nuevo a Guillem Sunyol dos parcelas contiguas de tierra, por las que hasta ese momento tributaba a la entidad la cuarta parte de los frutos y un par y medio de capones.¹⁰⁶ A partir de este momento y en

103. Un claro ejemplo de ello, es la escritura del 10 de diciembre de 1291, por la que los procuradores de la Almoina establecieron a Pedro de Resclosa, de la parroquia de Sant Andreu del Palomar, una viña gravada con un censo de 14 sueldos barceloneses.

ACB, perg. 4-66-3: *Sub tali tamen condicione, quod pro censi dicta pecie terre et totius melioramenti quod ibi feceritis, tribuatis vos et vestri dicta Elemosine, et procuratoribus suis, in primo venturo festo Sancte Marie augusti, et deinde annuatim perpetuo in eodem festo, quatuordecim solidos monete Barchinone de terno.*

104. ACB, 4-90-47: *Pro huismodi autem laudacione, approbacione, ratificacione et confirmacione ac de novo stabilicione sive ad certum censem redaccione, dedistis et solvistis nobis, et confitemur nos a vobis habuisse et recepisse, quinque solidos monete Barchinone de terno, quos misimus et convertimus in comodum et utilitatem dictae Elemosine.*

105. ACB, perg. 4-85-15: (...) et propter sterilitatem terre et propter missiones, quas inde oportebat fieri congregando.

106. ACB, ibid.: (...) attendentes et in veritate recognoscentes tibi Guillemo Sunyol, de parrochia Sancti Iohannis de Pinu, te tenere in emphitesoim, pro dicta Elemosina, duas pecias terre contiguas (...) in quibus, secundum que nobis constat per instrumentum preclarium ipsarum peciarum terre et per Capibreuum redditum dictae Elemosine, percipiebat ipsa Elemosina quartum de fructibus et unum par et medium caponum (...)

base al nuevo establecimiento, pasará a pagar a la Almoina un morabatín, pagadero a razón de nueve sueldos barceloneses.¹⁰⁷

Este tipo de documentación proliferará aún más en los años centrales del siglo XIV. En concreto, para el caso que nos ocupa, se nos ha conservado once escrituras de estas características, que abarcan fundamentalmente los años 1340-1350, a excepción de una que está fechada el 1 de febrero de 1328.

Semejantes serán los motivos a los que se aducirán en estos documentos. Por ejemplo, en uno de ellos fechado el 28 de marzo de 1340, se variará el canon consistente en la cuarta parte de los frutos y en el pago de un par de capones sobre una parcela de tierra yerma, a cambio de 11 sueldos barceloneses de terno, por tratarse de una tierra poco fructífera, *quia dicta pecia terre est herma et modicum fructuosa*.¹⁰⁸

No tan explícitas serán otras escrituras. En virtud del nuevo establecimiento realizado a favor de Guillem Salat el 13 de diciembre de 1340, éste pasará a pagar 5 sueldos y 6 dineros, en lugar de la cuarta parte y del capón que hasta ahora aportaba –y que irán destinados a partes iguales a la Pía Almoina y al Monasterio de San Pedro de las Puellas de Barcelona– para evitar así peligros e imprevistos.¹⁰⁹

TOMÁS LÓPEZ PIZCUETA
Universidad de Barcelona

107. ACB, ibid.: *In compensacione dicti quarti de fructibus et dicti paris et medii caponum, tribuatis deinde tu et tuī, dicte Elemosine et suis procuratoribus, in primo venturo festo Sacti Michaelis et deinde annuatim, perpetuo in eodem festo, unum morabatimum aurum fini et ponderis recti, dando et solvendo pro morabetino novem solidos barchinonenses de terno et cadat de cetero dictum agrarium quarti de fructibus et unum par et medium caponum.*

El mismo motivo lo encontramos documentado en las cuatro escrituras restantes anteriores a la redacción del *Llibre Verd*, y que corresponden a los documentos ya citados de Sant Joan Despí.

108. Cfr. ABC, perg. 4-56-44.

109. ACB, perg. 4-85-25: *Et cadant et cassentur, deinde perpetuo, dictum agrarium quarti et dictus unius caponis, cum melius et utilius sit nobis et dictis Elemosine et Monasterio babere et recipere in predictis dictum censum quinque solidorum et secundum denariorum loco dicit agrarii et dicte unius caponi, quam dictum agrarium et unum caponum que variis subiacent periculis et furtunis.*

FREI SERAFIM DA FREITAS. *Do Justo Império Asiático dos Portugueses*. Lisboa, Instituto Nacional de Investigação Científica. 1983. Vol. I, 414 págs.; Vol. II, XIV-262 págs.

Con el rigor científico y la pulcritud editora que caracteriza al Instituto Nacional de Investigação Científica de Portugal, aparece la reimpresión de la benemérita obra de Frei Serafim Freitas *De iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*. Pero no se reedita solamente el texto latino original, sino que el latinista Miguel Pinto de Meneses ha hecho una traducción al portugués y el Profesor Dr. Marello Caetano ha elaborado una Introducción meritísima.

El Profesor Caetano, con erudición y concisión muy laudables, entra en materia con pie decidido: «A los 30 de Junio del año 1603, entre las 11 y mediodía, llegó a la Ciudad de Macau un juncos de Sião con la noticia de cómo en el pasado Marzo la nave de China iba a Malaca, la más cargada i rica, como en muchos años no hubo otra, fue tomada por los holandeses en el estrecho de Singapur». Esta noticia, advierte Caetano, que tan lacónicamente consignaba el jesuita Fernando Guerreiro, nadie sospechó entonces que tendría una resonancia y trascendencia clamorosa. Este hecho, el abordaje de la nao *Santa Catarina*, ocasionó la polémica de derecho internacional sobre la libertad de los mares. Y el prologuista entra en la doctrina correspondiente y su evolución o desarrollo. Hace notar cómo las expediciones marineras de los portugueses provocaron fuertes discusiones y dieron ocasión a que se estudiara el problema hasta entonces prácticamente inexistente, dada la exigua extensión conocida de la tierra y de sus mares.

En otro tiempo ya se estudiaba la razón o sinrazón de los genoveses en pretender dominar sobre el mar Tirreno o Ligúrico, y de los venecianos sobre el Adriático. Su soberanía sobre los mares era considerada más como una protección que como un auténtico derecho o dominio exclusivo. Los portugueses navegaron hacia regiones ignotas cruzando océanos desconocidos, inmensos, y reclamaron para la Corona derechos exclusivos. Con mucho cuidado y pericia el autor desarrolla las dificultades que encontraron los juristas y cómo poco a poco se fue llegando a la conclusión del «mare liberum», es decir, el «alto mar». Las principales luchas se tuvieron con los holandeses –generalmente piratas– y con los españoles. Fue Hugo Grocio quien en noviembre de 1608, bajo el anonimato, publicó la *Mare liberum, sive de jure quod batavis competit ad Indicana commercia, dissertatio*, en la que discute los puntos principales de la cuestión; y sus principios y conclusiones sirvieron de base para ulteriores debates entre los juristas y los Estados. Sin embargo, los holandeses publicaron una refutación del libro reivindicando sus derechos «divinos y humanos» de navegar libremente a la India. También los ingleses había protestado, aunque ellos se apoyaban más en el derecho exclusivo de la pesca. Los Estados, sobre todo Portugal, no querían excitar demasiado los ánimos y prefirieron callar. Fue entonces cuando entra en la liz el jurista Serafim de Freitas.

Nacido en Lisboa por los años 1570 y hechos los primeros estudios humanísticos en el Colegio de S. Antonio de los Jesuitas, pasó a Coimbra y allí estudió Derecho o Jurisprudencia (Instituta, Canones y estudios superiores) hasta obtener el Doctorado. No habiendo obtenido la cátedra en Coimbra, logró la Valladolid el 24 de diciembre de 1605.

Vencidas algunas dificultades por la convalidación de títulos, por fin en 1607 fue agregado plenamente al claustro universitario. Parece que fue al año siguiente, 1608, cuando entró en el Convento de Ntra. Sra. de la Merced. Dentro de la Orden Mercedaria continuó sus actividades y llegó a ser un abogado famoso, jurista y teólogo notable. Fue él quien se atrevió a contestar a Grocio en el campo estrictamente jurídico y empleando el método más sencillo de seguir capítulo por capítulo y argumento por argumento.

La base fundamental es el derecho de apropiación que corresponde al primero en ocupar un mar desconocido. Como Freitas supone –e intenta demostrar– que los Portugueses fueron los primeros en doblar el Cabo de Buena Esperanza, a ellos correspondía el dominio de los océanos orientales.

Marcello Caetano continúa en la Introducción, examinando el libro de Freitas con las réplicas que sufrió, traducciones, etc. La de Alcocer y Rivera, en 1925, al castellano, suscitó una justa emulación portuguesa que llevó a la presente versión lusitana por el latinista Dr. Miguel Pinto de Meneses, que llena las 328 páginas del primer volumen de esta obra. Una documentadísima bibliografía, de 18 páginas, de los autores y obras citadas por Freitas en su escrito, cierran la erudita Introducción.

La traducción portuguesa, como hemos dicho, es el tema de este primer volumen. En el segundo está el texto latino tal como lo publicó Freitas. Es una edición esmeradísima que acredita tanto a los editores como a los organizadores de la Obra. Una vez más el Instituto Nacional de Investigação Científica con sede en Lisboa ha acreditado su valer en el fondo y en la forma. La enhorabuena a cuantos han contribuido a la confección y presentación de estos dos volúmenes.

Francisco de P. Solà S.J.

JOÃO DE BARROS. *Ropica Pnefima. Vol. II. Reprodução fac-similada da edição de 1532; notas e estudo de I.S.Revah*. Lisboa, Instituto Nacional de Investigação Científica, 1983. XLV-151 págs.

Con las palabras *Ropica* y *Pnefimaticos* o *Pnefmatikos* formó Juan de Barros la expresión *Ropicapnefuna* que significa *Mercadoria espiritual*, es decir, mercancía espiritual. El presentador de esta edición, I.S.Revah, la ha ordenado en tres volúmenes, de los que presentamos el segundo que es el que reproduce el texto de J. de Barros, y por lo tanto el más importante.

Se divide en dos partes; una Introducción y el texto. Las primeras XLVI páginas se ocupan en la investigación de los manuscritos y ediciones del libro de Barros. La *editio princeps* salió de los tórculos lisboetas el 8 de Marzo de 1532, en un tomo en 4.º de 98 folios y letra gótica, con todas las características de una edición parecida a los incunables del siglo XV, con todo y haber dejado los pañales de la cuna de la Imprenta. Revah hace de ella una menuda descripción cotejando los cuatro únicos ejemplares que se conservan y se conocen. La segunda edición se hizo en Porto en 1869 por el *Visconde de Azevedo*, el cual no pretendió la vulgarización de la obra sino tan solo evitar que se perdiera; por lo cual hizo una tirada reducidísima de 104 ejemplares. Aunque procuró ser fiel a la edición primera, se permitió modernizar algunas palabras que el lector podía no entender o interpretar mal; así como buscó cierta uniformidad en la ortografía. Se esforzó, de todos modos, porque su edición reprodujera con toda fidelidad el original. Sin embargo, Revah encuentra que la edición de

Azevedo «é em absoluto inutilizável em qualquer estudo sobre a linguagem de João de Barros» (p. XIII). Lo que demuestra con un cotejo minuciosísimo del cual se siguen 9 páginas «dos erros ou transformações que a edição de 1869 introduciu no texto» (p. XIII).

La nueva edición de Revah ha modificado o modernizado la ortografía de la *príncipe*s, porque ésta, de 1532, no refleja la ortografía de Barros sino la de los editores, como demuestra fácilmente. Y no solo la ortografía, sino también ha modernizado las palabras que ahora son obsoletas en la forma antigua. Así, por ejemplo, emplea *fruto* en lugar de *fructo*. Ha cambiado también —cuando lo ha juzgado oportuno— las abreviaturas; y finalmente ha corregido no pocos errores en que incurrieron los tipógrafos de la edición primera; errores o erratas que llenan nada menos que 7 páginas. Terminada la Introducción se da paso al texto.

La obra de Barros es espiritual en forma literaria, o como él dice, «em metafora». El argumento lo explica él mismo: Se explica en forma de diálogo, cuyos personajes son la Voluntad y el Entendimiento que se encuentran con el Tiempo y se hacen mercaderes de mercancías espirituales; que son los vicios, que estas dos potencias aceptan y compran cuando desobedecemos a la Razón. Y ¿cómo compran tales mercancías? Con los talentos y monedas del Evangelio: la gracia y dotes que Dios da a cada uno y con los cuales se ha de ganar el cielo (si los aprovecha para el bien) o merecerá el infierno y los ha empleado para el mal o los ha abandonado. El Tiempo sigue a la Voluntad y al Entendimiento, de suerte que mientras van por el camino de la vida terrenal o temporal, con remordimientos u otros medios les puede hacer cambiar de vida mundana a espiritual o viceversa.

Esta parábola, de estilo evangélico, la desarrolla Barros en forma literaria dialógica y de este modo escribe un hermoso tratado que es a la vez catecismo, teología, moral, ascética... El método quizás parecerá pueril en nuestros días, pero otros insignes escritores (comenzando por Platón) han empleado el diálogo para inculcar mejor doctrinas, a veces muy difíciles.

Es de agradecer a I.S.Revah que haya puesto al día y a la disposición de todos esta obra tan interesante; y al Instituto Nacional de Investigação Científica hay que felicitarle también por la edición y pulcritud tipográfica.

Francisco de P. Solà S.J.

Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis. Vols. LXX, LXXI, LXXII.

— RODERITII XIMENII DE RADA, *Historia de rebus Hispaniae sive Historia Gothorum*. Cura et studio Juan Fernández Valverde. Tvrnhold, Brepols, 1987. XLVII – 371 págs.

— *Historia Compostellana*. Cura et studio Emma Falque Rey, Tvrnhold, Brepols, 1988. LXXXVIII – 599 págs.

— *Crónica Hispana s. XII*. Editerunt Emma Falque Rey, Juan Gil, et Antonio Maya. Tvrnhold, Brepols, 1990. VI – 294 págs.

Uno de los muchos méritos de los Editores de *Corpus Christianorum* es la *Continuatio Mediaevalis* que Migne había apenas esbozado. A CCh se debe, pues, ahora el que gocemos de las ediciones críticas de autores medievales cuyos escritos han dormido más o menos olvidados, o que son poco asequibles en ediciones raras y algo deficientes. Presentamos

ahora tres que se refieren a la Historia Medieval española, y son los volúmenes LXX, LXXI y LXXII de la serie medieval.

El volumen LXXII es el primero que vio la luz pública, aunque numéricamente sigue a los otros dos. El profesor Fernández Valverde ofrece aquí su tesis doctoral defendida en la Universidad de Sevilla en 1978. Trabajo que le mereció con justicia su magnífico doctorado. Comienza presentando a Rodrigo Jiménez de Rada, nacido en Puente de la Reina (Navarra). Fue hijo del Señor de Cadreira y de Eva Finojosa descendiente de los primeros Reyes de Navarra. Se educó en la Corte de Sancho VI, el Sabio, y continuó sus estudios en Bolonia y París. Vuelto a España con un buen caudal de doctrina filosófica, teológica y de Derecho juntamente con el dominio de varias lenguas y un rico conocimiento y amistad con futuros dignatarios de la Iglesia. El 1207, vuelto a España, se instala en Castilla donde tiene relaciones familiares que, unidas a las navarras, le hacen persona idónea para ser el artífice de la tregua de Guadalajara entre Sancho VII de Navarra y Alfonso VIII de Castilla. Es nombrado inmediatamente Obispo de Osma, aunque antes de tomar posesión de su Sede, le ha sido concedida la de Toledo cuando todavía era diácono. Es un personaje dinámico, consejero imprescindible en la corte de Alfonso VIII, Enrique I y Fernando III y con enorme ascendiente en la Curia Pontifical. Se señaló en el Concilio IV de Letrán, organizó la batalla de las Navas, inspiró las Universidades de Palencia y Salamanca, inició las obras de la Catedral de Toledo, fue legado pontificio en España, etc. Como Prelado defendió la Primaciá o Primado de Toledo y consolidó la situación de la diócesis en los tiempos difíciles y confusos de la reconquista española. Murió en 1247 en un viaje fluvial por el Ródano, de regreso de Lyon, donde había estado con el Papa por asuntos eclesiásticos. –Fernández Valverde, después de transcribir unos epitafios compuestos en exámetros latinos en forma de pareados, pasa al estudio de los 40 códices existentes, de los que hace una descripción precisa; y advierte luego que conviene dividirlos en dos grupos que responden a dos redacciones hechas por el propio Rodrigo, y las considera como el borrador y el texto definitivo; clasificación cuya legitimidad demuestra. La confrontación de códices le autoriza a determinar tres familias y cómo se relacionan según un *stemma* ilustrativo. En cuanto a las ediciones (Nebrija, Schott y Lorenzana) nota que en ellas se observa que han sido confrontados los principales manuscritos, pero sin una visión de conjunto de la traducción manuscrita, ni considerar la especial validez de cada uno de ellos en su relación con los demás. Por último pasa Valverde al estudio de las fuentes, tema difícil pero importante para determinar el valor intrínseco los datos y relaciones históricas. A este propósito es interesante la noticia que nos da de cómo se distingue claramente en el estilo cuando Rodrigo resume a los otros autores y cuando redacta por cuenta propia: «El Toledano es un magnífico compendiador que resume con mano maestra otros textos y sobre ellos crea una prosa encadenada y fluida; sin embargo, cuando lo que escribe es de su propia cosecha ... su latín se hace enrevesado, retórico, y nos hace pensar en un Toledano luchando con una lengua que entiende perfectamente, pero que se le escapa a la hora de ponerla en pie» (p. XL).

Termina el prólogo con recensionar las traducciones con su problemática y exponiendo los criterios seguidos en su edición.

Rodrigo Jiménez de Rada escribió seis obras (otras se le han atribuido equivocadamente). En este volumen de CCh solamente se publica la primera. Las otras son: *Historia Romanorum; Historia Ostrogothorum; Historia Hugnorum, Vandalarum, Suevorum, Alanorum et Silingorum; Historia Arabum; y Breviarium Historiae Catholicae*.

Como en los demás volúmenes del CCh, al texto editado con inmejorable cuidado, siguen utilísimos índices de capítulos, fuentes, citas de la Sagrada Escritura, nombres y Lugares.

– *Historia Compostellana.*

La profesora E. Falque publica ahora, revisada y perfeccionada su tesis doctoral presentada en 1983 en la Universidad de Sevilla. Más detenida investigación y delicada compulsación de textos manuscritos o editados, ha dado por resultado el presente libro de CCh.

Como suele hacerse, el volumen consta de dos partes: el texto crítico y la introducción que le precede. Esta introducción reviste el interés de la reposición de los criterios o normas que se han empleado para la selección del texto y aparato crítico.

La Doctora Falque comienza sus 78 páginas de *Introduction* (ha empleado para su redacción la lengua inglesa) con la investigación del Autor y la obra. El problema está en que con el título de *Historia Compostellana sirve de rebus gestis D. Didaci Gelmirez, primi Compostellani archiepiscopi*, se da noticia no sólo de la *gesta* de Gelmirez sino de otros Arzobispos. El autor no es el propio Gelmirez sino dos, tres, canónigos designados por él mismo: Hugo, Munio (Muño) y Girardo (Giraldo o Gerardo), y no es fácil discriminar la parte que a cada uno de ellos corresponde. Estos son los que mencionó Flórez al editar por vez primera la Historia Compostellana, y de ellos Falque recoge los datos biográficos principales; pero parece que intervinieron más manos en el libro, como un tal Pedro, cuya identificación se investiga. Pasa después Falque a estudiar algunos aspectos literarios e históricos de la obra, donde campea la erudición y diligencia que ha puesto la autora en investigar todas las fuentes y hechos.

Y se adentra ya en el estudio de los manuscritos que son 18 y se describen minuciosamente: ni olvida los ya perdidos, aunque registrados o citados acá y allá. Luego con labor paciente los va cotejando hasta formar un *stemma* a partir del arquetipo (s.XII) hasta el más reciente del siglo pasado. Con no menor minuciosidad y paciente estudio sigue la *Historia del texto* a través de las copias manuscritas. Y con honradez digna de toda loa, termina con las excusas del P. Flórez, que hace tuyas: «Podrá ser que no todo esté a gusto de todos, pero se me debe condonar lo menos por lo más, y que acaso la misma fatiga puede haber ofuscado al más vivo deseo de acortar». En cuestiones tan complejas como las que plantean las obras y manuscritos medievales, siempre surgirán visiones distintas; creemos sin embargo, que la Doctora Falque con su buen método y acurado estudio no ha de temer las críticas.

Por lo que hace al texto, la editorial tiene bien merecida su reputación por los numerosos volúmenes que tiene editados con tanto esmero y pulcritud.

– *Chronica Hispana saeculi XII*. Este tomo LXXI, contiene: 1. Historia vel Gesta Roderici Campidocti, (p.1-98), preparada por Emma Falque Rey. 2. Carmen Capidoctoris, por Juan Gil (p. 99-108). 3. Chronica Adefonsi Imperatoris por Antonio Maya Sánchez (págs. 109-248), y Praefatio de Almacia, por Juan Gil (págs. 249-267).

A cada obra precede un erudito prólogo o Introducción en que se explican la historia de los manuscritos existentes, el uso que de ellos se ha hecho en diversos estudios y publicaciones, se discuten las diferentes interpretaciones o puntos de vista, sus variantes, etc., todo cuanto se requiere para justificar la postura que defiende el editor. La minuciosidad con que se analizan los manuscritos y las ediciones precedentes ponen de manifiesto no sólo la honestidad científica de sus autores sino también la finura crítica de sus estudios. Aún en el caso del Carmen Campidoctoris, del que se conoce un solo manuscrito, su editor y prologuista Juan Gil ha elaborado un aparato crítico con las

variantes que presentan las ediciones anteriormente publicadas y ha precisado la fecha de su composición que algunos estudios retrasaban.

Mucho más trabajosas son las Introducciones de Emma Falque y Antonio Maya a las Crónicas de Mio Cid Campeador y Alfonso VII el Emperador. E. Falque comienza por el Autor y la Obra. Y lo primero es el título *Historia* o *Gesta Roderici*. Opta por *Historia* la editio princeps de Risco y por *Gesta Menéndez Pidal* con los códices antiguos. Falque acepta los dos: Historia Roderici vel Gesta R.; así con un vel zanja la cuestión elegantemente. Luego resume brevisimamente la vida del Cid y sus hazañas a través de la *Gesta* o *Historia* y discute algunos puntos serios o puestos en cuestión por los tratadistas. Más larga es la discusión acerca del *Autor*. Hay para todos los gustos, pero prevalece la opinión de que fue un clérigo (casi eran los clérigos que sabían escribir en latín), no castellano (pudo ser aragonés, navarro o catalán y aun tal vez valenciano). Quizás el obispo Jerónimo; parece que no sólo fue un entusiasta del Cid, sino que le acompañó en sus hazañas. El lector puede juzgar por si mismo y apuntar por quien prefiera.

En cuanto a la *fecha* de composición se fijan dos años como extremos 1102 y 1238: lo difícil es querer precisar más. Falque expone todas las hipótesis propugnadas por eminentes historiadores y concluye que «con los datos que hay no se puede llegar a conclusiones seguras», sin embargo le parece verosímil que las Gestas fueron escritas por un contemporáneo del Cid, testigo ocular de muchos de los acontecimientos que narra (p. 20). Con todo hace una reflexión: «La diferencia de diferentes puntos de vista, difícilmente conciliables, podrían denunciar la mano de distintos autores o de un autor y de otro o varios continuadores que pudieron dar a la crónica su forma definitiva». Por último, explicada la estructura y valoración de la obra, dedica 16 páginas al estudio de los manuscritos y ediciones, y expone los criterios seguidos por ella en la presente edición: ha escogido los Nr. I (s. XIII), y s (s. XV), a base de los cuales ha elaborado sus notas críticas o variantes, para la selección de las cuales ha seguido un criterio ecléctico (creemos que ha logrado lo que dice haberse propuesto; «ofrecen tanto a filólogos como a historiadores un texto fiable con un aparato crítico de garantía» (p. 41). Si afirma a continuación que los errores que tal vez haya a ella sola son imputables, le decimos gustosos que se los perdonamos todos, pues los méritos los superan con abundancia.

No menos meritoria es la Introducción de ANTONIO MOYA a la *Chronica Adefonsi Imperatoris*; que es su tesina de Licenciatura, tesina que revisada y revalorizada, ahora presenta remozada a la consideración del lector. La Crónica consta de tres partes en prosa y un colofón en verso institulado *Praefatio de Almaria*. Este prefacio o Poema lo edita, a continuación, Juan Gil, Maya se centra en la prosa para ofrecer una edición crítica ya que las existentes han sido muy defectuosas. Comenzando por el *Autor* se limita Maya a exponer las diversas opiniones y nombres aducidos, sin que él se incline por ninguno. Tal vez manifiesta cierta preferencia al decir: «con todo, la hipótesis más brillante ha sido la de A. Ferrari, que identifica a nuestro autor con Pedro de Poitiers» (p. 114). En cuanto al tiempo de su composición, parece estar conforme con las que ofrece Whieto Artera, que van de finales de agosto de 1147 a principios de 1149. —Los *Manuscritos* que transmiten la Crónica son sólo 9 y todos ellos manifiestan lagunas y son de tiempos recientes (s. XVI, XVII y XVIII) de cada uno de los cuales hace una descripción minuciosa. Más detenida es la *Historia del texto*, al señalar las variantes y concordancias a fin de establecer su genealogía. Forma la familia SDETMI que va luego comparando, por ejemplo, S, L y A; LA y S; SA y L; S, L, A; de donde sale la *stemma* que el propone. Se ocupa también de las Ediciones y Traducciones. Con ello se deciden los criterios que Maya ha seguido para su edición: corregir erratas o errores de transcripción, descuidos y no pocos datos fonéticos, lingüísticos, etc, no tenidos

en consideración. Se imponía, pues, una edición acurada y crítica, según unas normas que se impuso y siguió con fidelidad. Así nos ofrece una lectura fiable y segura.

Con la sobriedad de un experto, a quien los largos años de estudio han enseñado más que las escuelas, Juan Gil aborda el *Praefatio de Almari* que él mismo había estudiado y editado en 1974. Corrige algunos puntos, se afirma en otros, ni tiene la osadía de un joven ni el cansancio de un decrepito. Está en el punto de madurez mental y equilibrio. Su texto actual es, pues, fruto de largas reflexiones que han madurado y producido sabroso fruto. El lector puede leer tranquilo y seguro.

Por lo que hace a la presentación, edición, índices, etc., basta leer el pie de imprenta Typographi Brepolis, Tvrnholti para dar luz verde, y el visto bueno con calificación máxima.

Francisco de P. Solà S.J.

Clavis Patrística Pseudoepigraphorum Medii Aevi. I-A. Vol. I. Opera Hornilética.

– *Pars A (Praefatio) (Ambrosius-Angustinus. Cura et studio JOHANNIS MACHIEBEN.* Brepolis-Turnhout, 1990. XIX, 562.

– *I.B. Vol. I Opera Homilética Pars B (Beda-Zeno) (Indices)* Cura I.M. 1990. 563-1127.

Con la misma –y, si cabe, más– minuciosidad con que se editó la *Clavis Patrum Latinorum*, sale ahora a luz la *Clavis Patrística Psuedoepigraphorum Medii Aevi*, en la que se estudia uno por uno los títulos de los escritos atribuidos durante la Edad Media a Padres de la Iglesia y que en realidad corresponden a autores distintos.

Para la composición de este libro se han tenido en cuenta los autores medievales a partir de Beda el Venerable, que no se han podido examinar directamente. A lo largo del prólogo explica el editor los criterios que ha seguido y el proceso de composición de la Clavis Pseudoepigraphorum. Al final del Vol. I.B. van tres índices utilísimos: Initia, Índice de lugares de la Patrología latina, e Índice de colecciones, homiliarios, sermonarios y códices. El primer índice de «incipits» se subdivide en: Índice de Padres latinos, Padres Griegos y de Autores medievales; mientras que el último de los tres índices abarca: Colecciones de sermones, códices empleados por los Maurinos, códices usados por los hermanos Ballesimi, y finalmente Homiliarios, Sermonarios y códices.

A nadie escapa la utilidad de estos dos volúmenes que, por otra parte, han exigido una labor ingente en la compilación de obras, manuscritos, etc., para elaborar las 6.460 fichas (por decirlo así) y las 185 páginas de índices complicados no en su estructuración sino en su confección y que se presentan al estudioso en forma muy fácil y asequible. Johannes Machieben merece todos los aplausos.

Francisco de P. Solà S.J.

Memorias del Padre Luis Martín. General de la Compañía de Jesús (1846-1906). Edición preparada por J. R. EGUILAR, M. REVUELTA Y R. M.³ SANZ DE DIEGO. Roma, Institutum Historicum S.I., 1988. Vol. I. XLVII-1.120. Vol. II.LIV-1.075 págs.

Las Memorias de quiénes han ocupado cargos muy responsables en la sociedad suelen prestar un interés excepcional sobre todo si se trata de personas que han ocupado cargos importantes de gobierno en un momento crucial de la historia. Y este es el caso del P. Luis Martín, que habiendo ingresado en la Compañía de Jesús en 1864, experimentó el destierro de la Septembrina que duró de 1868 a 1877, y vuelto a España, enseña dos cursos Teología en Poyanne, donde experimenta el furor antireligioso en Francia. La vuelta a España la hace en calidad de Rector del Seminario de Salamanca (1880-1885) que tiene que arreglar y organizar. De allí es destinado a Bilbao para dirigir el Mensajero del C. de Jesús y es nombrado Rector de Deusto; pero al año siguiente es designado Provincial (1886-1891), pues le llaman a la curia Generalicia (a la razón de Fiesole por la situación anticlerical de Italia) donde a causa de la enfermedad y muerte del P. General, Anderledy, es nombrado Vicario o Sustituto General y más adelante General (Octubre 1892).

En España le tocó organizar definitivamente las casas, obras y ministerios de la Compañía de Jesús que había sufrido cinco expulsiones en unos 50 años. Su labor fue intensa y eficaz, tanto que llamó la atención del General quien quiso tenerle a su lado en la tarea más universal y conflictiva de consolidar y en parte organizar la íntegra Compañía de Jesús, renacida en 1814, perseguida continuamente y exiliada de no pocos países.

Tuvo que enfrentar situaciones muy penosas y difíciles como fue la lucha pro y contra el Liberalismo que dividió los ánimos en liberales e integristas, junto con tantas controversias por causa de la política en España y fuera de ella, le tocó al P. Martín compartir los trabajos y sinsabores con el Papa León XIII a cuyo lado se colocó incondicionalmente. Entre sus grandes obras hay que contar el Seminario Pontificio de Comillas que él protegió con una mirada lejana intuyendo el fruto que había de producir en la Iglesia española y la América Latina, La Universidad de Deusto (aunque con menor intervención). El Mensajero del Corazón de Jesús, la revista Razón y Fe, etc.

En el régimen universal de la Compañía se encontró al principio desterrado de Roma (Fiesole) y la Congregación General la convocó en Loyola (hasta ahora la primera vez que se reúne una Congregación General fuera de la Ciudad Eterna). Unos tres años después puede trasladar la Curia a Roma, más cerca del Papa, a cuyos servicios se ha consagrado siempre y ahora, si cabe, mucho más.

Los asuntos y conflictos en que se ve sumergido son muchos: Problemas con el P. Ferrari, en México, con la Propaganda Fide, en Francia, con los Coptos, sobre los Colegios en Inglaterra; la cuestión en España del P. Mir y de Peix y Ordeix, etc, etc.

En unos momentos tan agitados al filo de dos siglos, en un mundo en ebullición que había de desembocar en la terrible guerra Europea (1914-1918) ocho años después de su muerte, el P. Martín necesitó un templo de resistencia, equilibrio,... a toda prueba. Sólo su espíritu auténticamente, ignaciano de buscar únicamente la Mayor Gloria en Dios, su amor a la Iglesia y a la Compañía de Jesús y su equilibrio mental, podían lograr el impulso que dio a la Orden, las obras que fundó, organizó o animó y favoreció.

Sus memorias, escritas durante su generalado, son un exponente de su laboriosidad, orden y constancia.

El lector gozará con ellas y admirará más y más a un hombre de Dios que, nombrado en un lugar clave, sabe dejar a la historia la imagen del religioso y gobernante equilibrado y sincero.

A estas cualidades se ha de añadir su resistencia al sufrimiento. Los editores de las *Memorias* han añadido muy acertadamente, otros manuscritos del P. Martín en que con un realismo escalofriante explica «el mismo en el curso de su enfermedad de «sarcoma» en el brazo derecho que le costó el corte, dos veces, del tumor, con separación de las ramificacio-

nes que llegaban hasta el hueso y afectaban a los nervios. Las dos operaciones duraron cerca de hora y media cada una y el paciente las sufría sin anestesia y sin dar la menor muestra exterior del horrible sufrimiento que causaba tan importante carnicería. La enfermedad exigió finalmente la amputación del brazo derecho y acabó con su vida. El manuscrito narra solamente las dos intervenciones y termina con su ida a Pisa para someterse a un tratamiento de rayos X. Con su acostumbrado tesón aprendió a escribir con la mano izquierda y con ella redactó este su último escrito, después de la amputación del brazo.

Otros apéndices documentales cierran la edición de estas Memorias del P. Martín, el único de los Generales de la Compañía de Jesús que ha dejado escritas sus principales gestas. A pesar de su brevedad en no narrar todo lo que hizo y vivió, ha prestado un servicio magnífico a la historia y a los historiadores.

Francisco de P. Solà S.J.

Anthologica Annua. Nn. 35 y 36. Instituto Español de Historia Eclesiástica. Roma, 1988 y 1989.

35

Empieza este 35.º volumen con el escrito y documentado estudio de Joaquín Tapia, *La Vida y la obra de Melchor Cano, marco de su reflexión teológica*.

Este testigo tan eximio y tan conflictivo ha hecho correr mucha tinta, y sin embargo todavía se puede hablar de él y esclarecer puntos conocidos y mezclar otros ocultos e ignorados. Tapia no se ocupa en resumir lo ya escrito sino que prueba avanzar un poco –o mucho– en el conocimiento de sucesos de la vida de Cano. En sus 66 páginas de texto se nos da un resumen del currículum vitae de Melchor Cano insistiendo en su formación teológica y en su espíritu batallador. Luego pasa a la *Obra* del teólogo que clasifica en escritos *exactamente teológicos, espirituales* y un resto *variado* (el apelativo nuestro) que comprende: cartas, informes, intervenciones en Trento, las Censuras al Catecismo Cristiano de Carranza, etc; y finalmente *Manuscritos Académicos*.

Todo este arsenal de materia está recogido y escrito con precisión y cierto sentido crítico. Contra el apasionado Cano es frecuente replicar escribiendo con no menor pasión. Tapia, sin embargo, es ecuánime y moderado. Escribe con los documentos –muchos inéditos– en la mano y ellos son los que hablan. Este artículo asombra al lector por esta equidad, por el fondo documental de primera mano y por el estilo que hace amenos, o mejor dicho, interesantes unos temas tan tratados por otros. El valor de este trabajo estriba en la documentación y redacción. Acaba de valorizar el estudio la amplia (8 páginas) recensión de *Fuentes y Bibliografía*.

Siguen los artículos de Anthologia Annua con el no menos importante y eruditio del conocido J. IGNACIO TELLECHEA INDIGORAS, *El Proceso Romano del Arzobispo Carranza (1567-1576)*.

De tal autor no puede esperarse más que un estudio totalmente documental y esclarecedor de unos hechos que conmovieron a toda la Iglesia por tratarse de un proceso contra un Cardenal Arzobispo de Toledo de la Catolicísima España por acusaciones de herejía. Tellechea ha publicado mucho sobre esta tema que es ya una de sus especialidades, y no habrá hoy seguramente nadie tan conocedor del caso como él. Este trabajo es un verdadero libro (229 páginas). En las primeras 53 páginas sigue paso a paso todo el camino

recorrido por el proceso romano comenzando por el balance de Comisión nombrada y un regesto notarial.

Como suele hacer Tellechea, la relación es precisa y breve sin dejar ningún pormenor de interés. Tiene el gran mérito de ofrecer el grano sin la paja. Su acreditada y merecida probidad científica e histórica son la mejor garantía para leer con confianza su extracto del curso de los procesos durante los Pontificados de Pío V y Gregorio XIII. Un manuscrito olvidado, que el autor descubrió en el Britisch Museum ha iluminado unos puntos serios; y poco a poco gracias al insigne especialista «este gran drama religioso-político nos va revelando sus secretos» (p. 129).

Las restantes 175 páginas las llenan los documentos originales. Despues en las ocho reproducciones fotográficas se transcribe el documento del Britisch Museum (págs. 138-259).

Manuale actorum Romae factorum 1567 usque ad annum 1576 y a modo de apéndices: 1. *De vita et rebus gestis Pii V. P.M., de Iº-A. Gabusi (Romae 1605)*; 2. *Degli Annuali de Gregorio XIII P.M. Maffei*; 3. *De la Vida de Felipe II de Cornona Campana*; 4. *Análisis Ecclesiastici, deAbraham Bzovins*; 5. *Continuación de los Annuales de C. Baronio para Enrique Spondano*; 6. *Inventario del Archivo de Castelsantangelo*; 7. *Inventario del Proceso del Arzobispo Carranza al tiempo de su trastado a Roma (1567)*.

Cristóbal Robles Muñoz es el autor del tercer largo estudio (160 páginas) *Católicos y Liberales. La Iglesia ante la Restauración (1875-1888)*. Este periodo de solo 13 años fue una lucha encarnizada entre católicos y liberales, lucha que exigió continuas intervenciones de la Santa Sede. La política y la Religión estaban igualmente comprometidas en esta contienda, de aquí la complejidad y el encono en muchas ocasiones. Tres cuartos del siglo XIX habían transcurrido en una España dañada por la Revolución Francesa, invadida por Napoleón, lanzada a dos guerras (independencia y carlista) y sometida a los vaivenes de una revolución continua con quemas de conventos, matanzas de frailes, desamortización, exclaustración de religiosos, Cortes de Cádiz, exilio de la realeza, primera República, y un etcétera interminable. La llegada de Alfonso XII fue saludada con el entusiasmo de un pueblo que deseaba paz y estabilidad. A estas ansias y a su relativa realidad se le llamó «La Restauración»; en realidad se trataba de la «restauración de la monarquía» y representaba un orden después del fracaso de la república.

Pero esta «Restauración» no se podía realizar en un día. 15 lustros de revueltas y luchas de partidos habían creado en los campos político y religioso una división irreconciliable. Las tendencias extremistas pugnaban con las moderadas y surgió inmediatamente el antagonismo católico-liberal, que el Rey quiso reconciliar llamándose «católico y liberal».

Robles Muñoz sigue paso a paso los sucesos y las luchas ideológicas de estos momentos cruciales para España y describe las actividades desarrolladas con los Congresos Católicos, el proyecto Pastoral de la Iglesia en España, etc. Estudia luego más detenidamente las ideologías del «Catolicismo» y del «Liberalismo» en cuando se presentaban como opuestas y luchaban entre sí. Las ideologías son consideradas desde sus causas o corrientes filosóficas (krausismo) y en sus propagadores, como la masonería. Por parte del catolicismo la reacción fue violenta o aguda. No se resignaban –con razón– los católicos verdaderos a ver cómo la política se infiltraba en el campo de la moral. El Krausismo procuraba un carácter religioso que contribuyó mucho a su difusión, porque aspiraba a una reforma ética y religiosa de la sociedad española. Pretendía caminar con los católicos liberales; pero entonces se iniciaba en España la reacción ultramontana y neocatólica tras el *Syllabus*.

Los católicos-liberales hallaron, pues, la oposición del antiliberalismo. La crisis interna de un sector del Catolicismo español se aceleró con la interpretación que se daría al *Syllabus* y a la *Quanta Cura*. Robles Muñoz matiza muy bien señalando las diferentes clases de liberales o liberalismo, con lo que se evita la confusión y aún contradicción en que se sumergía al atacar en bloque al liberalismo. El Papa Pío IX atacaba ciertamente a esta doctrina perniciosa que era perseguidora de la Iglesia, y la entendía en un sentido totalmente alejado de lo religioso y que exigía un rompimiento total entre la Iglesia y el Estado o del Estado contra la Iglesia.

Por el contrario la totalidad católica, dirá el autor, ofrecía una actitud mental ante la política que, basada en la unión íntima de Iglesia-Estado suponía, al menos, al Estado como tutor de la integridad de la Nación, y como tal debía cuidar de la Iglesia y defender la Iglesia en España de otras ingerencias; y así mismo, como consecuencia, la suerte del Estado está vinculada totalmente con el porvenir de la Iglesia (p. 442). En este terreno se movía el Carlismo. Y las realidades de la vida política (desamortización, supresión de Órdenes Religiosas, etc) les daban la razón, al mismo tiempo que se palpaban unas secuelas perniciosas: «El liberalismo, si es moderado, tanto más peligroso. En forma de alianza y paso a paso va conduciendo a un pacto con la revolución, no obstante invocar el orden, la paz y la justicia».

Pero las realidades se imponían y planteaban a los católicos el problema de situarse ante un estado con el cual se ha roto el consorcio que la Iglesia tenía. No quedaba más remedio que ir reclamando la mayor libertad posible para la Iglesia en sus relaciones con el Estado.

La historia y evolución de las ideas y realizaciones en la España de fines del s.XIX y las luchas de liberales y conservadores, las explica muy bien Robles Muñoz. Son páginas de excelente síntesis histórica e idealística; así como las conclusiones del artículo.

A los ESTUDIOS, siguen 5 NOTAS y DOCUMENTOS, que no podemos desarrollar. Bastará mencionarlos:

1. NORMAN ROTH, *Rodrigo Jiménez de Rada y los judíos. La «dirisa» y los diezmos de los judíos*. Rodrigo J. de Rada fue sin duda uno de los personajes más importantes de su tiempo en España; aquí Roth le defiende de la fama de antisemita que le han puesto, sobre todo en la cuestión del canon 68 del Concilio Lateranense IV, en que se prohíbe a los musulmanes y judíos llevar las mismas vestimentas que los cristianos. El canon, en el que probablemente intervino Jiménez de Rada, habla de «cualidad de los vestidos» (*qualitate habitus*); no exige, pues, una «división especial para los Judíos, como se exigió en Francia». Así mismo se expone en qué consistían los «diezmos» exigidos a los judíos, que no eran diversos ni mayores que a los cristianos.

2. JUSTO FERNÁNDEZ ALONSO, *El Sepulcro del Cardenal Gonzalo (García Gudiol) en Santa M.ª la Mayor*. El hecho de que el arquitecto F. Fuga al restaurar en 1740 la Basílica de Santa M.ª La Mayor en Roma, conservarse (aunque trasladado de lugar) el sepulcro del Cardenal Gonzalo, cuando no respetó casi ninguno más, mueve al autor a estudiar el valor artístico del cenotafio y, con esta ocasión, referir los datos históricos sobre el Cardenal, el traslado de sus restos a Toledo y la devoción que el pueblo le ha tributado.

3. FRANCISCO DELGADO DE HOYOS, «*Sacerdotium maximum. Una teoría inédita del catedrático hebreaista de Salamanca, Gaspar de Grajal, sobre el sacerdocio común de los fieles*». Es un estudio exegético-teológico del sacerdocio común de los fieles tomando como objeto al teólogo Delgado de Hoyos. Busca una postura media entre la exageración de Lutero y el minimismo de muchos católicos. Delgado admite una «realidad» en el sacerdocio común que no se identifica con la del sacerdocio «ministerial». La doctrina, que algunos

atribuyen al Vaticano II, como una novedad Conciliar, no es tal novedad, sino reforzar una doctrina que la lucha contra el protestantismo, había relegado al olvido o minimizado tal vez en exceso.

4. VIDAL GUITARTE IZQUIERDO. *Legislación Sinodal en la historia del obispado de Tortosa (1274-1988). (El manuscrito 737 de la B.N. y otras fuentes impresas)*. El autor ha prestado un servicio muy importante a la diócesis de Tortosa y a la Historia Eclesiástica en lo que se refiere a la legislación Sinodal. El mismo explica la finalidad que ha pretendido alcanzar: «Nuestro objetivo, al abordar este trabajo, ha sido poder ofrecer una visión unitaria y de conjunto de toda la producción sinodal en la historia de la diócesis de Tortosa» (p. 546). Y lo ha logrado. Con ello se han llenado lagunas y corregido errores o lapsus del Dr. José Vives Gatell, en fechas y números de Sínodos en *Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, vol. 4.

5. JUAN ESQUERDA BIFET. *La aportación de la Pontificia y Real Academia Bibliográfica-mariana de Lérida (1862 ss.) al Culto y Devoción a la Santísima Virgen*. Con la precisión y exactitud documental que le caracteriza, el R. Dr. Esquerda ofrece una síntesis histórica de lo que fue y es la más que centenaria Academia Bibliográfica-Mariana de Lérida, su influencia en el culto y devoción a María en Lérida, y las características de su influjo devocional y cultural. De las cinco Academias marianas que existen hoy en el mundo, la primera se fundó en Roma en 1835 como para preparar la definición dogmática de la Inmaculada (se denominó desde un principio: Pontificia Academia de la Inmaculada); la 2.ª fue la de Lérida; pasarían muchos años para llegar a la 3.ª (Pontificia Academia Mariana Internacional, Roma 1946); y la última coincidiría con el centenario de la leridana (Academia Nacional Mariana, 1962, Quito-Ecuador), pasando por la Academia Mariana Salesiana de Roma, 1959. Más que una finalidad científica o mariológica, quiso ser mariana por excelencia, proponiéndose como fin «Honrar a la Santísima Virgen y difundir el conocimiento de sus excelencias y glorias, preferentemente por medio de la Literatura y Bellas Artes» (p. 581). Como exponentes de la influencia que ha ejercido esta Academia, está la intervención, protección de los Papas: Tres Pios: IX que bendijo ampliamente a la Academia; XI concedió la inclusión en el calendario litúrgico diocesano la fiesta y oficio de la Virgen de la Academia, y le otorgó el título de Pontificia Academia (como Alfonso XII le concedió el de Real); XII nombró Patrona de la Ciudad de Lérida a la Virgen Blanca, como cariñosamente llama el pueblo a la Virgen de la Academia.

El conjunto de este volumen 35 de *Anthologica Annua* ya se ve que es magnífico y digno de toda loa.

Francisco de P. Solà S.J.

36

Como en todos los volúmenes dos partes integran los trabajos: Estudios y Notas y Documentos. Cada una de estas dos partes tiene tres escritos de muy diversas longitudes; los estudios ocupan las 490 páginas y las restantes las notas y documentos. Todos son de interés.

Un largo estudio del P. Carlos Alonso O.S.A. encabeza el volumen: *Embajadores de Persia en las Cortes de Praga, Roma y Valladolid (1600-1601)*. Después de una breve Introducción y una extensa bibliografía, divide su trabajo en siete capítulos en los que describe detenidamente las andanzas de dos personajes: Antonio Sherley, inglés, que «será

protagonista de la mayor parte de las páginas de este libro»; y Husein Ali Beg «el cual está presente en esta historia desde el principio hasta el fin». Y este principio era un poco anterior al 1500 del título: 1598.

Sentimos no poder seguir paso a paso los avatares de las delegaciones ante la Corte de Praga. Notemos solamente que dos hermanos Anthony y Robert Sherley formaban una comitiva de 27 personas que en Venecia habían oído hablar de las riquezas de Persia y veían una posibilidad de ganancias comerciales. Pertenecían a la nobleza inglesa aunque no en el grado de primos de Jacobo I, como quiso Antonio hacerse pasar. Abbas I el Grande (1571-1629) les recibió con benevolencia y con ellos y 12 de sus acompañantes, marchó a Ispahan para celebrar la victoria, recientemente obtenida, sobre los turcos. Sherley convenció a Abbas I que ampliaría sus embajadas en Europa, cosa que agració al monarca que deseaba recobrar las tierras que los turcos le arrebataron. Europa también necesitaba de la amistad de Persia para sacudir a los turcos intrusos. El inglés consiguió también un arreglo comercial y que se respetara la libertad de religión a los cristianos.

Aquí se agregó un P. Melo, agustino, que logró ser nombrado encargado para negociar en España la embajada junto al rey, y luego un ex-jesuita, Francisco Costa que «logró con sus falsas informaciones inducir a Clemente VIII a nombrarle a él mismo y a Diego Miranda embajadores a Persia».

Costó no poco la preparación del viaje a Europa, que resultó una auténtica odisea. La caravana constaba de tres grupos: Husein Ali Beg con 4 secretarios y 15 criados; Anthony Sherley con cinco intérpretes y 15 de servicio; P. Melo y sus tres acompañantes. Los presentes para los soberanos europeos llenaban 32 cajones transportados por camellos. El viaje, para no pasar por tierra de turcos, se hizo por Rusia, a través del Caspio, hasta el mar del Norte. En todo este viaje el inglés manifestó una conducta indigna; por dos veces quiso asesinar al P. Melo y en el Norte hizo desaparecer las 32 cajas de presentes para los príncipes cristianos de Europa. Es interesantísimo seguir –aunque a grandes rasgos– las peripecias de este largo viaje.

Los capítulos siguientes se concretan a las negociaciones en la corte de Praga, con el Gran Duque de Toscana y con la Corte del Papa Clemente VIII. Aquí aparece el carácter intrigante de Sherley, que convierte las gestiones diplomáticas en algo así como una novela de suspense. Persona inteligente, valiente como soldado, agudo como diplomático, escurridizo con las ambigüedades... un modelo de aventurero de alto estilo. La lectura de estos capítulos, a pesar de la aridez del tema, se lee con placer y de un tirón.

Termina este interesante estudio con las gestiones de Husein Ali Beg en Valladolid y Lisboa, de donde emprendió viaje de vuelta a Persia. Husein tuvo no poco disgusto con la conversión al catolicismo de su sobrino Ali Guli Beg al que siguieron otros dos del séquito, uno de ellos era Don Juan de Persia, que escribió largamente las vicisitudes de todo este larguísimo viaje. El bautismo se realizó cuando Ali Beg estaba en Lisboa. Todas las gestiones tuvieron buen éxito y este embajador pudo volverse satisfecho a su país. Fue un viaje digno de un aventurero, pero con fines más nobles y elevados. Carlos Alonso ha escrito un buen estudio lleno de anécdotas y circunstancias que amenizan el buen estilo. 100 documentos, transcritos rigurosamente en el apéndice, acreditan el valor histórico de este trabajo.

MAXIMILIANO BARRIO GONZALO, de la Universidad de Valladolid, es el autor del segundo estudio: *Sociedad, Iglesia y vida Religiosa en la España del s. XVIII. Notas para un estudio demográfico, económico y socio-religioso*.

Una advertencia preliminar encuadra o precisa el sentido de *Demografía eclesiástica*, que, ultra los ordenados «in sacris» y los religiosos y monjas, incluye a los cristianos, acólitos, ermitaños, criados, niños y señoritas «con vestido seglar» que viven en los conventos, y en algunos casos incluso a los empleados de cruzada, inquisición y síndicos de religiones (p. 274).

Los datos aportados quedan concretados en los siguientes cuadros estadísticos:

1. *La población eclesiástica en la 2.ª mitad del s. XVIII*, donde se observa un descenso debido a la supresión de los jesuitas, monjes basílicos y de los canónigos regulares de S. Antonio Abad; (de un 1,70%, en 1752 se desciende al 1,25% en 1797).

2. *Evolución de número de eclesiásticos y su relación con el movimiento general de la población*. Aquí al comparar los números según las Regiones Españolas, las cantidades varían, en el conjunto de años 1752 al 1787, desde un aumento del 11,62% en León a un -25,45% en Extremadura, con referencia media de -23,26% respecto a la población total.

3. *Clero Regular*. El descenso, en estos mismos años, va de 92.240 a 73.372, notándose una precipitada disminución de unos 20.000 religiosos entre los años 1752 y 1786, y una casi estabilidad (73.430 a 73.372) de 1787 a 1797.

De aquí se pasa a la economía; y las estadísticas son más minuciosas, dividiéndose en: Propiedades, Rentas, Ganados, Décimos, Estipendios, Rentas de las mesas episcopales. Aquí se dan datos escuetos sin hacer comparaciones de años. Solamente aparece la distinción entre mitras muy ricas (Toledo, Sevilla, Valencia, Santiago), Ricas (8), medianas (16), modestas (12) y pobres (18).

A las estadísticas siguen las reflexiones y conclusiones que ofrecen los números. Se puede afirmar que, con todos sus defectos, el pueblo español vivía en un alto nivel de sacralización durante el s. XVIII. El autor anima a los investigadores a que escudriñen en los archivos episcopales donde multitud de documentos «esperan impacientes que algún estudioso exhume los expedientes de ordenaciones y de concursos a curatos o canongías de oficio», con los cuales se podrá hacer un estudio -no hecho- del estado del clero español en esta época, tanto en lo referente a su origen, formación, etc, como a su estado social, pastoral, económico, etc. Y nosotros preguntamos: ¿no se mueve el mismo Maximiliano Barrio Gonzalo a emprender esta tarea, él que tiene ya la mano muy rota en estas investigaciones archivístico-episcopales? Haría un gran servicio a la historia del Clero, y, por ende, de la iglesia.

Entramos en el tercer «estudio», de 174 p., de C. ROBLES MUÑOZ, *Frente a la supremacía del Estado. La Santa Sede y los Católicos en la crisis de la Restauración (1898-1910)*. Es la continuación del aparecido en Anthología Annuá, n.º 34. Allí terminaba con la muerte de León XIII y el último Congreso Católico celebrado en 1902 en Santiago de Compostela sin la presencia del Cardenal Sandra, fundador y alma de estos Congresos. Siguiendo, pues, el orden cronológico, nos encontramos ahora en «la encrucijada de la Restauración». Esta «Restauración» la concebía Cánovas como un proceso de unificación de los monárquicos, y se buscaba la paz y la concordia. Este estudio, largo y muy bien logrado, va explicando el proceso evolutivo de la lucha del gobierno español con la Iglesia con el intento de suplantarla y despojarla del poder de que gozaba, dada la catolicidad del pueblo.

Alfonso XIII quiso servir al movimiento reformista -y esta fue la inspiración de sus actos más transcentiales- (p. 319). La Iglesia por su parte, se encontraba en situación muy difícil: económicamente despojada de todos sus bienes; políticamente escindida por ideologías apuestas; pero no era un Iglesia burocratizada y exclaustrada, temerosa y pusilámine; tenía brios, emprendía obras sociales y movimiento católicos; León XIII se esforzaba por unir a todos los católicos españoles divididos en conservadores y liberales,

carlistas e Isabelinos. Los Obispos, al lado del Papa, trabajaron en la empresa de la misión; siempre luchando contra un gobierno liberal, anticatólico, hostil.

No podemos resumir el denso contenido de 174 páginas de este artículo que sigue los abatares de los gobiernos de Silvela y Maura que terminaron con el Convenio Concordatario de 1904 entre la Santa Sede y el Gobierno español, cuyo tema principalmente discutido era el de las órdenes y Congregaciones religiosas, suprimidas en España anteriormente y luego controladas tiránicamente por los gobiernos.

Pero aún quedaba mucho anticlericalismo en el Gobierno, como por ejemplo el programa secularizador del Gobierno López Domínguez que abarcaba las Congregaciones, la enseñanza religiosa, los cementerios, la libertad de cultos, y la ampliación del matrimonio civil. Todo esto exigía que los católicos estuvieran fuertemente unidos. A ello tendieron los esfuerzos de los Obispos en sus respectivas diócesis.

El gobierno, a su vez, respondía con la Ley de Asociaciones. Algo se había solucionado con el Convenio de Roma de 1904, pero los ánimos, por uno y otro lado, no se tranquilizaban. Los gobiernos liberales y anticlericales no cedían. Por el hecho de que en el Concordato no había una derogación explícita de la ley de 1837, se veía en el artículo 29.º una cierta confirmación que ponía un límite taxativo al número de Órdenes religiosas que podrían existir legalmente en España. La ocupación del poder por los liberales acució a los católicos a la unión. Los gobiernos alternaban con Maura y Moret. Entre los asuntos que apremiaban al Gobierno, estaba la cuestión catalana en la que se distigüan Prat de la Riba, Casañas, Cambó, etc. Maura con Cambó llevaban este asunto con prudencia y tacto; Moret, en la oposición, era más radical. La Semana Trágica sorprendió a muchos. Era un golpe más para impedir la promulgación de la Ley de Administración local que Maura patrocinaba: se exigía la dimisión de Maura antes de Octubre. Maura en efecto dimitió, no por miedo sino para evitar mayores desmanes. Moret le sucedió pero entonces los tumultos fueron contra él. Su política con la Iglesia fue de renovar el Concordato haciéndolo más asequible. Se evitaría extremismos, pero se conservarían dos puntos: mayor tolerancia a los no católicos y reanudar las conversaciones con la Santa Sede que se iniciaron en el período anterior, en que Moret fue Presidente. El ambiente, sin embargo, era denso y se olía a revolución. El Papa y el Nuncio estaban preocupados y Alfonso XIII quería intervenir mucho en la política, sobre todo en lo que tocaba a las relaciones del Estado con las Órdenes Religiosas. Las negociaciones se alargaban, Moret cayó y subió Canalejas. Este pretendió unificar a los liberales que estaban divididos; se mantuvo muy cordial con la Santa Sede, pues él creía que «la religión era la base de una política democrática». Las esperanzas que este gobierno creaba, se vieron frustradas después de «casi tres años apasionantes, que terminaron trágicamente en la Puerta del Sol aquella fría mañana del 12 de Noviembre de 1912. Aquí comenzará la siguiente parte de este trabajo». Así termina este interesantísimo artículo de Robles Muñoz que descubre muchos hilos ocultos de la política española.

A estos brillantes artículos, siguen tres notas y Documentos, todos ellos de sumo interés, cada uno en su género. La primera nota es sobre *Fundaciones de Beneficios en el Obispado de Gerona en los siglos XII-XVIII* por Josep M. Marqués. El interés de este tema radica en que «más de la mitad de los clérigos seculares del antiguo régimen» eran beneficiados simples, es decir, clérigos sin responsabilidades apostólicas y que se sustentaban con una renta fundacional. Resulta complicado y nada seguro designar cuál fue la causa de la existencia de tales clérigos y de dónde provenían los bienes fundacionarios. Anteriormente al s. XII los bienes eclesiásticos no eran del párroco ni del Obispo, sino de la Parroquia x o de la Catedral z: es decir, eran de la Iglesia. Así mismo,

los recursos económicos de la Iglesia habían de repartirse, a partes iguales, entre el culto, el clero y los pobres. En el culto entraña la construcción y conservación del edificio y lo concerniente al culto propiamente dicho: velas, cálices, etc.

El autor, pues, va investigando en los documentos del Archivo Diocesano de Gerona todo cuanto hay referente a beneficios o beneficiados que suele encontrarse en «actas de posesión de beneficios, concesiones pontificias y nombramientos reales y pleitos, muchísimos pleitos». A base de esto quiere llegar a una panorámica general. Explica, pues, como se llegó hacia el s. XII, a las prebendas no curadas, cuyo origen o causas puede descubrirse en la repartición de cargos a los sacerdotes, al crearse la «praesbyteria» (sacerdotes que vivían más o menos en comunidad al servicio de una parroquia), los canónigos, etc. quedaban algunos o muchos sacerdotes sin cargo alguno; y por otra parte la piedad de los fieles dejaba legados económicos para que, por ejemplo, anualmente se celebrase una misa por sus difuntos. Y de este modo se fue ampliando el número de fundaciones (y por tanto de beneficiados) que establecían la obligación de celebrar misa diaria, semanal, mensual o anual en la Parroquia, ermita, altar, etc. Y se nombraba un clérigo que cuidase de cumplir con aquella obligación, y él se sustentaba con los réditos de aquella fundación o beneficio. Elecadas las fundaciones desde 1167 a 1826 dan un total de 1.026, que se van estudiando, examinando su rito de institución, la calidad (nobles, eclesiásticos, burgueses, labradores, etc) de los fundadores, clasificándolos por siglos, lugares de fundación y dotaciones en censos. Estadísticas muy precisas que ofrecen la facilidad de constatar el desarrollo de estas fundaciones y cómo oscilan los números de siglo en siglo, de persona a persona, etc.

JUAN LÓPEZ MARTÍN se ocupa de *El Concilio Provincial de Granada de 1565 y sus previsiones sobre los moriscos del Reino de Granada*. Aunque no se publicaron las Constituciones de este famoso Concilio y aunque se tratase de un Concilio Provincial (no ecuménico ni nacional) tuvo «una enorme repercusión tanto en el campo religioso como en el político de toda España y muy especialmente de Andalucía oriental».

Felipe II «que había incorporado a la legislación nacional la tridentina», quiso se cumpliera el encargo conciliar de convocar concilios que impusieran las normas, leyes y doctrinas de Trento. El Arzobispo de Granada Don Pedro Guerrero de Leza inmediatamente convocó un Concilio Provincial que comenzó el 16 de Septiembre de 1565, que se ocupó principalmente de la aplicación de la reforma tridentina y del grave problema que planteaban los moriscos o cristianos nuevos en aquella Provincia andaluza.

El autor desarrolla el contenido del Concilio sin publicar el texto completo. Los temas son: ante todo el origen y abatares del manuscrito de las Constituciones que corrió muchas peripecias; la defensa de los cristianos nuevos; la administración del Bautismo en el que se han guardado con cuidado las rúbricas y evitar que los moros caigan en supersticiones; lo mismo ocurre en el Sacramento del Matrimonio, con la Eucaristía y la Penitencia, con los entierros y testamentos; y finalmente se recuerdan las graves obligaciones de los curas. A continuación se publican en resumen Los mandatos de la Junta de la Capilla Real y La Instrucción Real al Arzobispo de Granada, con las Peticiones concretas que los Obispos dirigen al Rey Felipe II solicitando su intervención directa para solucionar el problema de los moriscos.

Cierra este valioso volumen de ANTHOLOGICA ANNUA una serie de 373 resúmenes de *Informes y Noticias de los Nuncios en Viena, París y Lisboa sobre la España del siglo XIX (1814-1846)*. De este importante estudio del P.F. DÍAZ DE CERIO S.J., en este volumen se trata

solamente de *Los Nuncios en Viena*; lo que hace suponer que seguirán (en volúmenes sucesivos) las otras Nunciaturas, con lo que se tendrá una visión muy completa sobre la política europea de la Santa Sede respecto a España y se podrá hacer un juicio acertado de los bienes que la Iglesia Católica haría en y por España si sus gobernantes siguieran sus consignas. Lamentamos no poder redactar un resumen de este largo trabajo de 250 págs. y nos remitimos a la breve introducción del autor.

Una merecida alabanza tributamos a estos volúmenes de *Anthologica Annua* que no desmerecen en nada del valor de los precedentes.

Francisco de P. Solà S.J.

MARIO MARTINS. *Nossa Senhora nos Romances do Santo Graal e nas Ladaínhas medievais e quintebentistas*. Braga, Edicões «Magnificat», 1988. 222 págs.

El P. Mario Martins merece el título de «Cantor o Trobador Mariano» porque, aún cuando no haya publicado —que sepamos— poesías propias en honor de la Virgen Santísima, ha editado ya varios libros de loas marianas, esas alabanzas encantadoras que salen del corazón de aquellos poetas ambulantes de una época de ebullición religiosa muy mariana.

El contenido de la presente obra nos lo expone el autor en la «Explicação Breve» o Introducción: «Aquí no tenemos a la vista *Le Conte du Graal* o *Perceval* de Chrétien de Troyes, romance en verso del s. XII. Pensamos casi únicamente en el gran ciclo entorno al Grial, más en prosa y de ámbito más vasto, compuesto entre 1215 y 1230, compilación ésta falsamente atribuida a Walter Map y cuyo héroe máximo ya no es Persifal (o Perseval) sino más bien Galaaz» (p. 9). Este grande ciclo Graal-mariano encierra cinco grandes romances de singular importancia y que Martins analizará detenidamente: *«Estoire del Saint Graal, Merlin, Lancelot, Queste del Sain Graal e Mort Artu (o La Mort le Roi Artus)»*, así titulados en francés arcaico y divulgados con el nombre de *Grand Saint Graal, Lancelot-Graal*, o sobretodo *Vulgata*.

La primera parte, pues, del libro la forma el estudio detenido de la autoría, texto, contenido, etc., de cada uno de estos trataditos; y la divide en cuatro capítulos naturales: 1.º *Lestoire del Saint Graal (o Livro de José de Arimatea) e la Virgen María*; 2.º *Lestoire de Merlin*; 3.º *Le Libre de Lancelot de Lacy* y 4.º *La Queste del Saint Graal*. En cada uno de estos capítulos atiende principalmente a los puntos básicos de la mariología.

La segunda parte consiste en el estudio sistemático de la devoción mariana y doctrina mariológica que se contiene en cada uno de estos libros. Lo cual exigía, no pocas veces, la repetición de textos. La presentación tipográfica de esta segunda parte es muy elegante: todo el texto está encerrado en un marco de viñetas o dibujos de flores, pájaros, frutos, emblemas y motivos varios que le dan un ambiente medieval.

El contenido se clasifica en 15 temas.

1. Preces letánicas o letanías.¹

1. Traducimos por Letania la palabra portuguesa *Ladaínha* que en sí tiene el sentido general de plegaria, y aún mejor el de súplica de intercesión. Estilísticamente aparece como una fórmula concisa mediante la cual la asamblea cristiana se une a la oración del ministro sacro participando íntimamente en las santas intenciones» (p. 53).

2. Génesis y variedad de las Loas Marianas.
3. Laudes-Letanías del Maestro Andrés Díaz.
4. Loas del Pseudo-Benaventura.
5. Loas del códice Alcobacense.
6. Breviario y Loas de las Horas del libro que pertenecía a la Reina Doña Leonor.
7. Loa pequeña del Pseudo-Benaventura.
8. Letanía de *Santa María, Mater*.
9. Loa del Transición del Devocionario de la Ayuda y otro ejemplar de Tipo Arcaico.
10. Loa del *Dominus Tecum*.
11. *Ave!*.
12. Himno-Loa del Monasterio del Salvador.
13. Loa de Ntra. Sra. del Rosario.
14. Loa de Loreto y de la Sagrada Escritura.
15. Del canto de las Loas de Nuestra Señora.

Como se ve, es un estudio muy profundo y sistemático que supone mucho trabajo y paciencia.

Hermoso colofón son siete páginas de *Evoção à Nossa Senhora* en que el P. Mario Martíns se nos presenta como auténtico trovador de María, pero en prosa excelente, tan poética o más que la de los trovadores que ha estudiado. Toda esta «evocación» brota de un corazón marianísimo que puede recordarnos a un S. Bernardo, Buenaventura y encierra una síntesis del fervor mariano de la Edad Media. Esta sola «Evocación a Ntra. Señora» coloca al P. Martins en un lugar eminente entre los medievalistas y en un egregio escritor mariano y portugués. El Año Mariano de 1988 nos ha dejado un fruto agradable de gusto imperecedero.

Francisco de P. Solà S.J.

RAIMONDO TURTAS. *La nascita dell'Università in Sardegna. La politica culturale dei sovrani spagnoli nella formazione degli Atenei di Sassari e di Cagliari (1543-1632)*. Dipartimento di Storia. Università degli Studi di Sassari. 1988. 199 p.

Al celebrarse 425 años de la fundación de la Universidad de Sassari, en Cerdeña, el Profesor Turtas ha emprendido el arduo trabajo de ordenar los documentos que, como mejores, van señalando la ruta que seguida por dicha Universidad.

En cuatro apartados ha dividido el Profesor Turtas su monografía:

1. Primeras intervenciones para la puesta en marcha de la Institución Superior.
2. Intervenciones regias en favor del Colegio de Sassari.
3. El nacimiento de las Universidades de Sassari y de Cagliari.
4. Otras intervenciones de carácter cultural.

Y están de tal suerte ordenados estos cuatro apartados que vienen a formar dos partes bien marcadas cronológicamente: la intervención de los Reyes españoles a favor de la institución de estudios, y luego Universidad en Sassari y Cagliari; y en segundo lugar la documentación correspondiente espigada acá y allá en diferentes archivos. Con ellos se ha tejido la historia de estas Universidades. Mucho influyó el hecho de que en ellas los Jesuitas habían establecido Colegios que crearon un ambiente seleccionado y numeroso estudiantil. Las autoridades civiles, que vieron con agrado el crecer cultural y científico de

sus súbditos tuvieron interés en dar mayor estima a los centros docentes y no dejaron piedra por mover hasta ver elevados a Ateneo primero y Universidad después, a estos Colegios.

El primer documento data del 16 de Septiembre de 1543 en que Juan Antonio Arguer y Miguel Barberá, representantes de la Ciudad de Cagliari en el Parlamento entonces reunido, suplican al Rey Carlos I (V de Alemania) se digne establecer un Estudio General en su ciudad. 3 días después, 19 de Septiembre Sassari lleva al Emperador la petición de una Universidad. La correspondencia va siguiendo con Felipe II, Felipe III, Felipe IV. El último documento es de este Rey, firmado en Madrid, a 30 de Septiembre de 1637, dirigido al Marqués de Almonacir y ordenándole no impida que la Universidad de Sassari publique por cuenta propia libros de la actividad universitaria. Entre esto dos extremos corren 62 documentos con la concesión del Ateneo Sassarense, universidad de Sassari y Universidad de Cagliari, etc.

Libro precioso que enaltece la glorias de una ciudad cargada de laureles muy antiguos.

Francisco de P. Solà S.J.

IGNASI COLOMER PRESES. *Mosques Miracles Iconografia*. Edició patrocinada per l'Ajuntament de Girona. 1938. 171 p.

Mn. Colomer, escorcollador d'arxius i de papers vells i de nous, confessa que des de molt petit s'esplaiava –i ara també ho fa– «a caçar mosques miracleres», i això, li va venir al sentir» cantar els Goig de Sant' Arcis a l'ermita del Mâjordà: ... *castigàren amb les mosques*» (p. 7). Té ja aplegat tres centenars i mig de textos, que no ha copiat ara, però sí ha fet una exposició sistemàtica, com un resum històric.

El treball actual de l'aficionat a les mosques miracleres consisteix, més aviat, a recollir –com diu la mateixa portada del llibre– la Iconografia de S. Narcís amb les mosques. I en té forces de imatges del Sant «dempus, jacent, assegut, agenollat».

El text explicant i discutint l'autenticitat o legendari del fet de les mosques que envolten la figura del Sant Patró de Girona, ocupa les primeres 315 planes del llibre, distribuïdes en cinc titulars (S. Narcís, Profanadors castigats, Difusió del culte, Les Mosques i Mosques en vers). De cadascú en fa una breu explicació dels documents on es troba la matèria indicada, recullint únicament les citacions més antigues i significades que donen l'història o trajectòria cronològica de la tradició. El lector podrà directament valorar l'importància de les fons i en conseqüència l'autenticitat dels fets.

La Iconografia també segueix un ordre sistemàtic classificant les representacions:

1. Amb el Sant dempeus o facent;
2. Amb el Sant glorificat;
3. Amb el bust del Sant;
4. Amb el Sant assegut;
5. Mosques al folklore; i
6. Mosques en solfa.

Tot junt fa 97 gravats. Acaba amb un appendix que compara diversos sarcòfags, que serveixen per a poder també esbrinar la depència mútua. El conjunt del llibre és segurament lo millor que s'ha escrit sobre les mosques de S. Narcís; i Mn. Colomer, una vegada més demostra la seva pericia escorcolladora i l'amor tan fi amb que sap endolcir els seus escrits.

Francisco de P. Solà S.J.

Estudios sobre el Doctor NAVARRO. *En el IV centenario de la muerte de Martín de Azpilcueta*. Pamplona, EUNSA, 1988. 400 p.

No podía la Universidad de Navarra pasar en silencio el IV Centenario del Doctor Navarro, tío de S. Francisco Xavier, tanto menos cuanto que tiene un Instituto denominado Martín de Azpilcueta. Por esto la Universidad entera quiso homenajear al gran Canonista moralista, cuyos voluminosos volumes enriquecieron las bibliotecas europeas del s. XVI e ilustraron a estudiantes y doctores. El presente libro quedará como un recuerdo aere perennius. Plumas acreditadas han estampado su ciencia de especialistas al servicio del Gran Navarro.

Las dos partes en que se agrupan los estudios, corresponden a dos aspectos distintos de enfoque. Azpilcueta en su encuadre étnico y en su obra. La primera parte va precedida por un estudio de Eloy Tejero que trata de los escritos sobre el Doctor Navarro, clasificados por los ámbitos biográfico, doctrinal, canónico y moral. No pretende ser un trabajo exhaustivo sino orientador o indicador de la polifacética autoridad y actividad científica de Azpilcueta. El mismo E. Tejero encabezará los estudios de la segunda parte del libro con otro estudio sobre «el Dr. Navarro en la Historia de la Doctrina canónica y moral», abriendo así el camino para unos trabajos muy especializados de Josep Ignasi Saranjana, José M.ª Yanguas, José A. Fuentes Alonso, Jesús Sancho, Carlos Soler, Luis M.ª García, Juan I. Bañares, Luis Navarro, Jorge de Otadua, José A. Corriente, Valentín Vázquez de Prada, José M.ª Sanchís Ferrandis y Rafael Rodríguez Ocaña. Cada uno de estos autores profundiza en alguna de las enseñanzas –principalmente morales, canónicas y jurídicas– del gran Doctor Martín.

Volviendo a la primera parte los trabajos son más variados: Susana Hernández Lopetegui describe el Reino de Navarra en tiempo de Azpilcueta; José Górriz Gaztambide con su acostumbrada erudición y crítica documental investiga en los estudios de Azpilcueta en la Universidad de Alcalá, comenzando por el problema que surge de los datos cronológicos que el propio Dr. Navarro ofrece equivocadamente al final de su vida, cuando la memoria podía fácilmente equivocar fechas ya muy tardías. También se ocupa del tema universitario Francisco Salinas refiriéndose a Coimbra donde tuvo larga docencia el Navarro. Finalmente Alfredo Floristán con un escrito interesantísimo expone la postura de Martín Azpilcueta en la guerra de Navarra, por la que temía él verse envuelto entre los «franceses» que lucharon por la independencia del Reino de Navarra. Es un punto siempre acuciante, máxime en los tiempos de Felipe II a quien se dirige el ya entrado en años Dr. Navarro.

Todo este volumen es un himno a la Gran Figura española que cabalgó a lomos de los siglos XV y XVI (1492-1586), 94 años muy densos y decisivos en la Historia de España que comenzaba y consolidaba –no sin serias dificultades– su unidad nacional.

Francisco de P. Solà S.J.

EUGENIO AYAPE MORIONES, (A.R.). *Historia de dos Monjas Místicas del s. XVII. Sor Isabel de Jesús, Sor Isabel de la Madre de Dios*. Madrid, Ediciones AVGSTINVS, 1989. 307 p.

Las dos místicas, agustinas recoletas, tienen sus vidas estrechamente unidas: ambas nacieron en Navalcarnero (entonces Ávila); pertenecieron a la misma familia (tía y sobrina, 1586-1684 y 1614-1687); siguieron una misma vocación religiosa (de Agustinas Recoletas)

y ambas ingresaron y profesaron en el mismo monasterio de Arenas de S. Pedro (Ávila). A partir de aquí, sus vidas se separan, o mejor dicho, permanecen estrechamente unidas por el nuevo vínculo de la Regla Agustiniiana que las convierte en las místicas de Navalcarán, en donde todavía hoy se las recuerda como tales. Mientras Sor Isabel de Jesús consume toda su larga vida de 98 años en el mismo monasterio en que profesó, su sobrina, cual otra Teresa de Jesús, saldrá a fundar los monasterios de Serradilla, en Cáceres, y de la Calzada de Oropesa, en Toledo, para morir a los 73 años de edad. Ambas culminan con la muerte una vida de entrega total a Dios, con la fiel observancia de una Regla que les enseñó, en su sencillez, a escalar las alturas de la mística y ejercitarse calladamente el heroísmo de una vida consagrada.

El P. Eugenio Ayape presenta aquí sus trayectorias espirituales, sacadas de la *autobiografía* de la Madre Isabel de Jesús y de las *memorias* de su sobrina la otra Sor Isabel. Se ha servido también de «otras noticias» que transmitió su directo espiritual. Divide su obra en cinco partes: Ambiente de sus vidas; Sor Isabel de Jesús; Sor Isabel de la Madre de Dios; Manifestaciones de Dios; Datos complementarios.

En la primera parte muestra el autor aquel ambiente y personajes que influyeron en sus vidas: el pueblo y casa natal; Jesucristo fuente de toda santidad; S. Agustín, el Doctor por excelencia, puntal de la Iglesia, padre de la Teología, manantial que parece brotar del mismo corazón de Cristo y ha llenado de amor y de paz a tantísimas almas; la Madre Mariana de S. José, fundadora de las Religiosas Agustinas Recoletas; y el B. Alonso de Orozco fundador del Monasterio de Sta. Isabel, el primero de las Agustinas Recoletas; S. Pedro de Alcántara y Sta. Teresa de Jesús influyeron, junto a S. Juan de la Cruz y otros santos de aquel siglo, a inducir las almas al recogimiento, que en las dos Sores Isabel les llevó a las «Recoletas».

La segunda parte se ocupa expresamente de Sor Isabel de Jesús, y la tercera de su sobrina Sor Isabel de la Madre de Dios. Para ambas religiosas describe su vida totalmente retirada en la primera, y más activa y fundacional en la segunda. Dos trayectorias distintas, pero un mismo ideal: entrega total a Dios con una elevada mística. Esta característica de la mística se desarrolla más ampliamente en la primera parte, donde se estudian la *autobiografía* y las *Manifestaciones* de una y otra religiosa.

Todavía una quinta parte recogerá datos complementarios que ayudan a comprender mejor la personalidad y santidad de estas dos agustinas recoletas.

Por último tres apéndices forman un buen colofón a un libro tan espiritual, y tan bien logrado como biografías de los religiosos que pueden proponerse a la imitación a muchas almas aún en los umbrales del s. XXI.

Francisco de P. Solà S.J.

FRANCISCO MORIONES, OAR. *Espiritualidad Agustino-Recoleta. I Carácter contemplativo del Carisma agustiniano. II Carácter comunitario y apostólico del carisma agustiniano*. Madrid, Editorial Augustinus, 1989-1990. 323 y 361 p.

El P. Moriones no es un desconocido. Su larga docencia y sobre todo su *Enchiridion theologicum Sancti Augustini* lo han manifestado al público como un conocedor excepcional de S. Agustín y especialista en el tema. Los dos nuevos volúmenes corroboran su fama.

Los criterios del P. Moriones en esta obra son muy acertados. Nos place singularmente lo que anota en la *Introducción*: «Siendo un hecho que S. Agustín sistematizó su doctrina

a base de su experiencia personal, hemos ilustrado siempre sus enseñanzas con ejemplos de su vida. La autenticidad de nuestra exposición queda garantizada por la abundante documentación que la confirma». Y a continuación añade otra consigna: «Esta es presentada con frecuencia en forma de largas citas para que los lectores puedan saborear las mismas palabras de S. Agustín, porque, como bien ha escrito el P. José Oroz, lo mejor de S. Agustín, es San Agustín mismo» (p. 18-19). Esto es muy cierto. Y aún es de lamentar que el público general no pueda deleitarse con el sabor peculiar del latín agustiniano tan original e intraductible por sus frases lapidarias, retruécanos, juegos de palabras, viveza de dicción, etc., que, por buena que nos sea la versión vernácula, no es posible reproducir con toda fidelidad.

El libro va dirigido a los hermanos agustinos recoletos seglaros y a los asistentes espirituales de la fraternidad seglar; y responde a los tres aspectos del carisma agustiniano; Carácter contemplativo, carácter comunitario, carácter apostólico; que es ciertamente lo que realizó S. Agustín desde el momento de su conversión: retirarse a la soledad, buscar compañeros y formar comunidades con una Regla que se hizo famosa y universal, y entregarse a un apostolado pastoral y doctoral en su magisterio episcopal, que le convirtió en la «lucernaa ardeus et lucens» más brillante en el cielo de los Doctores de la Iglesia.

Los seis primeros capítulos del vol. I tienen un aire preferentemente histórico, por así decirlo, en que se expone lo que és la Orden Tercera, sus dimensiones eclesiásticas, su finalidad y espíritu,... todo ello reforzado con el ejemplo del Santo Doctor.

Los Restantes capítulos (7-15) encierran la doctrina de S. Agustín sobre el carácter contemplativo del agustinismo. Es una auténtica ascensión del alma a Dios, que empezando por la purificación con aversión al pecado, escrutando el interior del alma, buscando consejos y ayuda de personas expertas y buenos directores, se va trascendiendo a sí mismo, elevándose hasta llegar a una alta mística de unión con Dios y penetrándose del Amor que es este mismo Dios que se convierte en su centro de gravedad y de su mismo ser: *Amor meus pondus meum*. El P. Mariones con la doctrina de S. Agustín, conduce el alma por unos senderos profundamente teológicos que son la base para una oración sencilla y afectuosa, que puede llegar a la sublimidad mística agustiniana. S. Agustín aparece como el ejemplar que camina delante en seguimiento de Jesús.

El tema del v. II lo expresa el Autor así: «Por ser el amor contemplativo causa del amor comunitario, empezamos desarrollando este concepto. Con el fin de preparar el camino para la exposición de las ideas monásticas de S. Agustín, reflexionamos después sobre un presupuesto natural en él, que fue el cultivo de la amistad. A continuación, analizamos aquellas experiencias ocurridas antes y después de su conversión, que influyeron en su modo de concebir la vida religiosa» (p. 9). El P. Moriones, fiel a su método pone siempre por delante a S. Agustín, quien imitando al Maestro, *caepit facere et docere*, primero ejecutó y luego predicó y escribió el fruto de su larga y meditada experiencia y de la profunda reflexión con que su privilegiado talento le hizo penetrar en los más difíciles arcanos de la Revelación haciendo de él el primer gran teólogo, en cierto modo sistemático, fuente en donde han bebido todos los grandes escritores y doctores posteriores.

El mérito de P. Moriones consiste en saber sintetizar la doctrina de S. Agustín en unos cuantos principios de vida espiritual y apostólica; y esto de forma viva y práctica, compendiando también la ejemplaridad agustiniana. Diríamos –sin pretender, con la comparación, ni rebajar la inspiración divina ni exagerar el talento humano– que estos dos volúmenes son el Evangelio de S. Agustín.

Francisco de P. Solá S.J.

PAUL GILBERT S. *Le Proslogion de S. Anselme. Silence de Dieu et joie de l'homme*. Analecta Gregoriana 257. Roma, Editrice Pontificia Università Gregoriana, 1990. 284 p.

Este volumen de Analecta Gregoriana es el 14 de la sección A de la Serie de la Facultad de Filosofía. El tema podrá parecer a algunos muy trillado: ¿el Proslogión de S. Anselmo? ¿El argumento ontológico anselmiano de la existencia de Dios? Si el Proslogión no fuera más que el enunciado argumento ontológico, no valdría tal vez la pena de «perder el tiempo» en ello; aunque no hace muchos todavía en cierta Revista sería encontrábamos un artículo -y no de novato o aficionado vulcanizador- sobre este famoso argumento de S. Anselmo.

Dice, pues, muy bien P. Gilbert, que «l'ensemble du *Proslogion* n'a quasi jamais été étudié pour lui-même» (p. 7), ordinariamente se ha visto en él un problema epistemológico, y con ello se ha descuidado una pregunta más profunda y una toma reflexiva de un deseo que no se contenta con afirmar la existencia de «algo» que sea más que meramente mental y por ende «real». Y a esto tiende el Proslogión: no se para en la realidad de la existencia de Dios sino en la realidad de una participación más íntima del hombre en la vida divina.

S. Anselmo siente una inquietud que le lleva a Dios, a un Dios que no es totalmente accesible ni a los sentidos ni a la razón. Gilbert analiza en Prologion en función del Monologion. El argumento ontológico no ocupa el centro del estudio y atención de S. Anselmo. Guiado por este principio buscará la profundidad del fin que San Anselmo se propone. Dividirá, pues, el trabajo en cinco partes que bautizará con frases muy lapidarias del Santo Doctor: *Quaero vultum tuum; Maius nihil; Summum omnium; quiddam maius; Hoc bonum*, que responden al deseo de conocer a Dios que llevan a la reflexión y afirmación de Dios como se propone en el *Monologion*, y la oración que nos acerca a Dios tal como dice el *Prologion*. Y al reflexionar sobre este ser supremo halla el hombre que nada hay mayor que Él; y aquí se estudia el famoso argumento ontológico de la existencia de Dios. Este estudio lo hace el autor con su conocida competencia y precisando tres puntos: comprender, pensar y expresar.

La tercera parte. *Summum omnium*, se ocupa de la misma esencia de Dios, considerada en sus perfecciones, y primeramente de la *justicia*. En el *Cur Deus homo* se podía ver -y no pocos lo han reclamado- a un Dios riguroso, terrible, que exige justicia -casi venganza- por la gloria que la criatura le ha arrebatado al pecar. Gilbert, comparando textos, ve más bien un Anselmo equilibrado que contempla a un Dios justo y misericordioso: «La misericordia y la justicia designan dos aspectos complementarios del acto creador. La misericordia divina conviene a la esencia de Aquel que crea gratuitamente (Dios en cuanto a sí mismo); su justicia le representa con relación a su creatura (Dios respecto a nosotros), cuya unidad interior es una ley, es un deber. Así, en el interior del acto creador, la misericordia concierne a la magnificencia divina, y la justicia a la obligación de la creatura. Esta reflexión sobre la justicia es esencial en el S. Anselmo y su consideración resuelve muchos malentendidos y dificultades que han surgido por falta de atención a la mentalidad de Doctor Magnífico.

Quiddam maius engloba la cuarta parte sobre la inmensidad de Dios, que el autor *illimitation* que implica la *Eternidad* de Dios. El autor sigue paso a paso el *Proslogion* comentando los capítulos 13 al 21 deteniéndose más minuciosamente en los cuatro últimos. S. Anselmo repite en el *Prologion* «grosso modo» el plan del *Monologion*, pero el ritmo de este último es distinto porque sus temas provienen del empuje de una insatisfacción y búsqueda que no alcanza la plenitud ni totalidad de lo que se propone. En el *Monologion* va progresivamente avanzando el término; mientras que el *Prologion* se orienta hacia este

término que ya en los primeros pasos se le presenta como inalcanzable. Dios aparece justo, veraz, bienaventurado, sensible, omnipotente, misericordioso, impasible, viviente, sabio, bueno, eterno y todo cuanto es mejor ser que no ser. Es asimismo –dando un pase más-vida, sabiduría, bondad, beatitud eterna y eternidad bienaventurada, siempre y en todo lugar. Ya se ve la gradación: de una concepción antropológica en concretos (sabio, santo...) se sube a la misma esencia divina que es sabiduría, santidad, bienaventuranza, eternidad, etc., y progresando por el *Quiddnam maius quam cogitari possit*, se llega al *Hoc Bonum* habiendo dejado bien claros los conceptos de Tinieblas-Luz, Eternidad. El *Hoc Bonum* es el *unicum necessarium*. El misterio es sublime. El Prof. de la Gregoriana va siguiendo el pensamiento anselmiano sobre la Trinidad no solo en el libro que estudia, sino en otras obras suyas. Son capítulos muy densos pero muy sustanciosos.

Creemos que el P. Paul Gilbert se puede colocar entre los especialistas de S. Anselmo con el mérito de haber sabido profundizar los raciocinios del Santo examinando los textos en el contexto y armonizando las variadas expresiones. La figura del Doctor Magnífico cobra relieve al mismo tiempo que se disipan peligrosas e inexactas interpretaciones.

Podría llamar la atención ver este libro en la Serie Filosófica, siendo el contenido grandemente de Teología. Nos parece muy acertada la selección. El P. Gilbert es filósofo de Metafísica y ha puesto esta ciencia al servicio de la Teología; ¡Cuántos errores inexactitudes, confusiones se evitarían si todos los teólogos tuviesen por adelantado una buena formación filosófica! Aquí tenemos un ejemplo.

Francisco de P. Solà S.J.

Synodicon Hispanum. V. Extremadura: Badajoz, Coria-Cáceres y Plasencia. Edición Crítica dirigida por ANTONIO GARCÍA Y GARCÍA. Madrid, Biblioteca de Autores Cristianos, 1990. XIX-570 p.

En un formato como el de BAC Mayor, han salido ya cuatro volúmenes de la Colección *Synodicon Hispanum* que con este volumen 5.º llega ya a la mitad del plan preconcebido, que será el 10.º

Los Sínodos diocesanos, aquí comprendidos, comienzan con el restablecimiento de la diócesis correspondiente, a medida que se iba reconquistando palmo a palmo el territorio español ocupado por los musulmanes.

1. *Badajoz* fue reconquistada por Alfonso IX en 1230 y quedó constituida en diócesis de frontera dependiente de Santiago de Compostela. El primer Sínodo que se conserva íntegro es el de 1255, aunque consta que entre 1215 y 1263 hubo nueve sínodos, solamente de dos se han conservado los textos: El mencionado de 1255 y el de 1501. De los 7 restantes de dan aquí las referencias que se conocen y los datos que se poseen. El primero lo hizo el Obispo Pedro Pérez y la fecha 22 de Marzo de 1255, que señala el protocolo notarial, ofrece alguna dificultad que en este *Synodicon* se intenta dilucidar. Ello no afecta ni al valor ni a la autenticidad de las Constituciones Sinodales. Su extensión es relativamente corta, (10 capítulos), sobre diezmazos y primicias, sepulturas de los fieles, de la forma y frutos que se han de diezmar, del trato con los pastores, del salario de los sacristanes, cualidades del sacristán, sobre los Clérigos y vecinos de Uguela y Campomayor, de los derechos de la Iglesia en los entierros, y de los ornamentos sagrados en la Catedral. Rematan este sínodo el juramento del Obispo y clérigos de observar su contenido. Es, como se ve, un Sínodo

cual corresponde al primer paso que da una diócesis recién creada y que aborda los primeros asuntos que se han presentado.

El Sínodo de 1501 lo inauguró el Obispo Alonso Manrique de Lara y duró del 20 de Abril al 1 de Mayo. Tiene ya todas las características de unas serias y pensadas «Constitucionē e estatutos fechos e ordenados». Llenan 91 páginas muy densas; y se dividen en 20 capítulos que tocan todos los puntos o temas vitales o muy importantes en una diócesis, comenzando por los artículos de la fe, siguiendo por un sin fin de prescripciones prácticas, residencia y costumbres de los clérigos, celebración de la Misa y Sacramentos, etc., y terminando con el valor de estas Constituciones Sinodales, la Diócesis aparece ya bien constituida y encauzada.

2. Siguen los sínodos de *Coria-Cáceres*, que son siete, aunque también sólo se conservan los textos de dos: el 4.º de Íñigo Martínez de Lara (10 de junio de 1462) y el 6.º de Francisco de Mendoza y Bobadilla (18-22 febrero 1537). Pero es de notar que el de 1462 recoge y promulga las constituciones de los dos sínodos 1406 y 1457-58 que une al suyo de 1462, dando así un texto muy completo (de 59 apartados, en 38 páginas, con los principales textos referentes al culto divino, a los cargos, a la instrucción del pueblo, calendario litúrgico, etc.).

El Sínodo de 1537 es todo un tratado jurídico-práctico digno de su autor, Francisco de Mendoza, hombre extraordinario en un siglo de grandes figuras. Nacido en 1508, ya era Maestrescuela de la Salamanca y Deán de Córdoba en 1528, y entonces, a los 20 años había estudiado lenguas (latín, griego, hebreo,...) en Alcalá y ambos Derechos en Salamanca; en 1533 era obispo de Coria, en 1544 nombrado Cardenal, en 1560 obispo de Burgos y en 1566 arzobispo de Valencia (si bien murió antes de tomar posesión de la Sede Valentina): Residió mucho tiempo en Roma como Cardenal de Curia y Obispo de la Corte de Carlos V y Felipe II. Sus ocupaciones al lado del Papa no le permitieron asistir al Concilio de Trento. Fue en Roma y siempre, muy amigo de S. Ignacio de Loyola. No es de maravillar que un tal personaje produjera un texto sinodal admirable, verdadero precursor de Trento y uno de los que más y mejor fomenta la cultura espiritual y científica del clero. En esta edición, en impresión muy densa, ocupa este Sínodo 167 p.. Comienza con las Actas o conjunto de documentos previos: descripción de la apertura personas que lo constituyen, edicto de llamamiento general, carta de prorrogación y carta de asignación, y poder del Cabildo. Luego sigue el texto: un proemio breve y las Constituciones propiamente dichas. Empiezan éstas con un corto capítulo de «cómo y cuando se debe celebrar sínodo y qué se ha de tratar en él». La celebración será anual en el Dom. de Quasimodo, y asistirá el Obispo, deán, Cabildo, etc.

Inmediatamente vienen las instrucciones dogmáticas que se inician con una especie de Catecismo breve. Los temas siguientes constituyen 55 capítulos o apartados que incluyen casi todas las materias reformatorias y prescriptivas que los sínodos postrentinos solían prescribir para obtener la reforma de costumbres. Se terminan las Sinodales, con dos cartas del Obispo: la primera instruye a los fieles sobre aquellas cosas o abusos que noten, para que cada año se lo manifiesten a fin de poderlos remediar; la segunda resume al clero las obligaciones que tiene para que en su ausencia (-por haber de ir, asistir al sacro colegio de los reverentísimos Señores Cardinales y entender en cosas convenientes a la universal Iglesia-) sepan a qué atenerse y cumplan bien con sus deberes.

3. *Plasencia* es diócesis desde 1189, aunque con límites no muy precisos. Sínodos ciertos, solamente se conocen dos anterrentinos: 1499 y 1534. El primero recoge documentos anteriores, de 1412, que no crean propiamente sinodales sino decretos, decisiones, etc., episcopales, que luego sinodificaron. Este Sínodo de 20-25 Febrero de

1499, convocado por Gutiérrez Álvarez de Toledo podría dividirse en dos partes: El Sínodo propiamente dicho (n. 1-41) y la sinodificación de las Constituciones del Ob. Vicente Arias de Balboa del año 1477 (sín. 42-43), 1412 (n. 44) y de otros documentos de 1432, 1477, 1499 (nn. 45-48). Una parte muy importante se ocupa en la cuestión de los diezmos y otros pagos, a lo que precede el culto y sacramentos.

Sínodo de Gutiérrez Vargas Carvajal, 15 Enero-1 Febrero 1534. Es muy largo y completo. Baja a muchos pormenores y pone de manifiesto los defectos, abusos, omisiones, etc., entonces en boga: por lo demás, toca todos los temas prácticos con prescripciones que ahora nos parecerían chocantes, como que: todos los días, después de comer, se enseñe Catecismo a todos los niños del lugar; que el médico mande al enfermo grave a que se confiese, y si no lo hace a la tercera visita, queda excomulgado; que no se encastillen las iglesias; que los sacerdotes echen paloma y no otra ave; penas al que resista al alguacil; que los clérigos no celebren presentes sus concubinas e hijos; y otras menudencias por el estilo. El conjunto denota el interés por restablecer el orden, la religiosidad y cortar los abusos.

En todos estos Sínodos se nota la voluntad de salir de aquel estado de relajación en que se había caído y el que Concilio de Trento ayudó tanto a superar. La semilla estaba echada, los frutos pronto empezarían a producirse.

El Synodicon Hispanum contribuirá mucho a dilucidar y comprender la mentalidad de la Edad Media, tan deformada, sobre todo la que llena el momento de transición a la Edad Moderna.

Francisco de P. Solà S.J.

RAFAEL LAZCANO GONZÁLEZ. *Fray Luis de León. Bibliografía*. Madrid, Rev. Agustiniana, 1990. 375 p.

En 1991 se cumplirán 400 años del nacimiento de Fray Luis de León. Nadie Ignora la personalidad de este gran religioso Agustino que tanta gloria dio a la Iglesia, a la Orden Agustiniana, a España y a la Universidad Salmantina entonces una de las más famosas de Europa y, por ende, del mundo. Justo es, pues, celebrar este cuarto Centenario.

Fray Luis de León ocupa un lugar muy eminente entre los clásicos castellanos del siglo de Oro. Es el primero de los cuatro célebres Luis: de León, de Granada, de la Puente, de la Palma; y su rico castellano brilló en la prosa y en la poesía en una época en que tantos prosistas y poetas tachonaron el cielo español.

Es muy lógico que Revista Agustiniana quiera aportar su entusiasmo al Centenario Leonario. Y su contribución creemos que es muy valiosa por el contenido y por la utilidad. Casi trescientas páginas de Bibliografía donde se recogen cuanto se ha podido congregar sobre Fray Luis de León. Esto denota la importancia del autor, que ha merecido que tantos se ocuparan de él; su universalidad, pues, no ha muerto con el tiempo su recuerdo; y su plurifacetismo, que da lugar a tantos y tan variados estudios.

La bibliografía está dividida en cinco partes, cada una de ellas con múltiples subdivisiones:

1. Siglas y abreviaturas;
2. Fuentes bibliográficas;
3. Códices;

4. Ediciones de obras; y
5. Estudios.

Como se comprenderá la parte más larga es la correspondiente a *Estudios* a la que le sigue la de las *Ediciones*. El autor ha excluido, con acierto, de esta bibliografía «la casi totalidad de producciones «menores», es decir, de ... artículos en periódicos, recensiones de obras, divulgación sencilla, etc. Tampoco pretende ser exhaustivo en la lista de Códices, pues esto exigiría una investigación y rebúsqueda de archivos inagotable. Ni se excluye la posibilidad de olvido o ignorancia de tal cual edición, artículo importante, escrito o tesis doctoral inédito o muy difícilmente accesible. En fin, nadie, un poco sensato, exigirá lo imposible. Al P. Rafael de Lazcano hemos de agradecer esta aportación tan valiosa al Centenario y felicitarle por el éxito tan meritorio de su esfuerzo.

Francisco de P. Solà S.J.

LUIS MARÍN O.S.A. *Agustinos. Novedad y permanencia. Historia y Espiritualidad de los Orígenes*. Madrid, Religión y Cultura, 1990. 173 p.

Libro muy meritorio por la claridad, orden, criticismo y objetividad. El autor, augustiniano, está enamorado –y con plena razón– de la eximia santidad y extraordinaria autoridad científica y espiritual de su Santo Fundador. Aquí prescinde del influjo enorme que el gran Doctor de la Iglesia ha tenido en la teología Católica y atiende solamente a la «Regula Augustini» cuyo origen y desenvolvimiento estudia. Con ello determina el origen de la actual Orden Augustiniana en sus diferentes formas, la variedad de nombres, y su espiritualidad.

Con todo y ser un volumen pequeño, el contenido es amplio, y exhaustivo en medio de su brevedad. Modelo de historia concisa y clara.

Francisco de P. Solà S.J.

ÍNDEX

Josep Torné Cubells. <i>Els Confessionals del MS. 117 de la Biblioteca Universitària de Barcelona.</i>	7
Jill R. Webster. <i>Resum de l'Estudi: L'Arxiu dels Carmelites de Barcelona abans de 1348.</i>	141
Rosa Alcoy. <i>Sant Romuald de Camaldoli i el problema de les Taules de Vic relacionades amb Ferrer Bassa</i>	211
A. Felipo, T. Navarro, A. Olivares y colaboradores. <i>Grados concedidos por la Universidad de Valencia durante la primera mitad del siglo XVII (1612 - 1649).</i>	249
Tomás López Pizcueto. <i>El Patrimonio inmobiliario de la Pià Almoina de Barcelona, en la primera mitad del siglo XIV.</i>	407
Reseñas.	435

